

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

©Лизанець А.Г., 2017

Сучасна економіка характеризується надзвичайно швидкими темпами зміни бізнес-середовища, викликаних технологічними інноваціями, інтенсивним розвитком нових галузей та видів діяльності, змінами у потребах споживачів, посиленням конкуренції. За цих умов зростає роль персоналу, його здатності розвивати свій трудовий потенціал і використовувати потенційні можливості у сфері праці для досягнення цілей підприємства. Необхідність постійного приведення у відповідність характеристик персоналу вимогам підприємства, часу та бізнес-середовища викликають потребу впровадження сучасних інноваційних методів управління. Інновації у сфері управління персоналом та його трудовим потенціалом у сучасних умовах, на нашу думку, повинні бути зорієнтовані на підвищення продуктивності і якості праці; поліпшення якості трудового життя; організацію безперервного розвитку персоналу; закріплення кадрів та згуртування трудових колективів. Конкретний набір інновацій у кадровій сфері для кожного підприємства є індивідуальним і визначається його стратегією, фінансовими можливостями, пріоритетами обраного варіанту кадрової політики.

Інформатизація, поширення цифрових технологій, широкі функціональні можливості сучасної комп'ютерної техніки і доступ до інтернет-ресурсів створюють умови для організації дистанційної роботи в режимі реального часу практично в будь-якому виді діяльності. Це веде до зміни уявлень про традиційне робоче місце, поширення гнучкої зайнятості, зростання кількості безофісних підприємств, технічної і соціальної мобільності кадрів.

Нарощування темпів трудової міграції спонукає підприємства створювати умови для і стримання відтоку кваліфікованої робочої сили. Виникає потреба формування корпоративних та кадрових брендів, здатних привертати увагу ділових партнерів та потенційних носіїв робочої сили, які володіють знаннями, необхідними для реалізації бізнес-проектів, здійснення поточної операційної діяльності, генерування нових бізнес-ідей. Все більш важливим завданням стає створення конкурентоспроможних систем мотивації.

Зростаюча індивідуалізація праці вимагає ширшого використання соціально-психологічних методів для формування ефективних робочих груп, забезпечення командної роботи, управління конфліктами, підвищення рівня лояльності працівників до підприємства, мотивованості до праці, зміцнення їх корпоративного духу тощо.

Швидке застарівання знань зміщує пріоритети у роботі кадрових служб з пошуку та набору кадрів до постійного розвитку персоналу, інвестицій у трудовий потенціал залучених працівників, створення нових кар'єрних моделей, дієвих систем управління продуктивністю праці, заохочення горизонтальної мобільності персоналу.

Згідно інформації, представленій у щорічному звіті БКГ «Creating People Advantage: How to Set Up Great HR Functions» [1], пріоритетними концепціями у сфері HR-функцій у сучасних умовах виступають управління талантами; управління залученістю, поведінкою і культурою; HR-аналітика. Прогресивні підприємства повинні постійно аналізувати фактори забезпечення успіху на ринку, і на основі цього планомірно розвивати свої таланти, пропонуючи відповідні тренінги, можливості та програми. Мотивуючи талановитих співробітників до розвитку відповідно до операційних потреб, інвестуючи кошти у розвиток їх талантів, такі підприємства отримують конкурентні переваги і забезпечують розвиток власного бізнесу.

1. *Creating People Advantage 2014-2015: How to Set Up Great HR Functions/ Rainer Strack, Jean-Michel Caye, Carsten von der Linden and others // December 01, 2014. — Електронний ресурс.— Режим доступу: <https://www.bcgperspectives.com/content/articles>.*

ВЗАЄМОДІЯ ОСВІТИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

© Ліндаєв Д. В., Макалюк І. В., 2017

На сьогоднішньому етапі розвиток економіки України залежить від ефективності малого та середнього бізнесу. Однією із найважливіших передумов розвитку бізнесу є накопичення людського капіталу та підвищення професійних якостей співробітників. Сучасний стан зайнятості та тенденції трудової міграції свідчать про необхідність модернізації системи освіти у вищих навчальних закладах, а також більш тісного зв'язку між освітніми закладами, бізнесом та суспільством, що підтверджує актуальність дослідження. Досвід розвинутих країн Західної Європи свідчить, що співпраця між університетами та роботодавцями дає можливість підготовки висококваліфікованих фахівців, які є затребуваними у своїх галузях.

Вища освіта – засіб реалізації потреб населення та окремо взятої людини. Завдяки освіті особа отримує основну базу знань та навичок для того, щоб знайти роботу з достойною оплатою праці. Тобто, потенційні працівники є найбільш зацікавленою стороною в удосконаленні вищої освіти. Але не менш зацікавленими є і роботодавці. В умовах ринкової економіки їм потрібна кваліфікована робоча сила, яка здатна виконувати поставлені завдання своєчасно та якісно.

Рівень розвитку взаємовідносини між найманими працівниками та роботодавцями відображає стан ринку праці. Згідно із останніми статистичними даними 35 % працездатного населення України – випускники ВНЗ, які складають значну частину людського капіталу країни [1].

Сьогодні в Україні не діє в належній мірі система планування потреб у спеціалістах та їх подальшого працевлаштування. Держава не забезпечує належну кількість спеціалістів у певних сферах. Особливо це відчувається у такій галузі, як економіка. Щороку спостерігається дисбаланс в кількості та якості спеціалістів, які закінчують ВНЗ. Ці випускники стають неконкурентоспроможними на ринку праці. За даними досліджень, 59 % випускників не беруть на роботу через низький рівень практичної підготовки, 40% - через очікування високого заробітку і 37% - через відсутність досвіду роботи [2].

Компанії зацікавлені у прийнятті на роботу працівників з досвідом, але у більшості випадків випускників необхідно адаптувати до сучасних економічних відносин. База знань здебільшого теоретичного спрямування, яку студенти отримують у ВНЗ, є недостатньою для працевлаштування. Найкращим варіантом вирішення цієї проблеми є встановлення взаємовідносин між потенційним працівником та роботодавцем. Альтернативою для активних та цілеспрямованих студентів може стати стажування у національних та міжнародних компаніях із перспективою працевлаштування на постійній основі. Таких програм не багато, але вони стають все більш популярними. Зокрема, до компаній, що ввели таку практику, належать: Nestle, JTI, Samsung, Procter&Gamble, PhilipMorris, Ernst&Young та ін. Ці компанії є прикладом успішної реалізації освітніх програм, коли студенти отримують унікальну можливість набуття практичних навичок для подальшої трудової кар'єри.

Таким чином, створення сприятливих умов з боку держави для представників бізнесу, а саме здійснення довгострокових державних інвестицій у людський капітал і державної підтримки розвитку персоналу на підприємствах, та адаптування освітніх програм до вимог майбутньої роботи студентів, забезпечення отримання практичних навичок під час навчання є підґрунтям для накопичення якісної складової трудового потенціалу та його продуктивної реалізації в процесі праці. Разом з тим, не менш важливою є роль внутрішніх мотиваційних чинників самих працівників у прагненні до самовдосконалення та підвищення ефективності власної праці.

1. *Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.* 2. *Сайт Європейського студентського форуму (AEGEE Kyiv) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aegee.kiev.ua>.*

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОЗАДАТНОСТІ ФАХІВЦЯ

©Д.В.Максименко, 2017

Концепція людського капіталу передбачає постійний людський розвиток, навчання протягом всього життя, надбання нових, знань, вмінь, підтримку здоров'я та належного рівня життя. Проте, слід зазначити, що розвиток є неможливим без матеріальних та нематеріальних інвестицій

В ринковій економіці підприємства та організації функціонують у умовах конкурентного середовища. На рівні підприємства конкуренція – це пошук та вибір на основі «підприємницьких здібностей» внутрішніх потенційно можливих факторів, які забезпечать перевагу над конкурентами. «Підприємницькі здібності» є суб'єктивним фактором забезпечення конкурентоздатності і впливають на якість управлінського вибору при комбінації ресурсів. Однак цього не достатньо і в довгостроковій перспективі здібності мають бути підкріплені та доповнені знаннями в певних галузях.

Успішність стратегічного розвитку підприємства все більшою мірою визначається внутрішніми нематеріальними ресурсами, які важко скопіювати конкурентам, ефективністю використання кадрового потенціалу, використанням унікальних знань, організаційних систем, технологій, формуванням і розвитком ключових компетенцій як факторів стійкої конкурентної переваги.

Внутрішні чинники організації, такі як кадри або накопичений досвід, набагато більше визначають ймовірність успіху в реалізації виробленої політики, ніж вплив зовнішніх чинників [5].

В. Макелвіл доводив, що сутністю будь-якої організації, її основою є наявний набір компетенцій всіх працівників компанії. Французький вчений Г. Каннак обґрунтував необхідність для сучасної організації безперервного процесу розвитку кожного працівника як чинника підвищення ефективності діяльності підприємства.

Основними чинниками, які формують конкурентні переваги фахівця є демографічні (статева та вікова структура населення; рівень життя населення країни; розвиненість соціально-побутової інфраструктури), освітньо-кваліфікаційні (розвиненість ринку освітніх послуг; мінімальна заробітна плата та середній рівень доходів населення; інвестиції в людський капітал), соціально-особистісні (національно-культурні та релігійні традиції; сімейне виховання; соціальна і політична стабільність в країні) та професійні (зміст та структура навчальних програм; розвиненість ринку праці; якісні вимоги роботодавців до робочої сили). Сучасне суспільство має потребу в людях, які готові до роботи, коли потрібно, до нових завдань і нововведень проявляють високу адаптивність, особисто зацікавлені в підвищенні ефективності праці, у перспективному плануванні й у наявності планів на майбутнє, а також готові брати на себе особисту відповідальність і виправляти помилки

Рівень компетентності фахівця є однією з його найголовніших конкурентних переваг. Причому важливо відмітити, що визначальну роль відіграють не тільки ті компетенції, що пов'язані з функціональними обов'язками в межах певної професії, а й соціально-особистісні та загальнокультурні – тобто ті, які відповідають за здатність людини працювати в команді, долати конфлікти, управляти своїм емоційним станом, її вміння слухати, сприймати критику, наявність у неї високого рівня соціальної відповідальності перед колегами та суспільством в цілому.

1.Дядичев В.В., Чуніхіна К.В. Сутність та складові конкурентоспроможності персоналу на ринку праці [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

2.Гришнова О. А. Освіта й професійна мобільність як чинник конкурентоздатності робочої сили / О. А. Гришнова // Україна: аспекти праці. — 1999. — № 1. — С. 3–8.

КОНКУРЕНТНІ ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ

©Михальчишин Н.Л., 2017

Сфера публічного управління виконує одну з найважливіших функцій для становлення демократичної держави з розвиненою економікою та сформованим громадянським суспільством. Здійснення публічного управління та адміністрування пов'язане з державною службою, що обґрунтовує особовий склад управлінців, які наділені правом приймати управлінські рішення в публічній сфері.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про державну службу», державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням; 6) управління персоналом державних органів; 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством. Відтак, державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі – державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби[1].

Таким чином, управлінець у сфері публічного управління та адміністрування і є державний службовець, який покликаний насамперед здійснювати законодавчо-визначену діяльність у сфері державної служби. На відміну від конкуренції серед фахівців в інших сферах, конкуренції серед державних службовців властиві такі ознаки: 1) обумовлюється законодавчо визначеними вимогами до державного службовця та змістом державної служби; 2) не передбачає додаткових джерел мотивації праці окрім коштів державного бюджету; 3) професійні вимоги перебувають в прямій залежності від завдань та функцій державного органу, де здійснює діяльність державний службовець; 4) не допускається цілковита конкуренція державних службовців з різних державних органів з огляду на об'єкти управління, що також обмежене вимогою наявності досвіду роботи в конкретних державних органах; 5) прийняття на роботу здійснюється в особливий спосіб, що передбачає відкритий конкурсний відбір та перевірку знань нормативно-правових актів, що регулює діяльність державної служби та діяльність державного органу, який приймає на роботу конкретного фахівця; 6) вікові обмеження щодо права займання посади державного службовця; 7) непередбачуване втручання у конкурсний відбір на посаду державного службовця тощо.

Законодавчо-визначені вимоги до державного службовця жодним чином не звужують необхідності в конкурентному фахівцю з державної служби, оскільки наявність конкуренції серед претендентів на посаду державного службовця дасть змогу відібрати найбільш конкурентоздатних.

1. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015р. №889-VIII//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016. – № 4. – с.43.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАЦІВНИКА

© Мірошник О.Г., 2017 р.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що у сучасній соціально-економічній ситуації конкурентні позиції підприємств все більше визначає персонал. Але не просто персонал, а той, який орієнтований на безперервну освіту, підвищення результатів праці, розвиток своєї особистості.

Метою дослідження є розкриття теоретичних аспектів формування конкурентного працівника та його вплив на діяльність підприємства в цілому.

Питанням дослідження формування конкурентоспроможності працівників присвячено значні теоретичні напрацювання вітчизняних та закордонних науковців, а саме: Г. Л. Азоєв, Д.П. Богиня, Ж.-Ж. Ламбен, А. М. Колот, В. І. Крамаренко, Д. П. Мельничук, Р. А. Фатхутдінов, та інші.

Критичний аналіз еволюції наукової думки засвідчив, що категорія «конкурентоспроможність персоналу» набула важливе місце у понятійному апараті сучасної вітчизняної економічної науки, що пов'язане, з одного боку, - з дослідженням категорій трудового потенціалу, людського капіталу, а з іншого – вивченням механізмів функціонування конкуренції на ринку праці [1].

Виходячи з цього, система оцінки конкурентних переваг персоналу повинна враховувати три рівні виміру успішності [2]:

а) рівень соціального сприйняття образу працівника масовою свідомістю, де значну роль у кар'єрі відіграє фактор його соціальної успішності;

б) рівень професіоналізму особистості, де чинником успішності виступає конкурентоздатність працівника. Ця перевага особистості за спадкоємністю не передається, а свідомо формується і розвивається у процесі професійного становлення;

в) рівень професіоналізму діяльності, де чинником успішності є володіння конкретними видами технологій діяльності з урахуванням галузевої специфіки, статусу та функцій. Під технологією розуміється майстерність у професійній діяльності, яка впливає на успішність виконання поставлених завдань.

В аспекті якісних характеристик конкурентоспроможність визначають певні ознаки, що є сукупністю споживчих властивостей робочої сили до ефективної праці: фах, стаж, вікові дані, володіння іноземними мовами тощо. Основними ознаками конкурентоспроможності є: відносний (порівняльний) характер – конкурентоспроможність проявляється тільки через порівняння характеристик економічного суб'єкта з характеристиками інших суб'єктів даного ринку; релевантний характер критерію конкурентоспроможності, який означає, що траєкторія руху даного економічного суб'єкта (його конкурентна позиція) відносно інших суб'єктів може бути визначена тільки в межах релевантного зовнішнього середовища; часовий характер (динамічність) критерію конкурентоспроможності характеризує положення суб'єкта у конкурентному полі в координатах часу як результат його конкурентної діяльності [3].

Конкурентоспроможність персоналу – це складна економічна категорія, сутність якої розкривають такі концептуальні підходи до її визначення [4]:

1. Здатність керівників, професіоналів і фахівців генерувати ідеї з використанням усіх можливостей, що виникають у зовнішньому та внутрішньому середовищі; своєчасно виявляти загрози для діяльності підприємства; вирішувати проблеми; винаходити й швидше за конкурентів впроваджувати нововведення на всіх стадіях життєвого циклу товару; забезпечувати досягнення поставлених цілей та виконання підприємством своєї місії.

2. Вміння ефективно виконувати управлінські функції та своєчасно приймати кваліфіковані рішення з метою розробки, виробництва та реалізації високоякісної з особливими споживчими властивостями продукції (послуг) за максимально ефективного використання ресурсів.

3. Здатність повніше, порівняно з іншими кандидатами на вакантні посади, задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, вмінь і навичок.

4. Вміння проявити свої особистісні, професійні та ділові якості, швидше і краще за інших працівників реалізувати власний потенціал за конкретних умов, які склались на підприємстві, що дає можливість отримувати відповідну винагороду, досягти відповідного соціального статусу та забезпечити службово-професійне зростання.

Загалом, факторів, які впливають на формування конкурентоспроможного працівника (або персоналу, як єдиної системи) багато. Вони можуть поділятися за рівнем впливу на фактори першого, другого, n-ного порядку. Але все-таки є можливим виділити основні з них (Рис. 1).

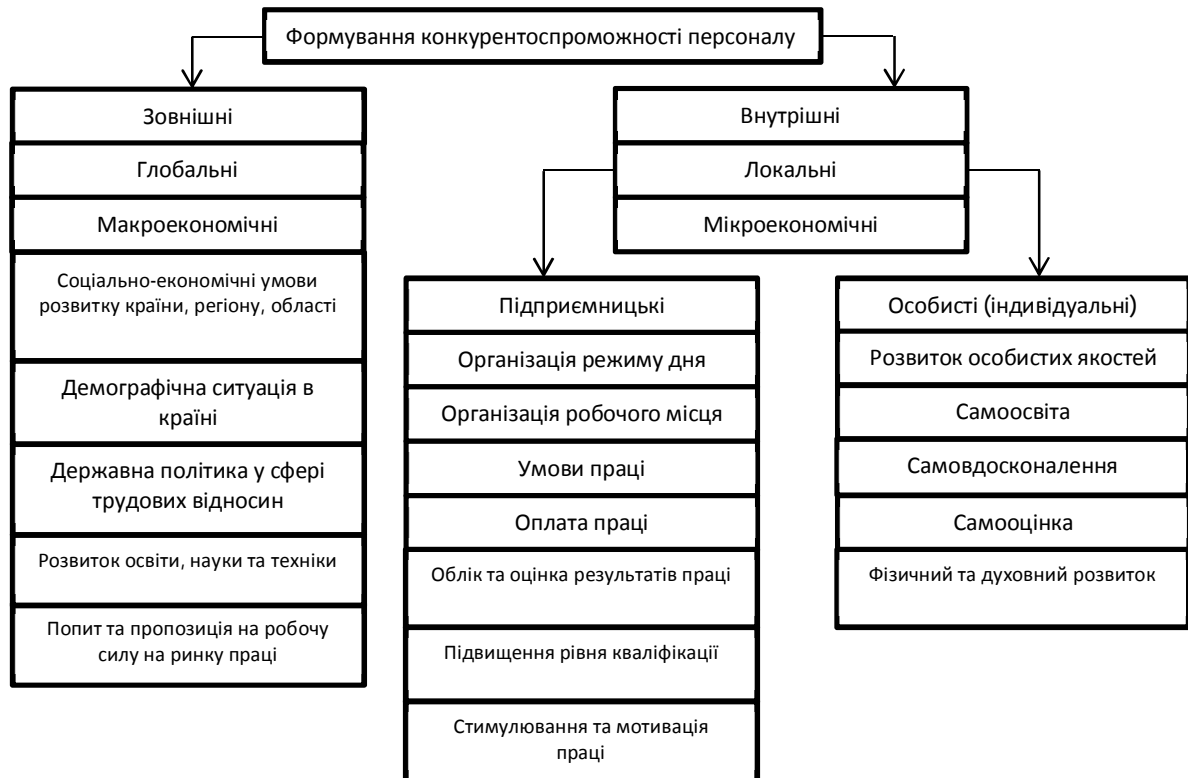

Рисунок 1 – Фактори, що впливають на конкурентоспроможність персоналу [4]

Таким чином, формування конкурентного працівника – це не одномоментний захід, а комплекс, який відбувається під впливом багатьох факторів і включає в себе не тільки вплив підприємства і його керівництва, але і сукупність незмінних факторів, таких як сукупність особистих якостей і особистого досвіду.

1. Бекетов Н.В. *Поняття конкурентоспроможності та його еволюція* / Н.В. Бекетов // *Маркетинг в Росії і за кордоном* – 2007. – №6. – С. 83-86.
2. Виноградський М. Д. *Організація праці менеджера: навч. посіб. для студ. екон. вузів* / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шканова. – К.: Кондор – 2010. – 323 с.
3. Клименко С.М. *Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб.* / С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабась та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.
4. Дяків Р.П. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера* / Р.П. Дяків. – 2000. – с.293-294.

ВПЛИВ ТРУДОВОГО ФАКТОРА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА

© Мороз Л.І., 2017

В умовах зростання в Україні кризи управління на багатьох промислових підприємствах вже існує проблема нестачі кваліфікованих кадрів, яка виникла як наслідок міграції трудових і інтелектуальних ресурсів. Але кожному підприємству в будь-яких умовах господарювання для планування обсягів виробництва та обґрунтування плану реалізації продукції необхідно знати, яку продукцію, в якому обсязі, де, коли і за якою ціною вона буде реалізована, а також знати, від чого залежить прибуток підприємства. Насамперед, на це впливає трудовий фактор, який включає чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства, час, що витрачається робітниками на виробництво продукції, а також взаємодія маркетинг-менеджменту персоналу на підприємстві [1, 2]. Кожна з цих складових є носієм ризику незатребуваності продукції та можливого погіршення ефективної діяльності підприємства.

Завдання всіх підрозділів підприємства - це розуміти потреби покупців з необхідністю створення попиту на продукцію, що випускається. Управління виробництвом, продаж і обслуговування покупців повинні виконуватися у відповідних підрозділах, але за умови, що менеджери-маркетологи мають відповідні знання та досвід по всьому ланцюгу виробництва та реалізації продукції.

Маркетолог, який приймає замовлення, може не знати про специфіку технологічного процесу і окремих операцій, а також про специфіку використовуваних матеріалів і напівфабрикатів, необхідних для виготовлення нового виробу, але він повинен прийняти замовлення і визначити його вартість. Взаємозв'язок і синхронізація діяльності менеджерів і маркетологів до вимог покупців забезпечують здатність оперативного виявлення переваг властивостей продукції, на яку надійшло замовлення. Маркетологи приймають рішення про вибір товарів і ринків збуту, але ці рішення ізольовані від виробничих підрозділів, тому діяльність як менеджерів, так і маркетологів вимагає взаємодії з плановими і виробничими підрозділами.

Менеджери повинні постійно вирішувати проблеми ефективного управління та оптимального поєднання всіх складових, уникаючи безцільних витрат, яких може не бути при наявності якісної інформації на всіх рівнях управління підприємством.

Досягти ефективних результатів можливо також тоді, коли цілеспрямовано розвивати у керівництва вміння управляти як виробничим процесом, так і управляти людьми, об'єктивно ставитися до впровадження нових методів діяльності підприємства, де всі працівники повинні відчувати себе членами єдиної команди.

При прийнятті правильного рішення операційний менеджер повинен знати, що в цій системі чітко реалізується операційна функція, тобто сукупність дій по переробці ресурсів, які отримують із зовнішнього середовища, чому сприяла діяльність маркетологів-логістів і остання функція - це реалізація продукції і надання послуг покупцям у зовнішньому середовищі, де знову підключаються маркетологи. Вони проводять аналіз зовнішнього середовища підприємства, зокрема, соціальних потреб населення, що вимагає уважного відстеження процесів, які там відбуваються, а також оцінки факторів і встановлення зв'язків між ними як на початку виробничого процесу, так і при реалізації продукції.

Неправильно складений прогноз попиту на виробництво продукції приводить до невідповідності попиту та пропозиції і, таким чином, до неадекватності збуту. Вибрані неправильно маркетологом канали і ринку збуту продукції також приводять до невідповідності фактичного обсягу реалізації до прогнозованого обсягу попиту. Низька ж кваліфікація робітників, яка не

відповідає складності робіт, що ними виконуються, в першу чергу, впливає на якість продукції, а це - економічний і моральний збиток підприємству.

Відповідність середнього тарифного розряду робітників середньому тарифному розряду робіт, що виконуються, тобто відповідність кваліфікації робітників і складності виконуваних робіт, дає можливість проаналізувати і кількісно визначити ризик незатребуваності продукції за трудовим фактором.

Чим ближче співвідношення розрядів робітників до розрядів виконуваних робіт, до одиниці, тим менший ризик незатребуваності продукції. Кваліфікаційний рівень робітників може бути визначений як відношення сум кількості робітників відповідного розряду до загальної кількості робітників. Порівняння розрахованих показників даного підприємства з показниками інших підприємств-конкурентів звичайно дасть можливість виявити власні кадрові недоліки та спрогнозувати інноваційні заходи щодо покращення трудового потенціалу підприємства. Загальні висновки відносно взаємозв'язку незбігу складності виконуваних робіт і кваліфікації робітників полягає в наступному.

Кваліфікація робітників нижче складності виконуваних робіт приводить до:

- зниження якості продукції і збільшення витрат на виробництво за рахунок ліквідації відновлювального браку, ремонту обладнання;

- незатребуваності продукції із-за низької якості;
- реалізації продукції за заниженими цінами з метою часткового відтворення витрат;
- зменшення величини запланованого прибутку.

Кваліфікація робітників вище складності виконуваних робіт приводить до:

- збільшення витрат на виробництво продукції при доплаті робітникам за висококваліфіковану працю;

- можливої незатребуваності продукції при збільшенні її ціни;
- можливого збереження запланованого прибутку при зменшенні обсягу продажу;
- реалізації продукції при збереженні запланованого прибутку за рахунок зростання ціни продукції.

Сьогодні традиційні виробничі підрозділи витрачають мало часу на взаємодію, наприклад, з планово-економічним відділом або з конструкторським відділом, який відповідає за створення нових зразків товарів для споживачів. Тому в сучасних умовах господарювання завдання всього персоналу і підрозділів підприємства - виробляти тільки ту продукцію, яка користується їх попитом. Таким чином, створюється середовище підприємства, де нові ідеї і нові вироби стають взаємопов'язаними складовими, що впливають на позитивний імідж підприємства.

Нові ж вимоги споживачів порушують встановлений ритм виробничого процесу, змушують керівництво підприємства враховувати як споживчі властивості продукції, так і враховувати вплив трудового фактора на ефективність виробничого процесу, що дає їм значні переваги як у виборі нової продукції, так і у виборі нових перспективних ринків збуту та розвитку інноваційного середовища.

1. Мороз Л.І. Взаємодія маркетинг-менеджменту персоналу з середовищем підприємства / Л.І.Мороз // Тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (6-8 листопада 2014 року, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів). – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – С. 247-248.

2. Мороз Л.І. «Interaction of marketing-management of company personnel and managerial decisions of head» [«Взаємодія маркетинг-менеджменту персоналу підприємства і управлінських рішень керівника»] / Л.І.Мороз // Global International Scientific Analytical Project. International Academy of Science and Higher Education (London, UK), **Collective Monograph** «Value of the personality and collective interactions in the social progress ensuring process». Peer-reviewed materials digest published following the results of the CXXVIII International Research and Practice Conference and II stage of the Economics and Management, Jurisprudence, Sociology, Political and Military Sciences (London, July 20 – July 26, 2016) – London: IASHE, 2016. – PP. 13-17 (60 p.).

ПОДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Набока О.Г., Коніщева Н.Й., Власов В.О., 2017

За результатами заключного звіту незалежного європейського аудиту національної системи досліджень та інновацій України, виконаного Європейською Комісією, відзначено, що «незважаючи на масштабні трансформації, що відбулись в економічній та геополітичній структурі країни за останні 25 років, державна програма та досягнення у сфері розвитку науки, технологій та інноваційної діяльності (НТІ) не повністю відповідали потребам, яких вимагала нова економічна ситуація. Якщо реформам, реалізація яких почалася згідно з положеннями нового Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», не буде приділено максимальної уваги та підтримки з боку Уряду та інших зацікавлених сторін, дуже ймовірно, що Україна залишиться на узбіччі міжнародного шляху до прогресу у сфері розвитку НТІ» [1].

Єдиною можливістю забезпечення конкурентоспроможності країни на світовому ринку, прогресивного соціального та економічного розвитку є «внесення інновацій у свій шлях до зростання». Зазначено, що «Україна зобов'язана зробити питання про розвиток досліджень та інновацій одним із пріоритетних пунктів порядку денного її політичних та методологічних заходів» [1].

Це потребує фундаментальних змін державних пріоритетів щодо політики розширеного відтворення людського капіталу, розвитку трудового потенціалу на основі націленості системи вищої освіти на потреби ринків праці, що обумовлює необхідність підвищення ролі вітчизняних вищих навчальних закладів в вирішенні зазначених проблем. В першу чергу це стосується університетів як середовища, де створюються особливі умови для вирощування соціально відповідальних особистостей, які спроможні успішно адаптуватися до вимог інноваційної економіки.

Модернізація сфери освіти зараз здійснюється у всіх країнах завдяки впровадженню нових освітніх технологій. Але головним засобом для вирощування конкурентоспроможного фахівця в умовах інноваційної економіки повинна стати переорієнтація освітньої діяльності ВНЗ від знанневої (когнітивно-інформаційної) до компетентнісної парадигми.

Компетентнісна парадигма спрямована на посилення практичної орієнтації освіти та прагне підготувати фахівця, який володіє не набором фактів, а способами й технологіями їхнього одержання. Відповідно до зазначеної парадигми, очікуваним результатом освітнього процесу є не система знань, умінь і навичок, а набір заявлених державою ключових компетенцій, без яких неможлива діяльність сучасної людини в інтелектуальній, суспільно-політичній, комунікаційній, інформаційній і іншій сферах [2].

Практичне спрямування дисциплін, що вивчаються, розвиток умінь застосовувати отримані знання при вирішенні конкретних науково-практичних і виробничих завдань забезпечують успішність професійної адаптації і гармонізації майбутнього фахівця з бізнес-спільнотою, дає змогу для застосування професійної й особистісної компетентності з урахуванням запитів ринку праці. Запровадження державних освітніх стандартів нового покоління на засадах компетентнісного підходу проголошує нові принципи освітньої діяльності ВНЗ. Індикатором їхньої результативності стає професійна і соціальна компетентність випускника, формування якої передбачає: якісну підготовку фахівців, які мають особистісні та професійні компетентності, завдяки професійній освіті, розвитку творчого інноваційного мислення; реалізацію виховної функції ВНЗ для розкриття здібностей і креативності мислення майбутніх суб'єктів економіки; активізації соціальної позиції, виховання відповідальності за економічне і соціокультурне становище в країні; орієнтацію на професійну мобільність випускників ВНЗ, участь у соціальних проектах міського, регіонального, всеукраїнського або міжнародного рівня; вдосконалення інформаційного і науково-методичного

забезпечення освітнього процесу для нарощування інноваційного та соціокультурного потенціалу міст, де розташовані ВНЗ; орієнтацію в освітній та науковій діяльності ВНЗ на впровадження інтегрованих інноваційних програм, що об'єднують навчальну, наукову та виробничу підготовку фахівця, що сприятиме подоланню розриву між професійною освітою та потребами ринку праці; розширення багатостороннього взаємовигідного партнерства вищих навчальних закладів з органами влади та місцевого самоврядування, суб'єктами бізнес-середовища та громадянського суспільства; співпрацю з національними і міжнародними науково-дослідними центрами як самостійно, так і в межах проектної діяльності ВНЗ.

Модернізація освітньо-виховної, науково-дослідницької, інноваційної діяльності ВНЗ, активізація взаємовигідних партнерських відносин, створення різноманітних організаційно-економічних форм інноваційної інфраструктури та нормативно-законодавчого забезпечення, залучення науково-інноваційного потенціалу закладів вищої освіти до вирішення проблем інноваційного розвитку сприятимуть формуванню єдиного інформаційно-освітньо-виховного простору, покращенню соціального та економічного становища [3].

Наприклад, авторами розроблені пропозиції щодо підвищення рівня науково-інноваційного потенціалу факультету психології, економіки та управління ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» та комплекс заходів з науково-методичного, науково-організаційного та інформаційного забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в місті Слов'янську за рахунок формування об'єктів інноваційної інфраструктури щодо підтримки підприємництва [4].

Розширення сфер діяльності університету на основі формування нових форм інфраструктурної підтримки розвитку підприємництва дозволить доповнити «Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 796. Так, у сфері наукової та науково-технічної діяльності це можуть бути послуги з проведення маркетингових досліджень, створення кластерів, формування об'єктів інфраструктури щодо підтримки підприємництва в місті.

В сучасних умовах актуалізуються питання розробки нормативно-законодавчої бази розвитку різних форм партнерства університетів у навчальній та науково-дослідній діяльності, впровадження інновацій. Для активізації їх діяльності щодо вирішення проблем економічного зростання та реалізації можливостей розповсюдження позитивного досвіду на інші міста та регіони необхідно визначити ефективні організаційно-економічні форми (науково-освітні інноваційні комплекси у складі вищих навчальних закладів, бізнес-інкубатори, наукові парки, консалтингові центри тощо) та механізми стимулювання реалізації резервів використання власних конкурентних переваг.

1. Системи досліджень та інновацій України. Інструмент політичної підтримки програми «Горизонт 2020». Короткий зміст та рекомендації щодо покращення секторальної політики. Європейська Комісія, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/file/10275/download?token=kwtjC2SO>.

2. Набока О.Г. Роль ВНЗ у соціально-економічному розвитку невеликого міста. / О.Г.Набока // Польсько-українське співробітництво в розв'язанні сучасних соціально-економічних проблем: наука, освіта, досвід: збірник тез доповідей на міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій III sympozjum naukowe „Ukraina-Polska – współpraca synergetyczna“ 13-19 lutego 2017 r. Kijów, Połtawa, Słowiańsk (Слов'янськ, 13-19.02.2017 р.) / МОН України ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». – Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. – С. 102-104.

3. Коніщева Н.Й. Формування інформаційно-освітньо-виховного простору міста на основі розвитку партнерських взаємовідносин / Н.Й. Коніщева, В.М. Воронаєв // Global world: науковий альманах. – Острозька академія, 2015. – Т 1 (1). – 172 с. – С.119-127.

4. Коніщева Н.Й. Інноваційна підтримка розвитку інфраструктури підприємництва / Н.Й. Коніщева, В.М. Воронаєв // Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія. – Вип. 1 / За ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. – Херсон: Видавництво Грінь Д.С., 2016. – С. 316-343.

АДАПТАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ (на прикладі ТОВ «Дарниця ЛТД»)

Маркетингова діяльність торгівельних підприємств розвивається в руслі сучасного торгового маркетингу, який є частиною загального маркетингу. Разом з тим, він являє собою систему організації і управління торгівельною діяльністю в сфері обороту продукції, орієнтований на вивчення запитів споживачів з метою поліпшення якості життя окремого індивіда і підвищення добробуту суспільства в цілому.

Відповідно до концепції соціально-етичного маркетингу трейд-маркетинг (торговий маркетинг) — одне з напрямків маркетингу, яке дозволяє збільшувати продажі за рахунок впливу на товаропровідний ланцюг. У товаропровідний ланцюг входять всі ланки в ланцюжку виробник - кінцевий споживач (дистриб'ютор, торгова точка, команда продажів).

Аналізуючи практику сучасних підприємств можна зробити висновок – хрестоматійні маркетингові істини потребують перегляду. Інформатизація суспільства призвела до зростання «ринкової грамотності» споживача, і, як наслідок, зниження ефективності традиційних видів маркетингу. [3, с.546]

Однак, існуючі галузеві особливості, що характеризуються специфічними і жорсткими вимогами до продуктів, що реалізуються на ринку, вимоги до компаній, які здійснюють їх виробництво і маркетинг, особливими кінцевими споживачами, наявністю проміжних споживачів, на нашу думку, призводять до значної залежності кінцевого споживача від поведінки виробників і професійного торгівельного середовища.

Якщо товар є засобом задоволення потреби, то послуга повинна зробити це максимально легким. Покупець повинен отримати задоволення від вирішення своєї проблеми, а не просто отримати необхідний йому товар. Це накладає суттєві вимоги та обов'язки на роботу виробника та його можливості побудови брендів.

Роздрібна торгівля дуже сильно змінилася за останні роки. З розширенням асортименту зросла величина підприємств, насамперед розміри торгових площ. Великі підприємства і торгові групи збільшили свій вплив; з'явився ряд нових форм підприємств роздрібною торгівлі, таких, як споживчі ринки і універмаги самообслуговування. Різноманітність форм, істотно наявних в роздрібній торгівлі, є вираженням різних концепцій маркетингу, які використовуються підприємствами для вирішення своїх завдань. Мова йде про прагнення врахувати інтереси споживачів і одночасно виділитися з конкуренції. [1, с.71]

Розвиток ринкових відносин в Україні базується на поступовій зміні однієї концепції іншою, але чіткої межі в цьому переході не існує. Новостворена українська продукція поки, що орієнтована на задоволення потреб споживача, а лише деяка її частина відповідає вимогам соціально-етичного маркетингу і є конкурентоспроможною на світовому ринку. Такий проміжний стан є перепорою до вступу у ВТО. Високо конкурентною на світових ринках є високотехнологічна українська продукція (ракети, космічні об'єкти), продукція металургії, легкої і харчової промисловостей.

Кількість торгових марок і підприємств торгівельного спрямування на українському ринку постійно збільшується. Вітчизняні товаровиробники вже усвідомили, що неможливо продати навіть якісний товар, якщо споживачі не ідентифікують його серед інших товарів даної категорії. Створювати та просувати власні продукти українських товаровиробників змушує і конкуренція з боку відомих іноземних марок, кількість яких постійно збільшується. Метою всіх заходів стимулювання продажів є тимчасове підвищення інтересу покупців до товарів. Український ринок має свою специфіку з позицій просування продукції. І товаровиробники мають враховувати дані особливості при виведенні товарів на ринок.

Соціальні проблеми сучасного українського бізнесу можна вирішити шляхом його реструктуризації на основі принципів, що закладено в соціально-етичній концепції маркетингу. Крім того необхідною є організаційна, функціональна, інформаційна та маркетингова трансформація бізнесу з використанням інновацій, спрямованих на реалізацію його соціальної місії. При цьому місія діючих підприємств повинна змінитися з врахуванням соціально-етичних норм та стандартів. [2, с.134]

Таким чином, особливість маркетингу торгівельної індустрії визначає специфічність виробленого товару, цільова аудиторія і референтна група. Торгівельний маркетинг має велику орієнтацію на інтереси виробника, однак структура його інструментарію внаслідок впливу конкурентного пресингу та завищеного рівню державного і внутрішньогалузевого регулювання має тренд зменшення значущості комунікацій і, відповідно, підвищення – значимості цифрових ресурсів.

1. Алпаттов А.А. *Управление реструктуризацией предприятий.* – М.: Высшая школа. - 2000.

2. Котлер Ф., Н. - Ж. Лі. *Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства: Изд-во А. Капусты.* - 2005. – 302

3. Ламбен Жан-Жак. *Менеджмент, ориентированный на рынок / Перев. с англ. под ред. В.Б.Колчанова.* - СПб: Питер, 2004. - 800 с.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА, ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ДЕРЖАВИ

©Олійник Л.Г., 2017

За сучасних умов в Україні поряд з формальною освітою досить інтенсивно розвивається ринок неформальної освіти.

Неформальна освіта – освіта, яка здобувається за освітніми програмами та не передбачає присвоєння (присудження) визнаних державою кваліфікацій за рівнями освіти та отримання встановленого законодавством документа про освіту (1).

Сьогодні, коли установи освіти втратили свою монополію у поширенні інформації, зростає значення неформального навчання. Сучасні умови життя вимагають, щоб процес навчання ставав все більш динамічним, а саме освіта була доступна і при цьому відповідала потребам різних категорій населення.

Навчання протягом життя є основним принципом освітньої діяльності розвинених країн усього світу, оскільки безперервне оновлення інформації вимагає постійного самовдосконалення та навчання для досягнення життєвого успіху.

Кваліфіковані фахівці українських ВНЗ, після одержання дипломів, нажаль, не завжди є кваліфікованими у своїй професії. Зазвичай більшість роботодавців проводять додаткове навчання своїх працівників з метою одержання гарного спеціаліста.

Ринок праці в Україні стрімко змінює вимоги до кваліфікованих працівників і досягнення потрібного рівня можливе лише за умови постійного підвищення своєї кваліфікації. Сьогодні працівник є не лише високо освіченою особистістю, що докладає зусиль для саморозвитку, він є ключовим двигуном розвитку самої організації.

Розширення застосування неформальної освіти може бути корисним:

а) для суспільства в цілому (сприяння демократизації, розвитку громадянського суспільства, громадської активності та лідерства; вирішення проблеми дозвілля молоді та осіб похилого віку);

б) для формальної освіти (можливість гнучко та швидко реагувати на потреби ринку праці та послуг, задовольняючи вимоги учнів, робітників та роботодавців і доповнюючи освітні пропозиції; зростання мотивації учасників навчально-виховного процесу, їх особистісної зацікавленості);

в) для учасників (можливість самовдосконалення та виховання самооцінки; розвиток громадянських навичок; виховання почуття причетності, солідарності; оптимальне поєднання свободи і відповідальності; можливість самостійного вибору часу, місця, тривалості навчання) (2).

Здобуваючи неформальну освіту громадяни будь-якої країни автоматично покращують її освітній потенціал.

Отже, неформальна освіта повинна доповнювати й укріплювати формальну освіту, допомагати у розвитку професійних компетенцій випускників ВНЗ для забезпечення гідного освітнього рівня громадян України.

1. ЗУ «Про вищу освіту» 01.07.2014 N 1556-VII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Гусейнова Е. І. Неформальна освіта як важливий елемент безперервної освіти / Е. І. Гусейнова, Ю.М. Лукянова // Педагогические науки: Стратегические направления реформирования системы образования – Сумський національний аграрний університет, 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/-Pedagogica/4_106261.doc.htm

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

©Олійник О.О., 2017

У вересні 2015 року відбувся Саміт ООН для прийняття Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року. Проблематика Саміту охоплювала всі аспекти соціально-економічного розвитку, конкурентоспроможності країн, глобального партнерства для розвитку. Результатом роботи Саміту стало встановлення Цілей сталого розвитку 2016-2030, четверта з яких передбачає забезпечення всеохоплюючої та справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Підціль 4.4 визначає до 2030 р. істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю [1].

Водночас за результатами дослідження компанії ЕУ [2], сучасні українські студенти в 2016 році найбільшим викликом для себе визначили недостатній досвід роботи (74% респондентів). Саме тому готовність компаній брати на роботу студентів є важливим фактором вибору роботодавця для молодих кандидатів (40% опитаних). Серед інших перешкод при пошуку роботи – недостатній рівень знань або навичок, висока конкуренція на ринку праці – їх вказав кожен третій респондент.

За таких умов важливе значення в досягненні поставлених цілей набуває концепція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), реалізація якої дозволяє забезпечити інтеграцію зусиль всіх ключових стейкхолдерів в економічному зростанні та соціальній стабільності.

Сьогодні вітчизняні компанії розробляють та впроваджують практики КСВ, які сприяють формуванню конкурентного фахівця на ринку праці. Так, щоб наблизити студентів до бізнесової практики, компанія Arricano ініціювала перший на ринку ритейлу та девелопменту суспільно-освітній проект B2S by Arricano, суть якого полягала в тому, що топ-менеджери компанії Arricano разом із незалежними бізнес-тренерами та коучерами читали для студентів практичні лекції в Київському Національному університеті технологій та дизайну. Вони розповідали про психотипи особистості, проектний менеджмент, юридичні консультації тощо [3, С. 30].

В царині юрисдикції керівництво АО «AVER LEX» розробило окрему навчальну програму, яка би максимально передавала реальний стан юридичного ринку та навчала би студентів-юристів основам їх майбутніх професійних навичок. За сім тижнів під час практичних семінарів із досвідченими практикуючими юристами студентам було запропоновано працювати із реальними справами, розробляти алгоритми дій для клієнтів. Такий спосіб дозволяє не тільки більш досконало вивчати теми студентам, але і визначати індивідуальні особливості кожного із учасників проекту [3, С. 33].

КСВ перед майбутніми фахівцями проявляється і в налагодженні взаємодії з навчальними закладами. Зокрема, в рамках соціально-освітньої програми «LIFECCELL університети», націленої на підвищення практичних навичок у студентів, оператор LIFECCELL відкрив спеціальну телеком-лабораторію в Інституті телекомунікаційних систем НТУУ «КПІ» ім. І. Сікорського. Компанія встановила комутатор, систему живлення та сервери, які у комплексі складають повноцінну локальну мережу GSM-зв'язку [3, С. 35].

1. Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс] / Представництво ООН в Україні. — Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

2. Top-10 самых привлекательных работодателей, по мнению студентов [Электронный ресурс] / delo.ua. — Режим доступа: https://delo.ua/education/top-10-samyh-privlekatelnyh-rabotodatelej-po-mneniju-studentov-329234/?supdated_new=1492005919

3. Практики КСВ в Україні 2016 / Під ред. Саприкіної М.; Центр «Розвиток КСВ». – К.: 2016. – 100 с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

©Плахтій В.Г., 2017

З початком XXI ст. інновації почали масштабно впроваджуватись до найрізноманітніших сфер людської діяльності. А для роботи з новими технологіями потрібні фахівці не лише із технічним знанням, але й особи з креативним мисленням. У сучасних умовах господарювання виникає потреба у фахівцях, які здатні подивитися на проблему під іншим кутом та запропонувати абсолютно нестандартне та ефективне її рішення. Проте, на шляху виховання таких кадрів в Україні стоїть ряд проблем, котрі потребують уваги суспільства і держави.

Зараз спостерігається динамічний процес поживлення активності творчих індустрій, такої діяльності, в основі якої покладено індивідуальне творче начало, талант або навик, і яка створює робочі місця шляхом виробництва та експлуатації інтелектуальної власності. Сьогодні, коли посилюється глобалізація та конкуренція у всіх сферах діяльності надзвичайно необхідний творчий підхід до організації бізнесу, розробки нових оригінальних товарів і технологій, підвищення якості сервісного обслуговування та удосконалення технології продажів. Тому, у сучасних умовах господарювання отримують розвиток не тільки традиційні види діяльності, але і ті, що вимагають креативного підходу.

Наприкінці 1990-х рр. американський соціолог Р. Флорида увів поняття «творчий клас» - для позначення нового типу людей у мінливій економіці постіндустріального суспільства. Вчений також виділив характерні риси його представників: мобільність, незалежність, здатність вільно переміщатися в просторі у відповідності з ситуацією. До пріоритетів творчих людей належать не кар'єра, престиж і висока зарплата, а умови для роботи і життя, які дозволяють розкрити свій творчий потенціал, у тому числі толерантна атмосфера і творчі стимули. Він робить акцент на тому, що творча людина володіє індивідуальністю в поєднанні з такою якістю, як здатність брати на себе колективну відповідальність за добробут спільноти [1].

Слід відзначити, що виховання креативних особистостей починається в родині, а потім вже продовжується в школі, вищих навчальних закладах, професійному середовищі. Наука та освіта повинні виконувати завдання розвитку продуктивних сил, підготовки робочої сили, яка володіє не тільки практичними знаннями, а й навичками творчого підходу до професійних ситуацій.

Процес підготовки креативної робочої сили залежить від наступних компонентів:

- 1) відповідної матеріально-технічної бази;
- 2) високого рівня професіоналізму і вмотивованості професорсько-викладацького складу;
- 3) сприйнятливості та зацікавленості студентів;
- 4) потребуваності фахівців на конкурентному ринку.

1. Щоб підготувати креативних працівників, насамперед, потрібен індивідуальний підхід до кожного зі студентів, збільшення взаємодії між викладачем і студентом. Індивідуалізація потреб є трендом економічного і соціального піднесення, наслідком якого є динамічний розвиток сфери послуг. Інноваційний, творчий процес потребує перенесення акценту з масової потокової освіти на індивідуальне і дистанційне навчання. Воно повинно забезпечуватися належними умовами для індивідуальної роботи кожного студента та викладача, в тому числі, і за рахунок використання сучасних інформаційних технологій. Звичайно, в багатьох університетах є спеціальні комп'ютерні аудиторії, але це не покриває усіх потреб студентів та викладачів.

2. У процесі становлення творчих здібностей провідна роль належить професорсько-викладацькому складу. Професійна діяльність викладача, крім наукової, вимагає також і творчого підходу до організації навчального процесу, оцінки роботи студентів, до розробки програм і

самостійних завдань. Творче ставлення до своєї справи потрібно виховувати не лише в собі, але й мотивувати, створюючи для цього соціальні, моральні і економічні умови. Для того, щоб виховати в собі креативний початок крім бажання та вміння потрібні ще й значні ресурси, як тимчасові, так і фінансові. Накопичений творчий потенціал і професійні знання згодом стають капіталом, який здатен і повинен приносити дохід. Сьогодні професійний розвиток викладача, у більшій мірі, є його власною ініціативою. Переважно враховуються формальні вимоги: рівень володіння предметом і наукова активність.

3. Успішне формування творчих особистостей — процес парний і залежить від можливостей і мотивації двох сторін — викладачів і студентів. З метою розвитку креативних здібностей слід активніше залучати студентів не тільки до суспільного життя, але і до майбутньої їхньої професійної діяльності. Для індивідуальної роботи зі студентами необхідні не тільки матеріально-технічні, але й організаційні умови. Сьогодні норми для практичних і семінарських занять частіше перевищуються. І тут умови вітчизняного навчання далекі від загальносвітових. В американських і європейських університетах у групи входить не більше 10-12 осіб, що дозволяє включати до навчального процесу усіх учнів за допомогою самостійних індивідуальних завдань, методу case study, обговорення проєктів та ін. Крім того, після занять процес виховання творчої особистості триває завдяки участі студентів у корпоративних університетських заходах. Створення відповідної атмосфери та мотивації дозволить збільшити прагнення студентів брати участь в такій діяльності [2].

4. Прагнення розвивати творчі здібності буде зростати по мірі посилення затребуваності на ринку праці професійних і творчих працівників і їх мотивування. Присутність на українському ринку транснаціональних корпорацій та іноземних компаній стимулювало попит на талановитих працівників. Розуміння цінності таких фахівців змусило вітчизняний менеджмент поліпшити соціальні пакети і підняти рівень заробітних плат. На жаль, політична ситуація в країні, її перспективи, відсутність безпеки і безробіття змушують талановиту молодь емігрувати в країни з більш сприятливими умовами життя і роботи. За національними даними близько 30% молоді бажає назавжди покинути Україну і 40% готові працювати за кордоном [3].

У Великобританії наприкінці ХХ ст. з'явився термін «творчі індустрії», що відображає взаємозв'язок культури, економіки та соціальної політики. Вони багато в чому суперечать один одному: культура передбачає самовираження і самореалізацію, бізнес орієнтований на одержання особистої та корпоративної вигоди, а державна і муніципальна політика ставить своєю метою розвиток території і міста. Тільки в сучасних умовах господарювання стало можливим їх гармонійне співіснування, коли творчі індустрії стали головним напрямком розвитку економіки, збільшуючи частку креативного класу в суспільстві [1].

Отже, щоб виховати конкурентоспроможного фахівця потрібно розвивати його творчі здібності шляхом модернізації, інновації та підвищення культури суспільства. Держава повинна поліпшити освітні умови та виховати в кожному студенті креативного, з особливим баченням фахівця.

1. Флорида Р. *Креативний клас: люди, которые меняют будущее* / Р. Флорида. – М.: Классика-XXI, 2005. – 324 с.

2. Алікперов І. М. *Можливості і проблеми підготовки креативних працівників для постіндустріальної економіки* / І. М. Алікперов. // *Освіта і наука*. – 2011. – №6. – С. 12–21.

3. *Робота за кордоном: міграційні настрої населення України* [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshhall/2102811-robota-za-kordonom-migracijni-nastroi-naselenna-ukraini.html>.

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

©Подгурська І.О., 2017

Останні кілька десятиріччів років в наукових виданнях все частіше зустрічається термін «постіндустріальне суспільство». Воно характеризується в першу чергу тим, що в його економіці в результаті науково-технічного прогресу та суттєвого зростання доходів населення змістився пріоритет від переважного виготовлення товарів до виробництва послуг, а домінуючим виробничим ресурсом стали інформація та знання. Тобто головною рушійною силою економіки виявилися наукові розробки. Постіндустріальне суспільство не лише суттєво впливає на особистість в психологічному, соціальному та культурному плані, а й вимагає іншого світогляду: вміння бачити і розуміти інформаційну картину світу, вміння виявляти й аналізувати при вивченні будь-якого об'єкта, процесу чи явища в природі і суспільстві в першу чергу найбільш характерні для них інформаційні аспекти. З огляду на це, до спеціалістів різноманітних сфер діяльності з'являються нові вимоги, виконання яких забезпечує їхню конкурентоздатність на ринку праці.

Формування розвинуеного ринку інформаційних послуг і мережевої структури суспільства неможливе без наявності широких мас підготованих користувачів. На даний момент відбуваються зміни в структурі робочих навиків і професій, що обумовлені необхідністю обробки, передачі і зберігання великих масивів інформації. В результаті змінюється сама структура організації роботи. Під впливом нових видів технологічної конкуренції змінюється функціонал робочих місць, їх кількість, якість і характер роботи, що виконується, а також форми ділового використання трудових ресурсів.

Швидкість змін, постійна поява нових технологій породжує нестійкість на ринку праці, різку зміну вимог до характеру трудових операцій, до інформаційної компетентності робітників. Інформаційно-комунікаційні технології, з одного боку, збільшують можливості людини отримувати престижну і високооплачувану роботу, бути в курсі основних світових і локальних подій, а з іншого боку, ці можливості відкриті сьогодні далеко не для всіх. В рамках глобальної проблеми переходу до нової інформаційної економіки з'являється не менш важлива і значна проблема інформаційної нерівності, суть якої полягає в тому, що нове інформаційне середовище, яке виникає в результаті інформатизації, виявляється в різній мірі доступним як різноманітним людям і організаціям, так і різним регіонам та країнам світової спільноти в цілому. При цьому ті, хто здатний ефективно використовувати можливості нового інформаційного середовища для свого розвитку, отримують суттєву перевагу перед тими, хто цього зробити не може. Як наслідок, останні витісняються на узбіччя сучасного процесу розвитку цивілізації.

З огляду на вищесказане, для збереження конкурентоспроможності в сучасному інформаційному суспільстві молодий фахівець незалежно від сфери своєї діяльності повинен мати безперешкодний доступ до різноманітних джерел інформації за рахунок професійного використання інформаційно-комунікаційних технологій і технічних засобів; вміти своєчасно, швидко і якісно оброблювати великі об'єми інформації; мати напрацьоване комунікаційне середовище; бути компетентним в суміжних областях знань; мати навички стратегічного мислення, планування і управління; вміти швидко і ефективно приймати рішення; мати схильність до постійного самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку. Дані вимоги, обумовлені потребами ринку робочої сили, суспільства, сім'ї, особистості, формують соціальний запит на підготовку фахівців, що володіють інформаційною компетенцією [1].

1. Петухова Т.П. Современная парадигма информационного общества как основа стратегии формирования информационной компетенции специалиста. // Вестник ОГУ, №1, 2005. – с. 116-123.

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

©Помінчук С.Г., 2017

Формування конкурентоспроможного фахівця, як професіонала, розпочинається з дитинства та дає старт на вибір майбутньої професії. Саме обґрунтованість професійного вибору вважається необхідною складовою конкурентоспроможності фахівця. Науковці зазначають, що відсутність обґрунтованості професійного вибору негативно відбивається і на особистісних якостях майбутнього фахівця, деформуючи якості конкурентоспроможної особистості: знижує або спотворює потребу в самореалізації, відбивається на ділових якостях – працьовитість, дисциплінованість, активність, цілеспрямованість і т.д. Як наслідок – негативний вплив на засвоєння професійно – важливих знань [1, с.82].

В умовах системної суспільної кризи система освіти орієнтована на якісну професійну підготовку майбутніх фахівців. На думку науковців, в якості результату освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях [1, с.84].

О.А. Грішнова зазначає, що в сучасному розвинутому суспільстві саме людські знання стають основним двигуном прогресу. Працівник, що має унікальні знання не просто стає рівним роботодавцю на ринку праці, він вже може обійтися без роботодавця, працюючи самостійно, або одночасно використовувати можливості, що надаються кількома роботодавцями. Інтелектуалізація, креативність змінюють світ у всіх його проявах, але особливо – світ праці [2, с.23].

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема формування конкурентного фахівця відображена в роботах О. Грішної, І. Драч, С. Єрохіна, Ю. Нікітіна, І. Нікітіної, О.Столярчук, О. Скорнякової та ін.

За думкою О. Столярчук кар'єрні орієнтації започатковуються ще під час професійного самовизначення старшокласників, а надалі формуються впродовж фахового навчання [3, с.23]. В такому сенсі саме загальноосвітньому навчальному закладу належить фундаментальна роль у формуванні особистості і її конкурентоспроможних якостей в майбутньому.

Важливою складовою навчально-виховного процесу в школі є професійна орієнтація, яка, спрямовуючи учнівську молодь до обґрунтованого вибору майбутньої професійної діяльності, закладає основи для формування конкурентного фахівця перспективного ринку праці.

Аналіз наукових джерел засвідчує суперечливість цілей навчальних закладів та вимог ринку праці щодо підготовки фахівців як у кількісному так і у якісному форматі. Для діалогу ринку праці і освітніх послуг в плані формування компетентних фахівців, професійна орієнтація є нагальною необхідністю.

Науковці констатують, що професійна орієнтація, яка є одним із засобів підготовки молоді до вибору робітничих професій, у переважній більшості загальноосвітніх і професійно-технічних закладах здійснюється несистематично або не здійснюється взагалі [4, с.57]. За результатами опитування учнів загальноосвітніх навчальних закладів 21% визначились з подальшим професійним вибором, з них 14% назвали професію і галузь її застосування, наводили приклади навчальних закладів, у яких можна отримати обрану професію. Респонденти даної категорії володіють знаннями про предмет праці обраної професії (буде працювати з людьми, технікою, тваринами, рослинами, знаковими системами та ін.), цікавились де будуть працювати за обраними професіями, зазначили заплановане місце подальшої роботи після закінчення навчального закладу.

4% опитаних учнів знають лише назву професії, не володіють знаннями про види навчальних закладів, не визначились із навчальним закладом для отримання професії, сумніваються у предметі праці обраної професії, не володіють інформацією щодо радіусу застосування професійних знань.

2% респондентів визначились із видом діяльності, визначають предмет праці (буду працювати з людьми, тваринами, рослинами, технікою та ін.), але назву професії не називають.

79% опитаних учнів не визначились із обраною професією, 84% не цікавились потребами свого регіону в кадрах [5, с.165].

Виходячи із досліджень вибору професії учнівською молоддю встановлено, що старшокласники не знають про перспективні галузі в регіоні, перспективи працевлаштування за обраною професією. Вибір учнів загальноосвітніх навчальних закладів знаходиться поза сферою потреб ринку праці [5, 167]. Така небезпечна тенденція негативно впливає на формування конкурентного фахівця.

В статті доведено, що процес формування конкурентного фахівця починається в загальноосвітньому навчальному закладі. Учнівська молодь є кадровим потенціалом перспективного ринку праці. Професійна орієнтація учнівської молоді є одним із засобів формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

В аспекті дослідження даного питання автор вважає, що процес здійснення обґрунтованого вибору професійної діяльності учнівською молоддю в сучасних умовах вимагає оновлення інструментарію професійної орієнтації, її методології, що є фундаментальною основою стратегії формування конкурентного фахівця постіндустріальної економіки. Процес формування конкурентного фахівця перспективного ринку праці повинен мати такі ключові позиції:

- модернізація інструментарію професійної орієнтації учнівської молоді з урахуванням стратегій розвитку регіонів;
- впровадження інноваційної програми професійної орієнтації у державній службі зайнятості та у всіх загальноосвітніх закладах держави;
- забезпечення інформаційної компетентності педагогічного персоналу, який здійснює професійну орієнтацію учнів про основні тенденції ринку праці;
- збалансованість обсягів професійної підготовки молоді за робітничими професіями та спеціалістів з попитом ринку праці;
- орієнтація молоді на започаткування власної справи як альтернативи найманій праці;
- залучення до проведення профорієнтаційних заходів з учнями шкіл представників державної служби зайнятості, навчальних закладів, батьків, громадськості, роботодавців (представників великого, середнього, малого та мікробізнесу);
- координація профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю органами державної влади.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні необхідності модернізації професійної орієнтації учнівської молоді з урахуванням регіонального аспекту та створення відповідного організаційно – економічного механізму, що сприятиме обґрунтованому вибору професійної діяльності учнівською молоддю і формуванню конкурентного фахівця.

1.Скорнякова О. Модель формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців з інформаційних технологій / О. Скорнякова // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2016. – №3 (54). – С.81-86. – Бібліогр.: 8 назв.

2.Гришнова О.А. Нові виклики ринку праці і проблеми конкурентоспроможності людського капіталу в майбутньому. Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVI Міжнародної науково – практичної конференції, 7 – 8 квітня 2016. – К., 2016. – 284 с. – С.23-28. – Бібліогр.: 6 назв.

3.Столярчук О.А. Вплив мотивів навчання студентів на формування їх кар'єрних орієнтацій / О.А.Столярчук // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2016. – №1 (52). – С.21-24. – Бібліогр.: 7 назв.

4.Закатнов Д.О. Організаційно-педагогічні умови професійної орієнтації учнівської молоді на робітничі професії. Професійна орієнтація: теорія і практика: науково-методичний посібник [для педагогічних працівників] / За ред. О. В. Мельника. – Івано-Франківськ: "Тіповіт", 2011. – Вип. № 2. – 279 с.

5. Лутай Л.А., Помінчук С.Г. Напрями розвитку системи професійної орієнтації учнівської молоді / Л.А. Лутай, С.Г. Помінчук // Демографія та соціальна економіка. – 2016. – №3 (28). – С.158-170. – Бібліогр.: 14 назв.

ВАЖЛИВІСТЬ ТРЕНІНГІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ФАХІВЦЯ В ЧАС ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Присяжна М.С., 2017

У 20 столітті перехід від індустріальної до постіндустріальної економіки спричинив зовсім нове сприйняття важливих людських якостей у виробництві товарів та послуг. Так, знання перетворюються безпосередньо у виробничу силу суспільства. Економіка більше не пов'язана з видобуванням сировини, все більша кількість зайнятих переходить у сферу обслуговування, розвиваються різні види послуг. Тепер для виробництва товару достатньо меншої кількості фахівців, хоч самі обсяги виробництва збільшуються [1]. Відповідно через це відбувається загострення конкуренції на ринку праці, адже підготовка та використання конкурентоспроможної робочої сили, здатної розробляти, впроваджувати та обслуговувати інноваційно-орієнтовані технології, ефективно працювати в умовах загострення конкуренції, дозволить країні реалізувати існуючі конкурентні переваги. Зростання конкуренції стає важливим елементом ринкової економіки не лише серед фахівців, але й роботодавців, яким важливі найкращі умови виробництва і реалізації товарів та послуг, можливість очолювати та утримувати ключові позиції на ринках.

Звертаючись до процесу формування особистості, як майбутнього фахівця, зарубіжні та вітчизняні спеціалісти запевняють про наявність суб'єктів, які безперечно відіграють важливу роль для майбутнього спеціаліста. До них належить: родина, органи міської та державної влади, заклади освіти всіх рівнів та ступенів, заклади з надання послуг професійної орієнтації населення та безпосередні суб'єкти господарювання. Слід також зазначити, що в сучасних умовах стрімкого розвитку економічних систем, науково-технічного прогресу та різноманітності сфер діяльності, професійне самовизначення особистості є майже неможливим без кваліфікованої допомоги фахівців. Тому чільне місце на фазі становлення посідає саме професійна орієнтація та органи, які безпосередньо надають ці послуги. Система професійної орієнтації допомагає визначитись людині в світі професій, професійно оцінити та співвіднести свої здібності та схильності, надає інформацію щодо стану ринку праці в регіоні та країні, визначає сфери професійної діяльності, які найбільш підходять тій чи іншій людині [2].

Один з визнаних шляхів визначення індивідом своєї орієнтовної спеціалізації є проведення тренінгів, які, на думку провідних психологів, є найбільш ефективним починаючи з періоду навчання в старшій школі. «Тренінг можна визначити як метод діагностики і корекції соціально-перцептивних утворень учасників тренінгу, який базується на інтенсифікації навмисного зворотного зв'язку в межах групового спілкування, організованого на суб'єкт-суб'єктних принципах» Тобто основою методу є принцип розширення та поглиблення свідомості учасника тренінгу, важливим є пізнання себе та оточуючих, зміна внутрішніх установок за посередництва свідомого вибору, співробітництва та спільної відповідальності задля раціонального розв'язання проблем і виконання завдань, що, зазвичай, досягається через самостійну активність учасників при мінімальному втручанні тренером або ж спікером у діяльність самих учасників. Перелічені складові можна розглядати як основні цілі або завдання групової роботи, і необхідні етапи [3].

Згідно з результатами останніх досліджень зарубіжними та вітчизняними психологами під час самовизначення, молода людина обирає між «Я-реальне» і «Я-ідеальне». На жаль, поява таких чинників як нестабільна ситуація у державі, відсутність реальної усвідомленості свого майбутнього, зникнення сталих норм моралі, постійних та досить нестабільних реформ освіти та науки, призводять до унеможливлення адекватного вибору власного «Я» індивідом. Цей переломний момент визначається у 17-18 років, а отже саме у студентські часи вплив на психологію молодої

людини є особливо важливий. На сьогодні суспільство не забезпечує належної ефективності та вдосконалення трудової діяльності. Для досягнення результативності сприяє професійне самовизначення, яке повинне забезпечуватися державною політикою в освітніх установах. Проте варто знову згадати про недосконалість освітнього процесу не лише в Україні, але й інших зарубіжних країнах. В умовах глобалізації культури постає основна проблема – протиріччя індивідуального вибору особистості та освітою загалом, що не може повною мірою розкрити весь потенціал особистості [4].

Процес вибору свого майбутнього є безумовно складним і багатоплановим, а тому варто також розглянути мотиваційну складову професійного саморозвитку та можливостей її діагностування. Потреба в саморозвитку визначається як ставлення індивіда до себе, за якого формується готовність до переорієнтації власної життєдіяльності, пошуку можливостей максимальної професійної самореалізації і виникає тоді, коли людина усвідомлює не тільки власний етап розвитку, а й визначає зону потенційного розширення професійних потреб і можливостей. Даний процес потребує дослідження механізмів його мотиваційного забезпечення, починаючи від етапу навчально-професійної підготовки, коли відбувається вплив особистісних характеристик на соціальний досвід і компетентність індивіда, його індивідуальні характеристики, особливості та детермінанти професійної діяльності. Важливим є формування стійкої мотивації саморозвитку фахівця, який забезпечує його зорієнтованість на необхідність постійного самовдосконалення у процесі безперервної професійної освіти. Професійний саморозвиток пов'язаний із внутрішнім поєднанням структурних складових психіки особистості, спрямованих на її конструктивну взаємодію з навколишнім середовищем на основі отримання результату професійної діяльності, особистісно значущого та адекватного вимогам соціуму. Підґрунтям будь-якої мотивації є актуалізоване прагнення до професійного зростання, що проявляється в інтересах, прагненнях, переконаннях, здібностях особистості, активній позиції щодо пізнання довкілля, а також самопізнання, розкриття духовного й інтелектуального потенціалу [5]. Саме за рахунок мотивації і відбувається необхідне переосмислення та самоідентифікація як майбутнього кваліфікованого та необхідного на підприємстві фахівця.

Отже, чим корисний тренінг на самовизначення? Під час нього або визначення профорієнтації, в спеціалізованому закладі, учаснику надають можливість особисто для себе визначити чотири фундаментальні питання. Першим розглядають питання, власне, бажаної роботи після закінчення ВНЗ, створюється модель власної професійної діяльності. Другим створюється «Образ Я» у вибраній професії. Далі тренер на основі вподобань учасника тренінгу вказує найкращу технологію та метод професійної адаптації, модель адаптивної поведінки. Останнє питання для себе кожен розкриває сам, створюючи новий образ себе як сильного й успішного фахівця [6].

Згідно з підсумками досліджень, здійснених спікерами та тренерами, спостерігається процес, в якому молоді люди все менше зацікавлені в тренінгах на самовизначення або ж на креативність, а все більше зростає тенденція до зростання попиту на спічі присвячені розвитку власного бізнесу та міжособистісних стосунків.

Отже, на сьогодні добре видно, що в Україні існує хороша база для розвитку конкурентоспроможного фахівця, але все ще є ряд проблем. Тренінги, як потужний спосіб впливу на майбутнього фахівця на активно розвивається, як у вищих навчальних закладах, так і поза їх межами, і є хорошою базою для вдосконалення як професійних навичок, так і міжособистісних стосунків, проте практично відсутній, доступний для всіх учнів, механізм тренінгів для самовизначення та професійної орієнтації у старшій та середній школі. Перед освітніми установами з'являється завдання поширення та популяризації таких заходів, адже сьогодні, як ніколи важливі, освічені та психологічно підготовлені фахівці у різноманітних сферах.

1. Індустріальна економіка [Електронний ресурс] / І. З. Танчин // Соціологія : Навч. посіб. / І. Танчин. - Л. : Укр. акад. друкарства, 2005. –

Режим доступу : http://pidruchniki.com/11221213/sotsiologiya/industrialna_ekonomika. - Дата звернення 18.04.17. Назва з екрану.

2. Медведь В.В. *Основи формування конкурентного фахівця: чинники, складові, критерії* / В.В. Медведь. – *Теорія та методика управління освітою*, № 7, 2011 р.
3. Петровская Л.А. *Компетентность в общении: Социально-психологический тренинг* / Л.А. Петровская. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 216 с.
4. Нікітіна І.В. *Суб'єктне самовизначення молоді людини в період повноліття* / І.В. Нікітіна. – *Монографія* : Київ 2007.
5. Ляшенко І.В. *Формування професійної мотивації студентів до успішної фахової діяльності* [Електронний ресурс] // – Режим доступу : https://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1076. Назва з екрану.
6. Зірка В.В. *Інноваційні підходи до методики викладання у вищій школі* // В. В. Зірка, В.О. Бикова // *ВІСНИК ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА ОБЕЛЯ*. Серія «ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ». педагогічні науки. 2015. № 2 (10)

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Л.М. Прокопишин-Рашкевич, 2017

Сьогодення зумовлює глибокі перетворення у всіх сферах життя суспільства, вимагає пристосування підприємств до нових умов господарювання. Безумовною особливістю функціонування суб'єктів господарювання є прийняття нових викликів та інноваційних підходів при прийнятті управлінських рішень. Правильність вибору управлінських рішень в значній мірі залежить від наявності, розвитку та реалізації управлінського потенціалу керівників усіх рівнів управління підприємством.

Безумовно, в Україні вже склалися певні раціональні теоретичні підходи щодо процесів управління, але їх втілення в практичну діяльність підприємств проходить досить складно, а причинами цього є не тільки нестабільна економічна ситуація в країні, але і брак кваліфікованого управлінського персоналу, який володіє достатнім теоретичним, а особливо практичним досвідом управління у відповідності до викликів сучасного технологічного розвитку. Для будь-якого суб'єкта бізнесу важливо, щоб управлінець вмів розпоряджатися професійними, інноваційно-інтелектуальними та соціально-психологічними компетенціями, а також був готовий постійно самовдосконалюватись та вчитись упродовж життя, постійно і системно удосконалювати професійні навички.

Сучасний управлінець просто зобов'язаний володіти та ефективно використовувати всі управлінські можливості, тобто вмів застосовувати професійно-кваліфікаційний, творчий потенціали та організаційну спроможність, як основні елементи управлінського потенціалу, з метою досягнення конкурентних переваг функціонування підприємства.

Професійно-кваліфікаційний потенціал характеризується потенційною здатністю керівників застосовувати професійну компетентність в аспекті інтегрування своїх знань, навичок у виконанні професійних обов'язків та створенні умов на підприємстві для удосконалення і розвитку компетентності персоналу.

Особливість творчого потенціалу полягає в потенційній здатності керівництва підприємства набувати та використовувати інноваційно-інтелектуальну компетентність з метою постановки і вирішення нових креативних завдань, створення умов на підприємствах для прояву творчих здібностей персоналу та їх реалізації з метою досягнення поставлених цілей.

З метою здобуття професійної компетентності, розвитку інноваційно-інтелектуальної компетентності та організаційної спроможності управлінського персоналу існує чимало сучасних технологій. Серед них важливу позицію займає бізнес-симуляція. Бізнес-симуляція вважається однією з найбільш ефективних педагогічних технологій, яка дає можливість отримати практичний досвід, в нашому випадку управління або окремими структурними підрозділами, або підприємством в цілому, причому за різних стратегій та в ситуаціях з високим рівнем невизначеності. Крім того, учасники мають можливість тестувати різні управлінські стратегії та рішення у безризиковому віртуальному середовищі, коригувати власні стратегії управління, аналізувати їх з позицій ефективності не тільки окремого бізнес-процесу, але й підприємства в цілому. Будь-яка бізнес-симуляція розробляється передусім для формування практичних ділових умінь і навичок учасників.

Конструктивна співпраця бізнесу, освіти і науки є не менш важливою умовою при підготовці управлінців ВНЗ та розвитку їх професійної та інноваційно-інтелектуальної компетентності. Ця співпраця дає можливість дуже швидко втілювати інновації на практиці і не менш швидко готувати фахівців, які здатні працювати із технологіями нових поколінь.

У 2015–2016 роках Україні вдалося суттєво підвищити свою позицію за складовою «Інновації», піднявшись до 54-ї позиції (для порівняння: у 2014–2015 роках Україна перебувала на 81-му місці, у 2013–2015 роках — на 93-му місці). Цього вдалося досягти за рахунок покращення позицій за усіма показниками, окрім одного — співпраці університетів та бізнесу. І саме в цій сфері, як свідчить досвід Великобританії, яка знаходиться на 4-му місці за цим показником, є величезний потенціал для розвитку [1].

Форми співпраці можуть бути різними – від консорціумів до дво- чи тристоронніх договорів між ВНЗ та бізнесом. Але щоб така співпраця була ефективною, освітній заклад має підготувати фахівців з управління проектами і створити проектні офіси хоча б з мінімальною кількістю працівників. Їх діяльність повинна бути системною та інноваційною. Серед українських і зарубіжних компаній, які зацікавлені у співпраці з ВНЗ, зокрема і в розрізі вузівської науки – Microsoft, Cisco Systems, компанії Великої четвірки (Pricewaterhouse, KPMG, Ernst & Young, Deloitte Touche Tohmatsu), Syngenta, Shell, Укртелеком та інші [2].

Спільний продукт від співпраці – це новий інноваційний структурний підрозділ – проектний офіс ВНЗ. Також це база реальної практики для молодих управлінців, умови для розвитку науки та бізнесу. Результатом діяльності проектних офісів ВНЗ та бізнесу є якісно підготовлені управлінець-інноватор, інші фахівці та викладач-науковець з практичним досвідом, а також розвиток передових технологій у певній галузі. Отже, в кінцевому результаті отримаємо підготовленого управлінця не тільки з теоретичними базовими знаннями, але й з якісними професійними компетенціями.

Побудова конструктивного діалогу між державою, бізнесом та університетами можлива лише за умови узгодженості інтересів всіх сторін та зацікавленості у продуктивній і взаємовигідній співпраці. На державу покладається найбільша роль як на сторону, що має забезпечити необхідні умови партнерства як для університетів, так і бізнес-організацій, виробити систему мотивів і стимулів до здійснення науково-дослідних робіт, що в подальшому мають знайти відображення в розробках, діяльності компаній та інноваційному розвитку економіки країни загалом.

Визначальними для нашого часу стають і зміни в характері управлінської діяльності керівників підприємства, які повинні володіти організаційною спроможністю, щоб бути ініціативними, комунікабельними, працювати в команді, вміти створювати сприятливий клімат у колективі, швидко сприймати, оперативно опановувати інформацію та приймати ефективні управлінські рішення.

З огляду на динамізм діяльності підприємств, стає дедалі вищою ймовірність прийняття неоптимальних управлінських рішень через брак часу, що може загрожувати самому існуванню підприємства. Тому забезпечення конкурентних переваг пов'язане насамперед із формуванням у керівництва уявлення про нові можливості сучасних технологій, що потребує задіяння інтелектуальних елементів в інтегровану інформаційну систему. Тому інформаційна система розвитку управлінського потенціалу повинна стати інтелектуальним центром підприємства із наскрізним інформаційним середовищем нагромадження та обміну знаннями між управлінцями, які у співпраці з віртуальними інтелектуальними агентами підбиратимуть сукупність різнопланової текстової та аналітичної інформації про стан ринку продукції, діяльність конкурентів, контрагентів, можливості удосконалення обігу документів, про виконання завдань підрозділами та досягнуті кінцеві результати діяльності підприємств загалом.

Отже, конструктивна співпраця бізнесу, освіти і науки задля розвитку професійної компетентності його учасників; використання технології бізнес-симуляції як інструменту вдосконалення організаційної спроможності та формування практичних ділових умінь і навичок, а також створення інформаційних систем в середовищі підприємства, безумовно, впливатиме на зміну рівня компетентності управлінського персоналу, забезпечуватиме розвиток його потенціалу, спрямованого на прийняття ефективних управлінських рішень.

1. *The Global Competitiveness Report 2015–2016 (2015)/ World Economic Forum.*

2. <http://robotodavets.in.ua/2015/10/06/osvita-i-biznes-yak-pryjty-do-spivpratsi.html>

НОВА ФІЛОСОФІЯ ТОТАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

© Рибалко-Рак Л.А., Ляшко Н.І., 2017

Якість послуг у сучасних динамічних умовах розвитку сфери туризму є однією з ключових складових ефективності та рентабельності суб'єктів туристичної індустрії, тому всі процеси із проектування, забезпечення та збереження якості туристичного продукту мають бути об'єднані в систему управління якістю. Саме тому в системі управління туризмом перед підприємствами постає завдання вдосконалення методів та напрямів управління трудовими ресурсами, оскільки від останніх залежить ефективність реалізації проекту із впровадження систем управління якістю.

Дослідженню теоретико-методичних та прикладних проблем якості послуг у туристичній сфері присвячено праці Апілата О.В., Городні Т.А., Ільєнкової С.Д., Кицяка В.Ф., Кочерги О.І., Карсекіна В.І., Качанова В.С., Дж. Кендемаллі, Квартальнова В.О., Кіптенко В.К., Е. Лоуз, К. Моук, Дж. Москадо, М. Мекаві, Б. Предау, Роглева Х.Й., Сидоренко І.О., Спаркса Б.А., Школи І.М. та інших науковців. Проте, потребує подальшого дослідження питання системного підходу до формування тематики навчання персоналу підприємств сфери туризму при впровадженні системи управління якістю.

Навчальний план повинен складатися з таких основних елементів: визначення термінів, ефект від впровадження, відповідальність керівництва та працівників у системі управління якістю, підхід, прийнятий для впровадження. Пропонуємо застосовувати диференційований підхід до тематики навчання, що залежатиме від категорій персоналу (таблиця 1).

Таблиця 1

Тематичний зміст навчання для персоналу підприємств сфери туризму при впровадженні системи управління якістю (СУЯ)

Категорії персоналу				
Вища ланка	Середня ланка	Нижча ланка	Розробники нормативної документації	Внутрішні аудитори
Рекомендовані теми				
Історія створення стандартів серії ISO 9000; Принципи управління якістю; Вимоги стандарту ISO; Процесний підхід у стандартах ISO; Роль і відповідальність вищого керівництва в СУЯ; Персонал в СУЯ; Інтеграція СУЯ в загальну систему управління об'єкта впровадження; Організація процесу сертифікації СУЯ; Основи та філософія TQM	Законодавство у сфері якості; Принципи управління якістю; Функції управління якістю; Процесний підхід у стандартах ISO; Вимоги стандарту ISO; Документація в СУЯ; Аудит СУЯ, процесів, продуктів і/або послуг; Управління невідповідностями; Економічні аспекти якості; Управління змінами при формуванні СУЯ	Загальні відомості про якість; Стандарти як нормативна база управління якістю; Принципи управління якістю; Функція управління, контроль і якість; Сутність нововведень; Низька якість і її наслідки	Законодавство у сфері якості; Принципи управління якістю; Процесний підхід у стандартах ISO; Вимоги стандарту ISO; Документація СУЯ; Визначення процесів; Документування методик; Записи з якості; Аудит СУЯ, процесів, продуктів і/або послуг; Розроблення показників оцінки процесів і СУЯ; Моніторинг і оцінка процесів і СУЯ	Аудит, загальні поняття, термінологія; Програма аудиту; Планування і підготовка аудиту; Основні етапи проведення внутрішнього аудиту; Документація по аудиту; Аудит продукту і/або послуги, аудит процесу, аудит системи, їх цілі, відмінності й особливості; Кваліфікаційні вимоги до аудиторів; Етика аудиту комунікації і ведення бесід

Практика організації процесу навчання на території об'єктів упровадження свідчить, що у рядового персоналу, який буде безпосередньо займатися розробкою нормативної документації і її впровадженням, не виникає проблем ні з відвідуванням, ні з бажанням сприймати матеріал. Труднощі з'являються в навчанні керівників вищої і середньої ланки, що, як правило, працюють в умовах дефіциту часу, і їм досить складно виділити час на навчання. Вирішення даної проблеми забезпечить використання таких форм навчання: для керівників вищої ланки, частини керівників середньої ланки з відривом від виробництва – на семінарах, організацією яких займаються консалтингові організації; для частини керівників середньої ланки і частини рядового персоналу – семінари на території підприємства. Працівники, що пройшли навчання можуть мультиплікувати отримані знання іншому персоналу, 10–15 % провідних фахівців повинні пройти навчання з залученням консультантів [1].

З метою досягнення практичних результатів щодо підвищенні рівня управління якістю на підприємствах сфери туризму, необхідно забезпечити проведення комплексних і системних організаційних заходів, що мають включати:

- аналіз потреби підприємства в навчанні (тематика, обсяги);
- вибір суб'єкта отримання знань і навичок;
- розробка пропозицій щодо процесу навчання;
- створення програми навчання і підготовку навчальних матеріалів;
- проведення навчання;
- оцінку і можливе подальше супроводження результатів навчання.

Після закінчення навчання з метою визначення ступеня засвоєння матеріалу та рівня підготовки необхідно провести атестацію персоналу. За результатами обробки матеріалів атестації можливо зробити висновок щодо доцільності переходу до наступного етапу проекту чи, навпаки, потреби в організації додаткового навчання.

Такий підхід дає можливість суб'єкту управління підприємства сфери туризму вирішити проблему необхідності обґрунтування та створення розуміння змісту навчання для персоналу при впровадженні системи управління якістю [2].

Дієва система управління якістю підприємств сфери туризму включає ефективні технічні й управлінські методи, що забезпечують оптимальні способи взаємодії всіх зацікавлених сторін – персоналу, контрагентів та споживачів туристичних послуг. Можливість підприємств сфери туризму досягати визначених цілей, конкурентоспроможності послуг, визначається системою організації й управління – системою управління якістю.

1. Сайт сообщества менеджеров. / Сносіб доступу: <http://www.e-executive.ru/>

2. ISO 9004:2009 *Managing for the sustained success of an organization. A quality management approach.* — [Електронний ресурс]. — Сносіб доступу: www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=41014

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

© Гарафонова О.І., Зайцева О.І., 2017

Консервативність та низька ефективність сучасної освіти, відсутність мотивації і дієвих важелів залучення студентів до навчального процесу потребує впровадження інтерактивних технологій викладання економічних дисциплін. Необхідність перетворень викликано двома основними причинами. Перша – економічна: чи достатньо майбутні фахівці отримують знань, щоб зайняти гідне місце в інформаційній економіці 21-століття. Друга – культурна: як зберегти ідентичність і культурну спадщину, не випадаючи з глобалізаційних процесів. Проблема в тому, що молодь готують до майбутнього старими методами. Існуюча система навчання створювалася і використовувалася для епохи просвітництва в умовах промислової революції і спиралася на економічні потреби суспільства того часу. В теперішній час система освіти повинна переходити до моделі дивергентного мислення, створення необхідних умов для творчості, натхнення і рушійної енергії від отриманих знань. Діти з народження наділені здібностями дивергентного мислення, але з віком і під впливом сучасної системи навчання вони зникають. Тому потрібно міняти точку зору на людський розум і механізми сприйняття знань, готувати не «гвинтиків» системи, а творчі особистості [1,2,3]. Зараз на дітей та молодь діє більше подразників, ніж будь-коли в історії людства, кожне джерело інформації: комп'ютери, смартфони та сотні телеканалів намагається максимально оволодіти їх часом, розумом та свідомістю. Яким же чином пробуджувати в них приховані здібності і бажання опанувувати, набувати та створювати в епоху електронних носіїв інформації?

Класична система навчання передбачає дослівне конспектування мови лектора («запам'ятовування через руку») – рутинний і не завжди цікавий процес, повільний, однак, досить глибокий рівень запам'ятовування знань. Сучасна молодь – візуали: швидко зчитування інформації, концентрація її, але не глибокий рівень запам'ятовування і зберігання. Чи можна уникнути недоліків і використати переваги цих підходів? І якщо замість традиційних конспектів, робити скетчі? Тоді емоційний зв'язок з викладачем міцнішає, використовується як вербальна, так і візуальна інформація, активно задіється зір, слух і кінестетика, сприймається кожне слово, виділяються головні думки для фіксації та висловлюється в малюнках ставлення до змісту лекції. Між різними зонами мозку виникають перехресні зв'язки. Завдяки цьому інформація запам'ятовується набагато краще, ніж при звичайному конспектуванні і такі нотатки не тільки хочеться перечитувати самостійно, ними можна поділитися з друзями та у соціальних мережах [4].

Таким чином, скетчноутінг – це спосіб фіксування інформації за допомогою скетчів (замальовок) як системний ціннісний візуальний підхід до навчання [5]. І якщо молодь любить комікси і гаджети, то нам потрібно цим скористатися. Треба зауважити, що скетчноутінг – це не просто фіксація почутого, а ще й вираз особистості, уловлювання ідей і функціональний інструмент, тому важливо доповнювати доповіді коментарями, спостереженнями, власними ідеями, гумором та іншими «фішками». Композиція, зміст, кодування і формулювання візуального матеріалу забезпечить узгодженість всіх форматів [6]. Усі базові елементи скетчів можна згрупувати у 7 типів:

1. Назва/тема – починіть саме з цього елемента, напишіть тему лекції, намалюйте асоціації з темою або шарж на спікера.

2. Типографіка – оберіть шрифти в своїх скетчах, виділіть великими/контрастними літерами найважливіші моменти. Це може бути як речення, так і одне слово.

3. Діаграми і малюнки – використовують 5 базових елементів для зображення ідей і думок: квадрат, коло, трикутник, лінію і крапку, з їх допомогою можна намалювати та висловити абсолютно все.

4. Виокремлювачі/вказівники – щоб розділити різні питання лекції використовують рамки, підкреслення, лінії, стрілки за допомогою яких відокремлюються/пов'язуються змістовні блоки і спрямовуються в потрібній траєкторії.

5. Маркери абзаців – зірочки, крапочки, галочки допоможуть розставити потрібні акценти в лекціях.

6. Іконки – використання набору графічних елементів для позначення будь-якої ідеї, інформативного блоку. Це заощадить час і не потрібно придумувати новий образ для подібного повідомлення.

7. Сігнатури – авторський підпис, оригінальний знак, логотип.

У викладацькій діяльності можна використовувати 6 моделей скетчноутінгу:

Лінійні – стандартне розташування інформації, за принципом ведення звичайних конспектів.

Променеві – в центрі ключова ідея (заголовок), а від нього відгалуження в вигляді подробиць.

Вертикальні – запис йде за принципом інфографіки, зверху вниз.

Модульні – розділяє інформацію на модулі, коли треба показати структуру дисципліни.

Хмарочоси/скетчі «в стовпчик» – коли в лекції треба графічно представити класифікацію.

Попкорн – хаотична структура.

Для інтерактиву з аудиторією більше підходить скрайбінг, він здійснюється в реальному часі, як ефект паралельної послідовності (фокусування на ключових моментах графічного ряду) і допомагає студентам по ходу лекції засвоювати складний матеріал. Особливість скрайбінга, в порівнянні з іншими способами донесення складної інформації, в тому, що він задіє одночасно слух, зір і уяву студента. Коли бачення простих образів відбувається в процесі донесення інформації, а її не тільки краще розуміють, але і запам'ятовують [7,8,9]. Скрайбінг допомагає в створенні атмосфери події, тому що це цікаво і залучає слухачів у тему. Якщо скрайбер не просто записує-замальовує виступ, але і сам бере активну участь в його проведенні, то такий метод правильно називати графічною фасилітацією, вона покликана допомогти аудиторії в розв'язанні складної проблеми шляхом графічної візуалізації і призводить до підвищення ефективності групової роботи, залучення та зацікавленості учасників, розкриття їх потенціалу. Це метод і процес ілюстрування подій в режимі реального часу, завжди видовищний і запам'ятовується. Заскрайбити можна виступ лектора, мозковий штурм, рефлексію ситуаційного кейсу, дебати, практичне заняття у вигляді ділової гри.

1. Зайцева О.І., Гарафонова О.І., Ємець Н.В. Трансформація управлінських концепцій в умовах ринкової самоорганізації // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2014. – Вип. 1(10), Т. 1. – С. 258-263.

2. ЛеФеве, Л. Искусство объяснять. Как сделать так, чтобы вас понимали с полуслова / Ли ЛеФеве; пер. с англ. Галины Федотовой. – 2-е изд. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 241 с.

3. Новый взгляд на систему образования от Кена Робинсона [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://samolit.com/articles/novyy_vzglyad_na_sistemu_obrazovaniya_ot_keno_robinsona

4. Майк Роуди. «Визуальные заметки»

5. Скетчноутинг: что, зачем и как? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://artjoker.ua/ru/blog/sketchnouting/> бб

6. Идеи из будущего. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ideas4future.info/2013/12/20/dumat_glazami-sketchi_vizualnye_istorii_vizualizacia_danny/

7. Что такое скрайбинг: рассказываем просто о сложном. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://lifehacker.ru/2015/07/10/scribing/>

8. Мастер-класс «Скрайбинг. Как нарисовать презентацию». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sites.google.com/site/mkskrajbing/cto-takoe-skrajbing>

9. Материалы 2-го Всеукраинского скрайбинг феста. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.osvita.ua/school/scribing/51803/>

ТЕОРІЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ТА АНАЛІЗ ЇХ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

©Савчин О.І., 2017

Стейкхолдер (stakeholder) — поняття, яке описує людину, групу осіб або окремі організації, чії дії, поведінку або рішення можуть впливати на прибуток компанії і процеси в ній. Стейкхолдерів поділяють на внутрішні (розташовані усередині організації) та зовнішні (за межами підприємства) [1].

У загальносвітової практиці до стейкхолдерів підприємства відносять наступні групи осіб: постачальників, кінцевих покупців товару, посередників, інвесторів, працівників та засновників компанії.

Постачальники фірми є стейкхолдерами, так як впливають на вартість сировини, терміни й умови постачання, що безпосередньо пов'язано з витратами компанії. Посередники фірми відносяться до стейкхолдерів, так як можуть впливати на сприймається якість і обсяг продажів товару (наприклад, роздрібні торгові мережі, виставляють товар на невігідних місцях продажу) або на витрати компанії (наприклад, дослідницькі і рекламні агентства).

Кінцеві покупці є зовнішніми стейкхолдерами так як представляють попит на продукт, висувають певні вимоги до властивостей і якості товарів компанії, а отже, також впливають на рівень собівартості товару і витрати фірми. У покупців може змінитися рівень доходу або чисельність, що може призвести до зниження попиту на товар.

Інвестори і засновники компанії є стейкхолдерами, так як безпосередньо приймають рішення, пов'язані з вибором стратегії ведення бізнес галузі, погоджують бюджет на просування та розвиток товару і впливають на прибуток компанії. Персонал є внутрішнім стейкхолдером і впливає на швидкість та якість виконання робіт по створенню продуктів і розвитку компанії в галузі [2].

Теорія управління стейкхолдерами була вперше докладно викладена Едвардом Фріманом (R. Edward Freeman) у книзі «Strategic Management: A Stakeholder Approach». Фріман вважав, що розуміння та виділення груп людей, здатних впливати на бізнес або окремий проект, дозволяють чітко структурувати і оптимізувати процес управління.

Аналіз зацікавлених осіб дозволяє визначити інтереси всіх стейкхолдерів, які можуть вплинути на проект; виявити потенційні складнощі, які можуть перервати проект або знизити успішність проекту; виділити ключових осіб, які повинні бути інформовані про хід проекту, визначити групи осіб, які повинні бути залучені на кожному етапі проекту, оцінити засоби, правила і принципи комунікації на протязі всього проекту та спланувати дії для зниження негативного впливу стейкхолдерів на хід проекту [3].

Розглянемо 3 основних етапи процесу оцінки та аналізу стейкхолдерів проекту: виявлення стейкхолдерів, оцінка впливу стейкхолдерів та розробка тактичних дій з управління стейкхолдерами.

Будь аналіз стейкхолдерів починається з визначення всіх зацікавлених осіб проекту. На даному етапі буде корисний мозковий штурм з перерахуванням різних варіантів для того, щоб максимально повно перерахувати всіх осіб, здатних вплинути на результат проекту.

Другим важливим кроком аналізу стейкхолдерів є оцінка ступеня їх важливості і можливостей вплинути на успіх проекту.

Вплив – це сила стейкхолдера в управлінні проектом. До впливу відносять можливість стейкхолдера впливати на рівень інвестування проекту та участь у бюджетуванні проекту; вплив на людей, які приймають рішення з ключових питань у ході проекту.

Важливість — це внесок стейкхолдера в результат проекту. Визначається тим, наскільки задоволення потреб, вирішення проблем і інтересів кожного стейкхолдера може вплинути на результат проекту. До важливості відносять, наприклад, особливі знання чи вміння стейкхолдера, а також інтереси/потреби, які мають бути задоволені для того, щоб проект став ефективним.

Якщо стейкхолдер є одночасно і «важливим» і «впливовим», то він – головний стейкхолдер і повинен бути повністю залучений до управління і контролю проекту. Якщо стейкхолдер є «важливим» або «впливовим», то він – другорядний стейкхолдер [4].

Третім важливим етапом процесу аналізу стейкхолдерів є визначення механізмів залучення кожного стейкхолдера в проект і способів управління його діями. На практиці існує 4 основні стратегії управління стейкхолдерами.

Перша стратегія полягає в максимальному залученні і застосовується до стейкхолдерів з високим рівнем важливості і впливу. Дана група являє собою основних стейкхолдерів проекту і повинна максимально залучатися у прийняття рішень у проекті. Необхідно підвищувати зацікавленість групи в проекті і повністю задовольняти її потреби. Рекомендується використовувати принцип партнерства в комунікації при веденні переговорів щодо проекту з цією групою.

Друга стратегія носить консультативний характер і застосовується до стейкхолдерів з високим рівнем впливу, але низьким рівнем важливості, другорядним стейкхолдерів. Їх рекомендується залучати як консультантів і погоджувати з ними тільки важливі стратегічні рішення по проекту.

Третя стратегія полягає в отриманні підтримки проекту і застосовується до стейкхолдерів з низьким рівнем впливу, але високим рівнем важливості, другорядним стейкхолдерів. Дана група стейкхолдерів повинна бути ознайомлена з усіма ключовими рішеннями за проектом, не дивлячись на те, що вона не бере прямої участі у рішеннях за проектом. При цьому рекомендується дану групу залучати до обговорення можливих проблем і заручатися підтримкою у неї додатковою підтримкою з важливих рішень.

Четверта стратегія полягає в ігноруванні і використовується для стейкхолдерів з низьким рівнем впливу та низьким рівнем важливості, другорядних стейкхолдерів. Рекомендується виключно залучати дану групу до виконання необхідних завдань, не занурюйте її в деталі проекту і використовувати найнижчий рівень інформування [5].

Аналіз стейкхолдер-менеджменту в контексті корпоративної соціальної відповідальності підприємства надає можливість запропонувати класифікацію стейкхолдерів за такими критеріями: приналежність до підприємства; рівнем впливу; соціальною сферою впливу; громадської сферою впливу; економічною сферою впливу; авіаційно-індустріальною та науковою сферою впливу. Перетин нових проблем менеджменту з бізнес-функціями надає нові можливості розвитку підприємства в сучасному соціальному розрізі відповідальності. Визначено взаємні очікування та дії між бізнесом і різними зацікавленими групами та сегментами суспільства.

1. Ефременко Д. Влияние крупного бизнеса на теорию и практику глобальной экологической политики // *Мировая экономика и международные отношения.* – 2008. – №11. – С. 61–68.

2. Как заставить социальные инвестиции работать на ваш бизнес. – М.: АККОС, 2007. – 160 с.

3. Коновалова Л.Н., Корсаков М.И., Якимец В.Н. Управление социальными программами компании / Под общ. ред. С.Е. Литовченко. – М.: Ассоциация менеджеров, 2003. – 152 с.

4. Кулибина М., Антонов В. Влияние корпоративной социальной ответственности на бренд и деловую репутацию компании // *Маркетинг.* – 2008. – №5. – С. 66–76.

5. Миловидов В. Корпоративное гражданство как способ «социальной конкуренции» // *Корпоративная социальная ответственность и конкурентоспособность.* – М., 2004. – С. 11–38.

6. Самосудов М.В. Корпоративное управление: Теория корпоративного взаимодействия: Учебный модуль / ГОУВПО Всероссийская академия внешней торговли Минэкономразвития России. – М.: ВАВТ, 2006. – 331 с.

7. Симпсон С., Туркин С. Социальное измерение в бизнесе / При участии Сары Коллиер. – М.: Красная площадь, 2001. – 96 с.

Сватюк О.Р.*, Сватюк Д.Р.***, О.Р. Сватюк ***

* Львівський державний університет внутрішніх справ

** Національний університет «Львівська політехніка»

*** Львівська лінгвістична гімназія

РОЛЬ ОСВІТИ НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ–ІНТЕЛЕКТУАЛА

© Сватюк О.Р., Сватюк Д.Р., Сватюк О.Р., 2017

Провідним чинником соціально-економічного та інноваційного розвитку постіндустріальної економіки є розбудова якісної та конкурентоздатної вищої школи. Всесвітній досвід конкурентних університетів поєднується із кардинальними суспільними зрушеннями, формуванням демократичних інститутів, піднесенням високопродуктивної економіки країн-лідерів. Разом з тим, в силу реформ, економічної кризи, політичної нестабільності, національної загрози безпеки України, вища освіта великою мірою стала джерелом корупції, цинізму настроїв у суспільстві.

Мета дослідження – на основі системного підходу провести обґрунтування концепції формування конкурентоспроможного студента-інтелектуала у галузі вищої освіти.

Сьогодні освіта студента вищої школи в Україні проходить у руслі започаткованих в Європі процесів створення єдиного європейського освітнього простору, рекомендацій до нормативних вимог, що сформульовані у Лісабонській домовленості. Окремі прогресивні, реформістські кроки щодо державного тестування випускників шкіл закінчуються щорічним обговоренням недоліків та недосконалості. Мали намір перемогти корупцію у вищій школі, ЗНО, а насправді розширили корупційні можливості навіть для середньої школи та для інших структур.

Не було забезпечено тієї критичної маси інноваційних ідей, трансформаційних стратегій, високоморальних фахівців, гідної оплати праці професорсько-викладацького складу, управлінського таланту та відданих громадянських діячів, які б спрямували Україну шляхом дійсних та якісних трансформаційних змін висвітлених у Болонській конвенції [1].

Технології *управління знаннями* спрямовані на створення умов для збереження даних активів і застосування в бізнес-діяльності компанії, що не тільки підсилює її конкурентоспроможність, але й забезпечує довгострокове зростання. Управління знаннями припускає створення нового знання його стимулювання та придбання. Для підприємства це означає відбір, обробку й акумулювання значимого знання із зовнішніх та внутрішніх джерел, його збереження, класифікація і забезпечення доступності для всіх працівників компанії. Управління знаннями містить у собі також їхнє поширення та обмін усередині підприємства та за його межами, використання в бізнес-процесах чи прийнятті рішень. *Менеджмент знань* є невід'ємною частиною менеджменту комунікацій будь-якого підприємства, як мистецтво створювати вартість із його нематеріальних активів.

Фахівець, спеціаліст, професіонал, майстер (англ. *master, foreman, expert*, нім. *Fachmann*) — людина, що володіє спеціальними знаннями й навичками в будь-якій галузі, що має спеціальність; людина, що добре знає будь-що, майстер своєї справи [2]. Студент (лат. *studens*, родовий відмінок *studentis* — «ретельно працюючий», «такий, що займається») — учень вищого, у деяких країнах і середнього навчального закладу [2]. В Україні студент — особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого навчального закладу та навчається за денною (очною), вечірньою або заочною, дистанційною формами навчання з метою здобуття певних освітнього й освітньо-кваліфікаційного рівнів. Інтелектуал - людина розумової праці [3]. «Інтелектуалом» також є освічена, начитана особа з високо розвинутим інтелектом. Відбувся різкий перекид у бік економічних і юридичних спеціальностей — із тисяч випускників цих профілів більшість не знаходить собі роботи за спеціальністю [4]. Наприклад, у 1990-х роках з 30-ти випускників одного класу середньої школи у ВНЗ поступало 4-5 осіб, а сьогодні не поступає лише 4, а зараховані близько 26 абітурієнтів із 30-ти всього випуску.

На наш погляд, МОН і галузеві міністерства не визначили реальної потреби суспільства та конкретних галузей у відповідних фахівцях. Стандарти для ВНЗ розроблялися згідно Національної рамки кваліфікацій (затвердженої Кабміном ще у 2011 році (але не реалізованої), яку доопрацьовано в новому плані НРК на 2016-2020 роки. У 2017 році МОН планує прийняти нові стандарти якості вищої освіти для 120 бакалаврів, 80 - і 50 докторів філософії (Master - Ph.D.) [5].

Держава повинна формувати «зони випереджувального розвитку системи галузевих стандартів» освіти в системі управління її якістю «як важливі експериментальні моделі, на яких проходять випробування нові технології управління якістю, з наступним упровадженням нових освітніх, інформаційних та управлінських технологій» [3]. В даний час затверджено Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки» [6], що визначає організаційно-економічні умови здійснення технологічного прориву та формування постійної потреби в розробці та реалізації інновацій.

Відповідальність за якість та прийняття найважливіших рішень сьогодні перекладається на ВНЗ. На думку С. Квіта, міністерство не повинно втручатися в операційні процеси, а від імені держави має запитувати університет про якість випускників та наукових досліджень. Важливим є прийняття нового ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність», згідно якого процес інтеграції науки та освіти – одне з головних завдань реформування вищої освіти. Стосовно питання зменшення аудиторного навантаження викладачів, міністр уточнив, що це не означає, ніби викладачі одержуватимуть менші гроші, а навпаки, це дасть можливість більше часу приділяти науковим конференціям чи написанню наукових статей [8].

Ступінь освоєння людиною своєї професійної діяльності, тобто кваліфікації, можна характеризувати не тільки і навіть не стільки тим, що вона може сама отримувати ці якості (у тому числі нові знання), скільки тим, чи розуміє вона їх будову, чи може дати їм оцінку, проводити їхній аналіз тощо. Відомо, що некритичне сприйняття деяких тверджень як фактів обмежує можливості нових рішень. З точки зору студентів, найпривабливішим є ігрова форма роботи з науковою інформацією. Це успішно використовується у вищій школі через наступні позитивні якості: дуже високий рівень засвоєння матеріалу; цікава та рухлива для студента форма проведення; значний динамізм; поєднання знань індивіда і творчої групи; формування лідерських якостей особистості; вироблення навичок швидкого прийняття відповідних рішень для організації процесу інтелектуального змагання; швидке формування робочого настрою і здатності адаптуватися до ситуації; можливість регулювати широти і глибини охоплення навчального матеріалу; не передбачене створення завдань різної складності для учасників; швидкість і об'єктивність оцінки.

Позитивно даний підхід підкреслює сучасне значення навчального процесу, як комплексної системи надання знань кожному студенту безпосередньо висококваліфікованим викладачем і стимулювання кожного до самоосвіти, а саме: вироблення вмінь і навичок опрацювання матеріалу для самостійної роботи студента; розширення і поглиблення наявних знань на самостійне здобуття кількісних та якісних умінь; домінування самонавчання спрямованого на результат.

Висновки. Ознаками хорошої освіти студента-інтелектуала є особистісна значимість і практична орієнтація, пізнавально-світоглядний, виховний та розвиваючий потенціал, здатність розвантажити зміст проблем та забезпечити доступність, зрозумілість. Саме тому головною умовою відповідності систем освіти називають *компетентність випускника* ВНЗ, яка визначається належним переліком компетенції фахівця на основі професійних знань та умінь щодо обраного фаху. *Компетенції фахівця для постіндустріальної економіки*: аналітично-творче мислення при прийнятті рішень; знання юридичної та соціальної відповідальності; вміння йти на ризиковані управлінські дії; професіоналізм та професійна етика в економічних відносинах; дисциплінованість, вимогливість щодо себе і підпорядкованого персоналу; навчання персоналу; лідерські якості залучення працівників в управління загалом; вміння досягати високої якості в роботі та підтримки з сторони вищого рівня менеджменту; розуміння інформаційного середовища й знань IP мереж.

1. Авшеник Н.М. Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі: Авт. дис. к.п.н.:13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. - К., 2005. - 21с. 2. Вікіпедія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Студент>. 3. Соколов Ю. Пострадянський лохотром.// Ю. Соколов Дзеркало тижня / людина. - № 2 (781) 23-29 січня 2010. 4. Ukrainian Scientists Worldwide Українські науковці у світі. URL: <http://usw.com.ua/>. 5. Упродовж цього року МОН планує. URL: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/01/16>. 6. Технології управління освітою URL: <http://www.osvita.ua>. 7. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План, Заходи від 04.06.2015 № 575-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-%D1%80>. 8. Наука має бути основою діяльності університету. URL: www.knu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248085014

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

© Свидло Г. І., 2017

Сучасні умови розвитку держави характеризуються необхідністю щільної взаємодії (економічної, політичної, культурної, релігійної) зі всіма учасниками світового простору, що потребує залучення професійних фахівців, які здатні впровадити та реалізувати ефективні, амбіційні та креативні ідеї.

Однак, для розуміння ситуації на сучасному ринку праці України доцільно проаналізувати кількість претендентів на 1 вакансію за професійними групами станом на 1 лютого 2016 – 2017 рр. рис. 1.

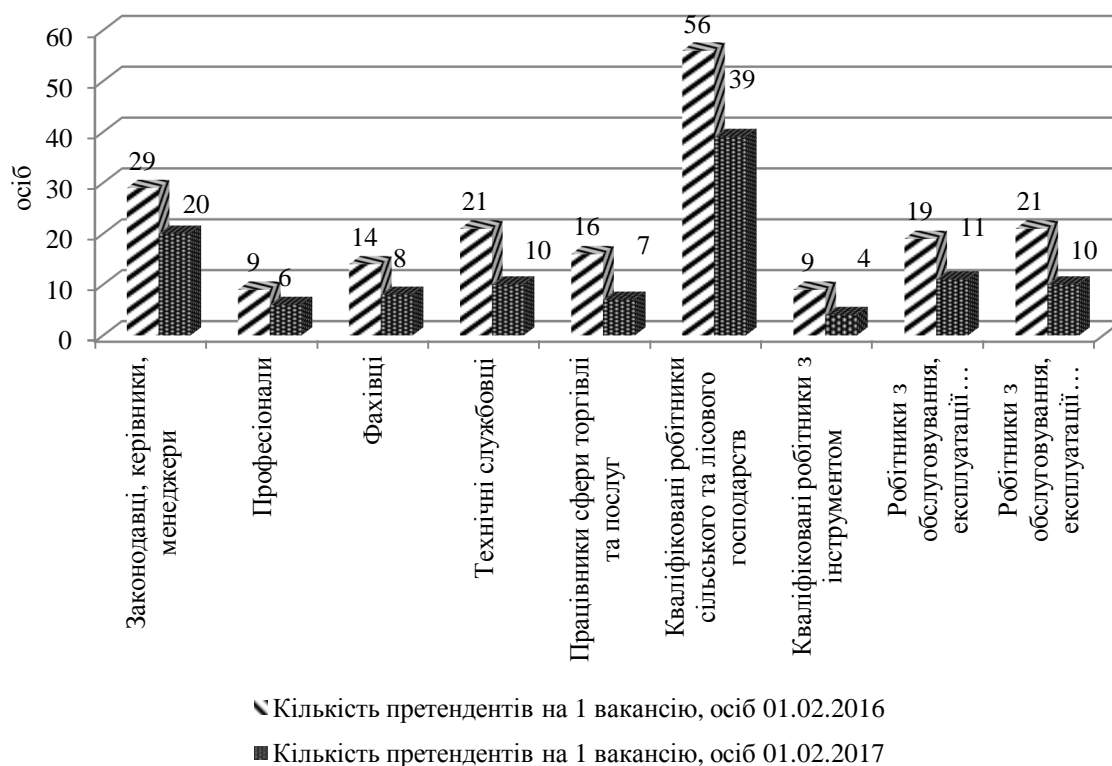

Рис.1 Кількість претендентів на 1 вакансію, станом на 1 лютого 2016-2017 рр., осіб
(побудовано на основі джерела [1])

Отже, виходячи з даних рис.1 можна зробити висновок, що за всіма професійними групами на 1 лютого 2017 р. порівняно з 2016 р. кількість претендентів на 1 вакансію знизилась. В Україні вище зазначений показник станом на 1 лютого 2016 р. склав 16 осіб, що на 77,8 % вище ніж на відповідну дату 2017 р. З одного боку, дані зміни можна пояснити працевлаштуванням осіб, які зареєстровані у Службі зайнятості України, що є позитивним моментом впровадження та реалізації соціальних реформ в країні, з іншого – це може свідчити про втрату надії отримати офіційну роботу і перехід частини робочої сили у тінь.

Також, одним з чинників впливу на скорочення кількості претендентів на 1 вакансію, можна вважати, зростання мінімальної заробітної плати до 3 200 грн з 1.01.2017 р. Даний чинник має як позитивні, так і негативні наслідки впливу на ринок праці. Для низько кваліфікованої робочої сили – це дає можливість отримувати відносно достойну оплату праці, що є стимулом для офіційного працевлаштування. Однак, сучасні реалії свідчать про неоднозначність у цьому питанні, оскільки

підвищення заробітної плати тягне за собою збільшення податкового навантаження на роботодавців (малий та середній бізнес), які не в змозі його витримати. Результатом цього є звільнення або перехід у тінь його робітників.

На рис. 2 наведено структуру кількості осіб, яких роботодавці попередили про заплановане масове вивільнення за професійними групами у січні 2017 р.

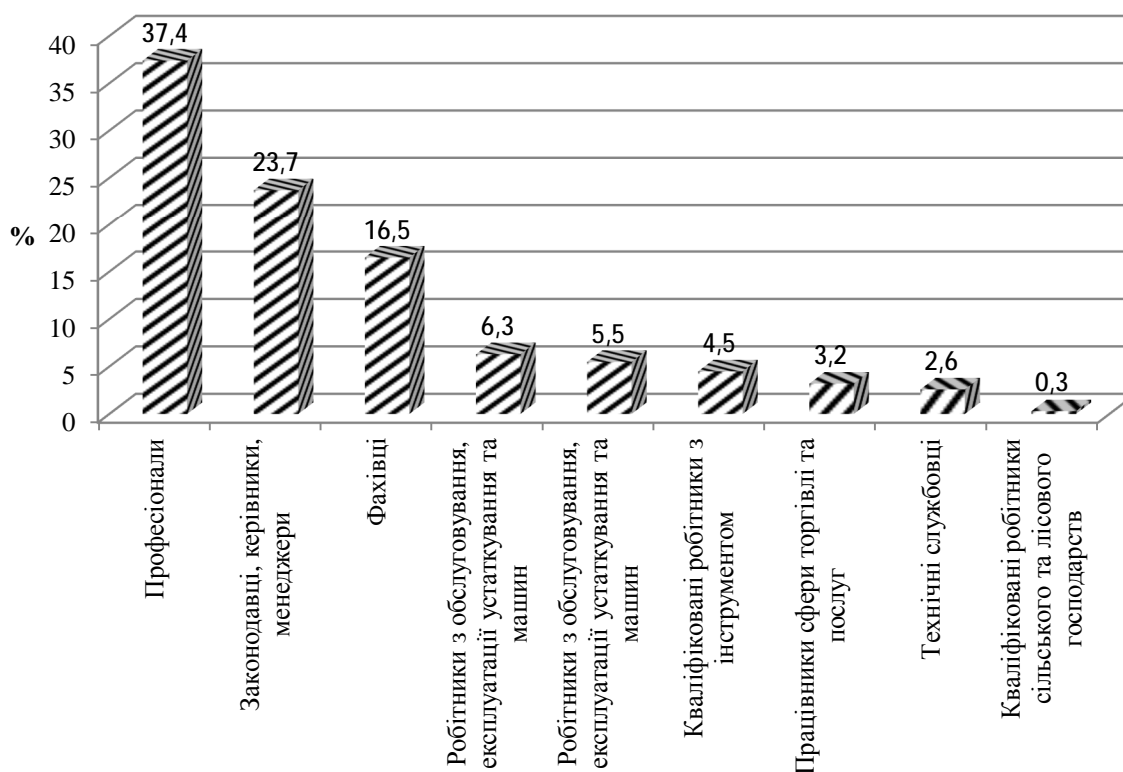

Рис. 2 Структура кількості осіб, яких роботодавці попередили про заплановане масове вивільнення за професійними групами у січні 2017 року
(побудовано на основі джерела [1])

Таким чином, спостерігається скорочення співробітників за професійними групами. У найбільшій зоні ризику опинилися особи з вищою та професійно-технічною освітою: професіонали – 37,4 %, законодавці, керівники, менеджери – 23,7 % та фахівці – 16,5 %. Цікаво відзначити, що питома вага безробітних станом на 1 лютого 2017 р. з вищою освітою – 41 %, професійно-технічною – 38 %, загальною середньою – 21 % [1]. Отже, скорочення кваліфікованих кадрів може призвести до відтоку інтелектуальної та професійної еліти з країни, що в сучасних умовах функціонування держави та світу є потенційно небезпечно. У даному випадку держава повинна виступати регулятором відносин між учасниками ринку праці, гарантуючи здійснення їх діяльності у законодавчому полі.

Підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновок, що основною проблемою на ринку праці України є диспропорція між попитом та пропозицією на робочу силу, яка має свою специфіку: у період зростання економіки супроводжується дефіцитом робочої сили; у кризовий період характеризується зменшенням попиту на працівників.

1. Офіційний сайт Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350793>

СУЧАСНА ОСВІТА У ГЛОБАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

© А.О. Семенчук, 2017

Україна, як незалежна держава існує вже 26 років, але відголоски минулого радянського устрою ми відчуваємо й нині. І це стосується всіх процесів господарювання. До того ж глобальне інформаційне суспільство спонукає розвивати сучасні засоби пошуку та передачі знань. Тому дистанційні способи навчання наразі як ніколи є актуальними і популярність такого роду семінарів, вебінарів та онлайн сесій з кожним роком буде тільки зростати. В такому контексті необхідно відрізнити освіту і навчання. Адже освічена людина в першу чергу має вміти навчатися. І вищий навчальний заклад має слугувати поштовхом для людини у навчанні. Ключовим елементом навчання є ключові компетенції, яких людина набуває протягом всього свого професійного життя. Оновлення, розвиток знань та навичок, придбання нових вмінь та саморозвиток і є тими фундаментальними характеристиками яким відповідає кваліфікований працівник у сучасному глобалізованому просторі.

Щоб зрозуміти суспільне призначення освіти, варто зупинитися на основних підходах до її розуміння. Перше, освіту часто розглядають у системно-функціональному розрізі – з точки зору інституціонального дизайну суспільства, взаємозв'язку із іншими інститутами та підсистемами, виконання нею специфічних та загальних функцій тощо. Європейський світ намагається охопити її Болонськими деклараціями. Дана специфіка виявляється в моделях освіти, в освітніх цілях, змісті освіти, формах, видах і якості здобування освіти [1].

Сьогодні вже очевидно, що класичні вітчизняні університети переживають складні часи, викликані, насамперед, процесами глобалізації та інформатизації, масштабною практикою вузькофункціональної освіти. Світ, в якому виникли класичні університети, трансформується, отже, вони повинні адаптуватися до нових реалій, але як і раніше залишатися науковими освітньо-виховними центрами, що готують висококваліфікованих фахівців, які вміють перспективно мислити і бути відповідальними за майбутнє [2]. В Україні ж реформування освіти відбувається під впливом двох факторів. Перший окреслений посиленням процесу глобалізації економіки, тенденцією розвитку науки технологій, виробництва тощо. Друга обумовлена формуванням позитивних передумов для індивідуального розвитку особистості, її самореалізації в світі. Позитивним є те, що освіта поступово втрачає характеристику формального довузівського та університетського навчання.

Освіту необхідно розглядати як стратегічно найефективнішу інвестицію як для людини так і для держави. Тобто із зміною політичних та економічних процесів у країні мають змінюватись і цілі освіти. Проглянувши еволюцію освітніх процесів помітна тенденція переходу від функціональної підготовки до концепції особистісного розвитку. І ключовим завданням такої концепції є формування у учнів, студентів вміння вчитися та здобувати, опрацьовувати й аналізувати інформацію використовуючи сучасні засоби інформаційних технологій.

Національна система освіти перебуває на етапі реформування, пошуку шляхів трансформації до нових умов та вимог сучасного сьогодення. Але така трансформація не повинна обмежуватись повним копіюванням світових стандартів освіти. Звісно позитивний досвід розвинених європейських та світових освітніх систем не потрібно ігнорувати, але разом з тим не завадить пошук своїх власних українських.

1. Л. М. Червона. Світові освітні тенденції як фактор оновлення сучасної освітньої сфери
http://lib.iitta.gov.ua/9735/1/Червона_стаття.pdf

2. Боброва А.Є. Тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні та закордоном. / А.Є. Боброва // «Управління розвитком», - 2014 - № 11 (174) - С. 125-128.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОГО ЕКОНОМІСТА В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Стеців І.С., 2017

За твердженням основоположника концепції «постіндустріального суспільства» Д. Белла постіндустріальна економіка передбачає виникнення інтелектуального класу висококваліфікованих фахівців, представники якого на політичному рівні виступають як консультанти, експерти або технократи [1, с.102-118]. Така характеристика є також притаманною і для постіндустріального етапу формування та розвитку економіки України. Проте на сьогодні у суспільстві панує думка про непотрібність фахівців економічних спеціальностей, яка гостро поставила питання скорочення надання освітніх послуг за даним напрямом. Вирішення даної проблеми, яка має значні негативні наслідки для держави, потребує дослідження причин її виникнення та визначення напрямів щодо її розв'язання.

Масове поширення країною у постіндустріальний період одержимості вищою економічною освітою спричинило перенасичення ринку праці економістами. Проте проведене дослідження дає підстави вважати, що насправді не перенасичення, а низький рівень кваліфікації є основною причиною, що спровокувала у суспільстві поширення думки про незатребуваність фахівців економічних спеціальностей.

Загалом затребуваність даного напрямку спеціалізації ставиться під сумнів на рівні мас-медіа та значної частини науковців. Зокрема ЗМІ вказують на відсутність роботи для економістів, що підкріплюється також і позицією роботодавців [2, 3]. Ряд вчених підтримує вищевикладені висловлювання, намагаючись при цьому припіднести роль інших схожих за функціями новостворених спеціальностей [4, с. 112]. Інші вказують на послаблення інтересу до даної професії не лише на рівні української держави, але і у світі загалом.

Проте без уваги залишається той факт, що Україна навіть на державному рівні активно користується послугами зарубіжних експертів-економістів, в основному на етапах планування стратегій розвитку, поточних дій уряду, міністерств та відомств щодо економіки країни [5].

Окрім цього дослідження ринку праці високорозвинутих країн дає підстави говорити про престиж даної професії. Зокрема, за інформацією американського видання "The Forbes" ранжування 800 сфер діяльності, забезпечене Career Cast визначило, що посада економіст входить в десятку найбільш високооплачуваних професій останніх років [6]. Крім того, дослідження зайнятості населення вказує на значну частку економістів на ринках праці таких країн як Німеччини, Франції, Польщі, США [7].

Більше того у світі спеціалізація економіст позиціонується як "надпрофесія", яка синтезує знання набуті за усіма економічними напрямками загалом та достатній практичний досвід для подальшого застосування цих знань у сфері економічного планування і прогнозування, основного інструменту ефективного управління як окремим суб'єктом економіки так і економікою держави загалом [8]. Тобто планування по суті виступає однією із базових дисциплін в процесі підготовки фахівців-економістів.

Проведені дослідження дають підстави вважати, що основною проблемою, котра призвела до втрати позиціонування економічної спеціальності як важливої є відсутність правильних акцентів при виборі базових дисциплін, які вирізнятимуть цю спеціальність з поміж інших тождесних. Зокрема йдеться про відсутність чіткого взаємозв'язку навчальних програм за даним напрямом із кваліфікаційними характеристиками професії економіст, де чітко виокремлено планування як одну з профільних функцій даного фахівця.

На наш погляд в Україні на сьогодні існує проблема занедбаності економічного планування як науки, яка безсумнівно пов'язана із упередженим ставленням до нього сформованим протягом останніх десятиліть. До кінця 1960-х років уряди більшості країн в світі здійснювали управління державою в рамках національного економічного плану. Але в 1980-ті роки теорія і практика економічного планування пройшла через кризу. У розвинених країнах темпи економічного зростання сповільнилися порівняно із досягнутого в 1960-70-х роках, відбулось значне зростання безробіття. В той же самий час, знизилась суспільна довіра до здатності урядів впливати на покращення стану економіки. У свій час країни, які на сьогодні позиціонуються як лідери у розвитку економіки переусвідомили суть і значення планування і активно використовували його при переході до ринкової економіки [9]. Україна теж намагалась слідувати їх досвіду і при розробці концепції переходу Української РСР до ринкової економіки прийнятої 01.11.1990 р. Верховною Радою УРСР було підкреслено необхідність планування на всіх рівнях економіки [10]. Проте, внаслідок зростання важких державних бюрократій і кількості неефективних державних підприємств популярність національних економічних планів значно ослабла.

Внаслідок чого розвиток планування, як способу економічного передбачення блокувався на рівні створення числових послідовностей макрозмінних, а інноваційний процес розвитку науки планування необхідний для ефективного функціонування постіндустріальної економіки характеризувався сповільненими темпами зростання. Поряд з цим, все меншу кількість годин виділялось на вивчення планування як основної дисципліни при підготовці економістів. На наш погляд саме розбалансування системного підходу до підготовки фахівців економістів призвело до ситуації, що склалась.

Проте на сьогодні провідними вченими економістами України, докторами наук при дослідженні різних проблем, що існують в економіці держави акцентується увага на необхідності економічного планування та прогнозування. Зокрема, доктор Меджибовська Н. визначаючи джерела ефективної діяльності підприємства із 29 пунктів 12 акцентує на плануванні [11, с.27]. Доктор Жаворонков В.А. підкреслює, що саме планування дає можливість впроваджувати ефективне управління [12, с.15-17].

Окрім цього Уряд України дедалі частіше акцентує увагу на гострій необхідності розробок та дотримання середньострокових планів для виведення країни з економічної кризи. Зокрема прем'єр-міністр презентуючи проект середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року фактично заявив, що від цього інклюзивного документу, над яким працювали Міністерства з профільними експертами, залежить економічне зростання держави, підкреслив необхідність запровадження середньострокового бюджетного планування [13]. Також варто звернути увагу на те, що Кабінет Міністрів уже ухвалив нову стратегію управління державними фінансами, яка передбачає макроекономічне планування і прогнозування розвитку держави на період 5 років. На сьогодні така думка активно підтримується депутатами в цілому, зокрема підкреслюється необхідність економічного планування на тривалий період що стане запорукою нормального, стабільного, сталого розвитку.

На наш погляд досягнення високого рівня економічного планування як науки потребує напрацювань за такими напрямками:

1. Дослідження інформаційних потреб користувачів економічної інформації на практиці, що дасть можливість науковцям рухатися у правильному руслі в процесі пошуку нових інноваційних методів планування та прогнозування [14, с.7].

2. Пошук та розробка інноваційних методів та моделей планування та прогнозування, що спрощуватимуть обробку економічної інформації та визначать алгоритм написання високопродуктивних комп'ютерних програмних продуктів.

3. Апробація розроблених методів та моделей планування та прогнозування у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

4. Запровадження апробованих наукових розробок у навчальний процес при підготовці економістів згідно із кваліфікаційними вимогами до даної спеціалізації.

Підсумовуючи вищенаведене, зауважимо, що ефективність функціонування національної економіки проявляється ступнем задоволення поточних потреб суспільства та нагромадження національного багатства, що неможливо без запровадження системного підходу до підготовки фахівців, які повинні вирішити ряд економічних проблем, що виникли на сьогодні.

1. Bell D. *Notes on the Post-Industrial Society* // *The Public Interest*. — 1967. — №7. — С. 102-118.
2. *Україні більше не потрібні юристи та економісти* [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayini-bilshe-ne-potribni-yuristi-ta-ekonomisti.html>
3. *Державі не потрібні економісти та юристи* [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vpoltave.info/post/18901-gosudarstvu-ne-nuzhny-ehkonomisty-i-juristy>
4. Лігоненко Л. О. *Економічне управління підприємством: предметна царина та суб'єкти здійснення* // *Актуальні проблеми економіки*. - С. 112-119. 2008 р.
5. *Імена іноземних політиків, які допоможуть Україні з реформами* [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/1077736-saakashvili-nazvav-imena-inozemnih-politikiv-yaki-dorotojut-ukrajini-z-reformami.html>
6. *The Best-Paying Jobs Of 2016* [Electronic resource] – *Forbes*. Access mode: <https://www.forbes.com/sites/karstenstrauss/2016/11/22/the-best-paying-jobs-of-2016/#107b693f46fc>.
7. *Occupational Employment Statistics*. [Electronic resource] Access mode: <https://www.bls.gov/oes/home.htm>
8. *Become an Economist: Education Requirements and Career Info*. [Electronic resource] Access mode: http://study.com/become_an_economist.html
9. *Моделі переходу до ринкової економіки*. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://bookwu.net/book_osnovy-demokratii_799/48_2.3.-model-perehodu-do-rinkovoi-ekonomki.-osoblivost-formuvannya.-rinku-v-ukrain.
10. *Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки №0001460-90 від 01.11.1990 р* [Електронний ресурс] *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*, 1990, N 48, ст. 632. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0001460-90>
11. *Меджибовська Н. С. Формування системи інформаційного забезпечення підвищення ефективності управління підприємством* [Електронний ресурс] Н. С. Меджибовська // *Економіка: реалії часу*. - 2013. - № 4. - С. 26-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_4_6
12. *Жаворонков В. О. Стратегічне планування економічного розвитку на регіональному рівні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 "Економіка та упр. нац. госп-вом" / Жаворонков Володимир Олександрович ; Н.-д. екон. ін-т М-ва економіки України. — К., 2009. — 20 с. : іл., табл. — Бібліогр.: с. 15—17 (23 назви). — 100 предметом*
13. *Прем'єр-міністр презентував проект Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року* [Електронний ресурс] // *Новини Уряду 2016 рік*. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249628227&cat_id=244276429
14. *Стеців І. І. Організація облікового процесу в умовах реформування системи бухгалтерського обліку України (на прикладі малих підприємств) : Автореф. дис... канд. екон. наук : 08.06.04 / І. І. Стеців; Львів. комерц. акад. - Львів, 2002. - 19 с. - укр..*

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ, ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ

© Стеців І.І., 2017

Економіка (англ. economics) трактується як: 1) сукупність суспільних відносин як у виробничій, так і у невиробничій сферах; 2) народне господарство певної країни або його галузь [1, с.79]. Економіка окремого її суб'єкта ефективна за умови організації адекватної вимогам системи менеджменту. Система менеджменту представлена функціями, визначеними науковцями [2, с.29; 3, с.51]. На наш погляд, реалізація завдань у межах кожної функції вимагає наявності фахівців відповідного профілю, які повинні мати знання для забезпечення належної організації її функціонування.

Не зважаючи на неоднозначність підходів до характеристики функцій менеджменту у практичній діяльності вони формуються конкретними потребами менеджменту та узгоджуються із інформаційною системою менеджменту (ІСМ), яка продукує економічну інформацію для прийняття управлінських рішень [4; 5]. Основними складовими ІСМ є такі функції, як планування, бухгалтерський облік, аналіз та внутрішньогосподарський контроль. Планова, облікова та аналітична інформація, яку вони створюють, служать інформаційною базою для здійснення економічного контролю, складовою якого є внутрішньогосподарський контроль. Відмінністю цього виду контролю від інших є те, що він має найширшу зону використання, так як має використовуватися на будь-якому суб'єкті економіки. Інформація внутрішньогосподарського контролю інтегрує усі види економічної інформації, внаслідок чого відіграє важливу роль у діяльності суб'єкта економіки для прийняття адекватних управлінських рішень. Важливість внутрішньогосподарського контролю підтверджує МСА де передбачено можливість визначення довіри до нього за умов належного його стану [6]. Характеристика внутрішньогосподарського контролю та його завдання подаються вітчизняними вченими [7] та у зарубіжній літературі [8; 9], також виражені у GAAP [11]. В основному вони зводяться до досягнення правдивості системи обліку та фінансової звітності. На наш погляд, питання слід розглядати ширше. Зокрема цьому виду контролю характерна низка особливостей із яких основними є: має місце на будь-якому економічному суб'єкті; здійснюється працівниками усіх функціональних підрозділів менеджменту [12]. Вони обумовлюють різноплановий спектр дій та складність процесу його виконання. З метою упорядкування, досягнення дієвості та ефективності внутрішньогосподарського контролю необхідна методика його організації та виконання. Проведений огляд літературних джерел дозволяє відзначити наступне. Методика виконання внутрішнього контролю частково подається у виданнях із бухгалтерського обліку [9; 10]. Організація системи економічного контролю, як наука, започаткована у 70-х роках минулого століття і займає належне місце у сучасних розробках вчених України. При цьому, більша увага надається організації контрольного процесу [13]. Ці питання висвітлюються у відповідній навчальній дисципліні, але лише для напряму підготовки «Облік і аудит». У підсумку слід зазначити: методики організації та здійснення внутрішньогосподарського контролю на сьогодні не сформовані; навчальними планами підготовки фахівців (плановиків, аналітиків, обліковців, юристів, менеджерів та ін.), які повинні виконувати внутрішньогосподарський контроль не передбачено такої дисципліни.

Безперечно це впливає на стан внутрішньогосподарського контролю у практичній діяльності суб'єкта економіки та відсутність контрольної інформації для боротьби із корупцією та економічними злочинами.

Ліквідація недоліків, на наш погляд, насамперед лежить через площину розроблення методики організації цього важливого виду контролю та вивчення її у ВУЗах студентами напрямів підготовки, які у практиці повинні контролювати ті чи інші сторони діяльності суб'єкта економіки. Безсумнівно необхідне формування спеціальних навчальних видань у цій галузі.

Методика організації внутрішньогосподарського контролю має базуватися на наукових засадах організації бухгалтерського обліку, контролю та аналізу сформованих представниками системного підходу і враховувати його особливості.

Під час розроблення методик, на нашу думку, необхідно дотримуватися таких розрізів та послідовності: 1) визначення інформаційних потреб менеджменту у інформації внутрішньогосподарського контролю; 2) на основі потреб формування номенклатур контролю; 3) розроблення носіїв контрольної інформації; 4) визначення відповідальних у кожному підрозділі системи менеджменту, терміну проведення контролю, формування цих носіїв та подання користувачеві; 5) створення усіх видів забезпечення підрозділу для проведення контролю.

Вищенаведене сприятиме формуванню вищою школою фахівців відповідного рівня, раціональному функціонуванню внутрішньогосподарського контролю на суб'єкті економіки, що створюватиме попереджувальний ефект можливих негативних наслідків діяльності, забезпечить управління контрольною інформацією для прийняття своєчасних і ефективних управлінських рішень.

1. Завадський Й. С. Економічний словник/ Й. С. Завадський Т. В. Осовська, О. О. Юркевич. К.: «Кондор», 2006. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.

2. Хміль Ф.І. Менеджмент: Підручник / Ф.І. Хміль. – К.:Вища школа, 1995. – 351с.

3. Завадський Й.С. Менеджмент/ Й. С. Завадський: Management.-Т.1.-К.: УФІМБ, 1997.-543с.

4. Стеців І.І. Організація облікового процесу в умовах реформування системи бухгалтерського обліку України (на прикладі малих підприємств)/І.І. Стеців: Автореф. дисер. на здоб. наук. ступ к.ек.н. (спеціальність «08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит») Львів: ЛКА, 2002. -20с.

5. Стеців І.І. Організаційні аспекти інформаційної системи менеджменту та контролю, як її складової /І.І.Стеців: Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля .- Науковий журнал - № 1 (59).- Луганськ: СУНУ ім.. В. Даля, 2003.- С.132-134.

6. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2014 року) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ari.com.ua>.

7. Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 224 с.

8. What Are the Seven Internal Control Procedures in Accounting? by David Ingram [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://smallbusiness.chron.com/seven-internal-control-procedures-accounting-76070.html>.

9. My accounting course accounting education for the rest of us [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.myaccountingcourse.com>.

10. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік [Текст] : І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська .- К.: Центр учбової літератури, 2013. - 688с. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/buh_oblik_sadovska.pdf.

11. GAAP Principles for Internal Control Procedures by Denise Sullivan [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://smallbusiness.chron.com/gaap-principles-internal-control-procedures-63102.html>

12. Стеців І.І. Характеристика економічного контролю на сучасному етапі його розвитку/ І.І. Стеців Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 26. – Ужгород, 2009. – С.10-14.

13. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / В.В. Сопко, В.П. Завгородній [Текст]: підручник. - К.: КНЕУ, 2004. – 426 с.; іл.

ВИМОГИ ДО КОНКУРЕНТНОГО ФАХІВЦЯ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

© О.В. Феєр, 2017

Глобальні виклики і формування постіндустріального суспільства (економіка знань (інноваційна економіка)) вимагає нових підходів до освіти і науки, оскільки постіндустріальне суспільство [1, с.173] – «це суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя; в якому клас технічних фахівців став основною професійною групою і, що найважливіше, в якому впровадження інновацій ... усе більшою мірою залежить від досягнень теоретичного знання». Відповідно інформація і знання стають виробничим ресурсом, а наукові розробки – рушійною силою економіки.

Зрозумілим, що новий етап розвитку суспільства неможливий без змін в системі освіти, якій відводиться важлива роль. Ці зміни мають бути направлені як на зміни в самій організації навчального процесу так і підготовці сучасних професійних висококваліфікованих кадрів. Формування якісної системи освіти, яка стане двигуном економічного зростання, є можливим за умови впровадження інновацій в освіті та використання освітніх інновацій.

При підготовці конкурентного фахівця необхідно опиратись на постійний взаємозв'язок з бізнесом, швидке реагування на зміни, що відбуваються під впливом глобалізації та появу нових потреб бізнес-середовища, постійне вдосконалення фахової майстерності викладацького складу навчального закладу. Звичайно це є неможливим без належного фінансування і тут якраз важлива роль відводиться як бізнесу так і державі, оскільки перші зацікавлені в отриманні висококваліфікованих, креативних спеціалістів-професіоналів, а державі це забезпечить стійкий, збалансований розвиток (соціальний, економічний, інноваційний, екологічний, тощо). Тобто мова йде про необхідність використання управлінської моделі «потрійної спіралі» інноваційного розвитку [2, с.33], основними суб'єктами, якої виступають органи державної влади і місцевого самоврядування, бізнес-структури і університети.

Отже, вищі навчальні заклади мають орієнтуватися на підготовку висококласного, конкурентного фахівця, який має відповідати наступним критеріям:

- теоретичні знання;
- практичні навички;
- володіння іноземною мовою (мовами);
- лідерські якості;
- вміння примати рішення;
- прагнення до успіху;
- творча праця;
- ініціативність і цілеспрямованість;
- креативність
- стресостійкість;
- адекватність;
- самовдосконалення і саморозвиток.

1. Белл Д. *Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования* / Д. Белл ; пер. с англ. – М. : Асадетіа, 1999. – 956 с. 2. Романовський О.О. Роль моделі «потрійної спіралі» Г. Іцковіца і підприємницьких ВНЗ у розвитку інновацій / О.О. Романовський // *Актуальні проблеми економіки*. - №1((127). - 2012. – с.33. Бикова В. *Щодо проблеми конкурентоздатності фахівців* / В. Бикова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2015/2/3.pdf

ІМПЕРАТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРАМИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©Фіненко О.Ю., 2017

В умовах інноваційної економіки відбуваються структурні зрушення в технологічних базисах розвитку якісної сторони конкурентоспроможності національної економіки, що обумовлено рівнем розвитку людського капіталу на засадах соціальної відповідальності. На сучасному етапі йде процес недооцінки та неналежного розвитку інтелектуального капіталу, що стає результатом відсутності конкурентних переваг і поглиблення системної неприбутковості інтелектуальних активів держави. Ці негативні процеси набувають дедалі більшого значення для підприємств і стають об'єктом досліджень науковців.

Конкурентоспроможність національної системи професійної підготовки на сучасному етапі є першочерговим інструментом підвищення рівня розвитку людського капіталу України, що, в свою чергу, генерує нову спіраль розвитку економіки країни відносно глобальних перетворень і різновекторності в подоланні бідності та безробіття.

Аналіз передового досвіду дає підґрунтя для таких висновків щодо особливостей професійної підготовки в розвинених країнах:

1. Промисловість пред'являє до навчальних закладів вимоги забезпечити випускників солідною загальною підготовкою, в якій переважає знання теоретичних дисциплін, а також навчити їх методам оволодіння спеціальністю. Завершення підготовки кадрів потрібного профілю беруть на себе компанії.

2. Навчальні заклади повинні підготувати студентів працювати в колективі, приймати спільні рішення, вміти спілкуватися з людьми, чітко висловлювати думки.

3. Посилюються вимоги до випускників з оволодіння управлінськими знаннями. Незалежно від того, чи буде молодий потенційний працівник у майбутньому інженером на виробництві, дослідником або ж працюватиме економістом, він отримує навички в галузі управління на базі інформатики[1, с.5].

В сучасній світовій практиці існує дві моделі професійної підготовки кадрів: американська та європейська. Американська модель — єдина шкільна система адаптована до ринку праці, що вимагає генеральної кваліфікації, і здатності адаптуватися стосовно роботи. Усі студенти проходять ряд профільних предметів у межах навчання в ліцеї, наприклад, англійської мови, математики, загальнонаукових та соціальних наук. В принципі, американська модель пропонує те, що є по суті єдиною програмою для всіх когорт населення, але на практиці вона перетворилася на диференційовану систему на основі раніше вибраних програм, які призводять до специфічної кваліфікації або навичок. Європейська модель, яка використовується в країнах, включаючи Скандинавські країни, Німеччину, Австрію та Швейцарію, характеризується зосередженням уваги саме на другому шаблі середньої освіти в навчальному курсі програм, які спрямовані на підготовку для подальшого навчання і професійної підготовки особистості[2, с.4].

Отже, об'єднавши результати зарубіжних та вітчизняних досліджень можна зробити висновок, що базовими компетенціями, якими необхідно володіти фахівцю під впливом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, є:

1. бути організаційним інженером і творцем віртуальної культури;
2. мислити стратегічно;
3. знати сучасні концепції та методи управління персоналом;
4. вміти виявляти людські таланти;
5. мати цифрові компетенції, щоб застосовувати різноманітні програми з УП;

6. знати стандарти бізнесу, а також бухгалтерію, фінанси, інвестиційний менеджмент;

7. бути активним діячем у сфері соціальної політики та суспільства[3, с.209].

Нагальним питанням має бути комплекс заходів, які базуватимуться на принципах соціального партнерства та мінімізувати період адаптації до нової економіки в професійній підготовці кадрів:

— розробленні моделі компетенцій працівника для кожної професії, орієнтованих на високопродуктивне виробництво;

— забезпечення рівних умов для отримання якісної професійної освіти усіх громадян;

— надання пільг роботодавцям за підвищення рівня професійної підготовки кадрів;

— підтримці іміджу, збереженні бренда та підтвердженні статусу конкурентоспроможного суб'єкта, який задовольняє інтереси усіх сторін соціального діалогу;

— підвищення рівня якості освіти шляхом впровадження нової матеріально-технічної бази та наукової складової навчального процесу;

— розробка стратегії бізнесу та, на основі неї, планування потреб у підготовці персоналу;

— забезпечення професійного зростання усіх працівників залежно від рівня компетентності;

— підвищення рівня інноваційної праці залежно від підвищення конкурентних переваг на світовому ринку;

— мотивація людини економічної та соціальної до отримання професії та застосування для цього усіх своїх сил, а також працювати продуктивно і на благо суспільства;

— розроблення основних імперативів щодо виміру ефективності підготовки кадрів відносно змін ВВП

1. *Bogetoft, P. (2014). The efficiency of educational production: A comparison of Denmark with other OECD countries. Odense: Tranæ University Press of Southern Denmark*

2. *Litjens, I. and M. Taguma Research brief: qualifications, education and professional development, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org/education/school/49322232.pdf>*

3. *Василик А.В., Данилицька А.П. Трансформація управління людським капіталом під впливом інформаційно-комунікаційних технологій//Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. пр. / [голова редкол. А. М. Колот]. 2016. № 2(12).с.203-211*

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА КОМПАНІЇ ЯК ФАКТОР УТРИМАННЯ ТАЛАНОВИТИХ СПІВРОБІТНИКІВ

©Фірсова С.Г., 2017

Корпоративний брендинг базується на теорії товарного брендингу, але має власну специфіку: в порівнянні з товарним він є більш багатокomпонентним (включають елементи корпоративної ідентичності та корпоративної культури), носить стратегічний характер (елементи корпоративної стратегії, такі як бачення, місія, бізнес-ідея, історія роботи організації на ринку й інші знаходяться в зоні відповідальності вищого менеджменту) та апелює до більш численної гетерогенної аудиторії. Дж. Балмер виділяє п'ять ключових характеристик корпоративного бренду[1]. 1. Основа корпоративного бренду - культура. Корпоративні бренди включають в себе не тільки компоненти корпоративної культури, а й набір субкультур усередині організації, професійні субкультури, національні особливості й інші типи культур. 2. Багатоаспектність корпоративного бренду. Корпоративний брендинг є міждисциплінарним поняттям та має стратегічний характер. Корпоративні бренди звертаються до численних груп зацікавлених осіб (від співробітників компанії до місцевих спільнот) використовуючи різні канали комунікації. 3. Матеріальність корпоративного бренду. Корпоративні бренди включають матеріальні компоненти, такі як логотип, слоган, візуальна ідентичність, дизайн офісних приміщень, географічне охоплення ринків, види і результати діяльності компанії та ін. 4. Емоційна складова корпоративного бренду. Корпоративні бренди включають такі елементи, як стиль, сприйняття і асоціації. 5. Прихильність до бренду. Успішні корпоративні бренди отримують прихильність всього персоналу компанії до бренду та його цінностей.

Яким же чином можна отримати точну картину культури робочого місця та виявити потенційні області для її вдосконалення? Основним інструментом є внутрішні опитування щодо культури компанії, які можуть надати роботодавцям цінну інформацію та підштовхнути їх до створення такої корпоративної культури, котра була б привабливою як для існуючих працівників, так і до новоприбулих талантів. Коли опитування проводяться зовнішньою стороною, роботодавці мають більше шансів отримати чесні відповіді співробітників та побачити справжню картину. Гілл Б'юкенен, засновник і директор Pure Resourcing Solutions, працює в області рекрутменту вже доволі багато часу. Ось декілька ідей, над якими пропонує замислитися Гілл Б'юкенен при проведенні опитування співробітників щодо корпоративного бренду [2]:

1. Ясність бачення. Чи всі ваші спеціалісти усвідомлюють цілі і завдання вашої організації? Якщо співробітники працюють без будь-якого реального розуміння місії та культурних цінностей компанії, ймовірно, люди не будуть налаштовані на досягнення спільної мети.

2. Рівень мотивації. Чим більший рівень мотивації мають ваші спеціалісти, тим більше шансів, що вони повністю віддаватимуться роботі та будуть націлені на результат. Тим не менш, важливо застосовувати індивідуальний підхід до працівників. Необхідно знати, що мотивує людей як особистостей, а не намагатися застосовувати однакові методи для всіх.

3. Організаційне навчання. Нове покоління, що успішно займає робочі місця, несе за собою зміни в потребах та мотивації спеціалістів. На скільки успішно ваша компанія створює культуру, яка є привабливою для розвитку молодих талантів? Чи існують на сьогоднішній день застарілі уявлення, котрі потребують нового погляду та змін?

4. Залученість спеціалістів. Також важливо знати поточний рівень залученості співробітників до роботи. Адже при підборі персоналу роботодавці мають справу з людьми, що прагнуть реалізувати свої цілі, обираючи ту чи іншу компанію. Разом з тим, менеджери прагнуть

реалізувати свої цілі, залучаючи певного кандидата. До того ж, треба мати на увазі, що люди шукають не просто яку-небудь роботу, а саме ту, яка їх влаштовує.

5. Комунікація. Наскільки відкритою та чесною є система комунікації у вашій компанії? Чи мають старші менеджери довіру до співробітників, щоб при першій можливості ділитися з ними інформацією? Забезпечення прозорості інформації та надання голосу співробітникам – два ключові елементи концепції залучення працівників. Ефективний розвиток внутрішньої комунікації також грає важливу роль в збереженні спеціалістів, які займаються розвитком організації.

6. Лідерство. Чи сприяє ваше керівництво зміцненню позитивного робочого середовища? Ефективність роботи колективу залежить не лише від сформованих у ньому стосунків, що забезпечують успішну взаємодію людей у процесі спільної роботи, а й від того, яким чином спрямовується їх діяльність, які форми впливу використовують для того, щоб спонукати людей до продуктивної праці. Корпоративна культура передбачає чіткий розподіл обов'язків зі сторони керівництва та слідування ним.

7. Робота в команді. Чи існують в вашій компанії такі цінності як повага та підтримка один одного? Сьогодні можна спостерігати як в компаніях співпрацюють різні покоління, саме тому необхідно забезпечити розуміння між різними групами людей та повагу до унікальності талантів кожного з них. Успіх корпоративної культури забезпечують співробітники різних вікових груп, які охочі ділитися своїми знаннями та розуміють важливість командної роботи.

8. Інновації. Інновації – це ключовий фактор сталого успіху, тому що вони вносять зміни, необхідні для виживання компанії і, таким чином, захищають від нестабільності. Ваші працівники вважають, що вони здатні привнести нові ідеї? У цьому випадку, вони могли б забезпечити творчі рішення для нових методів роботи, які б забезпечили задоволеність клієнтів і сприяли збільшенню доходів компанії.

9. Навчання і розвиток. Чи мають ваші спеціалісти уявлення про керування кар'єрою? Можливість розвитку як професійного, так і особистого є важливим елементом залучення справжніх талантів. Це мотивує існуючих співробітників і допомагає роботодавцям створити ефективний конвеєр прогресії.

10. Благополуччя співробітників. Керівники компаній повинні бути зацікавленими в тому, щоб їхні співробітники були щасливими та здоровими, адже такий персонал є найбільш продуктивним. Як ваші співробітники тримають баланс між роботою та особистим життям?

До даного переліку Гіллу Б'юкенена варто додати такий сучасний інструмент залучення і втримання талантів як бренд роботодавця (HR-бренд). Своїм козирем роботодавці вважають вигідно запропоновані фінансові умови і соціальні пакети, таким чином бар'єрів для переходу співробітників дуже мало. У таких умовах головною конкурентною перевагою компанії стає корпоративна культура. Корпоративна культура працює на бренд роботодавця і впливає на усвідомлення вашого особистого внеску до спільної праці. Вона також має вирішальне значення для утримання персоналу, так як спеціалісти звертають увагу на те, наскільки атмосфера в компанії має сприятливий характер. Крім того, добре розуміння поточної культури компанії дозволить вам найняти відповідного кандидата, адже для процвітання організації необхідно вести постійну роботу з формування контингенту фахівців, здатних вирішувати поставлені задачі у вказаній сфері діяльності з максимальною результативністю.

Отже, основна мета корпоративної культури - допомогти людям отримувати задоволення від праці, ефективно управляти своєю кар'єрою, щоб при цьому вони мали зважений баланс між роботою і сімейним життям.

1. Balmer J. M. T., Gray E. R. *Corporate Brands: What Are They? What of Them?* // *European Journal of Marketing*. 2003. Vol. 37. N 7/8. P. 972–997.

2. *10 Ways Employee Surveys Help Attract and Retain Talent* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://theundercoverrecruiter.com/employee-survey/>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

©Ціжма О.А., 2017

Прискорення темпів розвитку ринкових відносин в Україні зумовили збільшення попиту серед населення на окремі спеціальності, а порушення балансу між розвитком ринку освітніх послуг і ринку праці призвели до надмірної його насиченості певними фахівцями. Негативно на дану ситуацію впливає неусвідомлений вибір майбутньої професії молоддю, через що існує незбалансованість у системі реалізації їх трудового потенціалу, що сприяє збільшенню пропозиції фахівців певного профілю при різкому її зменшенні за іншими напрямками підготовки.

Крім того система структурних зрушень в економіці України неможлива без підготовки трудового потенціалу з відповідним рівнем кваліфікації, адаптованого до вимог сучасного інноваційного суспільства. Насамперед, це стосується поліпшення якісних характеристик молоді, яка традиційно відноситься до однієї з найбільш вразливих соціальних верств населення.

Конкурентоспроможність працівника — це відповідність якості робочої сили потребам ринку, можливість перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше, порівняно з іншими кандидатами задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих рис [1].

Аналіз існуючих досліджень (Б. Богиня, А. Колот, М. Кримова, А. Крисоватого, Е. Лібанова, Л. Лісогор, Д.Мельничук, В. Петюх, О. Портної, М. Семікіна, Р. Чорного С. Юрія та ін.) показав, що більшість науковців застосовуючи концепції та стратегії у сфері праці розглядають трудовий потенціал як товар, при цьому не беруть до уваги особливості концепції людського капіталу та сучасні тенденції фінансування та формування нового типу економіки, заснованої на знаннях. Концепція людського капіталу передбачає постійний людський розвиток, навчання протягом всього життя, надбання нових, знань, вмінь, підтримку здоров'я та належного рівня життя. Проте, слід зазначити, що розвиток є неможливим без матеріальних та нематеріальних інвестицій. Так само і формування конкурентоспроможного фахівця є неможливим без його фінансового забезпечення. Саме тому, визначаючи процес становлення конкурентоспроможності сучасного фахівця, слід враховувати роль і вплив фінансового забезпечення у даному процесі.

Зважаючи на вищезазначені аспекти формування конкурентоспроможного фахівця можна стверджувати, що запропоновані автором [2] складові моделі розвитку конкурентоспроможного фахівця на ринку праці безпосередньо впливають на формування конкурентних переваг особистості, її професійне, кар'єрне зростання та майбутній рівень доходу.

Першим структурним елементом моделі розвитку конкурентоспроможного фахівця є етап формування який включає в себе фазу становлення та фазу інвестування. Основною метою яких є професійне та життєве самовизначення індивіда, через її ціннісні орієнтири та життєві пріоритети, визначити і розвинути існуючі здібності, що в майбутньому впливатимуть на професійний вибір.

Основним критерієм переходу від першої фази (становлення) до фази інвестування є визначення майбутньої професії, що особа бажає отримати. саме професійна орієнтація та органи, які безпосередньо надають ці послуги. На інвестиційній фазі, на основі професійного та життєвого самовизначення відбувається безпосереднє оволодіння обраною професією, першим кроком якого є вибір навчального закладу для отримання освіти, на вибір якого в основному впливають такі чинники, як місце проживання, територіальна віддаленість навчального закладу, існуючий ліцензійний обсяг набору і кількість бюджетних місць, вартість навчання та престижність вузу, друзі, знайомі з кола студентів. Особливістю другої фази є те, що процес навчання повинен бути безпосередньо прив'язаний

до структури попиту на ринку праці, враховувати наперед перспективні вимоги роботодавців, оскільки процес старіння знань є доволі швидким.

Другим етапом в житті фахівця є фаза реалізації, на якій починається безпосередня професійна діяльність особистості, що забезпечує певний рівень доходу та суспільного визнання. Ключовою стадією цієї фази є вихід на ринок праці, де відбувається конкурентна боротьба між однорідними фахівцями за отримання найвигіднішого робочого місця та можливість реалізувати свій трудовий потенціал. Найчастіше це змагання призводить до подальшого просування в рамках фази реалізації, але в окремих випадках у зв'язку з нездатністю конкурувати з іншими, або ж невідповідністю структури знань, вмінь та навичок потребам роботодавців, фахівець змушений повертатись до інвестиційної фази з метою отримання нових конкурентних переваг. Тому цей етап є ключовим у визначенні конкурентоспроможності фахівця та ефективності попередніх фінансових інвестицій [2].

Такі важливі аспекти становлення затребуваного та конкурентоздатного фахівця на ринку праці неможливі без належного фінансового забезпечення його процесу навчання, донавчання, реалізації своїх здібностей. Проте взаємодія ринку надання освітніх послуг та ринку праці практично відсутня. Прогностичні оцінки затребуваності у висококваліфікованих кадрах не забезпечують потреб ринку праці. Основною проблемою є те, що більшість роботодавців природньо не здатні передбачити власні кадрові потреби. Натомість дані служб зайнятості фіксують потреби ринку в поточному проміжку часу, а не в перспективі. На певні точніші прогнози, що стосуються потреб у фахівцях здатні лише великі корпорації, які, наприклад, тримають першість в якомусь секторі економіки чи є важливими у промисловості регіону[3].

Незважаючи на вже порівняно великий відрізок часу, що минув від становлення незалежності нашої держави, важко дається перехід від планового мислення до сучасного ринкового розуміння розподілу ресурсів. Сучасний світ мінливий, а отже, невизначений у сфері регулювання людського капіталу на ринках праці. У процесі залучення вітчизняного виробництва до сучасного конкурентного середовища міжнародної економіки більшість вітчизняних виробників і роботодавців не завжди можуть передбачувати та замовити необхідну структуру трудового ресурсу. Цим також мала б займатися і держава не тільки на рівні загального ринку праці, але й у секторах, які є стратегічно-важливими для розвитку держави [4].

На основі проведеного дослідження можна визначити, що конкурентоспроможність фахівця, його розумові здібності та якісне фінансове забезпечення, є багатогранною категорією, яка включає в себе широке коло складових та формується під впливом як особистісних, так і загальнонаціональних чинників. Також, слід відзначити, що основні конкурентні переваги фахівця закладаються саме в системі освіти та формуються під її впливом протягом всього життя. Не зважаючи на те, що професійно-технічна освіта обмежена фінансовими можливостями при підготовці конкурентоспроможних фахівців з робочих професій, вирішенню цієї проблеми треба приділяти більше уваги вже на стадії зарахування абітурієнтів на навчання.

1. Грішнова О.А. Молоді спеціалісти на ринку праці: проблеми конкурентоспроможності та працевлаштування [Електронний ресурс] / О. А. Грішнова, А. Є. Самарцева // Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" ; редкол.: А. М. Колот (голова) [та ін.]. – Київ: КНЕУ, 2012. – № 1. – С. 28–35. – Режим доступу: <http://http://primat.org/FILES/statia.pdf>.

2. Медведь В. В. Основи формування конкурентоспроможності фахівця: чинники, складові, критерії [Електронний ресурс] /В. В. Медведь // – Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_7/9.pdf.

3. Митин Е. А. Компонентная модель формирования конкурентоспособности будущего специалиста [Електронний ресурс] / Е. А. Митин// //Научно-теоретический журнал «Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта», 2 (48) – 2009 г., – НГУ им. П. Ф.Лесгафта, Санкт-Петербург, 2010 г. – С. 51-55. – Режим доступу: <http://elibrary.ru/item.asp?id=11914673>.

4. Кримова М. О. Компетентнісна основа освітньої системи України та її роль в формуванні конкурентоспроможності фахівця / М. О. Кримова // Вісник Донецького ун-ту. – Донецьк : ДонНУ. – 2011. – Т. 1. – С. 89–91.

НОВІ ВИМОГИ ЩОДО РІВНЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ

©Черничко Т.В., Черничко С.Ф. 2017

На сьогоднішній день, нажаль, вітчизняна економіка не характеризується зростанням частки та обсягів конкурентоспроможної продукції. Однією з причин є недостатній рівень фахової підготовки управлінського персоналу всіх рівнів. У зв'язку з цим проблема формування конкурентного фахівця та наближення рівня його фахової підготовки до європейських стандартів набуває все більшого значення.

Нові вимоги щодо рівня управлінської діяльності обумовлені зміною зовнішнього економічного середовища, рівня конкуренції та необхідністю покращення управлінського впливу на розвиток національної економіки. Досить часто саме неефективний менеджмент є основною причиною повільного впровадження економічних реформ та недоліків у здійсненні інноваційних перетворень. Одним з варіантів підвищення ефективності управлінської діяльності є розвиток управлінського професіоналізму та вдосконалення системи менеджменту як на макро-, так і мікроекономічному рівні.

Протягом останніх років, в умовах поглиблення інтеграційних процесів в економіці України, підприємницька діяльність все більше набуває інноваційного характеру. Інноваційність і підприємництво виступають як цільові завдання, які потребують чіткої організації та управління і, відповідно, зміни підходів до організації управління персоналом.

Основні риси інноваційного характеру сучасної підприємницької діяльності включають такі:

– відхід від принципів механістичної концепції організації виробництва і праці. Основний недолік механістичної концепції полягає в тому, що при в складному процесі взаємодії людини і машини центральне місце належить машині, а людина є ніби додатковим елементом. Механістична концепція організації виробництва була оптимальною в період планово-командної системи управління. Але вона абсолютно безперспективна в умовах ринкової економіки при переході на інтенсивний шлях розвитку;

– розвиток високих технологій (включаючи усі форми комп'ютерних і телекомунікаційних систем, робототехніку, генетику, біоінженерію тощо) є важливим для розвитку підприємництва та систем управління, створюється позитивний суспільний і професійний образ підприємництва і новаторства, що привертає увагу до себе висококваліфікованих спеціалістів інтелектуальних сфер діяльності [1, с. 49-56, 67];

– перехід від принципів індивідуального знання до організаційного знання. Під організаційним знанням розуміють спроможність компанії як єдиного цілого створювати нове знання, розповсюджувати його по організації та втілювати у продукції, послугах, системах [2, с. 17];

– збільшення кількості підприємницьких структур у діяльності яких важливим є не тільки виробництво товарів (послуг) з визначеними витратами, певною якістю, дизайном, а й необхідність забезпечення ефективності управління середовищем їх споживання.

Оновлені підходи до підприємницької діяльності передбачають і зміни у структурі механізму управлінської діяльності в умовах інноваційної моделі (рис. 1).

Враховуючи тенденції сучасного суспільства знань, що проявляються у стрімкій інформатизації, домінуючим чинником прискорення темпів втілення інноваційного досвіду у всі сфери суспільно-економічної практики стає інноваційна культура.

Серед внутрішніх факторів розвитку інноваційної культури є:

- перегляд існуючих стратегій, місії, цілей і програм розвитку організації;
- необхідність реорганізації організаційної структури для інноваційної діяльності;
- необхідність розроблення нових кадрових програм щодо стимулювання інтелектуального потенціалу та мотивування персоналу тощо.

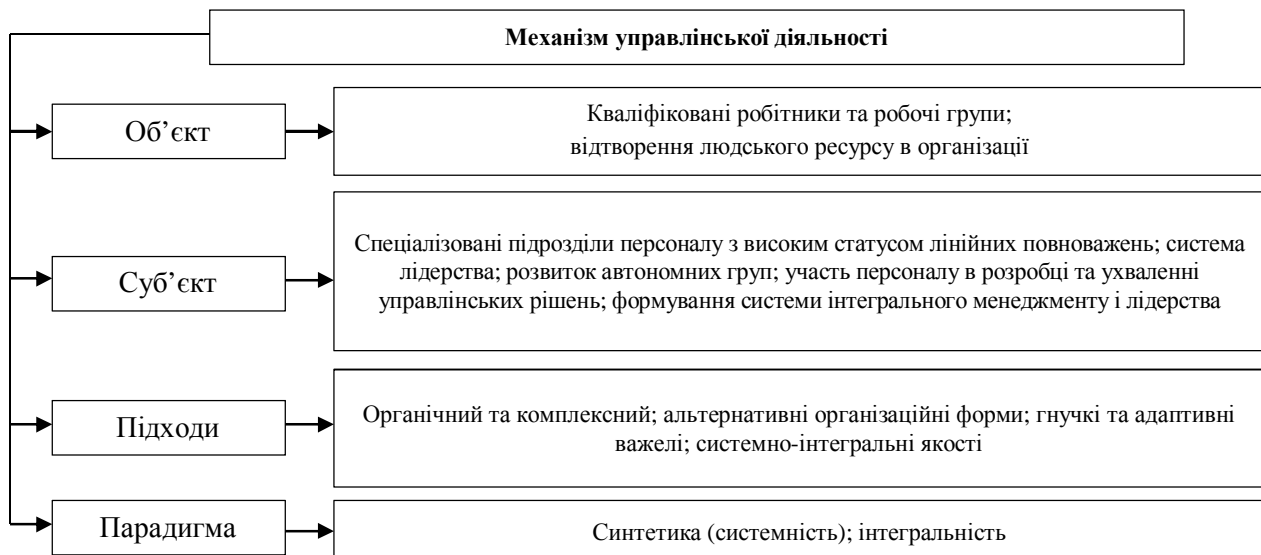

Рис. 1. Складові механізму управлінської діяльності в умовах інноваційної моделі

Основна роль інноваційної культури – це визначення й синтез основних елементів інновації, їх функціонування, взаємодії і динаміки розвитку інноваційного процесу, гармонійної роботи цілої інноваційної системи підприємства [3].

У концептуальній моделі інноваційної культури важлива роль відводиться її функціям, які відображають не тільки її сутнісну характеристику та напрямки дослідження, але й значення в інноваційній системі [4].

Інноваційна культура – це система взаємовідносин усіх суб'єктів інноваційної системи підприємства, яка пов'язана зі стимулюванням креативного мислення, реалізацією інноваційного потенціалу особистості і підприємства, а також оптимізацією всього інноваційного процесу – від продукування (генерування) інноваційних ідей до їх комерціалізації.

Розрізняють такі підходи до визначення змісту поняття: культурологічний підхід; соціально-психологічний підхід; інтелектуальний підхід; економічний підхід.

Культурологічний підхід характеризує інноваційну культуру як соціально-культурний феномен, що поєднує науку, освіту і культуру з соціальною та професійною практикою у різних сферах життя. Соціально-психологічний підхід базується на сприйнятті інновацій та інноваційних ідей колективом і окремою людиною, готовність і здатність підтримувати та реалізовувати новачі у всіх сферах життя, а також характеризує ступінь задоволення від причетності до творення нового і від результатів діяльності. Підхід до трактування інноваційної культури, в основі якого є «знання, вміння, творчі здібності й досвід цілеспрямованої підготовки, комплексного впровадження і всестороннього освоєння новачі в інноваційній сфері» логічно назвати *інтелектуальним*, оскільки він розкриває зміст і можливості розвитку інтелектуального капіталу підприємства.

Ототожнення інноваційної культури з витратами на удосконалення процесу виробництва, технологій, економії трудових і матеріальних ресурсів для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку висвітлює аналітично-обліковий аспект інноваційної культури як економічної категорії.

1. Корнаи Я. Размышления о капитализме / пер. с венг. О. Якименко; науч. ред. Д. Расков. – М.: Издательство Института Гайдара, 2012. – 352 с.

2. Нонака И. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / И. Нонака, Х. Такеучи – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 384 с.

3. Андрійчук О.Я. Інноваційна культура як ефективний механізм функціонування інноваційної системи підприємства / О. Я. Андрійчук // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2008. – Вип. 237, Том III. – С. 559-567.

4. Захарчин Г.М. Концептуальна модель інноваційної культури підприємства / Г.М. Захарчин, О.Я. Андрійчук // Національний лісотехнічний університет України: збірник науково-технічних праць. – 2008. – №18.8. – С. 272-278.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

©О.В. Чуб, 2017

Глобалізація і швидкі темпи діджиталізації змінюють світ в цілому і зокрема підвищують вимоги до формування і розвитку конкурентоздатності майбутніх фахівців. При цьому, все частіше роботодавці відзначають загострення боротьби за таланти, про відсутність підходящих кандидатів на вакантні посади, про вимушене заниження вимог до кандидатів через відсутність професійних компетенцій. На українському ринку праці ця ситуація загострюється також через суттєвий вплив демографічних, економічних, політичних і міграційних факторів. Поряд з цим молоді фахівці, що виходять на ринок праці теж зазначають про ряд складнощів з пошуку підходящої роботи через невідповідність вакансій фаховій підготовці, низький рівень оплати праці, відсутність робочих місць з гідними умови праці, а також через завищені очікування і відсутність інформації про реальний стан ринку праці.

На нашій планеті 7 мільярдів людей. Серед них не працюють 2 мільярди дітей і підлітків у віці до 15 років, і 577 мільйонів людей похилого віку.

1,7 мільярди людей працює у сфері обслуговування, 1,4 мільярди — у сільському господарстві, 800 мільйонів — на заводах, а 400 мільйони мають власний бізнес. Ще 430 мільйони — безробітні.

За аналогічними показниками в Україні традиційно розвинений аграрний сектор: 17,5% українців працює в цій галузі (в світі — 20%). За даними Держкомстату більшість українців працюють в сфері торгівлі і ремонті транспорту[1].

Загально визнано, що молодь є найважливішим активом економічного зростання завдяки своїй енергії, таланту, творчому потенціалу, базі для майбутнього розвитку, але не має достатнього досвіду для входження в економічний простір, про що свідчать статистичні показники. Так, за даними МОП, у 2016 р. 71 мільйон молодих осіб у світі — безробітні, а рівень глобального молодіжного безробіття досяг 13,1 % [2]. В Україні рівень безробіття серед осіб вікової категорії 15-24 рр. у 2016 р. склав 23 %, та був більш як удвічі вищий, ніж цей показник серед всіх вікових груп [3]. Цифри говорять про те, що держави не в змозі забезпечити гарантії права на працю молодим поколінням, не гарантують права на гідну працю, починаючи з базової передумови — можливості зайнятості.

З огляду на такі дані перед системою професійної освіти постають виклики не просто істотного підвищення рівня підготовки фахівців, а забезпечення якісно нової сутності цієї підготовки, яка забезпечила б їх готовність до успішної діяльності та можливість ефективно працювати і через декілька років. Конкурентоздатного фахівця розглядають не лише як продукт навчального закладу, а й як особистість, яка має певні якості, може досягти високих результатів у своїй діяльності та зробити внесок у досягнення тієї організації, де він працює. Зазначені фахівці мають бути мобільними, прагнути до безперервного підвищення професійної майстерності та володіти високою адаптаційною й професійною мобільністю; спроможними до створення й використання високих технологій; мати сформовані міцні моральні засади, розвинену цивілізаційну культуру, відповідальність і толерантність; готовими до нового типу громадських відносин, які знаходяться в постійній динаміці та виявляються в переходах від однієї соціально-професійної ролі до іншої.

Саме ці сучасні фахівці мають вміти працювати в змінному середовищі, мислити масштабно і, як правило, управляти підлеглими, маючи для цього значно менше часу; зосереджувати людей на досягнення конкретної соціально значущої мети, надихати та підтримувати співробітників, не знімаючи

з них при цьому відповідальності за успіх тієї чи іншої справи. Усе це суттєво відрізняє їхню діяльність від роботи професіоналів у минулому, які ставили на перше місце потреби організації, а не працюючих у ній людей; прагнули уникати ризику (сучасний фахівець професіонал готовий ризикувати); цікавилися тільки питаннями, що належали до їхньої компетентності (сучасний же фахівець цікавиться питаннями всієї організації, прагне стати надійним партнером для інших підрозділів; ставилися до людей як до взаємозамінного ресурсу організації (зараз ставиться до персоналу як до самого коштовного ресурсу організації і знає, наскільки важко знайти заміну для гарного працівника) тощо [4].

Як правило, відповідальність за формування конкурентоздатності молодих фахівців покладають на систему вищої та професійної освіти. Проте роботодавці все частіше зазначають про відсутність у молодих фахівців такої важливої компетенції як грамотна усна та письмова мова, що формується ще під час навчання в школі. Реформування освіти в останніх роки нажаль демонструє відсутність системності та неефективності. Наприклад, через брак фіксування учні загальноосвітніх шкіл не забезпечені підручниками в повному обсязі, які часто мають низьку якість і не відповідають сучасним вимогам. Серед вищих навчальних закладів визнано, що основним замовником професійної підготовки фахівців є бізнес. Переважна частина ВНЗ чимало роблять в напрямі залучення бізнесу до навчального процесу з метою формування у студентів практичних навичок які вимагає сучасний ринок праці. Сьогодні цього виявляється недостатньо і з'явилась думка про залучення представників з бізнесу до шкільної освіти. Таким чином, модель підготовки конкурентоспроможного фахівця виглядатиме як «бізнес — ВНЗ — школа», тобто учень в школі вже повинен розуміти які знання, навички і компетенції будуть затребувані на ринку праці і до якого вищого навчального закладу слід вступати щоб отримати або вдосконалити професійні компетенції. Вчені та практики, що активно займаються питаннями підготовки та зайнятості молоді вбачають в цьому перспективний напрям підвищення якості освіти і формування сучасних професійних компетенцій у молодих фахівців.

Традиційно, освіта є консервативною сферою. У цьому її плюси і мінуси. Плюс у тому, що вона чинить супротив непродуманому реформуванню, а мінус — що й доцільні зміни здійснити подекуди важко.

За сучасних умов потрібні скоординовані зусилля всіх зацікавлених сторін задля доцільних змін у формуванні якісного освітнього середовища з професійної підготовки конкурентоздатних фахівців, що приведуть талановиту й по-сучасному освічену націю до збалансованого розвитку держави і забезпечення спільної відповідальності за результати праці.

1. Немного статистики: как украинцы отличаются от жителей других стран. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://businessviews.com.ua/ru/studies/id/nemnogo-statistiki-kak-ukraincy-otlichajutsja-ot-zhitelej-drugih-stran-548/>

2. Перспективы занятости и социальной защиты в мире 2016: тенденции для молодежи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ilo.org/moscow/news/WCMS_513728/lang-en/index.htm

3. Аналітичний огляд. Державна служба статистики України, 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805>

4. Бикова В.О. Формування конкурентоздатності майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі / В.О. Бикова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі : зб. наук. пр.; редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. — Запоріжжя, 2011. — Вип. 21 (74). — С. 250 — 256.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МІГРАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

©Шахно А.Ю., 2017

В умовах інтенсифікації процесів глобалізації світової економіки відбулося зміщення акцентів з розвитку матеріального виробництва на розвиток інтелектуальної особистості. Високорозвинені держави значну увагу приділяють формуванню інтелектуального продукту з високими розумовими здібностями, аналітичним мисленням, високим рівнем свідомості та моральності. У світовому господарстві місце країни визначається якістю людського капіталу, рівнем освіти та вмінням застосовувати досягнення науково-технічного прогресу. В умовах політичної, економічної та соціальної нестабільності останнім часом в світі спостерігається збільшення обсягів та зростання темпів міграції людських ресурсів. Особливістю формування міграційної політики розвинутих країн світу є принцип залучення інтелектуального мігранта. Високорозвинена особистість визначає конкурентоспроможність економіки держави, є ключовим ресурсом її розвитку.

На сьогодні особливої актуальності в Україні набувають процеси інтелектуальної міграції людського капіталу, що означає переміщення вчених та висококваліфікованих фахівців за межі країни. Це може бути як еміграція, так і тимчасова трудова міграція. Втрата висококваліфікованих кадрів є загрозою розвитку інноваційної моделі країни, зниження рівня її конкурентних переваг. Процеси посилення інтелектуальної трудової міграції притаманні усім країнам світу, де попит на фахівців з вищою освітою менший, ніж його пропозиція. Нажаль Україна займає одне з провідних місць серед країн-донорів з постачання висококваліфікованих інтелектуальних кадрів за кордон. Понад 30% українських науковців працюють на розвиток інших країн світу [1].

На інтелектуальну міграцію впливають політичні, економічні та соціальні фактори. Існують дві основні групи мотивів: 1) соціально-економічні мотиви (нестабільність політичної та соціально-економічної ситуації в країні, недостатність інвестування в розвиток науки й освіти, що призводить до руйнування та зниження престижності вітчизняної наукової сфери діяльності; низька оплата праці висококваліфікованих кадрів); 2) індивідуально-психологічні мотиви.

Головними чинниками інтелектуальної міграції людського капіталу країни за кордон є: більш широкі можливості для самореалізації, творчості, розвитку; необхідна науково-дослідницька база; більш висока матеріальна винагорода за працю; кращі умови життя; забезпечення демократичних свобод та громадянських прав тощо.

Розрізняють три основні види інтелектуальної міграції:

- освітня;
- наукова;
- технологічна (ІТ-галузь).

Процеси освітньої інтелектуальної міграції відбуваються у відповідності до прийнятого єдиного «Європейського простору досліджень» та «Європейського простору вищої освіти», що забезпечило мобільність та відкритість руху дослідників, викладачів, студентів. Зростає частка зарубіжної студентської міграції.

Наукова інтелектуальна міграція відбувається за наступними напрямками: участь у міжнародних наукових конференціях; тимчасові науково-професійні відрядження, виконання іноземних замовлень (неофіційне сумісництво) тощо. У межах міжнародної співпраці українські науковці надають перевагу нетривалим поїздкам за кордон.

Однією з важливих форм інтелектуальної міграції виступає технологічна міграція. Потреба у фахівцях ІТ-технологій постійно зростає. Значна кількість фахівців ІТ-ринку працюють в Україні за формою дистанційної зайнятості або на замовлення іноземних корпорацій у їх філіях [2].

Інтелектуальна міграція людського капіталу для України має свої негативні наслідки: країна втрачає інтелектуальний потенціал, внаслідок чого відбуваються структурні зрушення людського

капіталу, зниження суспільної продуктивності праці, сповільнення темпів розвитку інноваційної моделі розвитку економіки країни.

Також інтелектуальна трудова міграція негативно впливає і на демографічний стан в країні. Переважно виїжджають на працевлаштування за кордон молоді люди, що знижує народжуваність в країні, відбувається старіння нації і призводить до демографічної кризи.

Але інтелектуальна міграція людського капіталу може мати й позитивні наслідки в разі, якщо міграція була тимчасового характеру. Зараз з'явилося таке нове поняття як «циркуляція інтелекту», тобто циклічні переміщення за кордон для подальшої роботи і навчання. Інтелектуальні мігранти отримують зарубіжний досвід, знання, навички, сприяють припливу на Батьківщину інвестицій, нових технологій, ідей, використанню нових ефективних форм розвитку бізнесу. Зворотна міграція висококваліфікованих кадрів допомагає розвитку різноманітних форм міжнародної наукової співпраці, що створює умови щодо інтеграції України до освітнього та світового науково-технічного товариства. В майбутньому фахівці вважають, що така форма міграції як «циркуляція інтелекту» посилиться, що пов'язано з глобалізацією світової економіки.

Таким чином, оскільки інтелектуальна міграція людського капіталу має не тільки негативний вплив на економіку країни, але й позитивні сторони, для успішного врегулювання міграції в Україні з боку держави необхідно розвивати зворотну міграцію та приймати відповідні програми, що дозволить підвищити якість людського капіталу нації.

Державна політика протидії відтоку інтелектуального капіталу повинна впроваджуватись за наступними напрямками [1]:

- удосконалити законодавчу базу та створити ефективний механізм регулювання міграційними процесами з урахуванням вимог національної безпеки і потреб національної економіки;
- здійснювати контроль за дотриманням положень законодавчих актів (щодо захисту авторського права, патентів, ноу-хау, захисту інформаційної таємниці та ін.) та використовувати досвід зарубіжних країн;
- прийняти державні програми щодо активного залучення молоді до наукової та інноваційної діяльності;
- збільшити відсоток фінансування наукової та освітньої сфери, що в майбутньому дасть змогу підвищити конкурентні переваги країни;
- стимулювати вітчизняний бізнес до ефективного використання наукових розробок українських вчених;
- забезпечити гідну оплату праці науковому потенціалу країни;
- створити сприятливі умови праці та забезпечити оновлення матеріально-технічної бази науково-дослідної сфери, що сприятиме реалізації творчого та інтелектуального потенціалу країни;
- забезпечити більш тісну співпрацю вищих навчальних закладів з науково-дослідними інститутами;
- здійснювати моніторинг відповідності попиту ринку праці на фахівців вищих навчальних закладів;
- підвищити рівень соціальної захищеності працівників сфери освіти та науки тощо.

Отже, інтелектуальна міграція є складним явищем, яке неоднозначно впливає на соціально-економічний розвиток країни в умовах глобалізації. Впровадження запропонованих заходів сприятиме отриманню позитивного ефекту від інтелектуальної міграції на державному рівні і надасть змогу підвищити ефективність та конкурентоспроможність національної економіки в цілому.

1. Баранник З.П. Інтелектуальна міграція як об'єкт статистичного дослідження [Електронний ресурс]/З.П. Баранник, І.О. Романенко//Ефективна економіка. – 2014. - №6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3096>

2. Чекушина Ю.В. Види інтелектуальної міграції населення України [Електронний ресурс]/Ю.В. Чекушина//Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2013. - №3 (72). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2013_3_15

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ ДЛЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ У ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

©Яневич Н.Я., Тимчишин І.Є., 2017

У найскладніші часи свого правління, Джон Кеннеді відзначив, що у нього є тисячі спеціалістів, які можуть побудувати піраміду, але немає жодного, хто би міг сказати, чи потрібно її будувати. Проблеми необґрунтованості проектів, поверхневого планування, необ'єктивного оцінювання ефективності є актуальними і сьогодні, вони спричиняють збільшення частки невдалих проектів. Так, згідно результатів досліджень, проведених “The Standish Group International” [1], організації, яка узагальнила статистику успішності реалізації програмних проектів за 2011-2015 рр., 17-22%% від усіх проектів визнано провальними, тобто такими, які були скасовані до прогнозованого моменту їхнього завершення, або були виконані, але ніколи не використовувались. Частка проблемних проектів становить 49-56%%, у них спостерігались перевищення термінів реалізації, перевитрати, не досягнення мети проекту.

Фахове застосування сучасного інструментарію проектного менеджменту є дієвим засобом зниження ризику помилок як при обґрунтуванні стратегічних напрямів розвитку бізнесу, так і у процесі впровадження запланованих починань, особливо – в умовах невизначеності та обмеженості ресурсів. Завданням економіста у проектно-орієнтованих організаціях є розв'язання оптимізаційних задач та обґрунтування господарських рішень для підвищення ефективності конкретного проекту.

В контексті висвітлених проблем, важливого значення набуває процес формування професійних компетентностей майбутнього фахівця під час його підготовки у вищому навчальному закладі.

За основними функціональними областями управління проектами ми виділяємо наступні навички, якими повинен володіти економіст у сфері управління проектами: в управлінні змістом проекту: відбір проектів, формування програми та портфелю проектів, порівняння альтернативних проектів, оцінювання ефективності проекту, підбір заходів щодо підвищення ефективності проекту, сценарний аналіз проектних рішень; в управлінні часовими параметрами проекту: розрахунок календарного плану та визначення критичного шляху проекту, оптимізація календарного плану з врахуванням обмеженості ресурсів, моніторинг ходу виконання проекту, аналіз відхилень фактичних показників від базових, розрахунок прогнозних показників, формування звітності; в управлінні вартісними параметрами: оцінювання витрат, розробка бюджету проекту, прогнозування змін бюджету, розподіл ресурсів з пулу доступних, контроль витрат та використання ресурсів, контроль виконання проекту по вартості, аналіз відхилень; в управлінні ризиками проекту: виявлення можливих ризиків, розрахунок і аналіз прогнозів, планування реагування на ризики.

Більшість з перерахованих навичок потребує одночасного вміння застосовувати на практиці програмне забезпечення, таке як Microsoft Project, Project Expert, Diamond FMS, Primavera, Open Plan, P3 та ін. Окрім опрацювання реальних прикладів проектів з використанням програмних продуктів, у навчальний процес слід впроваджувати інтерактивні методи навчання, такі як ділові ігри, тренінги з командної роботи, “мозкові штурми”.

Підготовка кваліфікованих економістів для проектно-орієнтованих організацій сприятиме практичному застосуванню економічних інструментів управління проектами, що, в свою чергу, дозволить уникнути витрачання коштів на необґрунтовані проекти та підвищити ефективність існуючих.

1. Standish Group 2015 (ChaosReport). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.infoq.com/articles/standish-chaos-2015>.

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Zhebrychuk A.V., Nitsenko V.S.
Odessa National University I.I. Mechnikov

PROBLEMS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY OF UKRAINE

© A.V. Zhebrychuk, 2017

In the current research practices of innovation activities development, in particular, linked to the change of technological structures in the sphere of production. Technological structure is interrelated stand the techno-economic system that has some quality content, which features technological modes from each other (differences in technology, product quality levels, mainly used types of energy resources and the like) [1].

In retrospect there are five waves of technologically-innovative development. The first and second orders were the result of the industrial revolution (1770-1830), content is the new technology in the textile industry, the development of railway transport, the mechanization of production on the basis of the steam engine.

The third and fourth orders (1830-1980) are characterized by intense races – round industrial production, the transition from an agrarian to an industrial society. They are based on the use in industry of electricity, oil and oil products, gas, communications, new synthetic materials, results of research in the field of chemistry. On a sectoral basis, the fourth wave is associated with the mass production of automobiles, tractor and aircraft industry, arms production, heavy engineering and electrical industry. So, the first four technological structures reflect the form of industrial technology development of machine production.

The fifth mode characterized by the highest level of technology in which information and knowledge have become a new factor of production and material-technical foundations of the information economy. According to forecasts, the fifth technological way, characterized by the development of the electronics industry, computing, software, telecommunications, robotics, production and processing of the gas information services, will run until 2020. In the scientific literature consider now the formation of the sixth technological structure, which is based on biotechnology, genetic engineering, nanotechnology, aerospace technology, fine chemistry, the search for new sources of energy, primarily using hydrogen and fusion technology, etc.

In our country, is predominantly a reproduction of the third technological mode, which is characterized by a high proportion of ferrous metallurgy, railway, electric power, inorganic chemicals, coal consumption, universal engineering (in developed countries this stage is in the middle of the twentieth century).

Partially present in the domestic economy, the fourth technological order, a symptom of which is the development of organic chemistry and polymeric materials, nonferrous metallurgy, oil refining, automotive, precision engineering and instrumentation, the development of the traditional defense industry, electronic industry, distribution, road haulage, wide oil consumption. This phase was completed in developed countries in the mid 1970-ies.

The proportion of products corresponding to the fifth technological order in Ukraine is only 4-5 %, the sixth technological mode – less than 0.1 % [2]. In fact, we have the technological diversity of production that has developed spontaneously and is one of the main structural problems of the Ukrainian economy. Obsolete structure of production leads to a high consumption of products, low value-added in it and, therefore, to significant economic losses that at the same time makes it impossible to implement an innovative model of economic development.

At the micro level is observed low innovation activity of enterprises, resulting in low specific weight of innovation products in total volume. In 2016, the innovative activity in industry of Ukraine was carried out in 1609 under the companies (16,1 %) (for comparison: in developed countries approximately 70 %). The share of enterprises that implement innovations, also decreased to 12.1 % in 2016. Only 2.5% of industrial products sold in 2016 were considered innovative [2]. Consequently, the domestic economy operates without substantial use of research results.

One of the obstacles of innovation development of economic entities is the lack of financial resources. According to analysts, the restructuring of the economy on 1 % of the necessary investments equivalent to 2-3% of GDP. In these conditions the special urgency is acquired for attracting external financial resources, in particular in the form of foreign direct investment. However, there are problems regarding the direction of foreign borrowing: 95% of all foreign investments in 3 and 4 technological structures (75% and 20%, respectively), and only 4.5% of the investment – to 5-technological order and the sixth – 0.5 %. Specified reflects the interest of investors in the domestic economy, primarily as a provider of greenhouse materials. At the same time, in developed countries more than 90% of the investment goes into 5th and the 6th technological modes.

Thus, insufficient sensitivity of the domestic economy to innovations of different types due to the negative impact general economic problems, predominance of low-tech ways, to the absence of effective state of structural and innovation policy. However, the stimulation of the production of knowledge-intensive high-tech products, promoting the use of innovations in practice is a condition of progressive transformation in the employment structure, a cost-effective, high-quality jobs, increase state revenues, and the like.

1. Активізація інноваційної діяльності : організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення / О.І. Амоша, В.П. Антонюк, А.І. Землянкін [та ін.]. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2016. – 328 с.

2. Чорна М.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монограф. / М.В. Чорна, С. В. Глухова. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 210 с.

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЙМОВІРНОГО СТАВЛЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

© Адаменко М.В., 2017

В сучасних умовах економічного розвитку вирішальним фактором підвищення ефективності інноваційної діяльності на будь-якому підприємстві є формування високої інноваційної активності працівників. Важливість впровадження інновацій безумовна, але ставлення персоналу підприємств до них може бути різним – від активного визнання, схвалення і бажання впроваджувати до активного опору та неприйняття інновацій. Останнє може бути пов'язано з багатьма факторами, одним серед яких є недостатня обізнаність працівників щодо необхідності, причин та особливостей інноваційної діяльності підприємства. Зважаючи на це, актуалізується питання удосконалення методичних підходів до оцінювання ймовірного ставлення персоналу підприємства до впровадження інновацій із застосуванням інструментів економіко-статистичного аналізу.

Як показав огляд останніх досліджень і публікацій, оцінюванню інноваційної активності персоналу підприємств не приділено належної уваги, а відповідний економіко-статистичний аналіз майже не розглядається. Враховуючи сказане, нами запропоновано методику, яка дозволяє за допомогою експрес-тестування, спеціально організованих статистичних спостережень та інших інструментів економіко-статистичного аналізу оцінити ймовірне ставлення персоналу підприємства до впровадження на ньому інновацій.

Дана методика включає:

1. Збір та зведення необхідної для аналізу інформації за допомогою експрес-тестування, спеціально організованих статистичних спостережень із використанням анкет та опитувальних листів, у яких застосовується десятибальна шкала оцінювання. Основне завдання – визначити: чи вважають працівники, що інновації є важливим та пріоритетним напрямом розвитку підприємства; чи обізнані вони щодо розробки, впровадження та використання інновацій на підприємстві?

2. Визначення коефіцієнтів, які характеризують ступінь визнання працівниками необхідності інновацій (K_{OB}) та ступінь обізнаності працівників щодо запланованих інноваційних процесів на підприємстві (K_B). Математично дані коефіцієнти запропоновано визначати як середні значення за результатами опитування персоналу (певного колективу).

3. Побудова матриці критеріїв оцінки ймовірного (очікуваного) ставлення персоналу підприємства до впровадження інновацій, яка включає квадранти, що формуються шляхом перетину: по горизонталі – ступеню обізнаності персоналу K_{OB} – обізнаний, необізнаний; по вертикалі – ступеню визнання персоналом необхідності інновацій K_B – визнає; не визнає. Ставлення персоналу до інновацій оцінюється за квадрантами: ймовірно явна активність ($6 \leq K_{OB} \leq 10$; $6 \leq K_B \leq 10$); ймовірно потенційна активність ($1 \leq K_{OB} \leq 5$; $6 \leq K_B \leq 10$); ймовірно явна пасивність ($1 \leq K_{OB} \leq 5$; $1 \leq K_B \leq 5$); ймовірно потенційна пасивність ($6 \leq K_{OB} \leq 10$; $1 \leq K_B \leq 5$).

4. Визначення інтегрального коефіцієнту ймовірного (очікуваного) ставлення персоналу підприємства до впровадження інновацій як добутку коефіцієнтів K_{OB} та K_B . Інтегральний коефіцієнт може набувати значення від 1 до 100 балів.

5. Оцінювання тісноти зв'язку між K_{OB} та K_B з використанням коефіцієнту рангової кореляції, істотність та тісноти зв'язку між категоріями працівників та рівнем їх ймовірного (очікуваного) ставлення до інновацій з використанням показників спряженості.

Запропонована методика економіко-статистичного аналізу ймовірного ставлення персоналу до впровадження інновацій дозволяє оцінити стан та виявити проблеми інноваційного розвитку підприємств.

ПОТЕНЦІАЛ І ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

©Акімова С.О., Корнєєва Т.С., 2017

Інноваційність є визначальною характеристикою сучасних науково-технічних, виробничих, соціально-економічних та усіх суспільних процесів. Від оволодіння інноваційними механізмами залежить розвиток України: чи рухатиметься вона в напрямі входження до числа розвинених країн, чи залишиться стагнуючою країною на узбіччі науково-технічного і соціального прогресу. Це пов'язано з загальними закономірностями суспільного розвитку, згідно з якими у світі відбувається перехід від переважно відтворювального до інноваційного типу розвитку.

Вплив інновацій на соціально-економічний розвиток може призвести до радикальних структурних змін в економіці та суспільстві і значно вплинути на весь ланцюжок створення вартості – від постачальників до кінцевих користувачів.

Україна значно відстає від країн ЄС за рівнем технологічного розвитку та продуктивністю виробництва. Більшість підприємств залишаються зі старим обладнанням, а отже не провадять інноваційної діяльності. Збереження існуючої моделі розвитку реального сектору економіки України з орієнтацією на низькотехнологічні виробництва та експорт може призвести до зниження конкурентних позицій держави і подальшого нарощування технологічного відставання від розвинутих країн [1].

Питання інноваційного розвитку національної економіки та обґрунтування стратегічних напрямів ґрунтовно досліджено в працях вчених, таких як В. Гриньова, В. Геєць, О. Єпіфанова, О. Собкевич, О. Стреліна, В. Тищенко та ін.

Загальна мета доповіді в першу чергу полягає у виявленні потенціалу та обґрунтуванні тенденцій, стратегічних напрямів інноваційного розвитку держави в умовах подальшої інтеграції України у світовий економічний та науково-технологічний простір.

Україна у 2016 р. посідала 71 місце серед 144 країн світу за субіндексом «Інновації», при цьому останніми роками спостерігається динаміка погіршення складових субіндексу. Так, протягом 2008–2016 рр. в Україні знизився рівень здатності здійснювати інноваційну діяльність, погіршилась якість науково-дослідних закладів, скоротились витрати компаній на здійснення НДДКР та обсяги закупівель державою високотехнологічних товарів. Також відзначається низький рівень співпраці у дослідній діяльності між закладами освіти та промисловістю, кількості зареєстрованих патентів на винахід, забезпеченості вченими та інженерами [3].

Рівень інноваційності продукції, як співвідношення частки інноваційної в загальному обсязі реалізованої продукції, в промисловості України становив 3,8% у 2011 р. і 3,3% у 2016 р., у переробній промисловості – 5,4 і 4,9% відповідно. Рівень наукомісткості виробництва відображає частку витрат на дослідження і розробки в загальному обсязі реалізованої продукції. Значення цього показника в Україні залишається низьким. Більше того, його динаміка в промисловості в останні роки була негативною.

Загальна кількість впровадження нових видів технологічних процесів в промисловості України у 2016 р. становила 2188 процесів, а у 2013 р. – 1576 процесів, у тому числі в переробній промисловості – 2096 і 1491 процесів відповідно. Обсяги впровадження виробництва інноваційних видів продукції переробної промисловості України у 2016 зменшилися порівняно з 2012 р. до 3127 найменувань, або на 7,9%, що майже відповідає темпам падіння показника у промисловості в цілому (7,8%). Водночас використання інноваційних технологій та випуск оновленої продукції у промисловості є передумовою її відродження та підвищення конкурентоспроможності.

Першорядного значення сьогодні набувають енергозберігаючі технології і використання нетрадиційних енергоресурсів. Базовими тут є принципово нові енергозберігаючі технології (високоєфективні мініенергетичні установки, енергозберігаючі способи передачі енергії); нетрадиційні енергоресурси та нові покоління генераторів енергії (ефективні гідроелектричні станції, атомні генератори нового покоління, теплові насоси, ефективні технології використання сонячної, вітрової енергії, підземного тепла), засоби і системи контролю за витратами і втратами енергії.

Важливим напрямом модернізації економіки на інноваційній основі є розробка систем машин і виробничих технологій нових поколінь. Цей напрям обумовлений необхідністю майбутньої великомасштабної заміни застарілих основних фондів у більшості виробництв. При цьому неприпустима орієнтація на збереження технологій четвертого укладу, що консервують низьку конкурентоспроможність продукції. Потрібна оцінка стану і перспектив переходу до систем машин і технологій нових поколінь [6].

Послуги (у широкому розумінні) відіграють провідну роль у сучасній економіці: за даними Світового банку близько 70% світового ВВП створюється саме у сфері послуг (СП). В Україні у 2016 р. значення цього показника становило 61%.

Протягом 2014–2016 рр. в Україні частка інноваційно-активних підприємств коливалась у межах 20% від загальної кількості обстежених підприємств. Найбільш інноваційно-активними підприємствами СП були малі та середні підприємства, частка яких у загальній кількості інноваційно-активних підприємств СП становила близько 90%, що обумовлено радше структурою вибірок обстежень, ніж більшою схильністю малого бізнесу до інновацій. Серед підприємств СП інноваційною активністю виділялися компанії фінансового сектора, очевидно, що інновації в цьому секторі (як технологічні, так і нетехнологічні) мають більше значення для успішної роботи, ніж у "традиційних" секторах.

Основним напрямом інноваційної діяльності та інноваційних витрат для виробників послуг з технологічними інноваціями було придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, а також, певною мірою, тренінги та навчальна підготовка для інноваційної діяльності. Проведенням внутрішніх науково-дослідних робіт (НДР) у 2016 році займалися лише 16,9% підприємств, а зовнішніх – 9,3%. При цьому витрати на проведення внутрішніх НДР становили 2,3%, а зовнішніх – 3,1% від загальних витрат підприємств. Разом із цим частки малих, середніх і великих підприємств з технологічними інноваціями, що проводили внутрішні НДР, були майже однакові, що свідчить про відсутність суттєвої залежності між розміром підприємств і проведенням власних досліджень і розробок (ДіР) [2,3].

Розвиток інноваційної діяльності традиційних секторів промисловості України у коротко- та середньостроковій перспективі мають розвиватись таким чином:

- основою підвищення технологічного рівня вітчизняних промислових підприємств має стати комплексна модернізація виробництва з впровадженням сучасних досягнень вітчизняної і світової науки й техніки;

- до пріоритетних виробництв, які визначатимуть основний вектор розвитку наукомістких видів діяльності машинобудування, слід віднести: виробництво авіаційної і ракетно-космічної техніки, приладобудування, суднобудування, виробництво новітнього рухомого складу та іншого обладнання для залізничного транспорту, верстатно-інструментальне, енергетичне і сільськогосподарське машинобудування, виробництво електронної техніки та засобів зв'язку. В напрямі ресурсо- і енергозбереження, екологізації виробництва та підвищення його загального рівня ефективності необхідно розробити технологічне обладнання для модернізації базових галузей промисловості;

- галузь приладобудування має орієнтуватися на максимальне задоволення потреби економіки в сучасних приладах контролю та вимірювання, які мають знайти широке застосування в процесах технічного переоснащення систем зв'язку і транспорту, в автоматизованих системах управління технологічними процесами і роботизованими комплексами;

- посилення кооперації між державними лабораторіями і НДІ та інноваційно-активними виробниками послуг за рахунок запровадження спеціальних науково-дослідних програм розробки сервісних інновацій;

- для збільшення частки інноваційно-активних виробників, з одного боку, і посилення міжнародної кооперації – з іншого, можна запровадити інноваційні ваучери для неінноваційних підприємств, що дозволять отримувати передові технологічні і нетехнологічні інновації без прямого фінансування держави.

1. Гриньова В.М., Колодізев О.М. Інноваційний розвиток економіки України як стратегічний напрям підвищення її конкурентоспроможності у світі // Вісник економічної науки України. - 2014. - №1. - С. 140-143. - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2014_1_35.

2. Стреліна О.М. Інноваційний розвиток економіки України: проблеми та перспективи // Ефективна економіка: Електронне наук. фахове видання Дніпропетр. держ. аграр.-економ.ун.-т.– 2013.– №7 // www.economy.nauka.com.ua.

3. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/87204>.

4. Проект «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc.

5. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/

6. Корнеева Т.С. Исследование влияния факторов развития национальной экономики Украины на эффективность труда / Т.С. Корнеева // *Administrarea Publică. Academia de Administrare Publică*. - 2015. - iulie - septembrie 2015 nr. 3 (87). - С.108-114. - Режим доступу до журн.: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/2183>.

7. Петренко М.М., Корнеева Т.С. Интеллектуализация основного капитала как определяющий фактор экономического развития // *Наукові праці КНТУ.– Серія: Економічні науки.– 2005.– №8. – С. 75–77.* - Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2573/1/9.pdf>.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

© Андрос С. В., 2017

В глобалізованій економіці будь-який банк працює в умовах жорстких обмежень і конкуренції з боку інших фінансових установ. Банк змушений регулярно боротися за лояльність своїх клієнтів, пропонувати нові продукти, які б забезпечили йому і клієнтам необхідний прибуток, повинен демонструвати свою надійність, стабільність і здатність адекватно реагувати на умови діяльності та зміни ринкової кон'юнктури. З огляду на зазначене, необхідно переглянути принципи і стратегії українських банків, банківського менеджменту щодо реалізації адекватних заходів, спрямованих на довгострокову фінансову стабільність, а не до отримання короткострокових високих доходів при підвищеній ризикованості операцій, чому будуть сприяти упровадження нових систем управління ризиками, раціональне використання наявних ресурсів, інвестування у розвиток реального сектору.

Найбільш активними лідерами українського ринку проектного фінансування у 2008 році були УкрексімБанк, Райффайзен Банк Аваль, Надра Банк, УкрсоцБанк, ОРТ Банк, УкрСибБанк, Альфа-Банк, Правекс-Банк. Сьогодні, на жаль, відсутня офіційна статистика НБУ щодо обсягів проектного фінансування банками, наприклад, комерційної нерухомості. Банки не відкривають умов і не розголошують своєї участі в інвестиційному проекті (ІП), що, в свою чергу, свідчить про незрілість даного сегменту ринку. Крім того, існує багато факторів, що стримують розвиток банківського фінансування проектів нерухомості: обмеження НБУ в обсягах інвестування; відсутність законодавчої основи для багатьох схем, що успішно працюють у світі (синдиковане кредитування і сек'юритизація); відсутність належної законодавчої процедури реалізації майнових прав на об'єкт нерухомості; складності прогнозування ринкової вартості ІП, пов'язані з ризиком зміни цін у цьому сегменті ринку.

Відмітимо, що в даний час консорціумне або синдиковане кредитування також не отримало широкого поширення на українському ринку. Серед причин, що перешкоджають розвитку синдикованого кредитування можна виділити: недостатньо розвинена нормативна база для синдикованих кредитів; переважна орієнтація українських банків на балансові показники при оцінюванні ризику; недостатня орієнтація на максимізацію прибутку за рахунок комісійних доходів порівняно з іноземними банками; недостатньо розвинений ризик-менеджмент для активного управління кредитними портфелями; нестача в банках фахівців з даного виду кредитування. Річ у тім, що консорціуми створюються для кредитування великих ІП, фінансування яких не під силу окремо взятим банкам. Об'єднання банків у консорціуми дозволяє банкам і їх клієнтам уникати жорстких обмежень НБУ на кредитування «в одні руки». Інсайдери при цьому отримують доступ до безлімітного фінансування. Примітно, що банківський консорціум не є юридичною особою, а його учасники повинні тільки координувати свої дії в певній галузі – кредитуванні, депозитах, рекламі, але головне – банківський консорціум сам по собі не є об'єктом моніторингу з боку НБУ. Незважаючи на проблеми, що виникають у процесі створення консорціумів (можливий перехід клієнтів до банку-партнера; трудомісткість технології надання кредиту через домовленість про розподіл повноважень при виборі провідного банку або банку-координатора; громіздка процедура роботи банків-партнерів з клієнтом щодо переваг на видачу кредиту або стягнення предмету застави; забюрократизованість системи кредитування; розподіл ризиків неповернення кредиту між кредиторами), ситуативне об'єднання банків для подолання законодавчих і нормативних заборон на сьогоднішній день неминуче.

В Україні ІП може розраховувати на особливу увагу банкірів, наприклад, з інформаційними технологіями. Це означає можливість пріоритетного доступу до спеціалізованих фінансових джерел некомерційного призначення. Якщо мова йде про стадію розвитку ІП, тут працює загальне правило: чим менш розвинений ІП, тим менше шансів знайти для нього кошти. Український бізнес часто

представляє ситуацію навпаки і свідомо занижує масштаби своїх ІІ. Стосовно участі фінансистів в ІІ, відмітимо, що власник ІІ не завжди готовий залучити до бізнесу фінансиста на правах співвласника, оскільки в ньому він бачить тільки кредитора. На практиці це означає усунення від фінансування більшої частини джерел, якими, є наприклад, інвестиційні фонди. Залучити ресурси для розробки нових технологій в Україні, на наш погляд, практично неможливо. Принаймні залучити кошти на розширення успішно функціонуючого бізнесу можна з імовірністю 90%. Це відноситься, насамперед, до чистих технологій у тій же мірі, як до нових технологій в інших галузях. У цьому зв'язку зазначимо, що у 2016 році Міжнародна фінансова корпорація (ІФС) і УкргазБанк підписали угоду зі спрощення доступу до фінансування для компаній, які запроваджують відновлювальні та енергозберігаючі технології. Одночасно співпраця з ІФС допоможе УкргазБанку наростити обсяги кредитування для малого і середнього бізнесу та корпоративних клієнтів у таких сферах, як енергоефективність, відновлювані джерела енергії, «зелений» транспорт, ефективне використання водних ресурсів та переробка відходів, а також допоможе УкргазБанку в удосконаленні системи управління ризиками та підвищенні соціальних і екологічних стандартів [1].

Українські банки (УкрексімБанк, Райффайзен Банк Аваль) орієнтуються на ринку і мають стратегічний досвід щодо реалізації ІІ, використовують всі можливі важелі мінімізації ризиків і реагують на зміну ситуації підвищенням кредитних ставок. Основна причина підвищення кредитних ставок криється у подорожчанні залучених ресурсів і високому рівні інфляції в Україні. В цих умовах працюють два джерела кредитування: міжнародні спеціалізовані інститути та механізм пов'язаного кредитування у рамках програм підтримки експорту, який традиційний для більшості країн світу.

В глобалізованій економіці використання такого інструменту як експортне фінансування для кредитування зовнішньоторговельних ІІ клієнтів банку, на наш погляд, є оптимальною можливістю залучення довгострокових ресурсів міжнародних фінансових інститутів (МФІ). Річ у тім, що експортні кредити повинні страхуватися на випадок їх неповернення у країну походження. Страховий платіж залежить від рівня ризику країни, категорії позичальника й інших чинників. У 2009 році, наприклад, якщо позичальником було українське підприємство, то страховий платіж становив 17 % від суми кредиту, а якщо позичальником був уповноважений український банк, то 11–12 % відповідно. Зауважимо, якщо кредит видається через український банк, то останній додає до вартості кредиту 5–6 % річних. З урахуванням витрат на страхування і на послуги українського банку, ціна експортних кредитів для українських підприємств у 2009 році становила до 12 % річних. Перекладання ризику повернення кредиту на український банк означає, що рішення про кредитоспроможність позичальника, спосіб та розмір забезпечення покладається також на нього (УкрексімБанк). Якщо ІІ базується на обладнанні з однієї країни, то оптимальний крок – звернення за кредитом через постачальника обладнання, оскільки більшість з них мають тісні контакти з банками, які видають експортні кредити. В іншому випадку доцільно використовувати послуги фінансових консультантів. Те ж саме доцільно зробити у разі, коли через програми підтримки експорту можна отримати лише частину коштів необхідних для фінансування ІІ, а також, коли виникає необхідність комбінації різних джерел фінансування ІІ.

Для українського бізнесу пряме інвестування набагато дорожче кредитів МФІ. Використовувати цей інструмент потрібно, якщо кредитні ресурси недоступні або у недостатній кількості, або у випадку порушення допустимого співвідношення власного і позикового капіталу. Пряме інвестування можна отримати з двох принципово різних типів джерел – від промислових підприємств і від фінансових інвесторів. Інвестиції від промислових компаній дешеві, ніж від фінансових установ, проте промислові компанії інвестують на умовах повного контролю над українським ІІ, а фінансові компанії часто погоджуються на роль «молодшого» партнера. Крім того, поведінка фінансових інвесторів не залежить від галузевої специфіки. Стосовно ІІ у сфері чистих технологій в Україні, то фінансових інвесторів можна виокремити на два класи: інвестори, що спеціалізуються на технологіях; інвестори, що спеціалізуються на географічному регіоні (Україна, СНД, група країн Східної Європи).

1. *Укргазбанк буде кредитувати «зелені» проекти [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <http://www.biowatt.com.ua/novosti/ukrgazbank-bude-kredituvati-zeleni-proekti/>.*

ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Андрющенко К.А. 2017

Під інноваційною діяльністю ми розуміємо діяльність, пов'язану з розробкою, освоєнням і впровадженням у виробництво нововведень з метою оптимізації фінансових показників. Результатом такої діяльності є нові товари і послуги, або товари і послуги з новими якостями, а також нові способи виробництва та / або організації виробництва вже існуючих товарів і послуг. При цьому метою інноваційного підприємства є не тільки саме нововведення, а й отримання прибутку від його впровадження, в тому числі через управління фінансовими показниками.

Розрізняють декілька типів інноваційної діяльності. Залежно від виду об'єкта інноваційного впливу: або деякі якості продукту, або весь продукт або спосіб його виробництва, інноваційна діяльність може мати різні масштаби: від повного оновлення всього виробничого циклу до змін в окремих його елементах.

У зв'язку з цим, інноваційну діяльність можна поділити на: виробничу, що зачіпає виробничий цикл випуску продукції, і невиробничу. Залежно від тривалості інноваційної діяльності можна виділити короткострокову і довгострокову, в залежності від масштабів: локальну і масштабну діяльність. Найчастіше, підприємства прагнуть використовувати найменш витратні інновації в окремих елементах виробничого ланцюжка, але в умовах інноваційної економіки таке часткове нововведення стає неможливим на увазі придбання інноваційною діяльністю системного характеру.

В даний час об'єктами інноваційної діяльності визнаються:

- 1) результати інтелектуальної діяльності, що містять технічну та іншу корисну інформацію;
- 2) об'єкти виняткових прав, пов'язані зі створенням інноваційного продукту;
- 3) інноваційні та інвестиційні проекти, програми, роботи і послуги, пов'язані зі створенням, освоєнням і поширенням інноваційного продукту;
- 4) інноваційні продукти;
- 5) фінансові активи, цінні папери інноваційних організацій [2, С. 101].

Більшість підприємств в Україні в умовах відсутності ресурсного потенціалу намагаються впроваджувати інновації, в кінцевому підсумку не отримуючи бажаного результату збільшення прибутку, або взагалі зазнають втрат від інноваційної діяльності. У зв'язку з цим для ефективного здійснення інноваційної діяльності необхідно враховувати умови здійснення цієї діяльності, і її багатоступінчастий і багатостадійний характер. Важливим є науково-дослідний, кадровий, фінансовий, матеріально-технічний, організаційно - структурний потенціали підприємства і ступінь їх пов'язаності.

На ефективність інноваційної діяльності впливають такі внутрішні фактори: подолання технологічних бар'єрів, що виникають на етапі їх розгортання, забезпечення ефективності сполучення вводиться і діючого виробництва, управління багатоелементної структурою вироблених виробів за рахунок знаходження оптимального співвідношення покупних і власне вироблених компонентів, організація якісної підготовки і перепідготовки персоналу в зв'язку з інноваційними змінами, організація системи менеджменту якості продукції, що випускається інноваційної продукції. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває ефективність попередження виникаючих в процесі інноваційної виробничої діяльності ризиків і загроз, які називаються інноваційними виробничими ризиками.

Під інноваційним виробничим ризиком ми розуміємо ризик, що виникає в результаті невизначеності від впровадження чогось нового в виробничий процес. Виникаючі ситуації ризику залежать не тільки від внутрішнього середовища підприємства, а й від зовнішньої, а також і від

того, як веде себе внутрішнє середовище під впливом зовнішньої. Збиток від інноваційних виробничих ризиків визначається сумою витрат, понесених на реалізацію інноваційного процесу та його потенційними вигодами.

Задача керівника визначити, впровадження яких інновацій призводить до виникнення інноваційних виробничих ризиків. Залежно від технологічних параметрів впроваджуваних інноваційних продуктів можна умовно виділити базисні (впровадження технологічно нових і модернізованих продуктів) і процесні інновації (розробка та впровадження технологічно нових або значно модернізованих виробничих методів, процесів, в т.ч.: зміни в обладнанні; зміни в організації виробництва і використання технології) [1, С. 35]. Чим менше інформації про інновації, тим вище ступінь невизначеності і відповідно рівень ризику. Оцінка виробничих ризиків визначається з одного боку рівнем розвитку факторів виробництва відповідно до досягнень економічної науки і практики, а з іншого боку - відповідає рівнів розвитку факторів виробництва по відношенню один до одного.

Таким чином, компоненти ризику інноваційної діяльності можна описати як:

- високий ступінь невизначеності технічних, технологічних і комерційних параметрів - терміни закінчення досліджень, розміри майбутніх фінансових потоків;
- облік чинника часу в усіх фінансово економічних розрахунках, можливість орієнтації проектів на довгострокові, найвіддаленіші в часі результати через складність вирішення науково-технічних завдань;
- залучення до реалізації проекти висококваліфікованих фахівців, унікальних матеріалів, розробки новітніх технологічних документів інструкцій;
- слабка інертність проекту на стадії розробки;
- можливість у рамках реалізації проекту отримання проміжних результатів, які сприяють або зміні параметрів проекту, або переводу у абсолютно нову сферу, що вимагає гнучкого управління.

На формування показників динамічних процесів інноваційної діяльності впливає зовнішнє середовище функціонування підприємства, яка визначає фактори, що впливають на хід процесу і критерії його функціонування. Особливості впровадження інноваційної діяльності в кожній галузі визначаються основними економічними і виробничими показниками зовнішнього середовища.

Нові вимоги до технологій, якості продукції, тимчасовим термінів обумовлюють необхідність реорганізації середовища функціонування і методів управління інноваційною діяльністю.

1. Андрющенко К.А. Формування стратегічних альтернатив підприємством для збільшення частки ринку // "Інвестиції: практика та досвід". - 2016. - № 17. - С. 33 – 37

2. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Гесць, А. Кінах, В. Семиноженко. – К. : Знання, 2012. – 336 с.

ІНДУСТРІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ДОСЛІДНІ ЦЕНТРИ ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНІВ

© Афтаназів І.С., Андрусів С.В., Струтинська Л.Р., 2017

Неймовірно високі темпи розвитку сучасного суспільства, особливо його інформаційної складової, висувають нагальну потребу і у створенні сучасних техногенних центрів інноваційних технологій. Центрив, у яких штучно сконцентровано не тільки кращі найосвіченіші та найобдарованіші людські ресурси і найсучасніше технологічне та науково-дослідне обладнання і устаткування, а й створено сучасну інноваційну інфраструктуру як у виробничому аспекті, так і на побутовому рівні. Яскравим прикладом таких інноваційних технологічних центрів постає славнозвісна американська «Силіконова долина». Створити схожі інноваційні високотехнологічні інфраструктури намагаються відтворити практично у всіх економічно розвинутих державах світу. Однак, як правило, на заваді цьому постає брак відповідних високоосвічених, а головне, творчо обдарованих кадрів.

Потребу в створенні сучасних інноваційних технологічних центрів відчувають і в Україні, намагаючись облаштувати їх десь на околицях великих густонаселених міст чи обласних центрів. Однак тут проблема полягає в іншому – через брак належного фінансування організатори обмежуються на даному часовому проміжку облаштуванням лише так званих технопарків, формуючи переважно їх у вигляді логістичних центрів. Тому облаштуванню сучасних інноваційних технопарків, які доречніше буде називати Індустріально-технологічними дослідними центрами (ІТДЦ), слід приділяти належну увагу, підкріплену відповідним фінансуванням державою та органами місцевого самоврядування.

На етапі створення сучасного Індустріально-технологічного дослідного центру як осередка майбутньої інноваційної інфраструктури регіону особливу увагу слід приділити вдалому вибору місця його територіального розташування. Досвід облаштування технопарків в містах України свідчить, що у процесі їх функціонування накопичується ряд вагомих проблем та недоліків, які негативно впливають на ефективність виробничої діяльності.

Очевидно, у даному випадку доречно скористатись попереднім досвідом облаштування в густонаселених регіонах товаропровідних мереж та супутніх їм розподільчих центрів [1]. Залежно від обраної стратегії розташування вони можуть бути організовані із централізованою структурою (з єдиним великим розподільчим центром), або із децентралізованою структурою (з декількома дрібними розподільчими центрами).

Стосовно формування сучасної інноваційної інфраструктури регіонів на державному рівні доречно видається комбінована схема, що включає наявність потужних регіональних інноваційних індустріальних технологічних дослідних центрів (ІТДЦ) у комбінації із облаштованими у густонаселених містах технопарками з логістичними центрами.

Потужні регіональні інноваційні Індустріально-технологічні дослідні центри (ІТДЦ), при цьому, структурно повинні включати:

1. науково-дослідні відділи створення і дослідження новітніх технологій;
2. виробничі відділи промислово-дослідних випробувань новостворених технологій та реалізуючого їх устаткування;
3. економічні відділи планування, менеджменту та маркетингу;
4. відділи логістики;
5. відділи підбору персоналу та його управління

При створенні ІТДЦ на першому початковому етапі доречно оцінити доцільність його облаштування в тому чи іншому регіоні та основні напрями його науково-дослідної та виробничої діяльності. При цьому до уваги приймаються наступні складові аналізу:

6. густота населення, загальна чисельність користувачів науково-ємної продукції та площа території, що піддається аналізу щодо доцільності облаштування тут ІТДЦ;

7. плановані обсяги інвестицій на державному та місцевому рівнях, а також від фізичних та юридичних осіб, у формування та розвиток ІТДЦ;

1. наявність мереж і магістралей авіаційних, залізничних, автомобільних морських та річкових перевезень;

2. наявність інфраструктури і мереж ресурсо- та енергопостачання, зокрема води, пального, газу, електроенергії тощо.

Доцільність D облаштування Індустріально-технологічного дослідного центру в конкретному аналізованому регіоні як осередка його інноваційної інфраструктури можна перевірити за допомогою математичної залежності:

$$D = N_r \cdot k_{\text{тов}} \cdot (K_{\text{тр}} + K_{\text{инф.}}), \quad (1)$$

де N_r - середньостатистична густота населення аналізованого регіону, осіб/км²; $k_{\text{тов}} = \sum \frac{T_i}{B_i}$ - коефіцієнт інвестиційного забезпечення ІТДЦ за видами та напрямками діяльності; T_i - сумарний обсяг інвестицій i - го населеного пункту регіону в науково-дослідну та виробничу діяльність ІТДЦ за видами та напрямками діяльності, млн. грн.; B_i - віддаль від i - го населеного пункту аналізованого регіону до місця облаштування ІТДЦ, км; $K_{\text{инф.}}$ - сумарний коефіцієнт інфраструктурного забезпечення населеного пункту чи території регіону, де заплановано облаштування ІТДЦ. Його складові рівні по десятій долі одиниці за наявності кожного із трьох основних різновидів енергетичного забезпечення, а саме $K_{\text{мп}} = k_{\text{ел}} + k_{\text{газ}} + k = 0,1 + 0,1 + 0,1 = 0,3$. Тобто при наявності достатньої за потужністю мережі енергопостачання $k_{\text{ел}} = 0,1$, а при її відсутності $k_{\text{ел}} = 0$. Аналогічно, при наявності мереж газопостачання $k_{\text{газ}} = 0,1$, та мереж водопостачання $k_{\text{вод}} = 0,1$;

$K_{\text{мп}}$ - сумарний коефіцієнт транспортного забезпечення населеного пункту чи території регіону, де заплановано облаштування ІТДЦ. Його складові обернено пропорційні віддалі від прогнозованого місця облаштування ІТДЦ до найближчих автомобільних чи залізничних транспортних магістралей, до авіаційних, морських чи річкових портів.

Аналіз можливих значень доцільності D облаштування логістичного центру чи технопарку в конкретному регіоні свідчить, що прийнятними є ті значення доцільності D , що перевищують тисячу одиниць, тобто $D > 10^3$.

При цьому, чим більшим понад тисячу одиниць є розрахункове значення доцільності D , тим більшими є шанси на успішне функціонування майбутнього Індустріально-технологічного дослідного центру і доречним його тут облаштування. І навпаки, при розрахункових значеннях доцільності D менших чи рівних тисячі одиниць облаштування ІТДЦ недоцільне.

Із математичної залежності (1), яка відображає складові доцільності D облаштування Індустріально-технологічного дослідного центру конкретному регіоні, слідує, що густота населення N_r регіону, обсяги інвестицій у його науково-дослідну та виробничу діяльність, наявність транспортних магістралей та інфраструктурного забезпечення, що враховуються коефіцієнтами $K_{\text{мп}}$ та $K_{\text{инф.}}$, позитивно впливатимуть на діяльність майбутнього логістичного центру, а їх збільшення пропорційно підвищує доцільність D облаштування в обраному місці ІТДЦ. А от нарощування віддаленості B_i місця облаштування ІТДЦ від населених пунктів регіону навпаки стрімко понижує доцільність D його облаштування на даній території.

Такий різнорівневий характер впливу складових на доцільність D надає можливість варіювання можливих варіантів вибору місць розміщення ІТДЦ, оптимізації осібних складових (множників), що дає підставу трактувати залежність (1) як певну математичну оптимізаційну модель процесу вибору місць територіального облаштування ІТДЦ для успішного і ефективного обслуговування населених пунктів регіону.

1. Миротин Л.Б. Современный инструментарий логистического управления: [учебник] Л.Б. Миротин – М. : Экзамен, 2005.-496 с.

СУЧАСНІ УМОВИ БІЗНЕСУ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

© Белоглазова К.О., 2017

Формування інформаційної економіки й створення умов для перехід до інформаційного суспільства поставило складні завдання по готовності суб'єктів економічної діяльності до інформаційної стадії розвитку. Становлення й розвиток електронної економіки пов'язані з перенесенням в електронне середовище мережі Internet різних видів соціально-економічної діяльності, а це означає, що бізнес-процеси здійснюються миттєво в будь-якій точці простору. Сучасне підприємство функціонує в режимі реального часу і його робота синхронізована з індивідуальними потребами споживачів, а доступність потенційних клієнтів забезпечує одержання конкурентних переваг одночасно із гнучким виробництвом і вузькою спеціалізацією.

Нова віртуальна організаційна форма бізнесу виникла як необхідність забезпечувати конкуренцію за обмежених ресурсів і фінансів з метою якнайшвидшої реалізації запитів клієнтів при введенні нових технологічних інфраструктур. Потенційні можливості економії витрат від візуалізації економічної діяльності підприємств ростуть при використанні бізнес-процесів організацій також на тих ринках, де довгий ланцюжок поставок і використання ІКТ дозволяє підприємствам скорочувати кількість посередників при плануванні і виконанні угод. У віртуальних організаціях видатки скорочуються на 10-25%.

На зміну традиційним підприємствам з ієрархічною функціонально-організаційною структурою приходять мереживі підприємства з можливостями їх постійної реорганізації й реінжинірингу бізнес-процесів, робота яких цілком орієнтована на задоволення потреб індивідуального споживача в режимі реального часу.

Глобальна мережа Інтернет надає необмежені можливості для здійснення електронної економічної діяльності, а це означає, що бізнес-процеси здійснюються миттєво в будь-якій точці простору. Сьогодні Інтернет разом з новітніми інформаційними технологіями фактично є потужними засобами, які збільшують не тільки функціонування віртуальних підприємств, але й робить віртуальний бізнес прибутковим. Тому обрана тема є безумовно актуальною.

Метою даної роботи є розробка теоретичних і методологічних підходів і рекомендацій зі створення й розвитку віртуальних підприємств в умовах побудови інформаційного суспільства.

Віртуальні підприємства являють собою групи людей, що займаються спільною справою незалежно від їхнього фізичного місцезнаходження, перетинаючи границі підприємств і країн, у реальному часі (синхронно) або у відстроченому режимі (асинхронно). Вони (і підприємства, і люди) можуть швидко реагувати на зміни ринку при критично низьких витратах, з погляду традиційного бізнесу.

Такі віртуальні підприємства можуть і будуть постійно перебудовувати свою конфігурацію й архітектуру процесів, щоб зберегти максимальну ефективність в умовах динамічного ринку. Завдяки своїй здатності створювати й експлуатувати більш новаторські й цілеспрямовані служби при менших капіталовкладень у більш стислий термін і з набагато меншим фінансовим ризиком вони складуть серйозну конкуренцію великим традиційним корпораціям.

Реально вдосконалюючи управління підприємствами й бізнесом внаслідок використання інноваційних технологій, західна економіка змогла не тільки стабілізуватися, але й вирівняти економічний дисбаланс у різних країнах. Це привело до формування більш динамічного, глобального ринку, який стрімко розбудовується й відрізняється широкою різноманітністю продуктів і послуг, у свою чергу сприяє різкому економічному стрибку в розвинених країнах. Це також буде мати наслідки і для економічних суб'єктів у зв'язку з неминучими частими змінами, що

буде причиною введення системи швидкого створення й ліквідації підприємств нарівні із швидким переміщенням людей з одного підприємства на інше. Єдиною гарантією впевненості в завтрашньому дні стане здатність ефективно надавати підприємствам і окремим індивідуумам спеціалізовані послуги й постійно вдосконалювати й просувати їх на ринок.

Віртуальне підприємство - це співтовариство територіально роз'єднаних фірм або співробітників, які обмінюються продуктами своєї праці й спілкуються винятково електронними засобами при мінімальному або повністю відсутньому особистому контакті [1]. По суті віртуальне підприємство - це нова форма економічної організації бізнесу в умовах побудови інформаційного суспільства. Визначимо недоліки й переваги функціонування віртуального підприємства (табл. 1).

Таблиця 1 –

Переваги та недоліки функціонування віртуального підприємства

Переваги	Недоліки
Можливості створення тимчасових робочих груп, які перебувають у різних географічно вилучених місцях, можуть цілодобово підтримувати робочі процеси над терміновими проектами	Надмірна економічна залежність від партнерів, що пов'язане з вузькою спеціалізацією учасників підприємств
Скорочення часу, розміру стартового капіталу для відкриття нової справи, швидкість виконання замовлення, можливість зниження сукупних витрат, більш повне задоволення потреб замовника, можливість гнучкої адаптації до змін навколишнього середовища й зниження бар'єрів виходу на нові ринки	Відсутність соціального захисту й матеріальної підтримки партнерів внаслідок відмови від довгострокових договірних форм і звичайних трудових відносин
Усунення впливу географічного фактору. Незначні видатки на підключення до Інтернет практично з будь-якої крапки зробили економічно доцільною співробітництво географічно вилучених бізнес-партнерів	Небезпека постійного розширення, що приводить до неоднорідності учасників віртуальної організації, нестабільності
Можливості залучати фахівців високого рівня незалежно від їхнього місця проживання	Необхідність у детальному вивченні підприємства-партнера
Зниження транспортних проблем	
Зменшення гостроти проблеми безробіття	
Економія витрат на приміщення й персонал	
Спільне використанні ресурсів і досвіду	
Застосування гнучкої організації роботи й штату	
Підвищенні продуктивності праці	

Щоб створити віртуальну організацію необхідно визначити ключові бізнес-процеси й створити продуктивну адміністративну систему, по суті означає [2]:

- 1) ідентифікацію загальних цілей і завдань;
- 2) визначення замовників / клієнтів (зовнішніх / внутрішніх)
- 3) визначення бізнес-плану "маршрутної карти" (які ресурси та кошту слід задіяти для виконання замовлень споживачів);
- 4) визначення систем, ІКТ, необхідних для обслуговування замовників;
- 5) оцінка критеріїв продуктивності інформаційних технологій і систем для підтримки певних бізнес-процесів;
- 6) визначення способів і платформ для забезпечення комунікації між членами в процесі організації роботи віртуальних структур.

1. Плескач В.Л., Затонацька Т.Г. Електронна комерція: Підручник. - М.: Знання, 2007. - 535 с.

2. Електронна комерція: Учеб. допомога / А.М. Береза, І.А. Коваль, Ф.А. Левченко й ін. - М.: Фінанси, 2002. - 326 с.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

© Бойченко К.С., 2017

Підвищення ефективності впровадження інновацій, здійснення інноваційної діяльності, реалізації інноваційного потенціалу суспільства завжди перебували в центрі уваги, створюючи об'єктивну необхідність формування інноваційної культури з урахуванням процесів, що відбуваються в світовому співтоваристві та вимагають нових управлінських, правових, організаційних і технологічних підходів. Все це вимагає зростання кількості професіоналів нової формації, членів суспільства – розповсюджувачів нової культури, генераторів ідей і їх втілювачів, ініціаторів інноваційних процесів.

Питаннями встановлення сутності інноваційної культури, факторам її розвитку в компанії займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Б. Брайант, Л. Брайан, Дж. Вейнтрауб, В. Іноземцев, К. Девіс, Г. Захарчин, С. Казмірчук, К. Камерон, Р. Куїнн, А. Ніколаєв, Дж. Прабу, Д. Рао, Т. Соболева, Дж. Телліс, Л. Холодкова, Ф. Хорайб, Р. Чанді, Е. Шейн та інші.

Вперше поняття «інноваційна культура» було введено в 1995 році в «Зеленій книзі про інновації», виданій Європейським Союзом.

Вивчивши підходи до інновацій 759 компаній, що працюють на 17 найбільших ринках, дослідники Джерард Телліс, Джайдіп Прабу і Раджеш Чанді виявили, що корпоративна культура набагато важливіша рушійна сила радикальних інновацій, ніж співробітники, держава або національна культура [1].

Інноваційна культура суспільства забезпечує не тільки постійне створення і впровадження нового, але й включає механізми, що дозволяють адаптувати індивіда до змін у різних сферах діяльності.

Інноваційна культура підприємства ґрунтується на шести елементах: ресурси, процеси, цінності, поведінка, клімат і успіх (результативність). Ці елементи взаємопов'язані. Наприклад, цінності компанії впливають і на поведінку людей, і на клімат на робочому місці, і на те, як визначається і вимірюється успіх, ефективність функціонування бізнесу в цілому.

Коли справа доходить до сприяння інноваціям, компанії зазвичай приділяють значну увагу ресурсам, процесам і оцінюванню результативності діяльності – елементам, які досить легко виміряти. При цьому недостатньо уваги приділяється людським факторам інноваційної культури – цінностям, поведінці та клімату. Не дивно, що більшість компаній краще управляють ресурсами та вимірюваними показниками результативності в інноваціях, ніж елементами, пов'язаними з інтелектуалізацією бізнесу. «Невловимими» елементами інноваційної культури (цінності, поведінка персоналу, особливості взаємовідносин на робочому місці), як відзначають багато дослідників, дійсно важче управляти.

Інноваційна культура підприємства як потужний інструмент управління знаходить своє вираження в тому, що в останнє десятиліття досить чітко виділяється перехід до нового типу економічного розвитку, який називають науково-технічним або інноваційним. Його характеризують: масова творча активність, яка змінює ставлення до форм самовираження особистості, ризику, ініціативи, пошуку; підприємницька поведінка, спрямована на освоєння високих технологій; модифікація відносин власності у великих корпораціях (внутрішні венчури); зміна векторів менеджменту.

Зокрема, інноваційна культура характеризується більш високим освітнім рівнем персоналу, творчою обстановкою, новаторством, постійною потребою в удосконаленні, експериментаторством, готовністю до ризику і динамізмом в цілому.

Для формування інноваційної культури необхідна особлива організаційна структура управління, в основу якої покладено принцип гнучкого реагування, сприйняття нового. Для цього

використовуються проектні або програмно-цільові структури і їх поєднання з традиційною лінійно-функціональною. Важлива умова організації інноваційної діяльності на внутрішньому рівні компанії – підприємницька автономія, тобто надання самостійності окремим структурним одиницям підприємства з метою стимулювання їх ризикової активності у впровадженні нововведень – «інтрапренерства».

Результативність формування інноваційної культури підприємства залежить від внутрішніх і зовнішніх його компетентностей, а також динамічних здібностей компанії. З урахуванням внутрішніх і зовнішніх компетентностей можна визначити чинники, які забезпечують підприємству суттєві конкурентні переваги. Як правило, для створення таких переваг потрібен значний період часу.

Серед внутрішніх компетентностей інноваційної компанії можна виокремити такі:

- ефективна організаційна культура, яка підтримує інновації;
- наявність унікальних технологій, що не доступні конкурентам;
- наявність кваліфікованого, творчого і ініціативного персоналу, здатного запропонувати нову ідею, новий продукт;
- наявність відпрацьованих і ефективних бізнес-процесів (управління знаннями, проектами, логістика, збут, маркетинг, стратегічне планування, мотивація персоналу тощо);
- НДДКР (ноу-хау, здатність створювати і поширювати інновації).

До зовнішніх компетентностей можна віднести такі:

- зв'язки і довірчі відносини в мережі, з постачальниками і споживачами, які стимулюють інновації;
- можливості лобіювання своїх інтересів у владних структурах;
- наявність «розкрученої» торгової марки, під якою можна виводити на ринок нові товари;
- здатність забезпечувати фінансування інноваційних проектів в необхідному обсязі і за обґрунтованою вартістю (взаємозв'язки з фінансовими інститутами та інвесторами).

Інноваційна культура підприємства повинна забезпечувати сприйнятливість персоналу до нових ідей, його готовність, можливість, бажання і здатність підтримувати та реалізовувати нововведення. Вона відображає ціннісну орієнтацію персоналу, закріплену в знаннях, уміннях і навичках, а також в мотивах і нормах поведінки [2].

За результатами проведених досліджень можна стверджувати, що завдання формування інноваційної культури є пріоритетом нашої держави і суспільства в цілому. Інноваційна культура формується в умовах модернізації суспільства, перетворення соціальних інститутів. Вона характерна не тільки для підприємств, які створюють нові знання і технології, але також для компаній, які виступають в ролі споживачів інноваційних продуктів і постачальників сировини. Інноваційна культура необхідна, щоб забезпечити ефективне освоєння інновацій, створити інфраструктуру для їх розвитку. При цьому все більше представників органів влади та бізнесу приділяють пильну увагу питанням інноваційного розвитку, особливо виділяючи проблеми формування інноваційної культури, оскільки саме створення необхідних умов для поширення інноваційної культури сприятиме розвитку інноваційного суспільства в Україні.

1. Рао Д. *Насколько инновационна культура вашей компании*/Джей Рао, Джозеф Вейнтрауб; пер.с англ. Ирины Сергеевой // *Свой Бизнес*. – 2013, №7/8. – С.82-90.

2. Николаев А. *Инновационное развитие и инновационная культура* // *Наука и науковедение*. – 2013, №2. – С. 15-18.

ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

© Бойчук А.Б., 2017

В умовах сучасної моделі розвитку вплив інноваційного потенціалу підприємства на процес формування та реалізації програми інноваційного розвитку є доволі високим. Визначення рівня інноваційного потенціалу підприємства дає змогу управлінському персоналу оцінити реальні можливості підприємства щодо реалізації певної програми інноваційного розвитку як на етапі її формування, так і на етапі реалізації.

Дослідженню проблем прийняття оптимальної методики визначення рівня інноваційного потенціалу підприємства присвятили свої праці багато зарубіжних та українських науковців. Серед них такі закордонні як И.Т. Балабанов, В.Н. Гунин, И.Н. Карапейчик, И.Д. Кокурін та К. Фрімен, якими, до слова, вперше і було введено в економічну науку поняття «інноваційний потенціал», та українські М.А. Гриньова, С.І. Грицуленко, А.А. Епіфанов, А.Г. Загородній, О.Є. Кузьмін, Л. Мартюшева, І.В. Новікова, Чубай, Н.І. Чухрай та ін.

Найбільш оптимальним, на нашу думку, методом оцінювання рівня інноваційного потенціалу на машинобудівному підприємстві є порівняння фактичних значень показників, що характеризують складові інноваційного потенціалу, з еталонними показниками у поєднанні з елементами методу експертних оцінок.

Таким чином, відповідно до обраної нами методики для визначення рівня інноваційного потенціалу необхідно спочатку розрахувати значення кожної із його складових інноваційного потенціалу. Для цього спочатку необхідно обрати показники, які характеризують рівень кожної із складових, та визначити їх фактичні та еталонні значення.

Показники складових інноваційного потенціалу підприємства за запропонованою нами методикою визначення його рівня слід обирати серед показників соціально-економічної діяльності аналізованого підприємства, зростання чи зниження (наявність чи відсутність) яких безпосередньо впливає на обсяг, якість, новизну, популярність тощо випущеної та реалізованої підприємством інноваційної продукції. До прикладу, частка об'єктів інтелектуальної власності у вартості необоротних активів підприємства або ж рентабельність інноваційної продукції підприємства безпосередньо впливає на рівень його інноваційного потенціалу. У свою чергу, від показників фонду оплати праці підприємства чи виробничого циклу рівень інноваційного потенціалу не залежить.

Щодо визначення еталонних значень показників інноваційного потенціалу, то їх рівні встановлюються експертами, враховуючи різні фактори: особливості та вид діяльності підприємства, стан економіки країни, у якій веде діяльність аналізоване підприємство, тощо. Втім, у будь-якому випадку еталонні значення показників інноваційного потенціалу повинні знаходитися у загальноприйнятих числових відрізках та не мають бути нижчими за фактичні значення цих показників.

Для більшої об'єктивності визначення рівня інноваційного потенціалу кількість показників, що характеризують складові інноваційного потенціалу, слід збільшити. У той же час, як показали проведені наукові дослідження, не варто ускладнювати визначення інноваційного потенціалу підприємства показниками, які не здійснюють вплив на його величину, або коефіцієнт вагомості їхнього впливу близький до нуля. Виходячи з цього, при визначенні рівня показників інноваційного потенціалу пропонуємо враховувати лише ті, рівень вагомості яких більший або рівний 0,05 або 5-ти відсоткам.

Таким чином, сформувавши базову систему показників кожної зі складових інноваційного потенціалу, визначаємо їх фактичні та еталонні величини, які позначаються C_{jif} та C_{jie} відповідно. Після цього, згідно із запропонованою методикою, слід визначити методом експертних оцінок

коефіцієнт вагомості кожного з показників складових інноваційного потенціалу, який, у свою чергу, позначаються b_{ji} . Сума коефіцієнтів вагомості показників складових інноваційного потенціалу в межах кожної із цих складових повинна дорівнювати одиниці.

Для цього пропонуємо визначити коефіцієнти вагомості показників інноваційного потенціалу методом ранжування. Суть його полягає в наступному. Оцінювання коефіцієнтів вагомості показників інноваційного потенціалу проводиться за кожною з його складових окремо. Групі експертів, кожен з яких діє самостійно, без обговорення з іншими, пропонується визначити ранг кожного з показників у межах аналізованої складової в залежності від їх вагомого впливу на рівень інноваційного потенціалу підприємства. Ранги проставляються від 1 до n , де n – кількість показників. Найменш значущому показнику присвоюється 1-ий ранг, більш значущому – 2-ий, найбільш значущому – n -ий ранг. Забороняється двом і більше показникам призначати однакові ранги. Розрахунок же самого коефіцієнта вагомості кожного з показників проводиться за наступною формулою:

$$b_{ji} = (\sum_{u=1}^m R_{jiu}) / ((\sum_{i=1}^n R) \times m), \quad (1)$$

де b_{ji} коефіцієнт вагомості j -го показника i -ої складової інноваційного потенціалу; R_{jiu} – ранг j -го показника i -ї складової інноваційного потенціалу присвоєний u -им експертом; m – кількість експертів, n – кількість показників (рангів).

У результаті проведених розрахунків за вищенаведеною формулою ми отримуємо об'єктивні результати коефіцієнтів вагомості кожного із показників у межах окремих складових інноваційного потенціалу. Варто зазначити, що при зростанні кількості експертів об'єктивність отриманих результатів буде збільшуватися.

Узагальнений показник інноваційного потенціалу, що базується на значеннях його часткових показників, (P_i) запропоновано розраховувати за формулою:

$$P_i = \sum_{j=1}^n (C_{jif} / C_{jie}) \times b_{ji}, \quad (2)$$

де P_i – рівень i -ої складової інноваційного потенціалу, відповідно до таблиці 1 - Т, О, V, S та К; C_{jif} – фактичний рівень j -го показника i -ої складової інноваційного потенціалу; C_{jie} – еталонний рівень j -го показника i -ої складової інноваційного потенціалу; b_{ji} – коефіцієнт вагомості j -го показника i -ої складової інноваційного потенціалу; n – кількість показників i -ої складової інноваційного потенціалу.

Загальний рівень інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства (IP) можна розрахувати за формулою:

$$IP = \sum_{i=1}^y (P_i \times Z_i) \quad (3)$$

де Z_i – коефіцієнт вагомості i -ої складової інноваційного потенціалу, y – кількість складових інноваційного потенціалу. $\sum_{i=1}^y Z_i = 1$. Рівень вагомості складових інноваційного потенціалу визначається методом ранжування аналогічно до визначення рівня вагомості його показників.

Отож, провівши відповідні розрахунки за запропонованою методикою, отримуємо результат рівня інноваційного потенціалу, що знаходиться в інтервалі від 0 до 1, де 0 – абсолютна відсутність інноваційного потенціалу в аналізованого підприємства, а 1 – його еталонний рівень. Зрозуміло, що на практиці рівень інноваційного потенціалу прямуватиме до одного з крайніх значень і ніколи не досягатиме його.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА ЗАСАДАХ ЛІЗИНГУ

© Борисюк О.В., 2017

В останні роки в Україні все більш активно використовується праця працівників на основі так званих договорів «лізингу праці» або «лізингу персоналу». Використовується також термін «рекрутмент», під яким розуміється пошук і підбір персоналу. Специфіка тимчасового найму породила особливий вид рекрутингових агентств - лізингових.

Вперше ідея лізингу персоналу виникла в США. Здавати робочу силу напрокат вони почали в середині 80-х років ХХ ст., тоді ж з'явилися і перші лізингові компанії. Нині кількість американців, що знаходяться в штаті стафф-провайдерів - понад 2,5 млн. А в країнах Європейського Союзу лізингові компанії працевлаштовують до 7 млн. працівників на рік. Про темпи зростання попиту на позикову працю можна судити, наприклад, по Франції, де кількість штатних співробітників у 13 разів менше, ніж лізингових [1, с.15].

Лізинг персоналу як господарська операція полягає в наступному. Згідно з цивільно-правовим договором про надання персоналу лізингодавець зобов'язується за плату надати іншій стороні - лізингоодержувачу, працівників певної професії і кваліфікації для використання їх праці у виробничому процесі лізингоодержувача. Зазвичай лізингодавець зобов'язується замінити працівників при настанні визначених у договорі обставин. Одночасно між лізингодавцем і кожним працівником укладається трудовий договір, в якому лізингодавець виступає як роботодавець.

Ця послуга дає можливість компанії-замовнику швидко змінювати кількість персоналу залежно від ситуації та обсягів діяльності. В Україні її варто використовувати в таких випадках: відпускний період; відпустка спеціаліста у зв'язку з народженням дитини; тривала хвороба спеціаліста; короткотермінові проектні роботи; промоушн-акції, виставки, конференції, маркетингові дослідження; забезпечення персоналом бізнес-зустрічей; сезонні зростання обсягів діяльності [2, с.96].

Також лізинг персоналу може передбачати формування штату організації. Зарубіжні кадрові агентства формують штат лізингових працівників, враховуючи попит на ринку праці. Окрім того, вони займаються підготовкою спеціалістів, формуючи власний лізинговий кадровий потенціал. Маючи достатні обсяги лізингового бізнесу, такі компанії економлять на адміністративних витратах.

Вартість лізингу персоналу розраховують, враховуючи такі елементи:

- 1) компенсація заробітної платні працівника, податкові виплати;
- 2) винагорода компанії-лізингодавцю (відсоток від заробітної платні працівника або фіксована сума), яка встановлюється за домовленістю сторін та залежить від вимог, що пред'явлені до працівників і їх кількість.

Схема взаємодії лізингодавця і лізингоодержувача для задоволення тимчасової потреби в персоналі за допомогою лізингових відносин полягає в наступному [3, с.138] :

- визначення проблемної ситуації лізингоотримувача і конкретної потреби в робочій силі (кваліфікація спеціалістів, їх склад і строки використання);
- вибір лізингоодержувачем конкретного варіанту лізингової схеми. Проходить узгодження договору, що визначає умови лізингу, окладу фахівців, а також комісійних агентства (20-30% окладу фахівця).

Одним з найважливіших пунктів лізингової угоди є обсяг і критерії оцінки робіт, які у встановлений термін повинен виконати фахівець. Кадрове агентство гарантує лізингоодержувачу якість виконання робіт, а також нерозповсюдження будь-якої ділової інформації, що отримується фахівцем протягом роботи в організації.

- підбір персоналу для лізингу. В окремих випадках, пов'язаних з формальними скороченнями, вже наявний персонал переводять з штату лізингодержувача в штат лізингодавця, а потім лізингодавець повертає тих же фахівців на договірних відносинах лізингу лізингодержувачу.

- документальне оформлення лізингодавцем тристоронніх лізингових відносин з лізингодержувачем і фахівцями.

- контроль з боку кадрового агентства за обсягом робіт, виконаних фахівцем. Агентство стежить за тим, щоб у лізингодержувача спеціаліст виконував тільки роботу, відповідну його кваліфікації, та в обсягах, обумовлених лізинговим контрактом. Конфлікти і трудові спори, що виникають між лізингодержувачем і найманим працівником, вирішує кадрове агентство.

В результаті, користувачі, які уклали договір лізингу персоналу знижують фінансові витрати на утримання персоналу, економлять час за рахунок зниження документообігу (ведення кадрового діловодства і бухгалтерії). Крім того, користувачі послуг лізингу персоналу отримують такі очевидні переваги [4, с.119]:

- формальне скорочення чисельності штатних працівників без втрати кваліфікованих кадрів;
- прийом на роботу необхідної кількості співробітників незалежно від обмежень по чисельності персоналу;
- найм працівників в регіоні без відкриття представництва або філії;
- оптимізація відносин з персоналом;
- можливість прийому працівників на будь-який термін.

При цьому досвідчений провайдер послуг лізингу персоналу готовий взяти на себе значну частину додаткових функцій [5]:

- оформлення та оплата лікарняних листів, відпусток;
- надання всіх видів довідок на вимогу працівника;
- розрахунок і виплата працівникові заробітної плати і всіх податкових відрахувань у встановлені законодавством фонди;
- оформлення відряджень співробітників;
- надання співробітнику послуг медичного страхування.

Отже, управління лізингом персоналу є дуже важливим в сучасних умовах, оскільки дає можливість роботодавцям скоротити витрати на персонал і забезпечити організацію працівниками високої кваліфікації.

Необхідно також звернути увагу, що впровадження лізингу персоналу має свої особливості. Лізинг персоналу використовується компаніями, коли потрібні працівники для виконання певної роботи, а також для зменшення витрат, пов'язаних з процесом утримання персоналу, а це автоматично приводить до збільшення таких показників, як кількість загального прибутку, прибутку від продажу на одну людину, але він має один істотний недолік - відсутність чіткої законодавчої бази.

В Україні на даний момент не так багато компаній, які надають зазначені послуги. Багато нюансів виникає при побудові відносин з клієнтом: це і брак інформації про подібній послугі, як у співробітників компанії-замовника, так і у самого клієнта, і юридична сторона відносин, і раніше сформована схема взаємин співробітників та роботодавця. Звернувшись в будь-яке агентство одного разу, клієнт, як правило, продовжує працювати з ним, оскільки ця послуга досить тонка з юридичної точки зору. Важливу роль тут відіграє домовленість агентства і компанії-замовника про розподіл відповідальності за співробітника. Незважаючи на деякі складності, популярність лізингу персоналу в нашій країні набирає обертів. І дає можливість вітчизняним рекрутинговим агентствам впевнено заявляти про те, що дана послуга стає одна з найперспективніших.

І.Білорус Т.В., Пащук Л.В. Лізинг персоналу як нетрадиційна форма його повернення / Т. В. Білорус, Л.В. Пащук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2008. - № 99-100. - С. 14-16.

2. Карлін М. І. Можливості застосування лізингу персоналу і аутсорсингу в Україні / М. І. Карлін, О. В. Борисюк // Демографія та соціальна економіка : Науково-економічний та суспільно-політичний журнал . – 01/2011 . – №1 . – С. 96-102.

3. Аширов Д. А., Резниченко Л. А. Управление персоналом. [учебник] / А. Д. Аширов. - М., 2014. - 193 с.

4. Красильщиков А. Л. Захист трудових прав працюючих за умов нестандартної зайнятості: нормативно-правове забезпечення / А. Л. Красильщиков // Демографія та соц. економіка. - 2011. - № 1. - С. 118-124.

5. Зозульов О.В., Микало О.І. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації. [Електронний ресурс] /О.В. Зозульов, О.І. Микало. - Режим доступу : http://zozulyov.ucoz.ru/articles/outsorsing-Zozulev-Mukalo_v3.pdf.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

©Бортнік С.М., 2017

В умовах конкуренції результативність та успішність роботи будь яких господарюючих суб'єктів та досягнення ними стратегічних переваг залежить від результатів їх інноваційної діяльності. У свою чергу, результативність інноваційної діяльності підприємств безпосередньо залежить від наявності необхідних джерел фінансування інновацій, можливості їх швидкої мобілізації, а також спроможності зацікавити інвестора в підтримці інноваційного розвитку. Зазначені особливості актуалізують важливість та необхідність формування нових підходів до управління та належної інвестиційної підтримки інновацій.

Інноваційно-інвестиційну діяльність розглядають як складну динамічну стохастичну систему, що складається з різних за своєю природою процесів та у загальному випадку включає: інноваційний процес (НДДКР або пошук відповідних нововведень; кількісні, якісні та структурні перетворення); процеси організаційно-економічного, інвестиційного та соціокультурного забезпечення нововведень [1, с. 46]. Інноваційний процес є тривалим у часі, тому в кожен окремий конкретний момент часу неможливим є визначення стану відшкодування інноваційних витрат. Однак потреба інвестора в інформації стосовно вкладених в інновацію інвестицій в процесі їх освоєння, а також потреба виконавчого менеджменту у прийнятті своєчасних управлінських рішень викликає нагальну необхідність у специфічній технології спостереження за плином інноваційного процесу, а також у більш оперативному визначенні результатів інноваційного процесу. З огляду на зазначене існує необхідність у розробленні моделі оцінки перебігу інноваційного процесу і вимірювання інноваційних ефектів, яка б відповідала на головне питання: як оцінити якість інноваційного відтворення підприємств в умовах інноваційного процесу, що триває певний період, адже інновація – безперервний процес, вимірювання якого неможливо здійснювати абсолютними показниками.

При цьому слід оцінювати не лише фінансово-економічні результати, а й низку похідних ефектів, таких як: по-перше, ефекти, отримані від впровадження нового продукту (пов'язані з розширенням асортименту товарів і послуг; виходом на нові ринки або збільшення частки ринку; покращенням якості товарів та послуг); по-друге, ефекти, отримані від впровадження нового процесу (наприклад, економія кількості матеріалів та енергії на одиницю випуску, зменшення трудових затрат виробництва продукції; удосконалення гнучкості виробництва чи надання послуг тощо); по-третє, інші супутні ефекти (такі як зменшення негативного впливу на навколишнє середовище або поліпшення стану здоров'я та безпеки; поліпшення умов праці тощо). Отже, оцінка має бути комплексною і включати у себе: економічну складову (що відображає економічну ефективність), фінансову (що враховує фінансові наслідки реалізації інноваційно-інвестиційного проекту; визначає прибуток; окупність інновацій тощо), ресурсну (що відображає вплив інновацій на обсяг залучення ресурсів, виробництва та споживання того чи іншого виду ресурсу), науково-технічну (відображає рівень науково-технічного розвитку; враховує технологічні та видові зміни), соціальну (що відображає соціальні результати реалізації інновацій – зміну умов праці, підвищення рівня оплати праці, збереження робочих місць), екологічну (що враховує вплив інновацій на довкілля, збереження біоресурсів, антропогенну безпечність продукції та виробничих процесів). З метою визначення ефективності управління інноваційним процесом на практиці такий підхід дозволить оцінити якість проходження процесу на кожному його етапі, а також зафіксувати його завершеність, оскільки за економічною теорією інноваційний процес виводить підприємства з

рівноваги з тим, щоб повернути таку рівновагу, але на більш високому рівні ефективності. Отже, виходячи з особливостей інноваційного розвитку та його вираженого комплексного синергетичного характеру, мультиплікаційних інтегральних ефектів, які він забезпечує, необхідно здійснювати комплексну оцінку його результатів, оскільки економічний ефект у виробництві супроводжується позитивними зрушеннями в розвитку всієї соціально-економічної системи. Тому такі дослідження повинні проводитись постійно, що дозволить прослідкувати динаміку інноваційного процесу та впливати на його ефективність, тривалість і результативність.

1.Кучерявенко С.Ю. Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств / Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013 – вип. 2 – том 1, С. 44-47.

ЗАСТОСУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

© Бояринова К.О., 2017

Визнання інноваційно орієнтованих підприємств машинобудування функціональними економічними системами промисловості визначає необхідність забезпечення їх розвитку через паритетну взаємодію з суб'єктами середовища функціонування, що сприяє набуттю здатностей та досвіду, а також дозволяє використовувати переваги контрагентів та стейкхолдерів у власній діяльності. Як інструментарій забезпечення розвитку при цьому може бути використаний ряд відомих управлінських технологій, адаптований до специфіки функціонування окреслених підприємств.

Для розвитку інтелектуального капіталу підприємств машинобудування доцільно застосовувати аутстафінг розробників. Науково-технічний персонал таких підприємств є центральним ядром збільшення інтелектуального потенціалу. В умовах обмеженості фінансових й інших ресурсів, значної зайнятості працівників на основних процесах операційної діяльності потребує створення система залучення кадрів на основі мобільності персоналу, а також його передавання іншим підприємствам для надання комплексу послуг щодо гарантійного та супровідного обслуговування обладнання чи технологій. Бенчлєрнінг, який включає й організаційне навчання [1, С. 234] є чинником розвитку організації, що саморозвивається та самонавчається. Для ефективного його застосування, крім технологічного аудиту, вибір підприємства-орієнтира має здійснюватись з урахуванням аналізу порогу рентабельності порівняно з підприємством-відтворювачем, що окреслить схожість етапу життєвого циклу; встановленням запасу фінансової стійкості та його зміни; порівнянням динаміки рентабельності основних засобів, технологій, нематеріальних активів і т. ін. Технологія обмеженого краудсорсінгу може бути використана у взаємодії з замовниками продуктів, що надаватиме можливість скоригувати розробки відповідно балансу інтересів та буде корисним у зменшенні витрат. Доречною технологією є планування ресурсів залежно від потреби клієнта (CSRP), як переміщення фокусу з традиційного планування виробництва на цільове планування замовлень покупців. При цьому, виробниче планування не просто розширюється, а заміщається вимогами клієнтів, що надходять з підрозділів, орієнтованих на роботу з покупцями [2, с. 172]. Зазначений метод є актуальним як система залучення споживачів продукції у виробничий процес. Крім встановлення контактів та налагодження комунікацій з постачальниками, клієнтами та партнерами доцільним є використання бізнес-нетворкінгу для розширення ділових комунікацій з представниками суб'єктів інноваційної інфраструктури, нових споживачів, інвесторів, що потребує створення асоціацій, проведення бізнес-семінарів підприємствами машинобудування.

У загальному, використання управлінських технологій розвитку в середовищі функціонування інноваційно орієнтованих підприємств машинобудування дозволяє збільшувати інтелектуальний капітал, розширювати можливості самонавчання та підвищувати конкурентоспроможність завдяки нематеріальним факторам виробництва.

1. Домбровская И.А. Проблемы внедрения инновационных управленческих технологий в системе государственного и муниципального управления/ Домбровская И.А.// *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. – 2014. – № 11 – С. 232-236.

2. Чимшиш С.І. *Методологічні основи аналізу потенціалу підприємства* / С.І. Чимшиш, Л.Д. Чалапко, І.Л. Окуневич // *Вісник економічної науки України*. — 2011. — № 1 (19). — С. 169-175.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОМИСЛОВОГО МІСТА НА ОСНОВІ НЕОНДУСТРІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ

©Буряк В.В., 2017

В сучасних умовах промислове місто виступає локомотивом розвитку, як на регіональному, так і національному рівнях функціонування економіки. Це обумовлене тим, що з одного боку, промислове місто акумулює ресурси, і є центром генерації нових знань завдяки науковому та освітньому потенціалу, фінансових ресурсів та інноваційної інфраструктури, тобто є джерелом інноваційного розвитку, «виробником» та «постачальником» креативних ідей. З іншого боку, промислове місто є «споживачем» технологічних, організаційних, маркетингових інновацій, які використовуються для місцевого управління та вирішення найважливіших проблем.

Зміни, що відбуваються в національній економіці, а також активізація процесів її реформування, безпосередньо знаходять свій прояв, у технологічному розвитку матеріального виробництва, формах його організації, соціально-економічних відносинах та взаємодії на основі комунікації та інформатизації. Модифікується міжнародний поділ праці і пов'язані з ним організаційні структури виробництва і торгівлі, в яких динамічно виникають нові «полюси зростання» і нові аутсайдери. Тобто формування і розвиток інноваційного середовища промислового міста забезпечується на новій якісній основі.

На сучасному етапі інноваційне середовище промислового міста повинно формуватися на основі базису, який складається з трьох «субвекторів»: інновації, знання, інформаційні технології (рис. 1).

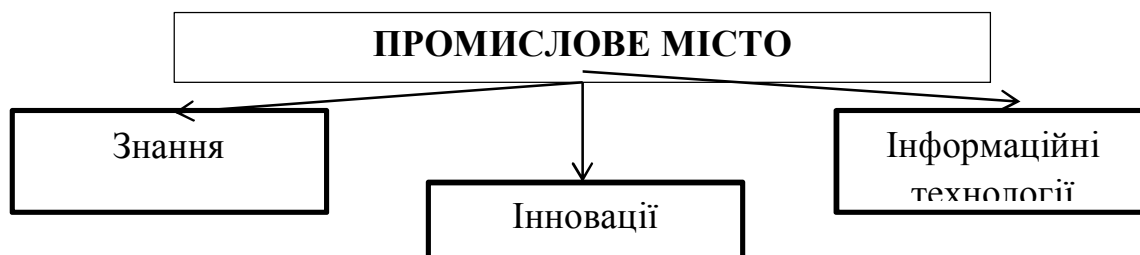

Рис. 1 Базис формування інноваційного середовища промислового міста

Джерело: Побудовано автором самостійно.

Представлений на рисунку 1 субвектор «інновації» передбачає створення ефективної інноваційної інфраструктури, яка складається із фірм, дослідних центрів, університетів, аналітичних центрів, університетів та інших організацій, які будуть сприяти інтенсифікації зростання знань, їх адаптації до місцевих потреб та створенню нових технологічних рішень. Невід'ємним елементом базису виступає субвектор «знання», основою якого є те, що високий рівень і якість освіти та кваліфікації сприяють створенню, обміну та використанню знань. Субвектор «інформаційні технології» передбачає створення доступної інформаційної інфраструктури, яка значно оптимізує та підвищує ефективність комунікації, розповсюдження та обробки інформації.

Зауважимо, що для функціонування промислового міста і його майбутнього розвитку ці субвектори повинні діяти односпрямовано. Це означає, що їх взаємодія ґрунтується на досягненні стратегічної цілі – формування «розумного» міста в умовах сприятливого інноваційного середовища (рис. 2).

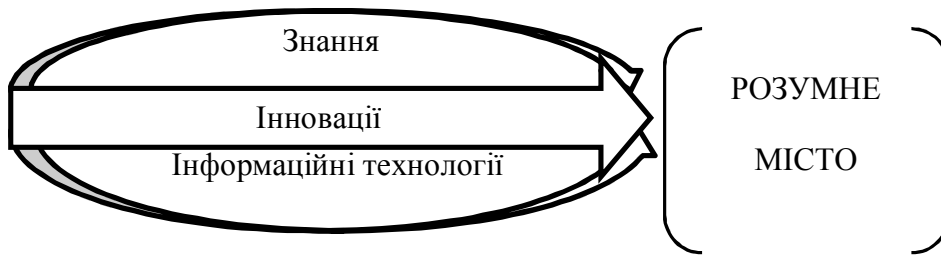

Рис. 2. Формування інноваційного середовища для побудови «розумного міста»

На рисунку 2 нами визначено, що стратегічною метою розвитку на місцевому рівні є формування інноваційного середовища для побудови «розумного міста». Як зазначає вчений Скалій І. [1] термін «розумне місто» означає інтелектуальне місто, місто розвитку високих технологій, науки та освіти. Вчений виокремив наступні ознаки «розумного міста»:

- здійснює інвестиції в людський і соціальний капітал;
- здійснює інвестиції в транспортну систему та комунікації;
- дотримується параметрів сталого розвитку;
- підтримує високі стандарти життя;
- розумно використовує природні ресурси;
- здійснює врядування за широкої участі громадян.

На основі вищезазначеного можна підсумувати, що сприятливе інноваційне середовище, побудоване на тривекторній моделі знання→інновації→інформаційні технології створює нові можливості для розвитку промислового міста.

І. Скалій І. Розумне місто – місто майбутнього. Проект ПРООН/МПВСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://msdp.undp.org.ua/data/publications/%D0%A1%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9%20\[Compatibility%20Mode\].pdf](http://msdp.undp.org.ua/data/publications/%D0%A1%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9%20[Compatibility%20Mode].pdf).

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

© Вечтомова І.І., 2017

На сьогоднішній день, стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і таким, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинених країнах і потребам інноваційного розвитку.

Україна належить до групи країн з дуже низьким рівнем високотехнологічної продукції в експорті (5%), в той час як в середньому в світі цей показник досягає 21% [1].

З огляду на економічні результати країни можна сказати, що інші країни навчилися ефективно створювати і впроваджувати інновації, оновлювати своє виробництво. Показовим є приклад Ізраїлю, який за 20 років увійшов до топ-20 інноваційних економік за відсутності природних ресурсів, у важких кліматичних і військово-політичних умовах. Треба зауважити, що поки Сполучені Штати Америки лідирують у створенні та впровадженні інновацій. Це підтверджує: кількість зареєстрованих патентів і витрати на R & D, а також кількість інноваційних стартапів і розвиток венчурних компаній. Хоча інші країни складають все більш серйозну конкуренцію Сполученим Штатам Америки, зосереджуючись на складових: поліпшення науки; інженерну, технічну і математичну освіту; залучення високоосвічених іммігрантів; збільшення державних витрат на дослідження; податкові пільги.

Основними проблемами інноваційного розвитку в Україні є:

1. розрив зв'язку дослідницької і підприємницької сфер;
2. слабка підтримка комерціалізації;
3. немає сприятливого середовища для процвітання дослідницької і підприємницької сфер.

Протягом майже 30 років в Україні не було сформовано інноваційної ідеології на рівні держави, що призводить до класичного статичного мислення в органах влади і тотальної недооцінки можливостей інновацій. Для порівняння: Японія, Ізраїль, Нова Зеландія, Швеція та інші створили ландшафт для інновацій, насамперед, через зміну філософії, бачення, розуміння. До того ж для інновацій дуже важливе створення комфортних умов, – це доступність фінансів, розумна політика, відсутність корупції тощо, які лежать повністю в зоні відповідальності української держави.

Особливості інноваційного підприємства в Україні:

- 1) більшість розробок орієнтовані на науку і технологію, як на самоціль, а не основу для капіталізації;
- 2) більшість розробок не готові для венчурного механізму – немає серйозного аналізу ринків, не продумана бізнес-стратегія і модель, план і бюджет заходів;
- 3) бракує кваліфікації інноваційним підприємствам.

В Україні державну інноваційну інфраструктуру,- це технопарки, технополіси, кластери, центри трансферу технологій, із самого початку створювали для отримання економічних вигод та спеціальних митних зборів. Технопарки формалізовано величезною кількістю нормативно-правових актів, які погано скоординовано і систематизовано – і в результаті нічого не працює. На тлі цього виник новий тренд – альтернативні приватні механізми. Але, на жаль, у більшості випадків основний мотив – це селекція перспективних проектів і вивезення їх із країни разом із творцями.

Якщо взяти приклад з держав, які швидкими темпами досягають розвитку в інноваціях, ось, уряд Сполучених Штатів Америки для підтримки інноваційних підприємств, активно використовує програми державно-приватного партнерства у сфері інноваційних розробок та виробництва.

Вдалим прикладом може слугувати Small Business Innovation Research Program (SBIR) – це програма підтримки малих інноваційних підприємств. SBIR може допомогти українським підприємствам, в різних напрямках інноваційного прогресу, тому що програма спрямовується на надання допомоги малим компаніям у суспільно корисних сферах та, як правило, економічно не вигідних, як то, охорона здоров'я та навколишнього середовища, безпека, енергозбереження та використання альтернативних джерел енергії, технологічних розробок; програма не має бюджету, не потребує додаткових фінансових вкладень, і тому незалежна від проблем бюджетного дефіциту; програма є децентралізованою щодо уряду, також програма є власністю абсолютно різних установ, а саме: Міністерства оборони, Міністерства охорони здоров'я і соціальних служб, Національного управління з аеронавтики і дослідження космічного простору, Міністерства енергетики та ін. [4].

Ще однією проблемою є те, що більшість вчених і фахівців стають критичними для держави. Тому що для фахівців і вчених важливою є можливість професійно самореалізуватися й комфортно жити, але знову таки, на жаль, такого немає. Незважаючи на те, що за рівнем розвитку людського капіталу Україна посідає 800-ті рядки, пишатися нема чим, щодо якості підготовки фахівців. Провідні ВНЗ країни посідають «почесні» місця за межами перших чотирьох сотень у рейтингу World University Rankings 2017 [5].

Аналіз тенденцій інноваційного розвитку України, що потрібно внести: 1) створення сприятливих ринкових умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність українського суспільства; 2) поступове збільшення бюджетного фінансування держави для потреб науково-технічного розвитку; 3) формування потенційних передумов збільшення попиту на інноваційну продукцію у вітчизняній економіці; 4) посилення конкурентного тиску на внутрішньому і зовнішньому ринках, що змінить розуміння важливості інноваційної переорієнтації виробництва; 5) активізація участі українських виробників у конкуренції на зовнішніх ринках; 6) збільшення частки іноземних замовлень українським вченим на виконання досліджень, в тому числі з боку США і країн Євросоюзу, що є свідченням збереження ще не до кінця втраченого потенціалу в науці.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що в країні є майбутнє, щодо розвитку інновацій, але задля цього держава повинна створити сприятливі базові макроумови, які є фундаментом для будь-якого економічного розвитку. Потрібно модернізувати законодавче поле, забезпечити доступ до фінансування й найголовніше – зробити інновації своєю стратегією розвитку в країні. Певним чином, треба покращувати якість технічної освіти, популяризувати технічні науки серед молоді, майбутніх фахівців. Крім того, за необхідністю є поява нових професій – наприклад, менеджер інноваційних справ, за прикладом інших держав, вийти з ними на певний рівень покращень в країні. Інтелектуальна власність України має перейти з розряду формальностей у розряд необхідних інструментів інноваційного розвитку, задля цього потрібна зміна способу мислення керівників підприємств, власників малого та середнього бізнесу, винахідників, науковців, студентів, аспірантів, науковців і безлічі стартапів. Весь шлях до процвітання України з інноваційної точки зору, лежить через зростання економіки, зростання економіки залежить від конкурентоспроможності продукції на економічному ринку, конкурентоспроможність продукції залежить від інновацій, а інновації залежать від кожного з нас.

3. Рейтинг інноваційності країн ЄС – Innovation Union Scoreboard 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2013_en.pdf.

4. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Т.О.Скрипко. – К. : Знання, 2011.

5. Семиноженко В.П. Чи можливий в Україні інноваційний стрибок / В.П. Семиноженко // Дзеркало тижня. Україна. – №17. – 17 травня 2013.

6. SBIR // Офіційний сайт програми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sbir.gov/past-awards?program=SBIR>.

7. World university rankings 2016-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking#!/page/35/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТУВАННЯ В КРЕАТИВНУ ЕКОНОМІКУ В УКРАЇНІ

©Віблій П.І., Гандзюк Ю.О., 2017

Характерною рисою постіндустріальної моделі розвитку економіки є значний вклад креативних індустрій у виробництво ВВП. На долю креативних галузей, згідно з даними ЮНКТАД, у 2015 році припадало близько 7% світового ВВП, і цей показник протягом останніх років демонструє стійке щорічне зростання [1]. Згідно із класифікацією ЮНКТАД, в межах креативної економіки виділяються такі групи креативних індустрій [2]: 1) культурна спадщина; 2) мистецтво; 3) медіа; 4) функціональний креатив. Цікавою особливістю розвитку креативних індустрій є те, що швидшими темпами вони зростають саме в країнах, що розвиваються, забезпечуючи вагомий вклад у виробництво ВВП та становлення економічної системи. В Україні ж частка ВВП, що створюється креативною економікою, становила в різні роки від 3% до 4% [3], що є відчутно нижчим показником, ніж у випадку більшості країн, що розвиваються, де частка креативної економіки у валовому внутрішньому продукті становить не менш, ніж 5%.

Однією з найбільших проблем розвитку креативних індустрій в Україні є брак фінансових ресурсів [2]. У зв'язку з економічною та фінансовою кризами, а також девальвацією національної валюти обсяги капітальних інвестицій креативні галузі в еквіваленті долара США протягом 2013-2016 рр. скоротилися на 61,6% [3]. І хоча у 2016 році вже спостерігалось певне покращення ситуації (обсяги капітальних інвестицій зросли порівняно із 2015 роком на 18,9%), стан інвестування в креативні індустрії в Україні залишається незадовільним та потребує підтримки держави як шляхом удосконалення законодавчої бази, так і шляхом реалізації економічних важелів. Про це також свідчить скорочення частки інвестицій у креативні галузі в загальному обсязі капітальних інвестицій в Україні: у 2013 році ця частка становила 4,1%, а у 2016 році скоротилася до 3,8% [3].

Перспективність інвестування в креативну економіку в Україні зумовлена тим, що: 1) основним ресурсом у креативних індустріях є людський капітал, який в Україні має високий рівень потенціалу розвитку; 2) для країн з економіками, що розвивається, є характерними вищі темпи росту креативних індустрій [2]; 3) інвестування в креативну економіку може також стати важливим фактором соціального розвитку, адже дозволить талановитим людям реалізовувати себе в Україні та працювати на її благо, і не виїжджати закордон у пошуках роботи та вищого рівня життя.

Отже, розвиток креативного сектору української економіки може стати однією із рушійних сил економічного зростання. В Україні є всі необхідні для цього передумови. Проте однією із найбільших проблем розвитку креативних індустрій є брак фінансових ресурсів. Стимулювання інвестицій у креативну економіку як на загальнодержавному рівні, так і на місцевому рівні дозволить забезпечити необхідним капіталом митців, підприємців-новаторів, прогресивних працівників освіти, науки та культури, і таким чином дозволить реалізувати їм свій потенціал, що матиме позитивний вплив як на економічну, так і на соціальну ситуацію в країні.

1. *Creative economy outlook and Country profiles: Trends in international trade in creative industries [Електронний ресурс] // United Nations. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webditcted2016d5_en.pdf.*

2. *Вахович І. Розвиток креативних індустрій: регіональний вимір : монографія / І. Вахович, О. Чуль. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 288 с.*

3. *Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.*

ЩОДО «ЦИФРОВІЗАЦІЇ» УКРАЇНИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

©Вісцька О.В., Чекіна В.Д., 2017

Наприкінці 2016 р. в Україні був оприлюднений Проект «Цифрового порядку денного України – 2020», який був розроблений світовими лідерами «цифрового» ринку – Cisco, IBM, Intel, Oracle, Deloitte, SAP, Ericsson, Master Card, Vodafone, Kyivstar, Lifecell, International Data Corporation, Міністерством економічного розвитку та торгівлі та ГО «Хай Тек Офіс». Цей документ визначає ключові політики, першочергові сфери, ініціативи та проекти «цифровізації» України на період 2017-2020 рр.

В той самий час було запропоновано обговорення Проекту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, який наразі доопрацьований та затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р. у вигляді «Плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» та «Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року».

Аналіз цих важливих з точки зору розвитку економіки України документів дозволив виділити ряд неузгодженостей в контексті податкової політики. З одного боку, Проект «Цифрового порядку денного України – 2020» пропонує такі ключові заходи підтримки інноваційних підприємств на різних етапах їх розвитку та підтримки ринку венчурного капіталу в рамках оподаткування прибутку підприємств, як:

- введення інвестиційного податкового кредиту (прирістного та (або) об'ємного) в обсязі певного проценту від вартості нових капіталовкладень в інноваційне виробниче устаткування, оплати праці робітників НДДКР, витрат на матеріали, підрядні роботи для НДДКР, фінансування освітньо-наукових установ та технічних комітетів по стандартизації;
- введення прискореної амортизації для основних фондів 3-ї та 4-ї групи, що використовуються для реалізації інноваційних проектів;
- списання витрат на проведення НДДКР на собівартість продукції;
- застосування пільгових ставок на прибуток від українських патентів, для інноваційних підприємств або для інноваційних проектів за пріоритетними напрямками розвитку інноваційної діяльності;
- застосування «податкових канікул» для інноваційних підприємств/проектів;
- виключення з прибутку коштів, що направляються підприємствами на створення інноваційних фондів спеціального призначення для фінансування НДДКР;
- звільнення від сплати податку на прибуток, отриманий від продажу акцій венчурних структур.

З іншого боку, «Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» передбачається до кінця II кварталу 2017 р. розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту закону щодо запровадження податку на виведений капітал. Таким чином, перспектива ліквідації податку на прибуток підприємств та перехід у середньостроковій перспективі на податок на виведений капітал роблять всі заходи підтримки інноваційних підприємств на різних етапах їх розвитку та підтримки ринку венчурного капіталу в рамках оподаткування прибутку підприємств, які передбачаються Проектом «Цифрового порядку денного України – 2020», даремними. Податок на виведений капітал а ргіогу містить в собі інвестиційну складову та нівелює існування інструментів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств таких, як амортизація, податковий кредит, канікули тощо.

Існування таких неузгодженостей сприяє зростанню недовіри бізнесу до держави, адже не дає чіткого уявлення про концепцію податкової підтримки інноваційних підприємств на різних етапах їх розвитку та підтримки ринку венчурного капіталу на середньо- та довгострокову перспективу, а саме в рамках якого податку вона буде реалізовуватися – податку на прибуток підприємств чи податку на виведений капітал. Очевидно, що будь-які удосконалення податку на прибуток на строк 1-2 роки не принесуть жодного відчутного ефекту, адже рішення щодо інвестиційно-інноваційної діяльності передбачають планування на більш тривалі проміжки часу.

ЕКОНОМІКА РОЗМАЇТТЯ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ: ДОРОГОВКАЗИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕПОХИ

© Вінська О.Й., Токар В.В., 2017

Сучасний етап розвитку світового господарства прискорено набуває рис постіндустріальної економіки, яка характеризується зростанням ваги людського інтелектуального капіталу як основи конкурентоспроможності. Креативний людський капітал створює інноваційні товари та послуги, які покращують якість життя людства. Розмаїття та толерантність сприяють вільному обміну думками й дають змогу розкрити творчий потенціал особистості. Саме тому провідні країни світу намагаються створити сприятливі умови задля розвитку інноваційного середовища, у якому всі члени суспільства незалежно від кольору шкіри, віросповідання, етнічного походження, статті, віку чи сексуальної орієнтації мають рівні шанси на професійний успіх.

На сумному прикладі України можна побачити, що з масовою еміграцією кваліфікованих кадрів країна втрачає головний ресурс стійкого розвитку. Цей відтік фахівців викликано не лише соціально-економічними негараздами та геополітичними викликами, але перш за все неефективними інститутами, тобто формальними й неформальними правилами, за якими функціонують економіка й суспільство в цілому. Відповідно до Д. Аджемоглу та Д. Робінсона, інститути можна розподілити на два основні типи – інклюзивні та екстрактивні [1]. Інклюзивні інститути стимулюють участь значної частини населення в економічній діяльності й уможливають найкраще задіяння талантів і вмінь у створенні й розвитку бізнесу; при цьому права власності є захищеними, а судова система гарантує справедливість і рівні можливості. У свою чергу екстрактивні інститути є протилежними за своєю суттю, а відтак дискримінаційними та націленими на експлуатацію олігархічним прошарком переважної частини населення задля власного збагачення, виснажуючи національні ресурси та спотворюючи соціально-економічну структуру країни.

Немає сумнівів щодо екстрактивності більшості інститутів України. Вони протидіють меритократичним принципам ефективного відбору бізнес-ідей та керівників державних органів, призводячи до деградації та люмпенізації абсолютної більшості населення. Свідченням цього є стабільне погіршення позицій нашої держави у рейтингу Глобальної конкурентоспроможності, зокрема падіння до 129-го місця зі 138 за критерієм якості інститутів у 2016-2017 рр. [4].

Колосальний рівень непотизму та хабарництва, які є результатом засилля екстрактивних інститутів, формують зачароване коло постійного посилення негативних тенденцій з примарними шансами виходу з нього. В українських умовах професійність не є чеснотою, а особиста відданість стає головним чинником відбору на посади, що знижує мотивацію до творчої праці та продуктивність у всіх галузях економіки. Це зупиняє інноваційний розвиток, адже на ключових посадах замість фахівців знаходяться родичі та наближені до правлячої верхівки. Така ситуація в умовах геополітичних викликів є загрозою національній безпеці та може призвести до знищення незалежної України.

За таких обставин єдиним шляхом подолання розриву з високорозвиненими державами світу, зокрема країнами-членами ЄС, є створення інклюзивного середовища, де винахідники та підприємливі особи зможуть використати свій креативний потенціал задля досягнення особистого успіху та збагачення суспільства. На озброєння варто взяти ідеї Р. Флоріди щодо забезпечення креативного розвитку через максимальне сприяння «трьом Т» – толерантності, таланту та технології [3]. Проте правляча верхівка, яка монополізувала економіку та збагачується за рахунок енерговитратних, відсталих і сировинних галузей, буде максимально протидіяти інноваційному розвитку, адже творча руйнація інновацій за Й. Шумпетером [2] змінить status quo у суспільстві шляхом знищення відсталих галузей, неефективних виробництв, що призведе до економічного та як

наслідок і політичного банкрутства кланово-олігархічної системи. Аналіз декларацій державних чиновників і депутатів вказує на те, що свої кошти вони зберігають переважно вдома в готівковій формі, а не вкладують у розвиток національної економіки. За їхньої влади відбувається невпинна примітивізація структури виробництва й експорту держави (деградація від машинобудівної до аграрної продукції, в основному рослинництва, яка має дуже низький рівень доданої вартості). Тим не менше, логіка історичного розвитку невблаганно веде до тріумфу в Україні економіки розмаїття та інклюзивності, адже тільки вона відповідає вимогам постіндустріальної епохи.

1. Аджемоглу Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты / Д. Аджемоглу, Д. Робинсон. – М.: АСТ, 2015. – 693 с.

2. Шумпетер Й. А. Капитализм, социализм и демократия: Пер. с англ. / Предисл. и общ. ред. В. С. Автономова. – М.: Экономика, 1995. – 540 с.

3. Florida R. Tolerance Grows the Economy / R. Florida [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.creativeclass.com/rfcgdb/articles/Tolerance%20grows%20the%20economy.pdf>.

4. Ukraine: Global Competitiveness Index 2016-2017 edition [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=UKR>.

АНАЛІЗ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

©Вовченко О.В., 2017

Простеження сучасних умов розвитку та функціонування промисловості дає можливість особливо гостро відчувати проблему, пов'язану зі своєчасним просуванням інноваційного потенціалу, зосередженням ресурсів, ефективним управлінням інноваційного процесу з урахуванням мінімального ризику хибного вибору інноваційного напрямку. Загальна стратегія управління сталим розвитком національної економіки включає, як одну зі складових, інноваційну стратегію управління, а вибір інноваційних стратегій та їх оцінка, вивчення ефективності реалізації інноваційних можливостей є ключовими у процесі тривалого розвитку промисловості [1].

Під час проведення моніторингу інноваційного потенціалу промисловості важливо проаналізувати динаміку показників, які впливають на формування інноваційної діяльності у промисловості (табл. 1). Таким чином, вітчизняні промислові підприємства відзначаються низькою інноваційною активністю та проявляють стійку тенденцію до подальшого зниження. Кількість підприємств, що спрямовані на інноваційну діяльність, протягом 2011 – 2015 рр. зменшилася на 49,1 %.

Таблиця 1

Динаміка показників інноваційної діяльності у промисловості України

	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість інноваційно активних підприємств, од. / % до загальної кількості промислових підприємств	1679 16,2	1758 17,4	1715 16,8	1609 16,1	824 17,3
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од. / % до загальної кількості промислових підприємств	1327 12,8	1371 13,6	1312 12,9	1208 12,1	723 15,2
Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності, млн. грн.	14333,9	11480,6	9562,6	7695,9	13813,7
Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	3238	3403	3138	3661	3136
з них нових видів техніки	897	942	809	1314	966
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн. / % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	42386,7 3,8	36157,7 3,3	35862 3,3	25669,0 2,5	23050,1 1,4
Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України, млн. грн. / % до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції	12630,6 29,8	13354,9 36,9	16053 44,7	7495,3 29,2	10800 37,4

Джерело: складено автором на основі [2]

Разом з тим, відповідно до даних вітчизняної статистики, промисловість демонструє постійне освоєння виробництва нових видів інноваційної продукції, кількість яких у 2011 р. становила 3238 найменувань, у 2014 р. - 3661. Хоча, з огляду на всі ці позитивні фактори, пов'язані з активізацією інноваційної діяльності промислових підприємств України, частка реалізованої інноваційної продукції за обсягом промислової мала стійку тенденцію до зниження (з 3,8 % у 2011 р. до 1,4 % у 2015 р.). Це засвідчує, що продукція, виготовлена вітчизняними промисловими підприємствами, є більшою мірою не інноваційною і, відповідно, низько конкурентоздатною. Іншими словами, інноваційна діяльність промислових підприємств України направлена в більшості на ресурсозбереження, а не на створення нового конкурентоздатного продукту, що має високу додану вартість [3].

У 2015 р. обсяги витрат на інноваційну діяльність порівняно з 2011 р. зменшилися на 3,6 %, а в порівнянні з 2014 р. спостерігається значний стрибок на 44,3 %. У 2015 р. на інновації підприємства витратили 13,8 млрд. грн., з них 80,4 % спрямовано на придбання техніки, обладнання і програмного забезпечення й лише 14,5 % - на проведення різного роду науково-дослідних розробок.

Нині Україна так суттєво і не використовує свій інноваційний потенціал. Шлях інноваційної продукції проходить в основному через використання науково-технічних напрацювань попередніх років. Інноваційний розвиток такого типу має досить вузькі можливості і не забезпечує конкурентоздатність вітчизняних підприємств на тривалий час.

З урахуванням переваги кон'юнктури світового та внутрішнього ринків за пріоритетними виробництвами, що сприяють стрімкому підвищенню промислово-технологічної переробки та посиленню конкурентоздатності вітчизняної продукції, варто визначити:

- у машинобудуванні – виробництво авіаційної і ракетно-космічної техніки, приладобудування, суднобудування, автомобілебудування, виробництво новітнього рухомого складу та іншого обладнання для залізничного транспорту, міських автобусів, комунального машинобудування, енергетичного і сільськогосподарського машинобудування тощо;
- у металургійній промисловості – виробництво високоміцних та водо- і газопровідних труб з покриттям, алюмінієвої фольги, сталеві арматури тощо;
- у хімічній і нафтохімічній промисловості – виробництво мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин, синтетичного корду, полімерів та виробів з них, автомобільних шин тощо;
- у деревообробній промисловості – виробництво спеціальних видів паперу, картону, меблів, сірників тощо;
- у промисловості будівельних матеріалів – виробництво високоякісного скла, крейди, санітарної кераміки, новітніх матеріалів для будівництва тощо;
- у легкій промисловості – поглиблена переробка льону, шкірсировини, швейне та трикотажне виробництво;
- у харчовій промисловості – виробництво широкого спектру харчових продуктів та лікувально-профілактичних, препаратів на основі рослинної сировини, харчових домішок тощо [4].

1. Гришова І.Ю. Підходи до формування інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості / І.Ю. Гришова, Т. М. Гнат'єва // *Інноваційна економіка*. - 2013. - № 1. - С. 15 - 18.

2. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Дідченко О.І. Аналіз сучасного стану інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_113.pdf

4. Бойко О.М. Інноваційне забезпечення розвитку промислових підприємств України [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://iee.org.ua/files/conf/conf_article19.pdf

МЕТОДИКА ТАКТИЧНОЇ ОЦІНКА ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНЄ ТА ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

©Воронець Д.О., 2017

На сьогоднішній день, інновації є ключовим фактором у забезпеченні успішної діяльності, розвитку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Оцінка ефективності та результативності інноваційної діяльності підприємства є одним з найважливіших процесів діяльності компанії. Оскільки саме виявлення результатів впливу інноваційної діяльності на зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства дозволяє зрозуміти на скільки підприємство є інноваційним та якої мети воно прагне досягнути.

В умовах динамічного зовнішнього середовища, час є найціннішим ресурсом, оскільки якою б точкою не була оцінка, вона вже може втратити свою цінність через несвочасність. Тому виникає необхідність розробки методики тактичної оцінки впливу інноваційної діяльності підприємства на зовнішнє та внутрішнє середовище.

Перш за все підприємству необхідно визначити стосовно кого буде здійснюватися аналіз впливу інноваційної діяльності: держава, місцевість де працює підприємство, саме підприємство, персонал, споживач, інвестор тощо. Після визначення напрямку оцінки розпочинається сам процес оцінки, який складається з 5 етапів:

1. PEST-аналіз;
2. SWOT-аналіз проекту;
3. Виокремлення найвпливовіших факторів;
4. Оцінка економічної ефективності;
5. Аналіз на основі технічно-економічних показників.

Перші 3 етапи є виключно експертними та якісними, їх точність залежатиме від професійності експертів, які здійснювали оцінку. На 3 етапі, який є специфічним, та не відноситься до класичних методів оцінки, відбувається виокремлення найвпливовіших факторів, які були виявлені в ході експертних досліджень на попередніх етапах. Виділення відбувається разом з їх числовими характеристиками, прогнозами потенційних(максимальних в даному місці в даний час) величин та вагами впливу.

В теорії, оскільки в PEST і SWOT аналізах, ваги прямують максимально до 1, то фактори з однаковою вагою в різних аналізах матимуть однаковий вплив на організацію. Але на практиці це може бути по іншому, тому може бути доцільним переглянути фактори впливу та здійснити їх переоцінку, але дана умова не є обов'язковою. Занести дані фактори впливу у таблицю, знайшовши їх значення у відсотках по досягненні потенційної(максимальної) величини, таким чином отримавши можливість порівнювати фактори впливу різних розмірностей в одному аналізі. Необхідно їх проранжувати залежно від ваги впливу та занести дані у таблицю, перемноживши ступінь досягнення потенційної величини та ваг кожного фактору(сума не повинна перевищувати 1). Та підсумувати їх значення. Таким чином підприємство може порівняти 2 стану компанії: до і після здійснення певної інноваційної дії та зробити висновки щодо впливу підприємства на внутрішнє та зовнішнє середовище.

Здійснення оцінки економічної ефективності ґрунтуються на принципі дисконтування. Це дуже важливо, оскільки залежно від вибору певної норми дисконту - можуть бути різні показники. Ставка дисконтування мінлива величина, на неї впливають численні фактори. У кожному окремо розглянутому випадку вони різні. При розрахунку в якості ставки можуть бути використані наступні варіанти: темп інфляції, прибутковість альтернативного проекту, вартість кредиту, ставка

рефінансування середньозважена вартість капіталу, бажана прибутковість проекту, експертна оцінка, відсоток по депозитах тощо. Норма дисконту обирається безпосередньо особою, що здійснює розрахунки по визначення поточної вартості. До того ж, на неї впливають ризики з якими пов'язаний проект, тому їх також обов'язково необхідно враховувати. Існує кілька методів визначення додаткових відсотків при включенні їх у ставку дисконту при його розрахунку (Рекомендацій консалтингової компанії "Альт-Інвест", рекомендації Віленського, Лівшиці та Смоляка, Хонко, Боярко та Гриценко, Жихор та інших авторів)[1]. Після визначення з розміром ставки дисконтування можливо здійснити подальші розрахунки показників: NPV, PI, DPP, IRR(MIRR). Та зробити певні висновки з точки зору економічної ефективності. Останнім етапом є аналіз на основі техніко-економічних показників, він дозволяє порівняти 2 технології, продукту, процесу тощо та визначити його ефективність.

Таким чином дана методика, дозволяє здійснити швидкий аналіз інноваційної діяльності підприємства стосовно будь-якого стейкхолдера та сформулювати висновок стосовно результативності економічної, соціальної, екологічної діяльності підприємства в розрізі впливу інновацій. Перш за все вона спрямована на здійснення швидкої, комплексної оцінки з мінімальним використанням ресурсів. Вона дозволяє зрозуміти ситуацію в якому знаходиться підприємство та оцінити його вплив залежно від суб'єкту дослідження.

1. Маназаров Р. Обзор методов расчета ставки дисконтирования Реж. доступу: http://www.cfin.ru/finanalysis/math/discount_rate.shtml

ЕКОНОМІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ШВИДКОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

© Кузовов Б.О., Галушко О.І., 2017

Швидкий розвиток науково-технічного прогресу наприкінці ХХ – початку ХХІ сторіччя спричинив якісний стрибок у розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій. В останні роки з'явилася велика кількість компаній, що спеціалізуються на тій чи іншій галузі телекомунікацій та ІТ технологій, що свідчить про зростання і активний розвиток цього сегменту. Цей сегмент створив продукти, без яких важко уявити життя сьогодні, але які люди не могли й уявити ще 30 років тому. Також розвиток сегменту ІТ та телекомунікацій спричинив виникнення нових технологій маркетингу і реклами, створення нових банківських продуктів та інших сервісів. Але він має не тільки економічний, а й соціальний ефект – як позитивний (суттєве поширення можливостей доступу до інформації та нових знань), так і негативний (інтернет-залежність, пусте марнування часу в мережі, погіршення навичок особистого спілкування). Для багатьох користувачів смартфон, підключений до інтернет, почав втілювати увесь світ з безмежними обсягами інформації, та задовольнив потребу в людському спілкуванні. Така зміна моделі поведінки впливає на соціальну роль індивідуума в суспільстві та вимагає створення нових підходів до методів управління та мотивації. Отже дослідження не тільки економічних, а й соціальних результатів розвитку ІТ та телекомунікацій, є вкрай важливим.

За даними українського Google, зараз кожен третій користувач в Україні має не просто телефон, а смартфон. Цей ринок за останні три роки збільшився більш ніж в 2,5 рази. Зростання ринку є надзвичайним, до того ж сей сегмент виявився майже не чутливим до наслідків економічної кризи та девальвації гривні. У 2015 році Google відсвяткувала подію, яка ознаменувала перехід в нову еру технологій: у всьому світі з мобільних пристроїв стало приходити більше запитів, ніж з комп'ютерів. Смартфони - це не просто ще один зручний інструмент для цілей, вони змінюють бізнес-модель з одного боку, і поведінку користувачів з іншого. Адже більше 60% користувачів смартфонів готові миттєво здійснити корисну дію.

Позитивний ефект ери мобільних пристроїв важко переоцінити. Вони забезпечують зручну доступність майже будь-якої інформації, в багато разів прискорюють фінансові транзакції та спрощують придбання товарів. На новому технологічному рівні забезпечують спілкування між людьми, що знаходяться на далеких відстанях, та роблять це спілкування дешевим а іноді й безкоштовним. Дозволяють створювати мобільні офіси та заощаджувати витрати компаній. Також завдяки відкритому інформаційному простору зменшився поріг входу до багатьох видів бізнесу.

Але в той самий час постійне використання мобільних пристроїв та звичка завжди бути «на зв'язку» створює підвищену тривожність, людина відчуває стрес та не може розслабитись. Спілкування у мережі постійно замінює особисте людське спілкування, отже вже можна говорити про зміну базових людських цінностей та перехід до технократичного суспільства.

Також мобільні пристрої дають нові можливості маніпуляції свідомістю користувачів. При повному зануренні в гаджет більшість людей через свої психічні особливості не контролює потік інформації, який до неї надходить через різні канали зіткнення. З одного боку, це рекламодавці з величезною кількістю «вигідних» пропозицій, прокручених через маркетингові методики, щоб переконати у своїх унікальних перевагах і продемонструвати додаткову вигоду. З іншого боку, це ЗМІ, які одні з перших навчилися активно застосовувати своє вміння в цифровому світі, адже всі навіть рядові новини звелися до яскравих заголовків, що чіпляють читача на емоційний гачок та підвищують клікабельність. І з третьої сторони, це безліч соціальних мереж, месенджерів, додатків,

які забезпечують постійне і часто недоцільне спілкування. Наступні фати та цифри ілюструють залежність від мобільних пристроїв та продуктів [1]:

- Понад 1 млрд населення земної кулі зареєстровані в різних соціальних мережах;
- Близько 11 години в місяць проводить в соцмережах кожен зареєстрований користувач;
- 130 хвилин в день в середньому проводить в соцмережах кожен власник смартфона з відповідними додатками;
- 70% користувачів смартфонів перевіряють свої сторінки в соцмережах кожен день;
- 50% власників смартфонів перевіряють свої сторінки навіть в кіно;
- 4 з 5 зареєстрованих користувача перевіряють свої акаунти в соцмережах протягом перших 15 хвилин після пробудження щоранку.

Загальна кількість користувачів смартфонів на думку експертів Analysys Mason ще зросте і перевищить позначку в 3,4 млрд у 2017 р. У січні січня 2016 року аналітична компанія TrendForce опублікувала результати дослідження світового ринку смартфонів. Експерти звернули увагу на те, що китайські виробники майже наздогнали лідерів Apple і Samsung за обсягом продажів, завдяки істотному зниженню ціни при тих же характеристиках.

За період з квітня по червень IDC нарахувала 343,3 млн відвантажених в канали світового ринку смартфонів. Щодо другої чверті 2015 р позитивна динаміка склала лише 0,3%, хоча в кварталному зіставленні зростання перевищило 3%. За методологією Gartner, при стабільному збільшенні в межах 4,3% кварталний обсяг ринку досяг 344,3 млн смартфонів, проте глобальні поставки мобільних телефонів в цілому скоротилися на 0,5% . Це пов'язано зі спадом продажів на зрілих ринках (прогноз середньорічного зростання з 2015 по 2020 р складає -0,2%), тоді як в країнах, що розвиваються, очікується зростання 5,4% [2].

У Північній Америці, Західній Європі, Японії і окремих країнах азіатсько-тихоокеанського регіону рівень проникнення смартфонів вже досяг 90%. Причому власники останніх не поспішають оновлювати наявні апарати з колишньою частотою. В даний час життєвий цикл смартфона перевищує 2,5 року і навряд чи скоротиться протягом найближчих п'яти років. У регіонах, що розвиваються, середній життєвий цикл преміум-пристроїв також подовжився і знаходиться в межах 2,2-2,5 років, тоді як у звичайних телефонів - три роки і більше. Так чи інакше, але індустрія все більше залежить від оновлення апаратів вже існуючими власниками, ніж від приходу нових користувачів. Крім того, дієвим стимулятором попиту залишиться інтерес споживачів до нових можливостей, що відкривають смартфони, а отже від програмного забезпечення. Розвиток програмного забезпечення мобільних пристроїв призвів до створення цілої сегменту мобільної комерції (Mobile Commerce або mCommerce), що підтверджується наступними фактами:

- Онлайн-аудиторія мігрує з десктопа на мобільні пристрої. Тобто смартфон стає не додатковим «другим» пристроєм, що забезпечує вихід в інтернет, а основним.
- mCommerce - це наступний великий крок у розвитку галузі рітейлу. У розвинених країнах вже 25% торгівлі припадає на мобільні пристрої. І цей тренд добирається до України.
- Поведінка користувачів мобільних пристроїв відрізняється від поведінки на робочому столі комп'ютера, тому необхідно адаптувати бізнес-рішення під нові вимоги аудиторії.

Якщо перефразувати відомий в медицині афоризм Парацельса «все є ліки і все є отрута – те і інше визначає доза», можемо сказати, що смартфони – це і велике благо і велика проблема, все залежить від того, як ми їх використовуємо. Адже кожна людина сама визначає, на що витратити час, як прожити життя. Для того, щоб нове покоління, серед якого найбільші показники інтернет-залежності, використовувало ІТ і інші блага тільки в корисних цілях, необхідно поширення відповідної інформації в навчальних закладах.

1. Как выглядит зависимость от соцсетей на самом деле // MigNews [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mignews.com.ua/health/7917848.html>

2. Два миллиарда потребителей по всему миру обзаведутся смартфонами к 2016 году // ВУУД.блог: Интернет-маркетинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.byud.me/ru/blog/2015/06/2_bln_consumers_worldwide_to_get_smartphones_by_2016/

АНАЛІЗУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Ганас Л.М., Олинець О.В., 2017

На сучасному етапі найбільш позитивного впливу на соціально-економічне середовище України дасть широкомасштабне впровадження інновацій. Дана проблематика є достатньо актуальною, оскільки економічний розвиток усе більше перебуває під впливом технологічних покращень на базі інновацій.

Активізація євроінтеграційних процесів передбачає ширше заохочення до передових технологій та посилення інноваційного потенціалу. Україна на сучасному етапі розвитку економіки повинна розвивати інноваційне середовище, тому що інновації є не тільки джерелом економічного зростання, а й забезпеченням економічного розвитку.

Розвиток інноваційної діяльності розглянуто в працях В. Александрової, Л. Антонюка, Ю. Бажала, В. Гейця, М. Данько, А. Мазаракі, Т. Мельник. Дослідження проблем і перспектив розвитку інноваційної діяльності реалізовували вчені А. Валюх, І. Кукурудза, В. Демиденко та ін. Питанням інноваційної діяльності приділяють увагу такі вчені, як С. Д. Ентоні, М. Ейрінг та Л. Гібсон, Р. Моборн, Г. Чесборо, Л. Федулова та ін [1; 2; 3].

Як відомо з досліджень, Україна має потенціал розвитку інноваційного середовища. Загальна сума витрат на фінансування інноваційної діяльності у 2015 р. становила 13813,7 млн. грн., що на 6117,8 млн. грн. більше ніж у 2014 р. Варто відзначити, що суттєво зменшилася частка витрат на інноваційну діяльність з державного бюджету, яка у 2015 р. становила лише 55,1 млн. грн., а у 2014 р. – 344,1 млн. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами станом на 01.01.2016 р (тис. грн.)

Обсяг інвестицій	У тому числі за рахунок коштів			
	власних	Державного бюджету	Місцевих бюджетів	Позабюджетних фондів
13813674	13427035	55 141	38 361,90	1403

Примітка: сформовано на підставі офіційної інформації Державної служби статистики України [4]

Витрати за рахунок коштів іноземних інвесторів у 2015 р. порівняно з 2014 р. також зменшились і становлять у 2015 р. – 58,6 млн. грн., що на 80,1 млн. грн. менше ніж у 2014 р. Найбільшою часткою за формою власності становлять інвестиції, що формуються на основі кредитів (39 %) та на основі інвестування вітчизняними інвесторами (26 %). Залучення іноземних інвестицій на промислових підприємствах здійснювалось лише у 20 % (рис. 1). Зменшилась також кількість підприємств, що впроваджують інновації з 1208 одн. до 723 одн. Проте у співвідношенні до загальної кількості промислових підприємств, частка інноваційних підприємств зросла на 1,2 % у порівнянні з 2014 р. Промислові підприємства впроваджували інноваційні види продукції або нові /вдосконалені методи обробки/ виробництва продукції[4].

Однак, існує низка проблем, які потрібно вирішувати, оскільки гарантією успіху українських підприємств є інновації, які слугують чинником успішної діяльності, підвищенням конкурентоспроможності тощо.

Головною проблемою розвитку інноваційного середовища України є низький рівень правової культури щодо інноваційної діяльності, оскільки тільки інноваційний успіх призведе до конкурентоспроможності українського виробника. Ефективна інноваційна політика з боку держави

може стати рушієм покращення економічної ситуації України і її постійного зростання. Стимулюючим для розвитку інноваційного середовища буде прийняття ефективних управлінських рішень, які матимуть економічний вплив та спрямовуватимуться на економічне зростання.

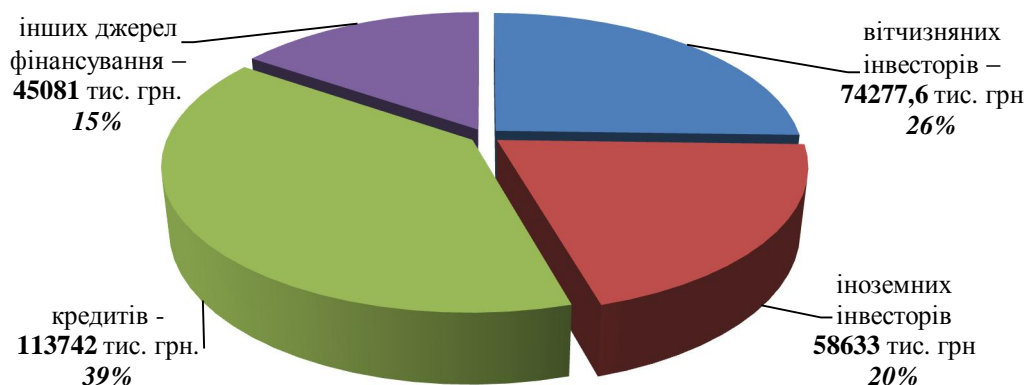

Рис.1 Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності за формами власності станом на 01.01.2016 р.

Примітка: побудовано на підставі офіційної інформації Державної служби статистики України [4]

Основною групою проблем розвитку інновацій є матеріальні проблеми, такі як: недофінансування науково-технологічної сфери, відсутність власних коштів на реалізування інноваційних проектів, високі ставки кредитування під інноваційні проекти тощо, які кардинально впливають на інноваційну ситуацію і призводять до зниження конкурентоспроможності промислових підприємств. Покращуючи систему фінансування, потрібно встановити доцільну систему пільг для пріоритетних напрямів науково-технічної діяльності вітчизняних підприємств.

Ще однією групою проблем є кадрові проблеми. Основною кадровою проблемою є «відтік мізків». Це вказує на незадоволеність умовами праці та фінансовим забезпеченням, що спричинює втрату інтелектуального капіталу. Для того, щоб покращити економічну ситуацію України потрібно вкладати в піднесення інтелектуального капіталу, яке призведе до розвитку та продукування інновацій.

Важливою проблемою інноваційного середовища України також є нерозвиненість структур, які пов'язані із створенням науково-технічних розробок в країні та відсутність каналів їх комунікування з вітчизняними підприємствами. Налагодження співпраці підприємств з вітчизняними науково-дослідними об'єктами дозволить фінансувати провідні розробки.

До покращення інноваційного середовища України призведе формування стратегічних цілей на довгострокову перспективу і коригування шляху економічних реформ. Держава повинна підтримувати розвиток інновацій, оскільки ті країни, які, застосовують прогресивні технології посідають головні позиції стосовно розвитку економіки та соціальних стандартів життя.

1. Бажал Ю.М. Економіка інноваційних процесів / Ю.М. Бажал // Вісник Інституту економічного прогнозування НАН України. – 2011. – №1. – С. 3–17.

2. Данько М.С. Визначення науково-технологічних пріоритетів як складова політики економічного зростання / М.С. Данько // Вісник Інституту економічного прогнозування НАН України. – 2011. – №1. – С. 41–58.

3. Мазаракі А., Мельник Т., Інновації як джерело стратегічних конкурентних переваг / Мазаракі А., Мельник Т. // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 2. – С. 5–17.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ

© Гаращенко Н.М., Лавренко В.В., 2015

Підприємництво у сучасній економіці виступає середовищем генерування інновацій, а останні є важливим чинником конкурентоспроможності та економічного зростання. Усвідомлення цього факту у розвинутих країнах у 1980-х рр. змінило ставлення влади і суспільства до малого бізнесу і способів його підтримки. Малі підприємства, з якими раніше асоціювалися лише високий ризик, ресурсна обмеженість й адміністративний тиск з боку держави та крупніших конкурентів, стали розглядатися як найважливіше джерело економічного зростання. Стимулювання підприємництва перетворилося в один з основних пріоритетів економічної політики.

Процес зростання і розвитку бізнесу у цій логіці можна представити у вигляді трьох етапів: по-перше, стимулювання підприємництва; по-друге, розвиток малого і середнього бізнесу (МСБ); по-третє, формування екосистеми постачальників і розвиток кластерів [1].

У міжнародних бенчмаркінгових дослідженнях для аналізу підприємницького потенціалу та диспропорцій, що існують у певному регіоні або країні, використовують порівняльні оцінювання підприємницьких намірів населення та реалізованого внеску МСБ у різні сектори економіки. Значення цих показників в Україні демонструють наявність суттєвого розриву між підприємницьким потенціалом й рівнем його використання. Дослідження, проведені Інститутом соціології НАН України [2, с. 16], свідчать про те, що 30,5% респондентів бажали б розпочати свій власний бізнес. Згідно Індексу підприємницького настрою (Amway Entrepreneurial Spirit Index, AESI), в Україні частка людей, що хотіли б відкрити свою справу, у 2015 році становила 42% [3]. Такі значення є загалом є досить високими і в цілому корелюють із світовим рівнем. У той же час,

за результативністю участі МСБ в економічних процесах, наявне значне відставання. Зокрема, частка МСБ в зайнятості в ринкових секторах економіки (крім банків, фермерських господарств, бюджетних організацій), не перевищує 30%, а частка МСБ в зайнятості в переробному виробництві, що є індикатором розвитку кластерів, складає до 12%. Для порівняння зазначимо, що у Південній Кореї ці показники становлять 85% і 77% відповідно. Ці низькі результати значною мірою можна пояснити несприятливим бізнес-кліматом для МСБ.

За дослідженням Центру громадської експертизи на запит Центру міжнародного приватного підприємництва (CIPE) в межах проекту «Впевнений бізнес - заможна громада», проведеним в кінці 2014 року [4], експертне середовище³ актуальними викликами та ключовими проблемами розвитку МСБ визнає корупцію в різних формах і проявах; надмірне регулювання підприємницької діяльності і відсутність ефективної дерегуляції; відсутність доступу МСБ до фінансових ресурсів. В іншому документі «На шляху до сучасної державної політики у сфері малого та середнього бізнесу в Україні», опублікованому на основі досліджень VEBerlinEconomicsGmbH (за підтримки Фонду Фрідріха Науманна за Свободу), визначені такі основні перешкоди для розвитку МСБ, орієнтованого на зростання як макроекономічна нестабільність з обмеженим доступом до фінансування та несприятливе регуляторне середовище, зокрема високий адміністративний тиск. Крім того, слід додати й специфічні характеристики МСБ, які склалися історично в результаті недостатньо ефективної економічної політики з боку держави - низька конкурентоздатність, значна

³ До експертного середовища в межах опитування, що цитується, увійшли: державні органи влади, служби та агентства, аналітичні центри та громадські ініціативи, міжнародні та національні бізнес-об'єднання, міжнародні організації та проекти технічної допомоги, незалежні експерти та місцеві органи влади.

частка МСП, що виробляють продукцію з низькою доданою вартістю, високий рівень тінізації підприємницької діяльності.

Таким чином, є достатньо підстав вважати підприємницький потенціал нереалізованим з причини інституційних та інших проблем. Основними інституційними факторами, що перешкоджають становленню та ефективному розвитку підприємницького середовища, на нашу думку, є асиметрія інформації, відсутність чітких правових норм, що структурують діяльність підприємств, орієнтація інститутів, що відповідають за створення базової основи підприємництва на псевдоринкові правила поведінки, суперечлива комбінація інститутів та їхня недостатня розвиненість, неузгодженість формальних та неформальних інститутів, розмитість прав власності, надмірна регламентація підприємницької діяльності. Збереження та відтворення неформальної складової інституту підприємництва гальмує становлення та розвиток інституційної структури ринкового типу.

До важливих питань слід віднести соціальні аспекти і податкове регулювання, інструменти розвитку відносин між МСБ та крупними підприємствами, способи «заохочення» бізнесу до зайняття неприбутковими чи «нецікавими», але важливими для економічної, екологічної, соціальної сфер у державі. Крім того, постіндустріальна економіка вимагає більш сучасних підходів до ведення господарської діяльності та використання новітніх управлінських інструментів. Саме тому, слід говорити про створення таких механізмів сприяння розвитку МСБ, в основі яких лежало б спрощення доступу до інформаційних ресурсів та експертних знань, використання методологій управління знаннями, соціальних технологій та нових методів проектного управління, засобів е-комерції та технологій дистанційного навчання і консультування тощо.

Подолання низької освіченості з питань ведення підприємницької діяльності та низького рівня податкової культури мають, на наш погляд, стати пріоритетами державної політики у сфері МСБ, тому що їх зростання вплине напряму і на стан демократизацію суспільства. Адже ті, хто уникає сплати податків, не відчувають «морального права» вимагати від держави раціонального використання податкових надходжень та звітування за кожну витрачену копійку.

1. Delgado M., Porter M. E., Stern S. 2010. *Clusters and entrepreneurship*. *Journal of Economic Geography* 10 (4): 495–518. 2. *Обзор инновационного развития Украины / Европейская экономическая комиссия ООН. – Женева: Издание ООН. – 2013. – 142с.* 3. *Глобальне дослідження Amway про підприємництво 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://news.amway.ua/files/2016/06/AGER-2015_UKRAINE_presentation_UA.pdf* 4. *Розвиток малого і середнього підприємництва в Україні: проблеми, потреби, перспективи [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://regert.net/uploads/attach-395-8119369554.pdf>* 5. *На шляху до сучасної державної політики у сфері малого та середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/09/smeinukraineukrfinal.pdf>*

СТАЛИЙ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

©Гаркушина А.О., 2017

З кожним днем, економічний розвиток світу набирає все більших обертів, тому імовірність глобального конфлікту між економічною діяльністю людини та довкіллям зростає і, відповідно, вирішення екологічних проблем світу не втрачає своєї актуальності. Для запобігання розладу між цими двома складовими, людство активно вивчає еколого-економічні зв'язки, тому виникає поняття «сталого розвитку».

Взаємозв'язок економіки та довкілля в умовах обмеженості ресурсів та зростаючої економічної діяльності вивчали як іноземні вчені, так і вітчизняні: В.І. Вернадський, С. Подолінський, Ж. Гросман, С. Тейлор та інші.

Концепція «сталого розвитку» розроблялася міжнародним співтовариством поступово, визначаючи принаймні три принципові обов'язкові її складові: економічне зростання, соціальний прогрес та захист навколишнього середовища. Сталий) розвиток виражає достатньо просту ідею: досягнення гармонії між людьми і між суспільствами та природою, розв'язання протиріч, що існують у наш час (протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між багатими і бідними, між уже сформованими потребами людей і розумними потребами, між теперішніми та майбутніми поколіннями тощо) [1].

Отже, сталий розвиток визначається як взаємозв'язок та баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів з метою максимізації добробуту людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Концепція сталого еколого-економічного розвитку ґрунтується на п'яти основних принципах:

- Людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, для забезпечення потреб людей, що живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості задовольняти свої потреби майбутнім поколінням.
- Обмежена експлуатація ресурсів природи пов'язана з сучасним рівнем техніки, соціальної організації та із здатністю біосфери до самовідновлення, а отже, є відносними.
- Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф — злидні, які стали у світі звичайним явищем, тому необхідно надати можливість реалізувати надії людства на благополучніше життя.
- Стан життя тих людей, хто володіє надмірними засобами (матеріальними), необхідно використовувати з екологічними можливостями планети, зокрема відносно використання енергії.
- Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється.

Україна може забезпечити сталий розвиток винятково шляхом ефективного використання усіх видів ресурсів, структурно-технологічної реструктуризації виробництва, використання творчого потенціалу всіх членів суспільства для розвитку і процвітання держави [2].

Прикладом показника, який міг би охарактеризувати сталий розвиток нашої держави є ВВП та його динаміка. В Україні за останні десятиріччя спостерігається позитивна тенденція до підвищення ВВП (рис. 1).

З графіку видно, що за досліджуваний період ВВП зріс майже у 3,5 рази, тобто в Україні спостерігається економічне зростання, у результаті чого спостерігається підвищення рівня життя населення та продуктивності праці.

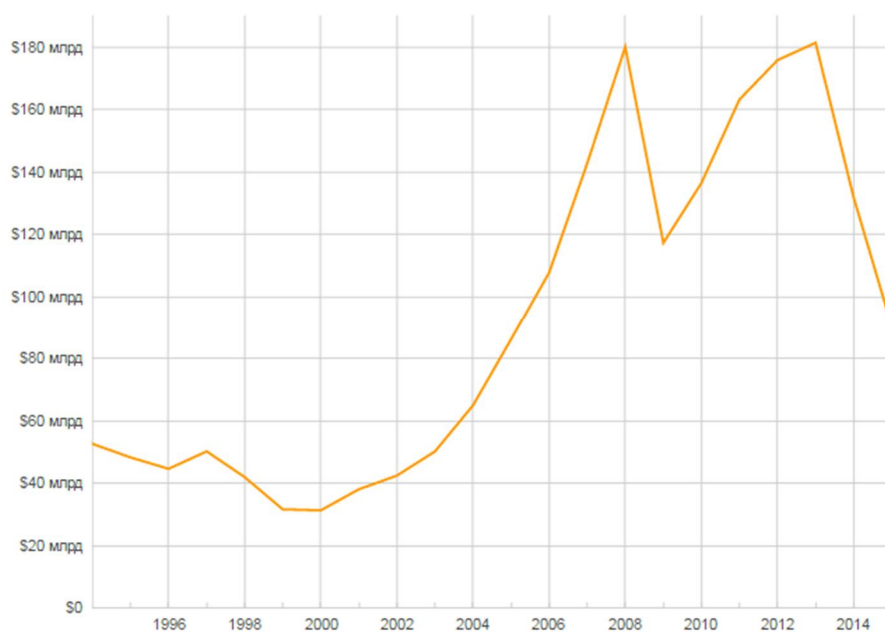

Рисунок 1 - ВВП в доларах США за поточними цінами (без поправки на інфляцію)

Єдиного розв'язку еколого-економічних проблем немає, проте у багатьох сферах міжнародної економічної діяльності вже впроваджуються ефективні заходи, які спрямовані проти конкретних видів екологічного занепаду, але через глобальний характер екологічних проблем цих заходів недостатньо. Вихід з еколого-економічної кризи не обов'язково повинен вимагати відмови від економічного розвитку, але на фоні глобальних екологічних проблем рівень розвитку не може вимірюватися єдиною обсягом ВВП. Найбільшого поширення і підтримки в сучасному світі набула компромісна ідея сталого розвитку, яка не відкидає економічне зростання, але й передбачає збереження довкілля.

1. Лук'яненко Д. Г. *Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації* / За ред. д-ра екон. наук, проф Д. Г. Лук'яненко. — К.: КНЕУ, 2001. — 538 с.

2. Герасимчук З. В. *Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: Монографія* / З. В. Герасимчук — Луцьк: Надстир'я, 2008. — 528 с.

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

©Гладинець Н.Ю., 2017

Модернізація вітчизняної економіки та впровадження інноваційних технологій є традиційно болючим місцем у зв'язку із обмеженістю ресурсів та можливостей щодо фінансування перспективних розробок. Процес вироблення рішень щодо надходження та подальшого розподілу бюджетних коштів є одним із найважливіших елементів бюджетного процесу будь-якої країни, від якого у значній мірі залежить ефективність інноваційного розвитку.

На жаль, в Україні відсутня чітка і лаконічна стратегія і механізм, завдяки яким складаються плани та прогнози. Це виявляється у різноманітності проблем, які виникають в процесі планування та прогнозування надходжень та видатків Державного та місцевих бюджетів. Задля оптимізації процесу планування та прогнозування пріоритетним завданням бюджетної політики України в найближчі роки має стати переорієнтація видатків бюджетів на модернізацію економіки, підвищення його ефективності, зниження матеріаломісткості й енергоємності. Необхідною передумовою розв'язання таких завдань є перехід до системи бюджетного планування та відповідного включення щорічних бюджетів у систему середньострокових пріоритетів держави щодо модернізації та інноваційного розвитку економіки. Це дасть змогу оцінювати економічні й фінансові наслідки прийнятих бюджетних рішень, а отже, створить умови для збільшення передбачуваності бюджетної політики і зменшення впливу негативних факторів на зростання державних витрат, підвищить ефективність бюджетних інвестицій та забезпечить їх спрямованість на високотехнологічні розробки, фінансування освіти, науки та впровадження передових технологій. У даному аспекті одним з найбільш перспективних напрямків підвищення інноваційного потенціалу країни в цілому є фінансування розвитку інноваційної інфраструктури.

На сучасному етапі виникає ще більша необхідність планування і прогнозування надходжень та напрямків витрачання бюджетних коштів. В умовах децентралізації відбувається зростання частки доходів і видатків місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України, тож доцільно здійснити прогнозування доходів і видатків на наступні періоди, щоб мати можливість формувати сценарії майбутнього економічного розвитку.

Недооцінка прогнозування та визначення бюджетних надходжень та видатків призвела до виникнення дисбалансів в податковій політиці та управлінні бюджетними потоками. Рівень же соціально-економічного розвитку країни та пов'язане з ним наповнення дохідної частини бюджету залежать не лише від налагодженості процесу адміністрування податків (зборів), а й від наявності реальних, науково обґрунтованих планів і прогнозів, ефективності і дієвості розроблених на їх основі управлінських рішень, прозорості механізмів формування, розподілу і використання ВВП. Саме тому проблематика прогнозування доходів та видатків бюджету на базі сучасних економіко-математичних методів не втрачає актуальності.

Для прогнозування динаміки розвитку економіки України визначимо основну тенденцію динамічного ряду шляхом аналітичного вирівнювання за прямою та екстраполюємо суму доходів і видатків Зведеного бюджету України до 2018 року. Проведені розрахунки дозволяють зробити висновок, що при збереженні існуючої тенденції доходи Зведеного бюджету України з кожним роком зростатимуть у середньому на 52305,3 млн. грн. (див. рис.1). Аналітичне рівняння прямої при цьому матиме такий вигляд:

$$y_t = a_0 + a_1 t = 426062,6 + 52305,3t \quad (1)$$

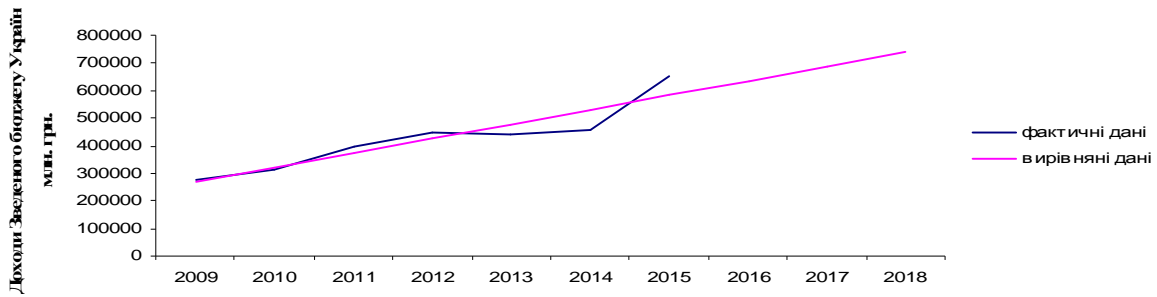

Рис.1. Динаміка доходів Зведеного бюджету України у 2009-2015 рр. та прогноз на 2016–2018 рр. (розробка автора за даними [1])

Аналітичне вирівнювання динамічного ряду доходів Державного бюджету України, а також графічне зображення їх фактичної динаміки свідчать про тенденцію до зростання доходів. Однак, в окремі періоди в країні з нестабільною економікою можливі різкі коливання наповнюваності дохідної частини Зведеного бюджету. Такі процеси відбувалися у 2012 та 2013 рр., однак починаючи з 2014 року спостерігається стабільна тенденція до зростання наповнюваності дохідної частини.

Бюджетні видатки мають певний економічний зміст, зумовлений суспільним способом виробництва, природою та функціями держави. Вони відіграють вирішальну роль у задоволенні потреб соціально-економічного розвитку країни. Виникає необхідність планування і прогнозування видатків Зведеного бюджету, оскільки від точності складання планів та прогнозів залежить ефективність фінансування інноваційної економіки.

Проведені розрахунки дозволили встановити, що з кожним роком видатки Зведеного бюджету зростали у середньому на 53463,3 млн. грн., а аналітичне рівняння прямої мало наступний вигляд:

$$y_t = a_0 + a_1t = 4719131 + 53463,3t \quad (2)$$

З рис. 2 видно тенденцію до зростання видатків Зведеного бюджету України. Здійснивши прогнозування доходів і видатків Зведеного бюджету можемо стверджувати, що у майбутньому, за умови збереження виявленої тенденції, доходи і видатки бюджету будуть зростати.

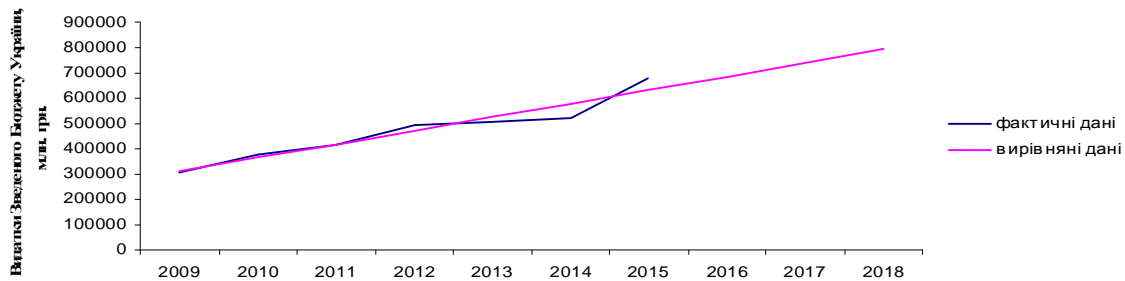

Рис.2. Динаміка видатків Зведеного бюджету України у 2009-2015 рр. та прогноз на 2016–2018 рр. (розробка автора за даними [1])

Інноваційний розвиток економіки можливий лише за наявності потужної фінансово-бюджетної системи. В Україні фінансова система поки що не вирішує складних господарських та соціальних завдань. Створення ефективної фінансово-бюджетної системи потребує подальших наукових досліджень, глибокого аналізу причин і наслідків формування та спрямування фінансових ресурсів на модернізацію економіки, що сприятиме інноваційній активності та поширенню інновацій.

1. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=407731&cat_id=77440

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

©Головатюк В.М., 2017

Виключно внутрішні ресурси вже не можуть забезпечувати конкурентоспроможний розвиток науково-інноваційного потенціалу національних економік, про що засвідчують сучасні особливості науково-технологічної та інноваційної (НТІ) політики економічно розвинених країн.

Проблема інноваційного розвитку актуальна і для нашої країни. З одного боку, ВВП національного господарства у 2013 р. (останній передвоєнний рік) все ще складав 69,5% рівня 1990 р., з другого, □ Україна ще має достатній науково-інноваційний потенціал, хоча він й зменшився за роки незалежності майже в 3 рази.

Поява в 1991 році України як незалежної держави на політичній карті світу (Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.), з огляду на її географічне розташування, природно-ресурсний, соціально-економічний, науково-освітнянський, суспільно-політичний та гуманітарний потенціали, створювала для країни історичний шанс увійти не тільки до переліку найбільш розвинених держав світу, але й стати впливовим гравцем на глобальній арені науково-інноваційного розвитку. Цьому сприяли на той час, зовнішньополітичні, внутрішньополітичні та суспільно-економічні фактори

Зовнішньополітичний фактор продуктивного формування науково-інноваційного середовища в Україні пов'язаний з позитивним сприйняттям міжнародною спільнотою проголошення її незалежності, що забезпечувало сприятливу зовнішньополітичну ситуацію для успішного світового визнання. Так, з 2 по 31 грудня 1991 р. Україну офіційно визнала 51 держава світу. Наприкінці січня 1992 р. Україну визнала більше 90 країн світу, а на кінець року таке число країн зросло до 132 держав [1].

Внутрішньополітичний фактор формування науково-інноваційного середовища в Україні пов'язаний з тим, що результати голосування на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р. про підтвердження Акту проголошення незалежності України були достатньо переконливими й не викликали сумнівів ні у міжнародного співтовариства, ні серед політичних партій та рухів, ні серед різних верств населення країни. У голосуванні взяли участь 84,18% від загального числа виборців. Підтримали Акт проголошення незалежності України 90,32% із тих, хто взяв участь у голосуванні. Важливо було й те, що, за наявності регіональних розбіжностей, більшість громадян усіх регіонів країни дали позитивну відповідь і підтримали Акт проголошення незалежності України (найменша підтримка була у Криму та Севастополі, відповідно 54,19% та 57,07% виборців).

Суспільно-економічний фактор успішного формування науково-інноваційного середовища в Україні пов'язаний з тим, що, як засвідчують авторські дослідження, у 1990 році соціально-економічне середовище в країні було сприятливим для забезпечення створення ефективних механізмів кластерної структурно-інноваційної моделі продуктивного розвитку вітчизняного господарства. Більшість регіональних економік України за інтегральним індексом економічного розвитку були інвестиційно-привабливими (15 (58%) із 26) і концентрувались на територіях Центрально-Київського економічного району та всіх регіональних наукових центрів НАН і МОН України (Північно-Східного, Придніпровського, Донецького, Південного та Західного) [2, с. 233, 240-248].

Враховуючи, що в 1990 році науково-інноваційний потенціал країни був максимально інтегрований в кластери регіональних економік, то на початку своєї незалежності в Україні був реальним історичний шанс для реалізації ефективної кластерної науково-інноваційної політики своїх геостратегічних намірів й швидко та продуктивно інтегруватися в світову науково-інноваційну економіку, розбудовувати взаємовигідні стосунки із західноєвропейськими державами і, як зазначалося, в «Основних напрямках зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. створювати умови для «відновлення давніх політичних, економічних, культурних, духовних зв'язків України з європейською

цивілізацією, прискорення демократизації, проведення ринкових реформ та оздоровлення національної економіки».

Звісно, реалізація означеного шансу обумовлювала необхідність в якісно новій державній інноваційній політиці, яка б більшою мірою була адекватна відповідним європейським вимірам та сприяла б покращанню інвестиційно-інноваційній привабливості національного господарства. Тому вже у першій половині 90-х років ХХ сторіччя в українській економіці почала поліпшуватись регіональна інноваційна інфраструктура. В результаті чого, відповідно до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», на даний час у країні функціонують 16 технопарків. Водночас, слід зазначити, що у світі діють понад 700 технопарків, з них у США – 42%, у країнах Європейського Союзу – 34%, у Китаї – 11%. На решту країн світу припадає 13% [3, с. 93].

Із наведеного видно, що Україна за цим напрямом покращання своєї інноваційної інфраструктури (2,3% від світового показника), тим не менш, належить до країн далекої периферії від розвинених економік світу. Аналіз розвитку та діяльності технологічних парків в Україні засвідчує, що вони, на жаль, не знайшли гідного місця в науково-технологічній політиці країни і, як наслідок, не виконують локомотивну функцію модернізації національної економіки на інноваційних засадах, не є фактором удосконалення й розвитку інноваційної інфраструктури та нарощування високотехнологічного (в тому числі й експортного) потенціалу вітчизняного господарського комплексу і регіональних економік, зокрема.

Особливістю сучасного розвитку світової економічної системи є та обставина, що вона збільшила високотехнологічний експорт (ВТЕ) упродовж 2000 – 2015 рр. (2000 р. – початок зростання ВВП в Україні) майже в 2 рази (дані Світового банку). Увесь цей період безсумнівними світовими лідерами експорту такої продукції є 10 країн: Китай (27,6% у відповідному світовому показнику 2015 р.), Німеччина (9,2%), США (7,7%), Сінгапур (6,5%), Корея (6,3%), Франція (5,2%), Японія (4,6%), Великобританія (3,5%), Нідерланди (2,9%) та Малайзія (2,9%). Упродовж 2000 – 2015 рр. на ці країни припадало, відповідно, 73,12% та 76,22% світового ВТЕ.

Позиції України у цій сфері досить скромні. Так, питома вага її ВТЕ в світовому показникові складала всього 0,07% у 2015 р., 0,11% у 2013 р., та 0,05% у 2000 р. У порівнянні з Німеччиною (країною-лідером Європейського Союзу за ВТЕ) це менше у 131,7 рази за даними 2015 р., 87,5 рази менше за даними 2013 р., та 155,6 рази менше за даними 2000 р. Водночас, дослідницький потенціал України, хоча і менший відповідного потенціалу Німеччини, але має значно кращі пропорції ніж ВТЕ, що свідчить про слабкий вплив сучасного вітчизняного потенціалу науки на інноваційний розвиток країни. За даними 2014 р. він менший відповідного потенціалу Німеччини лише у 4,3 рази, за даними 2013 р. – у 3,8 рази та у 1,7 рази за даними 2000 р.

Отже, впродовж останніх 17 років розрив між рівнем науково-інноваційної конкурентоспроможності національної економіки та економічно розвинених економік ЄС, а також інших провідних держав світу суттєво поглибився. Підсумовуючи наведений аналіз слід визнати, що політична еліта України за 25 років незалежності так і не спромоглася швидко та ефективно реалізувати історичний шанс для країни продуктивно інтегруватися в світову структурно-інноваційну модель економічного розвитку. У контексті ж сучасного світового розвитку та інноваційної периферійності вітчизняної економіки беззаперечною для України є необхідність формування нової парадигми науково-технологічної та інноваційної політики на засадах інноваційно-творчої діяльності усіх верств населення та нарощування її соціальної маси.

1. Василенко В. Грудневий референдум як найвища форма легітимації української державної незалежності / Василенко В. // Дзеркало тижня. – 2010. – № 46. – 10 грудня.

2. Головатюк В.М. Інвестиційна привабливість інноваційної сфери економіки України: [монографія] / В.М.Головатюк. – К.: Фенікс, 2012. – 364 с.

3. Костюнина Г. М., Баронов В.И. Технопарки в зарубежной и российской практике [Электронный ресурс] / Костюнина Г.М., Баронов В.И. – Режим доступа: <http://www.vestnik.mgimo.ru/razdely/ekonomika/tehnoparki-v-zarubezhnoy-i-rossiyskoy-praktike> .

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ

© Горбаль Н.І., Гошовська О.В., 2017

Просування є важливою частиною маркетингу підприємств і використовується для інформування, переконування, нагадування споживачам про товари, ідеї, діяльність тощо. Сьогодні у динамічних ринкових умовах постійне аналізування трендів і можливостей застосування найсучасніших інструментів просування товарів вітчизняними підприємствами є актуальним.

При формуванні стратегії просування варто орієнтуватись на ключові світові тренди, серед яких у 2016 р. Д. Ньюман [1] виділив: 1. Слідування моделі поведінки покупця. Необхідно координувати діджитал та офлайн-маркетинг, вести покупця від вибору товару до замовлення, оплати, доставки й подальшої комунікації; 2. Максимальна адресність рекламних звернень шляхом використання онлайн-інструментів. Використання програм блокування реклами актуалізує оголошення, що інтегруються з пошуковою системою чи контентом, цікавим для потенційного клієнта. Залучення завдяки соціальним проектам та інсайти покупців – дієвий спосіб просування солідних брендів; 3. Використання 3D-відео для презентації та просування продукту внаслідок зростання популярності відеоконтенту. Особистий досвід, критичний для остаточного рішення про покупку, може бути отриманий не лише в офлайновому магазині, але і в Інтернеті через тривимірне відео. Віртуальна реальність переходить з геймінгу до інтернет-торгівлі; 4. Перетворення соцмереж на важливий канал просування; 5. Багатоканальний маркетинг. Як рітейлери, так і B2B продавці повинні інтегрувати персональний кошик онлайн-покупця на сайті з різними інтернет-ресурсами і способами купівлі; 6. Масиви даних (Big Data) – багате джерело статистичних даних для маркетологів при прийнятті рішень; 7. Мобільний контент і його просування, додатки – неодмінна умова успіху рітейлерів уже зараз, а в майбутньому стане необхідним і для решти збутовиків; 8. Активний розвиток відеоконтенту усіх типів. Стрімінг у режимі реального часу – наступний етап у розвитку маркетингу; 9. Як і раніше, провідна роль контенту, допоміжна – контексту. Все більше гравців ринку шукають якісний органічний трафік, що актуалізує сторітеллінг, природний і релевантний контент; 10. Вирішальне значення збирання даних і аналізування результатів на усіх рівнях організації для оцінки повернення інвестицій і планування подальших дій.

За прогнозами дослідницької компанії Zenithmedia глобальний ринок реклами в найближчі три роки буде рости в середньому на 4% в рік. Ріст рекламних витрат буде традиційно сконцентрований у мегаполісах, – експерти вважають, що десять міст світу принесуть 11%-ве зростання витрат – Нью-Йорк, Лондон, Лос-Анджелес, Джакарта, Токіо, Шанхай, Маніла, Пекін, Даллас і Х'юстон. Рекламні витрати в цих містах за підсумками 2019 р. зростуть до 69 млрд дол. [2].

Частка реклами в інтернеті в загальному обсязі світового рекламного ринку в 2017 р. зросте з 34 до 36,9%, витрати на інтернет-рекламу зростуть на 13% і досягнуть 205 млрд дол. Вперше на інтернет-рекламу буде витрачено більше, ніж на телерекламу (192 млрд дол.). При цьому аналітики прогнозують, що темпи зростання ринку будуть сповільнюватися. Так, якщо в 2015 р. ринок виріс на 20%, в 2016 р. – на 17%, то в подальшому ринок інтернет-реклами ще більше сповільнить ріст (до 12% в 2018 р. та 10% у 2019 р.). Іншим трендом ринку вважають динамічне зростання реклами в соціальних мережах. За прогнозом Zenithmedia в 2019 р. витрати на рекламу в соцмережах перевищать витрати в друкованій пресі та досягнуть 55 млрд дол. В середньому витрати на рекламу в цьому сегменті в найближчі кілька років будуть зростати на 20% щорічно. В той же час обсяги газетної реклами будуть скорочуватися на 5% в рік через падіння тиражів. До 2019 р., як вважають аналітики, обсяги газетної реклами повернуться до рівня 1985 р. [2].

Як бачимо, на сьогодні з активізацією використання цифрових технологій дедалі актуальнішим серед інших інструментів стає Інтернет-маркетинг. Його значною перевагою є те, що споживачі активно користуються Інтернетом, він сприяє прозорості та викликає позитивні емоції, а

також пов'язаний з відносно нижчими витратами. Світові витрати на рекламу в Інтернеті щорічно зростають в середньому на 12-20% і в 2018 р. можуть скласти 253 млрд.дол. [3].

В Україні за п'ять останніх років кількість користувачів Інтернету зросла на третину: з 15,1 млн. осіб у 2012 р. до 20,4 млн. ос. у 2015 р. 58% українців – 21,1 млн.ос. – використовують Інтернет хоча б раз у місяць. Google.com, Mail.ru, Vk.com, Yandex.ua і YouTube.com є найбільш відвідуваними веб-сайтами. 46% українців користуються соціальними мережами, а серед молоді 15-24 років – 89,9%. Vkontakte.ru і Odnoklassniki.ru є використовують близько 70% користувачів, Facebook – 42,9%, а Twitter – 21,6% [4]. Переваги просування в соцмережах: універсальність, великий таргетинг, значні можливості безкоштовного просування методом створення офіційних сторінок організацій, заходів, можливість встановлення тісного «зворотного зв'язку» з потенційними клієнтами. Важливими тут є збір інформації про клієнтів та надання можливості клієнтам обмінятися враженнями про товар чи промоцію на сайті підприємства чи в Інтернет-блозі.

Інтернет Асоціація України (ІнаУ) стверджує, що обсяг вітчизняного ринку інтернет-реклами в 2016 р. склав 1784 млн грн, що на 38% перевищує аналогічний показник 2015 р. [5]. Частка прямих продажів на цьому ринку склала 47%. Частки сегментів медійної інтернет-реклами розподілилися так: банерна реклама – 51,2%; in-stream video (реклама pre-roll, mid-roll, post-roll, pause-roll, overlay-реклама, picture-in-pause) – 28,7%; in-page video (content-roll) – 4,8%; інші нестандартні рішення (спливаючі вікна pop-up та pop-under, формати catfish і screenglide, синхронні банери, фронтлайн, повноекранна реклама, звукова реклама в цифровому аудіопотоку, інші подібні прояви) – 12,3%; спонсорство – 3,0%. Вперше були визначені частки мобільної медійної інтернет-реклами (орієнтованої на користувачів мобільних пристроїв): банерна реклама – 19,0%; in-stream video – 4,9%; in-page video (content-roll) – 1,1%; інші нестандартні рішення – 8,1%. Виявлено, що бренди в категоріях торгівля, харчування та косметика придбувають найбільше відеореклами [5].

До провідних на сьогодні інструментів інтернет-маркетингу також відносяться: 1. Мобільна версія сайту, 2. Медіа-просування продукту через контент, 3. Відеоконтент, 4. Email-розсилки, особливо таргетовані, 5. А/В тести – перевірка реакції цільової аудиторії на контент тощо. Активізується і застосування «партизанського маркетингу» – гнучкого, мобільного та маловитратного, спрямованого на пошук підприємством своєї маркетингової ніші, відмову від відкритого конкурування з потужними конкурентами та використання нетрадиційних, але ефективних способів просування. Основні групи цих інструментів: 1) інструменти масового впливу (flashmob, avto performance, striking, street action, viral video, people adv, partizan projection, viral game, WOM); 2) інструменти локального впливу (ambient media, life placement, mystery shoppers, provocative, pz sampling, graffiti, animal adv, illusion, brand space, wild posting, airfield adv); 3) інструменти цільового впливу (blogging, pizza adv, waterpool adv, wc adv, pz sms, barber adv) [6].

Ефективне просування вимагає ретельного планування і бюджетування, врахування тенденцій розвитку. Серед різних методів просування результати аналізування дають можливість рекомендувати вітчизняним підприємствам подальше активізування просування через Інтернет та «партизанського маркетингу», що на сьогодні є найперспективнішими з точки зору ефективності.

1. Newman D. *The Top 10 Marketing Trends That Will Define 2016.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.forbes.com/sites/daniel_newman/2015/11/03/the-top-10-marketing-trends-that-will-define-2016/; 2. *Глобальні витрати на інтернет-рекламу перевищать 200 млрд доларів у 2017 році.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/lobalnye-rashody-internet-reklamu-prevysyat-1490711007.html>; 3. *The Statistic Portal. Digital advertising spending worldwide 2012-2018 (fee-based).* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statista.com/statistics /237974/online-advertising-spending-worldwide>; 4. *Ukraine profile – Media.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-europe-18006248>; 5. *Ринок інтернет-реклами в Україні виріс на 38%.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://watcher.com.ua /2017/02/15/rynok-internet-reklamy-v-ukrayini-vyris-na-38>; 6. Горбаль Н.І. "Партизанський" маркетинг у міжнародних корпораціях / Н.І. Горбаль, Б.Т. Грущак, З.М. Дутко // Вісник НУ "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні. – 2014. – № 797. – С. 356-362.

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

©Горбенко А.В., Титарчук І.М., 2017

Інновації є ключовим фактором побудови економіки знань і заможного майбутнього, а також важливою передумовою підвищення глобальної конкурентоспроможності економіки держави, поліпшення загальної економічної ефективності, забезпечення сталого зростання та високої якості життя, які є пріоритетними завданнями України. Інноваційна модель розвитку і становлення суспільства розглядається державою як один із способів виконання взятих на себе перед народом зобов'язань із підвищення якості життя населення, подолання технологічної кризи й забезпечення економічного зростання, поліпшення стану навколишнього середовища, гарантування безпеки, охорони територіальної цілісності й національного суверенітету [1, с. 28].

Проте на місцевому рівні є низка проблем, які ускладнюють реалізацію органами місцевого самоврядування інноваційної політики в межах регіонів, територій та окремих населених пунктів. Зокрема, серед них можна відзначити такі [6]:

- 1) недостатнє фінансування за рахунок коштів державного бюджету регіональних та місцевих програм інноваційного розвитку;
- 2) пріоритет поточних інновацій із невеликим строком окупності над довгостроковими наукоємними проектами стратегічного значення;
- 3) відсутність спеціалізованих державних, комунальних та спільних фінансово-кредитних установ, які повинні забезпечувати фінансування наукоємних та венчурних інноваційних проектів у регіонах;
- 4) нерозвиненість місцевої нормативної основи підтримки інноваційного підприємництва;
- 5) безсистемне впровадження інформаційних та мережевих технологій у процес публічно-управлінського адміністрування підприємницької діяльності.

Одним з основних чинників реалізації місцевої інноваційної політики є фінансово-економічна спроможність органів місцевого самоврядування [2]. Ідеться про наявність достатніх фінансових ресурсів для розв'язання основних завдань місцевого самоврядування для впровадження та підтримки інновацій. Однак на сьогодні фінансування наукоємних розробок і проектів є недостатнім і несистематичним. Одним із шляхів вирішення такої проблеми може бути запровадження в рамках місцевих бюджетів спеціальних фондів, які будуть призначені винятково для акумулювання коштів, що в подальшому використовуватимуться для фінансування стратегічних інновацій у межах діяльності комунальних підприємств та приватних підприємницьких структур через механізми регіональних та місцевих програм інноваційного розвитку.

В рамках бюджетної децентралізації одним із вагомих факторів, який може вплинути на стимулювання інноваційної діяльності на місцевому рівні є субвенція на розвиток інфраструктури. Ця субвенція забезпечує спрямування державних коштів на формування якісної інфраструктури об'єднаних територіальних громад, посилення їхньої економічної спроможності та поліпшення надання послуг населенню громад. Розмір субвенції, 1 млрд грн, розподіляється між 159 об'єднаними громадами за чіткою формулою, в залежності від кількості сільського населення і площі громади. Це від 860 тис. грн. для найменшої об'єднаної громади до 28 млн. грн. для найбільшої об'єднаної громади [4].

У проекті Порядку надання субвенції, вказано, що вона надається для створення, модернізації інфраструктури об'єднаної територіальної громади та може спрямовуватись на:

– підвищення якості адміністративних послуг: створення ЦНАПів, сучасних систем організації управління громадою - комунікаційних мереж, баз даних;

– реконструкцію, переобладнання, перепрофілювання будівель бюджетних установ з метою їх використання чи адаптації до нових повноважень та потреб з обов’язковим застосуванням енергозберігаючих технологій;

– закупівлю транспортних засобів для підвезення дітей до навчальних закладів, спецтехніки для комунальних підприємств;

– будівництво водогонів, систем водовідведення, збирання та утилізації твердих побутових відходів, тощо;

– інші об’єкти, які є важливими для посилення економічної спроможності та забезпечення територіальної згуртованості громади.

Загалом, сформувався декілька напрямів, за якими було використано найбільшу кількість коштів цієї субвенції, причому всі ці напрями прямо стосуються життя більшості населення ОТГ (рис. 1).

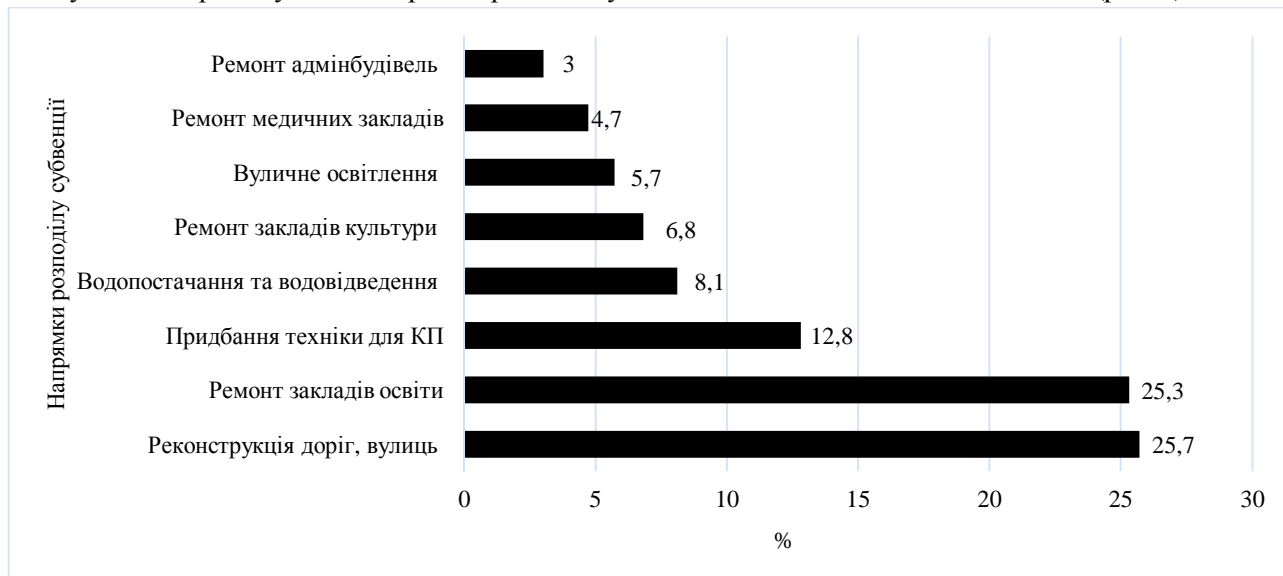

Рис. 1. Питома вага розподілу субвенції на розвиток інфраструктури між ОТГ, %

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Варто зазначити, що ОТГ показали досить хороші бюджетні результати, як по нарощуванні власних доходів, так і по ефективності використання коштів державної субвенції. ОТГ, створені на базі міста чи досить великого селища в основному формують більші фінансові ресурси ніж сільські ОТГ периферійних районів.

Очевидно, що інноваційний потенціал регіонів, окремих населених пунктів, їх спроможність до інноваційної діяльності та інноваційних перетворень визначається такими складниками, як окреслені перспективи інноваційного розвитку; зацікавленість керівництва (посадових осіб) та населення відповідних територій в інноваційному розвитку; забезпеченість науково-технічним потенціалом; наявність кадрового потенціалу; розвиток ринкової інфраструктури, банківських установ тощо [5, 7]. Ураховуючи інтереси держави, регіонів, окремих місцевостей та господарських суб’єктів, за допомогою використання спеціальних важелів управління інноваціями можна досягти значного ефекту, що проявлятиметься в усіх сферах суспільного життя.

Отже, необхідно активніше впроваджувати елементи програмно-цільового планування та виконання місцевих бюджетів. Доцільна подальша оптимізація механізму міжбюджетних трансфертів з урахуванням необхідності фінансування за рахунок місцевих бюджетів окремих інвестиційних витрат неринкового характеру. У подальшому мають бути розроблені методики прогнозування ефективності видатків місцевих бюджетів, використаних на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності.

1. Атаманова Ю. Є. *Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України [Текст]: монографія / Ю. Є. Атаманова. – Х. : Факт, 2006. – 256 с*

2. Коваль А. Субвенція на розвиток інфраструктури [Електронний ресурс] / А. Коваль // Інститут громадянського суспільства. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.csi.org.ua/8640-2/>.
3. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій [Текст]: монографія / за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, Економіч. думка, 2008. – 376 с
4. Об'єднані громади самостійно розпоряджатимуться субвенціями на інфраструктуру [Електронний ресурс] // Україна комунальна. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/objednan-gromadi-samostjno-rozporjadzhatimutsja-subvencjami-na-nfrastrukturu-46333>.
5. Онищук І. Г. Формування інноваційної моделі інвестиційної політики регіону [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 08.10.01 / І. Г. Онищук. – Х., 2005. – 21 с.
6. Петришина М. Окремі питання стимулювання інноваційної діяльності органами місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / М.О. Петришина. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2113/1/Petryshyna_Zinchuk.pdf.
7. Розробка стратегії економічного розвитку [Текст]: Програма сприяння парламентові України: метод. посіб. – К., 2003. – 67 с

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДАНИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ: КРЕАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ЇЇ ФОРМУВАННЯ

© Горин Г.В., 2017

Інформаційна база даних, яка виступає першорядним джерелом представлення вичерпної, найсвіжішої інформації у відстежуванні об'єкта і дотичного кола користувачів: державні структури, бізнес-структури, науково-освітні структури, служби статистики, населення, громадськість та іноземні відвідувачі є актуальною. Тому вважаємо, удосконалення інформаційної бази даних є необхідною, яка полегшить віднайдення певної інформації у повній, доступній, ефективній, зручній і швидкій формах для будь-якого користувача у цілях оцінювання і прийняття рішення.

Проблематикою, пов'язаною з питань інформаційного забезпечення економічного розвитку регіону займалися вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти В.М. Геєць, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С. Й. Вовканич. Вивченню ролі інформації в управлінні регіональним розвитком присвячені праці М. М. Біль, Є. Е. Матвєєва та інші. Проблеми використання статистичної інформації розглядалися у працях О.Г. Осауленка, С.О. Матковського, Я.О. Побурка, Н.А. Мікули.

У матеріалах вільної енциклопедії зміст поняття «база даних» розкривається, як «сукупність даних в інформаційних системах, організованих відповідно до концепції, яка описує характеристику цих даних і взаємозв'язки між їх елементами» [1]; у Оксфордському словнику «Інформаційні технології» – це «збір даних організованих відповідно до концептуальної структури, яка описує характеристики цих даних і відносини між їх відповідними суб'єктами, що підтримують один або кілька областей застосування» [4].

Незважаючи на багатогранність досліджень і публікацій з даної тематики, питання формування інформаційної бази даних рекреаційно-туристичного потенціалу регіону в науковій літературі практично не висвітлені.

В даному випадку мова йде про представлення інвестиційного і рекреаційно-туристичного паспортів регіону, який представлятиме свій потенціал регіону та допоможе здійснювати просування інвестиційної привабливості у рекреаційно-туристичні можливості на територіях регіону.

Ключове призначення паспортів – поширення інформації про рекреаційно-туристичний потенціал регіону.

Задля удосконалення рекреаційно-туристичного паспорта регіону доцільно розширити його наповнення важливими економічними показниками за секторами, що характеризують умови для рекреації, туризму і оздоровлення населення в регіоні, забезпеченість рівня привабливості рекреаційно-туристичного потенціалу регіону [2, С.46].

I сектор – Рівень забезпеченості лікувальними ресурсами загального призначення: чисельність медичних працівників на одне відпочинкове місце; об'єм мінеральної води (лікувальних грязей) на одне відпочинкове місце; площа відпочинкової (пляжної) території на одне відпочинкове місце.

II сектор – Забезпеченість умов проживання, який включає: кількість відпочинкових місць (всього); кількість відпочинкових місць, забезпечених харчуванням, комунальними послугами і засобами комунікації; кількість відпочинкових місць у місцях проживання підвищеного рівня комфортності у приватному секторі; можливість мобільного зв'язку і Інтернет-послуги у приватному секторі.

III сектор – Забезпеченість умов основного відпочинку: кількість посадочних місць у ресторанах, кафе і барах (всього); кількість місць для одночасного зайняття спортом; кількість екскурсійних маршрутів.

IV сектор – Забезпеченість умов додаткового відпочинку: вартість місць проживання самостійного обслуговування; вартість місць проживання, що забезпечені харчуванням і комунальним обслуговуванням; вартість місць проживання підвищеного рівня комфортності.

Рекреаційно-туристичні паспорти мають стати невід'ємною частиною інформаційної бази даних рекреаційно-туристичного потенціалу регіону, оскільки вони є важливим інформаційним ресурсом і можуть використовуватися з метою стимулювання залучення інвестицій, економічного розвитку регіону.

Практичне втілення окреслених пропозицій сприятиме не лише підвищенню ефективності використання інформаційної бази даних, але й стане підґрунтям при оцінюванні розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в регіоні та зміцнення її рекреаційно-туристичного потенціалу.

Інвестиційний паспорт регіону нами наповнено у розрізі секторів: природно-ресурсний, виробничо-господарський і трудовий потенціал району, а саме: географічне розташування; природно-ресурсний потенціал; транспортна інфраструктура; мережі електропостачання, газифікація та водопостачання; виробничо-господарський потенціал; трудовий потенціал. Проведено рейтингову оцінку району за показниками соціально-економічного розвитку. Запропоновано інвестиційні пропозиції в районі. Окреслено законодавчо-нормативну базу регулювання інвестиційної діяльності [3, С.12].

1. База даних : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/База_даних.

2. Горин Г.В. Шлях активізації рекреаційно-туристичного потенціалу та інвестиційної привабливості регіону через формування інформаційних баз даних // Економічні науки, серія «Регіональна економіка». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 13 (49). – Ч 2. Редкол.: відп. ред. д.е.н., проф. Герасимчук З. В. – Луцьк, 2016. – 278 с. – С. 46-49. – 30,5 ум.д.а. – (0,40 д. ар.).

3. Іцук С.О. Інвестиційний паспорт Яворівського району Львівської області / С.О. Іцук, О.М. Кушнірчук-Ставнича, Г.В. Горин / НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 21 с.

4. Database : Vocabulary Information technology – Part 1: Terms and definitions: : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/Database>.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОЧИЩЕННЯ ВОДИ

© Гриценко К.Ю., 2017

Водні ресурси є важливим компонентом оточуючого природного середовища. Вони використовуються та охороняються в Україні як основа життя та діяльності населення, забезпечують економічне, соціальне, екологічне благополуччя та існування тваринного та рослинного світу, використовуються на багатьох виробничих підприємствах і потребують очистки. Економічне обґрунтування вартості очистки є актуальним питанням для будь-якого підприємства, оскільки впливає на виробничу собівартість продукції, що є основним показником для оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Ефективне очищення міських стічних вод від завислих та колоїдно – дисперсних речовин з застосуванням коагулянтів дозволяє залучати у господарську діяльність нові джерела водопостачання та організувати технологічні схеми з більш ефективними показниками очищення вод, які скидаються у поверхневі природні води.

Водоочисні комплекси повинні бути розраховані на рівномірну роботу протягом доби максимального водоспоживання, при цьому слід враховувати необхідність відключення окремих споруд на поточний ремонт, огляд і т.д. Для водоочисних комплексів продуктивністю до 5 тис. м³/добу допускається організація роботи протягом частини доби. Під час проектування водоочисних комплексів, їх комунікації, потрібно розраховувати на можливість пропуску витрати води на 30% більше розрахункового, користуючись міркуваннями інтенсифікації чи реконструкції водоочисних споруд [1].

Аналіз сучасного стану проблеми очистки та знезаражування питної води, зокрема економічної ефективності різних технологій був проведений Н. П. Нечитайло [2]. На підставі літературних джерел ученим було надано порівняльні техніко - економічні показники витрат на знезаражування води різними способами. Так, хлорна двоступінчаста обробка була оцінена в 100 еквівалентних одиниць (екв. од.) з урахуванням того, що їй притаманні відомі недоліки, які пов'язані з екологічною небезпекою методу. Для кип'ятіння вимагаються витрати 30 екв.од., обумовлені вартістю теплової енергії. Витрати на знезаражування сріблом визначаються вартістю реагенту і сягають 25 екв. од. Застосування озонної технології пов'язано із значними первісними витратами і необхідністю забезпечення високого технологічного рівня процесу. Відносна вартість обробки води озоном складає 0.15 екв.од. Використання ультрафіолетового випромінювання й ультразвуку також пов'язано з технологічними труднощами й істотно залежить від забруднення води, яка обробляється. Витрати при ультразвуковій технології складають 3 екв.од., а при ультрафіолетовій 0,1 екв. од. Згідно літературних даних, вартість електрогідравлічної обробки води складає 0,5 екв.од.

Таким чином, з цього дослідження видно, що відносна вартість знезараження води з використанням озону, ультрафіолетового випромінювання й ультразвуку (без врахування первісних витрат на впровадження) найнижча, що підтверджує економічну обґрунтованість застосування даних технологій. Але проблема полягає в потребі у значних початкових капіталовкладеннях.

Непростий склад стічних вод утруднює розробку універсальної технології, яка б була придатною для використання її в різних галузях господарства. Однією з обов'язкових умов дієздатності безстічної системи є отримання солей та інших речовин з очищеної речовини. Перешкоди, які виникають у такому випадку, полягають у виділенні важкорозділюваних сумішей хлоридів, сульфатів, карбонатів та ін., які не задовольняють вимогам технічних умов. Тому потрібно використовувати локальне очищення різних за складом стічних вод. Це здорожчує проект і ускладнює експлуатацію виробництва, але врешті – решт дає економічний, екологічний та соціальні ефекти [3].

Основним завданням має стати пошук найбільш економічної і, разом з тим, ефективної технології очищення води. Для цього було розроблено три варіанти технологічної схеми очисних споруд:

1 варіант: мікрофільтрування, коагулювання, періодичне вуглювання, освітлення в шарі зваженого осаду з рециркуляцією осаду, швидка фільтрація через кварцове завантаження.

2 варіант: передозонування, коагулювання, фільтрування через пісок, окислювання озоном і перекисом водню, обробка на ГАУ, УФ – випромінення.

3 варіант: біопередочистка на носіях прикріплених мікроорганізмів, коагулювання, відстоювання, перед фільтрування, озонування, контактне освітлення в зернистому середовищі, сорбція на стаціонарних адсорберах.

При цьому перший варіант забезпечує підвищення якості питної води до рівня вимог стандартів європейських країн. Другий і третій варіанти забезпечують ще більш високу якість очищення води.

Витрати на експлуатацію установки УФ – опромінення складаються з витрат на електроенергію, змінні УФ – лампи й інших витрат, пов'язаних з періодичним, технічним обслуговуванням. З огляду на те, що звичайно УФ – установки складаються з однакових незаражуючих модулів, розрахунок експлуатаційних витрат здійснюється для одного модуля з наступним множенням отриманого результату на кількість модулів в УФ – приладі. Для найбільшої вірогідності результату необхідне також техніко - економічне обґрунтування інвестування того або іншого проектів систем водо підготовки.

Для вітчизняних підприємств водопостачання доцільнішою є методика техніко – економічного обґрунтування, що передбачає оцінку пропонованих технологічних рішень за чистим дисконтованим доходом (ЧДД), індексом прибутковості або доходності (ІД) і внутрішньою нормою прибутковості (ВНД) .

У ході детального аналізу (розрахунку ЧДД , ВНД , ІД по трьом варіантам) було остаточно встановлено, що капітальні вкладення в технологічну схему, що включає двоступінчасте озонування й УФ – опромінення, більш вигідні. З огляду на переваги розглянутої технології над іншими слід ухвалити рішення щодо переустаткування системи водо підготовки за варіантом 2.

Крім введення до схеми очищення води блоків первинного й вторинного озонування й установки УФ – опромінення, може бути запропонована система автоматичного керування режимом роботи станції в цілому. У цьому випадку необхідна модернізація насосних агрегатів, заміна елементів гідромеханічного устаткування (засувки, затвори) і інше. Досвід експлуатації модернізованих станцій свідчить про істотні переваги цієї технології, особливо в періоди низької якості використовуваної води (висока температура, евтрофікація тощо).

За рахунок ефективного вилучення з води розчиненого біоокисненого органічного вуглецю шляхом вторинного озонування можна повністю відмовитися від застосування хлору на цьому етапі водопідготовки. Використання на кінцевій стадії знезаражування УФ – опромінення з періодичним введенням хлорамінів підвищує надійність очищення й захист мереж розподілу.

Різде зниження (до 80%) дози хлору на цьому етапі дозволяє вирішити проблему утворення токсичних хлорорганічних сполук у питній воді [4].

Таким чином, крім поліпшення органолептичних, хімічних і мікробіологічних характеристик води й значного зменшення кількості хлороформу й інших канцерогенних галогеновмісних сполук, застосування озонування й УФ – опромінення також дозволяє істотно знизити (до 69 -70 %) витрати на водопідготовку.

1. Николадзе Г.И. *Технологія очищення природних вод : Підручник для вузів.* /Г.И. Николадзе.- Москва: Вища школа . – 1987. – 479 с.

2. Нечитайло Н. П. *Удосконалена технологія підготовки й знезаражування питної води для малих об'єктів водопостачання :Автореф. дис. канд. тех. наук : 05.23.04 / Харківський державний технічний університет будівництва й архітектури . – Харків , 2006. – 24 с.*

3. Запольський А.К. *Фізико – хімічні основи технології очищення стічних вод* /А.К. Запольський , Н.А. Мішкова – Клименко , І.М. Астрелін , М.Т. Брик, П.І.Гвоздяк, Т.В.Князькова //Підручник.- К.: Лібра ,2000. – 552 с.

4. Давидчук С.П. ,Козловська Т.Ф. *Оцінка еколого– економічної ефективності впровадження сучасних технологій підвищення рівня екологічної безпеки природної та питної води* /С.П. Давидчук , Т.Ф.Козловська // Вісник кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – Кременчук: КрНУ, 2012. – Випуск 4 (75). – 208 с.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

©Гришина Л.О., 2017

У жорстких і мінливих умовах ринкового середовища при одночасному загостренні конкурентної боротьби на світовому і національному ринках, адаптація національних машинобудівних підприємств безпосередньо пов'язана з інноваціями та інноваційним розвитком, як рушійними силами економічного зростання. Саме перехід машинобудівних підприємств на шлях інноваційного розвитку дозволить забезпечити стійке функціонування за рахунок успішного конкурування на основі впровадження інновацій (продуктових, технологічних, управлінських тощо), випуску конкурентноспроможної продукції з високими технічними, економічними та естетичними характеристиками, ефективного використання власного виробничого потенціалу.

Машинобудівний комплекс визначає стан виробничого потенціалу регіону, забезпечує стійке функціонування провідних галузей економіки (паливно-енергетичний комплекс, транспорт і зв'язок, агропромисловий комплекс, будівництво). Від рівня розвитку машинобудування залежать найважливіші питомі показники валового внутрішнього продукту країни (матеріаломісткість, енергоємність і т.д.), продуктивність праці в галузях народного господарства, рівень екологічної безпеки промислового виробництва і рівень обороноздатності держави, що особливо важливо в умовах бойових дій на сході України [1].

Миколаївська область - це високо розвинутий індустріальний регіон держави, який визначається потужною багатогалузевою промисловістю. У структурі промисловості Миколаєва основне місце займає машинобудування і металообробка, серед яких виділяються такі галузі, як суднобудування й енергетичне машинобудування. За 2016 р. відбувся приріст продукції машинобудування на 1,1%, забезпечений завдяки нарощенню випуску всмоктувальних повітряних фільтрів для двигунів внутрішнього згоряння, установок для кондиціонування повітря, вантажопідіймачів, клапанів керування процесом та інших матеріалів. У 2016 році на 28,5% більше випущено сільськогосподарських та лісогосподарських машин. Поряд з цим, на 20% знизився обсяг продукції у підприємств транспортно-машинобудування внаслідок скорочення обсягу виробництва на підприємствах з будування та ремонту суден. Спостерігалася спадна динаміка на початку 2017 р., відставання від рівня машинобудівної продукції січня минулого року становило 5,1% внаслідок зниження виробничої активності підприємств з будування та ремонту суден.

Слід відзначити негативну тенденцію □ зменшення обсягів реалізованої продукції протягом останніх шести років. Якщо в 2011 р. частка підприємств машинобудування в обсягах реалізації промислової продукції області становила 15,7%, то в 2016 р. цей показник зменшився до 13,6 %.

На нашу думку, одною із існуючих проблем машинобудуваного комплексу Миколаївського регіону є низький рівень інноваційної активності підприємств цієї сфери. В таблиці 1 наведені основні показники інноваційної діяльності промислових, у т.ч. машинобудівних, підприємств Миколаївщини, динаміка яких є свідченням цього. Так, за останні шість років в 2,5 рази менше впроваджено нових технологічних процесів і в 1,5 рази менше освоєно нових видів продукції [2].

Розвиток сприятливого інноваційного середовища потребує належної фінансової підтримки та стимулювання науково-технічного потенціалу машинобудівної галузі, що обумовлено тим, що внутрішній ринок наукоємної продукції продовжує скорочуватись і тим, що в структурі витрат на інноваційну діяльність значну вагу займають кошти на фундаментальні дослідження і прикладні розробки та на придбання основних засобів. Так, в 2015 р. у загальній сумі витрат на інноваційну діяльність 18,1 % коштів направлено на придбання машин і обладнання, 79,5 % - на дослідження і розробки, і лише 0,14% - на придбання нових технологій.

Показники інноваційної діяльності промислових підприємств Миколаївської області

Показники	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Частка підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, %	16,6	22,8	29,8	24,9	19,9	31,2
Частка підприємств, що впроваджували інновації, %	9,1	9,7	13,8	11,7	10,1	23,7
Освоєно нових видів продукції, од. з них:	41	34	61	268	68	28
- машин, устаткування	15	13	15	9	7	4
Впроваджено нових ТП, од.	30	36	29	13	35	13

Крім того, низька конкурентоспроможність продукції і, нестача фінансових ресурсів у зв'язку з низькою інвестиційною привабливістю даної галузі, дефіцит кваліфікованих кадрів для підприємств машинобудування, вплинули на негативний рівень розвитку машинобудівного комплексу регіону.

Отже, на сьогодні машинобудування перестало бути пріоритетною сферою діяльності, що обумовлено на мікрорівні причинами, пов'язаними з недостатньою інтенсивністю та ефективністю інноваційної діяльності підприємств, на макрорівні - з недостатньою пропрацьованістю державної стратегії виведення машинобудування з кризи і забезпечення його подальшої підтримки в сфері реалізації інновацій, без яких неможливий високий рівень конкурентоспроможності машинобудівної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Як відзначалося у Програмі діяльності Уряду «Подолання впливу світової фінансової кризи та поступальний розвиток», у Стратегії розвитку України до 2020 р. та інших документах, одними з напрямів підвищення конкурентоспроможності економіки є формування інноваційної інфраструктури та системи трансферу технологій, розвиток системи управління інтелектуальною власністю, стимулювання попиту на інновації, тощо[3; 4].

Про важливість означених проблем формування дієвої системи сприяння інноваційно-інвестиційному розвитку, зокрема, суднобудування свідчить прийняття Урядом Стратегії розвитку суднобудування на період до 2020 року, а також схваленої Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку кораблебудування на період до 2035 р. [5]. У цих документах, зокрема, зазначається, що проведення модернізації, технічного переоснащення і забезпечення ефективного використання виробничих потужностей галузі, передбачає посилення значення регіональних чинників її розвитку. Саме питання державної підтримки науково-дослідних робіт, розвиток виробничого і науково-технічного потенціалу, оновлення основних фондів підприємств, впровадження високих наукоємких конкурентоспроможних технологій у пріоритетних напрямках інноваційної діяльності у підгалузях машинобудування є одними з важливих складових формування інноваційного середовища в сучасних економічних умовах господарювання.

1. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю.М. Барташевська // *Європейський вектор економічного розвитку*. - 2010. - № 1 (8). - С. 19-25.

2. Офіційний сайт головного управління статистики Миколаївської області // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>

3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.- упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. — К: Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.

4. Програма діяльності Кабінету Міністрів України "Подолання впливу світової фінансово-економічної криз та поступальний розвиток". - №1107, від 20.12.2008 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0005120-08>.

5. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку кораблебудування на період до 2035 року. – Розпорядження КМУ №671-р, від 6.05.2009 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/671-2009-%D1%80>

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© В.А. Гришко, А.В. Симак, А.Л. Висоцький, 2017

Серед видів економічної діяльності, які потребують розробки та реалізації широкомасштабної програми інвестиційно-інноваційної діяльності, важливе місце посідає машинобудування. Здійснення такої програми вимагає, серед іншого, побудови дієвого механізму управління інвестиційним потенціалом машинобудівних підприємств. Своєю чергою, необхідною передумовою ефективного управління інвестиційним потенціалом підприємств є обґрунтоване оцінювання його рівня [1, с. 7-13; 2, с. 18-20 та ін.].

Оцінювання поточного рівня інвестиційного потенціалу машинобудівного підприємства повинно здійснюватися шляхом сумування потреби в інвестиціях у дане підприємство за такими двома напрямками: інвестиції у поповнення оборотного капіталу; інвестиції в основний капітал (в оновлення основних засобів (ОЗ) та розширення випуску існуючих видів продукції). При оцінюванні стратегічного рівня інвестиційного потенціалу підприємства необхідно враховувати ще два напрями вкладення інвестицій: у розробку нових видів продукції та у нематеріальні активи; у виробництво нових видів продукції. Зокрема, величину потрібних інвестицій у розширення виробництва машинобудівним підприємством продукції доцільно визначати за такою формулою:

$$I_{III} = \left(\frac{O_p \times T_{np}}{\Phi_B^C} + \Phi_C - \Phi_M \right) \times \frac{Ч_{II}}{\Phi_B^M}, \quad (1)$$

де I_{III} – рівень інвестиційного потенціалу машинобудівного підприємства на початок планового року стосовно інвестицій у розширення виробництва ним продукції; O_p – вартісний обсяг реалізації продукції підприємствами – споживачами машинобудівної продукції у попередньому році; T_{np} – прогнозний темп приросту попиту на продукцію, яку виготовляють споживачі машинобудівного підприємства у плановому році порівняно із попереднім, у частках одиниці; Φ_B^C – фондвіддача ОЗ споживачів машинобудівної продукції (у частині тих ОЗ, що виготовляються даним машинобудівним підприємством); Φ_C – потреба у заміні застарілих ОЗ у споживачів машинобудівної продукції на початок планового року у грошовому виразі; Φ_M – вартість ОЗ споживачів машинобудівної продукції (у частині тих ОЗ, що виготовляються даним машинобудівним підприємством) на початок планового періоду за умови, що обсяги виготовлення машинобудівної продукції залишаються на рівні попереднього року; $Ч_{II}$ – частка даного машинобудівного підприємства на ринку машинобудівної продукції відносно обсягів її реалізації; Φ_B^M – фондвіддача ОЗ машинобудівного підприємства.

Отже, результатом комплексного оцінювання інвестиційного потенціалу машинобудівного підприємства повинен стати розрахунок показника оптимальних обсягів інвестицій, які доцільно на даний момент часу (або протягом планового періоду) вкласти у це підприємство.

1. Андріанов Ю.О. Оцінювання та формування інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 / Ю.О. Андріанов; Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів, 2010. – 23 с. 2. Єфіменко Н.А. Формування інвестиційного потенціалу на підприємствах машинобудівного комплексу / Н.А. Єфіменко // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. - № 9. – С. 17-21.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

© Гуторов А.О., 2017

Функціонування будь-якої соціально-економічної системи базується на вихідних нормах, правилах, методах і механізмах, які забезпечують її стійкість і розвиток в умовах мінливої кон'юнктури. Принцип – це основні засади, правила і норми діяльності, визначає початкові істини і положення, які лежать в основі інших норм та законів. Як принципи формування й реалізації інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки, слід вважати такі:

1. Принцип заінтересованості суб'єктів інтеграційних відносин. Лейтмотивом розвитку будь-яких економічних відносин є реалізація економічних інтересів. Первинними тут є інтереси конкретної людини, працівника, а другорядними – інтереси суспільства, держави, галузі та підприємства. Без заінтересованості цивілізовані інтеграційні відносини сформувані і розвивати неможливо! Отже, система економічних інтересів є іманентною інтеграційним відносинам, ієрархічні структури яких повністю збігаються. Відтак систему економічних інтересів учасників інтеграційних відносин слід розглядати на рівні держави і її регіонів, а також інтегрованого суб'єкта господарювання та окремих працівників.

2. Принцип формальної добровільної участі в інтеграційних відносинах. Нехтування цим принципом призводить до різних форм рейдерства, експропріації, а без належного регуляторного впливу з боку державних і суспільних інститутів – взагалі створює загрозу переходу до докапіталістичних способів виробництва. З іншого боку, надмірна лібералізація, свобода економічного вибору й децентралізація унеможливають реалізацію державних стратегій секторального і просторового розвитку, сприяє пануванню приватних і групових інтересів над інтересами інтеграційного цілого. Отже, вплив принципу добровільності обмежується до певної міри стратегічними цілями і національними інтересами на макрорівні та інтересами господарського об'єднання на мікрорівні. Мірою цього обмеження є дотримання демократичного централізму під час організації і управління економічною діяльністю інтегрованими суб'єктами господарювання.

3. Принцип цілісності й субординації умов інтеграції. Під час розвитку інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки необхідна чітка узгодженість дій між усіма учасниками інтеграційного процесу. Залежно від виробничого типу сільськогосподарських товаровиробників у результаті реалізації інтеграційних відносин на певній території має утворитися відповідних продуктивний підкомплекс з орієнтацією на виробництво кінцевих видів продукції споживчого попиту. Зважаючи на те, що на розвиток інтеграційних відносин впливають різноманітні чинники зовнішнього середовища, у певний момент часу їхня сила впливу, склад і вектор направленої дії різняться залежно від суспільно-економічних і політичних умов. Крім того, умови інтеграції узгоджуються із протиріччями інтеграційних відносин. Проте, сукупний вплив факторів зовнішнього середовища визначається за переважаючою тенденцією, сутність якої зводиться до субординації умов інтеграції на окремій території у певний момент часу.

4. Принцип єдності об'єктивної і суб'єктивної сутності інтеграційних відносин. Так, інтеграційні відносини є багатоаспектними, носять комплексний, міждисциплінарний характер. Незважаючи на формальну детермінованість, їхній розвиток завжди супроводжується суб'єктивними і об'єктивними обставинами, явищами, процесами, діями та подіями. Для якісних інтеграційних перетворень необхідно, щоб склалися відповідні передумови цього, які, за активної участі суб'єктів інтеграції, приведуть до появи нових або трансформації старих форм реалізації інтеграційних відносин. Якщо суб'єкти інтеграції не характеризуються рефлексивністю щодо об'єктивних передумов, то розвиток інтеграційних відносин у цьому напрямі не відбувається. Як

вказує В. Феодоритов, дезінтеграція тут є не альтернативою інтеграції, а формальним протестом проти певної форми реалізації інтеграційних відносин [1, с. 53], тим самим являє собою дороговказ на тлі біфуркацій економічної системи.

5. Принцип розвитку інтеграційних відносин. Методологічною основою для пізнання інтеграційних відносин є системно-еволюційний підхід, який базується на принципах еволюції системи та системності еволюції. Своєю чергою, він базується на догматі системності інтеграції. Тоді інтеграційні відносини детерміновані через їхні елементи (суб'єктний склад), зв'язки і власне відносини як акт взаємодії між ними (об'єктний склад). Крім цього, система інтеграційних відносин на мега- і макрорівні складається з відповідних систем на нижчих щаблях ієрархії (вертикаль системи), а секторальні інтеграційні відносини формують сукупні інтеграційні відносини на рівні економіки (горизонталь системи).

Усі елементи інтеграційних відносин під впливом ендогенних і екзогенних факторів перебувають у постійному русі, прагнучі до більш досконалих форм інтеграції. Зважаючи на системність і цілеспрямований рух інтеграційних елементів, інтеграційні відносини можна представити у вигляді самоорганізації. Еволюційну зміну станів інтегрованої системи прийнято називати інтеграційним процесом. Але, як свідчать новітні аспектологічні дослідження М. Гінзбурга, процес – це стан справ, який триває в часі й змінюється кількісно, але не якісно. Процес на відміну від події не передбачає виникнення нового стану, але може призвести до події. Подія ж відбиває перехід кількісних змін у якісні, тобто знаменує «стрибок» з одного стану в інший [2, с. 45]. Інтеграційні відносини є динамічно розвитковою системою, що володіє системною пам'яттю про минулі стани і причини, які їх спричинили. Саме тому, на наше переконання, некоректно вести мову про «розвиток інтеграційних процесів», тому що так інтеграцію обмежено лише кількісними змінами. На відміну від цього, «розвиток інтеграційних відносин» включає процесну і подійну стадії, свідчить про кількісні і якісні системні трансформації. Своєю чергою, перехід від одного стану системи інтеграційних відносин до іншого є інтеграційним механізмом.

6. Принцип оптимального співвідношення інтеграції на всіх рівнях ієрархії економічних систем. Тут інтеграція розуміється як дискретний стан інтеграційних відносин на певний момент часу. Тоді, найбільшої ефективності і прогресу розвитку інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки можна досягти лише за умови, що стан інтеграції у секторальному і просторовому вимірах є максимально однаковий. Структурна стійкість системи інтеграційних відносин зумовлена дією закону відносних опорів («закон найменших») О. Богданова, визначається за найменшою її частинною стійкістю [3, с. 216]. У методологічному плані цю проблему ґрунтовно дослідили на прикладі аграрного сектора економіки України П. Саблук, М. Малік і В. Валентинов. З іншого боку, інтеграційні відносини хоча об'єктивно і прямують до закритості, є відкритою соціально-економічно системою, на яку істотного впливу завдають політичні рішення і глобалізаційні виклики. Проте, визначальним аспектом, на нашу думку є те, що на всіх рівнях ієрархії економічних систем інтеграція є одночасно і наслідком і джерелом суспільного відтворення. Сталий розвиток інтеграційних відносин визначає якісний перехід між виробничими переділами, знаменує модель неоіндустріалізації.

Узагальнені нами принципи розвитку інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки є тими визначальними передумовами, дотримання яких забезпечить сталість, їхнє ефективне формування й реалізацію з урахуванням національних пріоритетів.

1. Феодоритов В. Я. *Сущность и классификация типов и причин дезинтеграции* / В. Я. Феодоритов // *Интеграционные процессы в странах СНГ: межвуз. сб.* / под. ред. В. Т. Рязанова. – СПб. : Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1996. – С. 48–58.

2. Гінзбург М. *Категорійно-поняттєвий апарат аспектологічних досліджень* / М. Гінзбург // *Українська наукова термінологія. Історія та сучасний стан : матер. наук.-практ. конф. 5 грудня 2014 р.* – К. : Наукова думка, 2015. – С. 42–60.

3. Богданов А. А. *Тектология: (Всеобщая организационная наука) [в 2-х кн.]* : Кн. 1 / А. А. Богданов ; редкол. : Л. И. Абалкин (отв. ред.) [и др.]. – М. : Экономика, 1989. – 304 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

©Гуцул Т.А., Іванчук О.Л., 2017

Останніми роками як у світі, так і в Україні, в зв'язку з подорожчанням енергоносіїв, все більше уваги почали приділяти біопаливу, що виробляється з високопродуктивних енергетичних культур. Це відбувається внаслідок зменшення запасів вугілля, нафти та газу, кліматичних змін у світі. Але кількість населення на планеті постійно зростає, а енергоресурсів та продуктів харчування споживається все більше. На фоні цього, джерела відновлюваної енергії мають надзвичайно важливе значення, і особливої ролі набуває одержання енергії саме з біологічного палива, адже рослини - це майже невичерпне джерело продуктів харчування та сировини, що, у зв'язку із зростанням глобального дефіциту ресурсів, є вирішальною якісною характеристикою.

Енергетичні рослини цінні великим урожаєм і невибагливістю до вирощування. За відносно короткий часовий період можуть давати великі прирости біомаси (біопаливо). В перерахунку на еквівалент енергії витрати на вирощування таких культур значно менші, ніж вартість енергоносіїв, отриманих від традиційних джерел.

Вибір тієї чи іншої енергетичної культури залежить від багатьох факторів: тип ґрунтів, місцезнаходження ділянки та доступ до вологи, вид ландшафту тощо. Обов'язково потрібно визначитись зі строками та способами збирання врожаю, його зберіганням, переробкою та транспортуванням (економічно доцільна відстань транспортування біомаси як палива не повинна перевищувати 50 км).

Велика кількість рослин була досліджена для визначення потенційної можливості використання їх у якості енергетичних культур, але тільки небагато видів досягли комерційного рівня і вирощуються на великих площах. На сьогоднішній день відомо близько 20 видів швидкоростучих рослин, які можна вирощувати для отримання рослинної біомаси. Це евкаліпт, тополь, верба, міскантус, а також цукрові і кормові буряки та цукрове сорго. Зібрана біомаса використовується для виробництва теплової та електричної енергії, може бути сировиною для виробництва твердого біопалива. Також традиційними енергетичними культурами є кукурудза і цукровий очерет, які вирощуються для виробництва етанолу в промислових масштабах, наприклад в таких країнах, як Бразилія і США.

В Україні щорічно збирається понад 60 млн. т зернових культур. У значних обсягах солома і рослинні відходи, як побічні продукти сільськогосподарського рослинництва. Річний технічно-досяжний енергетичний потенціал твердої біомаси в Україні є еквівалентним 18 млн. т н.е., а його використання дає змогу щорічно заощаджувати близько 22 млрд. м. куб. природного газу. Найбільший потенціал твердої біомаси зосереджений у Полтавській, Дніпропетровській, Вінницькій та Кіровоградській областях і становить понад 1,0 млн. т н.е./рік. Для визначення виходу соломи і рослинних залишків використовують коефіцієнт відходів - відношення урожаю соломи або стебел рослин до урожаю зерна. За різними оцінками, на кожен тону зерна можна отримати 1,5-2,0 т соломи або рослинних залишків. 50-60% соломи пшениці, ячменю, жита використовується для утримання худоби та удобрення ґрунтів, а стебла кукурудзи та соняшнику залишаються на полях після збирання врожаю. Таким чином, в Україні є достатній енергетичний потенціал соломи і рослинних відходів. Значна частина соломи після збирання пресується у тюки, брикети та пелети і використовується для опалення. На 14 підприємствах олійної промисловості спалюється понад 500 тис. т лушпиння соняшнику і 120 тис. т його гранулюється. Лісистість території України становить близько 16% її загальної площі. Щорічно заготовлюється 16-17 млн. м

деревини; відходи переробки деревини складають до 10 млн. м. куб. На даний час близько 70% відходів деревини у вигляді тирси, трісок, пелет і брикетів використовується як біопаливо.

Україна за природно-економічними умовами належить до країн з надзвичайно сприятливими умовами та потенціалом для забезпечення продовольчої безпеки і створення стабільного ринку енергетичних культур для використання в біопаливній промисловості. І хоча енергетичні культури поки є віртуальною складовою, оскільки наразі в Україні практично немає енергетичних плантацій за виключенням декількох експериментальних ділянок, з огляду на досвід Європейських країн, можна очікувати стрімкий розвиток цього сектору вже найближчими роками.

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ В МОДЕЛІ «ПОТРІЙНОЇ СПІРАЛІ» ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

©Денисюк В.А., 2017

В умовах кризового стану економіки України одним з головних напрямків в модернізації і створенні сучасної української економіки стає формування ефективний національної інноваційної системи (НІС) як основного стратегічного орієнтуру у виробленні нових конкурентних переваг в системі світового господарства. Саме поняття НІС з'явилося не так давно. У 1980-і рр. ряд вчених-економістів одночасно розробляли концепцію НІС. Визнаними лідерами в цьому напрямку залишаються Р. Нельсон - професор Колумбійського університету (США), Б. Лундвалл - професор університету г.Упсала (Швеція), К. Фрімен - професор Сассекського університету (Великобританія).

Так, К. Фрімен трактує НІС як "мережу інститутів в громадському і приватному секторах, діяльність і взаємодія яких забезпечують ініціювання, імпорт, модифікацію і поширення нових технологій". У такій НІС держава стимулює інноваційну діяльність за допомогою проведення відповідної політики і використовуючи різноманітні заходи стимулювання, прагне зміцнити зв'язки між наукою і виробництвом, акцентує увагу на трансфер технологій за допомогою формування відповідної інфраструктури, розбудовує сприятливі умови для створення нових інноваційних фірм. Для досягнення високої результативності НІС повинні добре взаємодіяти наука і виробництво, що в багатьох випадках утруднено через різні причини. Ряд учених за кордоном таку НІС визначають як «НІС індустріального типу». Недоліки такої НІС особливо проявляються в державах зі слабкою економікою, низьким рівнем фінансування НДР і ДКР, а також в країнах, де корупція загрожує національним інтересам та використовуються корупційні схеми в розподілі бюджетних коштів. До таких країн відноситься і Україна.

В цих умовах перспективи розвитку економіки багато в чому визначаються здатністю в суспільстві та на державному рівнях формуванні умов для розвитку новітньої НІС, в якій підсилюється роль університетської науки та університетів в цілому в розробці новітніх знань та технологій та їх ефективного використання в національній економіці, формуванні та розвитку інноваційного середовища [1].

Сутність такої моделі визначається у значному збільшенні якості взаємодії на кожному рівні розробки інноваційного продукту трьох інститутів: науки-держави та промисловості (бізнесу). Прикладом успішного формування підприємницьких університетів з чисто освітніх по типу «потрійної спіралі» є Швеція, з розробки інновацій, США, Німеччина и Великобританія. В цих країнах використання моделі потрійної спіралі призвело до успішного формування підприємницьких університетів та їх впливу на активізацію інноваційної діяльності.

В роботі запропоновано підході для формування та розвитку підприємницьких університетів як фактору активізації інноваційної діяльності та розвитку інноваційного середовища в Україні. В Україні вже у 2017 р. слід Розробити «Концепцію формування та розвитку підприємницьких університетів до 2030 р.» із створенням організаційно економічних механізмів їх діяльності. Для розробки Концепції слід залучити Міністерство освіти та науки, Наукові центри НАН України та МОН України, керівництво, науковців та менеджерів з передових університетів ВНЗ, представників державної влади в регіонах та інші структури.

1. Денисюк В.А. Дослідження інноваційного середовища як індикатора інноваційності економіки / В.А. Денисюк, Н.І. Чухрай // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2004. – № 504 : Проблеми економіки та управління. – С. 15–20.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЕКОНОМІЦІ – ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЇЇ РОЗВИТКУ

© Довбенко В.І., 2017

Успішне вирішення суперечностей у соціальній та економічній сфері неможливе без інновацій, своєчасного та ефективного застосування передових технологій на їх основі на практиці. Інноваційна та науково-технічна діяльність є процесом трансформації нових ідей та знань у конкретні результати, які у свою чергу повинні плідно застосовуватися для вирішення конкретних завдань розвитку економіки.

Головна мета трансформації інноваційного розвитку не може обмежуватися підвищенням рівня конкурентоспроможності економіки, але повинна також забезпечувати національну безпеку, зростання людського капіталу, сприяти покращенню економічного стану країни. Орієнтирами успішності такої трансформації на макrorівні виступають показники соціального прогресу: якість життя, людський розвиток, індекси стану довкілля, охорони здоров'я та ін.; на мікрорівні – конкурентні переваги суб'єктів господарювання, соціальні умови для зростання національної конкурентоспроможності [1, с.31-32].

За умов нестабільного, швидко змінюваного економічного середовища, загострення конкуренції ключовими чинниками успіху стають не тільки виробничі нововведення, а й організаційно-управлінські інновації. На сучасному етапі розвитку України вплив інноваційних факторів на економічне зростання є вкрай незначним, а також існують суттєві перешкоди у сфері управління інноваційною діяльністю.

Людське суспільство переходить на етап інновацій та новітніх технологій. Глобальну економіку науковці порівнюють з пірамідою – ієрархією знань, в якій залишаються лише ті, хто постійно інвестує в інновації, отримуючи натомість добробут [2, с.118]. Аналізуючи досвід Ізраїлю у сфері розвитку економіки, Ш.Перес наголошував на визначальній ролі людини і науки у даних процесах. У науки немає меж, обмежень, наука не має рефлексії. Ізраїльтяни терпимі до конструктивних інтелектуальних невдач і переконані, що не зазнавши їх, неможливо досягти справжніх інновацій [2, с.126-128].

Висловлені вище думки підтверджують факти з діяльності американської Intel за часів керівництва нею Е.Гроува. Дана компанія визнала свої прорахунки у новому процесорі Pentium, хоча ймовірність похибки при здійсненні обчислювальних операцій, пов'язаних із округленням часток двох надвеликих чисел становила лише незначну величину (один раз на дев'ять мільярдів операцій). З метою збереження власного бренду та престижу компанія Intel опублікувала офіційне вибачення у пресі, у якому запропонувала кожному власнику заміну материнської плати. Практика підтвердила, що витрачені 475 млн. дол. на зазначене відшкодування були однією з найкращих інвестицій Гроува. Попит на Pentium стрімко зріс. Довіра споживачів до продуктів Intel була відновлена. Завдяки запуску Windows 95, що відбулося менш як за рік після офіційних вибачень перед споживачами, доходи Intel зросли на 40%, а прибутки збільшилися на 56% [3, с.102-106].

В епоху невизначеності в економіці та бізнесі особисті пріоритети лідерів часто забезпечують розвиток компаній. Однак рецепт минулого успіху не завжди спрацьовує в майбутньому, так як змінюються технології, ринки і пріоритети споживача. З'являються нові конкуренти. У результаті необхідно формувати нові погляди на розробку підходів до визначення цілей розвитку і розробку відповідної стратегії компаній.

Відповідно до положень Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004–2015 рр. «Шляхом європейської інтеграції» головним для періоду 2004–2015 рр. мали стати ефективне поєднання інвестиційного та інноваційного процесів розвитку (йдеться про ситуацію,

коли щонайменше 70–80% інвестицій мають бути, з одного боку, інноваційними, з іншого – такими, що сприяють подальшим прогресивним структурним змінам української економіки), по-друге, зазначений феномен поєднання інвестицій та інновацій має забезпечити переважно стійкий випереджальний характер економічного зростання, щоб спричинити глибокі якісні соціально-економічні перетворення в суспільстві, які б сприяли реалізації завдань європейської інтеграції (середньорічні темпи зростання ВВП в Україні повинні бути в 1,5–2 рази вищими, ніж загалом у країнах ЄС та не меншими рівня 6–7%) [4]. Однак у силу дії ряду негативних чинників, поставлені у даній стратегії цілі не було досягнуто.

Представники науки і бізнесу все в більшій мірі усвідомлюють необхідність спільного вирішення проблем розвитку економіки та соціальної сфери на базі їх своєчасного вирішення у дусі партнерства на основі концепцій потрійної спіралі та відкритих інновацій. Доцільно збільшувати потенціал економічної системи за рахунок залучення в інноваційні процеси широкого кола вмотивованих учасників, що пропонуватимуть нові ідеї вирішення проблем розвитку продуктів і технологій. Для вирішення подібних завдань важливо зміцнити університетську і прикладну науку, забезпечивши їх ефективну взаємодію з бізнесом. Подібні заходи передбачають реформування сфери науки й досліджень, забезпечення гідного рівня оплати праці дослідників, сприяння процесам припливу перспективних кадрів, здатних налагоджувати співпрацю з бізнес-партнерами. Необхідно налагодити партнерські взаємини держави, науки і бізнесу шляхом формування ефективних мережевих структур (інноваційних кластерів, центрів трансферу технологій, венчурних фондів, технологічних та наукових парків тощо). Зазначені інфраструктурні складові покликані інтенсивно взаємодіяти між собою, а також з потенційними замовниками ліцензій та інноваційних продуктів. У перспективі це дало б змогу сформувати технополіси із замкнутими науковими та виробничими циклами, зорієнтованими на задоволення перспективних потреб споживача. Для налагодження ефективного трансферу знань і технологій важливо створити гнучку організаційну структуру за прообразом «Макс Планк інновації», яка б виступала ефективним посередником між наукою і промисловістю, забезпечувала правовий захист об'єктів інтелектуальної власності, надавала дієву допомогу вченим з питань ліцензування, захисту патентних прав, складання бізнес-планів, створення стартапів та спін-офсів [5]. Слід навчитися ефективно управляти процесом обміну ідеями та розробками, забезпечивши оптимальну взаємодію сторін у ході спільної реалізації ними перспективних інноваційних проектів.

Отже для формування ефективного інноваційного середовища в економіці важливо творчо підійти до вирішення завдань активізації інноваційної діяльності на базі вивільнення ініціативи учасників відповідних процесів розвитку науки і виробництва та спрямувати її на вирішення актуальних завдань підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів на основі створення умов для оперативної взаємовигідної взаємодії учасників процесів трансферу знань і технологій та комерціалізації результатів наукових розробок. Важливо забезпечити переведення вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку і створити необхідні умови для швидкого й ефективного здійснення необхідних перетворень у продуктивних силах та існуючому виробничому і науково-технологічному потенціалі країни.

1. Білик Р.С. *Особливості розвитку інноваційного середовища в Україні в умовах глобальної конкуренції* /Р.С. Білик. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій»*, 2015. Випуск 4. – с. 27-34.

2. Шаров І. *Від мрії – до дії!* /І.Шаров. – К.: Арт Економі, 2016. – 188 с.

3. Yoffie D.B. *Strategy rules. Five timeless lessons from Bill Gates, Andry Grove and Steve Jobs* /D.B. Yoffie and M.A. Cusumano. – New York: HarperCollins Publishers, 2015. – 272 p.

4. *Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 рр. Електронний ресурс.* – Режим доступу: http://www.gov.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=200656&base=1%5D.

5. *Max-Planck-Gesellschaft.* – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.mpg.de/en>

Драчук Ю.З.*, Іванів Р.Б.***, Сав'юк Л.О.**

*Луганський національний університет ім. Т.Шевченка

** Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

МОБІЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

© Драчук Ю.З., Іванів Р.Б., Сав'юк Л.О., 2017

XXI століття відзначилось швидкими темпами розвитку Internet – технологій та їх інтегрування у суспільне та професійне життя людства. Internet – технології стали базовою основою для впровадження у навчальний процес провідних світових вищих навчальних закладів таких інноваційних інструментальних засобів, як системи електронного та дистанційного навчання (ДН).

За роки незалежності України система освіти зазнала істотних змін. Постійно зростаючий обсяг нових знань, поява новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та засобів комунікації потребують нововведень в систему традиційної освіти. Сучасне суспільство висуває вимоги безперервності, неформальності, відкритості та інноваційності навчального процесу. Отже, освіта сьогодення повинна носити характер гнучкості та високої технологічності. Всі ці риси притаманні дистанційному освітньому процесу, реалізованому з використанням мобільних технологій навчання.

Як зазначено в [1] під інформатизацією вищої школи слід розуміти перехід до масштабного, комплексного застосування ІКТ в різних сферах університетської діяльності. В процесі інформатизації сфери вищої освіти ключове значення набувають проблеми, пов'язані з організацією і вдосконаленням навчального процесу.

Мобільне навчання (МН) тісно пов'язане з електронним та ДН, навчання на платформі мобільних пристроїв проходить незалежно від місця знаходження користувача і відбувається при використанні портативних технологій. Іншими словами, МН зменшує обмеження із здобуття освіти по місцезнаходженню споживачів даної послуги за допомогою портативних пристроїв.

В рамках кредитно-модульної технології половина навчального часу, який виділяється на вивчення навчальних дисциплін, відводиться на самостійну роботу студентів. При цьому, у багатьох випадках, у викладачів відсутні інструменти, що дозволяють організувати і спрямовувати роботу студентів поза аудиторними заняттями [2]. В той же час, використання мобільних додатків інформаційно-навчального призначення, сприяє вирішенню завдань підвищення ефективності навчальної діяльності студентів, оптимальної організації навчально-виховного процесу з максимальним використанням можливостей ІКТ.

Слідкуючи за тенденціями розвитку мобільних технологій, можна зробити висновок, що за останні роки мобільні пристрої вже досягли свого піку можливостей. Навіть на найдешевшому смартфоні можна запустити програми будь-якого рівня складності. Саме низька ціна надає можливість кожній людині мати при собі смартфон. Українські ВНЗ досить пізно почали впроваджувати використання мобільних технологій у організацію навчального процесу. Є додатки з досить непоганим функціоналом, наприклад, можливістю керування навчальними матеріалами до занять, мобільна бібліотека. Але не вистачає більш інтерактивних можливостей, таких як спілкування через додаток з іншими студентами, викладачами чи адміністрацією університету, електронного журналу успішності, можливості відправки заявок на різні види послуг, наприклад, відправки заявки на пошук літератури до бібліотеки та інше.

В той же час, до керівництва ВНЗ повинне прийти чітке розуміння та врахування у своїй навчальній діяльності того факту, що сучасної молоді людини не відривне пов'язане із середовищем мобільного спілкування. Можна припустити, що майбутні фахівці при виборі ВНЗ для здобуття професії вже зараз підсвідомо керуються порівняльним аналізом степені використання

університетами у своїй навчальній діяльності МТ. Таким чином, впровадження МТ в навчальне середовище ВНЗ в разі збільшує його інноваційність та конкурентно-спроможність.

Авторами, в результаті проведеного аналітичного аналізу проблеми та наукових досліджень було розроблено мобільний додаток інформаційно-навчального призначення на користувальницькій платформі iOS компанії Apple. Мета використання даного мобільного додатку – інтеграція мобільних технологій в навчальний процес, не лише кафедри інформаційно-телекомунікаційних технологій і систем, але й Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу у цілому. Особливості інформаційно-функціональної структури розробленого додатку докладно наведені у роботі [3] та наведені на рис.1.

Перспективою подальших наукових досліджень є створення системи програмного забезпечення для керування навчальним процесом та залученням студентів саме через мобільні додатки до розвитку ВНЗ.

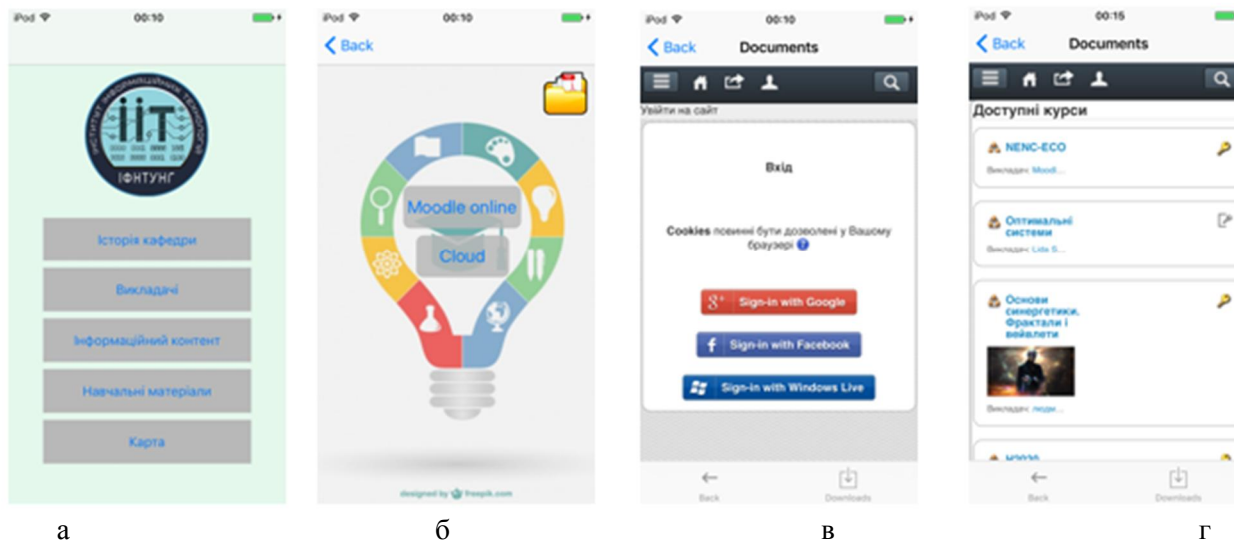

Рисунок 1 – Основні інформаційно-функціональні складові розробленого мобільного додатку: а – стартова сторінка; б – вхід до хмарного середовища дистанційного навчання; в – вхід в мобільний додаток за допомогою акаунту соціальних мереж; г – доступні дистанційні курси

Завпровадження МН потребує від _____ ого забезпечення: правового, _____ ного, кадрового, методичного, фінансового.

Важливими науково-теоретичними і практичними питаннями при впровадженні технологій МН у діяльність українських ВНЗ України слід рахувати питання стр _____, розробку програмних засобів для створення навчальних матеріалів у вигляді багато-потоківих мобільних додатків інформаційно-навчального призначення, педагогічні і психологічні основи даної технології та безсумнівно дослідження щодо економічної доцільності і ефективності їх використання і впливу на інноваційну складову начального середовища ВНЗ

1. Тесля Ю. Н. Enterprise Information Planning - новий клас систем в інформаційних технологіях вищих навчальних закладів України [Текст] / Тесля Ю. Н., Егорченкова Н. Ю., Катаева Е. Ю., Егорченков А. В. // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2016. – №4. – С. 11–23.

2. Шевченко В. А. Индивидуализация самостоятельной работы студентов на основе информационных технологий [Текст] / Шевченко В. А. // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2015. – №4. – С. 22–30.

3. Сав'юк Л.О. Розробка багатопотокових мобільних додатків інформаційно-навчального призначення [Текст] Сав'юк Л.О., Іванів Р.Б.//Вісник національного технічного університету "ХПІ". Серія: Механіко-технологічні системи,–2016.–Т.7.– С.32-42

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

©Дробышевская В.Н., Климович Н.И., 2017

Отличительной особенностью мировой экономики является повсеместное внедрение и использование инноваций. Промышленный комплекс все активнее применяет в своей деятельности новые технологии для производства новых товаров. Инновации, в свою очередь, формируют устойчивый экономический рост предприятий и организаций. Отрасли, которые используют инновации, более интенсивно развиваются и становятся конкурентоспособными.

В условиях рыночной экономики отечественные предприятия столкнулись с проблемой конкурентоспособности своих товаров на международном рынке. Конкурентная борьба с иностранными компаниями предопределила влияние инноваций на развитие отечественных предприятий. Большинство белорусских промышленных предприятий преимущественно ориентировано на внедрение продуктов и технологий заимствования. В то время как государство за счет бюджетного финансирования поддерживает развитие фундаментальной и прикладной науки в данной области исследований. Доля расходов на науку составляет более 50% общего объема внутренних затрат на научные исследования и разработки. Как показывает практика, кардинального улучшения ситуации в науке не происходит. Промышленные предприятия Республики Беларусь имеют ряд проблем, которые связаны с внедрением инноваций – это прежде всего:

- неготовность предприятий к освоению новейших научно-технических достижений;
- недостаточность информации о новых технологиях, рынках сбыта;
- недостаток собственных средств на развитие и внедрение инноваций;
- высокие экономические риски;
- длительность срока окупаемости инновационных проектов;
- недостаточная нормативно-правовая база в области инноваций;
- недостаточно развитая финансово-кредитная система.

На наш взгляд существует еще одна очень важная проблема, которая затрудняет разработку и внедрение своих инновационных технологий непосредственно на промышленных предприятиях – это отсутствие высококвалифицированных управленческих и трудовых ресурсов.

Отсутствие управленческих кадров, соответствующего уровня квалификации, является серьезной проблемой качественного управления на промышленном предприятии. Эффективное инновационное развитие промышленных предприятий зависит, прежде всего, от квалификации менеджера, управленца. Большинство управленцев промышленных предприятий ориентируются на внутренний рынок (наиболее комфортная среда для ведения и расширения хозяйственной деятельности), что в свою очередь «тормозит» продвижение на внешние рынки дальнего зарубежья.

Инновационная активность рыночной экономики требует и особого подхода в формировании коллектива предприятия. Для обеспечения высокой конкурентоспособности предприятия, возрастает необходимость обеспечения предприятия высококвалифицированными специалистами.

Для обеспечения себя конкурентоспособным персоналом западные фирмы заключают контракты с университетами и специализированными колледжами, открывают собственные курсы по переподготовке и повышению квалификации, используют новые методы мотивации и оплаты труда и др. Одной из форм является привлечение специалистов из других стран, в частности, из стран с переходной экономикой, что создает угрозы для конкурентоспособности последних.

Так же, существуют негативные тенденции в развитии научной и научно-технической сферы Республики Беларусь – это уменьшение объемов научно-исследовательских работ и численности

исследователей. Так, например, за период с 2000 года по 2016 год наблюдается сокращение численности персонала занятого научными исследованиями. Так научно-исследовательский персонал сократился с 32926 до 26153 человек, что в свою очередь представляет сокращение научных кадров в сфере прикладных и фундаментальных исследований – 21 %.

Отток из научной среды специалистов среднего возраста. В настоящее время в Республике Беларусь происходит «старение» кадров в сфере разработки инновационных знаний. Как известно, большинство научных открытий и изобретений совершаются в возрасте до 40 лет. По данным статистического сборника: Труд и занятость в Республике Беларусь за 2016 год средний возраст исследователей среди докторов наук составляет 61 год, а среди кандидатов наук – 52 года. Что в свою очередь представляет 72 % докторов наук которым исполнилось 60 и более лет, и 34% кандидатов наук в возрасте от 60 и более лет [1].

Данные статистической отчетности показывают, что научная деятельность не привлекает молодых специалистов из-за низкой оплаты труда. Хотя государство уделяет огромное внимание молодым специалистам, их быстрой адаптации на рабочих местах.

Отрицательным моментом в развитии инноваций является и устаревание материально-технической базы.

Таким образом, развитию инновационной инфраструктуры и росту инновационной активности в Республике Беларусь будет способствовать:

- поддержка фундаментальных исследований, которые будут направлены на получение результатов;
- развитие важнейших прикладных исследований и разработок;
- формирование кадрового потенциала;
- создание государственно-частного партнерства;
- интеграция науки и образования;
- привлечение иностранного и отечественного капитала для финансирования фундаментальных и прикладных исследований;
- расширение международного научно-технического развития [2].

1. Труд и занятость в Республике Беларусь: статистический сборник. – Минск, 2016. – 290 с.

2. Государственная программа инновационного развития Республики Беларусь на 2016–2020 годы. – Указ Президента Республики Беларусь от 31.01.2017 № 31.

БІЗНЕС-ІНКУБАТОР ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

© Дрогомирецька М.І., 2017

Однією з ефективних форм організації інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах багатьох країн світу є так звані «бізнес-інкубатори» – структурні підрозділи, які не лише створюють всі необхідні умови для розвитку інноваційних ідей і розробок та їх подальшої комерціалізації, але й забезпечують досягнення справжнього синергетичного ефекту знань. Бізнес-інкубатори для свого створення і функціонування не потребують бюджетних коштів, адже їхня самоокупність забезпечується переважно за рахунок участі у майбутніх прибутках фірм-клієнтів, тому розвиток бізнес-інкубування на базі ВНЗ в умовах сьогодення характеризується неабиякою економічною привабливістю і актуальністю. Як показує зарубіжний досвід господарювання, бізнес-інкубатори вищих навчальних закладів можуть стати дієвим інструментом перетворення великих і неконкурентних виробничих потужностей на один із основних секторів інноваційної економіки.

Як відомо, будь-яка інноваційна ідея зароджується в творчості, далі вона розвивається і зміцнюється в бізнес-інкубаторі, зростає за допомогою інших інститутів інноваційної економіки, і реалізується на ринку, задовольняючи при цьому нові потреби споживачів. На сучасному етапі розвитку інноваційної економіки в Україні бізнес-інкубатори відіграють дійсно важливу роль, оскільки завдяки їхньому існуванню у вищих навчальних закладах виникає певне інноваційне середовище, у якому чітко формулюються орієнтири подальшого розвитку різних моделей партнерських відносин у бізнес-середовищі, створюються нові бізнес-моделі малих підприємств, готових до викликів динамічного зовнішнього середовища.

Незважаючи на очевидність і простоту ідеї, створення такої інноваційної структури, як бізнес-інкубатор, є надзвичайно складним практичним завданням. З одного боку, бізнес-інкубатор має формувати сприятливий інноваційний клімат і розвивати творчу ініціативу у представників студентської молоді та всіх зацікавлених осіб, а з іншого – створювати ефективні бізнес-процеси для нових стартапів, тобто вирішувати складні практичні завдання у сфері управління бізнесом.

У нашій державі створення бізнес-інкубаторів на базі вищих навчальних закладів є закономірним результатом перетворення університетів у їх класичному розумінні на високоефективні підприємницькі структури. Замість традиційного задоволення попиту на кваліфіковані кадри, ВНЗ України поступово переорієнтовуються на вимоги провідних інноваційних підприємств. Для цього здійснюється не лише розвиток базових компетенцій здобувачів вищої освіти, але й формування у них відповідних підприємницьких, практичних навичок. Тож, резидентами бізнес-інкубаторів, які функціонують при вищих навчальних закладах нашої держави, можуть бути як проєктні команди і окремі підприємці (так звана передінкубаційна стадія, коли є ідея, є проєкт, але юридична особа ще офіційно не сформована і не оформлена), так і малі інноваційні підприємства (інкубаційна стадія розвитку).

У ході проведення даного дослідження нами було виявлено, що бізнес-інкубатори можуть надавати широкий спектр послуг своїм резидентам:

- сприяння у складанні і подальшому корегуванні дорожньої карти розвитку інноваційного проєкту;
- сприяння у підготовці проєкту і його команди до участі у різноманітних конкурсах (заявка, презентація, виступ);
- консультування проєктної команди з питань бізнес-планування, юридичних питань, питань бухгалтерського обліку і оподаткування, питань оформлення і захисту прав інтелектуальної власності; інформування проєктної команди про конкурси і конгресно-виставкові заходи, а також сприяння в організації участі у них;

- сприяння у пошуку і залученні нових учасників проектної команди;
- проведення різних освітніх заходів (тренінгів, семінарів, лекцій і майстер-класів) для проектної команди;

- сприяння у пошуку контрагентів із поставки товарів, виконання робіт, надання послуг для проекту, а також замовників (покупців) на практичний результат його реалізації;

- інформаційне висвітлення результатів реалізації проекту.

Для ефективного управління молодіжним бізнес-інкубатором, який функціонує у складі сучасного вищого навчального закладу, має бути створений колегіальний орган управління, до компетенції якого будуть належати питання стратегічного розвитку, встановлення і розвитку міжрегіональних і міжнародних зв'язків із бізнес-інкубаторами інших регіонів України, країн близького і далекого зарубіжжя, вищими навчальними закладами, державними і приватними бізнес-структурами. До складу колегіального органу управління може входити науковий керівник бізнес-інкубатора, до компетенцій якого належать питання розвитку процесів бізнес-інкубування у структурних підрозділах вищого навчального закладу, проведення наукових заходів, популяризації діяльності, підготовки і проведення виставок, участь у форумах та інших заходах, що проводяться за межами ВНЗ, з метою позиціонування бізнес-інкубатора як інноваційного об'єднання підприємств малого бізнесу.

У бізнес-інкубаторів, які здійснюють свою діяльність у структурі вищих навчальних закладів України, може бути чимало переваг над тими, які створюються у формі окремої юридичної особи:

- по-перше, потужні вищі навчальні заклади, як правило, мають в наявності достатній обсяг вільних площ для здійснення процесу інкубування малого бізнесу;

- по-друге, на ранній стадії діяльності, коли бізнес-інкубатор ще не має достатнього обсягу доходів для покриття витрат, вищий навчальний заклад може прийняти рішення про субсидування його діяльності;

- по-третє, вищий навчальний заклад на безоплатній основі може забезпечувати підтримку свого бізнес-інкубатора у формі надання юридичних, бухгалтерських, консалтингових, освітніх послуг з питань ведення бізнесу, забезпечення доступу до матеріальних ресурсів (зв'язок, оргтехніка, інше обладнання).

Питання пошуку можливих джерел фінансування відіграє важливу роль в діяльності бізнес-інкубатора. Такими джерелами, як свідчить досвід багатьох університетів Європи, можуть бути:

- гранти і цільове фінансування з боку держави;
- виконання науково-дослідницьких робіт і надання науково-технічних послуг, консалтинг;
- благодійні внески від фізичних осіб і сторонніх організацій;
- плата за оренду і послуги від резидентів бізнес-інкубатора.

Одним із ідеальних варіантів розвитку бізнес-інкубатора на базі вищого навчального закладу може бути перехід на самофінансування чи самоокупність.

Узагальнюючи викладене, можемо зробити висновок про те, що в сучасних умовах інноваційного розвитку економіки нашої держави бізнес-інкубатор вищого навчального закладу являє собою важливу складову інноваційної інфраструктури, яка сприяє становленню підприємництва в системі вищої освіти і використовує бізнес-інкубацію, як основний інструмент розвитку виробничих та інтелектуальних ресурсів. Бізнес-інкубатор є основною формою залучення студентської молоді та широкого кола зацікавлених осіб до практичної діяльності у реальному секторі економіки, адже він забезпечує зв'язок освіти і практики, дозволяє розвивати підприємницькі і організаційні здібності. Враховуючи, що основним джерелом доходів вищих навчальних закладів є освітня діяльність, ефективну роботу молодіжного бізнес-інкубатора як його підрозділу слід розглядати як чинник підвищення вартості бренду вищого навчального закладу на ринку науково-освітніх послуг.

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Дубик В.Я., 2017

Сьогодні у світі інноваційна діяльність розглядається як одна з основних умов модернізації економіки, переходу до нової, постіндустріальної стадії соціального прогресу. Традиційні галузі виробництва (металургія, машинобудування, автомобілебудування тощо) багато в чому вже вичерпали як екстенсивні, так і інтенсивні можливості свого розвитку. Тому в багатьох країнах у теперішній час висувуються на перший план вже не ті галузі, що донедавна визначали “обличчя” економіки всіх промислово розвинутих держав, а інші, зорієнтовані на використання новітніх технологій, і насамперед інформаційної: виробництво комп’ютерів, систем інформаційного забезпечення, робототехніки, нових матеріалів тощо. Саме ці сучасні виробництва та інноваційні технології здійснюють революцію у соціально-економічній сфері, допомагаючи “вливати свіжу кров” у традиційні галузі: вони широко запроваджуються у практику авіакосмічної індустрії та автомобілебудування, в галузь виробництва складного медичного, нафто- і газодобувного устаткування, у сферу наукової діяльності, освіти, діловодства тощо. Досвід розвинутих країн свідчить, що на частку нових чи удосконалених технологій, продукції, обладнання, які містять нові знання чи рішення, припадає від 70 до 85% приросту ВВП [1].

Питанням національних інноваційних систем займалася низка вчених. Концепція національних інноваційних систем розроблялася в 1980-і роки практично одночасно великою групою авторів. Лідерами цього напрямку стали Б. Лундвалл, К. Фрімен, Р. Нельсон. У своїх дослідженнях вони дотримувалися загальних методологічних принципів [2–4]:

1. Розвивали ідею Й. Шумпетера про конкуренцію на основі інновацій та наукових розробок у корпораціях як головних чинників економічної динаміки.
2. Особливу роль в економічному розвитку відводили знанням.
3. Представили інституційний контекст інноваційної діяльності у ролі чинника, що прямо впливає на її зміст і структуру.

Після Другої світової війни особливо привертала увагу дослідників проблематика економічного зростання. Це було викликано бажанням зрозуміти закономірності росту, створити загальну теорію техніко-економічного розвитку складних соціальних систем. Важливими напрямками докладання зусиль у цей період стали науково-технічний прогрес як фактор економічного зростання і циклічні коливання в економічній динаміці. У зв'язку з цим особливо важливе увага приділяється інноваціям.

Спочатку економічне зростання інтерпретувалося в дусі кейнсіанства: інвестиції були джерелом не тільки збільшення виробничих потужностей, але й попиту, який у свою чергу стимулював інвестиційну активність. Потім з'явилося неокласична трактування цього поняття, яке панувало до недавнього часу. Відповідно до нього фірми діють задля максимізації прибутку і своїми діями призводять економічну систему в стан рівноваги, коли попит і пропозиція збалансовані. Спрямований дрейф цього положення рівноваги під впливом реакцій економічних агентів на відхилення пропозиції виробничих ресурсів в рамках існуючого технологічного укладу і становить економічне зростання.

В Україні сьогодні простежується різке скорочення виробництва в технологічних ланцюгах практично всіх технологічних укладів, які розроблялися ще до початку реформ. У поєднанні з майже дворазовим зниженням обсягу капітальних вкладень у національне господарство це свідчить про очевидні тенденції деіндустріалізації країни. Фактично економіка України увійшла в режим звуженого відтворення, протягом декількох років при збереженні тенденцій можна чекати

практично повного припинення виробництва у технологічних ланцюгах п'ятого технологічного укладу та глибокого спаду в технологічних ланцюгах четвертого. Якщо таке станеться, то сировинна орієнтація економіки країни стане тією реальністю, від якої буде важко відійти протягом довгих років. Тоді конкурентні переваги країни зведуться до факторів виробництва, але не до інвестицій та інновацій. Відтворення національного багатства поза п'ятим технологічним укладом введе країну в стан "структурної залежності", поставить її в умови "інформаційної колонії", слугуватиме "митним бар'єром" для вступу в новий тип соціально-інформаційно-екологічної цивілізації.

Вагомою причиною такої ситуації є в першу чергу недостатнє фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, зокрема низька фінансова підтримка інноваційних досліджень державою. Якщо у 2012 році обсяги фінансування інноваційної діяльності державою становили 222790,73 тис.грн., то у 2013 знизились до 192796,65 тис.грн., а у 2014 році становили лише 134096,97 тис. грн. [5]. Відповідно і питома вага промислових підприємств, що впроваджували інновації також зменшилась з 12,9 % у 2013 році до 12,1% у 2014 [6].

Реформування господарської системи України висуває певні вимоги і до інноваційного процесу, оскільки процедури появи нового продукту або технологічного процесу в умовах централізованої та ринкової економіки кардинально різняться, а отже, повинні бути змінені при переході від одного укладу життя до іншого. В основі інноваційної спрямованості ринкової економіки лежить право власності. Так вважає більшість економістів, що представляють неокласичні та інституційні течії економічної думки. В Україні відбулося відродження інституту приватної власності на засоби виробництва, що призвело до необхідності істотного підвищення відповідальності за прийняті рішення і приватного власника, і держави.

Однак право власності, що сприймається мало не головною умовою ефективності інноваційного процесу, будучи відірваним від інших факторів, саме по собі не зможе забезпечити високу ефективність інноваційної діяльності, оскільки підприємці та держава сприймають ринок неоднозначно, а це обертається невизначеністю і ризиками, подолання яких вимагає особливих моделей поведінки господарюючих суб'єктів. Право власності виступає лише точкою відліку в організації інноваційного духу економіки, однією з умов її ефективності. Але автоматично економічна ефективність не досягається, тому що для права власності як інституту існує своє поняття ефективності, яка залежить від багатьох параметрів, у тому числі національних традицій, культури, уявних конструкцій (моделей) гравців, що діють на ринку, інших встановлених в суспільстві систем формальних правил. Єдине, на що у значному ступені впливає право власності, так це на виникнення продуктивних стимулів економічної діяльності. До цих стимулів належить і стимул генерації нових ідей, без чого неможливо уявити розробки нового продукту або технології.

Рушійною силою соціально-економічного розвитку був і залишається науково-технологічний прогрес (процес безперервних інновацій), визначальною ціллю якого є пошук нових засобів задоволення суспільних потреб за мінімальних витрат ресурсів і коштів при збереженні екосистем.

Новації можуть проявлятися на різних стадіях науково-технічного прогресу, важливо вчасно виявити появу рішень, котрі зможуть інтенсифікувати розвиток у рамках діючого технологічного укладу.

Проведені дослідження дозволяють стверджувати про те, що виробництво високотехнологічних, наукомістких продуктів з високою доданою вартістю може стати основою успішного економічного розвитку держави.

1. Результативність прикладних досліджень і розробок, здійснених за рахунок коштів державного бюджету. Український інститут науково-технічної і економічної інформації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=280

2. Lundvall B.-A. The globalising learning economy: Implication for innovation policy / B.-A. Lundvall, S. Borrás. Commission of the European Union, Report DGXII TSER programme, December 1997. – 176 p.

3. Freeman C. *Structural Crises of Adjustment: Business Cycles and Investment Behaviour* / C. Freeman, C. Perez // *Technical Change and Economic Theory* / Edited by Dosi G. et al, L: Pinter Publishers, 1988. – pp. 38 - 66.

4. Nelson R. *Recent Writing of Competitiveness: Boxing the Compass.* / R. Nelson. – *California Management Review*, Winter, 1992. – P. 127 - 137.

5. Аналітична довідка. *Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2014 рік.* – К.: Міністерство освіти і науки України; Український інститут науково-технічної і економічної інформації, 2015. – С. 115.

6. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні: [статистичний збірник]* / О.О. Кармазіна (відповідальна за випуск); Державна служба статистики України. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2015. – С. 179

ДО КЛАСИФІКАЦІЇ КОНКРЕТНИХ ФУНКЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ

©Дубовик С.Г., 2017

За нашим баченням, конкретні функції менеджменту піддаються об'єднанню в наступні групи:

1. Розпорядчі (адміністративні, лімітні, командитні)
2. Технологічні
3. Технічні
4. Інформаційно – диспетчерські
5. Економічні
6. Обліково-фінансові
7. Маркетингові
8. Юридичні
9. Кадрові
10. З охорони праці
11. Соціально – господарюючі
12. Культурно – оздоровчі.

1. Розпорядчими управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених розпорядчими правами. Наведеними правами є права на залучення посадовою особою закріплених за нею людей і господарських засобів у здійснення процесу господарювання на правування їх використання у цьому процесі, на керування ними в ньому.

2. Технологічними управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених технологічними правами.

Дані права полягають у можливості програмувати постійне виробництво продукції параметри його технологій та організованого втілення їх у життя.

3. Технологічними управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами технічного забезпечення процесу господарювання. Дані права передбачають можливість програмувати забезпечення, процесу господарювання технічними засобами, корегувати їх придбання організувати роботу з приведенням їх у готовність до використання та слідування за відповідністю останнього їхнім технічним характеристикам

4. Інформаційно-диспетчерськими управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених інформаційно-диспетчерськими правами. Наведені права виявляються в можливості збирати інформацію про стан господарювання і його забезпечення, опрацювати її і доводити до відповідних посадових осіб, та здійснювати диспетчерські дії, тобто корегувати розв'язування виникаючих оперативних господарських ситуацій.

5. Економічними управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами здійснення, економічної діяльності . Дані права виглядають як можливість програмувати економічний стан підприємства, спрямовувати в напрямку його потреб економічну роботу всіх інших посадових осіб та аналізувати фактичний його економічний стан.

6. Обліково-фінансовими управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених обліково-фінансовими правами. Наведені права – це можливість обліковувати кількісні параметри господарської діяльності, процесу праці в ній, руху по ній господарських засобів і її наслідків у напрямку формування певних фінансових результатів функціонування організацій.

7. Маркетинговими управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами маркетингової діяльності. Дані права полягають у можливості вивчити потрібний підприємству ресурсний ринок і ринок реалізації його виробів, в організації постачання і

збуту, в рекомендаційній діяльності в колах посадовців-колег з приводу правління процесу господарювання. У відповідності із новими постачально-збутовими реальностями тощо.

8. Юридичними управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами здійснення юрисдикційних дій. Дані права виявляються в можливостях забезпечувати правову обґрунтованість змісту вироблюваних на підприємстві організаційно-розпорядчих документів (ОРД) та здійснюваних на їх підставі управлінських дій оцінювати стан відповідності вимогам законодавства документів про його зобов'язальні відносини та надавати юридичні консультації його посадовим особам і робітникам.

9. Кадровими управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами роботи з кадрами. Дані права виглядають як можливість програмувати на підприємстві рух кадрів, організувати реалізацію цієї програми та виконувати роботи з документування здійснених операцій з руху кадрів.

10. Управлінськими функціями з охорони праці і довкілля є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами. Останні виявляються в можливостях програмувати охорону праці і довкілля, організувати реалізацію цієї програми та слідувати за дотриманням цієї програми на підприємстві і правил охорони праці і довкілля.

11. Соціально-господарськими управлінськими функціями, є такі які закладені в обов'язках посад, наділені правом вирішення соціально-господарських питань на підприємстві. До цих прав відноситься можливість програмування підприємства із задоволенням господарських запитів процесу виробництва та соціальних потреб працівників підприємства, а також втілення цих програм в життя. До господарських питань відносяться забезпечення працівників харчуванням, питною водою, туалетами, дрібним реманентом тощо. До соціальних питань відносяться різні соціальні послуги працівникам: придбання різних ресурсів – поросят, циплят, гусей, каченят, індюшат тощо. Надання допомоги – будматеріалами, технічними засобами, продуктами, тощо; здійснення послуг – транспортних, робітних, посередницьких тощо.

12. Культурно-оздоровчими управлінськими функціями є такі, які закладені в обов'язках посад, наділених правами вирішення культурно-оздоровчих питань на підприємстві. Дані права виражаються в можливості програмувати систему культурно-оздоровчої діяльності на підприємстві та втілити цю програму в життя. До культурної роботи на підприємстві відноситься діяльність гуртків художньої самодіяльності, просвітництва, технічної та художньої творчості тощо. До оздоровчої роботи відноситься діяльність спортивних секцій, туризм, санаторно-культурне оздоровлення, профілактика захворювань тощо.

Перелічені особливості наведених груп функцій управління в їх конкретному розумінні як на нас, переконливо свідчать про характер їх зв'язку із управлінськими функціями в їх загальному розумінні – перші є перевтіленням других в обов'язки конкретних посад. Отже, це одні і ті ж функції управління. Але у випадку розгляду їх з позицій послідовності господарювання вони мають загальне значення. Коли ж дивитись на них з позицій посад, вони набувають конкретного значення.

З огляду на викладене управління буде тим досконалішим, чим посадові особи організації і студенти менеджерських спеціальностей свідоміше всотують в себе наведену їх специфіку, ґрунтовніше засвоять зміст кожної управлінської функції і краще опанують способи і прийоми роботи над ними.

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ ПРОБЛЕМНИМ БАНКАМ

©О.Є. Еркес, 2017р.

Роль органів банківського нагляду в оздоровленні та реабілітації проблемних банків є доволі значною. Адже ініціювання оздоровчих заходів здійснює саме регулятор, а за умови якщо акціонери та власники не в змозі самостійно власними зусиллями «врятувати» проблемну установу, то саме регулятор вирішує його подальшу долю. В такому випадку орган банківського нагляду має декілька сценаріїв роботи. Пряме втручання держави у банківську діяльність реалізується в Україні не тільки у формі запровадження тимчасової адміністрації, як вважає більшість населення. Існують й інші форми та інструменти взаємодії та співпраці з проблемними установами. На нашу думку, доцільно було б такі інструменти класифікувати відповідно до форми надання такої допомоги у дві групи (табл. 1).

Таблиця 1

Форми та інструменти державної допомоги проблемним банкам*

Форма допомоги	Інструмент допомоги
Фінансова допомога	<ul style="list-style-type: none"> • надання підтримки ліквідності центральним банком як органом монетарної політики; • участь держави в додатковій капіталізації банку; • викуп проблемних активів для передачі у розпорядження компаній (фондів, банків) з управління активами; • надання державних гарантій для нових зобов'язань банків (заради здешевлення і полегшення доступу до ринків ресурсів).
Не-фінансова допомога	<ul style="list-style-type: none"> • надання винятків з дотримання економічних нормативів (визнання тимчасово припустимими порушень нормативів валютного та кредитного ризиків в результаті системної кризи); • послаблення вимог до визнання прийнятних інструментів регулятивного капіталу; • послаблення вимог до реструктуризації кредитів, формування резервів за активними операціями; • підвищення рівня компенсаційних виплат у разі ліквідації нежиттєздатного банку (як позитивний сигнал для вкладників); • публічна підтримка тимчасово слабкого банку в засобах масової інформації; • застосування мораторію на виконання зобов'язань банком; • надання рекомендацій (вказівок) щодо заходів оздоровлення.

*Авторська розробка.

Для визначення форм, інструментів та обсягів державної допомоги проблемному банку, орган нагляду має обов'язково проаналізувати чи є така допомога економічно обґрунтованою та доцільною з огляду на причини проблемності конкретної установи, що потребує підтримки. Державна допомога проблемному банку має бути винятком з правил, оскільки суперечить засадам вільного підприємництва, а також вимагає використання значних коштів платників податків. Тому власники та акціонери не повинні при настанні кризових явищ розраховувати цілком на допомогу з боку держави. В Україні це питання є доволі актуальним, адже процес отримання державної допомоги та підтримки набуває останнім часом політичного контексту. З точки зору забезпечення суспільних інтересів рішення регулятора стосовно майбутньої долі проблемних банків має бути повністю прозорим та аргументованим.

Підсумовуючи, треба зазначити, що надання державної допомоги та підтримки проблемним банкам є дуже складним з точки зору обґрунтованості процесом, а отже він потребує чіткої

ідентифікації життєздатності проблемних установ, що зазнали скрути, визначення системного характеру конкретного проблемного банку задля уникнення системного ризику, що пов'язаний із розбалансуванням банківської системи в цілому, а також визнання системної кризи, коли проблемність банків загрожує фінансовій стабільності країни.

1. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» N 4452-VI від 23.02.2012.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III.

3. Сисоєва Л.Ю. Європейський досвід державної підтримки банків в умовах фінансової кризи. // Вісник економіки транспорту і промисловості, - № 47, 2014, с.23-27.

4. Ключко Л.А. Проблемні банки в Україні, їх рефінансування та рекапіталізація в сучасних умовах // Актуальні проблеми економіки №3 (117), 2011.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В РОСЛИННИЦТВІ

© Г.В. Єкель, Я.І. Іванович, 2017

В умовах постійного здорожчання ціни на продовольчі ресурси, збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію та зростання рівня забруднення навколишнього середовища значної актуальності набула проблема одержання стабільно високого рівня продовольства. Одним із основних рішень цієї проблеми є підбір нових, високорентабельних та екологічно безпечних технологій виробництва у рослинництві. Саме тому, екологобезпечне землекористування нині стає вимогою розвитку сучасних систем землеробства. Однак, на шляху переходу українських товаровиробників до екологічно безпечного господарювання зустрічається ряд перешкод.

Серед проблем розвитку екологобезпечного землекористування можна визначити наступні:

- несформованість інституційного середовища;
- незабезпеченість сільськогосподарських товаровиробників сучасною потужною технікою;
- занадто висока вартість новітніх агрегатів для обробітку землі;
- відсутність технологій створення вихідного селекційного матеріалу;
- недосконала система дорадництва в сільському господарстві;
- низький рівень розвитку інфраструктури ринку інноваційної продукції;
- дефіцит інвестиційного капіталу, що сповільнює впровадження інновацій;
- відсутність обізнаності сільськогосподарських товаровиробників про новації в землеробстві;
- значна хімізація земельних ресурсів, що не дозволяє вирощувати на ній органічну продукцію;
- відсутність ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур;
- недосконале нормативно-правове забезпечення в галузі виробництва органічної та

екологобезпечної продукції та ін.

Перехід на екологобезпечне землекористування в Україні, особливо на початкових стадіях, потребує державної підтримки, так як існує низка проблем, що спричиняють повільний однобічний розвиток органічного виробництва. Щоб їх подолати необхідно, в першу чергу, більш широко застосовувати іноземний і розповсюджувати вітчизняний досвід ведення екологобезпечного виробництва та просування такої продукції на ринок. Враховуючи світовий досвід надання допомоги виробникам органічної продукції, варто застосовувати всі наявні інструменти та методи впливу. У розвинених країнах механізм стимулювання органічного виробництва чітко визначається у цільових програмах розвитку та національних планах дій. Комплексно реалізуючи програми заходів із підтримки екологобезпечного землекористування, можна досягти високого рівня конкурентоспроможності в галузі агропромислового виробництва, що забезпечить розвиток сільських територій та задовольнить потреби населення країни у якісному продовольстві.

Розвиток органічного виробництва безперечно залежить від рівня державної підтримки. Очевидно, що для України масштабний розвиток органічного виробництва неможливий без підтримки уряду. Державні заходи мають на меті створити сприятливі умови для виробництва та реалізації продукції органічного виробництва, вдосконалення природоохоронної діяльності та ресурсозбереження, розвитку сільської місцевості. Вони направлені на вирішення ряду проблем економічного, екологічного та соціального характеру. На нашу думку, для України життєво необхідною є стратегія впровадження екологічно безпечного виробництва, яка повинна визначити шляхи комплексного вирішення екологічних та економічних проблем, забезпечити передумови створення ефективної системи сприяння впровадженню суб'єктами господарювання стратегії та методів такого виробництва.

ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

© О.Ю. Ємельянов, Т.А. Петрушка, Л.І. Лесик, 2017

На теперішній час значно посилюється боротьба між підприємствами за ринки збуту їх продукції. В цих умовах кожне підприємство повинно розробити обґрунтовану стратегію такої боротьби. При цьому важливе значення має встановлення закономірностей вироблення оптимального алгоритму поведінки підприємства у процесі формування і реалізації свого конкурентного потенціалу [1, с. 166-170; 2, с. 9-15 та ін.].

Так як рівень конкурентоспроможності будь-якої продукції визначається, насамперед, її споживчими властивостями та витратами на її виготовлення, то підвищення цього рівня потребуватиме активізації низки чинників, серед яких провідне місце належить технологічному оновленню виробництва. При цьому конкурентоспроможність технології може оцінюватися двома основними показниками: часткою ринку, яку займає або може зайняти певний різновид даної продукції, що відповідає певній технології її виготовлення, та рівень ефективності такого виготовлення, який, зокрема, може оцінюватися показником прибутковості продукції.

Розглянемо випадок, коли на ринку певної продукції існує декілька її виробників, що виготовляють однакову продукцію з використанням різних технологічних процесів. Тоді оптимальний обсяг виробництва та реалізації продукції будь-яким підприємством відповідає умові рівності модуля еластичності її ціни за обсягом пропозиції величині відношення частки надприбутку в ціні продукції, що виготовляється досліджуваним підприємством, до частки його ринку у загальному ринку збуту даної продукції:

$$|E(O)| = \frac{(C(O) - (c + k \times H)) / C(O)}{(O - O_0) / O} = \frac{C_n(O)}{C_p(O)}, \quad (1)$$

де $E(O)$ – еластичність ціни одиниці продукції за сукупним обсягом її пропозиції O усіма підприємствами-виробниками як функція від цього обсягу; $C(O)$ – залежність ціни одиниці продукції від сукупного натурального обсягу пропозиції; c, k – собівартість одиниці та питома капіталомісткість виготовлення та реалізації даної продукції у підприємства, що розглядається; H – норма прибутковості інвестицій у частках одиниці; O_0 – натуральні обсяги виготовлення та збуту продукції усіма, окрім досліджуваного, підприємствами – виробниками даної продукції; $C_n(O)$ – частка надприбутку в ціні продукції, що виготовляється досліджуваним підприємством, як функція від сукупного обсягу пропозиції цієї продукції; $C_p(O)$ – частка ринку досліджуваного підприємства у загальному ринку збуту продукції як функція від сукупного обсягу її пропозиції.

Як випливає з (1), оптимальна частка ринку кожного підприємства є прямо пропорційною частці надприбутку у ціні їх продукції. Отже, за таких умов показник частки надприбутку у ціні продукції буде являти собою узагальнюючу характеристику рівня конкурентоспроможності технологій, які використовують підприємства – виробники даної продукції.

1. Карачина Н.П. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства / Н.П. Карачина // Економічний простір. – 2014. – №86. – С. 164-172. 2. Курчата І.М. Оцінка конкурентного потенціалу в системі управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 / І.М. Курчата; Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2007. – 20 с.

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ ПІДПРИЄМСТВА

@ Ємець О.І., Волошинович Х.О., Гречанюк В.В., 2017

На сьогоднішній день податковий аспект присутній в будь-якому сегменті управління фінансами підприємства та впливає на всі ключові прийняті рішення. Тому система управління податковим фактором має стати невід'ємною частиною фінансового менеджменту, враховуючи його завдання та ету.

Управління податковими платежами на будь-якому підприємстві є складовою загальної системи управління і являє собою систему податкового менеджменту. Податковий менеджмент підприємства, як складова частина фінансового менеджменту, передбачає розробку управлінських рішень, спрямованих на формування фінансового потенціалу і підвищення його ефективності. Основна ціль податкового менеджменту не зводиться до абсолютної мінімізації податкових платежів, вона полягає в активному впливі на максимізацію чистого прибутку підприємства при заданих параметрах податкового середовища і ринкової кон'юнктури.

Вивчення досвіду управління податковими платежами на вітчизняних підприємствах дає змогу стверджувати, що практики не приділяють достатньої уваги цьому питанню. Враховуючи нагальність проблеми удосконалення системи управління податковими платежами, вважаю її вирішення вимагає комплексного підходу.

Вивчення зарубіжного досвіду показав, що в таких країнах прийнято виділяти три можливі моделі поведінки платників податків:

- «tax evasion» – ухилення від сплати податків – передбачає незаконне використання податкових пільг, несвоєчасну сплату податкових платежів, приховування доходів, неподання чи несвоєчасне представлення документів, необхідних для обчислення й сплати податків;

- «tax avoidance» – запобігання податкам або обхід податків – така ситуація, коли підприємство або фізична особа не стає платником податків або через те, що здійснює діяльність, яка за законом не підлягає оподаткуванню, чи одержує неоподатковувані податками доходи, або через відсутність реєстрації у податкових органах, тобто використовує як законні, так і незаконні способи;

- «tax planning» – податкове планування, сутність якого визначено як визнання за кожним платником податків права застосовувати всі допустимі законами засоби, прийоми та способи для максимального скорочення своїх податкових зобов'язань [1, с. 35].

Практика свідчить, що навіть ті підприємства, що використовують інструменти податкового планування, не одержують очікуваного економічного ефекту. При визначенні підходу до податкового планування особи, які приймають рішення з податкових питань, керуються двома основними міркуваннями: можливістю оптимізації грошових потоків та ефективної ставки податку у фінансовій звітності.

Українським підприємствам потрібен власний, принципово новий підхід до формування системи управління податковими платежами на підприємстві. Важливо, щоб у стратегії підприємства був присутній набір легальних важелів управління, які б давали змогу адекватно оцінити рівень податкової ситуації.

У сучасній економічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «управління податковими платежами», причому більшість науковців ототожнюють це визначення з «податковим плануванням».

Управління податковими платежами підприємства – це комплекс заходів, що дає змогу досягти оптимального рівня податкових платежів за умови дотримання норм податкового законодавства [2].

Таке управління має здійснюватися постійно, незалежно від рівня податкового навантаження, оскільки основною метою такого управління є оптимізація податкових платежів.

До основних елементів системи управління податковими платежами підприємства належать такі: податкова політика; податкове планування; організація та ведення оперативного бухгалтерського й податкового обліку; бюджетування податків; податковий контроль.

Податкова політика підприємства визначається вибором найбільш ефективного варіанту сплати податків при альтернативних напрямках господарської діяльності.

Застосування податкового планування впливає, перш за все, із мотивів зменшення податкового навантаження на підприємство за існуючої системи оподаткування. Податкове планування є однією з умов прибутковості і сталості розвитку підприємства [3].

Розглядаючи систему бухгалтерського обліку підприємства як інструмент управління податковими платежами, зазначимо, що вона виконує інформаційне забезпечення процесу управління податковими платежами необхідною та достовірною інформацією про поточні податкові зобов'язання.

Фактично поточне податкове планування обмежене формуванням планових показників податкових платежів за умови певного обсягу діяльності. Тобто для розроблення ефективної методики податкового планування слід врахувати логіку його взаємодії з бюджетуванням підприємства.

Бюджетування податкових платежів – це система планових розрахунків із використанням взаємопов'язаних бюджетів підприємства, спрямована на визначення планової суми податкових платежів, що підлягають сплаті в майбутніх податкових періодах. Бюджетування дає змогу розрахувати податкові зобов'язання платника не лише на поточний, але й на подальші податкові періоди [4].

Загалом, використання бюджетного підходу при управлінні податковими платежами дає змогу контролювати виконання податкових зобов'язань, а також підвищити ефективність планування та використання бюджетів податків.

Логічним завершенням процесу управління податковими платежами є внутрішній контроль, який передбачає постійний моніторинг нормативно-правової бази, контроль за своєчасністю та правильністю виконання податкових зобов'язань, виявлення значних відхилень фактичних та прогнозних значень бюджету податків.

Сьогодні створення системи управління податковими платежами підприємства – це єдиний метод адекватного активного впливу підприємства на свої взаємовідносини з державою з позиції оподаткування його діяльності.

1. Руденко Є.М. Удосконалення механізму управління податковими платежами сільськогосподарських підприємств / Є.М.Руденко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Т. 2, Вип. 3. – С.35-43.

2. Кравченко І.Ю. Управління податковими платежами підприємства: теоретичний аспект / І.Ю.Кравченко // Вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2011. – №5. – С. 80-87.

3. Горб В.А. Управління податковими платежами підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Приазовський державний технічний університет. – Маріуполь, 2005. – 22 с.

4. Мулик Т. О. Проблеми оптимізації податкових платежів і формування податкової політики на підприємствах / Т. О. Мулик // Збірник наукових праць ВДАУ. – 2010. – № 36. – С. 326-329.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

© Єна Л.С., Мирошніченко Г.Б., 2017

Актуальність даної статті полягає в тому, що для України, як країни з перехідною економікою, тільки застосування наукових досягнень у сфері інновацій може визначити шлях соціально-економічної трансформації. Інноваційні механізми економічного розвитку повинні використовувати наявний науково-технічний потенціал та базуватися на основі відповідної інфраструктури.

За останні роки видано немало публікацій, які висвітлюють питання, пов'язані з інноваціями та інноваційною діяльністю. Серед видатних вчених та практиків, можна виділити наступних: Геєць В.М., Семиноженко В.П., Козик В.В., Лапко О.О., Кузнецова А.Я.

Мета роботи полягає в аналізі сучасного стану інноваційної діяльності в Україні, а також в пошуку проблем і рекомендацій щодо активізації інноваційних процесів.

Інноваційна діяльність – діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

Закон України в інноваційній діяльності визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів. Державне регулювання інноваційних процесів спрямоване на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Згідно із цим Законом державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних [1].

У сучасній Україні існує достатня кількість передумов для того, щоб досягнути високих показників інноваційного розвитку. Насамперед, це різноспрямованість вищих навчальних закладів; значна частина населення з вищою освітою і науковим ступенем; позитивний настрій населення щодо інновацій; наявність великої кількості підприємств, які орієнтуються на випуск високотехнічної продукції, що мають унікальних висококваліфікованих кадрів і тому подібне. Але, не дивлячись на це, показники інноваційного розвитку України залишаються незадовільними.

У щорічному Глобальному індексі інновацій Україна зайняла 56 місце в 2016 році. За десять років виходу індексу, опублікованого Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, це вища сходинка для нашої країни. Всього в рейтинг увійшло 128 країн. Сильними для України індикаторами є «Працевлаштовані жінки з вченим ступенем» (4 місце), «Охоплення вищої освіти» (10 місце), «Витрати на навчання» (18 місце). У показнику «Кількість заявок на корисну модель» наша країна зайняла перше місце в світі. Найбільш слабкими критеріями в Індексі інновацій для України є «Політична стабільність і безпека» (125 місце з 128) [2].

Результати рейтингу досить реалістично характеризують стан інноваційної діяльності в Україні, оскільки за той час, поки Україна коливалася в виборі тих чи інших механізмів стимулювання інноваційних процесів та обирала половинчасті рішення, значно змінилася сама природа інновацій. Сьогодні мова вже йде не тільки про побудову вдалої моделі взаємодії інтелектуального і реального секторів економіки, а про суцільне проникнення інновацій на всі рівні і сфери людської діяльності, зміцненні інноваційних зв'язків між різними секторами промисловості, між економікою і соціумом, перетворення будь-якої діяльності в інновації.

Серед основних проблем інноваційної діяльності в Україні можна виділити наступні [3]:

— низький рівень фінансування науки і, зокрема, програм з інноваційної діяльності в Україні;

- інтереси держави і представників організаційних структур не узгоджені;
- повільне впровадження нових технік і технологій у виробництво;
- інтелектуальна власність не достатньо захищена.

Враховуючи все вище викладене, можна підкреслити, що державна політика України в стимулюванні інновацій повинна базуватися на визнанні пріоритетного статусу науково-технічного та інноваційного розвитку. Проте, зроблені перші кроки у відновленні позитивного тренда наукоємності ВВП України були перекреслені початком війни на Україні. Після трьох років рецесії українська економіка стала на шлях відновлення. Позитивні тенденції очевидні - зростання ВВП на + 20,4% за 2016 р. порівняно з 2015 р. Але наука в Україні залишається в складній ситуації, на 2017 рік в бюджеті виділено на освіту і науку 4% ВВП України (103,26 млн.грн.), хоча в 2012 році цей показник складав 6,2% ВВП країни [4].

Таким чином, роблячи реальні кроки к реформуванні інноваційного сегменту української економіки, вкрай важливо забезпечити правонаступництво і безперервність державної політики, при цьому основними шляхами активізації інноваційної діяльності в Україні можуть бути [5]:

- створення пільг підприємствам для можливості впровадження інноваційної продукції;
- створення сприятливого інноваційного клімату;
- компетентний розподіл фінансових ресурсів в сфері розвитку науково-технічного прогресу. Особливими пріоритетами в розвитку інноваційного потенціалу повинні стати:
- високий рівень захисту інтелектуальної власності;
- підготовка висококваліфікованих кадрів;
- підтримка вітчизняних вчених для створення і впровадження інновацій.

Реалізація Україною можливостей інноваційних досягнень в даний час істотно ускладнюється негативними факторами. виправити ситуацію, що склалася, може поділ відповідальності за успіх інноваційного бізнесу в країні між державою, підприємцями та науковцями. Зусилля повинні бути скоординовані, стратегія і плани - ретельно продумані, а відповідальність за результат повинна також бути спільною.

Успіх країни та її місце в глобальній економіці безпосередньо залежатиме від того, наскільки дієва інноваційна політика сьогодні, як інвестиції в майбутнє нашої країни, як форма національних конкурентних переваг, як надійних фундамент для модернізації та інтеграції нашої країни в європейський і світовий простір.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність». Редакція від 16.10.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Красномовец П. Украина поднялась на 8 позиций в Глобальном индексе инноваций [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/2016/08/17/664633>.
3. Кириченко О.А. Системний розвиток інноваційної діяльності / О.А. Кириченко, Ю.І. Вигівська // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 11. - С. 16-20.
4. Финансовый портал [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua>.
5. Орлюк О.П. Законодавче забезпечення інноваційної діяльності в Україні./ О.П. Орлюк // Наука та інновації. 2013. - Т 4. - № 1.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

© Н.О. Задорожнюк, 2017

В процесі здійснення адміністративної реформи особливого значення сьогодні набуває розвиток регіонів країни. Економічний розвиток регіонів є важливою складовою економічного розвитку національної економіки. Досягнення цього розвитку можливо за допомогою формування регіональної інноваційної системи, яка забезпечить умови для створення та впровадження інновацій у діяльність суб'єктів господарювання. Формування і розвиток регіональної інноваційної системи дозволить активізувати інноваційну діяльність економічних суб'єктів, забезпечити оновлення виробничих та інформаційних технологій, вирішити ключові соціально-економічні проблеми.

Пріоритетними завданнями щодо досягнення інноваційного розвитку регіонів України можна визначити такі:

- ефективність інноваційної діяльності та висока інноваційна активність суб'єктів господарювання. В цьому завданні особливо важлива підтримка підприємницького сектору з боку регіональної влади для формування інвестиційно привабливого середовища;

- орієнтація на використання власних ресурсів, особливо інтелектуальних та креативних ресурсів регіону для забезпечення розвитку тих видів економічної діяльності, які створюють інноваційний продукт та послуги;

- визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності відповідно до ринковим тенденціям та вимогам, враховуючі відповідні світові напрями;

- забезпечення комплексного підходу до вирішення гострих проблем регіону, які гальмують його інноваційний розвиток. Це стосується насамперед позитивних структурно-інноваційних зрушень у реальному секторі економіки регіону, створення інноваційної інфраструктури тощо [1];

- здійснення планування і прогнозування економічних, екологічних та соціальних результатів від реалізації заходів щодо впровадження інновацій та підтримки інноваційної діяльності підприємницького сектору. Тобто необхідна розробка чіткої стратегії інноваційного розвитку кожного регіону України з урахуванням їх особливостей;

- інформування громадськості про плани, заходи та стратегію інноваційного розвитку регіону та її виконання. Процес інформування повинен здійснюватися за допомогою інноваційних інформаційно-комунікативних інструментів та повинен дати можливість зворотнього зв'язку з громадськістю;

- залучання молоді та науковців щодо вирішення ключових проблем регіонів та збільшення інноваційного потенціалу;

- розвиток регіональної інноваційної системи та її підсистем досягнення консенсусу між виконавцями завдань стратегії цього розвитку;

- створення відповідної інноваційної інфраструктури, яка здійснювала б наукову, фінансову, інформаційну, консалтингову, маркетингову та інші види підтримки інноваційних проектів [1].

Таким чином, інноваційний розвиток регіону є безумовно важливим для економічної системи, а його досягнення дозволить забезпечити зростання економічного добробуту населення регіону шляхом ефективного використання інноваційного потенціалу регіону.

1. Копитков В.І. Проблеми розвитку інновацій на регіональному рівні в Україні / В.І. Копитко // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – № 2. – Т.1. – С. 67-72.

ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВА: ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВУ

©Заріпова А.О., 2017

Інноваційний розвиток підприємства визначає його успішність та конкурентні позиції на ринку. Однак такий розвиток залежить від низки факторів, які формують інноваційне середовище для нього. Середовище, в свою чергу, можна розглядати як із внутрішнього боку функціонування організації, так і з зовнішнього. Так само і фактори можуть впливати ззовні та в межах самої компанії.

Існує багато досліджень щодо формування й існування інноваційного середовища підприємства, тож узагальнивши їх [1, 2, 3], можна виокремити ті основні чинники, які здійснюють на нього вплив.

1. Зрозумілість місії. Цей фактор означає те, що і місія компанії, і місія впровадження будь-якої інновації повинна бути ясною та чіткою як для співробітників організації, так і для зовнішніх суб'єктів – інвесторів, цільових споживачів тощо. Визначеність формує надійність для суб'єктів, що залучені до інноваційної діяльності, тож сприятливо впливає на формування інноваційного середовища;

2. Гнучкість та готовність до ризику. Створення та впровадження інновацій несе у собі доволі високі ризики так, що компанія не завжди може їх швидко усунути при їх виникненні. Тому важливим фактором є гнучкість по відношенню до чинників, на які не може вплинути компанія самостійно. Окрім того, якщо у своїй винахідницькій діяльності організація виключає ризики щодо певного інноваційного проекту, із великою вірогідністю у ході роботи вона нестиме надвитрати та матиме затримки у часі із реалізацією проекту. Таким чином, вміння адаптуватися та планувати ризики забезпечують сприятливий інноваційний клімат для організації.

3. «План дій». Це означає, що підприємство повинно мати чітку стратегію розвитку. Визначеність цілей та планів компанії дозволяє сформувати бачення того, як планувати діяльність стосовно інноваційного розвитку, які ресурси необхідно для цього залучити, які напрямки інновацій є перспективними як для самої організації, так і для ринку в цілому.

4. Залучення та мотивація – стосуються співробітників компанії. Талановиті, кваліфіковані та продуктивні кадри – основа інноваційного розвитку. Якщо компанія забезпечить себе таким персоналом, вона створить і справді сприятливий для інноваційного розвитку мікроклімат. Необхідно мотивувати працівників до генерування ідей, їх обговорення, дискусій. Тоді, коли працівник знає, що його проект може бути реалізований, він буде більш, ніж мотивованим до ефективної роботи. Також важливим є залучення «свіжих голів» – молодих фахівців, які можуть принести більш нові, більш радикальні пропозиції. Тому в даному питанні важливо дбати і про кадрову політику підприємства, і про систему мотивації.

5. Фактори ринку. Ступінь заповнення ринкових ніш, інтенсивність конкуренції, рівень розвитку сфери діяльності, інноваційність підприємств-конкурентів – ці та інші фактори безсумнівно чинять вплив на формування та існування інноваційного середовища підприємства та визначають місце організації на ринку – воно знаходиться в лідерах чи аутсайдерах. Дані чинники відносяться до зовнішніх, вплив яких компанія повинна бути готовою сприймати та якнайвигідніше для себе використовувати актуальні на ринку умови.

6. Макроекономічні фактори, що також відносяться до зовнішніх джерел впливу на інноваційне середовище компанії. До них, перш за все, варто віднести заходи державного сприяння інноваційному розвитку, стимуляцію інноваційної діяльності, субсидювання компаній, що продукують таку діяльність, фінансування державою інноваційних проектів. Такі фактори

формують не лише середовище для функціонування самого підприємства, але й в цілому інвестиційний клімат для зовнішніх суб'єктів для фінансування інноваційних підприємств чи проектів в країні.

1. Govindarajan V. *Innovation's Nine Critical Success Factors*. [E-Reader Version] / Vijay Govindarajan // *Harvard Business Review*. – 2011. – Retrieved from: <https://hbr.org/2011/07/innovations-9-critical-success>

2. Russell D. *10 Influencing Factors To Creating A Climate For Innovation* [E-Reader Version] / Daniel Russell // *The Star*. – 2015. – Retrieved from: <https://leaderonomics.com/pdf/MSJ-150124-10.pdf>

3. Zakić N. *External and internal factors affecting the product and business process innovation* [E-Reader Version] / Nebojša Zakić // *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*. – 2008. – Retrieved from: <http://facta.junis.ni.ac.rs/eao/eao200801/eao200801-03.pdf>

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

© Зарічна О.І., 2017

Електронна комерція стала невід'ємною частиною як економіки України, так і будь-якої країни світу. Важливість розвитку цієї галузі в Україні підтверджує той факт, що ВРУ 3 червня 2014 року прийняла в першому читанні Закон «Про електронну комерцію» [1]. Кількість операцій в даній сфері швидко зростає, впливаючи як на економіку України так і на світову економіку в цілому.

В загальному сенсі електронна комерція – це комерційна взаємодія суб'єктів бізнесу з приводу купівлі-продажу товарів та послуг (матеріальних та інформаційних) з використанням інформаційних мереж (Internet, мережа стільникового зв'язку, внутрішні локальні мережі фірм) [2, с.12].

За оцінками закордонних експертів агентства eMarketer's ринок електронної комерції зростає та набирає обертів з кожним роком [3]. У світі середні темпи її росту досягають 18%. За прогнозами частка електронної комерції в загальному ритейлі досягне найближчим часом 20%. Тому для компаній даного сегменту ігнорування цього ринку надто ризиковане.

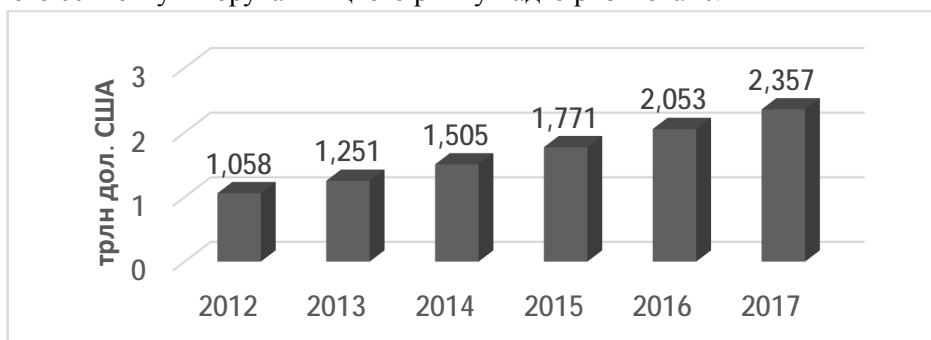

Рис.1. Динаміка зростання товарообігу e-commerce усього світу за 2012-2017рр [4]

Глобальним трендом в компаніях, які діють у сфері електронної комерції, є поєднання он-лайн і офф-лайн діяльності – формування мультиканальності бізнесу. Проте помилкою багатьох ритейлерів є те, що вони значно більше уваги приділяли front-end – безпосередньо самим каналам, ніж back-end – виробничо-логістичному ланцюгу

Ще однією важливою світовою тенденцією є cross-border – трансгранична поставка послуг. Поява cross-border пов'язана з процесом глобалізації в усьому світі. Великі компанії проникають у більшість країн за допомогою відкриття представництв чи партнерських угод.

Можливість поєднання даних з різних джерел: комп'ютерів, телефонів, інших девайсів дає змогу зібрати більш повну інформацію про необхідний продукт, послугу, магазин, будь що. Тренд використання Big Data полягає не стільки в самому використанні великих даних, скільки в посиленні значення цих даних. З розвитком Big Data будь-який продукт можна налаштувати на конкретного споживача, що говорить про персоналізацію – індивідуальний підхід до кожного користувача. Ведення бізнесу зазнає суттєвих змін, зокрема, завдяки широкому використанню інформаційно-телекомунікаційних засобів і технологій.

Отже, частка електронної комерції в загальному ритейлі з кожним роком зростає, тому компанії повинні приділяти достатньо уваги розвитку цього напрямку ведення бізнесу.

1. Проект Закону про електронну комерцію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47409

2. Шалева О.І. Електронна комерція : Навчальний посібник. / О.І. Шалева - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 216 с.

3. Друкер П. Завдання менеджменту в XXI столітті.: Пер. з англ.: - М.: Видавничий дім «Вільямс», 2004. -272 с.

СУПЕРЕЧЛИВИ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Іванова М.В., Саннікова С.Ф., 2017

Інноваційний розвиток промислових підприємств є основою розвитку всієї економіки. Однак інноваційні процеси в економіці України не набули вагомих масштабів і відбуваються вкрай повільно. Аналіз ефективності інноваційного розвитку промислових підприємств України, проведений у низці авторських робіт, зокрема в [1], показав, що динаміка показників за 2001-2016 рр. має знижувальний характер і свідчить про екстенсивний тип розвитку та неефективний механізм використання виробничих ресурсів. Відповідно до принципів ринкового господарювання підприємствам слід сподіватися на власну підприємливість в забезпеченні інноваційного розвитку. З цих обставин доцільно вивчити існуючі тенденції і проблемні аспекти інноваційної діяльності і розвитку промислових підприємств.

На основі статистичних даних дослідження інноваційної активності промислових підприємств України [2] з'ясовано, що з 2000 р. по 2015 р. обсяг науково-технічних робіт зріс у 5,9 рази, обсяг фундаментальних досліджень збільшився в 9,2 рази, прикладних досліджень – у 5,2 рази, обсяг науково-технічних послуг – у 8 разів. Але якщо виключити фактор зростання цін, то обсяг наукових та науково-технічних робіт 2015 року у вартісному виразі у цінах 2010 р. майже не змінився: з 2010 р. по 2015 р. обсяг науково-технічних розробок збільшився у 1,08 рази, обсяг досліджень зріс у 1,06 рази, обсяг науково-технічних послуг збільшився у 1,11 рази (розраховано за даними [3, С. 99]). Це пов'язано з тим, що за період з 2010 р. по 2015 р кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт в натуральному виразі зменшилася з 52037 од. до 41070 од., з них кількість робіт зі створення нових видів техніки і технологій зменшилася з 8024 од. до 4776 од. (в 1,68 рази) [3, С. 103].

Специфіка інноваційної діяльності є такою, що не всі виробничі ресурси, в тому числі, основні засоби і технології, відразу впроваджуються на підприємстві і генерують економічний результат (віддачу). Слід враховувати часовий проміжок (лаг) між фінансовими вкладеннями в інновації та їх віддачею у вигляді випуску інноваційної продукції. Більшість економічних процесів мають певний часовий термін прояву поряд з регулярною зміною в часі. Для інноваційної діяльності промислових підприємств України, як доведено [1], характерним є те, що найбільший економічний результат від вкладення коштів в основні фонди виявляється в перший же рік їх придбання і введення. Це свідчить про суперечливу тенденцію використання основних засобів, придбаних для тривалої віддачі і ефективної експлуатації.

Дослідимо найбільш актуальний ресурс сучасної інноваційної діяльності – інтелектуальну власність. Як відомо, об'єкти права інтелектуальної власності враховуються в нематеріальних активах підприємств. Беручи до уваги досить швидку їх амортизацію в частині морального зносу, проаналізуємо інвестиції в ці об'єкти. Питома вага інвестицій в нематеріальні активи українських підприємств у відносному вираженні стабільно низька (2,2 – 3,7%) [4], що в принципі суперечить загальносвітовим тенденціям переважного інвестування саме в сферу інтелектуальної власності. На рис. 1 наведено динаміку показників ефективності інвестицій в нематеріальні активи підприємств України, розрахованих за обсягом реалізації інноваційної продукції [3, с.169].

З даних рис. 1 видно абсолютно спадний тренд віддачі від цих інвестицій. За останні десять років віддача інвестицій знижується більш, ніж в 5 разів. Основний потік від суми інвестицій в нематеріальні активи підприємств (близько 85-95 %, відповідно [4]) прямував в об'єкти права інтелектуальної власності.

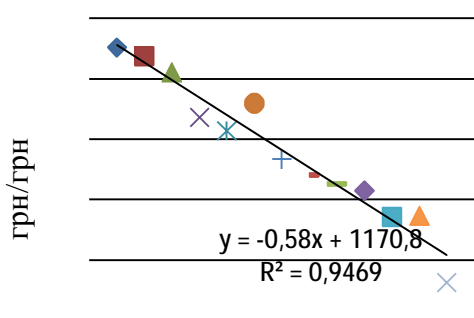

Рис. 1 Віддача інвестицій в нематеріальні активи підприємств у вигляді інноваційної продукції

У цьому сенсі позначена на рис. 1 тенденція свідчить про низьку ефективність використання нематеріальних активів промислових підприємств.

Розрахунок ланцюгових індексів інвестицій в нематеріальні активи промислових підприємств і обсягів реалізації інноваційної продукції виявив наступне:

$$\text{до 2009 г. } tp BP_{ин.прод.} < tp I_{HMA}, \quad (1)$$

$$\text{після 2009 г. } tp BP_{ин.прод.} \ll tp I_{HMA}, \quad (2)$$

де $tp BP_{ин.прод.}$ – темп росту обсягів реалізації інноваційної продукції [3, с.169];

$tp I_{HMA}$ – темп росту інвестицій в нематеріальні активи промислових підприємств [4].

Співвідношення (1, 2) показують, що інвестиції в нематеріальні активи явно не відображаються в результатах інноваційної діяльності промислових підприємств. Це відповідає висновку, зокрема О. В. Гуменюк, про те, що інноваційна активність підприємств не корелює з динамікою інвестиційних процесів.

Якщо простежити структуру інвестицій в нематеріальні активи підприємств, то видно, що вона досить раціональна [4]: частка інвестицій в об'єкти авторського права, суміжних прав і прав промислової власності зростає до 68% в 2015 р., а на інвестиції в програмне забезпечення припадає до 30%. Тобто принципів змін (погіршень) в структурі нематеріального забезпечення інноваційної діяльності підприємств з 2009 р. не спостерігалось. Співвідношення (2) стає цілком логічним, якщо припустити переважно імпортне походження нематеріальних ресурсів і взяти до уваги зміну курсових різниць та здешевлення національної валюти з 2009 р. В цьому випадку слід враховувати зовнішньоекономічний характер відносин у сфері інтелектуальної власності та «іноземний фактор впливу» на інноваційну діяльність підприємств. Це ставить результативність інноваційної діяльності українських підприємств в залежність від імпорту інтелектуальних ресурсів, що, на нашу думку, є проблемним і суперечливим аспектом інноваційного розвитку промислових підприємств України.

Таким чином, суперечливими аспектами інноваційного розвитку промислових підприємств України у 2001-2016 рр. ми вважаємо зниження ефективності інвестицій у найбільш сучасні і актуальні виробничі ресурси – основні засоби і нематеріальні активи підприємств – при одночасному збереженні обсягів їх фінансування. Така динаміка, з одного боку, узгоджується з законом спадної віддачі, а з іншого, має дуже короткий часовий лаг ефективності. У цьому випадку можна говорити про факт гальмування інноваційного розвитку українських підприємств, збільшення технологічного розриву або відставання в науково-технічній сфері і закономірному зниженні ефективності всієї господарської діяльності.

1. Иванова М. В. Скрытые тенденции экономического развития промышленности Украины // М. В. Иванова, С. Ф. Санникова // Траектория науки – Электронный научный журнал, 2016. - № 4(9). – С. 2.127-2.138. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/trna_2016_2_4_15

2. Інноваційна активність/Наука, технології та інновації [в Україні за 1990-2015 рр.] [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Наукова та інноваційна діяльність України [Електронний ресурс] // Статистичний збірник. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України». – 2016. – 257 с.

4. Капітальні інвестиції за видами активів [Електронний ресурс] : [статистична інформація] // Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Іванова М.І., Сітковська В.І.

В реаліях постіндустріальної економіки інновації є основною рушійною силою економічного розвитку. Розроблення нових видів товарів, які можуть конкурентними як в плані якості, так і ціни, прискорене вдосконалення виробництва – все це забезпечується інноваційною діяльністю. І тому одною з найголовніших макроекономічних задач стає аналіз проблем інноваційної активності підприємства і пошук інструментів заохочення інноваційної активності як промислових підприємств, так і науково-технічних та науково-освітніх установ, орієнтація на розвинену інноваційну інфраструктуру, яка сприяє якісному поліпшенню інноваційних процесів.

В даний час інноваційна діяльність українських підприємств характеризується поганою динамікою. За статистикою по країні лише 6% підприємств, що є малими за розміром, та приблизно стільки ж підприємств середнього розміру є інноваційно орієнтованими.

Велика кількість великих підприємств «старопромислових» секторів економіки вважається однією з головних причин невисокого рівня інноваційності економіки України. Ці підприємства відповідали за економічний підйом за останні роки, але фактично були відсутні інноваційно активні підприємства у секторі підприємств малих та середніх за розміром.

Актуальною проблемою діяльності, пов'язаної з інноваціями є питання організації праці, а конкретно проблема управління. Всебічне дослідження діяльності деяких промислових підприємств дозволяє говорити про те, що все більш значну роль набуває саме якість управління. Одним з вирішальних факторів забезпечення ефективності та продуктивності інноваційної діяльності стає кваліфікація працівника. У даній ситуації від менеджера потрібне всеосяжне використання всього набору інструментів управління. Як правило, питання високоякісного управління вирішується шляхом залучення менеджерів високої кваліфікації ззовні і періодичного підвищення кваліфікації існуючого персоналу. Але тут постають труднощі іншого плану - все більше проявляється дефіцит висококваліфікованих управлінців, крім того вони занадто дорогі. Підвищення кваліфікації персоналу часто виявляється мало дієвим.

Як правило, підготовка управлінських кадрів відбувається за рахунок навчання відокремленим компонентам менеджменту і дуже рідко – самому процесу управління. Це відбувається через те, що у багатьох викладачів вищих навчальних закладів відсутній управлінський досвід. Бо, для реалізації задач або цілей того чи іншого проекту з успіхом необхідні навички в конкретній предметній області, але необхідне і розуміння основ менеджменту, знання управління персоналом, маркетингу, теорії організацій. Це звичайно не означає, що завдяки знанню цих складових менеджменту буде забезпечене якісне управління інноваційною діяльністю, адже майже апріорі неможливо навчити менеджера вмінню реагувати на дії в часі, та будувати свої управлінські рішення, виходячи з ситуації, що складається. Бізнес-освіта в Україні ще знаходиться на початку свого розвитку, часто вона неефективна і є копією популярних іноземних програм навчання, які мають свою специфіку і непридатні для вітчизняних умов.

Низька активність малого підприємництва в інноваційній сфері пояснюється високим ступенем ризику інвестування і невизначеністю терміном окупності. Підприємці беруться за інноваційну діяльність в зв'язку з високою ризикованістю бізнесу і відсутністю попиту на інновації, а так само в зв'язку з нестачею достатньої підтримки інноваційної діяльності з боку держави, яка властива для розвинених країн. На відміну від Державного інноваційного фонду, що функціонував в Україні протягом 1992-1999 рр. і надавав підприємствам довгострокові безвідсоткові позики на

реалізацію перспективних проєктів, кредити Державної інноваційної компанії для більшості невеликих інноваційних підприємств є закритими через високі відсоткові ставки [1].

Крім того, деякі науковці виокремлюють такі фактори, що заважають розвитку підприємств у сфері інновацій:

- недосконалість законодавчої бази;
- нестача власних коштів;
- неможливість кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями;
- відсутність або нестача грошової допомоги держави або уряду;
- великі фінансові витрати на інновації;
- відсутність коштів у замовників;
- відсутність інформації про нові технології;
- нестача інформації про ринки збуту [2].

Розвиток України у сфері інновацій повинен бути побудований на:

- розробці цілеспрямованої інвестиційної та промислової політики з боку держави, що буде спрямована на активізацію інновацій, а самі інновації будуть пріоритетною складовою загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави;

- забезпеченні єдності структурної та інноваційної політики;

- створенні відповідного правового забезпечення умов для інноваційної діяльності підприємств в країні; введення пільгового режиму для здійснення діяльності пов'язаних з інноваціями, покращення фінансування інноваційної діяльності;

- застосуванні засобів захисту національного ринку, виробництва і капіталу, заохочення їх розвинення, стимулювання інноваційної спрямованості останнього;

- послідовному збільшенні сукупного попиту, вдосконалення інфраструктури ринків з метою підвищення частки складних, наукоємних продуктів в особистому та виробничому споживанні;

- створенні умов для реалізації вітчизняними підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках, підтримки конструктивної конкуренції на внутрішньому ринку, яка стимулюватиме підприємства до інноваційної діяльності;

- диверсифікації організаційних форм функціонування національної економіки, забезпеченні співпраці малих, середніх і великих підприємств, підтримки провідних великих підприємств і об'єднань, які мають можливість реалізувати загальнодержавні інноваційні пріоритети, становлення науково-виробничої кооперації, венчурного бізнесу, промислово-фінансової інтеграції, в тому числі на міжнародному рівні;

- забезпеченні тісної інтеграції виробництва, фінансів, науки, освіти з метою забезпечення випереджаючого розвитку науково-технологічної сфери;

- пріоритетного розвитку людського капіталу як основи розвитку постіндустріального суспільства[3].

З огляду на це, провідним напрямком в процесі переходу України до інноваційного розвитку має стати поліпшення інвестиційного клімату в Україні та всебічне ініціювання національного капіталотворення та інвестиційних процесів. Підвищити обсяг інвестицій в Україні могло б виведення витрат підприємства на інвестиції в основні фонди з-під оподаткування податком на прибуток.

Тому, рішення проблем підвищення інноваційної активності підприємств України потребує комплексного підходу, поєднання заходів макроекономічної політики з заходами на рівні мікроекономіки, дій з боку держави з ініціативами самих підприємств. Необхідно поєднати заходи економічного, організаційного та адміністративно-законодавчого характеру.

1. *Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. Осауленка О.Г. – К.: Державний комітет статистики України, 2012. – 558 с.*

2. *Щербань В. М. Товарно-інноваційна політика : навч. посібн. / В. М. Щербань, Л.Л. Козубенко. – К. : Вид. "Кондор", 2006. – 396 с.*

3. *Інноваційний менеджмент : підручник / Т. О. Скрипко. - К. : Знання, 2011. - 423 с*

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

©Іващенко О.В., 2017

Динамічне економічне зростання країни неможливе без активної інноваційної діяльності її суб'єктів господарювання. В сучасній економіці роль інновацій постійно зростає, тому що інновації є ефективним засобом у конкурентній боротьбі суб'єктів господарювання.

Інновація – це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок, котрий може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу [1, с. 13].

Своєю чергою, інноваційна діяльність охоплює різні сфери діяльності (виробничу, соціальну, науково-технічну, підприємницьку) та сприяє підвищенню продуктивності праці й ефективності виробництва.

Інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [2].

Проблема розвитку інноваційної діяльності для України є надзвичайно актуальною, тому що на більшості підприємств використовують застаріле обладнання, а, відповідно, й такі ж технології. Однак перспективи економічного розвитку України можуть бути пов'язані тільки з високотехнологічними та конкурентоспроможними підприємствами, діяльність яких створювала б сукупний ефект розвитку національної економіки. Впровадження інновацій на промислових підприємствах усе більше розглядається ними як єдиний спосіб підвищення конкурентоспроможності вироблених товарів, підтримки високих темпів розвитку та рівня прибутковості, однак, статистичні дані свідчать про низьку активність підприємств у впровадженні інновацій у виробництво й освоєнні інноваційної продукції, причому з кожним роком інноваційна активність українських підприємств має тенденцію до зниження.

Динаміка показників впровадження інновацій на промислових підприємствах України (2014-2015 роки – дані наведені без урахування території АРК, м. Севастополь та частини зони проведення АТО) подано на рис. 1.

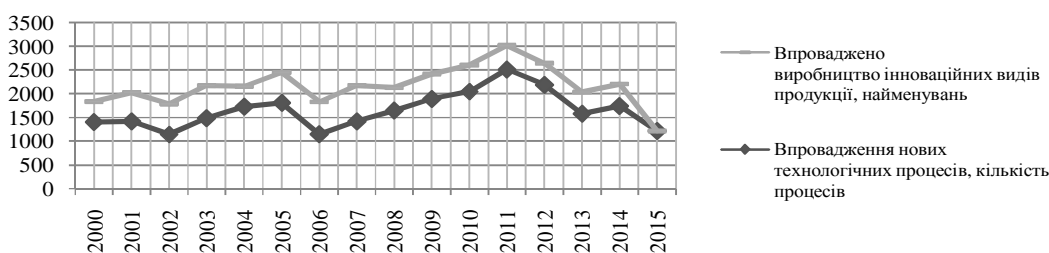

Рис. 1 – Динаміка показників впровадження інновацій на промислових підприємствах України у 2000-2015 роках [3]

Для характеристики інноваційної активності підприємств важлива інформація про частку підприємств, що впроваджують інновації, а також обсяг виконаних наукових і науково-технічних робіт. Динаміка цих показників у 2000-2015 роках наведена на рис. 2.

Так, можна констатувати низьку інноваційну активність підприємств, що, своєю чергою, залежить і від активності проведення наукових і науково-технічних робіт, питома вага обсягу яких менш, ніж 1,00% від ВВП, починаючи з 2006 року.

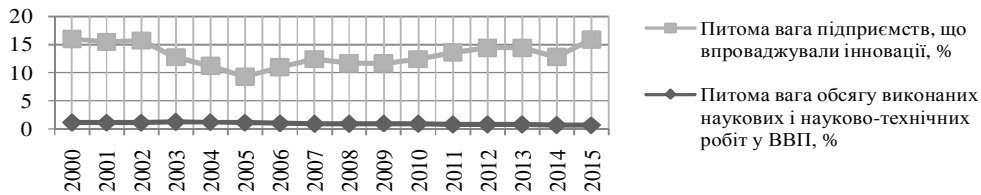

Рис. 2 – Динаміка показників інноваційної активності в Україні у 2000-2015 роках [3]

Основні проблеми щодо активізації інноваційної діяльності підприємств України можна умовно поділити на дві групи:

1) зовнішні по відношенню до окремих суб'єктів господарювання:

– недосконалість законодавчих і нормативно-правових актів у частині державного стимулювання інноваційної діяльності;

– недостатньо пророблена та практично не виконується «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», зокрема, відносно підтримки зв'язку науки та промисловості;

– несприятливий діловий клімат у країні, що пов'язаний з високим рівнем фіскального тиску, пасивною роллю держави в захисті прав власності та підтримці підприємств, що займаються інноваційною діяльністю;

– низька питома вага бюджетних коштів в інноваційних витратах підприємств (2014 рік – 4,47%; 2015 рік – 0,40% від загальних витрат підприємств [3]);

– труднощі в проведенні моніторингу розвитку науки та техніки для впровадження досягнень у виробничий процес;

– високі відсотки за кредитами для фінансування інноваційної діяльності, високий економічний ризик залучення інвестицій;

– труднощі в комерціалізації результатів науково-технічної діяльності;

– загострення проблеми підготовки та закріплення кваліфікованих кадрів у вітчизняній науці та промисловості, внаслідок низької зарплати, відсутності допомоги з боку держави в придбанні наукового обладнання, матеріалів для наукових досліджень тощо;

2) внутрішні проблеми:

– неефективне управління підприємствами та низький рівень корпоративної культури;

– низький рівень інноваційної політики підприємств, а також маркетингу технологій, що веде до невміння вірогідно їх прогнозувати та впроваджувати у виробничий процес;

– нерозвинений інноваційний потенціал підприємств, який включає сукупність кадрових, інтелектуальних, матеріальних, фінансових, інфраструктурних та інших ресурсів.

Таким чином, необхідна орієнтація державної політики на підвищення статусу науки й освіти, стимулювання підприємств, що займаються інноваційною діяльністю та наукоємним виробництвом, а також експортують високотехнологічну продукцію. З метою активізації інноваційної діяльності необхідні розробка та реалізація комплексу заходів для нейтралізації впливу стримуючих факторів. А перед державою встає основне завдання – гармонізація відносин між державою, бізнесом і наукою з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

1. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів / П.С. Харів. – Тернопіль : «Економічна думка», 2003. – 326 с.

2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002, № 40-IV. Із змінами // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 36. – Ст. 266.

3. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

©Гльницький В.С., 2017

Зміни, що останнім часом спостерігаються в економіці України, показують тенденцію розвитку сфер надання послуг. Це хороший показник, проте галузі, які визначають науково-технічний прогрес занепадають, хоча вони повинні слугувати рушійною силою інноваційних впроваджень. Однією з причин виникнення такої ситуації є невиконання з боку державних органів влади таких заходів [1]:

- створення сприятливого клімату для інновацій;
- запровадження програм інноваційного розвитку;
- вироблення ефективної системи управління у сфері інновацій.

В сучасних умовах розвитку економіки виникає недостатнє стимулювання впроваджень підприємствами інновацій. Підприємствам важко виробляти інтелектуальний продукт, що призупиняє їх розвиток. Не лише з боку держави, а й часто самі підприємства не бажають здійснювати інноваційну діяльність і на це впливають такі фактори [1,2]:

- значні витрати, які потребують нововведення;
- значний ризик від впровадження інновацій;
- тривалий термін окупності нововведень;
- брак власних коштів;
- відсутність кваліфікованого персоналу.

Варто зазначити, що вагомою перешкодою для впроваджень інновацій є законодавча база. Дуже часто саме вона стає перешкодою для підприємств, адже деякі законодавчі акти не відповідають наявній економічній ситуації в країні та суперечать один одному.

Проте, крім негативних чинників існують вагомні причини для сприятливого розвитку інноваційного середовища. Підприємства здатні оцінювати зміни у зовнішньому середовищі, що можуть мати вплив на економічні, технологічні та соціальні чинники діяльності компанії. Багато керівників складає стратегічні плани, які містять чіткі цілі, що дає змогу розвивати різні системи діяльності підприємства та оцінювати ринкові тенденції [2].

Щоб перейти на інноваційну модель економічного розвитку державні органи влади та представники бізнесу повинні співпрацювати. Державні органи влади повинні впровадити заходи, що включатимуть національні та регіональні рівні, що надасть змогу підвищити науково-технічну співпрацю та розвиток людського капіталу. Органам влади необхідно заохочувати підприємства здійснювати інноваційну діяльність, що дасть можливість збільшити кількість пропозиції інноваційних продуктів.

Зі сторони підприємств потрібно розвивати свою конкурентоспроможність та концентруватись на конкретних напрямках діяльності. Також, необхідно цілеспрямовано здійснювати підготовку кадрів та співпрацювати із освітнім сектором.

Отже, модернізація української економіки повинна супроводжуватись комплексними заходами економічної політики та покращенням відносин між державними органами влади і бізнес-сектором.

1. Лазарева Є. Дослідження закономірностей інноваційних перетворень у регіональній економіці/ Є. Лазарева // Практичний посібник. – 2009. - с. 43 -57

2. Луцків О. М. Інноваційний розвиток регіонів України: тенденції, проблеми та перспективи / О. М. Луцків // Економічний форум. - 2016. - № 2. - С. 121-127.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВ УКРАЇНИ

© Льчук П. Г., Коць О. О., Воробей Ю. І., 2017

Особливо актуальним для українських банків є питання інновацій в умовах нестабільності економіки, напруженої політичної ситуації, мінливої купівельної спроможності національної валюти, коливань довіри населення до банків у час їхньої неплатоспроможності та ліквідації.

Питанням інноваційного розвитку банків присвячені праці багатьох науковців. Зокрема визначення сутності банківських інновацій, їхня класифікація та необхідність здійснення розкривають у своїх роботах В. С. Котковський та О. П. Гузенко [1, с. 39-42], М. І. Крупка [2, с. 127-131], Л. В. Кузнецова [3, с. 3-9], Н. М. Чиж, М. І. Дзямулич [4, с. 403-411], З. К. Шмігельська [5, с. 34-41].

Зазначимо, що починаючи з 2000 р. суттєво змінилися і асортимент банківських продуктів та послуг, і технології, що використовуються під їхньої реалізації. Варто відзначити такі банківські інновації, які широко застосовуються на вітчизняному ринку на даний час:

- 1) мобільний банкінг;
- 2) Інтернет-банкінг;
- 3) POS-термінали;
- 4) BankID.

На даний час в Україні найбільш інноваційними банками є ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «Райффайзен банк Аваль», АТ «ОТП Банк», ПАТ «Укрсоцбанк». Зокрема ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» є одним із перших у світі, що почав використовувати одноразові SMS-паролі, платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, он-лайн-інкасацію, безконтактну технологію PayPass, а також десятки різноманітних мобільних додатків. АТ «Райффайзен банк Аваль» активно впроваджує та підтримує інноваційну технологію безконтактних розрахунків Visa PayWave та MasterCard PayPass, розвиває участь у мультипартнерській Програмі винагород FISHKA, пропонує послуги Dynamic Currency Conversion (DCC) у мережі банкоматів банку. ПАТ «ОТП Банк» пропонує валютні перекази «ОТР Express», впроваджує технологію 3D Secure, картки з технологією PayPass, спеціальні продукти «Cash Management». ПАТ «Укрсоцбанк» інноваційно розвивається, впроваджуючи технології безконтактних платежів Visa Classic payWave та Visa Gold payWave, інноваційну для ринку України програму фінансового захисту GAP тощо.

Не зважаючи на всі інноваційні впровадження вітчизняна банківська система значно відстає від світових тенденцій розвитку банківських інновацій.

Існує ряд інноваційних продуктів, які могли б бути застосовані українськими банками вже сьогодні:

- 1) ідентифікація клієнта за допомогою NFC-чіпа, вбудованого в телефон;
- 2) безкомісійний переказ коштів через електронну пошту через сервіс Square Cash;
- 3) сервіс P2P;
- 4) робота в соціальних мережах.

Аналізуючи світовий досвід впровадження банківських інновацій, можна виокремити 6 найбільш популярних на сьогодні у світі інновацій для банків:

- 1) IOT Voice Commerce / Voice Payments Smart Homes / Smart Cars (голосові розрахунки, голосові платежі, розумні будинки, розумні автомобілі);
- 2) Mobile Banking (мобільний банкінг) продовжує розвиватися;
- 3) Regulatory Upheaval: PSD2, Trump, and Beyond (регулювання платежів з допомогою PSD2, Trump та Beyond);

- 4) Finance in Virtual Reality;
- 5) Artificial Intelligence and Machine Learning (штучний інтелект і машинне навчання);
- 6) Blockchain: Out Of the Lab, Into the Real World (Blockchain: з лабораторії в реальний світ).

Bank Innovation's State of Banking Innovation in 2016 було здійснено опитування 171 респондента (більшість з яких самоідентифікувалися як банкіри) щодо розвитку банківництва завдяки інноваціям до 2020 р. [6]. Результати показали 10 ключових змін, що чекають банки у найближчому майбутньому:

- 1) все буде мобільним;
- 2) банки активно займатимуться інноваціями та фінансуватимуть Стартапи із впровадження інноваційних технологій;
- 3) усі операції банків будуть оцифровані (комп'ютеризовані, електронізовані);
- 4) зникнення малих «банків» – утримаються на ринку тільки великі інноваційно налаштовані банки;
- 5) кооперативні банки будуть пріоритетними для громади;
- 6) регулятори банківської системи спрямовані на знищення малих банків;
- 7) скорочення персоналу і перехід до ІТ;
- 8) зміна каналів обслуговування з «ніш» на «Інтернет речі» завдяки активному поширенню мобільного банкінгу;
- 9) повстання роботів та API-інтерфейсів;
- 10) зниження витрат на фінансові послуги [6].

Банківські інновації є невід'ємною частиною і необхідністю розвитку банків, які повинні випереджувати очікування клієнтів, пропонувати більше продуктів та послуг вже сьогодні, що дозволить не лише утримати ринкові позиції, але й розвинути банківський сектор в Україні. Впровадження нових технологій та розвиток вже існуючих дозволить підвищити ефективність діяльності банків. Українським банкам доцільно більше уваги приділяти світовим тенденціям розвитку банківських інновацій, спрямовувати зусилля на впровадження інновацій задля запровадження продуктів та послуг, які вже давно функціонують на світовому банківському ринку.

1. Котковський В. С. Банківська інновація в системі заходів покращення корпоративної культури / В. С. Котковський, О. П. Гузенко // *Економічний часопис – XXI*. – 2015. – № 1–2(2). – С. 39–42.

2. Крупка М. І. Фінансові інновації державних банків України / М. І. Крупка // *Фінансовий простір*. – 2014. – № 4. – С. 127–131.

3. Кузнєцова Л. В. Проблеми активізації процесів розвитку банківських інновацій в Україні / Л. В. Кузнєцова // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2015. – Вип. 4. – С. 9–13

4. Чиж Н. М. Банківські інновації: проблеми та перспективи / Н. М. Чиж, М. І. Дзямулич // *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. – 2012. – Вип. 9(4). – С. 403–411

5. Шмігельська З. К. Банківські інновації : суть, необхідність і розвиток / З.К. Шмігельська // *Вісник Національного банку України*. – 2014. – № 2 (216). – С. 34–41.

6. Портал «Банківські інновації» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://bankinnovation.net/>

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

©Іщенко С.В., Александровський Д.О., 2017

Протягом останніх років стратегія підвищення конкурентоспроможності національного господарства займає важливе місце у перспективних програмах розвитку України. Основний індикатор визначення конкурентоспроможності національної економіки – це успішна зовнішньоекономічна діяльність та потужний експортний потенціал.

Розвиток та інтеграція України у міжнародне співтовариство робить пріоритетним питання розробки та впровадження стратегії формування експортного потенціалу держави, і, зокрема, активізації безпосередньої експортної діяльності, яка є важливою складовою для розвитку національної економіки. Проте необхідно враховувати, що успіхи на арені світової торгівлі досягають лише ті країни, які випускають конкурентоспроможну та інноваційну продукцію.

Статистичні дані свідчать, що обсяги українського експорту за останні 4 роки зменшились, що є наслідком гострої політичної та економічної кризи в країні (рис. 1).

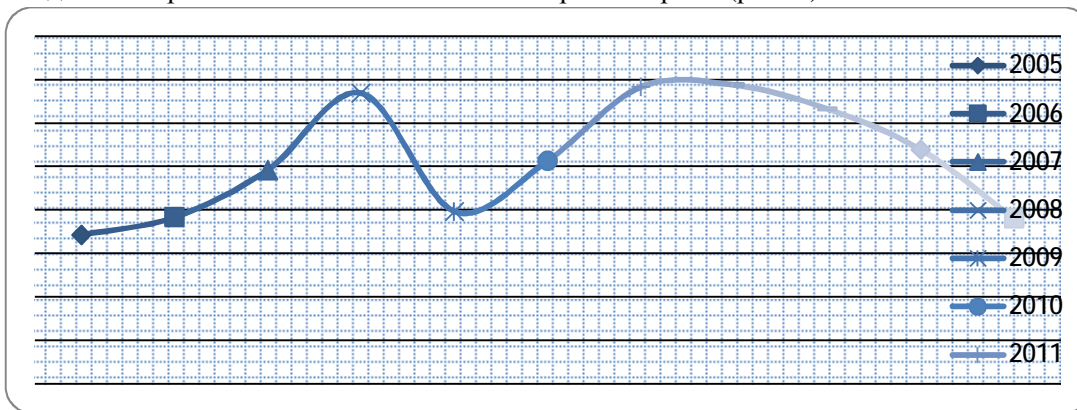

Рис. 1 Обсяги експорту України (2005 – 2015 рр.) [2]

Аналізуючи динаміку обсягів експорту, можна спостерігати тенденцію до зменшення цього показника. Таким чином, за останні 4 роки грошовий обсяг експортних торгових операцій зменшився майже вдвічі.

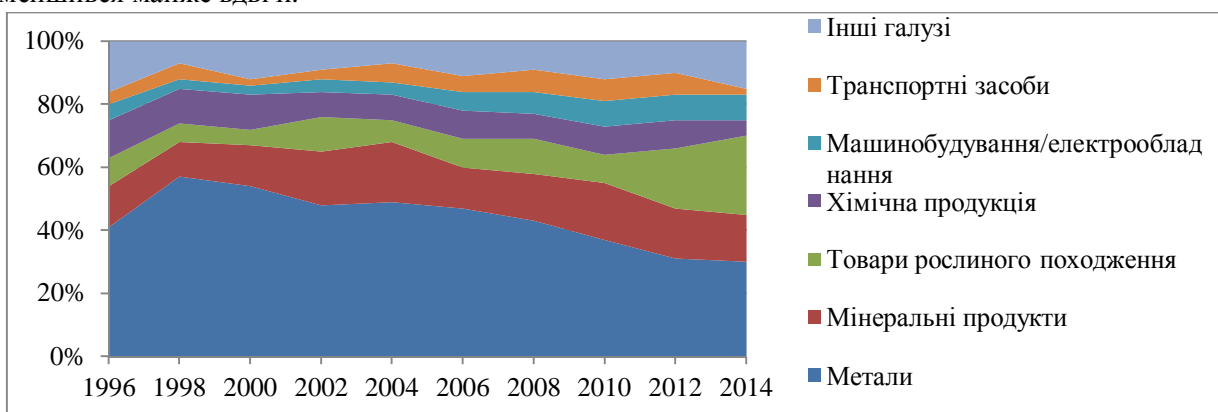

Рис. 2 Структура експорту України [1]

Негативними є й зміни в структурі експорту України (рис. 2). Обсяги експорту таких видів продукції, як метали, мінеральні продукти, транспортні засоби та продукція машинобудування мають тенденцію до скорочення. Натомість можна виділити зазначити, що товари рослинного походження та продукція інших низько технологічних галузей збільшили свою частку в структурі експорту країни. Це свідчить про негативні тенденції структурної переорієнтації експорту держави.

Внаслідок зменшення обсягів та наявності негативних тенденцій зміни структури експорту України, необхідно більш ретельну увагу приділити створенню ефективного механізму формування експортного потенціалу національної економіки.

Механізм формування експортного потенціалу базується на сукупності чотирьох складових (рис. 3).

Рис. 3 Складові механізму формування експортного потенціалу (складено автором)

Таким чином, механізм формування експортного потенціалу країни повинен діяти у комплексі загального механізму управління розвитком національного господарства. Але при цьому цей механізм є самостійною системою, яка потребує особливих підходів до управління.

1. *The Atlas of Economic Complexity* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://atlas.cid.harvard.edu/>.

2. Державна служба статистики України. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

©Іщенко С.В., Захарченко А.О., 2017

На прикладі розвинених країн та сучасних економічних світових тенденцій визначено, що однією з основних проблем функціонування підприємства є забезпечення стійкого інноваційного розвитку, адже саме інноваційна діяльність підприємств є головною умовою, що здатна забезпечити конкурентоспроможність промислових підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Економічне зростання є здатністю господарюючого суб'єкта збільшувати обсяги виробництва і реалізації продукції за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів і зменшення ступеня впливу зовнішніх факторів на діяльність з дотриманням умов ефективності діяльності. Але стійке економічне зростання також повинно визначатися певним набором чинників і умов, за яких ці чинники сприятимуть досягненню цілей підприємства в напрямку стійкого економічного розвитку.

Одним з чинників стримування інноваційного розвитку національної економіки взагалі та суб'єктів господарської діяльності зокрема є те, що за останні роки в Україні помітно скоротилася чисельність висококваліфікованих науковців. (табл..1)

Таблиця 1

Наукові кадри та кількість організацій[3]

Рік	Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки	Кількість науковців, осіб	Кількість докторів наук в економіці України, осіб	Кількість кандидатів наук в економіці України, осіб
2005	1510	105512	12014	68291
2006	1452	100245	12488	71893
2007	1404	96820	12845	74191
2008	1378	94138	13423	77763
2009	1340	92403	13866	81169
2010	1303	89564	14418	84000
2011	1255	84969	14895	84979
2012	1208	82032	15592	88057
2013	1143	77853	16450	90113
2014	999	69404	16090	86230
2015*	978	63864

*починаючи зі звіту за 2015 рік, державні статистичні спостереження щодо кількості докторів та кандидатів наук в економіці України скасовані;

Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки, протягом усього досліджуваного періоду зменшувалась, а, відповідно, і кількість науковців протягом 2005-2015 рр. також скорочувалася. Проте кількість докторів та кандидатів наук в економіці України протягом досліджуваного періоду постійно зростала. Так, кількість докторів наук у 2014 році порівняно з 2005 зросла на 34%, а кількість кандидатів наук за аналогічний період зросла на 27%. Це свідчить про суттєве збільшення зацікавленості науковців, що мають вчені ступені, працювати в наукових установах. Але при цьому тісні зв'язки науки з реальним сектором економіки відсутні, особливо з суб'єктами малого та середнього бізнесу.

Порівняно з підприємствами розвинених країн світу, в Україні на 40-50% менше промислових підприємств є інноваційно активними. Ще нижчою є інноваційна активність серед малих і середніх

підприємств. Саме у цьому секторі поширення інноваційного процесу значно відстає від поширення інноваційного процесу у економіці взагалі.

Активне здійснення інноваційної діяльності є тим чинником, що створює умови забезпечення економічного розвитку як підприємств, так і національної економіки в цілому. Для того, щоб зберегти високий рівень конкурентоспроможності в умовах нестабільного та несприятливого зовнішнього середовища, необхідним є впровадження інновацій на всіх рівнях економіки країни.

1. Сенів Б.О. *Проблеми та перспективи інноваційної діяльності в Україні* / Б.О. Сенів // *Українська наука: минуле, сучасне і майбутнє - 2011р.* - №16.
2. Єлець О. П. *Роль інноваційної діяльності у розвитку підприємства* / О. П. Єлець // *Вісник ХНУ.* – Серія «Економічні науки». – 2010. – № 4.
3. *Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ

©Іщенко С.В., Олійник К.Р., 2017

Основною причиною відставання інноваційного розвитку України від інших країн є недостатність фінансових ресурсів. Однак, є й інші не менш вагомі проблеми, які гальмують розвиток країни, серед яких: зменшення платоспроможного попиту на високотехнічну продукцію з боку держави та підприємницького сектору, спад якісних характеристик наукових кадрів і недостатність матеріально-технічної бази досліджень тощо.

На даний момент, промисловість в Україні знаходиться у кризовому стані і потребує розв'язання важливих проблем, які пов'язані з переходом вітчизняних підприємств на інноваційний шлях розвитку, виготовлення і реалізацію нової високотехнічної та більш якісної продукції.

Таблиця 1

Показники результативності інноваційної діяльності економіки України [3]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували і інновації, %	Упроваджено нових технологічних процесів, шт.	у т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	із них нові види техніки	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015	15,2	1217	458	3136	966	1,4

За даними Держкомстату, у 2005-2015 рр. (табл. 1) стабільну позитивну динаміку мали лише два з чотирьох показників результативності інноваційної діяльності: кількість нових видів техніки, виробництво яких освоєно, та питома вага підприємств, що впроваджували інновації.

Вважається, що на показники результативності інноваційної діяльності підприємств впливають два чинники: витрати підприємств на інновації; витрати на наукові та науково-технічні роботи. Дані за обсягами цих витрат у масштабі України у 2005-2015 рр. подані у табл. 2.

Досвід зарубіжжя показує, що держава має підтримувати інноваційну діяльність та удосконалювати систему стимулювання винахідництва. В Україні ж, на жаль, спостерігається відсутність дієвих механізмів підтримки та розвитку інноваційної діяльності. Серед основних факторів, які перешкоджають впровадженню нових технологій є відсутність у підприємств власних фінансових ресурсів та дефіцит зовнішнього фінансування через надзвичайно великі кредитні ставки, вагома зношеність обладнання, незначний розвиток інфраструктури трансферу технологій, недосконалість податкової системи, нестабільність економіки, [2]. Результатом негативного впливу цих чинників є відсутність мотивації щодо впровадження нових технологій.

Фактори, що впливають на інноваційні показники економіки України [3]

Рік	Всього, у фактич- их цінах	У тому числі				Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	розробки	науково- технічні послуги	
2005	4818,6	902,1	708,9	2406,9	800,7	1,09
2006	5354,6	1141,0	841,5	2741,6	630,5	0,98
2007	6700,7	1504,0	1132,6	3303,1	761,0	0,93
2008	8538,9	1927,4	1545,7	4088,2	977,7	0,90
2009	8653,7	1916,6	1412,0	4215,9	1109,2	0,95
2010	9867,1	2188,4	1617,1	5037,0	1024,6	0,90
2011	10349,9	2205,8	1866,7	4985,9	1291,5	0,79
2012	11252,7	2621,9	2057,7	5369,9	1203,2	0,80
2013	11781,1	2695,5	2087,8	5772,8	1225,1	0,80
2014	10950,7	2475,2	1910,2	5341,5	1223,8	0,69
2015	12611,0	2465,6	2271,3	6523,0	1351,1	0,64

Для розвитку інноваційної діяльності підприємств необхідна реалізація цілої системи заходів [2]:

- розробка і впровадження механізму надання пільг вітчизняним підприємствам, які впроваджують інновації і реалізують інноваційну продукцію;
- збільшення практики видачі інноваційним підприємствам кредитів зі зменшеною кредитною ставкою;
- впровадження поступового збільшення оподаткування прибутку від випуску застарілої продукції.

Реалізація зазначених заходів дасть змогу створити сприятливий інноваційний клімат, впровадити всю необхідну мотивацію для збільшення зацікавленості вітчизняних підприємств у запровадженні високотехнічних технологій.

Реалізація вищенаведених заходів для активізації інноваційної діяльності в Україні дасть змогу суттєво збільшити рівень інноваційної активності підприємств. Одночасно політика стимулювання інноваційної діяльності забезпечить динамічний розвиток всієї економіки і буде фундаментальною основою для покращення рівня життя населення.

1. Амоша О.І. *Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення* / О.І.Амоша // *Економіст*. – 2009. – №6.

2. Єлець О. П. *Роль інноваційної діяльності у розвитку підприємства* / О. П. Єлець // *Вісник ХНУ*. – Серія «Економічні науки». – 2010. – № 4.

3. *Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

©Іщенко С.В., Рудик Є.Ю., 2017

На даному етапі в усіх розвинених державах світу переважає формування нової системи розвитку, яка заснована на інтелектуальній праці, інформаційних системах та інноваційній діяльності. Світовий досвід показує, що інноваційна діяльність має велику роль у державному рості. Формування інноваційної економіки сприяє накопиченню знань в країні та залученню інвестиційних потоків.

Досить довгий час в Україні переважала планова економіка, яка не передбачала фінансування наукової діяльності та впровадження нових технологій, економіка країни залишалась конкурентоспроможною на зовнішньому ринку лише за рахунок дешевих людських ресурсів.

Рівень глобального інноваційного індексу показує, що Україна має найгірші значення у комплексі інноваційного розвитку серед найближчих сусідів (рис. 1).

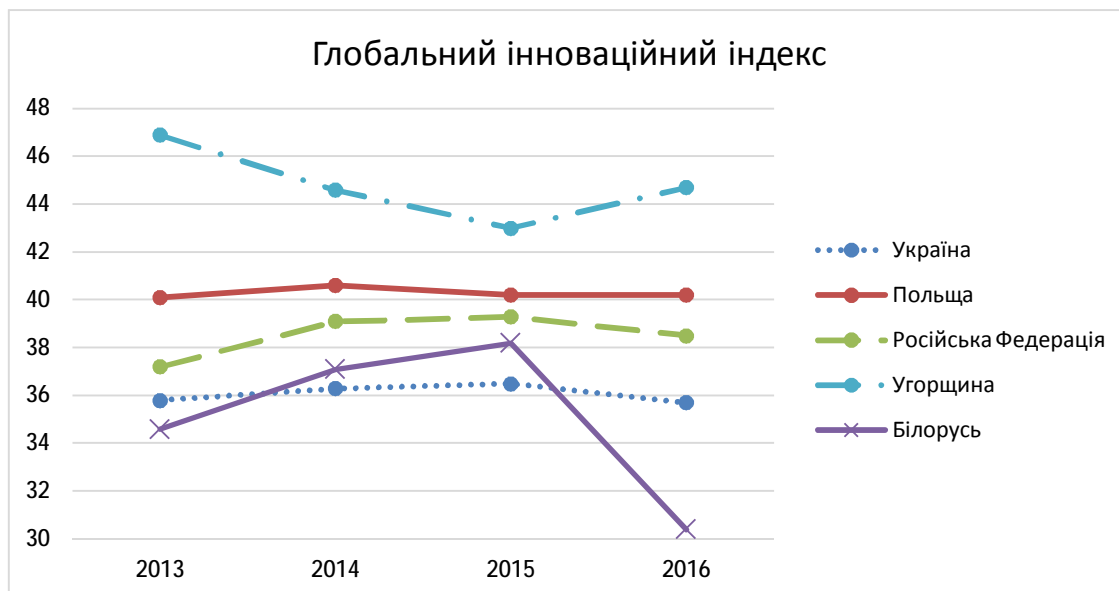

Рис. 1 – Рівень глобального інноваційного індексу України та країн-сусідів [1]

В Україні спостерігається низька активність інноваційної діяльності. Така ситуація негативно впливає як на економіку країни в цілому, так і на розвиток промислового сектору зокрема (табл. 1).

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах [2]

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів	У тому числі маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015	15,2	12,71	458	3136	966	1,4

Результати проведеного аналізу свідчать, що діяльність вітчизняних підприємств не спрямована на інноваційний розвиток. При цьому з роками ситуація погіршується. Довготривале ігнорування світових тенденцій розвитку може призвести до відсталості економіки та подальшого зниження рівня життя населення. На національному рівні ігнорування цих тенденцій веде за собою відсутність структурної перебудови економіки, тобто зниження її конкурентоспроможності.

Основною проблемою у вітчизняній інноваційній діяльності лишається низький рівень готовності підприємств до змін. Основними питаннями виробників, що потребують негайного вирішення, на сьогодні є висока енергоємність виробництва, подорожчання робочої сили та перешкоди виходу продукції на нові ринки збуту.

Тим не менш, Україна має великий потенціал розвитку інноваційної діяльності, необхідно лише обрати напрями та розробити ефективні механізми, які сприяють його реалізації (рис. 2).

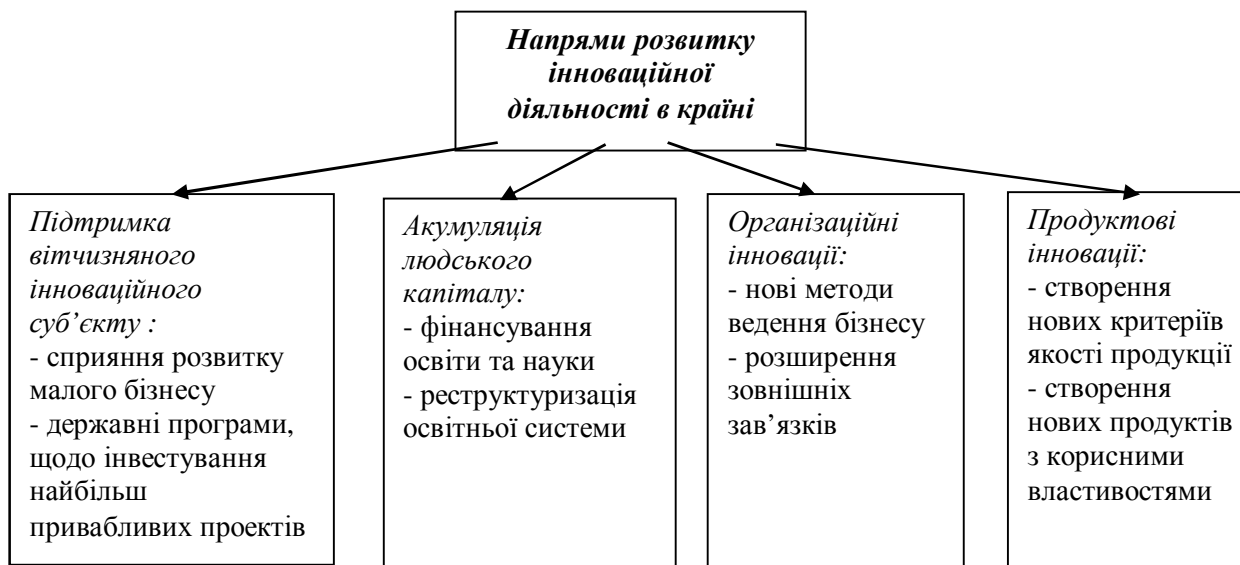

Рис. 2 – Напрямки розвитку інноваційної діяльності в країні

Сама специфіка інноваційної діяльності передбачає врахування усіх напрямів, які зображені на рис. 2. Українська інноваційна політика має бути побудована за рахунок стимулювання державою вітчизняних підприємств, а також підтримки науки та освіти задля накопичення інтелектуального капіталу. В умовах несприятливого інвестиційного клімату, важливим є цільове фінансування проєктів з боку держави. Необхідно, щоб сучасна національна інноваційна політика спиралась на світовий досвід задля побудови суспільства знань.

1. *The Global Innovation Index* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/>.

2. *Державна служба статистики України. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ УТИЛІЗАЦІЇ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ

©Іщенко С.В., Шиян А.С., 2017

На сьогодні більшість природних катастроф та катаклізмів є результатом господарської діяльності людини, і саме ця діяльність сприяє утворенню твердих побутових відходів (ТПВ). Одним з головних негативних наслідків цього явища є площа територій, відведених для складування твердих відходів. Величезна кількість (1,5 млрд. тонн на 2015 рік) ТПВ утворюється щороку в Україні. Загалом накопичення ТПВ вже досягає позначки у 30 млрд. тонн, а площа яку займають звалища - більше 150 тис. га. Якщо порівнювати нашу країну з зарубіжжям, то виходить, що об'єм накопичення ТПВ в Україні в 6,5 рази більший ніж в США і в 3,2 рази ніж в країнах ЄС [1].

Однак, відходи є якісною техногенною сировиною та мають високий енергетичний і ресурсний потенціал. Саме його продуктивне використання за рахунок запровадження нових технологій сприятиме вирішенню проблем екологічної реструктуризації господарського комплексу.

Поточні проблеми із побутовими відходами можна вирішити установкою компактних переробних комплексів.

Розглянемо сучасні підходи щодо поводження з твердими побутовими відходами у місті Кременчук на прикладі проекту «Улаштування полігону твердих побутових відходів на Дев'яській горі: організація екологічного та економічно доцільного поводження з відходами».

На даний час в м. Кременчук запроваджена і працює система роздільного збору ТПВ. В процесі роздільного збору ТПВ незначна частина ресурсоцінних компонентів відсортовується в спеціальних контейнерах і транспортується на територію Кременчуцького «КАТП-1628», де додатково відсортовується за товарними властивостями і тюкується. Кінцевим продуктом підприємства з сортування та перероблення ТПВ є відсортовані за видами відходи, що придатні для вторинної переробки. Але більша частина ТПВ скидається в контейнери для змішаних відходів, без проведення попереднього сортування (причина – низька свідомість мешканців до необхідності сортувати ТПВ) і вивозиться на полігон ТПВ, де захоронюється без проведення будь-яких додаткових заходів з сортування. Графічне зображення структури ТПВ приведено на рис.1.

Рис. 1—Графічне зображення структури ТПВ

Основною задачею керівництва КАТП на сьогоднішній день є залучення інвесторів для участі в проекті улаштування полігону ТПВ у відповідності до екологічних умов, а також для будівництва на території існуючого полігону ТПВ «Деївська гора» підприємства з сортування та перероблення ТПВ. Реалізація цієї мети дозволить не тільки поглибити процес вилучення ресурсоцінних компонентів з ТПВ, але й вирішити ряд важливих як для Кременчуцького «КАТП-1628», так і для суспільства питань, а саме:

- створити сприятливі умови для залучення довгострокових інвестицій та впровадити сучасні високоефективні методи переробки, утилізації та знешкодження ТПВ;
- вкрити полігон ТПВ сучасними захисними плівками, з метою запобігання попадання фільтрату в ґрунтові води та улаштування полігону за останніми екологічними вимогами;
- відкрити нові карти захоронення ТПВ.

Досліджуваний інноваційний проект «Улаштування полігону твердих побутових відходів на Деївській горі: організація екологічного та економічно доцільного поводження з відходами» характеризується високим рівнем економічних і соціальних переваг.

На сьогоднішній день першочерговим завданням у сфері поводження з відходами є створення територіальних систем роздільного збору ТПВ та виокремлення з них ресурсоцінних компонентів. Впровадження цих заходів забезпечить вирішення двох суттєвих проблем: значне зниження навантаження на сміттєзвалища та полігони, наслідком чого стане зниження показників забруднення навколишнього середовища; укріплення економічного потенціалу територій за рахунок вилучення ресурсоцінних відходів, що дасть змогу отримати додаткові можливості розвитку регіону.

1. Національна стратегія поводження з ТПВ в Україні. Звіт про існуючу ситуацію в секторі та стратегічні питання, 2004.

2. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : Навч. посіб. / Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. – К. : Центр учбової літератури, 2012

3. Системи поводження з ТПВ в українських містах, роль міського населення в роздільному збиранні сміття та рекомендації для органів місцевого самоврядування / Бондар І. Л., Полтораченко Л. І. – К.: ПРООН/МПВСР, 2011.

ГІБРИДНІ МЕТОДИ ЯК ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ

© Квасній М.М., 2017

Сучасну економіку розглядають як постіндустріальну, інформаційну, мережеву, економіку знань. Але, не дивлячись з якої сторони і під яким кутом зору її розглядати, розвивається вона нерівномірно, їй притаманні як режими стійкого функціонування, так і режими хаотичної динаміки.

Аналіз діяльності фінансових секторів економіки України свідчить про те, що їхнє функціонування нестабільне, чутливе до фінансового середовища, зокрема національного і світового фінансового ринку. Оскільки, світовий фінансовий ринок мобільний і мінливий, а стратегії розвитку фінансового ринку України часто негнучкі, це призводить до значних економічних втрат, а часом і криз. З метою забезпечення гнучкості управлінських рішень необхідно в умовах неусталеності якомога точніше діагностувати динаміку фінансово-економічних систем.

На основі аналізу основних показників функціонування фінансово-економічних систем на макро-, мезо- та мікрорівнях зроблено висновок, що фінансово-економічні системи змінюються як за поведінкою, так і за структурою, тісно взаємозв'язані із зовнішнім середовищем - фінансово-економічними надсистемами і їхня динаміка є нелінійною. Застосування методів нелінійної динаміки, на відміну від традиційних методів, дозволяє виявити приховані тенденції і попередити про можливість настання кризових явищ, які можуть виникнути на фінансових ринках, якщо в біфуркаційний момент вибору не будуть ухвалені відповідальні, еволюційно обґрунтовані рішення.

На основі аналізу теоретичних засад дослідження динаміки, враховуючи особливості сучасних фінансово-економічних систем і можливості їхнього вивчення засобами моделювання, запропоновано інтегрування неокласичного та еволюційного підходів до моделювання динаміки. На основі поєднання класичного і еволюційного підходу є можливість розв'язання ширшого кола фінансових задач: аналізувати більш складні фінансово-економічні системи, а результати отримувати значно точніше. Поєднання підходів робить методику більш гнучкою, чутливою до мінливості динаміки, складності характеру і дає можливість її комплексної оцінки з урахуванням структурних змін та зовнішніх впливів.

Запропоновано гібридний метод аналізу економічної динаміки на основі тополого-фрактального та термодинамічного методів моделювання, перший з яких враховує структурні зміни, а другий - зовнішні впливи. Для моделювання динаміки структури запропоновано топологічний підхід, а саме, побудову топологічних структур на множині станів системи (рис. 1).

Рис. 1. Схема топологічного методу моделювання структури динаміки

Суть методу полягає у використанні підходу Лагранжа: фіксуємо стан економічної динаміки і спостерігаємо за його зміною по відношенню до попереднього стану. Для опису економічної динаміки за таким підходом вводимо узгоджені локальні системи координат. В якості системи координат вибираємо карти топологічного простору, побудовані на множині станів. Перехід від однієї карти до іншої дозволяє діагностувати структуру економічної динаміки [1]. Діагностування якісних змін структури динаміки на основі побудови відображення множини станів системи у топологічний простір, подамо схемою (рис. 1).

Характерною властивістю нелінійної економічної динаміки є властивість самоподібності і випадковий характер кількості елементів на кожному часовому проміжку. Тому раціональною є фрактальна модель поведінки економічних систем [2]. Для оцінки фрактальності будемо застосовувати R/S аналіз, що дозволяє встановити вид динаміки і тип організації процесу (рис. 2).

Інтегрування фрактального аналізу із топологічними методами дає можливість моделювати нелінійну динаміку фінансово-економічних систем із урахуванням структурних змін.

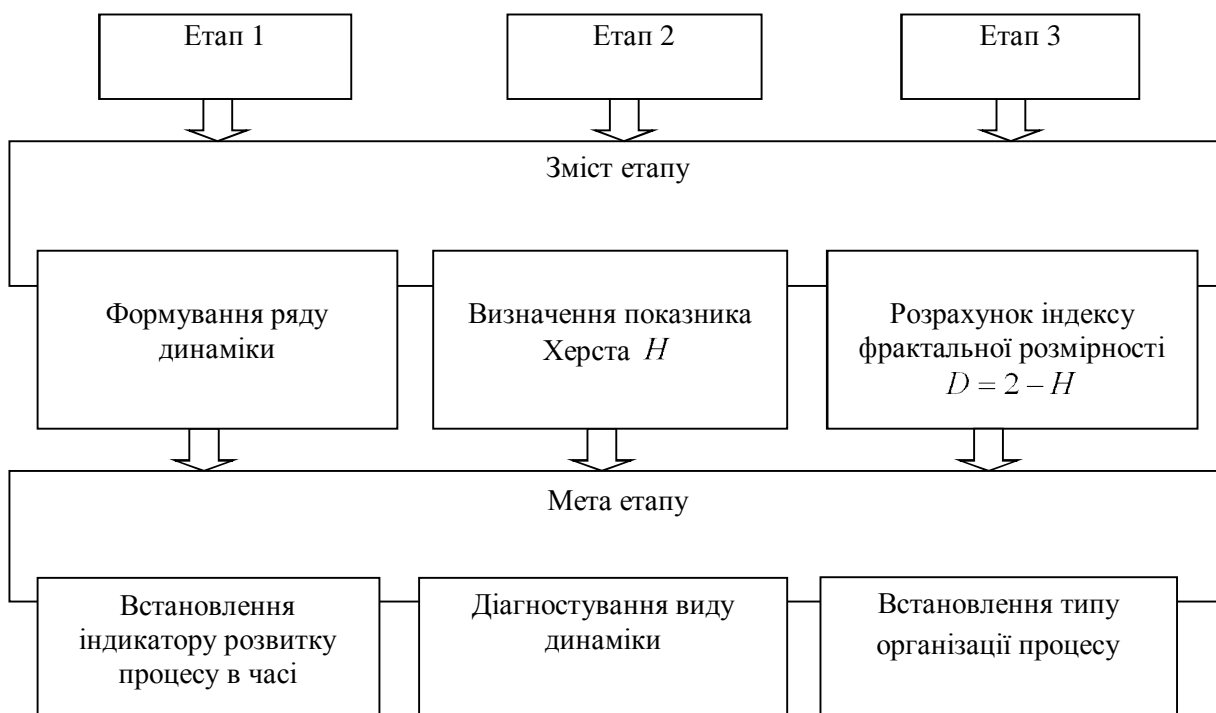

Рис. 2. Схема фрактального аналізу

Для врахування впливу зовнішнього середовища запропоновано термодинамічний підхід, а саме, метод термодинамічних потенціалів, що дозволяє отримати кінетичні моделі: рівняння стану, аналоги співвідношень Максвелла, рівнянь Гіббса – Гельмгольца та законів термодинаміки.

Вплив зовнішнього середовища формує певні стійкі зв'язки, встановлюючи які, можна здійснювати прогноз та будувати стратегію, але при зміні середовища, ці зв'язки можуть порушуватися і через деякий час утворювати новий вид зв'язку. Тому, для вирішення ширшого кола фінансових задач, важливо як аналізувати поведінку, так і встановлювати причини її зміни. На цьому шляху ми приходимо до вивчення можливостей поєднання класичного та еволюційного підходів. Запропонований гібридний метод дозволяє моделювати економічну динаміку, враховуючи структурні зміни та зовнішні впливи.

1. Квасній М.М. Топологічне моделювання динаміки структури ділової активності банків Львівщини / М. М. Квасній // *Регіональна економіка*. – 2010. – № 3 (57). – С. 106–115.
2. Петерс Э. Фрактальный анализ финансовых рынков: Применение теории хаоса в инвестициях и экономике / Э. Петерс. – М.: Интернет - Трейдинг, 2004 – 304 с.

РОЛЬ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

© Кесарь Я., Кащенко О., Мумладзе А., 2017

Банківська система України в період експансії іноземного капіталу зазнала істотних змін. Це відобразилося у пришвидшеному рості банківських активів, капіталу, кредитів, депозитів, а також спаді, викликаному порушенням фінансової стійкості світової економічної системи. Серед основних факторів, що сприяли значній активізації діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, можна виділити позитивні структурні зрушення у вітчизняній економіці; високі темпи інфляції; активне зростання попиту на банківські послуги з боку населення; розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств; можливість отримання високих прибутків. Якщо на початок 1998 р. частка іноземного капіталу в статутному фонді банків України становила 4%, то в 2008 р. – 36,7%, в 2015 р. – 32,5%, на 1.10.2016 р. – 56% (працюючі банки).

Серед основних переваг іноземного капіталу в банківському секторі в період активної експансії в Україні слід відзначити: прискорення розвитку фінансових ринків, розширення спектру банківських послуг, покращення їх якості; економія від масштабу; запровадження передових, новітніх технологій банківської діяльності, нових методів ведення банківської справи, використання світового досвіду фінансового менеджменту, антикризового управління, новітніх маркетингових технологій; сприяння припливу капіталу в країну та його диверсифікація; зростання конкуренції, що здешевлює банківські послуги, кредитні ресурси, збільшує строки кредитування, підвищує ефективність функціонування, розширює спектру послуг, підвищує кваліфікаційний рівень банківських працівників й ін. Основними негативними наслідками присутності іноземного капіталу вважаємо посилення структурних ризиків «залежного розвитку»: ризик банкрутства материнського банку, загострення соціальних, економічних, політичних ризиків; посилення іноземного контролю над банківською системою приймаючої країни; можливий неконтрольований вплив капіталу з країни через те, що акціонери банків з іноземним капіталом інвестують в ті галузі і в тих країнах, де прибуток і безпека є вищими; послаблення позицій недостатньо розвиненої банківської системи країни; відмінності у системах банківського регулювання створюють проблеми в процесі контролю за діяльністю іноземних банків; дестабілізація в світовій фінансовій системі негативно може вплинути на роботу вітчизняної банківської системи, зменшити довіру населення до банків в цілому; втрата незалежності в проведенні грошово-кредитної політики й ін.

Дослідження банківської системи України [2] виявило в цілому позитивний вплив іноземного банківського капіталу на динаміку ПІП в країну, але негативний вплив для інвестиційної активності має споживче кредитування, що розширилося, перш за все, саме за рахунок іноземного капіталу. Отже, важливим є дотримання оптимальних пропорцій між темпами кредитування господарських суб'єктів і споживчого кредитування. При цьому зростання кількості банків з іноземним капіталом позитивно впливає на динаміку капіталізації та стійкість банківської системи України в цілому.

Отже, присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі України в цілому відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку. Проте водночас існують серйозні ризики зростання частки іноземного банківського капіталу, пов'язані з можливою втратою суверенітету в сфері грошово-кредитної політики, несподіваним коливанням ліквідності банків, спекулятивними змінами попиту та пропозиції на грошово-кредитному ринку і врешті-решт можливим відтоком фінансових ресурсів. На це особливо слід звертати увагу в умовах, коли

банківська система України переживає нестабільність, а частка іноземного капіталу значно перевищила граничну частку щодо забезпечення фінансової безпеки держави в 30%.

1. Основні показники діяльності банків в Україні. [Електронний ресурс]. – НБУ. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

2. Роль банківської системи у фінансіалізації економічного розвитку України. / Н.В. Бичкова, І.А. Ломачинська, А.О. Мумладзе // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2015. – том 20, вип. 6. – С. 202-206.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

© *Кириченко С.О., Місяйло О.В., 2017*

У країнах, які намагаються реалізувати програми ринкової економіки і в них це не виходить, основною проблемою є низький рівень інноваційної діяльності підприємств.

Починаючи з XIX ст. різні науковці давали визначення поняття «інновації». Одні стверджували, що інновації – це реорганізація виробничих факторів, що здійснюється підприємством задля отримання прибутку. Інші вважали, що це процес розробки та впровадження нових наукових ідей з метою одержання соціально-психологічних, екологічних та інших ефектів.

Сьогодні можна говорити, що найперспективнішим шляхом до економічного зростання підприємств і, крім того, набуття стабільного економічного стану, є їх інноваційний розвиток. Підприємцям необхідно творчо підходити до питання задоволення потреб споживачів, а для цього потрібне постійне оновлення та вдосконалення факторів виробництва, що, в свою чергу, є результатом створення більш конкурентоспроможного товару.

Основними завданнями, що сприятимуть інноваційному розвитку, є:

- структурна перебудова національної економіки;
- створення адаптивної інфраструктури інноваційної діяльності;
- цілеспрямована підготовка кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей, а також менеджерів інноваційної діяльності;
- створення ринку інноваційної продукції, на якому буде забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;
- широке застосування в усіх галузях економіки і сферах суспільного життя інформаційно-комунікаційних технологій;
- удосконалення системи державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності;
- підвищення інноваційної культури суспільства [4, с. 120].

На шляху до інноваційного розвитку в Україні було зроблено багато кроків: прийняття державних заходів, а саме Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [1], розроблено Стратегію інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [5] та інші державні програми. Все це мало на меті підвищення результативності інноваційної діяльності українських підприємств, але не всьому судилося реалізуватися на практиці. Цьому, звичайно, перешкоджали певні проблеми.

Перш за все, основною проблемою є недосконала матеріальна база. За показниками Державного комітету статистики України четверта частина загального обсягу фінансування – власні кошти підприємств, 9% - кошти інвесторів, 2% - державний бюджет [2]. Вирішенням цієї проблеми є залучення фінансових установ, а зокрема їх фінансів, для того, щоб активізувати інноваційну діяльність.

Наступною, і не менш вагомою причиною є слабкість наукової бази. Основним джерелом цієї проблеми є вплив наукових кадрів за межі нашої держави. Щоб це подолати, владі необхідно змінити ставлення до науки та забезпечити необхідне фінансування. За допомогою підвищення кваліфікації працівників та збільшення заробітної плати інноваційний розвиток досягне більшого розвитку [3].

Рівень розвитку підприємств, безумовно, залежить від модернізації виробництва, розширення співпраці наукової та державної діяльності, покращення систем інформації. Інноваційної діяльності в Україні можлива за умов врахування інноваційної діяльності при створенні нормативних документів, освоєння нових, модернізованих засобів виробництва, крім того застосування нових методів щодо організації і управління підприємством, а також фінансове забезпечення не лише

інноваційної діяльності, а й підготовки висококваліфікованих кадрів. Інноваційний прорив неможливий без належної державної підтримки.

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 1 грудня 1998 р., №284-XIV. В кн.: Закон України К., 1999. – № 16. С. 97-117.

2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=205521&cat_id=201598

3. В. Нежиборець. Проблеми розвитку інноваційної діяльності в Україні /В. Нежиборець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/index.php/2009-05-25-13-09-10/268-2009-10-07-11-40-26>

4. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність: навч. посіб. / П. П. Микитюк, Б.Г. Сенів.–К.: Центр навч. літ., 2009. –320 с.

5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list?currDir=48718>

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ ПІДПРИЄМСТВА

©Киричок О.В., 2017

Зернове господарство - високо механізована галузь, завдяки впровадженню комплексної механізації виробничих процесів та підвищенню врожайності зернових культур продуктивність праці закономірно і постійно зростає.

В умовах стратегічної спрямованості ТОВ «Зерно-Фаворит», нами було запропоновано та розроблено ряд напрямків, що спрямовані на підвищення економічної ефективності зернового виробництва і передбачають збільшення виробництва, поліпшення якості зерна, забезпечення більшої сталості зернового господарства, ефективного використання його виробничих ресурсів. Основним напрямком подальшого зростання зернового господарства є інтенсифікація виробництва зерна на основі внесення оптимальної кількості органічних, мінеральних добрив, розширення посівів високоврожайних сортів і гібридів, впровадження комплексної механізації, інтенсивних та індустріальних технологій, застосування прогресивних форм організації і оплати праці з урахуванням кінцевого результату. Підвищення урожайності продукції ґрунтується на системі заходів по підвищенню економічної родючості землі і всебічній інтенсифікації виробництва і відіграє дуже важливу роль у формуванні їх собівартості.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Вирішення цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою і всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур. В сучасних умовах сільське господарство повинне розвиватися переважно на основі інтенсифікації — головного джерела підвищення його економічної ефективності. Інтенсивний тип розширеного відтворення в умовах становлення та розвитку ринкових відносин має принципові особливості.

Іншим інноваційним напрямком для досліджуваного підприємства це придбання сепаратору САД-150. Сепаратори виробництва САД-150 зарекомендували себе з самого кращого боку. Окрім високої якості сепарації і універсальності наголошується низьке енергоспоживання і незначний час сепарації (у 2-5 разу менше, ніж на «БЦС» і «Петкус»).

Проаналізувавши досвід інших товаровиробників можна зробити наступні висновки. Технічні можливості машини виробництва САД-150, порівняно з підготовкою на загальноприйнятому устаткуванні, дозволяють відібрати з посівного матеріалу насіння біологічно сильніші, такі, що дозволяють отримувати максимальний урожай навіть в суворих погодних умовах. Окрім зростання врожайності на 30-50% використання сепаратора дозволяє отримувати стабільно високі урожаї незалежно від погодних умов.

Відібрані за питомою вагою насіння на сепараторі САД мають більший абсолютна вага 1000 зернин і більш високу схожість. Насіння відібрані за питомою вагою на зерновому сепараторі САД дають більш дружні і густі сходи. Це досягається за рахунок калібрування насіння за питомою вагою на сепараторі САД. Визначення економічної ефективності технологічної частини проекту: Вартість сепаратора 330000грн. Витрати на якісний насіннєвий матеріал окупаються при 5% зростання врожайності. Реальне зростання врожайності озимої пшениці склало 30-50% . Все це додатковий прибуток від використання унікальних можливостей сепаратора. Не варто забувати про

те, що він виконує функції і звичайного сепаратора - очищає насіння зернових і інших культур, причому якість очищення вища, ніж у інших сепараторів.

1. *Стратегічне управління : навч. посіб. / З. Є. Шериньова, С. В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.*

2. *Рогоза М. Є. Теоретичні аспекти формування моделі стратегічного інноваційного розвитку підприємства / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2008. – № 3. – С. 91–96.*

СИСТЕМОУТВОРЮЮЧА ФУНКЦІЯ КОМПОНЕНТ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ

© Клименко Ю.М., 2017

Посилення впливу екзогенних факторів розвитку, збільшення частки продуктивних інновацій, трансфер морально застарілих технологій та інші негативні явища в Україні є ознаками песимістичного сценарію реалізації Стратегії інноваційного розвитку до 2020 року [1]. Подолання зазначених тенденцій ускладнюється недосконалою та в цілому несформованою державною інноваційною політикою. Єдиний шлях виходу з цієї ситуації – зосередження діяльності організацій, що мають статус компонентів інноваційної інфраструктури (ІІ) - науково-технологічних парків, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів тощо), на створенні інноваційного середовища як базової складової екосистеми та системоутворюючої функції інфраструктури.

Ключовим питанням вирішення цієї проблеми є розробка та реалізація механізмів управління інноваційної діяльністю, що призводять до виконання:

1) регламентних функцій, реалізація яких дозволяє здійснювати якісну комерціалізацію результатів наукових досліджень (комплексна експертиза, навчання, ринковий супровід тощо);

2) забезпечувальних функцій, які підтримують повноцінну реалізацію регламентних функцій - створення грошового потоку через залучення коштів, організацію власного виробництва наукоємних продукції та послуг;

3) функції створення середовища екосистеми інновацій, яке сприяє виникненню та розвитку технологічних стартапів, подоланню комунікаційних бар'єрів між наукою та практикою, здійсненню координації процесів формування та розвитку екосистеми інновацій.

Робота менеджменту національних наукових парків та функціонально тотожних структур зосереджена на перших двох функціях, натомість третя внаслідок її складності та невизначеності залишається, як правило, нереалізованою. Проте нова парадигма конкурентоздатності, що формується останні роки у розвинених країнах, уособлює максимальне залучення широкого кола дослідників та практиків не тільки до процесів створення інновацій, але й до процесів операційного удосконалення. В основі парадигми - горизонтальна взаємодія, структуризація комунікацій R&D-груп, створення дослідницьких мереж за участі підприємств та університетів. Зазначені властивості характерні для шостої (знанієвої) моделі інноваційних процесів, що спрямована на розвиток якості структурних взаємозв'язків широкого кола учасників інноваційної діяльності в протизвагу більш раннім моделям, орієнтованим на розбудову hard-інфраструктури - фізичного простору для ведення інноваційної діяльності (приміщень, обладнання для досліджень тощо). Головними ознаками шостої моделі інноваційних процесів є мережева інтеграція та обмін знаннями, які в контексті створення ІІ можна представити як послідовність переходів у ланцюжку «університетська наукова група – R&D-група з участі практиків інноваційних підприємств – R&D-мережа». Організація та підтримка таких процесів призводить до утворення екосистеми як середовища та системи обміну ідеями, їх критики та взаємозбагачення, поширення інформації та прийняття технічних рішень за мережевими принципами, спільного фінансування та створення нових підприємств. Враховуючи нерозвиненість національної інноваційної інфраструктури, головним завданням менеджменту вітчизняних інноваційних структур необхідно вважати синтез алгоритмів управління інноваційною діяльністю, що поєднують властивості знанієвої моделі із процесами розвитку фізичного простору для ведення інноваційної діяльності.

Аналіз досвіду створення та координації дослідницькими групами за участі університетів, академічних інститутів та комерційних підприємств показує, що найбільш вагомим фактором впливу на ефективність взаємодії є індивідуальні, групові та корпоративні цінності, які визначають інтереси учасників інноваційного процесу – об'єкти особливої уваги у дослідженні моделей шостої генерації.

Інтереси впливають на економічну поведінку; поведінка індивідууму в інноваційній діяльності, у свою чергу, у порівнянні із групою, є сталою, а групи внаслідок розбіжностей у індивідуальних цінностях є несталими утвореннями, у яких стан та фактори зміни стану є мало залежними від управлінського впливу, а отже, є малокерованими. Дієвими методами підвищення сталості груп та проектних команд (і, у підсумку, їх результативності) є впровадження коректних правил взаємодії (за Д. Нортом, інститутів) та забезпечення відкритості груп. Одним з фундаментальних правил є відкритість комунікаційних процесів та власне їх учасників, натомість рівень відкритості є індикатором феномену довіри, яка залежить від багатьох факторів, зокрема надійності системи захисту інтелектуальної власності, оцінки вартості інтелектуального продукту, релевантності стандартів комунікацій та власне індивідуальних цінностей.

Отже, гальмування інноваційного розвитку є наслідком інституціональної неспроможності учасників інноваційної системи сформуванню середовища, адекватного національним особливостям та світовим трендам.

Механізм управління інноваційною діяльністю новостворених RD-груп відповідає принципу мережевої інтеграції і передбачає адресне управління учасниками інноваційного процесу через реалізацію навчальних, експертних, консультаційних функцій, спектр яких ширше, ніж прийнятий національною практикою, внаслідок необхідності розподілу ресурсів часу, персоналу та коштів на формування середовища. Управління RD-групами наукового парку «ДонНУ-Поділля» виокремило такі проблеми та напрямки діяльності:

1) особливе значення має долучення до RD-груп практиків з числа представників регіональних підприємств, які є носіями знань щодо діяльності своїх підприємств і тих проблем, які гальмують розвиток конкретного бізнесу та сектору/галузі в цілому; з моменту постановки задачі вирішення практичної проблеми дослідницька група перетворюється у R&D-групу, результат роботи якої має вищу додану вартість, а фрагменти мережі, орієнтовані на рішення схожих чи спільних задач – на виробничий/технологічний коворкінг або у секторальні лабораторії;

2) формування R&D-групи обумовлює необхідність практичного розв'язання проблем захисту інтелектуальної власності кожного учасника та групи в цілому, розподілу повноважень, координації дій, визначення форматів обміну даними;

3) позитивна динаміка розвитку R&D-мережі досягається за умови врахування кореляції між підприємством-партнером та регіональною економічною системою; в більшості регіонів відсутнє усвідомлення необхідності зосередження на інноваційній діяльності та врахування регіональних економічних особливостей для визначення пріоритетів інноваційного розвитку, тому науковий парк має бути ініціатором та учасником розробки регіональних стратегій/програм науково-технічного та інноваційного розвитку;

4) кадрове забезпечення організації має передбачати комплекс навчальних програм для персоналу, що обумовлено серйозним дефіцитом фахівців з інноваційного менеджменту у країні.

Виходячи з динаміки створення індустріальних та промислових парків [2] як потенційних учасників інноваційної діяльності, можна виокремити такі шляхи їх інтеграції до національної П:

1) пряме рішення - реалізація організацією обох макрофункцій – створення та розвиток hard- та soft-середовища;

2) спеціалізація, а саме: наукові та технологічні парки концентруються на процесах створення інноваційного середовища на засадах останньої моделі інноваційної діяльності та координують процеси створення дослідницьких мереж; індустріальні парки виконують функцію промислових платформ;

3) поєднання обох варіантів за умови існування наукових та індустріальних парків в одному регіоні задля досягнення компромісу і створення прецеденту ефективної взаємодії суб'єктів з різними корпоративними інтересами.

1. Гесць В.М. Проект Концепції Стратегії інноваційного розвитку України до 2020 р. - www.innovation.16mb.com/Proect.doc

2. Щодо заходів стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. - http://www.niss.gov.ua/articles/1340/#_ftnref12

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

© Ковальчук І.С., 2017

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку економіки є зростання значимості інновацій як основи економічного розвитку країн світу. Широке впровадження у господарську діяльність інноваційних продуктів стало ключовим фактором економічного зростання і покращення якості життя населення. Не стала винятком і туристична галузь, де також можна спостерігати інноваційні зрушення у механізмі обслуговування клієнтів та особливостях сервісу.

За даними статистики, яку надає Всесвітня організація туризму, на туристичний бізнес припадає 10% валового світового продукту, 8% загального обсягу інвестицій, 6% усіх податкових надходжень. У 2015 р. головними міжнародними туристичними напрямками були Франція (84,7 млн туристичних відвідувань), США (69,8 млн), Іспанія (60,7 млн), КНР (55,7 млн) та Італія (47,7 млн) [1]. На сучасному етапі розвитку туристичної діяльності істотно значення має формування та ефективне функціонування системи інноваційного менеджменту. З огляду на зростання кількості туристичних підприємств у світі, значною мірою зростає конкурентна боротьба за споживача послуг. З метою протистояння цій боротьбі і забезпечення міжнародної конкурентоспроможності туристичні підприємства усе частіше використовують інноваційні інструменти, зокрема технологічні інновації. Слід зауважити, що в туризмі практично постійно впроваджуються інновації різноманітного характеру під впливом, як науково-технічного прогресу, так і інтелектуального розвитку людства. Науково-технічна революція не тільки стала матеріальною основою формування масового туризму, а й справила величезний вплив на інноваційну активність в соціально-культурному сервісі й туризмі через високі технології.

Інновації в сфері туризму іноді виникають абсолютно несподівано і навіть непередбачувано під впливом подій в суспільстві, а відтак вивчення сутності інноваційних процесів, причин появи нововведень, розробка методів їх впровадження становить значний і практичний науковий інтерес.

Базуючись на положеннях Генеральної угоди з торгівлі послугами (ГАТС), інноваційна діяльність в туристичному бізнесу розвивається за такими напрямками, як:

1. Впровадження нововведень (організаційні інновації), що пов'язані з розвитком туристичного підприємства, включаючи реорганізацію, укрупнення, поглинання конкуруючих суб'єктів на основі новітньої техніки і передових технологій; кадрова політика (оновлення і заміна кадрового складу, система підвищення кваліфікації, перепідготовка і стимулювання працівників); раціональна економічна та фінансова діяльність.

2. Маркетингові інновації, що дозволяють охоплювати потреби цільових споживачів або залучати неохочених на даний період часу потенційних клієнтів.

3. Періодичні нововведення (продуктові інновації), спрямовані на зміну споживчих властивостей туристичного продукту, його позиціонування, що призводить до формування конкурентних переваг.

Інновація як процес або як продукт може стати однією з головних статей доходу підприємства, істотно впливаючи на збільшення прибутку. Чим вищий потенціал нововведень, тим вищий очікуваний реальний прибуток.

Поява сучасних засобів інформації та зв'язку зумовило суттєвий вплив на суспільне виробництво і побут людей. Нині сучасну туристичну діяльність і роботу турфірм не можна уявити без мережі Інтернет. Сучасна аудіо-відео-техніка істотно змінила технологію менеджменту, а процес управління здійснюється в режимі реального часу і т.д. Таким чином, відбувається інтеграція інформаційних громадських інструментів і послуг у всіх видах туристичної діяльності, зокрема, малими підприємствами. Їх використання державними і приватними туроператорами, особливо малими та середніми підприємствами, посилюються і проявляється у підвищенні обізнаності та

партнерських ініціативах, а також належному використанні різних національних і європейських програм [2, с.221].

Інновації в туристичній галузі, як, втім, і в інших, мають у своїй основі реалізацію досягнень науково-технічного прогресу. Як успішні приклади в цій сфері можна навести створення сучасних високотехнологічних комплексів, наприклад, 3D-планетарій в чеському місті Пльзень. З відкриттям цього незвичайного об'єкту (подібних якому в усьому світі налічується менше десяти), туристичний потік до міста зріс майже на 10%. Іншим успішним прикладом інноваційної діяльності в туристичній сфері можна назвати створення інтерактивних і віртуальних музеїв, і навіть використання QR-кодів в звичайних музеях, які при скануванні мобільним пристроєм дозволяють туристам отримати додаткову інформацію про експонат [3, с.19].

Інновації та новітні інформаційні технології стають визначальними факторами для конкурентоспроможності індустрії туризму та активізації обмінів з іншими секторами економіки, що нею пов'язані. Отже, можна виділити наступні основні напрямки інноваційної діяльності в туристичному бізнесі:

- випуск нових видів туристичного продукту, ресторанного продукту, готельних послуг;
- використання нових туристичних ресурсів, що раніше не використовувалися (наприклад, подорожі туристів на космічних кораблях);
- зміни в організації і споживанні традиційного туристичного, ресторанного продукту, готельних послуг і т.д.;
- удосконалення маркетингових заходів, новітні підходи в менеджменті;
- виявлення і позиціонування на нових ринках збуту продукції (готельні та ресторани ланцюги).

Таким чином, інноваційна діяльність в сфері туризму спрямована на створення нового або зміну існуючого продукту, на вдосконалення транспортних, готельних та інших послуг, освоєння нових ринків, впровадження передових інформаційних і телекомунікаційних технологій і сучасних форм організаційно-управлінської діяльності.

1. *World Tourism Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/ru>*
2. *Гуржій Н.М. Інноваційні технології в туристичній індустрії / Н.М. Гуржій, А.В. Третинко // Сталій розвиток економіки. – 2013. – №3. – С.221–224*
3. *Кукліна Т.С. Сучасний стан розвитку туризму в Україні / Т.С. Кукліна, В.М. Зайцева // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – №2 (12). – С.18-23*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА АНАЛІЗ ЙОГО ПОКАЗНИКІВ

© Ковальчук Н.О., Платохіна А.Б., 2017

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану будь-якого підприємства є його фінансова стійкість. Вона пов'язана із ступенем залежності від кредиторів і інвесторів та характеризується співвідношенням власних і позикових коштів, тобто під фінансовою стійкістю підприємства розуміють забезпечення запасів і витрат джерелами коштів для їх формування.

Проблему оцінки фінансової стійкості підприємства досліджувало безліч вчених-економістів як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема це Савицька Г.В. [1], Балабаш О.С. [2], Пястолов С.М. [3], Чуєва І.Н., Чуєвої Л.М. [4], Ізмайлова К.В. [5] та інші.

Метою роботи є дослідження показників фінансової стійкості на прикладі КП «Київдорсервіс».

Проаналізуємо найбільш поширені у економічній літературі визначення економічного терміну «фінансова стійкість» (таблиця 1).

Таблиця 1

Концептуальні підходи до визначення сутності «фінансова стійкість» [1;2;3]

Автор	Визначення
С.М. Пястолов [3]	Фінансова стійкість є характеристикою стабільного перевищення доходів над витратами. Вона забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства і сприяє безперерйному процесу виробництва і реалізації продукції
І.Н. Чуєва, Л.М. Чуєвої. [4]	Фінансова стійкість підприємства – це його здатність своєчасно виконувати свої внутрішні та зовнішні зобов'язання, фінансувати діяльність підприємства на розширеній основі та підтримувати свою платоспроможність в будь-яких обставинах.
К.В. Ізмайлова. [5]	Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання

Отже, узагальнюючи визначення, під фінансовою стійкістю варто розуміти: здатність своєчасно виконувати свої внутрішні та зовнішні зобов'язання, фінансувати діяльність підприємства на розширеній основі та підтримувати свою платоспроможність в будь-яких обставинах.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

Проаналізуємо основні показники фінансової стійкості КП «Київдорсервіс» за 2015-2016 роки (таблиця 2)

Таблиця 2

Динаміка показників фінансової стійкості КП «Київдорсервіс» за 2015-2016 роки

Показник	Нормативне значення	2015 рік	2016 рік	Відхилення 2016/2015 (+, -)
1	2	3	4	5
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,086	0,071	-0,015
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	> 0,5	0,914	0,929	0,016

1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансової залежності	< 2	11,530	14,072	2,542
Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	> 0,4	0,013	0,003	-0,01
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0,3	-8,83	-10,88	-2,05
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	0,095	0,077	-0,018
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	< 0,5	10,530	13,072	2,542
Частка власних оборотних коштів у покритті запасу	Рекомендована нижня межа цього показника – 50%	-36,139	-29,046	-7,093

Аналізуючи табл 1, бачимо, що коефіцієнт автономії за 2015 рік та за 2016 рік показує, що підприємство не зможе погасити всі свої зобов'язання вчасно. Для того, щоб підвищити значення даного показника доцільно буде вкладати додаткові кошти власниками або ж залучати стороннього інвестора

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу набагато перевищує норму, що свідчить про те що рівень фінансових ризиків надто високий, до того ж протягом 2016 року значення збільшилось на 0,016. Так як значення показника знаходиться вище нормативного, то можна вжити такі заходи :

- змінити поточну дивідендну політику і реінвестувати отриманий прибуток у щоденну роботу компанії;

- оптимізувати поточну фінансову структуру активів для зниження потреби в джерелах фінансування і т.д.

Коефіцієнт фінансової залежності значно перевищує норму , тому потрібно працювати в напрямку збільшення обсягів власного капіталу.

Коефіцієнт ефективності використання власних коштів показує скільки прибутку приносить 1 грн власних коштів, за 2016 рік цей показник зменшився на 0,01.

Від'ємне значення коефіцієнту маневреності власного капіталу свідчить, що власний капітал і кошти, залучені на довгостроковій основі, спрямовані на фінансування необоротних засобів, тому для фінансування оборотних активів необхідно звертатися до позичкових джерел фінансування. Для того щоб підвищити даний показник потрібно працювати в напрямку збільшення частки власних ресурсів.

Коефіцієнт фінансової стабільності нижче нормативно значення і показує що з 2016 року на кожну грн зобов'язань припадає 0,077 гривні власного капіталу.

Зростання коефіцієнта співвідношення залученого і власного капіталу свідчить про посилення залежності КП «Київдорсервіс» від кредиторів, тобто про зниження його фінансової стійкості.

Частка власних оборотних коштів за 2016 рік становить -29,046, тобто зменшилась на 7,093, що свідчить про те що частина вартості запасів не покривається власними оборотними коштами.

Отже, фінансова стійкість є важливим показником для підприємства і постійно повинна бути під контролем фінансових менеджерів. Процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства.

1. Савицкая Г. В. Экономический анализ : учебник / Савицкая Г. В. – 11-е изд., испр. и доп. – М. : Новое знание, 2005. – 651 с. 4. Шеремет О. О.

2. Балабаш О.С. Николаєнко М.О. «Фінансова стійкість підприємства: її сутність та фактори»

3. Пястолов С. М. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебник / Пястолов С.М. – 3-е изд., стер. – М. : ИД "Академия", 2004. – 336 с.
4. Чуев И. Н. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности : учебник для вузов / Чуев И. Н., Чуева Л. Н. – М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К°", 2006. – 368 с.
5. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посібн / Измайлова К. В. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2001. – 152 с.

СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©. Ковтун О. І., 2017

Основною суперечністю в сфері інноваційного розвитку економіки нашої країни на усіх її рівнях сьогодні, в умовах коли сучасна світова економіка все більш набуває рис інноваційної економіки, пов'язаної з розробкою, впровадженням і використанням нововведень (інновацій), із перебудовою організаційно-економічного механізму господарювання, є те, що, ми хоча і маємо досить високий інноваційний потенціал, але при цьому склалася, існують такі структура економіки і механізми господарювання, і у т. ч., і насамперед на рівні підприємств, які цей потенціал просто не сприймають та не зреалізують. Відтак, постає питання, що інноваційна проблема в Україні – це не лише традиційна проблема грошей та інституцій, а насамперед це проблема ефективного менеджменту (насамперед стратегічного) на рівні підприємства, який повинен задавати вектор і визначати загальну програму дій щодо здійснення інвестицій в інновації на підприємстві в усіх ланка ланцюжка вартості формування споживчої вартості продуктів кожного виду бізнесу підприємства. Функцію визначення перспективи інноваційного розвитку підприємства на всіх його рівнях і щодо усіх складових бізнес-напрямів та бізнес-процесів, а також задавати принципи інноваційної поведінки (тобто представляти усталену схему дій, виконувати роль так званого поведінкового “патерна” (від англ. «*pattern*» — моделі, шаблону, системи певної (у нашому випадку інноваційної) лінії поведінки) має **стратегія інновацій**.

Відтак конкуренція на основі інновацій викликає потребу розробки стратегії інновацій, яка торкається всіх підсистем, бізнес-напрямів та бізнес-процесів підприємства і знаходить вираз у певному “стратегічному наборі/портфелі” інноваційного змісту, який, як унікальний управлінський продукт для кожного підприємства, має визначати напрями формування ефективної моделі його функціонування на довготривалу перспективу. Результатами реалізації інноваційних стратегій, а відтак і економіки (як раціонального господарювання) на підприємствах повинні стати досягнення ними високих науково-технічних рівнів, зростання ефективності виробництва, а відтак і бізнесу, якісно кращих рівнів ресурсозбереження і екологізації діяльності.

Підтвердженням ролі розробки та запровадження інноваційних стратегій на підприємствах у забезпеченні їх конкурентоспроможності та прибутковості є те, що у більшості країн стимулюється не лише розвиток НТП як такого, а насамперед, *високий рівень інноваційного сприйняття*, насамперед у промисловості, через запровадження стратегічного менеджменту і, зокрема, планування. Дослідження зарубіжних економістів переконливо свідчать, що основна частина зростання ВВП сьогодні пов'язана не з капітальними вкладеннями, а з технологічними нововведеннями, з сприйнятливістю підприємств і економіки загалом до інновацій, чому власне мають слугувати розроблені та реалізовані на підприємствах **інноваційні стратегії**, які, на нашу думку, і мають визначати логіку загальної (корпоративної) і, зокрема, бізнесової поведінки підприємства на основі інновацій, тобто бути інноваційними поведінковими “патернами” підприємства. Мається на увазі, що обґрунтування напрямів та втілення системи інновацій на підприємстві з метою забезпечення його конкурентоспроможності має відбуватися через стратегію, а саме певний стратегічний набір, в якому, на відміну від його класичного варіанту, стратегія інновацій займає особливу роль *метастратегії* із власним стратегічним набором стратегій.

Отже, на наш погляд, інноваційна стратегія має займати місце *метастратегії*, яка визначає зміст усіх інших стратегій підприємства. Вона повинна бути орієнтована на передбачення глобальних змін в економічній ситуації навколо підприємства та стосуватися прийняття рішень, спрямованих на зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток підприємства за рахунок

інновацій. Згідно цієї парадигми, у загальному вигляді **стратегія інновацій** є логічною системою орієнтування підприємства щодо пропонування інновацій (а на більш глибокому рівні – щодо інвестицій в інновації) за різними факторами, які є предметом конкуренції в певній галузі бізнесу (як типовими, так і нехарактерними для цієї галузі), яка визначає напрями та сприятливі умови й можливості для інноваційного процесу та інноваційної діяльності на підприємстві з метою сприяння розвитку та отриманню ефективного результату. Вона у форматі імперативу має задати вектор та пропонувати режим за якого нововведення стають неодмінною складовою всіх структурних підрозділів підприємства (від рівня загальнокорпоративного до окремих бізнес-одиниць та їх функціональних і операційних підрозділів організації конкретних бізнес-процесів).

Ця стратегія визначатиме логіку бізнесової поведінки підприємства на основі інновацій і в такій якості вона відіграватиме роль важливого чинника конкурентоспроможності та комерційного успіху будь-якої комерційної організації, і що особливо важливо, в умовах ризиків глобалізації. Саме стратегія інновацій, як певна метастратегія, що є системою субстратегій для усіх рівнів стратегічного набору підприємства, зорієнтованих на інноваційний розвиток підприємницької організації та задоволення потреб її клієнтів та можливо неклієнтів (що також є інновацією бізнесу підприємства, яку можна визначити як стратегію “виходу підприємства на новий ринок з новим продуктом”), призначена для вирішення проблем незадовільних ситуацій для підприємства при управлінні змінами.

Ця стратегія має передбачати об'єднання цілей технічної та інвестиційної політики і спрямовуватиме на впровадження нових технологій і видів продукції, послуг. А за своїм змістом, як логічна модель (“патерн”) бізнесового розвитку підприємства на основі інновацій, вона має охоплювати і враховувати усі базисні бізнес-процеси на підприємстві та в його зовнішньому оточенні, можливості зростання інноваційного потенціалу.

Відповідь же на питання щодо того, в напрямку яких видів діяльності та в їх межах – в напрямку яких бізнес-процесів, а також в якій мірі (з точки зору інвестування інноваційного процесу) мають бути запроваджені інновації для забезпечення конкурентостійкості підприємства ми отримаємо застосувавши *графічну модель “стратегічного тла”* підприємства (або його окремого бізнесу) та в її площині побудувавши *“криву стратегічного профілю підприємства”*, або, у нашому випадку, *“криву профілю інноваційної стратегії”*, яка ілюструє рівень пропозиції інновацій певним підприємством (від низького до високого) у порівнянні із його середнім значенням по галузі та із його значенням в основних конкурентів за усіма бізнес-процесами чи ланками-ланцюжка вартості (логістика постачання і збуту, маркетинг, фінанси, інвестиції, виробництво, НДДКР, кадри, загальне управління тощо) в межах певного галузево-ринкового сегменту діяльності.

При цьому, для формування нової або корегування поточної стратегії інновацій за окремим бізнес-процесом можливі такі *альтернативи*: 1) відмова від пропонування інновацій за певним типовим фактором (тут бізнес-процесом); 2) зменшення пропозиції інновацій за певним типовим фактором; 3) збільшення пропозиції інновацій за певними типовим фактором; 4) пропонування інновацій за новими факторами (бізнес-процесами), які не є характерними для цього виду бізнесу. У підсумку, на її основі, можна сформувати конкретну адекватну і ефективну стратегію управління конкурентоспроможністю певного бізнесу підприємства через інновації за такими можливими альтернативами: мінімізація витрат, диференціація, створення інноваційної цінності. Цю модель варто доповнювати аналізом віддачі інвестицій інновацій за кожним із факторів, що розглядаються в якості предмету конкуренції в галузі (як за окремими видами бізнесу, так і за їх *бізнес-процесами*, чи елементами-складовими останніх), визначивши рівень кореляції між інвестиціями в інновації та результативними показниками оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства.

Висновок. Інновації на підприємстві зумовлені економічною необхідністю, оскільки підтримка належного рівня конкурентоспроможності неможлива без інвестицій у НДДКР, розробки або придбання нових технологій, освоєння випуску нових продуктів, розвитку каналів збуту тощо. Окрім цього, в умовах рецесії та обмежених ресурсів для відшкодування постійно зростаючих витрат, підприємства опиняються перед необхідністю шукати шляхи та можливості зростання обсягів продажу та прибутків усіма можливими способами. Найефективнішим способом також є

інновації. При цьому підприємствам для підвищення прибутковості сьогодні *окрім власне інвестування коштів* у великих розмірах в інновації насамперед треба забезпечити їх ефективне використання у відповідності до найбільш адекватної інноваційної стратегії, яка у формі моделі “кривої профілю інноваційної стратегії” будь-якого рівня, вказуватиме основні **напрями та рівень пропонування інновацій**, які мають визначатися згідно критерію їх віддачі за рівнем зростання обсягів виробництва та продаж, прибутків, частки ринку тощо, *оскільки*, як показує практика сучасного бізнесу, конкурентність, а відтак і прибутковість бізнесу залежить не стільки від абсолютних затрат на інновації, як від забезпечення їх ефективного використання згідно із обраною найбільш раціональною стратегією довгострокового наукового та технологічного розвитку.

ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

© Колесник О.О., 2017

Техногенний стиль життя сучасного суспільства озброює нас в першу чергу такими технологіями, як електроніка та інформатика, а високотехнологічні галузі (high tech) і галузі м'яких технологій і послуг (soft) укупі прискорюють аналітичні процеси і побудову прогнозів, що визначає пріоритетні інноваційні елементи економік розвинених країн. Феномен новітньої економіки полягає в тому, що вона стає все більш сервісноорієнтованою. Недарма відомий «Пекінський консенсус» наголошує на тому, що ринкові принципи функціонування є лише інструментом підвищення конкурентоспроможності та ефективності при певних обмеженнях та умовах. З огляду на оновлення світової фінансової архітектури все більш актуальною стає сучасна інноваційна економічна філософія, яка враховує синергізм усіх процесів в економіці не тільки окремої нації, а й світу. Тому конкурентні переваги в банківському секторі, як одному з основних елементів економічної інфраструктури, залежні від інноваційності. Традиційно конкурентами банку на ринку банківських послуг є банки, розташовані на тій самій географічній території, великі, а також спеціалізовані банки з інших регіонів, що формують філіальні мережі, небанківські фінансові установи. Всі вони своєю традиційно-інноваційну стратегію розвитку та орієнтовані на зміну поведінки споживача. Основними споживачами банківських послуг є підприємства і організації, фізичні особи, банки-кореспонденти, які мають різноманітний характер споживчої поведінки, оскільки потреби клієнтів з часом оновлюються, то дуже важливо враховувати в стратегії розвитку враховувати цей факт, вивчати попит і прогнозувати його. На мотивацію інноваційної поведінки індивідуальних клієнтів сильно впливає і загальний стан економіки, а також узгодження і взаємодія інноваційних потенціалів реального сектору економіки і банківського сектору. У традиційних зв'язках комерційного банку реалізується його відтворювальна функція і індикативне відображення економічної інформації. Інноваційна діяльність комерційного банку в економіці являє собою сукупність економічних зв'язків, в результаті яких банк задовольняє власні економічні інтереси і потреби господарюючих суб'єктів в матеріальних і нематеріальних благах, що характеризуються новизною. Економічні зв'язки, що виникають в процесі інноваційної діяльності комерційного банку, можна визначити як зв'язки, які утворюють інноваційну сферу діяльності комерційного банку в економіці. У разі, коли інноваційні інтереси стають домінуючим фактором озвитку банку, то він трансформується в конкурентоспроможну інноваційну фінансову підсистему економіки, тобто стає частиною інноваційної інфраструктури економіки. Інноваційна діяльність, що проводиться кредитною організацією, пов'язана з сильним впливом різних груп ризиків. Активна політика банку по створенню нового напрямку або впровадження нових продуктів дає можливість надання клієнтам і контрагентам, які працюють з банком, більш привабливих умов обслуговування. Однак новий бізнес завжди приховує загрози, пов'язані з неналагодженим механізмом реалізації контролю, неадекватною оцінкою споживчого попиту і періоду окупності, недостовірність прогнозної величини і структури зовнішніх і внутрішніх ризиків. Крім загрози виникнення прямих збитків, пов'язаних з інноваціями, діяльність комерційних банків в довгостроковій перспективі, здійснювана в умовах нестабільного конкурентного середовища, пов'язана з ризиком втрати темпу розвитку. Кредитна організація, як і будь-який інший суб'єкт бізнесу, що займається розробкою і впровадженням нових продуктів, наражається на небезпеку концентрації своїх зусиль на реалізації далеко не першочергових завдань і функцій. Отже, в період виходу із загальноекономічної кризи надважливим питанням для банків є формування такої інноваційної стратегії, яка б дозволила

реалізувати масштабні інвестиційні проекти задля реанімації реального сектору та успішного функціонування усіх галузей економіки в майбутньому.

1. Єгоричева С.Б. Банківські інновації: [навч. посіб.] / С.Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.

2. Філіна Ф. Банк майбутнього: без черг, без людей, без співробітників / Ф. Філіна // Інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i.rbc.ru/publication/analytic/bank>

3. Мошинець О. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О. Мошинець // Україна фінансова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.u-fin.com.ua/analit_mat

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Колотюк О.І., 2017

Процес оцінки інноваційної діяльності підприємства є складним процесом. Основною складністю є те, що сама інноваційна активність відрізняється неоднорідністю. Процес інноваційної діяльності визначається відповідністю життєвому циклу інноваційної ідеї (продукту, послуги). Від зародження ідеї до реалізації конкретного проекту вимагається вчинити безліч дій, на результат яких будуть вплинути як внутрішні, так і зовнішні чинники.

Будь-який процес, незалежно від умов його протікання, схильний до дії чинника часу. Життєвий цикл будь-якого процесу розпочинається з етапу зародження, має стадію розвитку і закінчення.

Життєвий цикл інновації, в загальному вигляді, є сукупністю взаємозв'язаних процесів і стадій створення нововведення. Життєвий цикл інновації визначається в джерелах як проміжок часу від зародження ідеї до зняття з виробництва, реалізованого на її основі інноваційного продукту. Це традиційний підхід, який не дає відмінностей між життєвим циклом продукту і життєвим циклом інноваційного продукту.

Інноваційні проекти переживають декілька етапів розвитку, які описуються або за допомогою інноваційної кривої, або за допомогою S-образної кривої. Кожен інноваційний проект має декілька параметрів. Вид кривизни, яка описуватиме параметр, залежить від того, який параметр вона описує. Інноваційній кривій описуються економічні параметри (прибуток, об'єм продажів, частка ринку яку займає фірма або продукт, кількість конкуруючих фірм або продуктів, кількість людей, залучених до роботи над проектом, якість продукції та ін.).

Питання оцінки ефективності інноваційної діяльності, оцінки рівня інноваційної активності все частіше встає перед багатьма дослідниками. Інноваційна діяльність по своїй суті є комплексною характеристикою будь-якого функціонуючого інституту і тому оцінку цього виду активності необхідно проводити комплексно - в цілому по досліджуваній області. Оцінка інноваційної діяльності підприємства або ефективності інноваційного проекту є різними категоріями незважаючи на схожість поставлених цілей.

Поняття інноваційної активності, будучи комплексною характеристикою, включає сприйнятливість до інновацій, міру інтенсивності здійснюваних дій від ідеї до отримання результатів впровадження інновацій. Інноваційна активність проявляється готовністю до змін основних елементів системи управління, а також сприйнятливістю до усього нового. Усі види інноваційної активності, незалежно від спрямованості, мають кінцевою на меті підвищення ефективності підприємства. У високотехнологічних галузях дослідження і розробки грають центральну роль в інноваційній діяльності, тоді як інші галузі більшою мірою покладаються на освоєння запозичених знань і технологій.

Особливістю застосування функціонального підходу для оцінки інноваційної активності підприємства є те, що при його застосуванні використовуються показники інтенсивності реалізації організацією тих або інших видів або компонентів діяльності, приміром: реалізація організацією певних стадій розробки нового продукту; набуття різного вигляду нового устаткування; придбання об'єктів інтелектуальної власності. Також до компонентів інноваційної діяльності можна віднести навчання і перепідготовку персоналу, розробку і реалізацію маркетингових програм.

Для можливості оцінки загального рівня інноваційної діяльності досліджуваного підприємства слід розрахувати узагальнюючий показник. У нашому випадку система етапних індексів по кожному з етапів інноваційної діяльності підприємства формує інтегральний індекс інноваційної діяльності підприємства. Для отримання достовірного результату пропонується ввести питому вагу до кожного етапного індексу, що характеризує інноваційну діяльність підприємства на відповідному етапі. У результаті $I(i_a)$ інтегральний індекс інноваційної діяльності підприємства розраховується по наступній формулі:

$$I_{ia}=0,25 * I_{ci} + 0,2 * I_{ei} + 0,25 * I_{pi} + 0,3 * I_{vi}, \text{ де}$$

I(vi) - Індекс готовності підприємства до інновацій, I(vi) - Індекс впровадження інновацій,

I(pi) - Індекс реалізації інновацій, I(ei) - Індекс ефективності інновацій

Для успішної реалізації інноваційного потенціалу будь-якого підприємства необхідно усебічно аналізувати його діяльність. Розроблена система оцінки інноваційної діяльності підприємства дозволяє провести детальну оцінку на кожному з етапів реалізації життєвого циклу інновацій. Додатковою особливістю цієї системи є можливість використання розроблених індикаторів (показників, коефіцієнтів і індексів) як в сукупності, так і окремо. Аналізуючи зміну відповідних показників в певні періоди керівник має можливість проводити своєчасну корекцію системи управління підприємством, в цілях підвищення ефективності як безпосередньо інноваційної діяльності, так і діяльності усього підприємства в цілому.

Підприємство може інвестувати в створення власних інновацій (можливо із залученням партнерів), або інвестувати в інновації, розроблені іншими підприємствами, скориставшись процесом дифузії. На основі цих основних шляхів можливе незліченне число комбінованих стратегій інноваційної діяльності підприємства. До конкретного виду інноваційної діяльності відносяться дослідження і розробки. Тобто, підприємство здійснює фундаментальні і прикладні дослідження, спрямовані безпосередньо на конкретні винаходи або модифікування вже існуючих технічних прийомів. При цьому підприємство може займатися багатьма видами діяльності, що не відносяться до досліджень і розробок, але що беруть участь в створенні інновацій. Наприклад, купувати технічну інформацію і виплачувати відрахування і ліцензійних платежів за винаходи, підвищувати кваліфікацію персоналу, інвестувати в устаткування, програмне забезпечення, у яких втілені результати інноваційної діяльності інших суб'єктів, перебудовувати систему управління, розробляти нові методи маркетингу і продажу своїх товарів і послуг і багато що інше. Це характеризує інноваційну активність підприємства.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємств в короткостроковій і довгостроковій перспективі інновації необхідно здійснювати системно і безперервно. Тому необхідно проводити оцінку інноваційної активності підприємства в цілому, а не тільки аналізувати окремі проекти. Система показників для оцінки інноваційної активності відрізнятиметься від оцінки і експертизи конкретного інноваційного проекту. Будучи комплексним поняттям, інноваційна активність пов'язана з системою управління і відбиває усі основні її характеристики.

Розроблена система показників оцінки дозволяє оцінити саме ефективність внутрішнього управління інноваціями, яка не завжди може мати відображення через традиційні економічні і фінансові показники. Розділення системи показників на групи дозволяє аналізувати і оцінювати увесь процес від ідеї до отримання результатів. Система показників обґрунтована на оцінці основних категорій, що характеризують інноваційну діяльність на підприємствах. Економічні показники є присутніми в групі оцінки результатів інновацій і вносять коригування в оцінку.

1. Перерва П. Г. *Економіка та організація інноваційної діяльності* : підруч. / П. Г. Перерва; за ред. П. Г. Перерви, С. А. Меховича, М. І. Погорелова. – Харків : НТУ «ХПИ», 2008. – 1080 с.

2. Перерва П.Г. *Економіка и управление инновационной деятельностью: учебник* / Под ред. проф. Перервы П.Г., проф. Вороновского Г.К., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова Н.И. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.

3. О.І. Колотюк. *Інноваційна діяльність як складова конкурентного потенціалу підприємства* / VII - ої Міжнародної науково-практичної Internet -конференції студентів та молодих вчених «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2016» - 2016

4. Д.Ю. Крамської, О.І. Колотюк. *Аналіз інструментарію дослідження інноваційного розвитку підприємства* / Бізнес Інформ, 2013.

5. Косенко О.П. *Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій [Монографія]* / О.П.Косенко. - Х.: «Смугаста типографія», 2015.- 517 с.

6. Перерва, П. Г. *Экономическая оценка инновационного потенциала* : монографія / А.П. Косенко, Д. Коциски, П. Г. Перерва, Д. Сакай. – Мишкольц-Харьков : Издательство Мишкольцкого университета, 2010. – 166 с.

ВАЖЛИВІСТЬ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ У РЕГІОНАХ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Корнух О.В., 2017

Формування інноваційної інфраструктури - одна із ключових задач держави для забезпечення розвитку інноваційного підприємництва. Світовий досвід показує, що найбільш ефективними формами концентрації інноваційного бізнесу є інноваційні центри та технопарки.

В період поширення процесів глобалізації, прискорення розвитку техніки та технологій, пошуку шляхів подолання кризових явищ особливо актуальною є задача створення дієвої національної інноваційної системи.

Слід зазначити, що з 01 січня 2016 року набула чинності економічна частина Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом (ЄС), що свідчить про відкриття ринку України для товарів, вироблених в ЄС. Присутність європейського бізнесу посилює конкуренцію на ринку та змушує вітчизняних виробників переходити на інноваційний шлях розвитку як безальтернативний шлях для забезпечення певних конкурентних позицій. Світовий досвід показує, що ті країни, які побудували інноваційні системи в умовах кризи, були найбільш готові до наступних економічних змін та їх наслідків.

На нашу думку, в Україні є всі необхідні ресурси для створення ефективної національної інноваційної системи, а наявність кризи й «складної» ситуації допоможе усвідомити всі можливі негативні фактори й загрози; посилить відповідальність за розробку й прийняття стратегії інноваційного розвитку України.

Але на сьогодні, в період відсутності єдиної стратегії інноваційного розвитку країни, суб'єктам господарювання особливо необхідні інформаційні платформи для пошуку нових технологій, нових продуктів та послуг тощо. Такими платформами, які б охопили усіх учасників інноваційних процесів у країні, регіоні, галузі можуть бути інноваційні центри.

Інноваційні центри - це складні інститути інноваційного розвитку, які включають в себе й інші інноваційні інститути та охоплюють майже всіх учасників інноваційних процесів.

Основними цілями створення інноваційних центрів можуть бути:

- налагодження взаємозв'язку між науковцями та бізнесом для реалізації інноваційних проектів;
- забезпечення інноваційного розвитку окремих регіонів чи окремих галузей країни;
- концентрація достатньої кількості вчених та винахідників для реалізації інноваційних проектів;
- забезпечення високотехнологічних галузей необхідною інфраструктурою;
- формування та підтримання рівня інноваційної культури в регіоні, галузі тощо;
- підтримка створення інноваційного підприємництва (наприклад, стартапів) та ін.

Світовий досвід показав, що єдиного шаблону створення інноваційного центру не існує. Кожний інноваційний центр унікальний, на формування якого впливало багато факторів, таких як територіальне розміщення, особливості регіону, наявність якісної освіти, стан економіки, розвиток промисловості та багато інших.

В роботі [1,2] автори дослідили майже 35 найбільш ефективних інноваційних центрів світу і визначили, що всі успішні інноваційні центри проходять у своєму розвитку чотири основні етапи: 1) Концентрація ресурсів; 2) Формування інноваційної екосистеми; 3) Прорив; 4) Зрілий розвиток.

Основною задачею на першому етапі є визначення потреби та обґрунтування необхідності створення інноваційного центру на регіональному рівні. Тому, відмітимо фактори, які впливають на інноваційну, а також інвестиційну привабливість регіону. Умовно поділимо ці фактори на умовно

незмінні (географічне положення, наявність природних ресурсів, наявність якісного людського капіталу, наявність наукових установ тощо) та умовно змінні (нормативно-законодавчі акти, фінансові інвестиції та податкове стимулювання, форми підтримки інноваційного бізнесу, налагоджені зв'язки між науковцями та бізнесом).

Безперечно, що створювати інноваційні центри доцільно в тих регіонах, де є достатня концентрація науковців-дослідників та наукових установ. Але головним завданням інноваційних центрів є направлення зусиль науковців на вирішення проблем розвитку інноваційного підприємництва.

На сьогодні, як в науковій літературі [3-7] так і на практиці успішного функціонування інноваційних центрів можна зустріти три основні їх групи:

1. Державні інноваційні центри. Такі центри створюються як інститути розвитку за ініціативою держави. Такі центри існують завдяки державним інвестиціям.

2. Технопарки із участю приватного капіталу. Такі парки є фінансово самодостатні та прибуткові. Такі центри спочатку були створені за ініціативою держави, або муніципальних органів як інститути регіонального розвитку а потім перейшли у власність приватних інвесторів.

3. Технопарки, що створені на базі університетів. Основною метою таких центрів є комерціалізація університетських розробок.

Приведені види інноваційних центрів є узагальненими, а створення ефективного інноваційного центру окремого регіону потребує дослідження не тільки ресурсної бази, а й підприємницького середовища. І саме тут існує ціла низка факторів, що впливають на рішення підприємців займатись або не займатись інноваційною діяльністю: усвідомлення власників про необхідність впровадження інновацій для забезпечення конкурентних позицій на ринку, відсутність у працівників достатніх знань та кваліфікації в таких напрямках як управління інноваційною діяльністю та трансферу технологій, відсутність фінансових ресурсів, підвищені ризики тощо.

Отже, перший етап при створенні інноваційного центру є важливим і потребує виваженого комплексного підходу, урахування всіх важливих факторів впливу та особливостей розвитку регіону, інтересів власників бізнесу та науковців та наукових установ (як власників наукових розробок) тощо.

1. *Руководство по созданию и развитию инновационных центров (технологии и закономерности) часть 1. Нанотехнологии в строительстве: научный интернет-журнал. 2012. № 3. с. 41-55.*

2. *Руководство по созданию и развитию инновационных центров (технологии и закономерности) часть 2. Нанотехнологии в строительстве: научный интернет-журнал. 2012. № 4. с. 40-58.*

3. *Скуратович Н. О формировании инновационной инфраструктуры /Н. Скуратович // Наука и инновации. - 2015. - Т. 7. - № 149. -С. 19-25.*

4. *Белоусов В.Л. Модель идентификации инновационной инфраструктуры / Л.В. Белоусов, В.И. Мухин // Инноватика и экспертиза: научные труды. - 2009. - № 1. - С. 39-47.*

5. *Тютык О.В. Трансфер технологий как функция инновационного университета и инструмент развития регионов // Тютык О.В., Бородина М.А. - В сборнике: теория и практика корпоративного менеджмента сборник научных статей. Пермский государственный национальный исследовательский университет. - Пермь, 2015. - С. 160-166.*

6. *Булат а.д. Центр трансфера технологий - инструмент инновационного развития предприятия / Булат А.Д., Филенков В.М. //Новая наука: современное состояние и пути развития. - 2016. - № 4-3. - С. 35-41.*

7. *Передков В.М. Центры инновационного развития кафедр как «точки роста» инновационной активности университета / В.М. Передков // Вестник тамбовского университета. Серия: естественные и технические науки. 2009. - Т. 14. - № 5-1. - С. 902-903.*

МІСЦЕ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В СТРУКТУРІ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ

© Корнух О. В., Товстуха Ю. О., 2017

В умовах ринкових відносин постає проблема забезпечення конкурентоспроможності підприємств, галузей та економіки в цілому через низький рівень продуктивності праці, недосконалу економічну базу, а також високі енергетичні та ресурсні витрати підприємств, що є наслідком їх недостатньої інноваційно-інвестиційної активності. Створення потужної виробничої бази є результатом наявності інвестиційного капіталу, спрямованого в передові технології та організаційно-управлінські нововведення.

Ефективні результати діяльності можливі лише при реальному інвестуванні, яке повинне бути спрямоване в нематеріальні активи та на відтворення основних засобів, що дозволить реалізувати стратегію економічного розвитку підприємства. Тому визначення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств металургійної галузі України набуває особливої актуальності та є метою даної публікації.

Металургія є стратегічно важливою галуззю для України, а її металургійний комплекс займає видне місце серед країн СНД. По виробництву продукції чорної металургії Україна займає п'яте місце у світі після Японії, США, Китаю та Росії.

Чорна металургія – одна з ведучих галузей промисловості, що нараховує більш 300 підприємств. Вона містить у собі підприємства по видобутку руди, виробництву чорних металів, труб і металовиробів, електроферосплавів, вогнетривів, вторинної обробки чорних металів.

З метою виявлення ступеню інноваційного розвитку підприємств металургійної галузі, проаналізуємо питому вагу їх нематеріальних активів в структурі капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Нематеріальні активи у структурі капіталу металургійних підприємств України [авторська розробка]

Підприємства	Нематеріальні активи, тис. грн.			Питома вага нематеріальних активів у структурі капіталу, %			Відхилення, %	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014/ 2013	2015/ 2014
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	62819	95965	86418	0,16	0,13	0,11	-0,03	-0,02
ПАТ «Запоріжсталь»	5625	5625	2457	0,04	0,02	0,01	-0,02	-0,01
ПАТ «Азовсталь»	8222	8222	11853	0,05	0,02	0,03	-0,03	0,01
ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат»	289	171	97	0,005	0,002	0,001	-0,003	-0,001
ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат»	11816	9127	16150	0,07	0,03	0,04	-0,04	0,01
ПАТ «Алчевський металургійний комбінат»	3586	3035	2857	0,02	0,01	0,01	-0,01	0
ПАТ «Єнакіївський металургійний завод»	10461	8273	16510	0,05	0,04	0,07	-0,01	0,03
ПАТ «Донецький металургійний завод»	217	165	121	0,03	0,02	0,02	-0,01	0

Отже, крім того, що питома вага нематеріальних активів в структурі підприємств металургійної галузі є найменшою, порівняно з іншими статтями активів, спостерігається

поступове зменшення їх частки в капіталі підприємств, що є негативним явищем, адже зменшується інноваційна привабливість компаній.

Серед нематеріальних активів промислових підприємств найвагомніше місце займають об'єкти авторського права, а саме програмні продукти, за допомогою яких підвищується рівень виробничої діяльності, в результаті вирішення складних задач.

Цінність нематеріальних активів підтверджується досвідом ефективного функціонування зарубіжних підприємств в умовах зростаючої конкуренції, яке було досягнуте завдяки стратегічним перевагам від впровадження інноваційного потенціалу нематеріальних активів, тому наведемо основні етапи визначення мінімального обсягу нематеріальних активів по галузі й підприємстві зокрема на рис. 1.

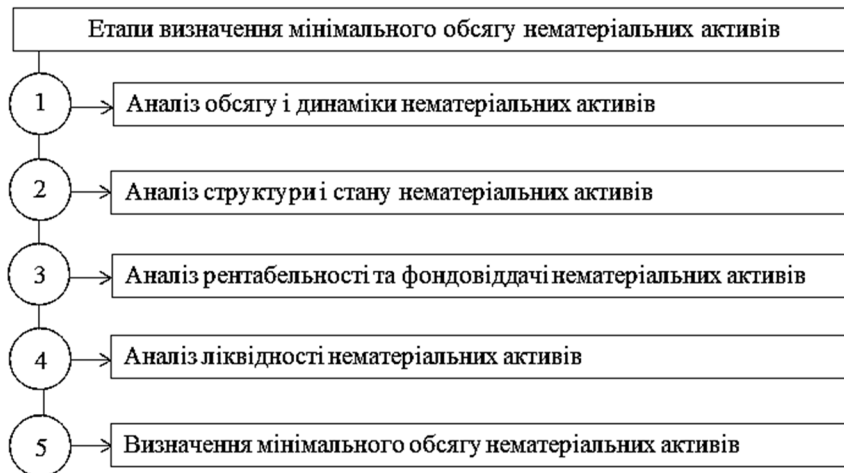

Рис. 1. Основні етапи визначення оптимального обсягу нематеріальних активів по галузі й підприємстві зокрема [авторська розробка]

Пропонуємо визначити мінімальний обсяг нематеріальних активів в структурі капіталу як середньогалузевий.

Аналіз нематеріальних активів дозволить зробити висновки про пріоритетні та економічно ефективні напрямки інноваційного розвитку промислового підприємства, визначити основні напрямки стратегії його діяльності.

Ефект від використання нематеріальних активів виражається в загальних результатах господарської діяльності підприємства – у зниженні витрат на виробництво, збільшенні обсягів збуту продукції та прибутку, підвищенні платоспроможності та стійкості фінансового стану.

Творцями нематеріальних активів є певна група працівників, утримавши яких підприємство закріпить за собою їх знання, навички та економічний ефект від впровадження нових розробок, тому управління нематеріальними ресурсами в кінцевому рахунку зводиться до управління людським капіталом.

Отже, вітчизняні підприємства нехтують можливостями, які б могли відкритись при активному та ефективному використанні нематеріальних активів, тому зазнають все більшої конкуренції на ринках збуту своєї продукції, особливо на світовому ринку, через неспроможність оперативного вирішення завдань та, як наслідок, виготовлення якісного товару. Фінансова стабільність і прибутковість підприємств металургійного комплексу можуть бути забезпечені тільки за рахунок інноваційної моделі розвитку, оскільки без оновлення основних фондів і використання енергозберігаючих технологій (технології безперервного розливу сталі, зменшення використання природного газу і коксу) галузь втратить свої позиції на світовому ринку.

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА, ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

©Коробка С.В., Пенцак Т.Г., 2017

Практичною реалізацією концепції сталого розвитку сільських територій та підвищення їх конкурентоспроможності є виробництво екологічно чистої продукції. Сільське господарство України – одна з найбільших галузей, яка має потужний природно-ресурсний потенціал, який включає 41,84 млн. гектарів сільськогосподарських угідь (69,3 % території України), в тому числі 33,19 млн. гектарів ріллі (55 %), 7,63 млн. гектарів природних кормових угідь – сіножатей і пасовищ (12,6 %) [1]. Водночас варто відмітити, що сільськогосподарські виробники щороку використовуються понад 10,9 млрд. куб. метрів води, або 36,4 % її загального споживання, за впливом на навколишнє природне середовище його також слід віднести до найпотужніших антропотехнічних і техногенних чинників.

Культура та ефективність ведення землеробства в Україні є значно нижчою, ніж у Європі. Якщо Україна в Європі займає 5,7 % території, то її сільськогосподарські угіддя – 18,9 %, а рілля – 26,9 %. Розораність сільськогосподарських угідь досягла 72 %, а в ряді регіонів перевищує 88 %. До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи прирусові луки і пасовища та схиліві землі.

Органічне виробництво, на сьогоднішній день, може забезпечити конкурентоспроможність сільських територій України. Ринок органічної продукції діє в країнах ЄС, США та Канаді, де належним чином налагоджений процес сертифікації, виробництва, маркетингу та каналів збуту даного типу товарів. Можна відзначити той факт, що країни Європейського союзу мають не заповнену нішу органічної сировини, причиною цього є те, що тут споживають більше органічних продуктів, ніж виробляють. З року в рік спостерігається зростання виробництва органічної продукції в Україні, щорічно обсяг її експорту збільшується на 10%.

В країнах Євросоюзу проявилась позитивна тенденція, із збільшення поставок з прилеглих країн, у тому числі і з України, і зменшення обсягів поставок органічної продукції з Китаю. Наприклад, таким чином вчинила Швейцарія, де однією з вимог до органічних продуктів є зменшення викидів CO₂ під час їх виробництва і транспортування. Варто наголосити на тому факті, що Швейцарія посідає лідируючі позиції в світі зі споживання органічної продукції на душу населення. У 2015 році, в середньому, як свідчать статистичні дані, один швейцарець витратив на покупку такого товару 221 євро, далі йдуть Люксембург – 164 євро і Данія – 162 євро, згідно даних ІФОАМ (Міжнародна федерація органічних сільськогосподарських рухів). [2] Крім перерахованих вище країн, споживачами органічних продуктів залишаються США, Німеччина, Франція. Як свідчать статистичні дані, в 2015 році обсяг світового органічного ринку склав – 60 млрд євро (з них 43% припадають на США, 13% – на Німеччину і 8% – на Францію). В 2015 році було видано трохи більше 200 сертифікатів на виробництво органічної продукції. [3] Як стверджують аналітичні дослідження, до 2020 року обсяги виробництва органічних продуктів сягнуть 200-250 млн євро [4], підтвердженням цього є зростання за останні п'ятнадцять років більш ніж у 20 разів кількості органічних господарств.

Якщо говорити про Україну, то наша країна має можливість не тільки заявити про наміри, а і налагодити виробництво органічної продукції на практиці, шляхом створення пільгових умов для фермерів, створення центрів з сертифікації продукції, а також створення умов для функціонування ринків органічної продукції.

З врахуванням сказаного вище, за останні п'ять років приріст виробництва органічної продукції склав 90%, що дає можливість стверджувати про швидкі темпи розвитку органічного

виробництва в Україні. Органічних товаровиробників на зовнішніх ринках приваблює ціна: якщо на внутрішньому ринку ціна за тону органічної пшениці складає 150 євро, тоді, як на міжнародному ринку – коштує 260-280 євро[5]. Ціна органічної продукції залежить від її виду, а також існує обернено пропорційна залежність між тривалістю її зберігання, тобто, чим довший термін зберігання продукції - тим дешевшою вона стає. У середньому органічна продукція на 40% є дорожчою від неорганічної.

Проте, тільки 1% (400 тис. га) від загальної оброблювальної площі в Україні перебувають у володінні виробників органічної продукції. В Україні сертифікат відповідності органічним стандартам отримали компанії, які виробляють зернові, кабачки, цибулю, ревінь, перець, лаванду, шавлію, троянду, розмарин, коріандр, гриби, горіхи, вершки і олії, м'ясо, яйця та ін.

У Європі вартість сертифіката становить від 10 тис. грн. до 340 тис. грн. в залежності від обсягу виробництва і кількості найменувань продукції [6]. Для його отримання фермеру необхідно пройти ряд процедур. Найважливішою серед яких є, невикористання протягом трьох (п'яти) років при вирощуванні рослинної продукції засобів захисту рослин та добрив хімічного походження. Фермер, який вирощує свою продукцію на землях, що піддаються обробці хімікатами чи мінеральними добривами не може претендувати на сертифікат екостандарту, біостандарту чи органік стандарту, оскільки земля знаходиться або в перехідному періоді, або не відповідає умовам сертифікації. Прибуток від продажу продукції в роки сертифікації буде нижчим (як правило, збиткове виробництво), оскільки врожайність знижується, а вирощена продукція продається за ринковою ціною, бо ще не є органічною. Якщо говорити про продукції тваринництва, то тут спостерігається така ж ситуація. У перехідні три роки тваринам заборонено давати синтетичні гормони, обробляти антибіотиками (якщо це не загрожує життю тварини) тощо, а корм також повинен бути органічним (або відповідати біостандарту).

Зростання споживання органічної продукції в Європі, дає можливість збільшити її виробництво в Україні, варто відзначити, що 90-95% органічної продукції йде на експорт. На сьогоднішній день, основною сировиною, яку експортують за кордон є органічне зерно, здебільшого пшениця (пульпа). У 2016 році в інші країни з України було експортовано 165 тис. тон товару (що в 2,5 рази більше ніж у 2015 році), на загальну суму 40 млн. євро. [5]

Основними експортерами органічних зернових є переважно великі сільськогосподарські підприємства, які мають у своєму володінні великі ділянки землі. Одночасно з ними на внутрішньому ринку можуть займатися виробництвом органічної продукції і дрібні фермерські господарства, проте, для виходу на зовнішні ринки їм необхідно користуватися послугами посередників, які встановлюють ціну на 20-30% більшу, ніж на внутрішньому ринку.

Ринок органічної продукції в Україні має свої певні особливості, серед яких варто виділити: даний ринок має тенденцію до динамічного зростання, проте, вихід на цей ринок потребує значних капіталовкладень і характеризується високими ризиками (прогнозована прибутковість цього бізнесу вища на 20%); основним споживачем органічної продукції – діти заможних батьків.

Перспективність розвитку виробництва органічної продукції на сільських територіях полягає в наступному: можливість використання наявних територіальних ресурсів; постійна необхідність зберігання навколишнього середовища; підвищення рівня життя сільських мешканців шляхом розвитку сільських територій; залучення в галузь іноземних інвестицій та покращення показників галузі в загальному; необхідність зміцнення своїх позицій на світовому ринку та створення конкурентоспроможної продукції; забезпечення продовольчої безпеки нашої країни.

Виходячи зі сказаного вище, можна говорити, що Україна має великі перспективи з налагодження органічного виробництва на сільських територіях та реалізації органічної продукції на світовий ринок. Співпраця з міжнародними організаціями в сфері органічного виробництва дасть можливість швидко відкоригувати наявну нормативно-законодавчу базу.

Згідно з прогнозів, у 2017 році кількість сертифікованих земель під органічне виробництво в Україні може збільшитися на 10% — до 450 тис. га. Тому, доцільним є впровадження спільної аграрної політики ЄС на період до 2020 року, зокрема: спрямування 30% суми прямої підтримки сільгоспвиробників за схемою «зелених» платежів (за диверсифікацію культур, утримання

пасовищ, формування екологічних зон, біосферних заповідників); виділення ріллі під землі для екологічних цілей; розширення можливостей реалізації агроекологічних заходів за рахунок перерозподілу коштів за схемою модуляції [7].

1. Коробка С.В. Стратегічні пріоритети розвитку сільських територій //С.В. Коробка/ Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, м. Запоріжжя, 30–31 березня 2017 р. : в 2 т. / колектив авторів; за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої ; Запорізький національний технічний університет. – Запоріжжя : «Просвіта», 2017. – Т. 2. – 604 с. - С. 253-255.

2. IFOAM Basic Standards (approved by the IFOAM General Assembly, Victoria, Canada, August 2016). Електронний ресурс: www.ifoam.org.

3. Organic world [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.organic-world.net>.

4. Федоров М.М. Розвиток органічного виробництва /Федоров М.М., Ходаківська О.В., Корчинський С.Г.; за ред М.М. Федорова, О.В. Ходаківської. - К.: ННЦІАЕ, 2011. – 146с. - С. 3.

5. Електронний ресурс: <https://msb.aval.ua/news/?id=26062>.

6. Organic - Europe [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.organic-europe.net/Europe-data-tables.html>.

7. Екологічні новації Спільної аграрної політики ЄС: імплементація в Україні: науково-аналітична зап. / від 10.08.2016 р. № 135-13/440/ Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. – К., 2016. – 37 с.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

© Богдан М. О., 2017

В умовах ринкової економіки ефективна інноваційна діяльність є передумовою забезпечення конкурентоспроможності як країни, так і окремих суб'єктів господарювання. Лідерами технологічного та соціально-економічного розвитку є ті держави, які мають розгалужену інноваційну інфраструктуру та відповідне фінансове, правове, інформаційне забезпечення її функціонування. Країни, які не здатні виробляти конкурентоспроможну продукцію, приречені поставляти на світовий ринок сировину та товари, виробництво яких є трудовитратним, енергоємним та екологічно шкідливим [1]. Зрозуміло, що Україні, яка знаходиться в центрі Європи, не може бути притаманна функція ресурсно-сировинного приросту, тому проблема забезпечення розвитку науково-технічної діяльності та практичного освоєння її результатів в інтересах економічного зростання країни є пріоритетною. Інновації є, по суті, чи не єдиним невичерпним джерелом економічного розвитку країни, важливим завданням держави стає не просто офіційно визнати це, а й створити такі умови, що стимулюватимуть інноваційну діяльність і зроблять її привабливою для більшості суб'єктів ринку.

На даний час, стан інноваційної діяльності в Україні можна вважати таким, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є основним напрямком економічної стратегії. Однією з найважливіших проблем інноваційного розвитку підприємств України є недостатній рівень фінансування науково-технічної і інноваційної діяльності зі сторони держави. За даними, Державної служби статистики, загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2015 р. становив 13813,7 млн. грн. або 0,7% ВВП проти 7695,9 млн. грн. (0,5% ВВП) у 2014 році. Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств –13427,0 млн. грн. Обсяг коштів вітчизняних та іноземних інвесторів становив 132,9 млн. грн, кредитів –113,7 млн. грн, державного бюджету - 55,1 млн. грн., місцевих бюджетів –38,4 млн. грн [2].

За технологічними секторами у 2015 році значно зросла (на 49,6 в.п. порівняно з 2014 р.) частка фінансування інноваційної діяльності підприємств середньонизько-технологічного сектору, а саме на підприємствах виду економічної діяльності — Металургійне виробництво — та — Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування — (57,2% загального обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств), які здійснювали свою діяльність за рахунок власних коштів (99,9% загального обсягу фінансування інноваційної діяльності підприємств цієї галузі) [3].

У 2015 р. фінансування інноваційної діяльності у розрізі технологічних секторів здійснювалося за рахунок власних коштів підприємств, частка яких дорівнює: високотехнологічний сектор – 95,1% загального обсягу фінансування підприємств високотехнологічного сектору, середньовисокотехнологічний – 91,6%, середньонизькотехнологічний – 99,2%, низькотехнологічний – 95,1%.

Тому можна сказати, що фінансування інноваційної діяльності в 2015 році зросло, порівняно з 2014 роком. Тільки за рахунок власних коштів здійснювали інноваційну діяльність підприємства таких видів економічної діяльності: виробництво зброї та боєприпасів, виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів, виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу та виробництво транспортних засобів, не віднесених до інших угруповань, виробництво продуктів нафто перероблення, виробництво коксу та коксопродуктів тощо.

Таким чином, найважливішою умовою конкурентоспроможності як окремо взятої компанії, так і усієї економіки є інноваційний процес, який є безперервний, а також створення і застосування нових технологій. На сучасному етапі розвитку світової економіки трансфер технологій протікає під впливом глобалізації й синхронізації технологічних зрушень. Це дозволяє країнам, що відстають за рівнем соціально-економічного розвитку, швидко скорочувати розрив завдяки формуванню національної інноваційної системи та імпорту новітніх технологій.

Фінансування наукової, науково-технічної, та інноваційної діяльності є недостатнім, що зумовлює згоргання низки важливих наукових розробок. Таким чином, в Україні сформувалася модель економіки, яка за своїми базовими властивостями не потребує інновацій, не формує внутрішній платоспроможний попит на інновації та інноваційну продукцію, не створює належних стимулів до інноваційної діяльності [4].

В той же час, Україна має значний потенціал для розвитку інноваційної діяльності за умов проведення ефективної державної політики. Проте маловивченим є механізм комплексного розвитку інноваційної діяльності в умовах трансформаційної економіки України.

На нашу думку, в умовах теперішнього господарювання доцільним є впровадження низки заходів, що дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної діяльності підприємств:

- удосконалення управління інноваційною системою з відповідними наслідками для фінансування інноваційної діяльності;
- забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки;
- розвиток інноваційної інфраструктури шляхом покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів;
- розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності.

Отже, ситуація, яка склалася в Україні дозволяє констатувати, що результатом невтручання державного управління до розв'язання нагальних проблем інноваційної діяльності промисловості є такий стан, за якого задовільні тенденції до стабілізації і економічного зростання не є стійким. Причинами такого стану є: низька привабливість української промисловості для інвестування через існування несприятливого економічного середовища для вітчизняного та зарубіжного інвестора, що проявляється в збитковості та неефективності державного регулювання, нерозвиненості ринкової інфраструктури, відсутності дієвої системи правового регулювання, оптимального рівня податкового навантаження. Тому, необхідне збільшення державного фінансування інновацій через нарощення обсягів кредитування високоефективних інноваційних проектів, що зміцнить конкурентоспроможність продукції підприємств на вітчизняному та закордонному ринках збуту. Також необхідне державне стимулювання інвестицій в інноваційні проекти, шляхом запровадження податкових пільг [5].

1. Повод Т. М. *Фінансові аспекти інноваційного розвитку України в контексті євроінтеграції: проблеми та перспективи* / Т. М. Повод, А. С. Остапенко. // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – 2014. – №1. – С. 135–136.

2. *Державна служба статистики України [Електронний ресурс]* – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. *АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково - технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік*. – 2015. – С. 199.

4. *Терещенко В. Л. Стан та забезпечення інноваційної діяльності в Україні* / В. Л. Терещенко, В. В. Терещенко. // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2016. – №11. – С. 800–806.

5. *Гринько Т. В. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку вітчизняних підприємств сфери послуг* / Т. В. Гринько, О. С. Максимчук. // *Проблеми економіки*. – 2015. – №1. – С. 255–260.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

© Короленко Р. В., Палей В. І., 2017

Нині в Україні важливим завданням є пошук нетрадиційних шляхів інвестування інноваційних проектів. Одним із найбільш ефективних механізмів, який забезпечує інноваційні проекти ресурсами є венчурне інвестування. Як свідчить досвід провідних країн світу, трансферт наукових знань у нові технології, отримує значні переваги в забезпеченні стійких темпів економічного розвитку. У свою чергу інноваційний розвиток передбачає залучення венчурного капіталу, який на сьогодні може стати ефективним джерелом фінансового забезпечення наукових розробок.

Питання розвитку венчурного підприємництва цікавить багатьох вчених, серед них: Л.Л. Антонюк, Ю.А. Гохберг, В. Грига, Ю.В. Макогон, С.О. Москвін, А.М. Поручник, та ін.

З метою дослідження можливості розвитку венчурного інвестування в Україні, збільшення кількості венчурних фондів, а також виявлення напрямів розвитку даної сфери необхідно проаналізувати зарубіжний досвід а також основи функціонування венчурних фондів в Україні.

Загалом назва «венчурний» походить від англійського venture - «ризиковане підприємство або починання». Національна асоціація венчурного капіталу дає такі два визначення поняття «венчурний капітал»:

1) сегмент індустрії прямих інвестицій, які фокусується на інвестуванні в нові компанії з високим потенціалом зростання за умов високого ризику;

2) капітал професійних інвесторів, які надають підтримку по лінії менеджменту молодим швидко зростаючим підприємствам, що мають значний потенціал конкурентоспроможного розвитку [1].

Важливою складовою дослідження венчурного капіталу, як інструменту здійснення венчурних інвестицій, в Україні є аналіз законодавчої бази з даного питання. У 2001 році був прийнятий основний нормативно-правовий акт, що регулює діяльність венчурних фондів в Україні – Закон України "Про інститути спільного управління". Цей закон визначає основні організаційні та правові засади створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами таких суб'єктів, визначені особливості розміщення та обігу їх цінних паперів, а також порядок та обсяг розкриття суб'єктами інформації [2].

Здійсненням венчурних інвестицій, як в Україні, так і у всьому світі, займаються венчурні фонди. Дані фонди покликані інвестувати у інноваційні підприємства та проекти – так звані «стартапи». Існування таких фондів сприяє найбільш інноваційному розвитку економіку країни, в якій вони функціонують. Венчурні фонди здійснюють інвестиції в цінні папери або частки підприємств з високим або відносно високим ступенем ризику в очікуванні надзвичайно високого прибутку.

В Україні, незважаючи на фактичну відсутність правової бази, функціонує низка вітчизняних венчурних фондів. Найбільші венчурні фонди України наведено в табл. 1. У цілому ці фонди інвестують в ІТ-сферу. В Україні також діють представники великих венчурних компаній, таких, як New Century Holding, Commercial Capital Enterprise, Cambridge Life Sciences Fund та ін.

З метою надання об'єктивної характеристики розвитку досліджуваної сфери необхідно розглянути показники венчурного інвестування у найбільш розвинутих країнах. В США протягом останніх десяти років прибутковість прямих інвестицій у венчурні компанії знаходиться на рівні 48%.

При цьому обсяг венчурних інвестицій складає понад 20 млрд. дол. на рік, що становить 0,48 % ВВП. У Польщі венчурні інвестиції складають 0,08 % ВВП, у Кореї - 0,28 %. У країнах ЄС обсяг венчурних вкладень перевищує 5 млрд. дол. на рік, в Індії – 1 млрд. дол., Китаї - 1,27 млрд. дол. Виходячи з наведених статистичних даних, можна стверджувати, що найбільш високий рівень венчурного інвестування спостерігається у країнах з розвинутою ринковою економікою. У країнах, що

розвиваються, дані показники є дещо нижчими. Це свідчить про те, що рівень венчурних інвестицій пов'язаний з рівнем економічного розвитку країни та її довгострокових цілей, оскільки орієнтація на інноваційний розвиток є найбільш швидким та вірним шляхом до економічного зростання [3].

Таблиця 1

Венчурні фонди України

Найменування фонду	Дата відкриття фонду	Розмір капіталу	Розмір інвестицій на один проект
AVentures Capital	2012	30 млн. дол. США	0,3 – 3 млн. дол. США
Chernovetskyi Investment Group	2012	750 млн. дол. США	Від 100 тис. дол. США
Dekarta Capital	2008	100 млн. дол. США	1 – 3 млн. дол. США
TA Venture	2010	50 млн. дол. США	До 1 млн. дол. США
Vostok Ventures	2012	Не розкривається	Від 300 тис. дол. США

Діяльність венчурних фондів є досить складним процесом, який складається з декількох етапів. Дослідження американських вчених свідчать, що на першому етапі інноваційного процесу, коли створюється науково-технічна ідея, відхиляється понад 80% науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. 70% науково-дослідних проектів, що розробляються підприємствами, не дають позитивного комерційного ефекту і лише 20% нових видів продукції є конкурентоспроможними і продовжують вироблятися. Імовірність отримання позитивного результату на стадії фундаментальних досліджень становить 5-10%, на етапі прикладних досліджень – 85-90%, а на етапі розробки – 95-97% [4]. Незважаючи на те, що тільки два з десяти «стартапів» виявляються прибутковими та конкурентоспроможними, діяльність венчурних фондів є прибутковою, оскільки прибуток з цих двох проектів здатен покрити усі збитки з інших восьми та принести певний рівень прибутку.

Можна стверджувати, що венчурні фонди в Україні, порівняно з іншими видами інститутів спільного інвестування, є найбільш ризикованими для інвесторів, що пояснюється відсутністю жорстких законодавчих вимог щодо складу і структури активів цих фондів та операцій з ними. Найпривабливішими сферами венчурного інвестування в Україні є будівництво, сільське господарство та переробка сільгосппродукції, харчова промисловість, роздрібна торгівля, в той час, як у країнах Європейського Союзу і в США - це інвестиції в інновації [4].

Отже, нині венчурні фонди в Україні функціонують в основному для оптимізації управління активами фінансово-промислових холдингів та зниження податкового навантаження, тоді як венчурне інвестування у світі є одним із найважливіших джерел капіталу для компаній, швидкий ріст та розвиток яких постійно потребує додаткових зовнішніх інвестицій. Тобто сучасні українські венчурні фонди в основному не відповідають критеріям венчурного підприємництва, оскільки не інвестують кошти в інноваційні високотехнологічні проекти.

1. Алексєнко Л. М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми та перспективи розвитку: [Монографія] / Л. М. Алексєнко. – Київ: Вид. буд к «Максимум»; Тернопіль: Екон. думка, 2004. – 424 с.

2. Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" № 2299-III від 15 березня 2001 року [Електронний ресурс]. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: ооо.

3. Стариченко С. О. Особливості та можливості венчурних інвестиційних фондів в Україні [Електронний ресурс] / С. О. Стариченко // Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://ufin.com.ua/analit_mat/rzp/195.htm.

4. Москвін С. О. Венчурні фонди інноваційного розвитку / С. О. Москвін. // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №2. – С. 89–95.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

©Королович О.О., Шулевка О.Ю., Штаєр М.М., 2017

Глобалізація, яка стала однією з визначальних характеристик сучасної світової економіки, поставила перед урядами багатьох країн проблемні питання пошуку нових форм і методів адаптації національного економічного та політико-правового середовища. Швидкі зміни факторів, які визначають конкурентоспроможність окремих фірм та цілих держав на світових ринках, динамічний розвиток глобальних відносин змушують уряди при формуванні умов економічного зростання і дедалі більш активно звертатися до проблем забезпечення національної конкурентоспроможності у глобальному масштабі.

Важливим для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки є перехід України на інноваційний розвиток. Залежність України від імпорту, надмірні масштаби якого обумовлюють вимивання в теперішній час з економіки країни величезних коштів в інтересах інвестування країн - імпортерів своєї продукції в Україну, унеможливають створення нових робочих місць, необхідних для забезпечення повної зайнятості робочої сили, та сприяння інноваційному розвитку секторів економіки України. Однак становлення країни, як високотехнологічної конкурентоспроможної держави, неможливе без впровадження новітніх технологій [1].

Інноваційна модель розвитку України привертає дедалі більшу увагу науковців, політиків, представників бізнесу. Інноваційні процеси відіграють в сучасній економіці надзвичайно важливу роль, а визначення та врахування їх особливостей є неодмінною умовою забезпечення ефективності економічної стратегії держави.

Головна мета інноваційного типу розвитку полягає в отриманні максимального економічного ефекту від кожної одиниці впровадженого і перетвореного на товар винаходу та ідеї. Можна стверджувати, що в даний час в Україні державної інноваційної політики не існує. Разом з тим інтелект і знання є одним з головних резервів країни, причому єдиним відновлюваним ресурсом. Для його застосування у країні є головне - це освічені кадри та наука, але, на жаль, вони практично не використовуються, тому що немає внутрішнього попиту на інтелект і нове знання, немає інфраструктури, яка цей попит забезпечить.

Основою сучасних технологій є фундаментальна наука, яка створює інтелектуальні ресурси суспільства, основу сучасної технології.

Впровадження моделі інноваційного розвитку національної економіки (які функціонують в економічно розвинутих країнах) України суттєво ускладнює існуюча структура ВВП, бо головним джерелом валютних надходжень до державного бюджету залишаються гірничо-металургійний комплекс (32%), частково харчова та переробна галузі (25%), мінеральні продукти (10%), хімічна промисловість (8%). А власники цих виробництв до останнього часу фактично не здійснювали технологічну модернізацію промислових підприємств, оскільки й без цього мали певні конкурентні переваги на світових ринках за рахунок відносно дешевої робочої сили, сировини та енергоносіїв. У посткризовій економічній ситуації стан зовнішньоторговельного балансу української економіки лише погіршується, що підкреслює стратегічну безперспективність теперішнього місця України. Основна стратегія тих, хто контролюють ключові сектори української економіки, – збільшити свої прибутки, ігноруючи загальну деградацію національного господарського комплексу, зростаюче технологічне відставання, кризові процеси у науці та освіті [2, с. 141].

У розвинутих країнах світу показник приросту ВВП за рахунок впровадження нових технологій становить 60–90%, тоді як в Україні він складає менше одного відсотка. Хоча Україна за кількістю науковців входить до першої десятки країн світу [3, с. 77].

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинених країнах та потребам інноваційного розвитку. Стабільне скорочення реальних обсягів фінансування науково-технічного комплексу та відсутність дієвої державної науково-технічної політики не дають підстав для висновку про наявність реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку. Реформування науково-технічного комплексу побудовано за принципами частих змін цілей та завдань, без урахування загальновідомих факторів функціонування та розвитку науково-технічного потенціалу: активної та передбачуваної державної підтримки, формування попиту на наукові досягнення з боку реального сектора економіки, тощо.

Нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності в Україні є фрагментарною, суперечливою і тому недосконалою. Виконання прийнятих законів в інноваційній сфері є незадовільним. Однак є визначеними підходи і кількісні орієнтири щодо здійснення структурних змін в Стратегії розвитку України на період до 2020 року, де основною метою є підвищення впливу інновацій на економічне зростання України. Все це свідчить, що структура і принципи управління інноваційним розвитком в Україні потребують докорінних змін. Ці зміни повинні бути спрямовані на вирішення основних проблем інноваційного розвитку економіки.

До ключових проблем у формуванні й реалізації державної інноваційної політики в Україні належать такі [4, с. 24]:

- недостатня якість бізнес-середовища, збереження нерозвиненості умов для справедливої конкуренції на ринках, а також за одержання державної підтримки;
- збереження значних бар'єрів для поширення в економіці нових технологій, обумовлених відсутністю державної технологічної політики й неефективним галузевим регулюванням, включаючи процедури сертифікації, митне і податкове адміністрування;
- недостатність зусиль регіональної й місцевої влади щодо поліпшення умов для інноваційної діяльності;
- взаємодія бізнесу й держави у формуванні й реалізації інноваційної політики поки що не має регулярного характеру, не забезпечує збалансованого вираження інтересів різних інноваційно-активних підприємств, особливо в нових секторах, що формуються;
- недостатня ефективність інструментів державної підтримки інновацій: обмежена гнучкість, нерозвиненість механізмів розподілу ризиків між державою й бізнесом, слабка орієнтованість на стимулювання зв'язків між різними учасниками інноваційних процесів на формування й розвиток науково-виробничих та технологічних партнерств.

Отже, нагальною постає проблема модернізації української економіки з метою підвищення технологічного рівня експорту та якісних характеристик вітчизняної продукції, яка постачається на внутрішній ринок, що необхідно для забезпечення конкуренції з імпортованими товарами не тільки за ціновими, але й за якісними характеристиками. Саме на виконання цього стратегічного завдання має бути спрямована інноваційна політика України.

1. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/table/Zhalilo21/003.htm>
2. Мерніков Г.І. Модернізація України і досвід Китаю / Г.І. Мерніков // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 3 (20). – С. 137–145.
3. Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В.А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Т. 1. – С. 76–82.
4. Федулова Л. Концептуальні моделі інноваційної стратегії України / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87–10
5. О.М. Стреліна. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2166>

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО ВІДТВОРЕННЯ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

© Кравченко О.О., 2017

Проблема інноваційного відтворення на залізничному транспорті України є надзвичайно гострою. Це обумовлено тим, що починаючи з початку 90-х р. ХХ ст., рівню фізичного та морального зносу необоротних активів приділялася незначна увага. Наслідком цього став фізичний знос окремих складових необоротних активів на рівні понад 90 %, технологічне відставання рухомого складу вже на два покоління. Такий стан необоротних активів негативно впливає на якість транспортних послуг, знижуючи попит на них, перевізні можливості і, як наслідок, фінансові можливостей галузі щодо інноваційного відтворення необоротних активів. Подальше погіршення ситуації може призвести до втрати залізничним транспортом значення «локомотиву національної економіки». Тому надзвичайної гостроти набуває проблема ефективного використання доступних фінансових інструментів інноваційного відтворення у галузевих підприємствах.

Інноваційна діяльність на залізничному транспорті має специфічні особливості, що впливають на можливості використання окремих фінансових інструментів. Основними є такі: (1) досить жорстка взаємопов'язаність різних елементів необоротних активів (рухомого складу та інфраструктури), порушення якої призводить до неможливості здійснення безперервного перевізного процесу, тому інновації у галузі мають здійснюватися комплексно; (2) проекти у розвиток галузевих підприємств є достатньо дорогими, мають значні терміни реалізація та окупності, що негативно впливає на інвестиційну привабливість галузі. Тому особлива увага має приділятися, перш за все, інструментам ресурсного забезпечення інноваційної діяльності.

Одним із головних чинників розвитку інноваційної діяльності на залізничному транспорті має бути державна підтримка, оскільки галузь має стратегічне значення не тільки як чинник розвитку економіки, а й забезпечення національної безпеки. За оцінками фахівців, у 2016 р. потреба у капітальних вкладеннях перевищувала фінансові можливості ПАТ «Укрзалізниця» у 2,4 рази, що обумовлює необхідність державної підтримки інновацій на залізничному транспорті.

Закон України «Про інноваційну діяльність» визначає основні види фінансової підтримки інноваційної діяльності, які включають повне або часткове безвідсоткове кредитування пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів, повну або часткову компенсацію відсотків фінансово-кредитним установам, надання гарантій комерційним банкам по кредитах, пов'язаних із пріоритетними проектами, а також майнове страхування реалізації інноваційних проектів. Однак, держава не виконує свої зобов'язання щодо підтримки інноваційного відтворення необоротних активів залізничного транспорту. Так, за рахунок бюджетних коштів у 2010 р. було профінансовано лише 7,67 %, у 2011 р. – 6,24 %, у 2012 р. – 2,41 % від загальної суми капітальних вкладень галузевих підприємств. А починаючи з 2013 р., бюджетне фінансування не здійснювалося зовсім, що є порушенням основних принципів державної інноваційної політики, які визначені Законом України «Про інноваційну діяльність».

Така ситуація характерна не лише для залізничного транспорту України. Так, за даними Державної служби статистики протягом 2015 р. загальний обсяг державних інновацій склав 589,8 млн. грн., що склало 0,7 % від загальної суми капітальних вкладень в Україні [1, с. 2]. Це супроводжується зменшенням кількості організацій, що займаються науковими та науково-технічними розробками: у 2014 р. їхня кількість складала 999, а у 2015 р. – вже 978, тобто скорочення склало 2,1%. Щодо науково-дослідних організацій, що займаються проблемами транспорту, то у 2005 р. їхня кількість була 36, у 2010 р. – 24, 2013 – 21, а у 2014 р. – 17 [3], тобто скорочення протягом 2005–2014 рр. склало 52,8 %.

Фінансування інноваційних розробок з боку держави здійснюється в незначних обсягах. За даними Державної служби статистики питома вага витрат на наукові та науково-технічні розробки у ВВП у 2014 р. становила 0,66 %, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,26 % [2], у 2015 р. – 0,62 %, та 0,21 % відповідно [3]. У країнах ЄС частка витрат на наукові дослідження та розробки у 2014 р. в середньому становила 2,01 %, а у 2015 р. – 2,03 %. Тобто держава не здійснює стимулювання інноваційних розробок в Україні, що у майбутньому лише підсилуватиме технологічне відставання галузей національної економіки, зокрема залізничного транспорту.

Вирішити проблему технологічного відставання шляхом впровадження новітньої техніки та технології, розроблених в інших країнах, неможливо. По-перше, більшість провідних країн світу мають законодавчі норми, що обмежують імпорт інноваційних технологій в інші країни (наприклад, США), а, по-друге, вартість таких необоротних активів значно перевищує вартість вітчизняних аналогів, що робить їхнє впровадження для вітчизняних підприємств неможливим через нестачу фінансових ресурсів.

Через відсутність державної підтримки ПАТ «Укрзалізниця» змушена самостійно вишукувати кошти для здійснення як простого відтворення необоротних активів, так і впровадження інновацій. При цьому ситуація тільки погіршується: за рахунок власних коштів у 2010 р. було профінансовано капітальних вкладень на суму 6044,7 млн. грн. (59,0 %), у 2011 р. – 7442,7 млн. грн. (52,4 %), у 2012 р. – 5660,8 млн. грн. (40,5 %), у 2013 р. – 2648,5 млн. грн. (49,7 %), у 2014 р. – 1743,9 млн. грн. (49,7 %), а у 2015 р. – 4,188 млн. грн. (93,1 %). Це свідчить про систематичне порушення необхідного співвідношення між власними та залученими коштами для здійснення інвестицій (40 % на 60 %), що негативно впливає на фінансовий стан підприємств залізничного транспорту і призводить до подальшого зменшення ресурсної бази інноваційного відтворення необоротних активів. У 2015 р. фінансування капітальних вкладень за рахунок кредитних ресурсів склало 312,75 млн. грн., що у 5,6 разів менше порівняно з 2014 р.

Через велику ризикованість інновацій вони не є привабливими для комерційних фінансово-кредитних установ. За даними Державної служби статистики, у 2015 р. комерційними кредитами для реалізації інноваційних проектів скористалися лише 11 підприємств, обсяг кредитів склав 113,7 млн. грн. (0,8%) [1]. Це для такої великої країни як Україна надзвичайно мало і свідчить про значні негативні очікування комерційних банків щодо економічної ефективності інновацій в Україні. ПАТ «Укрзалізниця» мала преференції перед іншими підприємствами, поки її фінансовий стан був задовільним і, що є головним, держава виступала як гарант по кредитах. Це дозволяло залучати позикові кошти на зовнішніх фінансових ринках. Однак, відмова держави гарантувати ці кредити призвела до стрімкого зменшення цих коштів: у 2013 р. обсяг позикових коштів скоротився майже у 3 рази, у 2014 р. – у 1,5 рази порівняно з попередніми роками.

Для виправлення існуючої ситуації та стимулювання інноваційного відтворення необоротних активів підприємств залізничного транспорту необхідно: (1) визначити стратегічні напрями розвитку залізничної галузі для концентрації на них доступних інвестиційних ресурсів; (2) розробити стратегію комплексного інноваційного оновлення необоротних активів підприємств залізничного транспорту; (3) розробити комплекс нормативно-правових актів для запобігання вимивання фінансових ресурсів із господарського обігу галузевих підприємств; (4) збільшити обсяги інвестицій за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів; (5) впровадити механізм державних гарантій при залученні позикових коштів ПАТ «Укрзалізниця»; (6) визначити комплекс заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості залізничного транспорту України для комерційних фінансово-кредитних установ.

1. *Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2015 році: доповідь. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.org/druk/publicat/kat_r/publnauka_r.htm.*

2. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2014 році: Статистичний збірник. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.org/druk/publicat/kat_r/publnauka_r.htm.*

3. *Наукова та науково-технічна діяльність у 2015 році: доповідь. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.org/druk/publicat/kat_r/publnauka_r.htm.*

РОЛЬ КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕННЯ ПРИ ЕКОНОМІЧНОМУ ОЦІНЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Крет І.З., 2017

На сучасному етапі розвитку економіки України забезпечення ефективного функціонування підприємств потребує постійного підвищення конкурентоспроможності продукції, оптимального використання потенціалу підприємства і капітальних вкладень, гнучкого реагування на зміни у інноваційній діяльності. Виконання перерахованих завдань можливе завдяки систематичному удосконаленню їх використання.

Сприяти підвищенню інноваційної активності вітчизняних підприємств можливо шляхом застосування нових підходів та методів до оцінки економічної ефективності капітальних вкладень і шляхів удосконалення їх використання, які б враховували вимоги сьогодення. Тому дана тема і проблема є актуальною на сьогодні.

Метою публікації є дослідження використання і оцінка економічної ефективності капітальних вкладень підприємства на сучасному етапі інноваційної діяльності в Україні.

При дослідженні проблем використання і оцінки капітальних вкладень підприємств а також і в інноваційній діяльності було використано праці таких фахівців і науковців, як Т.Н.Бабенко, І.М.Бойчика, Ф.Ф.Бутинця, Н.Г.Волкова, Г.П.Журавля, Я.Д.Крупки, Е.П.Козлової, П.П.Новиченко, М.С.Палюха, І.І.Поклада, А.Ю.Редько, Н.М.Ткаченко, О. О.Фурсова та інших.

А економічна ефективність капіталовкладень - показник співвідношення обсягу випущеної продукції у вартісній формі до суми капіталовкладень, що забезпечують цей випуск.

Ефект капітальних вкладень у сфері матеріального виробництва залежно від рівня управління може виявлятися як приріст національного доходу (на рівні держави), чистої продукції (для галузей та підгалузей економіки), приріст прибутку або зниження собівартості (для підприємств, їх об'єднань або окремих об'єктів капітального будівництва).

Ряд авторів розглядає капітальні вкладення, як вкладення капіталу у різні сфери народного господарства з метою створення нових та оновлення існуючих основних фондів (капітальних матеріальних благ).

На думку автора і деяких авторів економічна ефективність - це співвідношення економічного ефекту і витрат, що забезпечують його отримання. А економічний ефект характеризує кінцевий результат самого використання **капіталовкладень**.

Кількісно економічна ефективність відображає результативність використання ресурсів виробництва - праці, засобів виробництва, капіталу та природних ресурсів. Критерієм економічної ефективності виробництва є підвищення продуктивності використання ресурсів виробництва.

Оцінка ефективності і доцільності капітальних вкладень може здійснюватися на основі розрахунку терміну їх окупності. При цьому кількість років, за які відшкодовуються початкові інвестиції, при однакових чи різних у часі економічних результатах, встановлюється за допомогою грошових потоків. Під грошовим потоком мають на увазі суму чистого доходу та амортизації.

А для визначення ефективності капітальних вкладень за певними варіантами проектів, які реалізуються не з метою одержання прибутку, а для задоволення соціальних потреб, у випадку, коли немає можливості визначити ціну продукції (послуги), а відносно постійних поточних витратах - може використовуватися метод зведених (приведених) витрат.

Для обґрунтування економічного варіанту зведені (приведені) витрати є мінімальними. Сама оцінка ефективності капітальних вкладень на основі методу визначення терміну окупності витрат і зведених (приведених) витрат характеризується відносною простотою і дає можливість без особливих проблем визначати доцільність і ефективність рішень в інноваційній діяльності, які приймаються.

Більш досконалою і об'єктивною є оцінка ефективності капітальних вкладень на основі зведених витрат з урахуванням зміни вартості грошей у часі. Зведені (приведені) витрати з урахуванням зміни вартості грошей у часі визначаються:

$$Z = \sum_{t=1}^m \frac{K_t}{(1+E)^t} + \sum_{t=1}^m \frac{C_t}{(1+E)^t}, \quad (1)$$

де $\sum_{t=1}^m \frac{K_t}{(1+E)^t}$ - теперішня вартість капітальних витрат за життєвого циклу об'єкту (проекту); $\sum_{t=1}^m \frac{C_t}{(1+E)^t}$ - теперішня вартість поточних витрат за життєвого циклу об'єкту (проекту); t - рік здійснення витрат; K_t - капітальні вкладення в році t ; m - тривалість життєвого циклу об'єкту або проекту (від початку здійснення інвестицій до припинення роботи); C - собівартість продукції чи послуг (або експлуатаційні витрати) в році t ; E - коефіцієнт дисконтування.

Але найбільш досконалим і поширеним за умов реального ринку методом оцінки ефективності капітальних вкладів є метод чистої теперішньої вартості (чистої приведенної цінності – $Ч_{н.в.}$).

$$Ч_{т.в.} = \sum_{t=1}^m \frac{D_t - B_t}{(1+E)^t}, \quad (2)$$

де D_t - дохід (вигоди, надходження) в році t ; B_t - витрати (одноразові, поточні) в році t .

Крім того, чисту теперішню вартість можна також визначити:

$$Ч_{т.в.} = \sum_{t=1}^m \frac{D_{tr}}{(1+E)^t} - K \quad (3)$$

де D_{tr} - річні перевищення доходів над витратами в році t ; K - початкові (одноразові) вкладення, приведені до теперішнього часу.

Оцінку ефективності інвестицій можна також здійснювати і методом граничної ефективності. Сама гранична ефективність (внутрішня норма доходності) виступає у вигляді певного відсотку, при якому чиста теперішня вартість дорівнює нулю, тобто дисконтовані майбутні доходи дорівнюють початковим інвестиціям.

В кінцевому рахунку рішення про доцільність інвестицій приймається визначенням коефіцієнта прибутковості (ефективності), який визначається як співвідношення суми дисконтованих доходів до суми дисконтованих витрат, або визначенням показника відносної ефективності (прибутковості) - відношенням теперішньої вартості до дисконтованих (одноразових) вкладень.

Основними заходами, внаслідок яких можна забезпечити підвищення ефективності використання капітальних вкладень в інноваційній діяльності є:

- забезпечення комплектності й пропорційності капітальних вкладень;
- скорочення розриву в часі між капітальними вкладеннями й освоєнням основних фондів;
- економічно обґрунтовані суми капітальних вкладень;
- матеріальне стимулювання працівників за покращення якості та економічного проведення будівельно-монтажних робіт, що сприяє скороченню термінів самого освоєння капітальних вкладень.

На думку автора, капітальні вкладення - це певні види майнових та інтелектуальних цінностей, які спрямовані на створення капітальних матеріальних благ.

Подальші дослідження проблеми підвищення ефективності використання капітальних вкладень в інноваційній діяльності потребують визначення можливостей більш повного урахування чинника - фактора часу та можливо ризику в процесі такого оцінювання за якого досягається максимальна ефективність господарської діяльності підприємств, зокрема інноваційної діяльності.

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Крот М.В., 2017

Конкурентоспроможність національної економіки є чинником перспективного розвитку країни у системі світового господарства. Така ситуація неможлива без переходу до інноваційного типу економіки здатної, з одного боку, забезпечити достатню різноманітність вироблених в країні продуктів, а з іншого – скоротити залежність від імпорту стратегічно важливих товарів.

Інноваційна економіка характеризується наступними базовими принципами, які, в свою чергу, породжують проблеми та гальмують інноваційний розвиток України. Розглянемо їх детальніше.

1. Високий індекс економічної свободи. Як заявляють дослідники з американського дослідницького центру The Heritage Foundation, що складають рейтинг, Україна, де триває політична криза, залишається найменш економічно вільною економікою Європи. У 2017 році Україна займає 166-у позицію серед 180 країн. [1]

2. Високий рівень розвитку освіти і науки. Хоча за цим показником Україна займає 38-му позицію у світовому рейтингу [2], проте сьогодні гостро постає проблема «відтоку мізків».

3. Висока і конкурентоспроможна якість життя. За рівнем життя населення Україна посідає 63 місце серед 133 країн. Про це свідчать дані Індексу соціального розвитку, розробленого американською неурядовою організацією Social Progress Imperative [3]

4. Висока якість людського капіталу. У 2016 році за Індексом людського капіталу Україна посіла 26 місце серед 130 країн світу, покращивши за рік позицію на 5 пунктів. [4]

5. Висока частка інноваційних підприємств та інноваційної продукції. За деякими оцінками загальний приріст ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні становить менше 1%, тоді як у розвинених країнах цей показник досягає рівня 60-90%.

Вцілому, за Глобальним інноваційним індексом 2016 року, найінноваційнішою країною визнана Швейцарія з рівнем інновацій в 66,28 балів. У трійці лідерів також Швеція і Великобританія. Україна опинилася в рейтингу на 56 позиції з рівнем інновацій в 35,72 балів. [5]

Зауважимо, що значного покращення вимагає державна інноваційна інфраструктура. У нашій державі діє Український інститут науково-технічної інформації, 9 регіональних центрів науки, інновацій та інформатизації. Крім того, функціонує 12 технопарків, 28 інноваційних бізнес-інкубаторів, 28 інноваційних центрів.

Найефективнішою формою інновацій є широке впровадження ІТ-рішень в усі без винятку сфери. Тому доцільним є інтенсифікувати як розробку, так і впровадження ІТ-продуктів у всі сфери економіки. У цьому напрямі Україна посідає одне з провідних місць у світі.

На наш погляд, в основі інноваційного шляху розвитку економіки повинно лежати впровадження зарубіжного досвіду інноваційної діяльності високорозвинених країн. Інновації повинні бути стратегією розвитку економіки, оскільки за ними – майбутнє. Зростання економіки – це підвищення конкурентоспроможності продукції, що нерозривно пов'язано з впровадженням інноваційних технологій.

1. Світовий рейтинг рівня економічної безпеки The Heritage Foundation [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>

2. Світовий рейтинг освіти та науки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/science/2015/05/150513_vj_education_rankings_it

3. Світовий рейтинг якості життя населення Social Progress Index [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.socialprogressimperative.org/countries/UKR/#performance/indicators/spi/>

4. Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/rejtingovi-ocinky-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-2016>

5. Глобальний інноваційний індекс [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf

ІННОВАЦІЇ ЯК РУШІЙНИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

©Кудріна О.Ю., 2017

Сучасний стан переважної більшості українських підприємств не відповідає їхньому природному та інтелектуальному потенціалу. Конкуренентоздатність продукції українських промислових підприємств є значно нижчою, ніж рівень світових стандартів, за якими виробляється й поставляється на товарний ринок продукція підприємств розвинутих капіталістичних держав. Соціально-політичні і економічні перетворення, що відбуваються останніми роками в країні, значно ускладнили результативність ділових відносин як між українськими, так і між українськими й закордонними промисловими підприємствами. В таких непростих умовах господарювання економічний підйом промисловості неможливий без переформатування стратегії використання ресурсного потенціалу підприємств, причому не в останню чергу за рахунок інтенсифікації, пошуку внутрішніх ресурсів для запуску виробничих циклів підприємств.

Досліджуючи економічний потенціал промислових підприємств як можливість сукупності їхніх ресурсів забезпечувати досягнення намічених результатів діяльності, варто розглядати кожен складову економічного потенціалу в системі. Лише перебуваючи в єдиній системі компоненти економічного потенціалу підприємств дозволяють одержати інтегрований ефект, якого не можна одержати в умовах, якщо ці компоненти функціонують відокремлено. Економічний потенціал промислових підприємств обумовлений не стільки кількістю наявних у розпорядженні ресурсів, проте їхньою якістю, структурою, ступенем збалансованості тощо.

Оцінка економічного потенціалу необхідна для забезпечення повного й раціонального використання розгляданого потенціалу. Тому система показників, за якими економічний потенціал промислових підприємств оцінюється, повинна включати, насамперед, показники, котрі характеризують кількість, якість, склад, стан ресурсів, показники ефективності використання ресурсів (до речі структурними компонентами ресурсного потенціалу підприємств є: природно-ресурсний, виробничо-майновий, фінансовий, трудовий й інноваційний потенціали).

Заради справедливості можна відмітити, що промисловий потенціал вітчизняних підприємств за останні двадцять років зазнав значних втрат, а продукція українських підприємств – стала ще менш конкурентоспроможною. Ці негаразди викликані як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, зокрема недостатніми обсягами інвестицій й слабкими інноваціями у промисловості.

Водночас, низький приплив інвестицій в промисловість спричинений несприятливим інвестиційним кліматом через нестабільність економічної й політичної ситуації в країні, складну та достатньо заплутану систему оподаткування, низький рівень довіри між бізнесом, владою і населенням, недостатньо розвинуту транспортну інфраструктуру, з-за інших чинників.

І науковці, і практики майже в один голос наголошують на необхідності втілення потужних інновацій в економіку, вказують на інновації як на рушійний фактор економічного зростання в Україні. Зазначають, що в умовах кризи на перші ролі має вийти інноваційна діяльність, оскільки подолання будь-якої кризи неможливе без успішних управлінських інновацій – запоруки формування нових виробничої, транспортної, соціальної інфраструктури. Саме інновації спроможні якомога продуктивніше розкрити потенціал економіки.

Підвалини промислового потенціалу України здебільшого були закладені у радянські часи. Тому в умовах переходу від планово-адміністративної до ринкової економіки значні його частини (мається на увазі пострадянського промислового потенціалу) виявилися незадіяними через невідповідність реаліям сьогодення. У сучасному світі будь-який розвиток, що зорієнтований на

дешеві природні ресурси, на імпорт технологій та товарів, на енергоємні промислові проекти приречений на провал.

Вирішити проблему оновлення вітчизняної промисловості неможливо без активної підтримки інноваційної сфери діяльності із боку держави. Однак забезпечити масштабну підтримку процесам оновлення технологічної бази підприємств через обмежений ресурсний потенціал та системні кризові всепоглинаючі в економіці явища неможливо. Вихід із ситуації, що склалася, криється у проведенні цілеспрямованої державної промислової політики. Технічні, фінансові, людські, організаційні ресурси, набуті та збережені протягом останніх років (доки їх не втрачено під тиском безцільної економічної політики та цілеспрямованих дій зовнішніх конкурентів) необхідно спрямувати на відродження та широкомасштабну структурну перебудову вітчизняного промислового потенціалу.

ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ

Поглиблення глобалізаційних процесів та модернізація технологій ведення бізнесу обумовлює необхідність пошуку й удосконалення існуючих методик здійснення підприємницької діяльності з метою її новелізації та збереження конкурентних переваг на ринку. Рушійною силою таких нововведень є саме інформаційні технології та цифрові платформи, які дозволяють не лише скоротити транзакційні витрати, а й здійснювати загальну операційну діяльність в глобальних масштабах. Так, у 2016 р. фінансові технології отримали визнання банків, користувачів і фінансових інститутів, а адаптована в США технологія блокчейн (blockchain) вийшла за межі використання лише у фінансовій сфері (зокрема, американська фінансова компанія Capital One (NYSE:COF) уклала угоду зі стартапом Gem щодо роботи над блокчейн проектом у сфері медичного страхування) [1].

Страховий бізнес безумовно торкається окреслені процеси, змушуючи його шукати шляхів, щоб вижити в так званій інформаційній або, як зауважував іспанський соціолог М. Кастельс (M. Castells), – мережній, електронній чи цифровій економіці, центральне місце в якій посідають інформаційні технології, здатні змінювати матеріальну основу сучасного світу [2, с. 16-17]. Найбільш ефективними, вважаємо ті технології, які дозволяють забезпечити: удосконалення дистанційного обслуговування клієнтів страхової компанії за рахунок Інтернет-технології, веб-чатів, відеозв'язу; апробацію мобільних фінансових додатків; залучення банківських платіжних сервісів (електронні валюти, р2р, банківські рішення, NFC) у процес реалізації страхових продуктів; імплементацію хмарних технологій.

Окремі вітчизняні страхові компанії уже працюють у цьому напрямку. Зокрема, лідируючі позиції на вітчизняному страховому ринку щодо апробації новітніх інформаційних технологій займає СК “ВУСО”, розвиваючи онлайн страхування та забезпечуючи його дешевизну, безкоштовну доставку, офіційність страхування та швидкість укладення договору (5 хвилин) та пропонуючи найширший асортимент пропонованих продуктів, які є стандартизованими та простими пакетами послуг, зрозумілими для переважної більшості користувачів. Натомість СК “Альфа Страхування”, діяльність якої спрямована на пошук нових ринків просування страхових послуг, реалізує унікальні страхові продукти – “Автоматизація продажів страхових продуктів”, “Домашня безпека”, “Екстрім безпека”, “Мобільна безпека” – через мережу магазинів “МОУО” і СОМFY. Водночас, СК “АСКА” розроблено додаток “Мобільний страховий агент”, за наявності якого при допомозі планшета можна оформити та продати страховий поліс.

У сфері перестрахування з'явилась система “FlyRe” (електронна біржа), використання якої можливе з будь-якого технологічного пристрою, що має доступ до мережі Інтернет (комп'ютер, планшет, смартфон тощо). Вона забезпечує в режимі онлайн передачу та прийняття ризиків із застосуванням методу аукціону [3, 221-222].

Незважаючи на позитивні тенденції у застосуванні новітніх інформаційних технологій вітчизняними страховиками, є низка проблем, що стримують їх активне використання через: низьку страхову культуру населення та досить високу обмеженість доступу до Інтернету; недовіру до електронних платежів; техніко-технологічні проблеми забезпечення електронного документообігу та використання електронного підпису; присутність страхового шахрайства на ринку, неготовність окремих страховиків до переходу на нові канали дистрибуції страхових продуктів; обмеженість фінансових і висококваліфікованих трудових ресурсів тощо.

Резюмуючи зазначене вище, відмітимо, що в умовах структурних технологічних та інформаційних змін фінансові установи, що надають послуги фізичним і юридичним особам, боротимуться за своїх потенційних клієнтів і збереження існуючих. Вирішальну роль у цьому

протистоянні відіграватимуть підходи до ведення бізнесу, канали реалізації продуктів і надання послуг та технології обслуговування клієнтів. І саме ті страхові компанії, які апробуватимуть новітні інформаційні технології та цифрові платформи, матимуть перспективи на подальший розвиток. При цьому, як зазначає президент VT Global Services Том Ріджент, дослідження показують, що у людей є величезна жага до нових технологій, які спрощують взаємовідносини з фінансовими компаніями, проте споживачі настільки вибагливі, що все ще хочуть традиційного обслуговування за допомогою людей, а не техніки. Успішними фінансовими компаніями будуть визнаватися ті, що віднайдуть баланс між автоматизацією та взаємодією людей – постачання фінансових послуг відбуватиметься шляхом зустрічей, по телефону, за допомогою відеозв'язку або веб-чату [4].

1. *Fintech Outlook for 2017: Continued Acceptance and Validation [Electronic resource]. – Access Mode: <http://investingnews.com/daily/tech-investing/fintech-investing/fintech-outlook-2017-continued-acceptance-validation/>.*

2. *Castells M. The Information Economy and the New International Division of Labor // The New Global Economy in the Information Age: Reflections on our Changing World / M. Carnoy, M. Castells, S. Cohen, F. Cardoso, eds. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1993. – P. 15–19.*

3. *Кулина Г. М. Інноваційні технології дистрибуції страхових продуктів / Г. М. Кулина // Світ фінансів. – 2016. – № 1. – С. 215–226.*

4. *Financial service providers are “too faceless” – report [Electronic resource]. – Access Mode : <http://www.mycustomer.com/news/financial-service-providers-too-faceless-report>.*

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

О Кулиняк І.Я., Русин Ю.В., 2017

Упровадження інновацій у діяльності підприємства спрямоване на одержання не тільки економічного, а й соціального, екологічного, ресурсного, технічного тощо ефектів, результати яких справляють вплив не тільки на саме підприємство, а й на його працівників, власників, постачальників, конкурентів, суспільство та державу загалом.

Упровадження інноваційних процесів у діяльності підприємства повинно забезпечувати баланс інтересів усіх зацікавлених груп: підприємств, суспільства, держави та ін. (рис. 1).

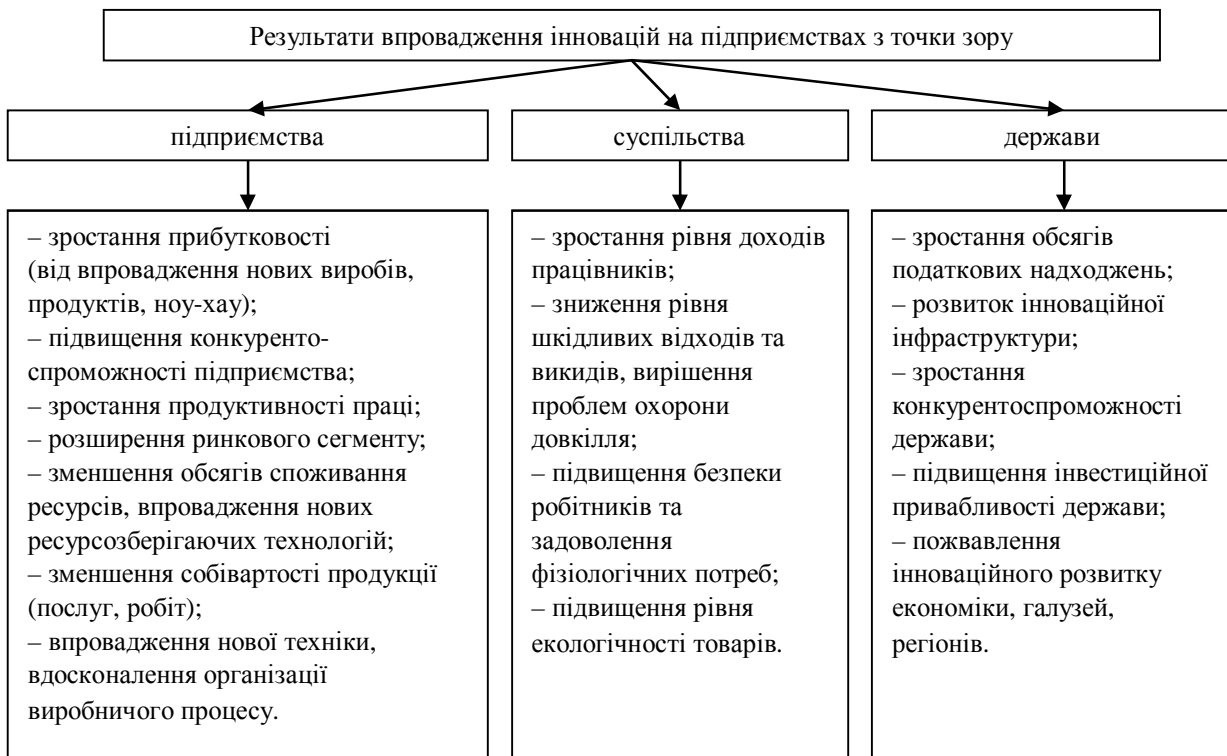

Рис. 1. Результати впровадження інновацій у діяльності підприємства з точки зору підприємства, суспільства та держави

На даний момент реалізація інноваційних процесів на підприємствах є досить низькою, що зумовлено відсутністю мотивації серед працівників, нестабільністю економічної та політичної ситуації в країні, низьким фінансовим забезпеченням, браком досвіду, а з боку держави – відсутністю фінансової та належної нормативно-правової підтримки тощо. Реалізація інноваційних напрямів розвитку кожного підприємства, подолання наявних проблем та обмежень – це завдання не тільки підприємства, а й суспільства та держави зокрема. Для того, щоб активізувати впровадження інноваційних процесів у діяльності підприємств державі необхідно створити адекватну та ефективну систему підтримки, зокрема, поширити практику надання середньострокових кредитів із знижкою кредитної ставки тим підприємствам, які демонструють високі досягнення в інноваційній діяльності, фінансувати частину актуальних для розвитку економіки інноваційних процесів, організувати державне замовлення інноваційної продукції.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

©Куракіна Ю.О., 2017

Для формування та стійкого розвитку сприятливого інвестиційного клімату в Україні необхідно створити прозору та передбачувану податкову систему, що забезпечує рівність всіх платників податків перед законом та не обтяжує ведення бізнесу.

Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки [1], основними проблемами податкової системи, які унеможливили виконання всіх поставлених цілей і завдань щодо проведених податкових реформ є: часті перевірки, необґрунтовані вимоги до платників податків, неоднозначне тлумачення податкових норм під час їх застосування, неефективність заходів податкового контролю, відсутність лояльності платників до сплати податків, непослідовність податкової політики, нерівномірний розподіл податкового навантаження [1].

Виділені критичні моменти свідчать як про невирішеність нормативно-правового регулювання справляння податків та зборів в Україні, так і про їх недостатнє адміністрування. Саме тому одним з основних завдань стратегії щодо податкової системи є підвищення якості та ефективності податкового адміністрування.

Ефективність податкового адміністрування залежить від чіткого та єдиного розуміння всіма учасниками податкових правовідносин його сутності, мети здійснення, складових та кінцевих результатів.

Розглянемо змістове наповнення категорії «адміністрування», яка з одного боку має бути юридично формалізованою, оскільки є певною правовою формою управління публічними фінансами; а з іншого боку – є об'єктом наукових досліджень та в найбільш загальному випадку розглядається як управлінська діяльність.

С.М. Клімова у своїй роботі [2] наводить основні ознаки адміністрування:

- цілеспрямований характер діяльності уповноважених органів, який виявляється у забезпеченні досягнення мети у сфері податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інших платежів, єдиного веб-порталу;
- регламентований характер діяльності, виражений у наявності процесуальних та процедурних норм;
- підзаконність діяльності, оскільки вона здійснюється на основі і для виконання законодавчих норм з метою реалізації вимог закону;
- вторинний характер стосовно законодавчої діяльності;
- регулярний, постійний характер діяльності;
- наявність владних повноважень в уповноважених органів;
- адміністрування здійснюється з метою реалізації державної фінансової політики та зміцнення дисципліни [2].

Адміністрування податків регулюється нормами та положеннями Податкового кодексу України [3]. Так, відповідно до ст. 14 (пп. 14.1.1), адміністрування податків та платежів визначено як сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом.

О.О. Коваль у своїй роботі акцентує увагу на необхідності визначення адміністрування податків та зборів як управлінської діяльності контролюючих органів та їх посадових осіб, що реалізується у формах рішень та процедур [4].

На основі аналізу розділу II Податкового кодексу України, можна зробити висновок, що адміністрування податків та зборів включає в себе наступне: надання податкових консультацій; листування з платником податків (направлення податкових-повідомлень рішень, податкових вимог або інших документів); забезпечення прийняття податкової звітності платників податків; визначення суми грошових зобов'язань платників податків; забезпечення законності процедури адміністративного оскарження рішень; облік платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення, проведення перевірок та звірок, притягнення до відповідальності за вчинення податкових правопорушень та накладення фінансових санкцій.

Таким чином, податковим кодексом встановлено порядок адміністрування податків та зборів, але чітко не прописана сама система адміністрування та його кінцева мета.

У роботі [5] визначено, що система адміністрування податків передбачає взаємодію керуючої (фіскальних та інших центральних органів виконавчої влади) та керованої (податкових платежів) систем та складається з наступних елементів: податків, зборів та платежів, які справляються на території України; структури та ієрархії фіскальних органів; прав, обов'язків і відповідальності фіскальних органів; податкової роботи; податкових пільг; податкових санкцій; податкових відносин.

В роботі автора [4] система адміністрування податків та зборів включає в себе комплекс організаційних, контрольних, фіскальних та інших рішень та процедур контролюючих органів та їх посадових осіб, які мають різний характер, проте взаємопов'язані та взаємообумовлені спільною метою – забезпечення своєчасного та в повному обсязі надходження коштів від податкових зобов'язань до відповідних бюджетів.

Розподіл всієї системи адміністрування на складові є визначальним, оскільки різні процедури та рішення мають різні кінцеві результати та, як наслідок, по-різному впливають як на ефективність самого процесу адміністрування, так і всієї податкової системи в цілому. Так, якість контрольної та фіскальної складової може бути підтверджена абсолютними показниками ефективності (обсяг надходжень до бюджету, обсяг донарахованих зобов'язань за результатами перевірки, коефіцієнт ефективності контролюючого впливу, витрати на адміністрування податків та ін.), тоді як організаційна складова характеризується якісними показниками.

Так, опитування платників податків щодо якості обслуговування у Державній фіскальній службі (ДФС) у 2016 році [6] дозволило виявити наступні організаційні аспекти, поліпшувати які варто у першу чергу:

- швидкість обслуговування під час відвідування органу ДФС;
- зрозумілість наданих консультацій під час відвідування органу ДФС;
- рівень професійної компетенції фахівців органу ДФС;
- онлайн послуги;
- задоволеність наповненням стендами в ДФС;
- задоволеність наповненням офіційного веб-порталу ДФС;
- зручність користування офіційним веб-порталом ДФС.

1. *Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки.* – від 08.02.2017 р. № 142-р.

2. *Клімова С.М. Адміністрування як правова форма управління у сфері публічних фінансів / С.М. Клімова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. - Вип.5. – Т.2.- С.52-55.*

3. *Податковий кодекс України – від 02.12.2010р. №2755-IV.*

4. *Коваль О.О. Поняття та система адміністрування податків та зборів / О.О. Коваль // Наше право. – 2015. - №1. - С. 159-164.*

5. *Паславська Р. Сутність системи адміністрування податків та особливості її функціонування в Україні / Р.Ю. Паславська // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. – Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2013. – Вип. 9. – Т.1. – С. 58-63.*

5. <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/279438.html>

ІНОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПРИ ФІНАНСОВІЙ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

©Лазутіна Л.О., 2017

Створення інноваційного середовища для розвитку сільських громад – чи не єдиний шлях виходу з кризи, у якій опинилося українське село. Досліджено, що таке середовище передбачає високий рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання, що працюють у сфері аграрного виробництва та суміжних із ним секторах економіки, розвитком соціальної та комунальної інфраструктури села. Це інвестування у розвиток сільської місцевості, розвиток ресурсного і людського потенціалу сільських територій [1].

Спонукальним мотивом до розширення інноваційного середовища на селі є процеси децентралізації, розпочаті з реформами, особливо фінансової її частини. Відомо, що основні цілі децентралізації, за дослідженням ряду авторів та нормативними вимогами щодо процесу полягають в тому, щоб «переорієнтувати в зворотний бік сільську міграцію, боротьба з бідністю, розширення зайнятості населення, забезпечення рівних можливостей і задоволення потреб населення, покращення якості життя, можливості для розвитку особистості та поліпшення стану соціального розвитку. між міськими і сільськими територіями повинно бути досягнуто більш справедливого балансу бюджетних витрат, капіталовкладень в інфраструктуру, збільшення фінансування програм економічного розвитку сільських територій» [2]. При цьому завданням фінансової децентралізації є концентрація коштів та можливість їхнього розподілу на місцях. Зокрема, це зростання доходів місцевих бюджетів, зміцнення податкової бази місцевого самоврядування, подолання високого рівня дотаційності громад.

Реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади передбачає подолання багатьох викликів, насамперед високий рівень дотаційності громад. Найбільш важливою стала зміна системи бюджетного вирівнювання місцевих бюджетів за видатками та доходами. Як наслідок, з бюджетів адміністративно-територіальних одиниць, які заробляють більше, ніж мають видатків, – вилучаються тільки 50% додатково отриманого доходу (за умови, що індекс податкоспроможності складає більше 1,1). Такі вилучення спрямовуються для надання базової дотації. Натомість в адміністративно-територіальних одиниць, які заробляють необхідної для видатків суми, базова дотація складає тільки 80% необхідної суми (за умови, що індекс податкоспроможності складає менше 0,9) [3].

За даними Асоціації міст України, до 2014 року відсоток дотаційності місцевих бюджетів становив 96,3%, а донорами було 3,7% місцевих бюджетів. І з 2014 року, якщо порівнювати з 2017 роком, кількість дотаційних бюджетів знизилася на 23,8%. У свою чергу, обсяг бюджетів-донорів наразі становить 16,2%, тобто відбулося їхнє зростання на 12,5%» [4].

Таким чином, основними напрямками посилення дохідної бази місцевих бюджетів для залучення інновацій у досягнення розвитку сільських територій мають стати: надання пільг місцевою владою при сплаті та розмірі ставки основних податків; удосконалення стягнення податку на майно, оскільки розмір надходжень буде стабільним; надання повноважень місцевим органам влади на вихід на національний фінансовий ринок для залучення додаткових фінансових ресурсів (інвестицій, кредитів); для розвитку територій всі податки повинні сплачуватись за місцем проживання; розробка програм розвитку територій, для підвищення інвестиційної привабливості; залучення громади до складання видаткової частини бюджету.

Врахувавши досвід зарубіжних країн, а також перші підсумки нормативного регулювання процесу децентралізації, необхідно закріпити частину податку на прибуток за бюджетами територіальних громад, оскільки ці підприємства використовують місцеві природні ресурси,

місцеву робочу силу, забруднюють природне середовище та ін. Наприклад, для об'єднаних територіальних громад, насамперед сільських, такі кроки сприятимуть наповненню бюджету розвитку.

1. Аналітична записка "Організаційно-економічні механізми інноваційного розвитку сільських територій Карпатського регіону". Національний інститут стратегічних досліджень. <http://www.niss.gov.ua/articles/1182/>

2. Чернятіна, В. А. Вплив децентралізації на розвиток сільських територій – [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.kbiara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/3/04.pdf>

3. Реформи під мікроскопом. – [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/Reforms_under_the_microscope_UKR.pdf

4. Кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилася завдяки децентралізації Кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилася завдяки децентралізації – [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/4418>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО- ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ (за матеріалами Закарпатської області).

© Лендел О. М., 2017

Загальнонаціональне економічне зростання, головним чином, залежить від соціально-економічного стану більшості регіонів, а саме - сукупності регіональних фінансово-економічних показників та подальшого вектору їх розвитку у контексті активізації інвестиційно-інноваційних процесів.

Дослідження науковців та практичний досвід багатьох країн світу на шляху виходу з кризи свідчить про те, що запорукою економічного зростання все більше стають інвестиції, зокрема іноземні. Саме тому головним завданням держави є створення сприятливих умов для збільшення потоків іноземних інвестицій та інвестиційно-інноваційний розвиток регіонів.

Останнім часом вимальовується тенденція щодо вкладення капіталу іноземними інвесторами переважно в інноваційні проекти у країнах третього світу, реалізація яких є, по-перше, процесом експериментальним і менш затратним; по-друге, де в наявності є кваліфікована робоча сила та відкритий простір для економічного зростання.

Протягом періоду 2010-2016 рр. процес залучення іноземних інвестицій у економіці України відіграє ще більшу роль, адже наша держава проходить через кризовий період та стадію реформування економіки на шляху до інтеграції в європейський економічний простір. У сучасних умовах активізація інвестиційно-інноваційних процесів є одним з основних кроків щодо забезпечення умов виходу з кризи, зростання фінансово-економічних показників, залучення новітніх технологій та забезпечення ефективних структурних зрушень в народному господарстві (Таб. 1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) за регіонами України

Регіон	Обсяг на 1 січня (млн. дол. США)						На 31.12.2016 р.
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2016 р.	
Усього	39175,7	43836,8	48991,4	53679,3	57056,4	44037,2	45249,3
м. Київ	19225,1	21831,6	24907,7	27278,1	28693	22272,1	24264,6
Дніпропетровська	7054,1	7495,1	8208,2	8432,3	9064	4605,3	4042,8
Харківська	2082,7	2716,9	2814,3	2174,3	2131,9	1843,4	1990,3
Київська	1525,4	1611,1	1751,7	1835,2	1988,5	2020,8	1911,0
Львівська	1198,6	1254,6	1387,8	1637,8	1701,4	1744,9	1745,2
Одеська	1042	1107,3	1220,5	1629,1	1671,7	2403,2	2405,8
Запорізька	916,2	952,8	987,6	1077,6	1125,4	1060,0	999,4
Закарпатська	363,7	364,4	348,5	406,4	437,5	418,6	434,3
Чернівецька	61,8	61,9	61,9	64,2	80,2	60,6	59,8

Складено за матеріалами [1]

Найбільше іноземних інвестицій за період 2010-2016 рр. надійшло до таких регіонів України: Київської, Дніпропетровської, Харківської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ – 93,7% всіх залучених прямих іноземних інвестицій. Такий розподіл капітальних та прямих іноземних інвестицій в окремі регіони не є рівномірним, наслідком

чого є відмінність у соціальному та економічному розвитку цих регіонів та подальше збільшення невідповідності у їх функціонуванні.

Закарпатська область має надзвичайно сприятливе геополітичне положення та відіграє важливу роль у системі транскордонного співробітництва, тому має всі передумови для того, щоб стати центром торгівельних, економічних, ділових та міжрегіональних відносин на макрорівні. Подальше залучення іноземного капіталу сприяє ще більшій активізації фінансово-економічних процесів в регіоні, впровадженню інноваційних технологій, розвитку малого та середнього бізнесу.

Щодо ефективного розвитку економіки України, для якої характерні деформована галузева та просторова структура розподілу інноваційно-інвестиційних ресурсів, особлива увага повинна бути приділена значенню локальних (місцевих) переваг як факторів, що визначають рішення інвесторів щодо напрямів і масштабів капіталовкладень. Тому дуже важливо розглядати регіональні переваги регіонів України в аспекті залучення іноземних інвестицій.

Стимулювання соціально-економічного розвитку регіону в значній мірі залежить від залучення та раціонального використання інвестицій (акціонерного капіталу) - внутрішніх та зовнішніх. Іноземні інвестиції не тільки сприяють зміцненню економіки, підвищують конкурентоспроможність як регіону, так і країни в цілому, але й покращують міждержавні відносини з країнами-інвесторами. Використовуючи досвід економічно розвинутих країн, можна підвищити не тільки фінансові показники, але й вийти на якісно новий рівень соціально-економічного розвитку.

1. Державна служба статистики України. Статистична інформація. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

©Лубкей Н.П., 2017

На сучасному етапі владні структури в Україні одностайні у питаннях необхідності переходу економіки до інноваційного типу розвитку. Однак, попри задекларовану важливість інновацій для вирішення соціально-економічних проблем країни, сьогодні відсутнє належне нормативно-правове, організаційне, інформаційне та фінансове забезпечення національного інноваційного сектора, який у порівнянні з європейськими країнами залишається слабо розвинутим. Так, рівень інноваційної активності українських підприємств – не більше 20%, тоді як у середньому по ЄС даний показник становить 44% [1, с. 7].

Для стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання та створення потужної національної інноваційної системи, яка би відповідала науковому та ресурсному потенціалу України, перш за все, необхідно сформувати ефективну інноваційну інфраструктуру. Питання становлення та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні висвітлені у працях низки українських вчених, серед яких слід відзначити: В.М. Гейця, А.І. Даниленка, Е.М. Лібанову, С.А. Попеля, А.Р. Стояновського, З.С. Тимняк, М.Р. Усманова та інших.

Згідно із чинним законодавством інноваційна інфраструктура – це сукупність установ, організацій, підприємств, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які надають послуги щодо забезпечення інноваційної діяльності (інформаційно-комунікативні, фінансові, маркетингові, консалтингові, юридичні, освітні тощо) [2]. Більш лаконічно інноваційну інфраструктуру можна визначити як увесь необхідний спектр приватних та державних установ й організацій, котрі покликані забезпечувати підтримку та розвиток усіх етапів інноваційного циклу. До об'єктів інноваційної інфраструктури відносять: технологічні парки, інноваційні центри, інноваційні бізнес-інкубатори, наукові парки, фінансово-кредитні установи, центри інновацій та трансферу технологій тощо.

В Україні інноваційна інфраструктура є недостатньо розвинутою. Насамперед, це проявляється обмеженою кількістю об'єктів виробничо-технологічної структури інноваційного характеру (технопарків, інноваційно-технологічних центрів, інноваційно-технологічних фірм), де здійснюється практична реалізація інноваційних проектів. Такі інфраструктурні об'єкти є надзвичайно важливими, адже багато вартих уваги інноваційних ідей та проектів залишаються нереалізованими через недостатність фінансових ресурсів, відсутність комплексної інформаційної, юридичної, фінансової та організаційної підтримки.

Загалом в Україні функціонує 12 технологічних парків, 28 інноваційних бізнес-інкубаторів, 17 наукових парків, 26 інноваційних центрів, 8 небанківських фінансово-кредитних установ, 23 інноваційно-технологічних кластерів, 49 центрів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, 9 центрів інновацій та трансферу технологій, 29 контактних пункти «програми Горизонт 2020» та близько 40 інших структур, котрі провадять інноваційну діяльність. Отож, кількість об'єктів інноваційної інфраструктури в Україні є значно меншою від прогнозованої Урядом, а також значно меншою, ніж у країнах ЄС. Наприклад, у Польщі кількість об'єктів інноваційної інфраструктури майже у п'ять разів перевищує аналогічний показник в Україні [3, с. 134-135].

Особливо гостро в Україні стоїть проблема вироблення дієвих механізмів трансформації наукових ідей та розробок у практичну площину, що обумовлено розривом таких стадій інноваційного процесу, як стадія наукового дослідження та стадія впровадження інновації у виробництво [4, с. 78]. Згадану проблему вирішить формування ефективної інноваційної виробничо-технологічної структури в Україні. Створення таких об'єктів інноваційної інфраструктури вимагає значних капіталовкладень, проте у майбутньому економічний ефект від їх

функціонування, за умови належного рівня організації та управління, буде високим. При цьому варто також враховувати дію мультиплікативного ефекту інновацій, пам'ятаючи, що нереалізована інноваційна ідея – це не лише втрата поточної можливості щодо впровадження інновації, але й втрата імпульсу до розробки ще десятка інших ідей.

В Україні структура системи інноваційної інфраструктури є досить нераціональною. Деякі елементи інноваційної інфраструктури зовсім відсутні, інші – представлені незначним числом. Зокрема, незначна роль відведена венчурним фондам, хоча міжнародний досвід вказує на важливе значення венчурного підприємництва у процесі реалізації інноваційної стратегії держави, яке забезпечує фінансування високо ризикового інноваційного бізнесу [5, с. 269].

У даному контексті слід згадати про доцільність формування на національному рівні такого об'єкту інноваційної інфраструктури, як банк ідей, який би здійснював акумуляцію, зберігання та систематизацію прогресивних ідей та інновацій. Оскільки багато хороших інноваційних ідей та проектів залишаються нереалізованими із різних причин, вони можуть «чекати свого часу» саме у банку ідей. Таким чином, інноваційні організації та інвестори, які зацікавлені якоюсь ідеєю, що зберігається у такому банку, можуть легко налагодити контакт із її автором та у подальшому реалізувати інновацію. Подібні банки ідей уже функціонують у зарубіжних країнах, як от The Bank of I.D.I.A.S, Global Ideas Bank тощо.

Надзвичайно важливою для формування дієвої системи інноваційної інфраструктури є державна підтримка. В Україні, нажаль, така підтримка є недостатньою. Попри певні позитивні зрушення останніми роками у напрямку державного стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури, її стан та ефективність функціонування є незадовільними. У зв'язку із цим, з метою формування надійної системи інноваційної інфраструктури в Україні, органам державної влади доцільно вжити наступних заходів:

- не лише розробити дієву та реалістичну програму розвитку інноваційної інфраструктури, а й максимально сприяти її успішній реалізації;
- передбачити обґрунтовану систему економічних пільг для структурних елементів інноваційної інфраструктури;
- збільшити обсяг бюджетних коштів, які виділяються на розвиток інноваційної інфраструктури з державного та місцевих бюджетів;
- створити надійну інформаційно-комунікаційну систему інноваційної інфраструктури, яка б сформувала необхідний взаємозв'язок між усіма її елементами;
- налагодити співпрацю національної системи інноваційної інфраструктури із провідними міжнародними інноваційними центрами.

1. *Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.*
2. *Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV.*
3. *Стояновський А.Р. Державна підтримка розвитку інноваційної інфраструктури в Україні / А.Р. Стояновський, З.С. Тимняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.6. – С. 131-136.*
4. *Усманова М.Р. Теоретичні засади формування інноваційної інфраструктури в Україні / М.Р. Усманова // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент. – 2016. – № 1. – С. 74-84.*
5. *Попель С.А. Стан і перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні / С.А. Попель // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 25. – С. 267-272.*

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Луцків О.М., 2017

Основним гальмом економічного розвитку є низький рівень інноваційної активності в регіонах України. Це зумовлено, з одного боку низькою ефективністю інноваційної сфери, інноваційної інфраструктури та інноваційного підприємництва які функціонують ізольовано одне від одного, а з іншого – недієздатним та не ефективним інституційним забезпеченням інноваційної діяльності. Нажаль, сьогодні, інституційні зміни в українських реаліях відбуваються повільно. З огляду на це, виникає необхідність досліджувати основи формування ефективного інституційного забезпечення інноваційного розвитку.

В загальному вигляді інститути розглядають як систему правил і норм, що визначають стимули й обмеження, встановлюють рамки розвитку економіки та суспільства. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності – це сукупність державних і недержавних інституцій, які забезпечують наявність правових, організаційних і економічних умов, необхідних для здійснення інноваційної діяльності. Їх діяльність має спрямовуватися в першу чергу на створення умов, що сприяють нормальному протіканню інноваційного процесу, програм, проектів, підтримці стабільного функціонування інноваційної підсистеми економіки і її економічних інститутів. Інститути інноваційної діяльності утворюють середовище інституційних умов, які структурують відносини учасників даного процесу на всіх етапах його проходження [1].

Суб'єктами інституційного забезпечення інноваційної діяльності в Україні є політичні й економічні агенти, що прагнуть максимально розширити ті інституційні можливості, які їм надаються, створюють найбільш вигідні альтернативи. Серед них виділяють: 1) представницькі органи влади; 2) виконавчі органи влади; 3) уповноважені органи виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності; 4) інші державні установи у сфері інноваційної діяльності; 5) консультативно-дорадчі органи; 6) окремі наукові, громадські та професійні установи, організації та проекти у сфері інноваційної діяльності; 7) господарюючі суб'єкти інноваційної діяльності. Об'єктом інституціонального забезпечення є інституційне середовище інноваційної діяльності [1].

Інституційне забезпечення інноваційного розвитку регіону формує нормативно-правова та законодавча база, оскільки вона закладає правові засади його забезпечення. Правовою основою інституційного забезпечення інноваційної діяльності в Україні є як законодавчі та нормативні акти загального характеру, так і законодавчі та нормативні акти у сфері інноваційної діяльності.

Першу групу формують законодавчі та нормативні акти які регламентують загальні засади економічного розвитку в цілому. До них відносяться: Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування», «Про державно-приватне партнерство», «Про цінні папери та фондовий ринок» та інші.

До другої групи відносяться законодавчі та нормативні акти, які цільово спрямовані на підтримку та стимулювання інноваційного розвитку. Серед них Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про наукові парки» та інші [1].

Загалом законодавство, що стосується інноваційної діяльності, налічує 13 законодавчих актів, понад 50 нормативно-правових актів Уряду, близько 100 різноманітних відомчих документів. Ухвалені також Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України (1999р.) та Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій (2004р.).

Законодавчі та нормативні акти групують також і за територіальним принципом: акти загальнодержавного рівня (наприклад, Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку

України; Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017-2021 роки " (проект); Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів) та акти регіонального рівня (наприклад, Регіональна програма інноваційного розвитку Львівської області на 2013 – 2015 роки).

Однак, не зважаючи на значну кількість прийнятих законодавчих і нормативних документів спрямованих на підтримку інноваційного розвитку формування нормативно-правової бази інноваційної діяльності в Україні є незавершеним, так як вона по суті є фрагментарною, суперечливою і неповною мірою відповідає засадам інноваційної та інтелектуальної економіки.

Наприклад, на даний момент відсутні: достатня ефективність захисту прав інтелектуальної власності; не створені правові умови для функціонування венчурного капіталу як ринкового інституту; процедура створення окремих суб'єктів інноваційної діяльності безпідставно ускладнена. Відсутні також законодавчо встановлені критерії інноваційності проектів і розмежування інвестиційних та інноваційних проектів. Про неефективність нормативно-правового забезпечення свідчить і недостатність та недосконалість інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності, яка представлена в Україні лише окремими типами інноваційних інститутів. При цьому, переважна більшість з цих інститутів, які є визначально важливими для розвитку інноваційної діяльності (зокрема, технопарки та венчурні фонди), не мають відчутного впливу на впровадження інновацій у економіку регіонів України.

Інституційний інструментарій економічної політики держави включає: 1) адміністративні, податкові, бюджетні, інвестиційні, інноваційні, структурні, цінові, кредитні, інфраструктурні, інформаційні, громадські важелі впливу; 2) систему засобів, що забезпечують дієвість формальних правил; 3) організації, що гарантують їх виконання

Проблемою є і галузевий підхід до інституційного забезпечення інноваційного розвитку. На сьогодні практично не існує норм і правил, що встановлювали б відносини у процесі створення інноваційних структур і здійснення інноваційної діяльності з урахуванням потреб конкретної галузі або взаємопов'язаних галузей. Це є важливим аспектом інституційних реформ, з огляду на те, що кожна галузь має свої специфічні інноваційні пріоритети і потребує законодавчо закріпленої їх підтримки і стимулювання. Так, створення системи інституційного забезпечення формування інноваційних структур базується на тих самих нормах, що діють для інших галузей економіки [2]. Однак, так не повинно бути.

Водночас, не можна зводити причини низького рівня інноваційного розвитку лише до недостатнього їх нормативно-правового забезпечення. Оскільки, причини такої ситуації в інноваційній сфері є значно глибшими і полягають у загальній нерозвиненості ринкового середовища в Україні, що у свою чергу і зумовлює нерозвиненість і низький рівень функціональності та неповноту інноваційної інфраструктури. Ефективне інституційне забезпечення інноваційного розвитку має охоплювати повний цикл інноваційного процесу: від розробки інноваційної стратегії до реалізації інноваційного продукту на ринку. Належне функціонування інноваційних інститутів не може бути забезпечене і без відповідного розвитку банківської системи, страхового ринку, ринку венчурного капіталу, пенсійних фондів тощо

Загалом, вивчаючи проблему інституційного забезпечення інноваційного розвитку слід відзначити, що саме вони мають формувати мотиваційне поле технологічного розвитку забезпечуючи як обмеження так і можливості для економічних аспектів – суб'єктів інноваційного процесу. Однак, у сьогоднішніх умовах, в Україні, не існує чіткої системи інституційного забезпечення інноваційного розвитку. Перш за все це пов'язане відсутністю досвіду управління інноваціями. Норми і правила, що встановлюються законами України, центральними, регіональними і місцевими органами влади, не утворюють єдиної системи, а тому не є дієвими. У більшості випадків нормативні, законодавчі акти та програмні документи є суперечливими між собою. Тому, результати інноваційної діяльності не відповідають потребам економіки, а тому не забезпечують економічне зростання регіонів. Цю ситуацію в деякій мірі можна покращити за рахунок запозичення необхідних інституційних норм високорозвинених країн світу. Тобто має

відбутися інституційне реформування системи накопичення, поширення знань, перетворення їх на інноваційний продукт та інтелектуальний капітал і навпаки.

1. Довідка щодо стану інституційного забезпечення інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=127481&cat_id=127480

2. Забуранний С. В. Інституційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері [Електронний ресурс] / С. В. Забуранний // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. - Режим доступу до журн.: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4316>

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ВПЛИВОМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

©Лучка В.В., 2017

З кожним роком на підприємствах України все частіше вживається поняття «інноваційний розвиток» – це процес, спрямований на реалізацію та отримання прибутку шляхом продажу розробок та випуску на ринок товарів та послуг, які будуть конкурентоспроможні. Провідні країни світу вибрали пріоритетним саме інноваційний розвиток. Україна не виняток, тому її стратегією на найближчі роки є створення сприятливих економічних умов для розвитку інноваційної системи загалом та збільшення інноваційної роботи окремо кожного підприємства. За 2014-2016 роки кількість підприємств, які використовують в своїй роботі інноваційну діяльність становить 19,8% [2].

Проблемами інноваційної теорії в процесі впровадження її в світовій науковій думці було описано в працях Ф.Ніксона, Й. Шумпетера, В. Савчука, П. Микатюка. Дане питання є актуальним, оскільки залишилось не розглянутими безліч питань, які вивчають проблеми, пов'язані з програмами інноваційного розвитку на українських підприємствах.

В Україні за статистичними даними у 2015 році налічувалось 625 тисяч підприємств, проте лише кожне п'яте використовувало в своїй роботі інновації. Покупка інновацій в більшості випадків здійснюється за рахунок коштів підприємства (близько 86% від обсягу фінансування), але інколи й за рахунок кредитних грошей (4,7%), відсоток державного фінансування на інноваційний розвиток складає 3,1%. У 2014-2016 роках найбільша кількість підприємств, що впроваджують інновації була на переробних підприємствах, їх частка становила 24,7%, наступною була енергетична промисловість (20,2%), на третьому місці – підприємства, які займаються інформаційною та телекомунікаційною діяльністю (18,9%) [1].

Що ж до списку країн, які впроваджують інноваційну діяльність, то Україна в 2015 році була на 91-й сходинці. Це на 19 позицій нижче, порівняно з 2012 роком. Не втішними є й результати спроможності впровадження інновацій, тут Україна займає 98 місце з 142 (це на 40 сходинок нижче, порівняно з 2012 роком) [3]. Можна побачити, що Україна втрачає позиції в інноваційному розвитку та складовій індексу світової конкурентоспроможності. Це викликає занепокоєння та спонукає до створення і впровадження методики інноваційного розвитку як на регіональному рівні, так і окремо на кожному підприємстві, враховуючи всі чинники, такі як менталітет, економічні особливості, нові реформи, які започатковуються в регіонах [3].

Інноваційний розвиток українських підприємств допоможе підвищити успішність роботи підприємства, шляхом збільшення прибутку та можливість виходити на новий ринок збуту з продукцією, аналогів якій немає. Інновації позитивно вплинуть не лише на підприємства, а й на користувачів. Споживачі отримають покращену продукцію, а державний бюджет – додаткові кошти за рахунок збільшення попиту продукції. Не менш важливим моментом є те, що будуть створюватись нові робочі місця та виділяться додаткове фінансування наукових робіт.

Для розвитку та конкурентоспроможності українських підприємств необхідно створювати та впроваджувати інновації, оскільки це впливатиме на результативність діяльності, а також забезпечить вихід на міжнародний рівень інноваційної активності. Це стане основою для розвитку та діяльності не лише одного підприємства, а й української економіки загалом.

1. *Інноваційний процес розвитку підприємств України / О.І. Волков, А.П. Гречан; за редакцією М.П. Денисенко. – К.: КНТ, 2014. – 536 с.*

2. *Коришун О.В. Стратегія управління інноваційним розвитком підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Коришун // Ефективна економіка. – 2015. – № 15.*

3. *Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України // ВВР, 2015, № 13.*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Мазуренко О.В., 2017

Наразі процес інтенсифікації аграрного виробництва – питання ефективного впровадження інноваційних технологій у виробничу практику галузі, що, в свою чергу, викликає необхідність формування активного сприйняття нововведень. Швидкоплинність економічного розвитку висуває іншу неодмінну умову рентабельності і конкурентоспроможності аграрного виробництва – своєчасність практичного використання науково-технічних інновацій.

Наразі перехід аграрного сектору економіки України до інноваційної моделі розвитку стримує низка причин: невідповідність наявного науково-технічного та технологічного потенціалу сільського господарства новим економічним і виробничим вимогам; несприйнятливність більшості сільськогосподарських товаровиробників до вітчизняних і зарубіжних науково-технічних досягнень; несприятлива інвестиційна ситуація і низька прибутковість більшості виробників сільськогосподарської продукції.

Інноваційний шлях розвитку аграрного сектору має три взаємопов'язаних напрямки: інновації в технології, інновації в біологічний фактор (підвищення родючості ґрунтів, зростання врожайності і продуктивності сільськогосподарських тварин) і інновації в людський фактор (освіта). Всі ці напрямки інноваційного розвитку взаємно доповнюють один одного і досягнення високої конкурентоспроможності можливе лише при удосконаленні всіх складових ведення аграрного виробництва.

Найважливішим із сільськогосподарських ресурсів є земля. Результати сільськогосподарського виробництва в значній мірі залежать від успішного застосування інтенсивних ґрунтозахисних технологій. Їх різноманітність, пов'язана з множинністю вирощуваних культур, відмінностями в регіональних ґрунтових і кліматичних умовах, вимагає в кожному конкретному випадку спеціальних розробок, суворого економічного і технологічного обґрунтування систем машин і обладнання, засобів захисту рослин, сортів інтенсивного типу. Перехід до економічних методів управління вимагає уточнення спеціалізації зон, виявлення економічно вигідних варіантів ведення землеробства, ринкової кон'юнктури. У системах землеробства повинні бути представлені нормативні матеріали по капітальних вкладеннях в меліорацію, а також в споруди, необхідні для успішного ведення сільського господарства. Інтенсифікація землеробства вимагає серйозного вдосконалення системи агрохімічного обслуговування. Повинні розширюватися мережа лабораторій з аналізу ґрунтів і рослин, збільшуватися кількість аналізів, удосконалюватися методи і прилади для їх проведення. З їх зростаючим обсягом можна успішно впоратися тільки при наявності інформаційних технологій.

Інтенсифікація тваринництва залежить насамперед від якісного рівня засобів виробництва. Специфіка галузі полягає в тому, що головними з них є біологічні об'єкти – тварини, а основна сировина – корми – також продукт діяльності живої природи. Тому вдосконалення генетичного потенціалу – основа інтенсифікації. Величезний інтерес представляють методи математичного моделювання, що дозволяють перевести планування племінної справи на точну кількісну базу. Це дасть можливість не тільки підвищити продуктивність тварин, а й їхню пристосованість до сучасних технологій, стійкість до хвороб і інших несприятливих факторів середовища. Створення високого генетичного потенціалу – необхідна умова інтенсифікації, але воно залежить від рівня і якості годівлі. Багаторічними дослідженнями фахівців детально вивчені потреби всіх видів сільськогосподарських тварин в поживних і біологічно активних речовинах при різних рівнях продуктивності. Це вирішує завдання організації оптимальної годівлі тварин.

В області підготовки кормів особливе значення має розробка ефективних рецептів комбикормів з пониженим вмістом зерна. Такі рецепти для ряду тварин вже розроблені. Значну роль в підвищенні поживності кормів грає технологія їх приготування. Це стосується всього спектра кормів, і особливо грубих, а також відходів рослинництва.

Застосування прогресивних технологій, коли вони впроваджуються комплексно, у всіх галузях сільського господарства призводить до корінних змін в умовах праці, завдяки цьому вдається вирішити не лише економічні, а й соціальні завдання. Такі технології, по суті, являють собою концентроване вираження досягнень науково-технічного прогресу, забезпечують швидкий і значний ефект. Однак для того щоб відбулося комплексне впровадження будь-якої інновації, потрібний і зустрічний рух – навчання людей для адекватного використання її можливостей. Включення людей в нову технологічну систему не відбувається спонтанно, воно тісно пов'язане з реалізацією чіткого плану радикального оновлення. Тому необхідна цілеспрямована робота по підвищенню теоретичного і практичного рівня наявних кадрів, їх економічної культури.

Значне відставання сільського господарства з освоєння інновацій в порівнянні з іншими галузями економіки є наслідком відсутності ефективного механізму передачі досягнень науки у виробництво. Тому після тривалого періоду руйнування виробничого потенціалу сільського господарства необхідно вирішувати нагальні проблеми технічної модернізації, відновлення родючості ґрунтів, поголів'я худоби і, що особливо важливо, забезпечення галузі кваліфікованими кадрами.

На сучасному етапі все більше зростає роль перетворення соціальної інфраструктури села як найважливішої передумови сталого соціально-економічного розвитку. Під соціальною інфраструктурою розуміється вся сфера, яка визначає умови життя населення і включає житлово-комунальне господарство, соціально-культурне, соціально-побутове обслуговування, відпочинок.

У міру розвитку соціальної інфраструктури збільшується потенціал села, який має велике значення не тільки для сільського, а й для міського населення, посилюються зв'язки між містом і селом, руйнується їх колишня автономність, створюються передумови для реального вирівнювання умов життя трудящих міста і села.

Для того щоб інноваційна діяльність в аграрному секторі економіки України була активною і ефективною необхідно задіяти наступні групи чинників: економічні та технологічні, правові і політичні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні та культурні.

Інноваційний розвиток аграрного сектору тісно пов'язаний з інвестиційною діяльністю. Значні інвестиції потрібні для доведення результатів науково-дослідних робіт до сільськогосподарських товаровиробників і для придбання інноваційної продукції, в тому числі більш ефективних і менш капіталомістких технологій виробництва. Підйом сільськогосподарського виробництва пов'язаний з ростом обсягу капітальних вкладень в інновації, реконструкцію та оновлення виробничої бази підприємств.

Зазначені вище виклики інноваційному розвитку аграрного сектора економіки України демонструють певне протистояння. Потреби даного сектора відомі, розроблені стратегії щодо їх подолання. Але тривала неувага до галузі з боку влади, надія на глобалізацію, при якій сільськогосподарська продукція і продукти харчування для населення країни доставляються з інших країн, з більш розвиненим агропромисловим комплексом, тим самим, звільняючи від інвестування в інноваційний розвиток власного, призводять до сумних наслідків в галузі.

1. Єрмаков О.Ю. *Інноваційний розвиток зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах: монографія* / О.Ю. Єрмаков, Г.М. Христенко – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 196 с.

2. *Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації* // Центр Разумкова. *Національна безпека і оборона*. – 2009. - № 7. – С. 1-25.

3. Коденська М.Ю. *Інноваційний продукт аграрно-економічної науки, його оцінка та інвестиційне забезпечення [Електронний ресурс]* / М.Ю. Коденська, Н.М. Перепелиця. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnuu_ekon/2009_11/pdf/11_02.pdf.

4. Мазуренко О.В. Впровадження інноваційних технологій у свинарство – основа його інтенсивного розвитку / О.В. Мазуренко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького: Економічні науки. – 2012. – № 1 (51). – Т.14. – Ч.1. – С. 412– 415.

5. Мазуренко О.В. Специфіка, умови та фактори інноваційного розвитку агропромислового комплексу / О.В. Мазуренко // Науковий Вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.1. – С.281–284.

6. Мазуренко О.В. Характер і особливості інвестиційного процесу в аграрній сфері в умовах ринку / О.В. Мазуренко // Міжвідомчий тематичний науковий збірник "Проблеми агропромислового комплексу Карпат". – 2010. – Вип. 19. – С. 28–32.

7. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: монографія / Н.М. Сіренко – Миколаїв, 2010.- с. 416.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

© О.В. Макара, В.О. Горбунов, 2017

Економіка України вже протягом багатьох років знаходиться в постійній трансформації, що значно впливає на певні галузі в економіці. У зв'язку з цим, велике значення в розвитку суспільства та забезпеченні економічної стабільності відіграє науково-технічний прогрес та активність суб'єктів господарювання у здійсненні інноваційних процесів.

Процес інноваційної діяльності є складний за своєю структурою та потребує детального дослідження і аналізу на всіх етапах його здійснення, що включає в себе аналіз інноваційного середовища та прогнозування майбутніх економічних ефектів від впровадження інновацій на підприємстві та його вплив на розвиток регіонів та економіки в цілому.

Дослідженню питання розвитку інноваційного середовища та інновацій в цілому, приділяли велику увагу у своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні науковці Л. Антонюк, З. Варналія [1], А. Гальчинського, В. Геєця, А. Динкіна, Н. Іванової, Б. Кваснюка, Д. Лук'яненко, О. Макара, Н. Мешко, А. Поручника, А. Румянцева, В. Семиноженка, В. Сіденка, В. Сизоненка, В. Шенаєва, Н. Шмельова та ін. Але в умовах трансформації економіки, змінюється й інноваційне середовище, яке потребує подальших досліджень.

Термін «інноваційне середовище» трактують як сукупність інститутів інноваційних перетворень в усіх сферах життєдіяльності суспільства та як чинник розвитку освіти та науки у трансформаційній економіці. «Інноваційне середовище» характеризує не лише комплекс різних умов інноваційної діяльності в країні, але й ту сукупність економічних суб'єктів, на яких покладено функцію реалізації інноваційного потенціалу конкретної держави і її території.[2]

На нашу думку інноваційне середовище – це сукупність певних чинників, елементів, що здійснюють важливий вплив на діяльність і розвиток підприємства та економіки країни. В інноваційному напрямку варто виокремити: соціально-економічні, правові, інформаційні, екологічні, культурні умови, мотиваційні, економічні й адміністративні компоненти.

Основним завданням інноваційного середовища повинно бути забезпечення співпраці державних органів управління всіх рівнів, організацій науково-технічної сфери і підприємницького сектору економіки з метою прискореного використання досягнень науки і технологій та реалізації стратегічних пріоритетів країни.

Так всі методи, які держава здійснює для підтримки суб'єктів господарювання, поділяють на дві групи. Перше - це заходи, які орієнтовані на виконання внутрішніх цілеспрямованих та регулюючих мір, що включають субсидіювання та стимулювання, Друге – це заходи, які виконують захист виробників від негативного впливу зовнішніх факторів, перш за все від імпорту продукції конкурентів із інших країн [4].

За теперішніх часів в Україні застосовують різноманітні механізми державної підтримки підприємств. Найбільш вагомими з них є: пряме субсидіювання; застосування пільгового оподаткування та сприяння отриманню кредитів під державні гарантії; зовнішньо-торгівельне регулювання; особливі механізми підтримки малого та середнього бізнесу. Але державна політика що до підтримки підприємництва дещо відрізняється від тих механізмів, які використовують в інших державах світу. Насамперед, в більшості випадків використовується пряме субсидіювання. По-друге, непряме субсидіювання має можливість поширюватися на регіони, підприємства та їх діяльність, які не є пріоритетами напрямками державної політики. По-третє, держава не в повному обсязі виконує свої обов'язки та велика сума коштів спрямована на підтримку старих галузей

промисловості, а дуже крихітна частина від цієї суми - на створення і розвиток промисловості з використанням нових технологій [3].

Зважаючи на це, можна виділити ряд проблем які впливають на розвиток інноваційного середовища підприємства це: [4].

- Наявність в країні нестабільної політичної економічної та суспільної ситуації
- Відсутність механізму персонального супроводу та захисту інвесторів
- Відсутність економічного ефекту від використання державних коштів
- Мінімальний відсоток проектів державно-приватного партнерства
- Комерціалізація інноваційної діяльності (доведення інноваційних розробок до практичного впровадження потребує додаткових коштів);
- При здійсненні інноваційної діяльності виникає великий ризик;
- Неєфективне та нецільове використання ресурсів, спрямованих на забезпечення інноваційної діяльності (насамперед, державними установами);
- Спекуляція у використанні державних пільг

Отже, можна зробити висновок що інноваційне середовище повинно містити ті умови за яких буде зростати та розвиватися держава та підприємства, оскільки готовність підприємців вкладати кошти у інновації залежить від макроекономічної стабільності, місткості та розвиненості внутрішнього ринку, платоспроможності, захисту права приватної власності, відсутності бюрократизму та корупції, прозорості та рівності конкурентного середовища, законодавчої та правової бази яка б забезпечувала та створювала широкі можливості для підприємств що здійснюють інноваційну діяльність. Оскільки інноваційна діяльність сьогодні є основною умовою прогресу та розвитку економіки.

1. Варналій, З. С. *Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення [Текст]: монографія / З. С. Варналій, О. П. Гармашова.* – К.: Знання України, 2013. – 387 с.

2. Гальчинський, А. *Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Гесць, А. Кінах, В. Семиноженко.* – К.: Знання України, 2012. – 336 с

3. *Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів від 17 червня 2010 року: [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua>

4. Арєф'єва О. В., Зарубанний С. В. *Особливості інноваційної діяльності у сфері послуг // Актуальні проблеми економіки.* – 2008. – № 6 (84). – С. 120-126.

РОЛЬ БЮДЖЕТНОЇ СТРАТЕГІЇ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Макогон В.Д., 2017

Провідну роль у формуванні інноваційної економіки, розвитку людського потенціалу та підвищення його якості відіграє бюджетна політика, яка забезпечує поєднання в єдине ціле всі сфери державних фінансів, узгодженість за термінами, формами руху та обсягами бюджетних ресурсів. На даний час важливими завданнями є розробка бюджетної стратегії, що надасть можливість забезпечити: гармонізацію стратегічного, фінансово-економічного та бюджетного планування; орієнтування діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування на досягнення стратегічних цілей і завдань, отримання конкретних результатів; створення логічної вертикалі фінансово-бюджетного планування: стратегічні цілі соціально-економічного розвитку країни - стратегічні цілі бюджетної політики – завдання та шляхи їх реалізації – фінансово-бюджетні індикатори - бюджетні ресурси.

Визначення та закріплення довгострокових орієнтирів формування та реалізації бюджетної політики сприятиме встановленню балансу між поточними та капітальними витратами, забезпеченню стабільності бюджетної системи, оптимізації бюджетних витрат, зниженню внутрішніх та зовнішніх ризиків для бюджетної стійкості та збалансованості в довгостроковій перспективі. При цьому, важливим завданням є здійснення моніторингу процесу реалізації бюджетної стратегії, визначення умов, дотримання яких характеризує її ефективність; здійснення дієвих фінансових перетворень шляхом використання обґрунтованих методів та інструментів бюджетної політики спрямованих на отримання якісного суспільно-значимого кінцевого результату.

Невід'ємною частиною розробки бюджетної стратегії є визначення принципів стратегічного бюджетного планування. На даний час до них доцільно віднести: обґрунтованості – застосування наукових методів і підходів щодо формування та реалізації бюджетної політики; ефективності – забезпечення максимального результату при мінімальному рівні витрат виходячи із визначених цілей соціально-економічного розвитку країни та шляхів їх досягнення; системності – послідовність та єдність дослідження соціально-економічних процесів, оцінки їх впливу на розвиток бюджетної системи; адаптивності – врахування змін внутрішнього та зовнішнього середовища; варіативності – врахування інноваційних варіантів соціально-економічного розвитку країни; взаємоузгодженості - співставлення цілей з наявними фінансовими ресурсами, інтересів органів державної влади та місцевого самоврядування при визначенні стратегічних цілей, забезпечення узгодженості між складовими бюджетного простору; цілеспрямованості – обґрунтування пріоритетів соціально-економічного розвитку та очікуваних результатів; соціальності - підвищення рівня добробуту громадян; легітимності - обов'язковість прийняття бюджетної стратегії; інноваційності - застосування інновацій щодо стратегічного бюджетного планування та прогнозування.

Враховуючи складне зовнішньоекономічне та політичне становище в Україні, зниження темпів економічного зростання важливими завданнями є реалізація антикризової стратегії що визначає напрями інтенсифікації економічного зростання, при якому інструменти бюджетної політики будуть спрямовані на забезпечення збереження фінансово-економічного потенціалу країни та впровадження принципу раціональності використання бюджетних коштів. Важлива роль належить інституціональним принципам формування бюджетної стратегії. Оскільки розвиток її інституційної основи є важливою передумовою забезпечення ефективності бюджетного механізму як інструменту забезпечення сталого розвитку економіки та соціальної стабільності.

СТРАТЕГІЧНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

©Д.В.Максименко, І.Бідзіля, 2017

Нестабільність економіки, законодавства та політичної ситуації в Україні призводить до відсутності в роботі підприємств стратегічної направленості, що значно зменшує можливості для прогресивного розвитку. Зараз існує велика кількість методів розробки стратегій, які ґрунтуються або на ринковому підході з аналізом зовнішнього середовища, або на ресурсному – з аналізом внутрішніх сильних і слабких сторін підприємства.

Проблеми економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності в умовах інформаційно-технологічної революції можуть бути вирішені за допомогою ефективних стратегій інноваційного розвитку. В умовах динамічного розвитку ринкового середовища, в якому функціонує підприємство, єдино правильним напрямом розвитку підприємства залишається інноваційний. Інноваційна стратегія забезпечує ефективну динаміку розвитку процесу відтворення на підприємстві.

Розробка стратегії включає в себе процес аналізу та визначення стратегічних орієнтирів на ринку, які коригуються і знаходять своє відображення у формі різних стратегічних програм та проєктів. Інноваційна ціль як складова загальних стратегічних цілей є бажаним результатом діяльності підприємства (конкретних виконавців і відповідальних керівників) у вигляді певного (визначеного) нововведення, яке реалізується в обмежені строки з обмеженими ресурсами та спрямоване на якісний (радикальний) розвиток підприємства [1].

Інноваційна стратегія визначає логіку бізнес-поведінки підприємства на основі інновацій і тому відіграє роль важливого чинника конкурентоспроможності та успішності підприємства, особливо в умовах глобалізації. Інноваційна структура орієнтує підприємство на інноваційний розвиток, визначає шляхи виходу підприємства на новий ринок з новим продуктом, вирішує проблемні ситуації, які виникають на підприємстві під час управління змінами [2].

Для забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємства необхідно визначити резерви збільшення інноваційної активності, створити потужний інноваційний потенціал, з'ясувати інноваційні пріоритети, спрямовані на задоволення потреб ринку. Реалізація інноваційних проєктів з модернізації і реконструкції основних засобів виробництва потребує чіткого визначення виробничої програми підприємства [3]. Звідси зростає роль інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у галузі інноваційного розвитку. Інформаційне забезпечення має враховувати систему показників для визначення економічної ефективності інновацій, обсяг попиту на інноваційну продукцію, що надається за умов маркетингової організації інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток підприємств може забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку, підвищити інноваційний рейтинг України у цілому.

1. П'ятницька Г.І. Інноваційні стратегії в сучасних умовах господарювання: суть та наукові підходи до формування вибору / Г.І.П'ятницька//Проблеми науки. –2004. – №11. –С.21–29

2. Сурин А.В. Інноваційний менеджмент: учебник / А.В.Сурин, О.П.Молчанова. – М. : ИНФРА-М, 2009. –368 с.

3. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: Підручник / Л.І.Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ІНОВАЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

©Максименко О. О., 2017

Інноваційна діяльність є посередником між науково – технічним прогресом та споживачем. Без інноваційної діяльності новітні розробки та технології талановитих спеціалістів так і залишилися б на папері і ніколи не стали конкретним товаром.

Як ми знаємо, інновації виконують особливу функцію в системі відтворення. Нею є функція породження змін. Вона дозволяє оцінити їх як джерело саморозвитку та самоорганізації, а також як важливий внутрішній процес.

Складаючи основу перетворень в соціально – економічних системах, інновації впливають на структуру, визначають темп і масштаби економічних процесів [1].

Інноваційна діяльність – це процес послідовного перетворення творчого задуму в товар через етапи фундаментальних та прикладних дослідів, конструкторських розробок, виробництва, реклами та збуту продукції.

Інноваційна діяльність також тісно пов'язана з інвестиційною діяльністю, бо розробка та впровадження новітніх технологій та техніки потребує фінансування.

Поняття інвестицій ми розуміємо, як капітальні витрати в об'єкти підприємницької діяльності для отримання прибутку в короткостроковому та довгостроковому періоді [2].

За визначенням вченого В. Я. Хрипач, з точки зору економіки, інвестиції слід розглядати як накопичення основного та оборотного капіталу. З фінансової точки зору, інвестиції – це заморожування ресурсів з метою отримання прибутку в майбутньому періоді. А з бухгалтерської точки зору, інвестиції – це об'єднання вироблених капітальних витрат в одну чи декілька статей активу та пасиву балансу [3].

При взаємозв'язку інновацій та інвестицій виникає головна проблема впровадження результатів науково – технічного прогресу. Зазвичай у розвинутих країнах та країнах з перехідною економікою існують проблеми, вирішення яких є основною та невід'ємною частиною розвитку новітнього виробництва.

Інновація завжди повинна розглядатися як складний процес, який забезпечує технічний та соціально – економічний ефект. Вона завжди має чітку направленість на кінцевий результат прикладного характеру.

У процесі розвитку інновація може змінювати форми, просуваючись від ідеї до впровадження. Протікання інноваційних процесів обумовлено складною взаємодією багатьох факторів. В підприємницькій практиці використання тої чи іншої форми організації інноваційних процесів визначають такі фактори:

- Стан навколишнього середовища (економічна та політична ситуація, тип ринку, характер конкурентної боротьби, практика державно – монополістичного регулювання та інше);
- Стан внутрішнього середовища господарської системи (наявність лідера в обличчі підприємця та групи підтримки, матеріально – технічні та фінансові ресурси, застосовані технології, внутрішня культура організації, зв'язок із зовнішнім середовищем та організаційна структура, яка склалася та інше);
- Специфіка самого інноваційного процесу, як об'єкту управління.

Інноваційні процеси розглядаються як процеси, які охоплюють всю науково – технічну, маркетингову та виробничу діяльність виробників та, в результаті, спрямовані на задоволення потреб ринку. Щоб інновація користувалась успіхом, дуже важливо мати новатора, який захоплений новим задумом та готовий докласти якомога більше зусиль для втілення його у життя. Не менш

важливим є наявність лідера – підприємця, який не тільки забезпечив інвестування, відкрив виробництво, висунув новий товар на ринок, узяв на себе ризик, а й реалізував власний комерційний інтерес.

Інноваційний процес забезпечує впровадження науково – технічного результату та інтелектуального потенціалу для отримання нової або поліпшеної продукції та максимальний приріст доданої вартості.

Інвестиції – це вклад в активи підприємства з метою випуску нової продукції, підвищення її якості, збільшення об'єму продажу та прибутку. Інвестиції складаються як з власних, так і позикових фінансових коштів.

Інвестиції підприємства забезпечують широке відтворення капіталу, створення нових робочих місць, приріст заробітної плати, і відповідно, купівельної здатності населення, приток податків в державний та місцевий бюджети. Інвестиції, безумовно, несуть у собі ризик. Якщо прогноз прибутковості не підтвердиться, то є можливість втрати вкладеного капіталу.

Інвестиційна діяльність підприємства містить наступні складові: інвестиційна стратегія, стратегічне планування, інвестиційне проектування, аналіз проектів та фактичної ефективності інвестицій [3].

Інвестиційний проект може бути представлений у вигляді техніко – економічного обґрунтування або бізнес – плану. Техніко – економічне обґрунтування (ТЕО) інвестиційного проекту – це дослідження економічних, технічних, екологічних та фінансових можливостей здійснення інвестицій із заданою рентабельністю. ТЕО включає в себе геологічні дослідження, технічні проекти будівель та споруд, технічну підготовку виробництва, екологічні дослідження впливу на навколишнє середовище, маркетингові дослідження, розрахунок фінансово – економічних показників. Бізнес – план інвестиційного проекту – це стандартна форма надання інвестицій, загальноприйнята для усіх розвинутих країн. Методи планування та критерії оцінки ефективності інвестиційних проектів – це економічна мова ділового спілкування, яка забезпечує взаєморозуміння підприємців, інвесторів, банкірів, державних установ та міжнародних фінансових організацій.

Інноваційна діяльність на підприємстві включає комплекс наукових, технічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів.

Щоб підприємство зберігало конкурентоспроможність, підвищувало якість продукції, знижувало витрати виробництва, воно повинно здійснювати інвестиції в господарську діяльність. Здійснення інвестицій передбачає комплексний аналіз проекту, що включає технічний, комерційний, інституційний, соціальний, фінансовий, економічний, екологічний аналіз.

1. http://pidruchniki.com/1957041141795/ekonomika/ekonomichniy_potentsial_natsionalnoyi_ekonomiki

2. <http://westudents.com.ua/glavy/46154-104-djerela-fnansovih-resursv-ta-nvestuvannya.html>

3. <http://xreferat.com/60/877-1-organizaciya-i-analiz-investicionnoiy-deyatel-nosti-predpriyatiya.html>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

© Максимів Ю.В, Вакун О.В., 2017

Як об’єкт бухгалтерського обліку електронні гроші, виникли у зв’язку з розвитком сучасних технологій та є наслідком активного ведення електронної торгівлі (комерції), яка є формою ділової активності за різноманітними сферами економічної діяльності. Згідно даних Європейського центрального банку (European central bank) загальна кількість емітованих в євро електронних грошей стрімко зростає. У 2008 році становила 1,2 мільярди євро, а в кінці 2015 року становила 7,1 мільярди євро (дані вказано без урахування сезонних коливань; суми заборгованості на кінець періоду) [1]. Щодо українських реалій, то за результатами аналізу Національного банку України, загальна кількість випущених електронних грошей у I півріччі 2016 року збільшилась майже у 2 рази порівняно з I півріччям 2015 року – з 21,6 млн. грн. до 39 млн. грн. У I півріччі 2016 року користувачі оплатили електронними грошима товари, роботи та послуги на загальну суму 1.8 млрд. грн. Це в 1,6 рази більше, ніж за аналогічний період 2015 року, за підсумками якого цей показник склав 1,1 млрд. грн. [2]. З огляду на розвиток електронної торгівлі така тенденція є цілком очевидною і це свідчить про актуальність питань обліку електронних грошей.

За визначенням Національного банку України, електронні гроші (e-money) – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов’язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [3]. У глосарії термінів, який підготовлено Банком міжнародних розрахунків вказано, що електронні гроші це вартість, що зберігається на електронних носіях, таких як чип-карта або жорсткий диск на персональному комп’ютері [4].

Як об’єкт бухгалтерського обліку електронні гроші це оборотний високоліквідний актив, водночас вони є грошовим зобов’язанням емітента, яким є особа, яка випускає електронні гроші і бере на себе зобов’язання з їх погашення, тобто банківська установа.

Виходячи із позиції Міністерства фінансів України, тобто з точки зору відображення у Плані рахунків бухгалтерського обліку, електронні гроші входять до категорії “інші кошти”, для обліку яких передбачено рахунок 335 “Електронні гроші, номіновані в національній валюті”. Оскільки за прийнятою класифікацією рахунків бухгалтерського обліку він є активним, то залишок на кінець звітного періоду по такому рахунку є дебетовим та переноситься у статтю 1165 ф. № 1 Баланс “Звіт про фінансовий стан”. На перший погляд жодних труднощів в обліку немає. Водночас, бухгалтерам, які повинні відобразити господарські операції з електронними грошима насправді стикаються з проблемами, які виходять із суті поняття електронні гроші. Це пов’язано з тим, що електронним грошам, на відміну від інших еквівалентів грошових коштів властива суперечність: вони є засобом платежу та зобов’язанням водночас. Тому перспективи подальших досліджень полягають у вирішенні проблем обліку електронних грошей як в контексті вимог бухгалтерського обліку, так і податкового законодавства.

1. *Statistical Data Warehouse. Electronic money issued in the euro area [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000003509>*

2. *Прес-реліз Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36693445*

3. *Сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123302*

4. *A glossary of terms used in payments and settlement systems, Bank for International Settlements, March 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/cpps00b.pdf>*

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©Малець С.С., 2017

На даному етапі розвитку в Україні ще продовжується процес формування оптимальних фінансових відносин ринкового типу, а існуюча податкова система, як сукупність цих фінансових відносин, має певні особливості притаманні лише їй. Основними завданнями формування фінансових відносин в Україні є:

– забезпечення оптимального розподілу та перерозподілу суспільного продукту. Такий розподіл є необхідним для формування доходів суб'єктів фінансових відносин – держави, населення та суб'єктів господарювання;

– мобілізація та акумулювання фінансових ресурсів на кожному з рівнів фінансових відносин. При цьому потрібно враховувати, що суб'єкти фінансових відносин (державна, населення та суб'єкти господарювання) є свого роду конкуруючими за ресурси сферами: «... кожен суб'єкт прагне отримати якомога більше, але це можна зробити тільки за рахунок інших суб'єктів, які мають такі самі інтереси» [1; с. 61];

– алокація сформованих фінансових ресурсів з врахуванням індивідуальних і загальнодержавних інтересів. Акумуляція фінансових ресурсів на певних рівнях фінансових відносин безперечно не повинна бути самоціллю. Організація ефективного розподілу і перерозподілу цих ресурсів в інтересах суспільства та індивідуума забезпечує пропорційний та динамічний економічний, соціальний, людський розвиток. Перерозподіл сформованих фінансових ресурсів пов'язано з процесом витрачання державою мобілізованих коштів за різними напрямками: виплату заробітної плати працівникам державного сектору; трансфертні платежі; спрямування коштів на соціально-культурні заходи, сферу державного управління, оборону; надання безкоштовних послуг фізичним особам та асигнувань з бюджету установам і підприємствам. Отже, частка державних видатків у ВВП характеризує роль держави як учасника процесу перерозподілу валового внутрішнього продукту;

– участь у відносинах обміну на кожному з рівнів фінансових відносин.

Запропоновані основні завдання фінансових відносин в Україні не є специфічними, а відображають загальні тенденції формування фінансових відносин в умовах ринкової економіки. Особливими є пропорції, які виникають в процесі формування фінансових відносин. Ці пропорції визначають границі участі кожного з інституційних секторів у створенні та розподілі ВВП.

Переважна частка доходів зведеного бюджету та загального бюджету уряду формується за рахунок податкових надходжень (78-84% від величини доходів) (табл. 1). Таким чином, при дослідженні особливостей фінансових відносин пов'язаних з формуванням кінцевих доходів, вагомим є дослідження економічного змісту податків.

Таблиця 1

Структура доходів Зведеного бюджету України, 2011-2016 рр., %

Показники Зведеного бюджету	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього доходів, з них:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Податкові надходження	83,98	80,93	79,94	80,58	77,85	83,14
Неподаткові надходження	17,93	22,44	24,01	21,93	27,61	19,27

Джерело: Загальні показники Зведеного бюджету України / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=23487024&cat_id=57896#4 [2]

Економічне поняття «податки» потребує виділення обсягу та змісту даного терміну. Обсяг поняття пов'язано з правовою та фінансовою сторонами податків – це законодавчо встановлені платежі до бюджетної системи країни. Зміст поняття визначається як фінансові відносини які виникають між державою та платниками податків, з приводу перерозподілу частини первинних доходів населення та суб'єктів господарювання незалежно від їх національної належності. Сукупність всіх податків та обов'язкових зборів формує податкову систему країни.

На практиці неможливо побудувати абсолютно справедливу податкову систему. Це пов'язано з необхідністю враховувати надзвичайно велику кількість факторів економічного, політичного, культурного та історичного характеру. Крім того, платники податків не завжди сприймають законодавчо встановлену величину податкового навантаження як задану. Обов'язково виникають спроби законного або незаконного зменшення сплати податків. Необхідно враховувати і політичний фактор – розроблені елементи податкові системи спрямовані на підтримку інтересів найбільш впливових політичних груп в країні [3].

Обов'язково виникають і розбіжності між економічною доцільністю та принципом рівності всіх суб'єктів господарювання. Ті держави в яких зроблено вибір на користь економічної доцільності, швидкими темпами рухаються вперед. Ті, в яких основним принципом висувається соціальна справедливість, продовжують плутатися в побудові «справедливих моделей» податкових систем.

Зазначено вище доводить необхідність ґрунтовного дослідження досвіду реформування податкових систем в постсоціалістичних країнах з метою використання їх позитивних результатів у процесі реформування податкової системи України.

1. Опарін В. *Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): Монографія / В. Опарін.* – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.

2. *Загальні показники Зведеного бюджету України / Офіційний сайт Національного банку України.* – *Режим доступу:* https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=23487024&cat_id=57896#4.

3. *Гармонізація податкового законодавства: українські реалії: монографія / Г. М. Білецька, М. В. Кармаліта, М. О. Куц та ін.* – К.: Алерта, 2012. – 222 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

© Манухіна М.Ю., 2017

Формування і використання інтелектуального потенціалу є ключовим завданням науково-технічного прогресу і соціально-економічного розвитку регіону. Пріоритетними на сьогодні є дослідження можливості формувати, використовувати у повному обсязі і нарощувати інтелектуальний потенціал регіонів для забезпечення динамічного росту економіки на регіональному рівні. Значимість інтелектуального потенціалу зростає в умовах децентралізації, коли регіони отримують більшу самостійність у визначенні свого розвитку і повинні спиратися на власні ресурси, в тому числі і інтелектуальні.

Дослідженням теоретичних аспектів інтелектуального потенціалу займалися і займаються такі автори, як: Бутнік-Сіверський О.Б., Кендюхов О.В., Моліна О.В., Поліщук В.С., Понікаров В.Д. та інші. Важлива роль у формуванні теоретичних основ інтелектуального потенціалу належить таким зарубіжним ученим, як: К. Беккер, Д. Белл, П. Дракер, Л. Едвінссон, М. Мелоун, О. Тоффлер, Й. Шумпетер та інші. Але в умовах сучасного трансформаційного періоду в економіці України та поглиблення її міжнародної економічної інтеграції здійснення подальших розробок у цьому напрямі є досить актуальним.

Існують різні тлумачення поняття «інтелектуальний потенціал». У найширшому розумінні інтелектуальний потенціал розглядається як сукупність інтелектуальних ресурсів, які регіон може використати для вирішення поставлених перед ним завдань самозбереження та розвитку, у вузькому – його часто ототожнюють або з інтелектуальним потенціалом особистості та умовами його відтворення, або з інтелектуальним капіталом і, насамперед, з інтелектуальною власністю [1, с. 280–281].

На думку вчених, інтелектуальний потенціал це:

- характеристика інтелектуальної сфери країни чи регіону та джерело нових знань, ідей, інформації, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки та рівня життя населення;
- міра ефективності інноваційної економіки, яка виражається в її здатності до реалізації інтелектуальних можливостей людини та суспільства з метою соціально-економічного розвитку;
- здатність системи до знаходження унікальних рішень для досягнення значних результатів в галузі науки, техніки, технології.

Аналіз літературних джерел дозволяє виділити три підходи до трактування поняття «інтелектуальний потенціал»: ресурсний, функціональний та цільовий підходи [2].

Згідно з першим (ресурсним) підходом інтелектуальний потенціал являє собою сукупність інтелектуальних ресурсів і зв'язків між ними.

У рамках функціонального підходу сутність інтелектуального потенціалу відповідно полягає у здатності економічних суб'єктів виконувати певні дії з метою відтворення їх інтелектуальних ресурсів.

Сутність інтелектуального потенціалу у відповідності з третім підходом (цільовим) полягає у здатності сукупності інтелектуальних ресурсів досягати поставлених цілей.

Крім того, виокремлюють чотири рівні інтелектуального потенціалу:

- інтелектуальний потенціал особистості (людини);
- інтелектуальний потенціал підприємства (організації);
- інтелектуальний потенціал регіону;
- інтелектуальний потенціал країни.

Що стосується інтелектуального потенціалу суб'єкта – системи (підприємства, регіону, країни), то на його формування та розвиток впливає інтелектуальний потенціал людей, які складають дану систему, а також стан системи освіти, науки, культури та генетичний фонд суспільства в цілому.

Трансформація інноваційного процесу, яка зумовлена переходом до економіки знань, вносить певні корективи в зміст поняття «інтелектуальний потенціал країни та регіону». Останній в сучасній економіці є інтегрованим поняттям, що об'єднує науку, освіту, технології, всі види інтелектуальної діяльності та її суб'єктів.

Інтелектуальний потенціал регіону — це системна сукупність знань і креативних здібностей суб'єктів життєдіяльності регіону і умов їх реалізації, спрямованих на прискорення інноваційної динаміки регіону і зростання його стратегічної конкурентоспроможності з метою підвищення рівня та якості життя населення. Найвищим рівнем інтелектуального потенціалу визначаються можливості інноваційної динаміки суб'єктів господарювання та підтримання належного рівня їхнього розвитку.

Структурно інтелектуальний потенціал регіону можна представити у вигляді сукупності його часткових потенціалів: освітнього, науково-технічного (наукового), інноваційного, інформаційно-комунікаційного та культурного. Зміст і актуальний стан кожного з потенціалів даної сукупності історично зумовлений різними чинниками розвитку регіону: науково-технічними, економічними, правовими, соціальними, культурними, організаційними, демографічними, екологічними.

Науково-технічні чинники впливають на рівень новизни та темпи оновлення продукції, вдосконалення технічних засобів і технологій.

Економічні чинники, в першу чергу, визначають рівень розвитку ринку праці. Саме через ринок праці значною мірою здійснюється відтворення інтелектуального потенціалу регіону.

Правові чинники характеризують законодавство України з питань правового забезпечення інтелектуальної економіки. Сферу інтелектуальної власності регулюють такі основні закони: «Про авторське право та суміжні права», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про науково-технічну інформацію». Найголовнішою проблемою у правовому забезпеченні та регулюванні сфери інтелектуальної власності є недовіра законодавчих актів та слабка реалізація проголошення в Україні орієнтації на інноваційну модель розвитку.

Соціокультурні чинники у контексті формування економіки знань розкриваються у тенденціях розвитку сфери освіти й науки.

Організаційні чинники здійснюють вирішення фундаментальної проблеми: існування прикладної науки за межами виробничого сектору.

Демографічні чинники характеризують чисельність, вікову структуру, приріст, тривалість життя, стан здоров'я та міграційну ситуацію. Динаміка зміни цих показників здійснює переважно дестимулюючий вплив на формування і розвиток інтелектуального потенціалу регіону.

Екологічні чинники відзначаються зростанням сили їх дії в сучасних умовах суспільного виробництва. Найчастіше вони виступають як обмеження можливостей використання первинної сировини [3, с. 60-62].

Узагальнюючи вищенаведене, можна зазначити, що інтелектуальний потенціал як складова забезпечення інноваційного розвитку регіону є інтегративним поняттям. Підходи до його оцінки лише на основі оцінки освітнього та науково-технічного потенціалу не адекватні в контексті створення в регіоні економіки, головним ресурсом якої мають стати знання. Як свідчить закордонний досвід, це можливо лише на основі досить великих стратегічних проєктів, що включають моніторинг та прогноз технологічного і соціального розвитку із залученням широкого кола фахівців із різних сфер діяльності при взаємодії всіх складових регіональної політики.

8. *Молина, Е.В. Интеллектуальный потенциал региона [Текст] / Е.В. Молина // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1(4). – С. 279–284.*

9. *Махомет, Ю.В. Сутнісна характеристика інтелектуального потенціалу регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/21.pdf.*

10. *Бузько І.Р. Дослідження чинників, що впливають на формування і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства / І.Р. Бузько, Н.Г. Агафонова // Прометей 3 (33). – 2010. – С.59-63.*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

©Марущак С.М., 2017

Більшість економістів та експертів вважають, що наразі економічне зростання можливе завдяки впровадженню в економіку нових ідей та розвитку нових технологій. Інновації та нові технології в світовій практиці господарювання є одним з основних чинників підвищення ефективності будь-якої діяльності і вирішальним чинником соціально-економічного розвитку суспільства.

Традиційно інноваційну діяльність визначають як сукупність наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, включаючи інвестиції в нові знання, які спрямовані на одержання технологічно нових або поліпшених продуктів або процесів [1, 2, 3].

Діяльність новаторів завжди протікає в певному середовищі (умовах), що з точки зору системного підходу представляє сукупність всіх об'єктів, зміна властивостей яких впливають на систему. Тому формування інноваційного середовища є визначальним моментом інноваційного розвитку будь-якого виду діяльності.

Поняття «інноваційного середовища» з'явилося в 1980-і роки. Одним з перших учених, хто дав визначення цьому поняттю, був М.Кастельс: «сукупність відносин виробництва і менеджменту, заснована на соціальній організації, яка розділяє в цілому культуру праці та інструментальні цілі, спрямовані на генерування нових знань, процесів і продуктів» [4, с. 365].

Наразі ефективність процесів управління забезпечується шляхом застосування методів системного аналізу. Системний підхід – це широка основа, яка дає можливість розглядати об'єкт як єдину систему і дозволяє полегшити процес досягнення його цілей за допомогою чіткого розуміння роботи підсистем і інтеграції їх в єдине ціле. Поняття «середовище» і «система» є базовими в теорії систем. Визначення меж системи (підприємство, яке впроваджує інновацію, будь-який структурний елемент інноваційного середовища, саме інформаційне середовище) в оточуючому її середовищі, є необхідним для однозначного її розуміння. Якщо дане поняття не має єдиного визначення в нормативно-правовій базі, як «інноваційне середовище» [1], включення певних об'єктів до досліджуваної системи визначають дослідники на основі власного розуміння. Тому межі досліджуваного не чіткі і легко припуститись помилки необгрунтовано розширивши область вивчення, або не взяти до уваги суттєві елементи системи, без врахування яких неможливо отримати повноцінну інформацію про об'єкт та його поточний стан.

Наприклад, досить структуроване і переконливе уявлення сутності інноваційного середовища в класичній теорії інновацій дає Й.Шумпетер – це сукупність трьох систем: інноваційного підприємництва; техніко-технологічних розробок; науки і освіти [5]. Особливою складовою є інноваційне підприємництво – процес розробки та впровадження новаторських ідей, який включає в себе постійний пошук, створення або оновлення вже наявних новацій, готовність підприємця брати на себе повноту відповідальності за комерційну значимість і затребуваність нововведення, а також фінансову, екологічну і соціальну його ефективність.

Орієнтуючись на дане розуміння поняття інноваційного середовища ми можемо проаналізувати стан кожної системи добре відомими методами і в процесі аналізу виявити проблеми їх функціонування. Наприклад, систему науки і освіти характеризуватимуть показники чисельності населення, яке має фундаментальну наукову освіту (аспірантура, докторантура, вчені ступені); кількості вузів на 1 тис. осіб; кількості організацій, які виконують наукові дослідження і розробки; чисельність персоналу, зайнятого науковими дослідженнями та ін. На нашу думку, цей аналіз представляє самостійне цілеспрямоване дослідження окремої системи без виявлення зв'язку з іншими системами. В результаті ми зможемо

виявити «вузькі місця» і віднайти способи вирішення проблем. Але не вистачає зв'язку з іншими структурними елементами, в загальному – певної ланки, яка б поєднувала підсистеми в єдине ціле.

З іншої точки зору – формування інноваційної економіки є однією з найважливіших задач сучасного етапу розвитку суспільства. Це складне й багатоаспектне завдання і, на думку Д.С. Вахрушева, найбільш значимим виступає необхідність формування адекватного інноваційного середовища, яке сприятиме динаміці всіх відтворювальних інноваційних процесів [6].

Автор пропонує інноваційне середовище розглядати в двох взаємопов'язаних аспектах: 1) як економічно доцільно організований простір життєдіяльності, що забезпечує розвиток інноваційного ресурсу суспільства; 2) як інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу господарюючих суб'єктів. Необхідним фактором інноваційного середовища є сприятлива психологічна атмосфера, яка спонукатиме як до творчості, так і до впровадження інновацій. А в цілому, адекватне інноваційне середовище сприятиме розвитку специфічної культури економічної діяльності суб'єктів системи, яку можна визначити як «інноваційну». Сутність інноваційної культури полягає в створенні необхідного середовища, організації оптимальних способів взаємодії, що сприяють розвитку інноваційної діяльності.

Поєднаємо два визначення: інноваційне середовище – це сукупність систем інноваційного підприємництва, техніко-технологічних розробок, науки і освіти та інноваційної культури. Саме інноваційна культура може органічно поєднати перші три системи і стати рушійною силою.

І як зазначає С. Казмірчук, серед факторів інноваційного розвитку необхідно враховувати не тільки наявність наукового доробку і матеріальних та фінансових ресурсів, а й рівень відповідної культури [7]. Автор посилається на приклади, коли за рівних умов (однакового матеріального, фінансового, кадрового, інформаційного забезпечення) на одному підприємстві швидко запроваджуються нові технології, а на іншому, де персонал не готовий до таких інновацій, це відбувається повільно чи не відбувається взагалі.

Отже, інноваційне середовище створюється людьми, які є носіями високого рівня інноваційної культури. Інноваційна культура відображає не лише рівень розвитку інноваційних процесів, але й міру участі в цих процесах людей, їх задоволення від цієї участі. Вона забезпечує відкритість людей новим ідеям, їх готовність і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя. Вона – причина і наслідок.

Як висновок з даного дослідження випливає, що інноваційне середовище має бути адекватним і сприятливим до потреб суб'єктів, які розробляють та впроваджують інновації; його основа – це інноваційна культура, формування та розвиток якої було і є пріоритетним напрямком інноваційної політики держави і підприємства; і головне в інноваційному середовищі – це люди як носії інноваційної культури.

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 №40-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Поліщук Н. Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій / Н. Поліщук // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 20-23.

3. Коновал Ю. В. Економічна сутність поняття «інновація» / Ю. В. Коновал // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – Т.1, Випуск 1(10). – С. 335-340.

4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 458 с.

5. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку : Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й. А. Шумпетер ; пер. з англ. В. Старка. – К. : Вид. дім «Кисво-Могил. акад.», 2011. – 242 с.

6. Вахрушев Д.С. Инновационная среда как значимый фактор формирования инновационной экономики: институциональный подход / Д.С. Вахрушев // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент» № 1, 2015. – С. 5-8.

7. Казмірчук С. Інноваційна культура: роль і місце в інноваційному розвитку підприємства / С. Казмірчук // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2010. – Випуск 1 (3). – С. 66-70.

ІНТРАПРЕНЕРСТВО ЯК СУЧАСНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ВНУТРІШНЬО ФІРМОВОГО ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

© Маслак М. В., 2017

Поняття «інтрапренерство» виникло з поєднання двох слів: «enterprise» – (підприємство або підприємництво) і латинського префікса «intra» – (внутрішній). З цього виходить, що дане поняття означає «внутрішньофірмове підприємництво». «Інтрапренерство» – внутрішньокорпоративне підприємництво, яке пов'язане з використанням власного досвіду, власних фондів, власних наукових розробок. Однак, сучасне використання цього терміну потребує певного корегування та уточнення. На нашу думку, інтрапренерству, як сучасній формі внутрішньофірмового підприємництва, притаманні інтелектуально-інноваційні риси, широкі можливості практичного використання на підприємстві творчого потенціалу його співробітників, результатів їх інноваційно-інтелектуальної діяльності [1]. Таким чином, саме інтрапренерство є найбільш ефективною сучасною організаційно-економічною формою проведення внутрішньофірмового трансферу технологій, що дозволяє в найбільшій мірі використовувати інноваційно-інтелектуальний потенціал для власної виробничо-комерційної діяльності.

Така форма організації виробничої діяльності підприємства потребує наявності в його бюджеті інтракапіталу, тобто капіталу, призначеного для генерування та реалізації ідей, що лежать в основі внутрішньофірмового підприємництва, і створення відповідних матеріально-технічних, інформаційних, соціальних та організаційних умов для ефективною інноваційної діяльності, зокрема в сфері створення та внутрішньофірмового використання інтелектуальних технологій. Разом з тим, на наш погляд, тільки наявності певних фінансових можливостей для ефективного здійснення внутрішньофірмового трансферу технологій є недостатньо. Необхідна всебічна увага до цього процесу з боку вищого менеджменту підприємства для практичної реалізації творчої ідеї та її практичного використання (формування духу підприємництва на підприємстві, перегляд форм та методів матеріального стимулювання персоналу, створення сприятливого виробничого клімату, підвищення культури виробництва, інноваційна диверсифікація ринків та продукції і т.п.).

Інтрапренерство як ефективна форма внутрішньофірмового підприємництва має свої передумови виникнення та свої специфічні наслідки використання на інноваційно активних промислових підприємствах, що і показано нами на рис. 1.

Варто звернути увагу на те, що економічна теорія в основному фокусує увагу і дослідників і виробників на аллокативній ефективності внутрішньофірмового інноваційного підприємництва, виключаючи з розгляду інші типи ефективності, які насправді є в багатьох випадках більш важливими. Проблема ефективності внутрішньофірмового трансферу технологій, а точніше ефективності внутрішнього підприємництва з метою комерціалізації власних технологічних розробок, на наш погляд, достатньо точно розкривається з використанням інструментарію «Х-ефективності», введеного в науковий обіг американським економістом українського походження Харві Лейбенстайном [2].

Х-ефективність (англ. X-Efficiency) представляє собою здатність знижувати витрати і підвищувати продуктивність при розробленій і впровадженій на підприємстві новій технології шляхом стимулювання техніко-організаційних удосконалень продукції, технології її виробництва, посилення мотивації працівників та інших внутрішніх поліпшень. Причинами виникнення Х-ефективності є: 1) неповнота трудових угод – в них вказані далеко не всі можливі задачі, які може досить ефективно виконувати даний працівник; 2) неринкові фактори виробництва – досить часто на ефективність виробництва впливають соціальні, екологічні та інші фактори, які прямо не

оцінюються і не заохочуються ринковим середовищем; 3) не всі виробничі функції специфіковані або відомі – на виробництві завжди є поле для винахідництва та раціоналізації, творча складова діяльності співробітників дозволяє постійно вдосконалювати як сам процес виробництва, так і результати його діяльності; 4) таємне співробітництво або наслідування конкуруючих фірм один одного у зв'язку із взаємозалежністю і невизначеністю.

Рисунок 1– Основні передумови та наслідки використання інтрапренерства на промислових підприємствах
Джерело: розроблено автором на основі [3;4]

Таким чином, внутрішньофірмовий трансфер технологій на засадах інтрапренерства, в основі якого лежить творча ініціатива співробітників, являє собою знакове явище для розвитку підприємництва в сучасних умовах. Інтрапренерство є ефективним інструментом формування іміджу компанії та елементом корпоративної культури, засобом мотивації найбільш творчих і неординарних особистостей, можливістю реалізації моделі підприємницької поведінки. Але в найбільшій мірі, на нашу думку, інтрапренерство сприяє розвитку інтелектуально-інноваційної діяльності підприємства, максимальному використанню її результатів у господарській діяльності на засадах внутрішньофірмового трансферу технологій.

1. Maslak O. *Intellectual capital as a factor of economic development of Ukraine* / O. Maslak, N. Grishko, O. Hlazunova, M. Maslak // *Journal of Turiba University «Acta Prosperitatis»*. – 2016. – No. 7. – P. 104–118.

2. Лейбенстайн Х. *Аллокативная эффективность в сравнении с «X-эффективностью»* / *Теория фирмы*; под ред. В. М. Гальперина. – СПб: Экономическая школа, 1995. – С. 477–506.

3. Качанов Е. Н. *Сущность, ключевые признаки и функции внутрифирменного предпринимательства* / Е. Н. Качанов, К. И. Сафонова // *Вестник ТГЭУ*. – 2005. – № 1. – С. 19–28.

4. Гетьман О. О. *Економіка підприємства: навч. посіб.* / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

© О. І. Маслак, А. М. Гурт, В. М. Терещенко, 2017

На сучасному етапі відновлення економічного зростання формування та ефективне використання науково-технічного потенціалу стає визначальним фактором розвитку підприємств України. Науково-технічний потенціал визначається сукупністю матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, які спрямовуються у сферу науково-технічної діяльності і здатні забезпечити ефективніше використання суспільної праці [1].

Вагомий внесок у дослідження питань, що стосуються науково-технічного потенціалу України, внесли такі українські та зарубіжні вчені: М. В. Зубець, М. Я. Дем'яненко, В. А. Кучинський, А. Ф. Мельник [1], В. О. Косьяненко [2], Т. Саблук, В. П. Ситник, О. С. Федонін, О. М. Шпичак.

Україна є державою з високим науково-технічним потенціалом, який визначається важливими та унікальними досягненнями в багатьох сферах виробництва та суспільного життя – у розробці нових матеріалів, біотехнологій, радіоелектроніці, фізиці низьких температур, ядерній фізиці, електрозварюванні, інформатиці тощо. Розподіл кількості організацій та підприємств, які виконували науково-технічні роботи протягом 2013-2015 рр. свідчить про те, що технічні та природничі науки в Україні займають провідну роль (рис. 1).

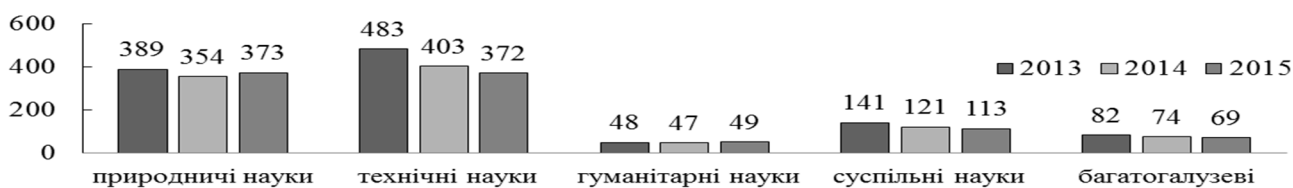

Рис. 1 Розподіл кількості організацій та підприємств, які виконували науково-технічні роботи за галузями наук [3]

Проте, в області розвитку інтелектуальної складової науково-технічного потенціалу існує певний дисбаланс. У країні загострюється проблема, що пов'язана саме зі скороченням кількості виконавців науково-технічних робіт. Згідно даними Державної служби статистики України кількість виконавців науково-технічних робіт на підприємствах і організаціях у 2005 році сягала – 170579 осіб, у 2010 році кількість виконавців науково-технічних робіт на підприємствах і організаціях скоротилася на 17,29 % і становила вже 141086 осіб, а у 2015 році – на 27,99 % порівняно з 2010 роком (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл працівників науково-технічних організацій та підприємств за категоріями персоналу протягом 2005-2015 рр., осіб [3]

Виконавці науково-технічних робіт	Кількість працівників										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
дослідники	85246	80497	78832	77355	76147	73413	70378	68599	65641	58695	53835
техніки	20266	19748	17988	16783	16256	16151	14591	13433	12212	10709	10029
допоміжний персонал	3 052	30204	28896	27988	27086	26032	24779	23866	22649	20128	19057
доктори наук	4180	4265	4390	4459	4443	4481	4417	4489	4533	4260	4124
кандидати наук	16 983	16 961	16989	17145	17135	17009	16203	1596	15919	14804	13929
Усього	170579	160788	155549	149699	146800	141086	134741	129945	123219	109636	101598

Основними причинами тенденції до скорочення кількості виконавців науково-технічних робіт на підприємствах і організаціях, а також зниження науково-технічного потенціалу підприємств України, зокрема, є:

- відсутність необхідної правової основи науково-технічного розвитку та інновацій, потреба в корегуванні та реформуванні існуючої науково-технічної системи;
- недостатнє фінансування наукової діяльності державою (рис. 2). Коштів державного бюджету, які витрачаються на науку в 10 разів менше, ніж на державний апарат і правоохоронні органи, в той час як, наприклад, в США, витрати на державний апарат і правоохоронні органи в 1,3 рази менше, ніж витрати на науково-технічні розробки [4];

Рис. 2 Витрати на виконання науково-технічних робіт, млн. грн. [3]

- скорочення фінансування наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт, невідповідність заробітної плати вчених світовим стандартам призвело до відтоку з України кваліфікованих науково-технічних кадрів,
- високий знос обладнання українських наукових організацій, що не дає можливості українським інноваціям конкурувати на світовому ринку науково-технічних досягнень, як результат в Україні впроваджуються запозичені технології не найкращої якості,
- низький рівень інформаційної підтримки інноваційних процесів,
- відсутність розвитку національної науково-технічної інфраструктури.

Таким чином, науково-технічний потенціал України на сучасному етапі потребує подальшого розвитку, що полягає саме в розробці шляхів вирішення проблем в галузі науки і техніки, зокрема: збільшення державного фінансування, формування відповідної правової бази, модернізації підходів до підготовки наукових кадрів, підвищення рівня престижності наукової діяльності, стимулювання бізнес-інвестування в науково-технічну сферу. Впровадження відповідних заходів забезпечить розвиток науково-технічного потенціалу підприємств України та підвищення рівня його конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

1. Мельник А. Ф. *Національна економіка : навч. посіб.* / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк. – К. : Знання, 2015. – 463 с.

2. Косьяненко В. О. *Інноваційний потенціал: взаємозв'язок з науковим та науково-технічним потенціалом [Електронний ресурс]* / В. О. Косьяненко // *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».* – 2015. – № 1. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1099&p=1>.

3. *Державна служба статистики України [Електронний ресурс].* – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Безручко О. О. *Особливості управління потенціалом підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища* / О. О. Безручко // *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Сер. : Економічні науки..* – 2014. – № 1 (3). – С. 96–107.

КОНТРОЛІНГ ІННОВАЦІЙ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Матвієнко-Біляєва Г.Л., 2017

В умовах економічної невизначеності підвищена увага приділяється якості прийнятих управлінських рішень, націлених на максимальне отримання прибутку підприємницької діяльності. Одним з напрямів підвищення ефективності системи управління є контролінг. Найважливішим завданням контролінгу є формування інформаційно-аналітичної бази для прийняття скоординованих і комплексних дій для вирішення правових, нормативних та інших завдань, що виникають у процесі підприємницької діяльності.

Необхідність впровадження нових підходів до управління в Україні обумовлюється гострими кризовими ситуаціями, низьким рівнем конкурентоспроможності, порушенням економічних взаємовідносин з партнерами, неплатоспроможністю підприємств та іншими негативними явищами, що склалися в суспільстві. Отже впровадження та розвиток аналітичної функції управління “контролінг” пояснюється сучасними умовами функціонування вітчизняних підприємств. Як вже зазначалось, контролінг часто зводять до поняття контроль. Однак помилковість такого погляду очевидна й підтверджується сутністю функцій контролю й контролінгу. Контроль спрямований у минуле, на виявлення помилок, відхилень, прорахунків і проблем [1]. Контролінг – це управління майбутнім для забезпечення тривалого функціонування підприємства і його структурних одиниць.

Основна функція контролінгу інноваційних процесів полягає у забезпеченні методичної та інформаційної підтримки підготовки прийняття рішень у сфері інноваційної діяльності підприємництва для різного рівня менеджменту на основі аналізу і прогнозу техніко-економічних показників.

Для створення контролінгу заснованого на інновації, важливу роль відіграє визначення моменту введення інновації. Ця задача складна, так як на час введення інновації можуть впливати різні фактори, серед яких важливе місце займає притаманна підприємницькій діяльності бізнес-модель. Тобто, у разі орієнтації підприємництва на створення тимчасової монополії від реалізації інновації, сигнали, за якими слід визначати момент переходу до чергової інновації, будуть одні, а в разі орієнтації підприємництва на гнучкість і ефективність - інші.

У нинішній практиці ґрунтуючись на системному підході щодо визначення контролінгу, його поняття слід розкривати як:

процес, що передбачає проведення аналізу та оцінки фінансово-господарської діяльності підприємництва з метою її узгодження зі стратегічними цілями;

особливу функцію управління, яка має економічне спрямування та прогнозний характер з метою виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємництва;

явище, тобто контролінг є особливим напрямом управлінської роботи, пов'язаної з інформаційним забезпеченням системи управління підприємницькою діяльністю у цілому.

Тому контролінг доцільно розуміти як особливу функцію управління, що синтезує, інтегрує і координує основні функції управління підприємницькою діяльністю з метою досягнення тактичних і стратегічних цілей на основі сформованого в процесі інформаційного забезпечення інновацій [2-3].

Методологія та інструментарій контролінгу дають можливість модернізувати організаційну і інформаційну структури підприємницької діяльності таким чином, щоб вирішувалися базові проблеми його розвитку, що зумовлюють стабільні успіхи не тільки в сьогоденні, але і в майбутньому. Особливо це важливо в сфері розробки і реалізації інновацій в підприємницьку діяльність, в силу того, що саме інновації є фундаментом ефективного розвитку сучасного підприємництва [3].

Впровадження контролінгу в сфері управління інноваціями підприємницької діяльності дозволяє виявляти існуючі та виникаючі проблеми, діагностує і готує підприємницьку діяльність до раптових змін у зовнішньому середовищі, покращує координацію дій в організації і таким чином, сприяє тривалому та успішному функціонуванню підприємницької діяльності і її підрозділів.

1. *Малярець Л.М., Г.Л. Матвієнко-Біляєва. Формалізація задач контролінгу логістичної діяльності підприємства: монографія – Харків : ВД «ХНЕУ», 2010. –227 с.*

2. *Матвієнко-Біляєва Г.Л. Методичні рекомендації проведення контролінгу логістичної діяльності на машинобудівних підприємствах // Научный информационный журнал “Бизнес Информ” – 2015. – № 8. – с. 112–115.*

3. *Галимов И. А., Валитова Э. Ф. Контроллинг в инновационной деятельности предприятия // Молодой ученый. — 2014. — №21. — С. 290-291.*

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Матвійчук Л.О., 2017

Соціально-економічні перетворення, які характеризують сучасний стан і тенденції розвитку національної і міжнародної економіки, потребують приведення в дію всіх резервів використання трудового, фінансового і виробничого потенціалу, що є неможливим без підвищення ефективності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

В Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності.

Основними причинами негативних тенденцій та проблем у інноваційній сфері України є: складна економічна ситуація в країні; недостатнє економічне стимулювання інноваційної діяльності вітчизняних підприємств та відсутність державної підтримки інноваційних структур; недостатня нормативно-правова урегульованість питань розвитку інноваційної інфраструктури та трансферу технологій; відсутність належного інвестування та венчурного фінансування для здійснення масштабних технологічних змін; безсистемність та непослідовність в реалізації державної інноваційної політики. Так, протягом 2010-2015 років частка інноваційно активних підприємств в Україні залишалася надто низькою та не перевищувала 18 %.

Питома вага підприємств, що впроваджували інновації у 2015 році склала 15,2 %. У структурі видатків на інноваційну діяльність протягом останніх років переважають витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Протягом 2010–2014 рр. їх частка коливалася від 58 до 73,18 %. Проте у 2015 році ситуація змінилася кардинально і 80,65 % видатків на інноваційну діяльність склали придбання інших зовнішніх знань, що включає придбання нових технологій, які використовуються для реалізації технологічних інновацій, ураховуючи придбання виключних майнових прав власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ліцензій, ліцензійних договорів на використання зазначених об'єктів; комерційних таємниць; проєктів; технологій у розукомплектованому вигляді; товарних знаків; інших інжинірингових, консалтингових послуг (включаючи дослідження і розробки), придбаних від сторонніх організацій, приватних осіб тощо.

Розглянувши показники фінансування інноваційної діяльності в грошовому виразі, можна зробити висновок про значне скорочення таких видатків у 2013 р., до рівня 7,7 млрд грн – у 2014-му; тобто нижче показника навіть 2010 р., коли інноваційні видатки промислових підприємств склали 8 млрд грн. Ці показники засвідчують суттєве скорочення інноваційних видатків, особливо якщо врахувати інфляційні процеси останніх років. Тобто реальне падіння інноваційних видатків значно більше, придбано значно менше машин і механізмів, упроваджено менше технологічних нововведень. Окрім суто економічних, однією із серйозних причин негативної динаміки вважається, безумовно, анексія АРК, військові дії в зоні АТО, де зосереджено достатньо велику частку промислових підприємств національної економіки [1, с. 48].

Фінансування інноваційної діяльності є однією з найважливіших умов інноваційної активності, оскільки проведення ефективної інноваційної діяльності вимагає значних фінансових вкладень. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є: кошти Державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України [2].

Розглянемо структуру джерел фінансування інноваційної діяльності у 2010-2015 роках (таблиця 1.)

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності*, млн. грн

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0

*- складено на основі статистичних даних [3]

У структурі джерел фінансування інноваційної діяльності переважають власні кошти. Протягом 2010–2015 рр. частка коливалася від 52,92 до 97,2 %. Фінансування інноваційних проєктів за рахунок коштів місцевого та державного бюджетів є мізерним та займає незначну питому вагу, що свідчить про суто декларативний характер інноваційної спрямованості розвитку вітчизняної економіки. Частка коштів іноземних інвесторів протягом останніх років суттєво зменшилася, що свідчить про погіршення інвестиційного клімату в державі та недовіру з боку інвесторів. Така досить негативна тенденція змушує підприємства України використовувати інші зовнішні джерела залучення ресурсів для проведення інноваційної діяльності.

Залучення коштів для цієї потреби може бути здійснено через отримання банківського кредиту або випуску облігацій. Проте лише стабільні, добре відомі компанії, які мають високі кредитні рейтинги можуть дозволити собі останнє, так як у випадку неуспіху інноваційного проєкту зможуть розрахуватися з інвесторами за рахунок надходжень від поточної діяльності. У розвинутих країнах одним з найбільш розповсюджених методів фінансового забезпечення інноваційної діяльності є залучення коштів сторонніх інвесторів, що, зокрема, здійснюється і через емісію акцій компанії. Виділяються різні типи інвесторів, серед яких, перш за все, необхідно зазначити так званих бізнес-ангелів (англ. business angels). Ними є успішні підприємці, заможні люди з багатим практичним досвідом у певній галузі економіки, які мають можливість і бажання, з різних причин, ризикнути частиною власних коштів. Найвідомішим типом інвесторів інноваційних підприємств є венчурні фонди (від англ. слова venture – ризикове підприємство) [4].

Зважаючи на важливість розвитку інновацій в аспекті забезпечення підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та держави в цілому, необхідно на державному рівні розробити стратегію інноваційного розвитку з урахуванням особливостей усіх галузей народного господарства. Також доцільним є розширення джерел фінансування інноваційної діяльності шляхом залучення фінансового сектора економіки, підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств та розширення співпраці з міжнародними організаціями.

1 Грудзевич Ю. Характеристика сучасного стану розвитку інноваційної діяльності на машинобудівних підприємствах України / Ю. Грудзевич // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2016. - № 1. - С. 45-52.

2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Наукова та інноваційна діяльність: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Єрмак С.О. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні / С.О. Єрмак, О.О. Лісниченко // Ефективна економіка: зб. наук. праць. – 2015.– № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

ПРОБЛЕМИ ПОЛІРІВНЕВОГО ДІАГНОСТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Мельник О.Г., Адамів М.Є., 2017

На сучасному етапі національна економіка вкрай потребує інвестиційних ресурсів для забезпечення прогресивного поступу суб'єктів підприємницької діяльності різних видів економічної діяльності, розвитку інфраструктури, відбудови та модернізації соціальних об'єктів тощо. На жаль, кризові умови, що відображаються у складній соціально-економічній та військово-політичній ситуації в Україні, сприяють виведенню інвестиційних ресурсів з національної економіки. Так, за офіційними даними Державної служби статистики України [1] за 2013-2016 рр. обсяг виведення інвестицій в сукупності становив 10307,9 млн. дол., тобто загальний обсяг інвестицій в економіку України за аналізований період скоротився на 19,2%.

Залучення іноземних інвесторів повинно супроводжуватись якісним інформуванням потенційних донорів про інвестиційну привабливість країни, регіонів, підприємств, конкретні інвестиційні проекти, що вимагає цілеспрямованого формування інвестиційного клімату на усіх рівнях економіки. Варто зауважити, що навіть надзвичайно негативний інвестиційний клімат певної країни не завжди є перешкодою для вкладання іноземними інвесторами коштів, адже потенційні донори зацікавлені, насамперед, у пошуку дешевих джерел ресурсів, недорогої робочої сили, кваліфікованих працівників, податкових пільг тощо. Таким чином, інвестори прагнуть володіти ситуацією на засадах полірівневого діагностування інвестиційної привабливості.

Найбільш істотним параметром для інвестора є рівень інвестиційної привабливості держави, який відображає усі можливі ризики та переваги інвестування коштів у конкретну країну. У цьому контексті найбільше зацікавлення викликає Індекс інвестиційної привабливості (ІПП) України [2] Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА) [3], який оцінюється з 2008 р. у поквартальному розрізі на засадах опитування компаній-членів ЄБА, які репрезентують найбільших як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів. Індекс покликаний надати достовірну та обґрунтовану інформацію про перспективи, проблеми, ризики та загрози інвестування в Україні як для існуючих, так і для потенційних інвесторів.

Об'єктом дослідження при визначенні ІПП країни є: інвестиційний клімат як сукупність політичних, економічних, законодавчих, регуляторних та інших факторів, які в кінцевому рахунку визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання. ІПП країни розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату, котрі оцінюються та аналізуються за п'ятибальною шкалою (1-3 бали: негативна зона; 3-4 бали: нейтральна зона; 4-5 балів: позитивна зона). Варто зауважити, що, починаючи із II півріччя 2011 р. до I кварталу 2016 р., ІПП України за даними ЄБА постійно перебуває у негативній зоні, що свідчить, насамперед, про негативний інвестиційний клімат. Окрім цього, за всю історію проекту ЄБА ІПП України не досягнув позитивного значення [2-3].

За даними ЄБА у першому кварталі 2016 р. спостерігається незначне підвищення індексу інвестиційної привабливості до позначки 2,88 бали, проте 78% бізнесменів не задоволені інвестиційним кліматом в Україні, наголошуючи на відсутності реформ, відсутності зрушень, значній корупції. 91% бізнесменів незадоволені реформою судової системи і боротьбою з корупцією; 79% вважають фінансовий ринок нестабільним; 65% не помітили зрушень у земельній реформі; 51% не задоволені митними процедурами; 50% не задоволені ситуацією із відшкодуванням ПДВ. Також інвестори, насамперед, очікують від державних органів влади реальної боротьби з корупцією, захищеності прав інвесторів, проведення судової реформи, реформи

банківського сектору, спрощення валютного регулювання, проведення повномасштабної податкової реформи тощо [2-3].

Що стосується методики ЄБА до оцінювання Індексу інвестиційної привабливості, то серед її ключових недоліків можна виокремити: врахування обмеженого переліку респондентів (лише члени ЄБА); суб'єктивний характер оцінювання, оскільки йдеться про думки керівників з приводу заданих питань; неврахування кількісних показників, що характеризують інвестиційні процеси; неврахування думок інших стейкхолдерів (потенційних реципієнтів інвестицій, державних органів влади) при оцінюванні.

У контексті діагностування інвестиційної привабливості інвесторів цікавить також інформація про особливості функціонування у певних регіонах країни. У 2015 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 856 від 21.10.2015 р. «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» [4] було задекларовано показники для щоквартальної та щорічної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів, а також методику формування інтегральних рейтингових оцінок, яка ґрунтується на визначенні відхилень за кожним індикатором від максимального чи мінімального значення (залежно від критеріального значення), інтегруванні рейтингів на засадах використання середніх арифметичних в межах кожного напрямку, розробленні інтегральної рейтингової оцінки за допомогою застосування середньої арифметичної за усіма напрямками.

Варто відзначити, що запропонована методика рейтингування регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку є доволі інформативною, репрезентативною, ґрунтується на кількісних статистично істотних показниках, передбачає орієнтування на лідера. До недоліків цієї методики можна віднести: наявність істотних розривів між лідером та аутсайдером внаслідок об'єктивних причин, лідерський регіон, насправді, за рівнем соціально-економічного розвитку може істотно відставати від регіонів інших країн, несистематичне оприлюднення результатів оцінювання для стейкхолдерів.

У багатьох країнах світу для полегшення входу іноземного інвестора на внутрішній ринок формують інвестиційні карти підприємств за певними видами економічної діяльності. Це відкрита інформація для інвесторів, що цікавляться відповідним видом діяльності та прагнуть залежно від власних інвестиційних мотивів і потреб бути проінформованими щодо можливостей інвестування. Варто зауважити, що в Україні ще у 1998 р. була прийнята «Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій», затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.1998 р. [4]. Цей документ розміщений на офіційному сайті Верховної Ради України, є чинним, але він непридатний для використання внаслідок застарілості, базуванні на неіснуючій системі бухгалтерського обліку, інформативній необґрунтованості. Слід зазначити, що методика ґрунтується на розрахунку понад 40 показників, які охоплюють виключно фінансово-майновий стан підприємства (показники платоспроможності, ліквідності, прибутковості, ділової та ринкової активності, майнового стану); фінансові показники обчислюються на підставі даних неіснуючої фінансової звітності; охоплює необґрунтовані вагомості показників; не містить інтерпретаційного забезпечення отриманих результатів; передбачає застосування сумнівної програмної продукції «INTEGRAL». Вищезазначене свідчить про те, що в Україні не існує адекватної нормативно-правової бази, яка б дала змогу формувати індекси інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств та оприлюднювати їх для потенційних інвесторів.

1. *Офіційний сайт Державної служби статистики країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.* 2. *Офіційний сайт Індексу інвестиційної привабливості ЄВА України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eba.com.ua/uk/press-and-media/press-room/indices/investment-attractiveness-index>.* 3. *Офіційний сайт Європейської бізнес-асоціації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eba.com.ua/>.* 4. *Нормативно-правова база України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>*

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

© Мельникова М.В., 2017

Міські агломерації у даний час займають провідне місце у територіальному розвитку національного господарства України, що пов'язано з високою концентрацією на їх території матеріальних, трудових, фінансових ресурсів та різних видів економічної діяльності. Це дозволяє отримувати відповідні ефекти, включаючи інфраструктурний, за рахунок більш результативного використання об'єктів інфраструктури, зокрема, виробничої, соціальної та інноваційної [1]. Об'єкти інфраструктури відіграють важливу роль, оскільки забезпечують інтеграцію між галузями та виробництвами, які розташовані на території міської агломерації. Під інноваційною інфраструктурою розуміється сукупність взаємопов'язаних суб'єктів інноваційної діяльності, що генерують нові знання та новації, перетворюють їх на відповідні продукти й послуги та забезпечують їх споживання. Діяльність інноваційної інфраструктури сприяє зростанню економіки, забезпеченню конкурентоспроможності, підтримці екологічної безпеки та підвищенню якості життя населення міських агломерацій на різних стадіях розвитку.

Фахівці виділяють такі чотири основні стадії розвитку міських агломерацій [2-3]: індустріальна (переважання промислового виробництва, засноване на виробничій кооперації, відсутність ринків ресурсів, нерухомості та землі); трансформаційна (розвиток ринку праці та сфери послуг в місті-ядрі агломерації, переважання маятникової міграції); динамічна (перенесення виробництва з центра на периферію, розвиток ринку нерухомості та землі, формування єдиного економічного простору на території агломерації); постіндустріальна (високо розвинуті ринки праці, нерухомості, землі та ресурсів, інтеграція у глобальний економічний простір). Кожна стадія характеризується своїм ступенем розвитку інноваційної інфраструктури.

Слід зазначити, що у більшості великих міських агломерацій України спостерігається перехід від трансформаційної до динамічної стадії, тому їх інноваційна інфраструктура знаходиться у процесі становлення. Однак інноваційна інфраструктура п'яти надвеликих міських агломерацій, зокрема Київської, Дніпропетровської, Харківської, Львівської та Одеської, є достатньо розвинутою. Зазначені міські агломерації знаходяться у динамічній стадії розвитку та володіють значним інноваційним потенціалом. У центральному місті - ядрі агломерації сформовано єдиний функціонально розвинутий економічний простір, невід'ємною складовою якого є інноваційна інфраструктура. Інноваційна інфраструктура цих надвеликих міських агломерацій представлена системою наукових центрів, які поєднують вищі навчальні заклади, академічні та галузеві науково-дослідні установи, проектно-конструкторські бюро, наукоємні виробництва, бізнес-інкубатори та технопарки [1]. Використання зазначеної інноваційної інфраструктури дозволяє надвеликим міським агломераціям провідні позиції у складі національної інноваційної системи України.

Подальший розвиток великих міських агломерацій, спрямований на становлення їх центрами управління економічними, соціальними, екологічними процесами, передбачає такі напрями:

- формування високо урбанізованих територій за рахунок інтеграції міжміського простору на підставі розвитку транспортної мережі, переміщення виробництв за межі центру агломерації переселення жителів у приміські зони, формування загального торговельного, освітнього та культурного простору;
- створення системно спланованої інфраструктури з відповідними властивостями організації транспорту, енергетичної самодостатності на основі відновлюваних джерел енергії, екологічної безпеки, комфортної планувальної структури міського простору;

- вираховування можливості запобігти дисбалансам у територіальному розвитку для системи забезпечення життєдіяльності поселень, які складають агломерацію;
- узгодження та удосконалення правових та фінансових механізмів розвитку міських агломерацій з врахуванням соціально-економічної ситуації;
- місто-ядро як центр агломерації повинно мати у наявності ресурси та можливості використання механізмів, що дозволятимуть самостійно ініціювати економічне зростання та здійснювати зміни в структурі міської економіки.

Зазначені напрями нерозривно пов'язані з формуванням інноваційного потенціалу та розвитком інноваційної інфраструктури для його ефективного використання.

Однак забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури міських агломерацій в Україні має особливості, які пов'язано з тим, що українські міські агломерації існують де-факто, але не мають правового статусу, Тому територіальні громади, що складають агломерацію, для вирішення проблем, які є предметом взаємного інтересу, поєднують зусилля та ресурси на засадах економічної взаємодії. Взаємодія територіальних громад регламентується відповідним нормативно-правовим забезпеченням, зокрема законами України: «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про співробітництво територіальних громад». Співробітництво територіальних громад, що входять до міської агломерації, здійснюється шляхом; створення координаційного органу або асоціації, на договірній основі, делегування повноважень для виконання певної функції, розробки та реалізації спільних проєктів. Формування та розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури у рамках українських міських агломерацій у даний час здійснюється локально на території поселень, що складають міську агломерацію, а для сумісного використання об'єктів інноваційної інфраструктури створюються координаційні та асоціативні органи.

Комплексному підходу до формування, розвитку та використання інноваційної інфраструктури міських агломерацій сприятиме правова інституціоналізація міських агломерацій або перехід від асоціативних форм взаємодії територіальних громад до більш інтегрованих форм співробітництва шляхом формування публічно-правових структур. При цьому доцільно врахування німецького, французького та іспанського досвіду міжмуніципального співробітництва щодо вибору форм об'єднання зусиль територіальних громад для вирішення проблем місцевого значення. [4]. Такою формою є спілка територіальних громад. Територіальні громади, що об'єднуються у спілку, не втрачають правового статусу, а їх об'єднанню (спілці) надається статус юридичної особи та дозволяється формувати власний бюджет за яким закріплюється надходження по окремим податкам та зборам [5, с.57]. Використання коштів власного бюджету дозволить забезпечити комплексний підхід до вирішення питань місцевого значення, які представляють взаємний інтерес, включаючи формування та використання об'єктів інноваційної інфраструктури, на різних стадіях розвитку українських міських агломерацій від індустріальної та трансформаційної до динамічної та постіндустріальної.

1. *Абдулганієв Ф.С. Формирование инновационной инфраструктуры городской агломерации Ф.С.Абдулганієв //Социально-экономические явления и процессы. –2013.– №6(052).–Ел.ресурс.– Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-innovatsionnoy-infrastruktury-gorodskoy-aglomeratsii>.*

2. *Биченко Л.А. Актуальні питання розвитку міських агломерацій / Л.А. Биченко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Магістр, 2011. –№ 2. – С. 1–11.*

3. *Перцик Е.Н. Крупные городские агломерации: развитие, проблемы проектирования / Е.Н. Перцик // Проблемы развития агломераций в России : сб. статей. – М. : КРАСАНД, 2009. – С. 34-47.*

4.*Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід / В.В. Толкованов, Р. Герцог, А. К. Гук та ін. – К. : Крамар, 2011. – 249 с.*

5 *Любченко П. М. Співробітництво територіальних громад: теорія і практика / П.М. Любченко // Проблеми законності : зб. наук. пр. – Харків, 2015. – Вип. 129. – С. 50-59.*

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

© Мельничук Г.С., Медведчук Д.В., 2017

Ефективний розвиток вітчизняної економіки значною мірою залежить від рівня інноваційної активності підприємств, від використання прогресивних досягнень науки, техніки та технології у виробництві. В свою чергу, інноваційна спрямованість господарської діяльності забезпечує підприємствам конкурентні переваги як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції, економічної ефективності їх діяльності в сучасних динамічних умовах господарювання. Необхідність спрямування розвитку діяльності підприємств у напрямку освоєння нововведень, підвищення їх інноваційної активності зумовлена також нинішнім процесом глобалізації, який стимулює розвиток засобів комунікації та інформаційних технологій.

Не підлягає сумніву, що успішна реалізація вітчизняними підприємствами інноваційної діяльності та випуск інноваційної продукції потребує формування належної інноваційної інфраструктури, яка являється одним із основних елементів національної інноваційної системи. Інноваційна інфраструктура включає в себе сукупність правових, фінансових, соціально-економічних та інформаційних інститутів, установ, що впливають на інноваційні процеси, зокрема наступних: бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технопарки, технополіси, технологічні кластери, лізингові центри, фінансово-кредитні установи, інвестиційні, інноваційні фонди і компанії, фондові та товарні біржі, інформаційно-консультативні установи, страхові компанії, центри трансферу технологій, технологічні інкубатори, офіси комерціалізації технологій, дослідницькі парки тощо [1, с. 33-34]. Погоджуємося з науковцями з приводу того, що створена з активною державною підтримкою інноваційна інфраструктура дозволяє розширити масштаби інноваційних процесів, залучаючи в них все нових і нових учасників [2].

Нині багато вітчизняних науковців та економістів висловлюють думки з приводу неефективного функціонування інноваційної інфраструктури в Україні. Зокрема це пов'язано з такими найбільш проблемними питаннями як: неактивна нормативно-правова база, незахищеність прав власності та несправедливість судочинства, формально створені, але не мають можливості розвиватися структури, що входять до інноваційної інфраструктури [1, с. 41].

Тобто, забезпечення ефективної інноваційної діяльності вітчизняних підприємств потребує удосконалення інноваційної інфраструктури. Погоджуємося з науковцями в тому, що в сучасних умовах в даному процесі «важливими завданнями залишається упорядкування діяльності існуючих об'єктів інноваційної інфраструктури та координація процесів створення і розвитку нових установ, їх організаційне та методичне забезпечення» [2]. Також важливим завданням вважаємо забезпечення спрямованості інноваційної інфраструктури на налагодження органічної взаємодії суб'єктів на всіх стадіях інноваційного циклу, а саме на таких стадіях як «освіта – дослідження і розробки – технології – виробництво – реалізація», їх спільної злагодженої роботи на кінцевий інноваційний результат – комерційне впровадження інновацій.

1. Крикун Ю. Г. Дослідження достатності інноваційної інфраструктури для виходу на світові ринки / Ю.Г. Крикун // Соціальна економіка. – 2015. – Випуск 50. – № 2. – С. 33-44.

2. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення. [Електронний ресурс]. / В. Нежиборець. – Режим доступу: <http://ndiiv.org.ua/uk/innovatsijna-infrastruktura-problem/?print=pdf>

ІННОВАЦІЙНІ СКЛАДОВІ ПОРТФЕЛЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ

© Мельничук І. О., 2017; © Ковтун О. І., 2017

Зазначимо, що сучасне підприємство може досягнути стійкого конкурентного успіху в бізнесі лише на основі обмеженого переліку ключових факторів компетентності, що повинні бути покладені в основу його стратегій забезпечення конкурентоспроможності та розвитку як фактори успіху в галузі та на ринку (в певному галузево-ринковому сегменті), якими повинно володіти підприємство. В контексті лібералізації та глобалізації української економіки ми виділимо такі **ключові фактори, які дозволять досягти успіху вітчизняним підприємствам**: ♦ активне використання (запровадження) інноваційних бізнес-моделей (наприклад, створення інноваційної цінності); ♦ можливість швидкої адаптації бізнес-моделі (а в межах неї – внутрішніх бізнес-процесів) і стратегії підприємства до нових можливостей і умов ринків та технологій тощо, які швидко змінюються; ♦ обмеження кількості компетенцій та ланок ланцюжка створення вартості підприємством і вибір найбільш значущих для підприємства компетенцій, або тих із них, за якими підприємство випереджує конкурентів, при одночасній передачі інших ланок в аутсорсинг зовнішнім виконавцям; ♦ збереження технологічного лідерства (лідерства у розвитку та впровадженні інноваційних товарів); ♦ застосування інноваційних методів маркетингу з метою ефективного впливу на цільові сегменти ринку (споживачів) для забезпечення прибутку; ♦ розробка ланцюжка вартості з урахуванням особливостей галузі діяльності підприємства, з акцентуванням на отримання конкурентної переваги за рахунок лідерства за витратами, на основі диференціації або на основі оптимального співвідношення ціни та якості чи створення інноваційної цінності.

При цьому *основним* ключовим фактором успіху сучасних підприємств серед вищеперерахованих факторів, на нашу думку, є *безперервне інноваційне оновлення бізнес-моделі* (як способу отримання прибутку від діяльності підприємства).

Конкретні засоби та побудовані на них заходи забезпечення конкурентоспроможності повинні спрямовуватися на реалізацію менеджментом підприємства вказаних (і не тільки) факторів успіху, що у підсумку має забезпечити конкурентну перевагу підприємства або на основі мінімальних витрат, або на підставі диференціації за різними параметрами (що визначається засобами диференціації), або за умов оптимізації витрат, або на основі створення інноваційної цінності) в глобальному чи сфокусованому діапазоні діяльності.

Якщо розглянути функціональні стратегії (стратегії бізнес-процесів), то щодо них у портфелі стратегій інновацій необхідно передбачити (виокремити) свої відповідні субстратегії. Відповідного типу конкретні заходи (стратегії) інновацій мають передбачатися в межах відповідних *функціональних стратегій* – маркетингової, стратегії науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (НДПКР), виробничої, фінансової, управління персоналом, МТЗ, розвитку загального управління та інформаційного забезпечення загального управління й ін. При цьому інноваційна стратегія, на нашу думку, є тим засобом, який повинен забезпечити координацію між окремими видами стратегій, а якщо говорити про функціональний рівень – який має поєднати окремі види діяльності: виробничої, науково-дослідної, маркетингової, управлінської тощо. В цій моделі власне завдяки стратегії інновацій функціональні стратегії узгоджуються між собою та пристосовуються одна до одної та до стратегій вищого рівня (бізнес- та корпоративної стратегій).

Це обумовлено тим, що при розробці будь-якої функціональної стратегії (маркетингу, виробництва, НДПКР, МТЗ, кадрової, загального управління та інших) поряд із такими стандартними чинниками, як роль та зміст діяльності з конкретною функцією, взаємозв'язок змістовної спрямованості та вектора впливу певної функції на досягнення конкретних цілей та місії

підприємства загалом, характер впливу (негативний чи позитивний) виконання робіт із кожної функції на розвиток (занепад) підприємства, межі функцій та сфери “перехресних інтересів”, переваги і недоліки у розвитку окремих функцій, сильних та слабких сторін у їхній взаємодії, наявність чи відсутність “вузькофункціонального” підходу, конфліктів у вирішенні загальних проблем підприємства, збалансованість між тенденціями розвитку підприємства та компетенцією фахівців, що є виконавцями робіт із окремих функцій, їхнього професіоналізму, етичних норм і підприємницького духу тощо, *має враховуватися в якості основного імперативу інноваційна складова* формування високоефективного функціонального потенціалу підприємства, оскільки формування стратегій розвитку підприємства, забезпечення їх виконання призводить до радикальних змін, зокрема й змісту інших функцій, а відтак і бізнес-процесів, які їх відображають, в яких вони проявляються.

Зокрема в межах *маркетингової стратегії* інноваційна суперстратегія підприємства спрямовує свої імперативи у двох напрямках: на ринок і на продукт. Відносно ринку передбачаються заходи, які дозволятимуть традиційним продуктам підприємства продаватися на нових ринках, так і заходи, щодо забезпечення виходу підприємства на вже освоєні ринки з новими продуктами. В якості інновацій (як стратегій інновацій стратегічного набору маркетингової стратегії) на підприємстві можуть використовуватися заходи так званої системи формування попиту та стимулювання збуту (ФОПСТИЗ): від зниження ціни до різних новаторських варіантів рекламних компаній щодо просування товарів, які виконують роль інструментів виконання або стратегій “насичення” ринку, або стратегій проникнення на ринок. Система ФОПСТИЗ та інновації, які у ній передбачаються, допомагає створювати нові ринки (стратегія диверсифікованого зростання) та розвивати традиційні ринки (стратегія центрованого зростання) певних товарів. Вибір тієї чи іншої стратегії зумовлюється певним переліком факторів, які треба враховувати, у тому числі інноваціями як способами впливу, що їх визначають.

Зв’язок стратегії інновацій із стратегіями НДПКР є безпосереднім, бо фактично *стратегія НДПКР* – це стратегія розробки, створення та використання (впровадження) нововведень різних типів, які, зрештою, і забезпечують підприємству стратегічний розвиток та його стратегічну конкурентоспроможність. Тобто *стратегія НДПКР є фактично функціональною стратегією інновацій*, інноваційною стратегією підприємства у вузькому розумінні, що стосується одного, але у той же час, пронизуючого всі інші бізнес-процеси на підприємстві, функціонального аспекту його діяльності, а саме: інновацій – процесу розробки, створення та використання нововведень різних типів, які забезпечуватимуть йому певний соціально-економічний ефект.

Зазначимо, що інновації щодо продукту, його вдосконалення, модифікації не можуть відбуватися без певного дослідження та обґрунтування. Основою для здійснення інновацій щодо продукту є маркетингові дослідження, що визначають вимоги споживача до товару, однак остаточної форми інноваційний продукт набуває внаслідок реалізації функції досліджень і розробок, і особливо такої її підфункції як конструкторсько-технологічна підготовка інноваційного виробництва. Стратегія НДПКР має ґрунтуватися на науково-технічних прогнозах і формуватися з урахуванням інновацій (у т. ч. можливих винаходів, технологічних проривів тощо) у певних галузях на період розробки стратегії. Отже, *стратегія НДПКР* – це план проведення головних досліджень щодо інновацій, пов’язаних із новою продукцією, технікою, технологією, організацією виробництва та менеджменту тощо, а також розвитком та ефективнішим використанням існуючих продуктів, процесів, методів виготовлення та управління тощо. В ній, власне, конкретизуються та обґрунтовуються всі технологічні інновації підприємства, які мають забезпечити йому конкурентну перевагу в певному бізнесі.

При розробці цієї стратегії варто мати на увазі, що акцент може робитися як на окремих стадіях інноваційного процесу, так і на створенні цілісної системи НДПКР (як системи розробки, створення та впровадження нововведень різних типів), згідно з обраними стратегіями.

У межах *виробничої стратегії* інноваційна суперстратегія підприємства спрямовує свої імперативи на створення та розвиток висококонкурентного виробничого потенціалу підприємства

та системи управління ним, що втілюється у вигляді виробничої підсистеми інноваційного типу, призначеної для випуску конкурентоспроможних продуктів.

У виробничій стратегії інноваційна стратегія відображається в заходах, що спрямовані насамперед на: забезпечення виробництва високоякісної інноваційної продукції в обсягах та за асортиментом, які необхідні для успіху підприємства; трансформацію виробництва та адаптацію необхідних інновацій (продуктів, матеріалів, технологій, форм і методів організації тощо) до реальних умов діяльності підприємства з метою забезпечення його існування в довгостроковій перспективі; досягнення певних рівнів витрат на виробництво та створення певного обсягу доданої вартості; зменшення розриву між наявними та потрібними характеристиками виробничих процесів для забезпечення випуску продукції згідно зі сформованим портфелем; забезпечення гнучкості виробничого потенціалу тощо.

Інноваційна складова, з одного боку, як імператив і як засіб, а з іншого, як предмет управління, на який спрямовані зусилля та увага, наявна і в інших типових базових функціональних стратегіях: фінансовій, інвестиційній, МТЗ, кадровій, загального управління, екологічній та інших.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

© Ю.Б. Миронов, 2017

Однією із найважливіших рис сучасного етапу розвитку національної економіки України є підвищення ролі інновацій як основи економічного зростання. Інновації та нові технології стають визначальними факторами сталого розвитку індустрії туризму та підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери туризму.

Першим термін «інновації» у сучасному його розумінні став застосовувати Й. Шумпетер. Він підкреслював, що інновації – це істотна зміна функції виробленого продукту, яка полягає у новому поєднанні та комерціалізації всіх факторів виробництва, заснованих на використанні нових матеріалів і компонентів, впровадженні нових процесів, відкритті нових ринків, впровадженні нових організаційних форм [4, с. 28].

Інновації в туризмі – це розробка, створення нових туристичних маршрутів, продуктів, видів туризму, технологій обслуговування із застосуванням нових туристичних ресурсів, сучасних досягнень науки і техніки, інформаційних технологій, впровадження яких сприяє економічному розвитку туристичних підприємств, а також дозволяє покращити туристичний імідж країни та її регіонів.

За умов постіндустріальної ринкової економіки керівники туристичних підприємств все більше усвідомлюють необхідність розробки нових продуктів і послуг і пов'язану з цим економічну вигоду. Завдяки своєму унікальному природному і культурному потенціалу, а також зростаючому інтересу іноземних туристів до нашої держави, Україна володіє усіма передумовами для інноваційного розвитку туристичної галузі.

У зв'язку з цим можна виділити ряд мотивів та причин впровадження інновацій у діяльність туристичних підприємств:

- заострення конкуренції, зростання пропозицій стандартизованих туристичних продуктів;
 - перенасичення населення багатьма традиційними напрямками поїздок;
 - зростання потреби населення в знайомстві зі способом життя в інших регіонах і одержанні нових знань;
 - гармонійне поєднання привабливих умов відпочинку і подорожей (природних і культурних особливостей, можливостей проведення дозвілля, придбання специфічних товарів і спеціальних туристичних послуг) для повного задоволення потреб найвибагливіших туристів;
 - технологічна революція й експансія послуг в економіці;
 - перехід від економіки пропозиції до економіки попиту [3, с. 46].
- Великий вплив на інноваційні процеси в туризмі мають різноманітні фактори, такі як:
- нові напрямки розвитку науки і техніки, поява нових технологій;
 - економіко-політична ситуація в країнах світу;
 - прагнення туристичних підприємств закріпитись на ринку, боротьба за виживання та лідерство;
 - зміна ситуації на ринку туристичних послуг: зміна структури попиту, поява нових туристичних маршрутів та нових вимог до якості туристичних продуктів зі сторони споживача;
 - розробка державних концепцій розвитку туризму, прийняття нових нормативно-правових актів із соціально-економічних питань, зокрема таких, які визначають економічні і політичні принципи функціонування туристичних підприємств;
 - впровадження інновацій у діяльність підприємств, які тісно пов'язані зі сферою туризму (готелі, оздоровчі заклади, транспортні, телекомунікаційні компанії та ін.);
 - нововведення від міжнародних організацій, нові форми економічних взаємовідносин, рішення, прийняті міжнародними та регіональними туристичними організаціями;
 - форс-мажорні обставини: терористичні акти, екологічні та техногенні катастрофи та ін.
- Незважаючи на зростаючу роль інновацій у сфері туризму, далеко не всі туристичні компанії

намагаються впроваджувати інновації у практику своєї господарської діяльності, оскільки інноваційна діяльність характеризується складністю прогнозування кінцевих результатів, високим рівнем ризику та невизначеності. Якісне управління інноваційним процесом за умов невизначеності та ризику вимагає розробки інноваційної стратегії, під якою ми розуміємо сукупність управлінських рішень, що впливають на інноваційну діяльність туристичного підприємства та мають довгострокові наслідки.

Для формування інноваційної стратегії підприємств туристичної індустрії та подальшої реалізації інноваційних ідей в сфері туризму (розробка нових туристичних маршрутів, продуктів, технологій обслуговування туристів і навіть нових видів туризму) необхідна дієва система управління інноваціями, яка відповідає сучасним вимогам туристичного ринку. Ефективність створення нового туристичного продукту, темпи його розвитку визначаються інноваційною активністю у виробництві нового продукту, який або задовольняє зовсім нову потребу, або дозволяє розширити ринок споживачів. Варто відзначити, що інноваційний розвиток – це складний процес, в якому задіяні, як туристи – споживачі туристичних послуг, так і туристичні підприємства, а також державні органи влади. Для побудови ефективної моделі інноваційного розвитку необхідно оцінити всю сукупність показників, які відносяться до сфери туризму, враховуючи історичні та місцеві умови розвитку конкретного туристичного напрямку, провести комплексний аналіз стану туристичних ресурсів, обґрунтувати доцільність та провести попередню оцінку ефективності інновацій в туризмі.

Вагому роль у реалізації інноваційної стратегії туристичного підприємства відіграє інноваційна політика держави, яка покликана забезпечити сприятливі умови для розвитку туристичної галузі загалом та окремих туристичних підприємств зокрема. Головними цілями державної інноваційної політики в галузі туризму є підвищення ефективності функціонування туристичних підприємств та повноцінне задоволення відповідних потреб населення.

Важелями державного впливу на інноваційну діяльність туристичних підприємств можуть бути:

- спеціальна науково-технічна, податкова і кредитно-фінансова політика;
- надання податкових пільг активним організаціям, які здійснюють інноваційну діяльність;
- удосконалення амортизаційної політики [1, с. 133];
- формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у галузь, зокрема, шляхом створення нових спеціальних туристично-рекреаційних зон та відновлення роботи існуючих (йдеться про спеціальну економічну зону рекреаційно-туристичного типу «Курортполіс Трускавець», яка з 2005 року де факто позбавлена спеціального правового режиму) [2, с. 274-275].

Таким чином, інноваційна діяльність у сфері туризму спрямована на створення нових або зміни, покращення існуючих туристичних продуктів, удосконалення готельних, транспортних і інших послуг, освоєння нових ринків, застосування сучасних інформаційних технологій та передових технологій організаційно-управлінської діяльності. Широке впровадження у діяльність туристичних підприємств інноваційних технологій і продуктів, а також нестандартних способів обслуговування клієнтів стає ключовим фактором їх економічного розвитку.

Таким чином, інноваційна діяльність у сфері туризму спрямована на створення нових або зміни, покращення існуючих туристичних продуктів, удосконалення готельних, транспортних і інших послуг, освоєння нових ринків, застосування сучасних інформаційних технологій та передових технологій організаційно-управлінської діяльності. Широке впровадження у діяльність туристичних підприємств інноваційних технологій і продуктів, а також нестандартних способів обслуговування клієнтів стає ключовим фактором їх економічного розвитку.

1. Маклашина Л.Р. Роль інновацій в розвитку туризму / Л.Р. Маклашина // Креативная экономика. – 2011. – № 12 (60). – С. 130-136.

2. Миронов Ю.Б. Теоретичні засади створення та функціонування спеціальних туристично-рекреаційних зон в Україні / Ю.Б. Миронов // Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 29 листопада 2016 р.). – Львів : Львівський інститут МАУП, 2016. – Ч. 1. – 360 с. – С. 272-276.

3. Мізюк Б.М. Особливості запровадження інновацій у туристичній індустрії / Б.М. Мізюк, Б.Я. Полотай // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. – 2016. – Вип. 51. – С. 45-49.

4. Новиков В.С. Інновації в туризмі / В.С. Новиков. – М. : ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ

© Мізунська І.Р., Гуменюк А. М. 2017

Розвиток і впровадження інноваційних технологій є важливою передумовою розвитку будь-якої сучасної країни. Інвестиції у виробничу сферу забезпечують економічний розвиток, але поряд з ним обов'язково повинен бути і розвиток соціальний. Особливо це стосується соціалізації окремих категорій населення, зокрема інвалідів, які становлять особливу, найменш захищену, категорію нашого соціуму. При чому, чисельність її в Україні збільшується кожного року. За даними Міністерства соціальної політики України нині в нашій державі статус інваліда мають 2 788 226 осіб (6,1 % від загальної кількості населення), з них понад 167000 – діти (2 % від загальної кількості дитячого населення) [2].

Саме вони є найменш захищеними членами суспільства. Сфера соціального захисту цієї категорії регламентується державою на законодавчому рівні. Однак, в сучасних умовах реформування економічної та соціальної систем країни, діти-інваліди опинилися в найбільш важкому становищі. Через наявність проблем зі здоров'ям особи зі статусом інваліда потребують вжиття з боку державних та громадських інституцій спеціальних заходів, спрямованих на забезпечення їх повної та повноцінної участі в житті соціуму. Питання щодо реабілітації дітей-інвалідів на сьогодні є актуальним, оскільки саме такі заходи повинні відновлювати стан здоров'я дитини та забезпечувати подальший розвиток її організму.

За даними Головного управління статистики у Чернівецькій області нараховується 41766 осіб, які мають статус інвалідів. Серед них 4096 осіб – діти [3]. Незважаючи на таку кількість дітей-інвалідів, які потребують постійного медичного нагляду, в Чернівецькій області діють 7 реабілітаційних центрів, з яких 6 надають послуги інвалідам до 18 років [2]. Середньорічна кількість дітей, які пройшли курс лікування, в цих закладах складає 463 особи. Тобто, реально курс лікування проходять 11,3 % з усієї кількості дітей такої категорії. Це пояснюється низьким рівнем технічного оснащення (медичного обладнання для реабілітаційних заходів), оскільки немає можливості обслуговувати більшу кількість пацієнтів. При цьому, наявне обладнання в більшості установ є застарілим та потребує заміни. Ці дані досить красномовно описують наявну ситуацію і свідчать про гостроту наявної проблеми. Її вирішення вбачаємо в стимулюванні з боку держави створення медичних реабілітаційних закладів шляхом зменшення податкового навантаження для таких юридичних осіб та активізації інвестицій в цю галузь, встановлення з ними державного приватного партнерства.

1. Андрійчук О. Нормативно-правове забезпечення реабілітаційної допомоги/ О. Андрійчук// Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць – 2010. – № 3 (11) – С. 51 – 56.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернівецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua>

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

©Мілюкова Н.О., 2017

Основним завданням державної політики України є формування інфраструктури інноваційної моделі економіки на усіх рівнях — національному, регіональному, локальному. Сукупністю підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що мають підлеглий і допоміжний характер, надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності, є інноваційна інфраструктура [1, с.318]. Вона складається з технопарків, навчально-ділових центрів, інноваційно-технологічних центрів, технологічних інкубаторів тощо. Інноваційна інфраструктура має організаційну, матеріальну, фінансово-кредитну, інформаційну базу для створення умов, які сприяють ефективному розподілу засобів і надання послуг у розвиток інноваційної діяльності, технологічного трансферу науково-технічної продукції. Основними причинами, що гальмують розвиток вітчизняної економіки є нерозвиненість внутрішнього фінансового ринку, відтік інтелектуального капіталу, застаріла інфраструктура, неефективність трансферу технологій [3,с.24].

В умовах світової конкуренції розвинена фінансова інфраструктура інновацій, яка заснована на високих виробничих технологіях, трансформує економіку країни у передову та пришвидшує її розвиток. На жаль, в нашій країні в даний час спостерігається недостатнє фінансування програм державного й місцевих бюджетів, яке б здійснювалось за рахунок інвестицій, міжнародної допомоги, а також державно-приватного партнерства та венчурного інвестування.

Інноваційна фінансова інфраструктура акумулює фінансові ресурси, діючи як інвестиційний механізм інноваційних процесів, об'єднує капітали інституціональних інвесторів, які фінансують технології і наукомістке виробництво. Для можливості подальшого фінансування інфраструктура має відповідати таким критеріям: адекватність рівню розвитку країни, відповідність реальним потребам, раціональне територіальне розміщення, концентрація на нагальних проблемах інноваційної діяльності, доступність послуг для підприємців. Для мотивації бізнесу до інновацій необхідно створювати адекватні правові, економічні, податкові механізми. Стратегією розвитку інноваційного фінансового середовища є налагодження тісного контакту між державою, безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, що підвищують соціально-економічне благополуччя громадян, освітою в особі вищих учбових закладів, що виступають як джерело інноваційних ідей, і бізнесом, здатним здійснити фінансування фінансових інноваційних розробок. Важливими завданнями залишається упорядкування діяльності існуючих об'єктів фінансової інноваційної інфраструктури та координація процесів створення і розвитку нових установ, їх організаційне та методичне забезпечення [2].

Потрібно на державному рівні запроваджувати програми, основною метою яких буде створення умов для розвитку інноваційної інфраструктури, надання допомоги науковцям, інноваторам та фінансовим підприємствам, вдосконалити механізми стимулювання інновацій. Передбачаються такі заходи: розвиток венчурних фірм, що забезпечують життєдіяльність ризикового підприємства невеликого розміру, зайнятого розробкою наукових ідей та перетворенням їх в нові інноваційні продукти; селекція й підтримка перспективних наукових проектів; успішна комерціалізація результатів наукових і науково-технічних розробок.

Для цього слід внести в законодавство зміни, які мали б спростити та нормувати створення різних інноваційних фінансових структур. Треба зробити доступними для таких структур кредити й фінансові ресурси, розвинути технополіси й наукові містечка, банківські організації, створити механізми сертифікації та наукової експертизи.

До наступних завдань програм відноситься вдосконалення інформаційної мережі,

впровадження необхідних спеціальностей з фінансово-економічного аудиту, патентних та маркетингових досліджень тощо. Завдяки програмам вдасться створити нові фінансові установи, збільшити частку інноваційних підприємств і продукції, підвищити конкурентоспроможність економіки, зберегти й розвинути науково-фінансовий потенціал та інтелектуальний капітал країни.

Напрямами покращення інноваційної фінансової інфраструктури є наступні:

1. Впровадження віртуальних фінансових технологій: управління рахунками через електронні системи зв'язку шляхом використання електронного підпису, укладання договорів на обслуговування з фінансовими організаціями в електронному вигляді тощо.

2. Розширення спектру кваліфікації персоналу: інноваційний менеджер, консультант по структурованим фінансовим продуктам, спеціаліст по трансакціям на фондовому ринку та ін.

3. Створення нових фінансових продуктів, послуг, організаційних рішень на базі нових інформаційних технологій.

4. Комплексне використання нових інформаційних і комунікаційних технологій для електронного та змішаного маркетингу на фінансовому ринку (CRM-технології).

5. Здійснювати аналітичну обробку внутрішньої інформації за допомогою систем управлінського обліку (ERP, SAP-системи та ін.), що дає нові можливості фінконтролю і аудиту.

6. Удосконалювати автоматизовані платформи самообслуговування (моно- та багато функціональні, інформаційні), що дозволяють скоротити клієнтські черги шляхом вивільнення робочого часу співробітників, та поширювати їх кількість.

Для розвитку фінансової інфраструктури потрібно стимулювати попит на фінансові інновації. Наприклад, необхідні наступні дії:

1. Організувати співробітництво з інжиніринговими та фінансовими компаніями, здатними впроваджувати нові технології для надання проєктів, що дозволить забезпечити повернення інвестицій, знизити ризики і оптимізувати інвестиційні витрати.

2. Удосконалити ІТ-архітектуру і підвищити якість ІТ-платформ для проведення операцій на фінансовому ринку, поліпшити захист комерційної інформації та каналів зв'язку.

3. Змінити поведінкову психологію клієнтів, що змусить їх пристосуватися до інновацій і тим самим активно освоїти нові види фінансової діяльності, адаптувати високі технології.

4. Створити підрозділи менеджменту, метою діяльності яких буде дослідження, впровадження та забезпечення функціонування фінансових інновацій у практиці.

5. Здійснювати експерименти, розробляти регламенти інноваційної діяльності, проводити оцінку та розрахунок ефективності від впровадження інноваційних фінансових інструментів, продуктів і послуг.

Тому, беручи до уваги слабку розвиненість механізму ринкового саморегулювання та високий рівень взаємної недовіри учасників українського фінансового ринку, робимо висновок щодо необхідності розробки відповідної інноваційної фінансової інфраструктури України за допомогою перелічених заходів, і тоді вдасться підняти її на якісно новий рівень.

1. Кацура С.Н. Становление инновационной системы в Украине: национальные и региональные аспекты: моногр. / С.Н. Кацура; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2011. – 504 с.

2. Попель С.А. Стан і перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні. [Електронний ресурс] / Наукові праці Кіровоградського національного технологічного університету. Економічні науки 2014. – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/Npkntu_e_2014_2_5_41.pdf

3. Стріха М.В. Інформаційно-аналітичні матеріали МОН до парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" : збірник/М.В.Стріха,В.С.Шовкалюк,Т.В.Боровіч та ін;Укр.ін-т промислової власності.– К.,2009.–39с.

СИСТЕМА ЧИННИКІВ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

© Міняйло О.І., Міняйло В.П., 2017

Стимулювання інноваційних процесів є одним із важливих завдань національної економіки, оскільки передбачає формування інноваційної пропозиції, що в свою чергу забезпечує зростання інноваційного попиту на нову продукцію. Під системою чинників розвитку інноваційного середовища слід розглядати сукупність факторів, поєднання яких дає змогу досягнути максимально можливого економічного ефекту від застосування інновацій за наявності певного рівня розвитку продуктивних сил, що у кінцевому випадку забезпечить високий рівень розвитку того чи іншого виду економічної діяльності задля задоволення пріоритетних державних потреб і забезпечення добробуту населення. Загалом, напрями та масштаби інноваційної діяльності класифікують за рівнями національної економіки: мікро- (суб'єктами якого виступають підприємства, наукові кадри, постачальники, споживачі, партнери, суспільство і представники самого підприємства), мезо- (галузевий підхід до інноваційного розвитку ключових та пріоритетних сегментів національної економіки), макрорівень (держава виступає як суб'єкт інноваційної діяльності так і регулятор стимулювання розвитку інноваційного середовища. До макрорівня ми також можемо віднести міждержавну співпрацю в рамках НДДКР і побудови глобальної концепції інноваційного розвитку світової господарської системи). Стимулювання інноваційної діяльності передбачає формування інноваційної пропозиції, а стимулювання інноваційно-орієнтованого суспільства формує інноваційний попит на нову продукцію. Отже, система чинників стимулювання інноваційного розвитку передбачає відповідно дві групи чинників.

Усі чинники, що стимулюють розвиток інноваційного середовища поділяються в свою чергу на внутрішні чинники, відносно впливу на діяльність підприємства (характер і особливості інновації, особистісні характеристики інноваторів і міжособистісні відносини всередині підприємства; фінансові та інвестиційні чинники; управлінські та мотиваційні; організаційні та стратегічні; техніко-технологічні, інформаційні чинники) і зовнішні чинники (економічні, політико-правові, науково-освітні, мотиваційні, екологічні, техніко-технологічні, організаційні, фінансові, інформаційні). Чинники, що стимулюють побудову інноваційної моделі економічного розвитку, що з-поміж іншого передбачає відповідне інноваційне середовище та інноваційно-орієнтоване суспільство [1, с. 15].

Безумовно, основною рушійною силою внутрішніх чинників розвитку інноваційного середовища виступає людський капітал, як сукупність фізичних та розумових здібностей людини. Варто відзначити, що людський капітал стимулює окрім виробничих, ще і суспільні трансформації, що залежить від політики держави і механізмів її практичного втілення, розвитку освіти і науки, заохочення новаторства тощо. На цій основі отримала продовження соціальна теорія інноваційного розвитку, що передбачає інноваційний розвиток крізь призму людських відносин. Також «Нова теорія економічного зростання» зосереджена на взаємовпливі чинників інноваційного розвитку та людського капіталу, типу конкуренції тощо.

Однак, більш вагомими чинниками стимулювання розвитку інноваційного середовища є зовнішні. Зокрема, до економічних чинників варто відносити стан розвитку продуктивних сил суспільства, рівень розвитку економічних відносин, загальний макроекономічний стан, розмір витрат державного бюджету на НДДКР, розмір прямих іноземних інвестицій, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків в інноваційній сфері тощо. Основу економічних чинників складають фінансово-кредитні чинники інноваційної діяльності, котрі можна поділити на грошово-кредитні, бюджетно-податкові, амортизаційні. Інвестиційні фактори містять у собі комплекс заходів щодо

стимулювання залучення капіталів в інноваційний розвиток промисловості. Інвестиційний підхід до стимулювання інноваційної діяльності виходить з необхідного розміру інвестицій та інновацій, важливості інновацій, ризикованості, економічного ефекту. Вартим уваги поняттям є «інвестиційний клімат» – ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (регіоні, галузі), для ймовірного надходження інвестицій у цю країну [2, с. 7-8].

Науково-освітні чинники впливають на розвиток інноваційного середовища через ступінь освіченості населення. Визначальними показниками ефективності використання цих важелів є рівень знань громадян, інтеграція вітчизняної науки в світову, визнання наукових кадрів, кількістю і рівнем проведених досліджень, розробок, виставок, конференцій, що є суспільною ініціативою та може стимулювати розвиток інноваційного середовища.

Мотиваційні чинники стимулювання розвитку інноваційного середовища сприяють більш активним діям з просування і запровадження у виробничому процесі новацій. Метою державних органів має імплементація і постійна зміна основних стимулів, що виносять питання результативності інноваційного продукту на перше місце для підприємства.

Екологічні чинники впливають на розробку нових технологій, матеріалів, нових видів енергії, інструментів зменшення антропогенного тиску на довкілля в процесі господарської діяльності, що полягає у веденні виробничих процесів із дотриманням екологічних стандартів, утилізацією відходів тощо. Екологічні технології часто негативно впливають на собівартість продукції, тому без відповідного фінансування залучити велику кількість господарських одиниць до використання ресурсозберігаючих технологій неможливо, не вдаючись до адміністративних важелів впливу.

Техніко-технологічні чинники стимулювання розвитку інноваційного середовища – здійснюють вплив на продуктивні сторони підприємств. Проте слід зазначити, що хаотичність інноваційного розвитку потребує перманентного руху від одного винаходу до іншого, адже явище дифузії інновацій передбачає нелінійну логіку та нетрадиційний підхід до виробництва інноваційної продукції. Фінансове стимулювання розробок актуального технологічного укладу має бути пріоритетом національної економіки.

Інформаційні чинники стимулювання розвитку інноваційного середовища визначають особливості діяльності підприємств на основі використання інформаційних ресурсів, до яких належать відомості про інноваційні розробки, інформацію про інвестиційні та інноваційні програми і проекти, обмін досвідом і співпрацю з іноземними підприємствами. Поштовхом до інноваційного ведення бізнесу може стати лише можливість вийти на зв'язок і налагодити роботу з науковими інститутами з відповідною базою.

До рушійних сил розвитку інноваційного середовища слід віднести й чинники організації державою співпраці в науково-освітній і техніко-технологічній сфері, інноваційну інфраструктуру, систему кваліфікації кадрів. Організаційні чинники здійснюють вплив через інституційно-організаційні зміни в інноваційній сфері. Головною функцією інституційного середовища є забезпечення функціонування ринкової економіки згідно до принципів ліберальних економічних концепцій, що гарантуватиме передбачуване і ефективне вирішення контрактних спорів між суб'єктами господарювання.

У цьому контексті варто виокремити чинники інституційного середовища, що впливають на інноваційну діяльність:

- чинники стимулювання корпоративної форми власності;
- інструменти стимулювання розвитку фондового ринку, фінансово-кредитних інституцій;
- чинники стимулювання інститутів страхування суб'єктів інноваційної діяльності;
- стимулювання суб'єктів господарської діяльності до захисту прав інтелектуальної власності;
- заходи у сфері економічного розвитку, що стимулюють розвиток НДДКР;
- чинники стимулювання трансферу інноваційних технологій [3, с. 186-187].

Таким чином, інноваційні процеси в національній економіці можна прискорити шляхом врахування зазначених вище чинників стимулювання розвитку інноваційного середовища.

Інноваційно-орієнтоване суспільство є передумовою досягнення сталих темпів зростання економіки і підвищення якості життя громадян.

1. Шевчук Ю.А. Структура чинників стимулювання інноваційної моделі економічного розвитку / Ю.А. Шевчук // Формування ринкової економіки. – Збірник наукових праць – Вип. №31. – КНЕУ, 2014. – С. 514-521.

2. Федулова Л.І. Напрями вдосконалення системи державного забезпечення інноваційної діяльності в Україні / Л.І. Федулова // Економічна теорія. – 2013. – С. 6-23.

3. Кужель Е.В. Інтелектуальна власність як складова інноваційного середовища в регіонах / Е.В. Кужель, В.І Матюшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6 (132). – С. 185-190.

ПРОЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

©Міщук Г.Ю., 2017

Із запровадженням децентралізації та збільшенням повноважень місцевих громад в Україні розпочався новий етап змін у суспільній поведінці, метою якого було зростання мотивації до вирішення проблем, які залишались поза увагою органів регіональної та місцевої влади. Приймаючи нові виклики та можливості, частина громад змогли швидко зорієнтуватись у новій ситуації, мобілізувати інтелектуальні та фінансові ресурси для розвитку. Разом з тим, недостатня готовність до сприйняття інновацій, в тому числі, інноваційної поведінки у залученні фінансових ресурсів задля власного розвитку, сприяє збереженню утриманських настроїв значної частини суспільства, намаганням перекласти відповідальність за вирішення існуючих проблем виключно на органи влади, хоч нова економіка дає сьогодні нові можливості партнерства.

Одним з дієвих та потужних фінансових механізмів, створення якого відкрило нові можливості фінансування інноваційних проектів, є їх фінансування із Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Мобілізуючи досить потужний інвестиційний ресурс (не менше 1% доходів загального фонду Державного бюджету України [1, ст.24-1]), ДФРР фактично став державною грантовою програмою підтримки кращих проектів розвитку громад на основі співфінансування проектів: не менше 10% коштів на реалізацію проектів має бути виділено з місцевих бюджетів. Введення такого обмеження мало стимулювати місцеві громади до публічно-приватного партнерства та посилення відповідальності за успішне завершення проекту.

Варто зазначити також, що основною підставою для фінансування проектів регіонального розвитку з коштів ДФРР є відповідність пріоритетам Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [2]. У числі ключових індикаторів оцінки успішності Стратегії, зокрема, враховано більш чим двократне зростання обсягу реалізованої інноваційної продукції [2, с. 49] – із середнього рівня 3,3 % у 2013 р. до 7 % у 2020 р. (загалом у промисловості в межах 2,2 % – 25,6%). Тому врахування інноваційної складової проекту на момент його оцінювання мало б бути невід'ємною складовою ще на етапі підготовки проектів. А самі проекти, навіть прямо не пов'язані з інноваціями, побічно мали б бути стимулом інноваційної активності підприємств, продукція яких була б основою виконання проектів (енергоефективності, технічної модернізації місцевих виробництв, розбудови інфраструктури – транспортної, туристичної тощо).

Разом з тим, аналіз поданих на розгляд ДФРР проектів у період з 2015 по 2017 рр., дозволяє дійти висновків про те, що інноваційна складова проектів зонайменше не завжди чітко простежується. Зокрема, за кошти Фонду фінансуються важливі для громад проекти – будівництво шкіл, обладнання амбулаторій, котельень, спортивних майданчиків та інші. Звичайно, не можна не погодитись із тим, що громади мають всі повноваження вирішувати, як їм розпорядитись своїм власним внеском – здійсненим прямо (10 % бюджету проекту), або отриманим через перерозподіл своїх податкових платежів з утворених у ДФРР ресурсів. Водночас, частка проектів, спрямованих на інноваційний розвиток свого регіону, є мінімальною – точно виділити її за принципами відображення проектів на сайті ДФРР неможливо, але з назви проектів та тематичних напрямків їх реалізації зрозуміло, що більшість проектів спрямовується на діяльність, пов'язану з відновленням соціальної інфраструктури громад. Набагато менше проектів мають навчальну компоненту та справді інноваційну наповнення, таке як впровадження електронних систем обміну інформації та інформаційних мереж, використання новітніх засобів доступності інформації про певні об'єкти (QR- кодування туристичної продукції та інше).

Зрозуміло, що за назвою точно ідентифікувати проекти, що становлять найбільший внесок в інноваційний розвиток регіону, неможливо. Адже кожен проект реконструкції очисних систем чи навіть

облаштування спортивного майданчика може містити якщо не інноваційну продукцію чи послугу, то принаймні спиратись на інноваційну поведінку громади, залучену до пошуку пріоритету свого розвитку та його реалізацію. Така практика вигідно відрізняється від сформованих раніше підходів покладання відповідальності виключно на органи регіональної та місцевої влади, в діях яких нерідко були підстави для справедливої критики, але й громада була дистанційована від прийняття рішень нерідко не лише через офіційні обмеження, але й через недостатню згуртованість та активність. Для перевірки гіпотези про те, наскільки зміни у наданні нових можливостей впливу на інвестиційні рішення у своєму регіоні сприяли збільшенню замученості громад до подання проектів регіонального розвитку, можна скористатись даними, наведеними на сайті ДФРР (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка кількості проектів, поданих на розгляд ДФРР у 2015 – 2017 рр.

рік	Проекти, одиниць			
	подано	оцінено	реалізовано	реалізується
2015	1180	125	52	10
2016	3243	1408	100	70
2017	5176	530	2	23

Джерело: складено автором за даними [3].

Як видно з наведених даних, поки що можемо констатувати очевидно зростаючий інтерес громад до використання фінансових можливостей, що надає спеціалізована державна установа підтримки регіонального розвитку. Разом з тим, з різних причин багато проектів було відхилено ще на початкових етапах розгляду, не дійшовши стадії оцінки. Певною мірою недостатньо інформативною є інформація щодо 2017 року, коли попри завершення офіційних термінів подання проектних пропозицій, процедура оцінювання та прийняття рішень щодо фінансування була відтермінована через недостатність коштів для реалізації проектів. Звичайно, у випадку державних фінансів такі зриви можливі і надалі, враховуючи існуючі зміни пріоритетів бюджетування державних видатків. Але навіть не вдаючись до полеміки щодо доцільності перерозподілу бюджетних коштів за певними напрямками, очевидним стає формування нового суспільного запиту – використання зовнішніх джерел фінансування потреб регіонального розвитку та активізації суспільства у цьому процесі. Адже, заявником виконання проектів хоч і є представники виконавчої влади певної території, але до їх виконання досить часто залучаються громадські організації, особливо в проектах, спрямованих на розвиток людського капіталу, формування потенціалу взаємодії громад, навчання спільному досягненню цілей. Саме по собі створення такого середовища написання проектів розвитку уже є суттєвою інновацією для України. Її підтримка та подальше втілення дозволить використовувати потенціал самоорганізації громадянського суспільства не лише в критичних політичних ситуаціях, але й, наприклад, перейняти досвід близького європейського сусіда – Польщі, де значна частина інфраструктури відновлена за кошти європейських грантових організацій, що стало серйозним поштовхом оволодіння інструментарієм написання успішних грантових пропозицій. В Україні також можна знайти окремі успішні громадських організації та комунальні заклади, що спеціалізуються на залученні грантових, інвестиційних ресурсів, міжнародної технічної допомоги на реалізацію регіональних пріоритетів розвитку. Поширення такого кращого досвіду є необхідною складовою формування в Україні інноваційного середовища у широкому його сенсі – не лише у підтримці технологічних інновацій, але й інноваційного суспільного партнерства для досягнення спільних цілей.

1. Бюджетний кодекс України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена Постановою КМУ № 385 від 6.08.2014 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/para11#n11>

3. Офіційний сайт ДФРР. / Проекти. - 17.04.2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dfrr.minregion.gov.ua>

ЗАКОНОДАВЧІ ПРОБЛЕМИ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ БРЕНДИНГУ В УКРАЇНІ

© Монтрін І.І., 2017

Формування брендингу на підприємстві передбачає використання спеціалізованої термінології з даної наукової галузі. Проте, на даний момент в Україні немає офіційного визначення терміну «бренд», майже відсутні критерії за якими доцільно його визначати. В зв'язку з цим українські науковці та маркетологи-практики пропонують різне тлумачення даного терміну. Внаслідок цього в маркетинговій науковій літературі та працях фахівців-практиків спостерігається велика кількість різноманітних визначень бренду та помітна плутанина у визначенні таких понять як «товарний знак», «торгівельна марка». У результаті ці дефініції часто ототожнюють та використовують як синоніми.

Чітка різниця між поняттями «торгівельна марка» та «бренд» простежується в багатьох працях вітчизняних та зарубіжних маркетологів. Так, П. Дойль під торговою маркою розуміє власне ім'я, емблему чи дизайн або частіше їх поєднання, що є відмітним знаком постачальника. Успішна торгова марка або бренд відрізняється від власно торгової марки не тільки функціональними очікуваннями споживачів, але й представляє для них додаткову цінність, яка задовольняє певні психологічні потреби [1]. За Д.А. Аакером бренд – це особлива назва або символ (такий як логотип, торгова марка або дизайн упаковки), призначений для ідентифікації товарів або групи продавців, а також для диференціації цих товарів або послуг від схожих продуктів конкурентів. Бренд тим самим сигналізує споживачу про джерело продукту і захищає як споживача, так і виробника від конкурентів, що намагаються пропонувати продукти, які зовні виглядають ідентично [2]. Бренд, на думку Д. Огілві, уособлює невловиму кількість властивостей товару: його імені, упаковки і ціни, його історії, репутації і способу рекламування. Бренд також є поєднанням вражень, які він надає споживачам, і результатом їх досвіду у використанні бренду [3].

З проголошенням незалежності український ринок став більш відкритим для іноземних товарів. Як результат на ринок України вийшли найкрупніші світові марки як Kraft Foods, Microsoft, IBM, Intel, Samsung, Panasonic, Nokia тощо. В той же час почали зароджуватись і з'являлись власно українські марки. Тобто виникла необхідність регулювати наростаючий процес реєстрації торгових марок на законодавчому рівні. У зв'язку з цим у 1993 р. вийшов *Закон України* «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», який регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на знаки для товарів і послуг в Україні. Згідно із ст. 1 п. 1 вищевказаного Закону знаком є позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб [6]. Зареєстрований знак визначається як знак, на який видано свідоцтво України на знак для товарів і послуг. Тобто у даному законі не міститься визначення торговельної марки та бренду як таких взагалі. Виходячи з необхідності захисту товаровиробників та осіб, які надають послуги, від недобросовісної конкуренції, законодавство України надало їм правовий захист шляхом маркування товарів та послуг відповідним знаком. Так, наприклад, з'явилися відомі марки загальнонаціонального значення у сфері шоколадно-кондитерської галузі «Roshen», «Світоч», «Корона», «АВК».

Наступні десять років український ринок розвивався і продовжував наповнюватися новими марками як вітчизняних, так і іноземних виробників. Це вимагало подальшої активності в правовому аспекті. З 2004 р. з початком дії нового *Цивільного Кодексу* в українському законодавстві вперше з'явився термін «торговельної марки». Згідно із ст. 492 п. 1 нового Цивільного Кодексу України щодо права інтелектуальної власності на торговельну марку визначено, що торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими

особами [7]. Також зазначено, що такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

Виходячи із цього товаровиробники та особи, які надають послуги, мають право отримати юридичний захист вже шляхом реєстрації саме торговельної марки. Отже, потрібно було ще закріпити та офіційно зареєструвати зміни поняття «знаку» на «торговельну марку», а також аналогічну зміну назви закону зі старої «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» на «Про охорону прав на торговельні марки». Проте необхідні зміни не було внесено. І це тільки спричинило поглиблення термінологічної плутанини в українському бізнес-середовищі.

Адже навпаки в новому *Господарському Кодексі*, який теж вступив в дію з 2004 р., у ст. 155 п. 1 торговельні марки теж визнаються об'єктом прав інтелектуальної власності у сфері господарювання, але торговельні марки зазначаються як знаки для товарів і послуг [8], що суперечить попередньому визначенню у новому Цивільному Кодексі.

Тобто, згідно із Чинним українським законодавством на одному правовому полі одночасно існують два різні поняття: «знаки для товарів і послуг» чи «знак» та «торговельна марка», що свідчить про неоднозначність визначення терміну «торговельна марка» на законодавчому рівні. Адже поняття знаку не є еквівалентним поняттю торговельної марки і тим більш поняттю бренду.

Висновки. Головною перешкодою на шляху розвитку українського підприємництва є недосконалість правового забезпечення ринкової праці багатьох вчених та практиків. В українській законодавчій термінології у галузі маркетингу простежується відсутність визначення «бренду» та його згадувань в офіційних документах.

Крім того, українське законодавство практично не оперує поняттям «торговельна марка», тому що на думку українських законодавців варто і достатньо користуватись знаками. Це. В свою чергу, суперечить рівню розвитку українського ринку, де вже давно існують і мають ринкові переваги і знаки, і марки, і бренди. Тобто доки немає офіційного визначення «торговельної марки» для захисту від недобросовісної конкуренції в правових умовах, що склались на сьогодні, єдиний спосіб захистити свій бізнес – це реєструвати його складові як знаки.

Тому необхідно на офіційному рівні внести зміни як мінімум в два Кодекси України і один Закон України щодо єдиного визначення поняття торговельної марки. У разі прийняття цих змін, свідоцтво видаватиметься не на знак для товарів або послуг, а, відповідно, на торговельну марку. Внесення поняття «бренд» в законодавство та створення спеціалізованої правової бази є необхідною умовою для нормального розвитку підприємництва в Україні.

1. Дойль П. *Менеджмент: стратегія і тактика*. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – 560 с. – (Серія «Теорія і практика менеджмента»).

2. Аакер Д.А. *Стратегическое рыночное управление: Бизнес-стратегии для успешного менеджмента*: Пер. с англ. – 6-е изд., междунар. – СПб.: Питер, 2003. – 542 с.: ил. – (Теория и практика менеджмента).

3. Огилви Д. и др.: *Тайны рекламного двора: советы старого рекламиста* – М.: Ассоциация работников рекламы, 1997. – 112 с.

4. Зозульов О.В., Писаренко Н.Л. *Ринкове позиціонування: з чого починається створення успішних брендів*. – К.: Знання-Прес, 2004. – 199 с.

5. Перція В., Мамлеева Л. *Анатомія бренду* – М. – СПб.: Вершина, 2007. – 288 с.

6. *Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України [Електронний ресурс]: проект від 15.12.1993, № 3689-XII// Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 1993. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.*

7. *Цивільний Кодекс України [Електронний ресурс]: проект від 16.01.2003, № 435-IV// Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.*

8. *Господарський Кодекс України [Електронний ресурс]: проект від 16.01.2003, № 436-IV// Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.*

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СЛУЖБИ МАРКЕТИНГУ ТУРИСТИЧНО-ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРА

©О.В. Музиченко-Козловська, 2017 р.

У теперішньому глобалізованому світі постійно зростає конкуренція, у тому числі в туристичній сфері економіки. Хоча на розвиток туристичної індустрії мало впливають зовнішні чинники (туристичний потік відновлюється швидко, не зважаючи на різноманітні загрози для туриста), у боротьбі за доступні ресурси доцільно використовувати нові підходи до ведення бізнесу. До таких можна віднести туристично-інноваційні кластери.

Однак, ситуація, що сформувалась на туристичному ринку України не достатньо конкурентоспроможна: несприятлива політична та економічна ситуації, не розвинена туристична інфраструктура, відсутність індустрії розваг, не реконструйовані пам'ятки культури, не широка мережа готелів, – а високо зіркових, – обмежена кількість. Ці проблеми не сприяють притоку іноземних туристів.

Стимулювати розвиток туризму в Україні можливо лише шляхом впровадження інновацій, у тому числі у маркетинговій діяльності.

Вивченню проблем при дослідженні маркетингу та інновацій в туристичній сфері присвячено багато наукових праць, зокрема: М.П. Мальська [1]; Д.М.Стеченко [2]; Г.І. Михайліченко [3]; Т.І. Ткаченко [4]; Мельниченко [5] та інших. Однак у працях цих вчених недостатньо досліджено проблеми підвищення ефективності діяльності туристичних інноваційних кластерів у регіоні, зокрема, засобами маркетингу.

Створення туристично-інноваційного кластера (ТІК) у регіонах з високою концентрацією туристичних ресурсів дозволить реалізувати програми довгострокового розвитку туризму. Базою для формування такого кластера мають стати не лише природні та історико-культурні ресурси, але й інноваційний потенціал регіону.

Передумовами та причинами впровадження інновацій у туризмі є: зростання потреби населення у подорожах; збільшення сегменту споживачів з високими доходами; ризики зменшення частки ринку у в'їзному туризмі; уніфікація та стандартизація туристичних послуг, пов'язана з глобалізаційними процесами у світі; необхідність приваблення внутрішніх туристів; розширення набору послуг для задоволення попиту вибагливих туристів; динамічний розвиток технологій та телекомунікацій, що призводить до глобалізації; посилення конкуренції тощо.

Ефект від діяльності туристично-інноваційних кластерів у регіоні може проявлятися у різних сферах:

- економічній (збільшення прибутку);
- туристичній (розширення видів послуг);
- управлінській (підвищення ефективності управлінських рішень);
- екологічній (зменшення впливу на довкілля);
- соціальній (зменшення захворюваності; задоволення потреб споживачів у відпочинку);
- інноваційній тощо.

У туристичній сфері інноваційна діяльність розвивається за трьома напрямками: організаційні інновації; маркетингові інновації; продуктові інновації.

Маркетингові інновації доцільно впроваджувати у системі туристично-інноваційних кластерів, адже, з врахуванням синергічного ефекту, який виникає в процесі об'єднання підприємств, таке формування буде ефективним.

Маркетинг в туризмі – це складна і динамічна система, яка забезпечує підприємству орієнтацію і управління зовнішнім середовищем на ринку. У туристичній сфері разом з

традиційними функціями маркетингу (вивчення ринку, провадження рекламної діяльності, промоцією та стимулюванням збуту, формування цінової політики) використовують територіальний маркетинг (позиціонування території з туристичними ресурсами як товару).

Для посилення різних вигод від функціонування ТІК у регіоні доцільно впровадити у загальну систему його управління службу маркетингу, яка б виконувала такі функції:

- регулювання інформаційних потоків;
- вивчення ринку туристичних послуг;
- рекламна діяльність;
- промоція та збут туристичних товарів та послуг;
- формування цінової політики тощо.

У вигляді схеми структуру служби маркетингу ТІК зображено на рисунку.

Рисунок. Схема служби маркетингу туристично-інноваційного кластера

Висновок. Впровадження служби маркетингу в організаційну структуру туристично-інноваційного кластера дасть змогу не лише ширше використовувати маркетингові інструменти для покращення його діяльності, але й впроваджувати інновації.

1. Мальська М. П. *Основи маркетингу у туризмі [текст] підручник.* / М. П. Мальська, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр навчальної літератури», 2016. – 336 с.

Стеченко Д.М. *Інноваційна політика кластероутворення в рекреаційно-туристичній сфері України* / Д.М.Стеченко, І.В.Безуглий // *Науковий вісник ЧДІЕУ.* – 2014. - № 2 (22). - с. 9-18.

Михайліченко Г.І. *Інноваційний розвиток туризму: монографія* / Г.І.Михайліченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 608 с.

Стратегічний розвиток туристичного бізнесу: монографія / Т.І. Ткаченко, М.Г. Бойко, С.В. Мельниченко, Г.І. Михайліченко, Н.І. Ведмідь [та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 595 с.

Мельниченко С.В. *Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика* : Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 493 с.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Мусієнко В.Д., Алієва А.А., Нирненко К.О., 2017

Впровадження інноваційної діяльності на промислових підприємствах потребує належного фінансування. Враховуючи кризову економічну ситуацію в країні більшість підприємств були змушені відмовитися від введення інновацій через потребу їхнього значного фінансування. У зв'язку з цим актуальним є питання ефективного використання власних фінансових ресурсів для забезпечення інноваційної діяльності підприємств, оскільки власні кошти забезпечують підприємству фінансову стабільність і платоспроможність. Питання аналізу та механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності розглядалося такими вченими, як Возняк Г. В., Войнарченко М. П., Зимовець В. В., Колодізєв О. М., Москаль О. І., Сокирська І. Г., Федулова І. В.

Інновації можуть впроваджуватися на промислових підприємствах не лише у вигляді продукту, а й шляхом впровадження нового методу виробництва; освоєння нового ринку збуту; отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів; проведення відповідної реорганізації, наприклад, забезпечення монопольного положення [1]. В Україні частка підприємств, які впроваджують інновації, є досить низькою і впродовж останніх п'яти років коливалась від 11,5 % загальної кількості підприємств в 2010 р. до 15,2 % – в 2015 р. [2]. Підприємства країн ЄС більш налаштовані на інноваційний тип розвитку. Саме тому частка підприємств, які впроваджують інновації, є досить високою, зокрема в Бельгії – 55,6 %, Німеччині – 66,9 %, Франції – 53,4 %, Англії – 50,3 %, Польщі – 23,1 %. В Україні ж частка таких підприємств складає лише 17,4 %, тобто якщо в Німеччині, Англії, Франції практично кожне друге підприємство випускає інноваційну продукцію або впроваджує інноваційні технології, інноваційний маркетинг, то в Україні – лише кожне шосте [4].

Основою функціонування підприємства є власний капітал з використанням якого безпосередньо створюється підприємство, з'являється можливість збільшувати обсяги діяльності та сприяння фінансовій незалежності від зовнішніх інвесторів, кредиторів.

Фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств може здійснюватись у таких формах: самофінансування, кредитування, державне та венчурне фінансування [5,6]. На практиці з метою максимізації прибутку та забезпечення оптимального співвідношення різні форми фінансового забезпечення використовуються одночасно. При цьому підприємства намагаються забезпечити оптимальну структуру капіталу, для чого здійснюється оцінка фінансової стійкості підприємства і розрахунок співвідношення власних і залучених коштів [7]. Основним важелем варіювання є коефіцієнт дисконтування, який може приймати різні значення у залежності від співвідношення власного і залученого капіталу [5].

Більшість вітчизняних підприємств фінансують інноваційні проекти за рахунок власного капіталу, що зумовлено високою вартістю банківських кредитів, відсутністю доступу до державного фінансування, низькою часткою коштів інвесторів. Такими джерелами фінансування, як правило, виступають нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування, внески засновників у збільшення зареєстрованого капіталу.

Крім того, підприємства можуть використовувати і зовнішні джерела збільшення власного капіталу для фінансування інноваційної діяльності. Для цього, зважаючи на форму власності підприємства, необхідним є збільшення зареєстрованого капіталу під певні інноваційні програми. Недоліком цього підходу є те, що в процесі реалізації інноваційного процесу, особливо якщо він передбачає створення принципово нового інноваційного продукту, досить важко визначити потрібні обсяги фінансових ресурсів для фінансування [4].

Величина власного капіталу підприємства залежить від фінансових можливостей підприємства та обраної ним політики щодо структури капіталу. Фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу є альтернативою до залучення позичкових коштів [8].

На зв'язок між структурою власного капіталу та інноваційної активності будуть суттєво впливати багато факторів (причому вплив буде взаємним), найважливіші з яких – масштаб (великі, малі підприємства, інші організаційні структури), галузь виробництва, інші макроекономічні та мікроекономічні чинники. З якісної точки зору зрозуміло, що, якщо в структурі капіталу переважає запозичений капітал, то інноваційна активність означає, що до фінансових додаються значні інноваційні ризики і тому підприємство повинно бути готовим до їх наслідків, тобто до значних втрат чи ліквідації. І навпаки, якщо підприємство використовує переважно власні кошти, то підвищені інноваційні ризики компенсуються низьким рівнем кредитно-фінансових ризиків, тобто при настанні несприятливих умов у підприємства більші шанси на відновлення своєї стабільної діяльності, ніж у випадку кредитної залежності.

Таким чином, вітчизняні підприємства мають значний потенціал у використанні власного капіталу для фінансування інноваційної діяльності.

Вимоги сучасного ринку і використання досягнень науково-технічного прогресу стимулюють підприємства до розробки та впровадження новацій у всіх сферах діяльності та управління з метою адаптації до умов зовнішнього середовища. Сформований власний капітал для ефективності інноваційної діяльності повинен забезпечити компанії можливість безперервного, комплексного і своєчасного процесу здійснення нововведень.

Оптимізація структури капіталу має головним критерієм оптимізації мінімізацію середньозваженої вартості капіталу підприємства при збільшенні доходів власників. Для акціонерного товариства оптимізація структури капіталу має критерієм мінімізацію середньозваженої ціни капіталу при зростанні ціни акції.

1. Шумпетер Й. *Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу* / Й. Шумпетер ; пер. з англ. В. Старка. – Київ : ВД«Кисво-Могиланська академія», 2011. – 242 с.

2. *Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>*

3. *Офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu>*

4. Єпіфанова І.Ю. *Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств*/І.Ю. Єпіфанова/[Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2016/728-1479729660.pdf>

5. Джемджула В. В. *Залучені джерела у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств* / В. В. Джемджула, І. Ю. Єпіфанова // *Економічний аналіз*. – 2015. – Т. 21. – № 2. – С. 69–74.

6. Мусієнко В.Д. *Венчурний капітал – перспективне джерело фінансування інноваційної діяльності в Україні* / В.Д. Мусієнко, К.О. Заставна // *Актуальні проблеми прогресивні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств : всеукр. наук-практ. конф. 21-29 травня 2009 р. : тези доп. – Кривий Ріг. КЕІ КНЕУ, 2009. – Т. 1. – С. 358-360.*

7. Мусієнко В.Д. *Забезпечення фінансової стійкості вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання* / В.Д. Мусієнко, С.О. Сусленкова // *Сучасні проблеми і перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (8 квітня 2010) / редкол. П.П. Мазурок, О.В. Плотніков, В.В. Корієв та ін.. Кривий Ріг: КЕІ ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», 2010. – С.48-50.*

8. Мусієнко В.Д. *Механізм формування власного та позичкового капіталу в умовах світової фінансової кризи* / В.Д. Мусієнко, А.Ю. Шахно, Т.С. Варфоломеева // *В зб. наук. праць: «Вісник криворізького економічного інституту КНЕУ»*, Кривий Ріг, КЕІ КНЕУ ім. В. Гетьмана, - 2010. - №3(23). – С.42-48.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Батиченко Ю.А., 2017

Поширення технологій і виробництв постіндустріальної економіки обумовлює домінування якісно нового типу економічного зростання – інноваційного. Очевидно, що інноваційний шлях розвитку економіки є єдино можливим для досягнення позитивного фінансового результату фірми і високого добробуту держави і громадян. За таких умов інновації стають постійно діючим фактором розвитку, а національні інноваційні системи - складовими механізмів функціонування економіки.

Результатом інноваційної діяльності є інтелектуальний продукт, без якого неможливо створити конкурентоспроможне виробництво та продукцію. Тому найважливішою економічною метою передових компаній і країн є підтримання здатності національної економіки до інноваційного розвитку й ефективного використання найновіших технологій.

Впровадження у виробництво новітніх досягнень науки і техніки набуває особливого значення у сучасній світовій економіці. У період світової економічної кризи конкурентоспроможними є підприємства та галузі, що активно впроваджують та використовують інноваційні технології. Разом з тим, Україна продовжує розвиватися як країна з високою часткою сировинних галузей промисловості, а інноваційний розвиток не став однією з головних ознак зростання національної економіки.

Проблемам інноваційної діяльності в Україні приділяли увагу широке коло вітчизняних вчених. Зокрема, О.І. Амошею опрацьовано методологічні підходи до інноваційного оновлення техніко-технологічної бази промислового комплексу України [1]; питанням теоретико-методологічних основ обліку і аналізу в управлінні інноваціями присвячені праці О. О. Ільченко [2] та О.В. Мінакова [4]; формування обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності підприємств у своїх роботах вивчала О.В. Кантаєва [3].

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є ключовим вектором економічної стратегії [6].

Основними проблемами, що істотно впливають на протікання інноваційно-інвестиційних і соціально-економічних процесів в масштабах національної економіки та на мікрорівні є залежність від імпорту енергоресурсів; відсутність стратегічних орієнтирів розвитку на макрорівні; незатребуваність науково-дослідного заділу на внутрішньому ринку, низький рівень культури комерціалізації усіх видів інновацій; тривалий відтік «умів» з науково-технічного сектора; відсутність інфраструктурного забезпечення та інституційного базису мотивації інновацій.

Оскільки зміст стратегічного управління інноваційним розвитком є певною мірою унікальним для кожного підприємства та характеризується своєю специфічною формою, яку диктують фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, не можна говорити про визначення чіткої стандартної інноваційної стратегії, яка б могла бути використана до будь-якого підприємства, а лише про теоретичну конструкцію – модель стратегічного інноваційного розвитку та методів її формування, що враховували б специфіку функціонування підприємств та відображали його внутрішній потенціал.

Основними способами та методами активізації інноваційної діяльності на підприємстві мають бути:

- удосконалення системи фінансування товарно-інноваційних інвестиційних проектів шляхом оптимізації показників кредитної лінії;
- поліпшення інформаційної і маркетингової роботи за рахунок створення інформаційно-аналітичного відділу з чітко визначеною структурою та функціями спеціалістів;
- впровадження товароорієнтованої організаційної структури управління на підприємстві;
- удосконалення системи стимулювання інноваційної праці шляхом впровадження мотиваційних заходів;

· посилення інноваційної спрямованості стратегії бізнесової поведінки підприємства та його адаптації до мережевої інформаційної системи за рахунок введення у бізнес-плани підприємства розділів що конкретизували б інформаційну систему підприємства та систему мотиваційних чинників інноваційної діяльності [5,7].

Отже, в результаті проведеного дослідження виділено ряд факторів, що гальмують розвиток інноваційної діяльності підприємств. Серед основних проблем її активізації виділяється відсутність державної підтримки, незадовільна податкова система та, як результат, відсутність мотивації щодо вдосконалення нових технологій, значна зношеність обладнання та застаріла матеріально-технічна база, дефіцит фінансових ресурсів і слабкий розвиток інфраструктури трансферу технологій.

Відсутність чіткої методології формування облікової інформації та впорядкованої системи внутрішньої звітності щодо інноваційної діяльності підприємств перешкоджає ефективному управлінню інноваційними процесами. Для вирішення цих проблем необхідно:

вдосконалити нормативно-правову базу державного регулювання та стимулювання інноваційної сфери;

збільшувати обсяги фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наукових розробок. Фінансування наукових програм з державного бюджету має носити адресний та цільовий характер (повинні фінансуватися найпріоритетніші проекти);

створити ефективну самостійну національну інноваційну систему, яка діяла б за ринковими принципами та інтегрувалася у наукову сферу;

проводити системну виважену політику щодо стимулювання нарощування та використання інноваційного потенціалу підприємств;

створити нову структуру державного замовлення. Слід домогтися, щоб високотехнологічна інноваційна продукція посіла в ньому чільне місце, а також доцільно запровадити окреме державне замовлення на інноваційну продукцію [5];

сформулювати та затвердити на державному рівні стратегію науково-технологічного та інноваційного розвитку;

створити умови для формування інфраструктури, що здійснювала б фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів;

розробити пропозиції щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення інноваційних процесів з метою зменшення ризику щодо прийняття управлінських рішень для вибору оптимального варіанта інноваційних проектів .

Зазначені заходи дадуть змогу сформулювати сприятливий інноваційний клімат, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості підприємств у впровадженні наукомістких технологій.

1. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. І. Амоша // *Економіст*. – 2005. – №6. – С. 28–34.

2. Ільченко О.О. Управління інноваційними витратами на основі системи обліку: таргет-костинг / О.О. Ільченко // *Наук. вісн. ДАСОА*. – 2009. – № 1(22) – С. 43–46.

3. Кантаєва О.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності / О.В. Кантаєва // *Вісн. Житомир. держ. технол. ун-ту*. – 2009. – №1 (47) – С. 281–300.

4. Мінаков О. Особливості бухгалтерського обліку інноваційної діяльності учасників технопарку / О. Мінаков // *Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту*. – 2004. – №4. – С.68–74.

5. Мусієнко В.Д. Стратегічне управління інвестиційними ресурсами вітчизняних підприємств в умовах інноваційного розвитку / В.Д. Мусієнко, І.В. Руденко // *Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць*. – Київ: НДЕІ, 2015. - №12 (175). – С. 73-78.

6. Фатенок–Ткачук А. О. Деякі аспекти обліку інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / А.О. Фатенок – Ткачук, В.М. Пронь. – Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuv/Ekon/2010_29_1/statti/12.htm

7. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: Щорічник. – Випуск 14–15 / За заг. ред. М.В. Лазаровича. – Тернопіль: Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2010. – 340 с.

РОЗРОБКА ПЕРСПЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Мусієнко В.Д., Бутовська Т.Ю., 2017

На промисловому підприємстві, під час проведення інвентаризації активів важливе місце відводиться інвентаризації основних засобів.

Інвентаризація основних засобів – перевірка та документальне підтвердження наявності, стану та оцінки основних засобів на підприємстві, виявлення неточностей у прийманні та відпуску цінностей, пересорту, несправності чи браку основних засобів[1].

Дана тематика є досить актуальною, так як нині є досить великою роль економічно-фінансового контролю на промислових підприємствах, від правильної організації обліку та виробництва на підприємстві залежить його конкурентоспроможність на економічному ринку, якість виробленої продукції та рівень прибутку підприємства[3].

Під методикою інвентаризації основних засобів розуміють комплекс способів та прийомів, для раціонального забезпечення проведення інвентаризації основних засобів, при дотриманні чинного законодавства.

Інновація – новація, нова ідея, рішення чи технологія, заснована на особистих судженнях, досвіді автора нововведення, та вмотивована підприємницькою винахідливістю, введена для поліпшення якості виробництва.

Промислове підприємство є об'єктом господарювання, що має статус юридичної організації, є самостійним, існує та виконує свою підприємницьку діяльність в межах чинного законодавства, в галузях промисловості, виробництва продукції, метою діяльності якого є отримання прибутку.

Інноваційна продукція для промислового підприємства – продукція чи послуга, що виникає в результаті впровадження на підприємстві нововведень, які певною мірою покращують якість товару, чи спрощують процес виробництва на промисловому підприємстві.

Для підприємства, що здатне до конкуренції на економічному ринку є характерною інноваційна діяльність, що являє собою діяльність, яка спрямовується на використання наукових відкриттів, розробок та досліджень, для випуску на ринок нових високоякісних товарів чи послуг, що матимуть велику конкурентоспроможність.

Періодичність інвентаризації – законодавчо затверджена норма проведення інвентаризацій на підприємстві, залежно від сфери його діяльності та обставин, що можуть вплинути на підприємство. Для основних засобів інвентаризацію слід проводити мінімум один раз на рік, виключення – будівлі, та споруди.

Для інвентаризації на підприємстві створюється інвентаризаційна комісія. Інвентаризаційна комісія – група фахівців та спеціалістів у необхідних галузях, на чолі з керівником підприємства або уповноваженою ним особою, що затверджена розпорядчим документом керівника підприємства, з метою проведення перевірки основних засобів на підприємстві.

Першою стадією інвентаризації є підготовча робота, тобто перевірка наявності, стану інвентарних карток або книг, технічної документації, зокрема технічних паспортів основних засобів, наявності документації на основні засоби, документи на зберігання, тимчасове використання чи оренду основних засобів.

До об'єктів інвентаризації відносяться – об'єкти бухгалтерського обліку, які мають матеріальну та речові форми, можуть кількісно вимірюватись, мають кількісну оцінку та фінансові зобов'язання. Об'єктами основних засобів вважаються закінчені пристрої, що мають всі необхідні

пристосування та комплектуючі, та призначенні для виконання певних функціональних обов'язків самостійно, або як частка певного активу[1].

Матеріально відповідальна особа – працівник підприємства, який має ступінь відповідальності та матеріальні цінності, за укладеним письмовим договором, та на його покладено матеріальні відповідальність за нестачу, чи збитки матеріальних цінностей, що завдано підприємству, у певній мірі, тобто повністю або частково, залежно від специфіки його роботи.

Кожному об'єкту основних засобів присвоюють свій інвентарний номер, що являє собою встановлену одиницю обліку основних засобів, що наноситься на об'єкти основних засобів міцною фарбою, що не стирається, та залишається з основним засобом на увесь строк його експлуатації на підприємстві, для цілей обліку та контролю. Інвентарні номери не змінюються[1].

В процесі перевірки можуть бути виявлені не придатні для експлуатації машини, тобто об'єкти основних засобів, що виявлені в процесі інвентаризації, та вносяться в окремі описи для з'ясування фактору виходу машини з експлуатації, чи несписання об'єктів з балансу вибуття з ладу основних засобів внаслідок порушення правил експлуатації об'єкту, або ж розкомплектування не належного технічного догляду, тощо.

Досить велика частка основних засобів на промислових підприємствах знаходиться в оренді. Основні засоби в оренді – основні засоби, майно, що знаходяться на промислових підприємствах на документальній основі договору про оренду з іншим підприємством, в якому чітко визначено вартість даного майна, розмір орендної плати, строк оренди об'єктів, а також обов'язки сторін за умовами договору оренди[2].

Заключними стадіями перевірки є порівняння та опис. Дані процедури описують в порівняльній відомості та інвентарному описі. Порівняльна відомість – відомість, що використовується підприємством для визначення розбіжностей між показниками бухгалтерського обліку та даними інвентарних описів.

Інвентаризаційний опис – перелік майна організації, в якому чітко визначено кількість наявних предметів та їх вартість.

Для проведення перевірки основних засобів, в процесі інвентаризації необхідно залучати кваліфікований персонал, а також спеціалістів оцінників. Це є досить важливим для проведення повної та вірної перевірки. Основні засоби є досить великою та специфічною категорією для інвентаризації, так як мають багато особливостей, та нечесні працівники підприємства можуть намагатися приховати недоліки, псування чи брак машин чи продукції. Тому в умовах інноваційного розвитку є важливим питання удосконалення теоретичної і практичної бази, в питаннях інвентаризації, а також підвищення рівня автоматизації для економії часу та людських ресурсів[3].

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом МФУ від 27.04.2000 № 92.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

2. Кірсанова Т.О. Організація та пропозиції щодо вдосконалення обліку амортизації основних засобів / Т.О.Кірсанова, Т.І.Дмитренко // Вісник СумДУ, серія «Економіка». – 2010. - №1. – С.60-64.

3. Мусієнко В.Д. Забезпечення фінансової стійкості вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання / В.Д. Мусієнко, С.О. Сусленкова // Сучасні проблеми і перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (8 квітня 2010) / редкол. П.П. Мазурок, О.В. Плотніков, В.В. Корінев та ін.. Кривий Ріг: КЕІ ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», 2010. – С.48-50.

ПОШУК МОЖЛИВОСТЕЙ ЗНИЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ЗА РАХУНОК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

© Мусієнко В.Д., Дзера Я.В., 2017

Ефективність функціонування підприємства залежить від зниження операційних витрат, що забезпечує зростання прибутку та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, а також його економічний розвиток. Як показує світовий досвід, головним фактором розвитку підприємств і всієї економічної системи є інновації, оскільки вони сприяють створенню нових техніки і технології, наукомісткої продукції, впливають на зниження витрат. Цей фактор розвитку дуже важливий для промислового сектора економіки України, оскільки він характеризується наявністю фізично та морально застарілої матеріально-технічної бази, високим рівнем ресурсомісткості виробництва, що обумовлює низьку конкурентоспроможність вітчизняних підприємств.

Проблемам пошуку можливостей зниження витрат за рахунок впровадження інновацій присвячено багато наукових робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких Б. М. Андрушків, І.В. Багрова, В.А. Багров, В.О. Василенко, П.М. Завлін, С.Д. Ільєнкова, Н.Б. Кирич, М. Портер, А.І. Пригожин, Б. Твісс, В. А. Ткаченко, Л. М. Фатхутдинов, А. А. Чухно В. Г. Шматько та інші.

Операційні витрати – це витрати, пов'язані з основним видом діяльності підприємства.

Для того, щоб зрозуміти яким чином зменшувати операційні витрати, необхідно знати їх складові. До складу операційних витрат входять: виробнича собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. До виробничої собівартості включають: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати [1, с. 85].

Раціональний розподіл та скорочення операційних витрат залежить від впровадження у виробництво науково-технічного прогресу, використання вдосконалених наукових методів організації виробництва і праці. Тому основна мета пошуку можливостей зниження операційних витрат полягає у виявленні і мобілізації наявних на підприємстві резервів виробництва з метою систематичного зменшення операційних витрат [2, с. 109].

Серед основних методів та резервів зниження операційних витрат можна виділити наступні:

1. Впровадження нової техніки, механізація і автоматизація виробничого процесу, вдосконалення технології, впровадження прогресивних матеріалів: як можна більш дешевих і одночасно більш якісних за своїми фізичними і споживчими властивостями. Мова тут йде про так звані інновації на підприємствах: продуктові, технологічні та організаційні інновації, тим чи іншим чином які передбачають отримання деякого економічного ефекту від свого впровадження, спрямовані на зниження операційних витрат підприємства: економію сировини і матеріалів, електро- і теплоенергії, витрат на управління підприємством і просування продукції на ринок. Це основний метод зменшення витрат і всі наступні методи безпосередньо пов'язані з ним.

2. Розширення спеціалізації і кооперування. На спеціалізованих підприємствах з масово-поточним виробництвом операційні витрати значно нижчі, ніж на підприємствах, що виробляють цю продукцію в невеликих кількостях.

3. З ростом продуктивності праці скорочуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції, а отже зменшується питома вага заробітної плати в структурі витрат.

4. Найважливіше значення в боротьбі за зниження операційних витрат має дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства.

5. Створення ефективної внутрішньої фірмової системи комунікацій шляхом застосування різних інформаційних технологій [3].

Впровадження інновацій є головним чинником зниження операційних витрат та підвищення рівня рентабельності роботи підприємства. Розглянемо продуктові інновації. Нова продукція, освоєвана у виробництві, повинна задовольняти вимогам принципової новизни для даного підприємства, конкурентоспроможності та рентабельності виробництва. Саме ці чинники

оцінюються в першу чергу і є вирішальними при ухваленні рішення про впровадження нового виробу у виробництво. Конкурентоспроможність продукції визначається її якістю і ціною. Ясно, що підвищення якості передбачає використання більш дорогої сировини і матеріалів, дорогих технологій. Тому зниження операційних витрат при збереженні рівня якості має межу.

Шляхом створення нової продукції підприємство може досягти збільшення прибутку, розширення обсягів продажу, що сприятиме зниженню витрат підприємства [4, с. 38].

Технологічні і технічні інновації. Впровадження нових технологій у виробництво на багатьох підприємствах забезпечує вирішення наступних завдань: поліпшення якості продукції та нарощування обсягів виробництва за рахунок освоєння нових видів продукції; забезпечення дотримання екологічних норм виробництва і поліпшення умов праці; ресурсозбереження, економія енергії, води, сировини, скорочення витрат [4, с. 42].

Іншим напрямком зниження витрат виробництва є використання більш дешевої сировини, як правило, це заміна імпортової сировини на вітчизняне. При цьому для підтримки якості на належному рівні впроваджуються спеціальні технології для поліпшення якості вітчизняної сировини [3].

Організаційні інновації. Інновації в області організації виробництва і управління підприємством спрямовані на підвищення ефективності роботи підприємства і також передбачають скорочення операційних витрат підприємства на: організацію постачання підприємства сировиною і комплектуючими виробами; збут готової продукції і збільшення обсягів збуту; зменшення числа рівнів управління і підвищення його ефективності; економію витрат на оплату праці працюючих.

Наприклад, якщо на підприємстві організаційні інновації спрямовані на підвищення централізації управління підприємством, то централізація управління поставками сировини і матеріалів дозволить скоротити витрати на постачання за рахунок збільшення розміру партій закупаваних матеріалів. А централізація збуту дозволить знизити витрати на збут готової продукції [3].

Таким чином, впровадження інновацій – це дуже розповсюджений спосіб зниження витрат, який застосовується в різних галузях промисловості. Операційні витрати підприємства можна знизити за рахунок впровадження у виробництво науково-технічного прогресу, використання наукових методів організації виробництва і праці.

Отже, можна зробити висновок, що всі типи інновацій, що проводяться на підприємствах, включаючи продуктові інновації, технологічні інновації та навіть організаційні, тим чи іншим чином передбачають отримання деякого економічного ефекту від свого впровадження, спрямовані на зниження операційних витрат підприємства: економію сировини і матеріалів, електро- і теплоенергії, витрат на управління підприємством і просування продукції на ринок.

1. Шелудько В.М. *Фінансовий менеджмент: підручник* / В.М. Шелудько / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2013. – 375 с.

2. Юдіна О.І. *Оцінка впливу інновацій на збереження ресурсів підприємства* / О.І. Юдіна // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». – 2015. – № 5. – 108-117 с.

3. Заянчуковская Н.В. *Новая продукция и снижение издержек производства – главные элементы инвестиционной деятельности предприятий в современных экономических условиях* / Н.В. Заянчуковская, Г.В. Пухова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bkg.ru>.

4. *Інноваційний менеджмент: навч. посібник* / Л.І. Михайлова, О.І. Гуторов, С.Г. Турчина, І.О. Шарко. – Вид. 2-ге, доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 234 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС- ДІАГНОСТИКОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗА УМОВИ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У СУСПІЛЬСТВІ

© Червонецька Н.В., 2017

На сучасному етапі еволюції господарювання, якому притаманні глобалізація, динамізм та невизначеність, проблеми системи управління ефективністю діяльності підприємств набувають першочергового значення. Для досягнення позитивних результатів необхідні нові підходи до системи управління бізнес-діагностикою.

Тому використання методів бізнес-діагностики необхідно для забезпечення ефективного управління підприємством.

Даній проблемі присвячували свої праці такі вітчизняні і зарубіжні вчені, що належать до різних економічних шкіл, як Л.Абалкін, Т.Н.Бурбела, О.О.Воронін, М.І.Лисенко, Ю.М.Лопатинський, Л.А.Познякова, С.Ф.Покропивний, О.З.Стожок та ін.

Об'єднавши усі три терміни «ефективність», «управління» та «система» доцільно дати визначення такому головному поняттю як «система управління ефективністю діяльності підприємства». В жодній науковій статті або періодичному виданні не приводилося його визначення.

Саме тому було самостійно визначено, що «система управління ефективністю діяльності підприємства – це сукупність елементів або способів впливу на рівень отримання результату діяльності підприємства».

Успішне функціонування системи управління ефективністю діяльності підприємства багато в чому визначається ефективністю її організаційного забезпечення. Система організаційного забезпечення управління ефективністю діяльності підприємств являє є взаємопов'язаною сукупністю внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень з окремих питань планування, формування, розподілу і використання прибутку і несуть відповідальність за результати цих рішень [1, с.165].

Багато вітчизняних підприємств стикаються з проблемою системи управління ефективністю діяльності і потребує детального дослідження і визначення можливих альтернативних рішень, щодо удосконалення системи управління ефективністю діяльності підприємства.

І.М. Бойчик та Й.М. Петрович висували підходи розгляду чинників впливу на систему управління ефективністю діяльності підприємства з точки зору внутрішніх чинників. Вони пов'язані з підвищенням технічного рівня виробництва, вдосконаленням управління, організації виробництва і праці, зміною обсягу і структури виробництва, поліпшенням якості природних ресурсів тощо [2, с.112].

Проаналізувавши всі наукові підходи до визначення чинників, які обумовлюють стан системи управління ефективністю діяльності підприємства можна запропонувати нову їх класифікацію за умови концепції інноваційного розвитку у суспільстві.

Чинники впливу на стан системи бізнес-діагностики діяльності являють собою:

- розумові та фізичні можливості людини, її спроможність здійснювати управлінську діяльність;
- засоби виробництва, за допомогою яких людина, колектив, суспільство виробляє все необхідне для життя, тобто підсилює розумові та фізичні здібності людини;
- соціальні умови, які сприяють розкриттю творчих здібностей окремого працівника і колективу в цілому;

- сукупний вплив попередніх чинників, посилені їх інтеграцією [3, с.252].

Основними етапами проведення діагностичних досліджень є:

- підготовчий (організаційний) етап;
- інформаційне забезпечення діагностики;
- ідентифікація стану об'єкту;
- підготовка звіту;
- впровадження обґрунтованих рішень.

В управлінській діяльності велику роль відіграє людський інтелект, використання обчислювальних систем, інформаційне забезпечення праці керівників та спеціалістів. Специфіка сучасних систем, об'єктів і суб'єктів управління складається у примноженні творчих здібностей людини за рахунок інтеграції науки, техніки і виробництва. Велике значення мають професійний рівень керівника, його творчі здібності, рівень формалізації накопиченого досвіду, здатність швидко приймати та реалізовувати управлінські рішення [4, с.143]. все це можливо за умови концепції інноваційного розвитку у суспільстві.

Удосконалення системи управління ефективністю діяльності підприємства було розглянуто на прикладі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Визначені основні впливові показники: фондоддача, коефіцієнт оборотності оборотних коштів та коефіцієнт рентабельності оборотних активів. Кожен з зазначених показників за умови концепції інноваційного розвитку у суспільстві повинен показувати тенденцію до збільшення.

Для подолання проблеми удосконалення системи управління ефективністю діяльності підприємства необхідно застосовувати усі перелічені показники комплексно. Рухаючись у ногу з часом потрібно застосовувати нові методики оцінки дієвості показників системи управління ефективністю діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», що пропонує ринок інновацій.

1. Харів П. С. *Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів: монографія* / П. С. Харів. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 233 с.
2. Бойчик І.М. *Економіка підприємства* / І.М.Бойчик, М.І.Харів – Львів: Сполом, 2001. – 212 с.
3. Фурсіна О. В. *Класифікація інновацій та зміст інноваційної діяльності* / О. В. Фурсіна // *Науковий вісник НЛТУ України*. – 2010. – №20.11. – С. 249-255.
4. Покропивний С.Ф. *Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навч. по-сіб.* / С. Ф. Покропивний, В. М. Колот. — К.: КНЕУ, 2004. — 352 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ПО ВИЗНАЧЕННЮ ВПЛИВУ ПОКАЗНИКІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ НА ЇХ ВАРТІСТЬ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Мусієнко В.Д., Ширков І.В., 2017

Останнім часом сучасну економічну науку дедалі більше цікавлять такі економічні категорії як конкурентоспроможність та вартість бізнесу. Це об'єктивно пояснюється роками сформованими тенденціями у світовій економіці, а саме: збільшення ролі суперництва, вплив глобалізації, швидкоплинність економічних циклів у досить різних сферах господарювання, постійна потреба відповідати на виклики зовнішнього середовища та адаптуватись під новостворені ринкові умови. Адже в нинішніх ринкових умовах запорукою успіху для підприємства є активна участь у господарюванні, діалозі із суспільством, корегування курсу розвитку підприємства під швидкозмінні ринкові умови. Не менш важливим аспектом даної проблеми є аналіз показників, які характеризують конкурентоспроможність та водночас мають вплив на вартість підприємства. Такий аналіз дозволяє управляти вартістю, збільшуючи місце підприємства на ринку, розвиваючи сферу діяльності, нарощуючи обсяги виробництва та збуту.

Низька конкурентоспроможність (КП) вітчизняних підприємств [1] свідчить про необхідність аналізу в Україні усіх складових соціально-виробничих відносин. Очевидною є потреба зміни принципів і методів прийняття управлінських рішень на рівні кожного суб'єкта господарювання, особливо в умовах нестабільної ринкової економіки. Такий підхід визначає необхідність аналізу суті та можливостей щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства як основного засобу покращення становища підприємства на ринку. Формування конкурентних позицій та іміджу фірми не можливе без гідної конкурентоспроможності, що виступає ключовим інструментом боротьби, особливо в умовах загостреної фінансово-економічної кризи.

Зазначимо, що основними факторами впливу на ефективність і конкурентоспроможність сучасного підприємства стають знання, інтелектуальний капітал та їх інноваційно-технологічні здобутки у вигляді нових товарів, нових технологій, а також нових потреб суспільства та нових можливостей щодо більш якісного та ефективного їх задоволення. В цих умовах найбільш адекватною вважається інноваційно-технологічна модель отримання конкурентних переваг.

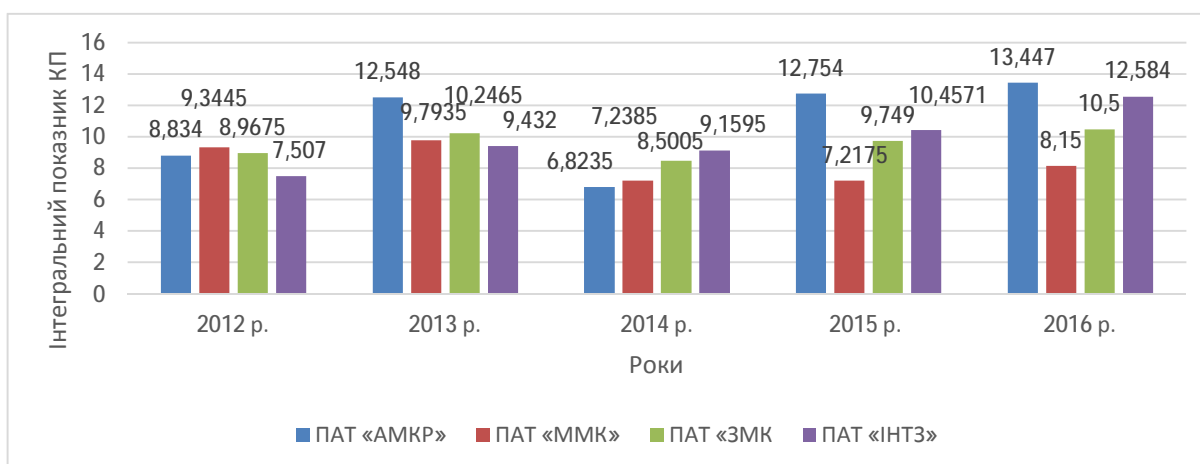

Рис. 1. Динаміка розрахованих інтегральних показників конкурентоспроможності групи металургійних підприємств України за 2012-2016 рр.

Зростання конкурентоспроможності та її підтримка на гідному рівні є стратегічно важливим завданням кожного вітчизняного підприємства. Вирішення цієї проблеми ускладнене визначенням вдалих стратегій та обсягів інвестицій на їх реалізацію, до того ж останні найбільш доцільно здійснювати у інноваційно-технологічний, інформаційний та людський фактор. Варто зазначити, що інвестиції у непосильні до самоінвестування фактори (технології, кваліфікований персонал та ін.) в розвинених країнах здійснює держава із різнорівневих бюджетів.

Як було досліджено раніше [2], сучасні тенденції металургії мають динамічний характер. В межах попередньої наукової роботи були розраховані інтегральні показники конкурентоспроможності групи металургійних підприємств.

В Україні пріоритетами розвитку металургійної галузі, безумовно, є модернізація та реконструкція виробництва, енерго- та ресурсозбереження, поліпшення якості та підвищення конкурентоспроможності металопродукції. Але головне завдання полягає в зміцненні законодавчої бази для виключення можливості яких-небудь дій з боку комерційних та окремих владних структур, які можуть завдати шкоди національним інтересам шляхом безплатного виведення з державної власності найцінніших промислових активів.

Підсумовуючи, важливо зазначити, що серед причин, які гальмують інноваційний розвиток підприємств зокрема виступають економіко-політичне становище, рівень корумпованості та крадіжок, криміногенна ситуація, настрої суспільства. Головними кількісно вираженими показниками інноваційної активності має бути кількість та якість патентів, впровадження технологій.

Як показало дослідження, врахувати інноваційний фактор при розрахунку показників конкурентоспроможності досить важко, головним чином через не публічність інформації стосовно новацій підприємств у офіційних джерелах. Це, в свою чергу, унеможливує повноцінну роботу аналітиків-науковців, які б потенційно могли скоригувати стратегію розвитку підприємства відповідно до результатів дослідження КП. Основною і єдиновірною перспективою ми вбачаємо збільшення публічності промислових підприємств для науки, адже остання покликана на покращення функціонування галузі.

$$EV / EBITDA = f(G, Ke, MARG, T) = f(G, BETA, DUM, MARG, T) \quad (1.1)$$

Сучасний бізнес також заінтересований у дослідженні питання вартості. Наприклад бізнес-портал [3] виражає вартість бізнесу через таку функцію (1.1). Вона залежить від: маржинальності бізнесу (MARG), країни, в якій працює компанія (DUM), від галузі (BETA), податкової ставки (T), можливості зростання компанії в найближчі роки (G), вартість власного капіталу компанії (Ke). Також, на вартість компанії впливають не тільки внутрішні чинники, а й зовнішні - наприклад, так звані «країнові ризики». Україна з 2016 р. має держризик більше 25%.

За перспективу в дослідженні розуміємо подальшу розробку системної методики аналізу КП та вартості, із кількісним виміром інтегрально інноваційного фактору впливу на КП – вартість. Також серед перспектив можливе створення системи постійного моніторингу стану ІПП в режимі онлайн, комісії при кабінеті міністрів із сприяння ІПП, енергозаощадження, ресурсоекономії, ресурсозаміщення. Результатом має стати створення реально працюючого органу влади, який стане просвітителем і спонукателем підприємств до новацій. Можливо навіть розробляти систему мотивації та заохочень, щоб максимально швидко підійняти економіку на декілька щаблів вище. Таким чином Україна більш впевнено зможе себе почувати на глобальному ринку, та навіть почати диктувати нові інноваційні тенденції.

1. *Левицька А.О. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства: вітчизняні та закордонні підходи до класифікації / А. О. Левицька // Формування ринкових відносин в Україні. - 2014. - № 1. - С. 138-142.*

2. *Ширков І.В. Мусієнко В.Д. Проблеми і перспективи визначення показників конкурентоспроможності підприємств металургійного комплексу України на засадах інноваційного розвитку / І.В. Ширков, В.Д. Мусієнко // Формування ринкових відносин в Україні. – № 6. – 2016*

3. *Бізнес-портал www.probusiness.by*

4. *Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 272 с.*

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©Обрєзкова Ю.Ю.,2017

Метою інноваційного типу розвитку країни полягає в отриманні максимального економічного ефекту від кожної одиниці впровадженої ідеї або товару. Можна стверджувати, що в даний час в Україні державної інноваційної політики не існує. Разом з тим інтелект і знання є одним з головних резервів країни. Для його застосування у країні є головне - це освічені кадри та наука, але, на жаль, вони практично не використовуються, тому що немає внутрішнього попиту на інтелектуальні знання, а також немає фінансової можливості для того щоб втілити інноваційні задуми у реальність. [1, с. 253].

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинених країнах та потребам інноваційного ринку. Скорочення обсягів фінансування науково-технічного комплексу та відсутність дієвої державної науково-технічної політики не дають підстав для висновку про наявність реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку. Реформування науково-технічного комплексу побудовано за принципами частих змін цілей та завдань, без урахування загальновідомих факторів функціонування та розвитку науково-технічного потенціалу.

Нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності в Україні є фрагментарною, суперечливою і недосконалою. Виконання прийнятих законів в інноваційній сфері є незадовільним. Однак є визначеними підходи і кількісні орієнтири щодо здійснення структурних змін в стратегії розвитку України на період до 2025 року, де основною метою є підвищення впливу інновацій та економічне зростання України. Все це свідчить, що структура і принципи управління інноваційним розвитком в Україні потребують докорінних змін. Ці зміни повинні бути спрямовані на вирішення основних проблем інноваційного розвитку економіки. Особливості процесу економічних трансформацій накладають свої риси на реалізацію інноваційної політики. Насамперед, як зазначалося вище, в перехідній економіці, яка характеризується нестабільністю економічних відносин та інституційною й інфраструктурною недовершеністю, реалізація повного інвестиційного циклу є вельми утрудненою та потребує значних витрат. Додаткові труднощі встановлює активне входження перехідних країн до глобалізованої економіки. Підвищення відкритості економіки запроваджує суттєві обмеження ефективності економічної політики держави, в тому числі – і в інноваційній сфері. Перед урядами, які здійснюють економічні трансформації, стоїть триєдине завдання щодо здійснення структурної перебудови всього комплексу економічних відносин відповідно до потреб ринкової економіки, потреб відкритої економіки, потреб запровадження інноваційного типу розвитку та побудови основ постіндустріального суспільства. [2, с. 77].

Зазначена деформація структури промислового виробництва стала неминучою внаслідок відсутності державної промислової політики та переорієнтації товаровиробників на наявний платоспроможний попит, передусім за кордоном. Через це галузі які виробляють продукцію з низьким ступенем переробки зазнали великих збитків. Частка в експорті товарів неблагородних металів та виробів з них зросла з 13.6 % у 2016 р. до 18.2 % за січень-лютий 2017р. З огляду на посилення відкритості української економіки (за підсумками першого півріччя 2016 р. зовнішній оборот товарів і послуг склав 66.4%) негативний ефект від неефективної структури зовнішньої торгівлі посилюється.

В економіці України домінують низькотехнологічні галузі виробництва, які можна віднести до малонаукоємних галузей: добувна і паливна – 0,8–1 %; харчова, легка промисловість, агропромисловість – 1,2 %. У цілому домінує відтворення виробництва 3-го технологічного укладу (гірнична металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія та ін.). Відповідно майже 95 % вітчизняної продукції належить до виробництв 3-го та 4-го технологічних укладів

Низький рівень наукоємності вітчизняного виробництва визначається не тільки дефіцитом коштів та недостатністю стимулів і пільг, але й структурою економіки. За умов збереження існуючої структури економіки навіть при збільшенні ВВП на 3–5 % за рік неможливо досягти її реального розвитку, тому що за існуючої структури економіки зростання ВВП на 1 % потребує ще більшого зростання витрат для цього. З метою досягнення необхідних позитивних змін в масштабах і динаміці зростання ВВП необхідно перейти до інноваційної моделі структурної перебудови економіки. [3, с. 38].

В Україні сконцетровано великий науковий потенціал, є багато відкриттів і винаходів, напрацьовано багато інноваційних проектів в ресурсозбереженні, в біотехнології, у лазерній техніці тощо. Необхідно визначити найбільш проривні напрямки, в які, у відповідності до критичної точки фазового переходу, можна мінімально додати інвестиції у вигляді ресурсів і відбудеться перехід в нову якість - в інноваційний рентабельний бізнес, який буде формувати інфраструктуру для інших сфер діяльності

1. Арутюнян С.С. Інноваційна складова нової моделі економічного розвитку України у посткризовий період / С.С. Арутюнян, Р.Р. Арутюнян // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 691. – С. 253–257

2. Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В.А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Т. 1. – С. 76–82.

3. Данік Н.В. Інноваційний розвиток економіки України / Н.В. Данік // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка – 2012. – № 2 (28). – С. 36-39.

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

©Овчаренко Т.С.,2017

Розвиток інноваційної діяльності є одним з найважливіших системних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності будівельної продукції. Світовий досвід свідчить про те, що сталий розвиток виробництва і підтримка його конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі залежить не стільки від ресурсних можливостей, скільки від впровадження інновацій. Здійснюючи політику регулювання і стимулювання інноваційного розвитку, держава змушена постійно вирішувати проблему балансу розподілу суспільних ресурсів. Криза в будівельній галузі викликана через значне скорочення іпотечного кредитування банками, ріст цін на енергоносії, зростання цін на більшість товарів та послуг вироблених в Україні, значний рівень інтегрованості економіки України в загальносвітову економіку, зростання рівня світової інфляції. Визначення стратегічних напрямів розвитку держави та тенденції щодо інтегруванням України в Європу і світове співтовариство стимулює створення інноваційно- інвестиційної моделі розвитку України. Адже виробництво конкурентоздатної продукції в сучасних умовах можливе лише на інноваційній основі, а матеріальну базу сучасної будівельної галузі створює інвестиційний потік.

Однак відбулося суттєве погіршення ситуації у будівельній галузі та суміжних з нею галузях, що пояснюється впливом ряду об'єктивних обставин: обмеження інвестиційних можливостей бюджету та населення внаслідок подорожчання і зменшення доступності кредитних ресурсів, нестабільність грошово-валютної політики, інфляційні очікування та значне зростання цін. Відповідно скоротився внутрішній попит на будівельні матеріали та збудоване житло[1]. Активізація інноваційної діяльності у будівництві потребує нових форм та методів упровадження досягнень науки і техніки, насамперед за рахунок розширення інноваційного ринку.

Основними недоліками розвитку інноваційного ринку будівельної галузі є неринковий характер формування цін, безсистемність у визначенні безпосередніх замовників та споживачів виконаних розробок; відсутність аукціонних торгів інноваційними розробками та проектами, відсутні інноваційні біржі та ефективна реклама; відчувається дефіцит маркетингових досліджень, низька питома вага витрат на інноваційну діяльність у капіталовкладеннях будівельної галузі тощо. Державне регулювання інноваційного ринку (в рамках максимальної гармонізації законодавства України до міжнародних стандартів, прийнятих в розвинутих країнах світу) передбачає пільгове оподаткування і кредитування інноваційної діяльності у будівельній галузі.

На нашу думку, державна стратегія, орієнтована на забезпечення інноваційного розвитку України, повинна бути спрямована на виконання потрійного завдання: безпосереднє здійснення заходів національного та регіонального рівнів, які сприятимуть підвищенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, інтенсифікації процесу опанування науковими знаннями та новими технологіями, всебічному розвитку людського капіталу; заохочення здійснення суб'єктами національної економіки інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування з метою збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань; заохочення попиту суб'єктів національної економіки на інноваційні продукти, технології, знання, створення сприятливих умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність та побут населення. Отже, інноваційний розвиток України повинен базуватися на: провадженні цілеспрямованої державної промислової та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень, як пріоритетної складової загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави, забезпеченні єдності структурної та інноваційної політики; створенні сприятливих інституційних умов для інноваційної діяльності в країні; правового забезпечення інноваційної діяльності підприємств; запровадження дієвого пільгового режиму здійснення інноваційної діяльності; удосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності; застосуванні засобів захисту національного ринку, виробництва та капіталу, заохоченні їхнього розвитку, стимулюванні інноваційної спрямованості останнього; послідовному збільшенні сукупного попиту, вдосконаленні інфраструктури

ринків з метою підвищення частки складних, наукоємних продуктів в особистому та виробничому споживанні; створенні умов для реалізації вітчизняними підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках, підтримки конструктивної конкуренції на внутрішньому ринку, яка заохочуватиме підприємства до інноваційної діяльності; диверсифікації організаційних форм функціонування національної економіки, забезпеченні співпраці малих, середніх та великих підприємств, підтримки провідних великих підприємств та об'єднань, які мають змогу реалізувати загальнодержавні інноваційні пріоритети, розвитку науково-виробничої кооперації, венчурного бізнесу, промислово- фінансової інтеграції, в тому числі – на міжнародному рівні; забезпеченні тісної інтеграції виробництва, фінансів, науки, освіти з метою сприяння випереджувальному розвитку науково-технологічної сфери; конверсії "тіньових" капіталів та залученні "тіньового" сектора до сфери легального обігу фінансових ресурсів, інвестування і розширення на цій основі власних ресурсів підприємств для інноваційної діяльності; пріоритетному розвитку людського капіталу як основи майбутнього постіндустріального суспільства.

У свою чергу, система прикладних пріоритетів інноваційного розвитку будівельної сфери складатиметься із стратегічних напрямків досліджень з позиції перспективи та універсальності застосування його результатів і глибини ефекту, що впливає на розвиток суспільства, а також перспективність дослідження з погляду світових та національних тенденцій наукового розвитку. Така ситуація викликає необхідність уточнення пріоритетів з метою їхньої систематизації і визначення таких напрямів у регулюванні інноваційного розвитку будівельної сфери, що будуть відповідати задачам інноваційного розвитку національної економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок прикладних пріоритетів будівельної сфери та законодавчо визначених пріоритетів інноваційного розвитку економіки України[2]*

Пріоритети інноваційного розвитку України на 2015-2021 роки	Пріоритети інноваційного розвитку будівельної сфери
Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії	Введення в експлуатацію нових та переоблаштування існуючих інженерних мереж з урахуванням вимог енергозбереження
Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки	Розбудова об'єктів, комплексів споруджень та комунікацій, що відповідають сучасним тенденціям технічного розвитку
Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій	Створення ресурсних умов для проведення НДДКР, а також освоєння новітніх технологій будівельного виробництва і будівельних матеріалів
Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу	Введення в дію сучасних об'єктів агропромислової сфери й їх технічне переозброєння
Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики	Будівництво сучасних та модернізація існуючих об'єктів охорони здоров'я на основі новітніх технологій
Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища	Створення а реалізація проектів промислових, інфраструктурних та інших об'єктів, що включають в себе системи збереження навколишнього середовища
Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки	Проектування, будівництво та реконструкція об'єктів інфраструктури з урахуванням вимог сучасного соціального та технічного забезпечення

*Складено автором

1. *Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації: аналітична доповідь Центру Разумкова.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf.

2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»: Закон України : [затв. 8 вересня 2011 р. № N 3715–VI], Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – №19–20. – ст. 166.

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

© Олійник С.В., 2017

Бюджетна політика виступає одним з головних інструментів регулювання економічних процесів в умовах розвитку ринкової економіки, без якої неможливо забезпечити реалізацію програм довгострокового розвитку країни, зростання добробуту населення, покращення діяльності суб'єктів господарювання. Сучасна бюджетна політика має ефективно здійснювати перерозподіл результатів економічної діяльності, оскільки саме вона передбачає формування та реалізацію діяльності, спрямованої на збільшення обсягів інвестиційних потоків в інноваційну сферу, яка перетворилася у важливий чинник конкурентоспроможності і прискореного економічного розвитку держав.

Основним питанням здійснення інноваційної діяльності і її фінансування було присвячено ряд наукових праць: І.Ансофа, І.Бланка, А.Гриньова, І.Балабанова, Т. Зеленської, В.Ковальова, Дж. Гітмана, О.Гриценка та ін. Не дивлячись на достатню кількість проведення різноманітних досліджень з проблем фінансування інноваційної діяльності, та аналізу їх джерел, ця проблема потребує подальшого наукового розгляду.

Відповідно до цілей інфраструктура інноваційної діяльності включає такий комплекс взаємопов'язаних систем: 1) систему інформаційного забезпечення, яка дає доступ до баз і банків даних для всіх зацікавлених суб'єктів, незалежно від форм власності; 2) експертизи (включаючи державну) інноваційних програм, проектів, пропозицій, заявок; 3) фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності, використовуючи різні джерела надходження коштів (ресурси підприємницьких структур, інвестиції інших країн, кошти інвестиційних фондів тощо); 4) сертифікації наукової продукції, відповідні послуги у сфері метрології, стандартизації, контролю якості; 5) просування нововведень на регіональні, міжрегіональні, іноземні ринки, включаючи виставкову, рекламну, маркетингову діяльність, патентно-ліцензійну роботу, захист інтелектуальної власності; 6) підготовку кадрів для інноваційної діяльності в умовах ринкової економіки.

У Національній доповіді «Інноваційна Україна 2020» відзначається: «Україна сьогодні також належить до країн, які декларують важливість інновацій для вирішення нагальних соціально-економічних проблем країни. Водночас структурно-технологічні зрушення, що відбулися в роки незалежності, значною мірою мали стихійний характер, а основні механізми зростання продовжують концентруватися в групі галузей, чия конкурентоспроможність в основному залежить від використання екстенсивних факторів виробництва і потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, ґрунтуючись на експорті сировинних товарів і продукції нижчих виробничих переділів, що обумовлює низьку конкурентоспроможність економіки, нееквівалентний обмін та значне відставання країни в соціально-економічному розвитку» [1].

Впровадження вдалої бюджетної політики здатне упорядкувати ситуацію в інноваційній сфері, виступити каталізатором активізації та стимулювання інноваційного розвитку. За даними Державного комітету статистики України, протягом 2013-2015рр. загальна сума витрат на фінансування наукових і науково-технічних робіт в Україні зростає [2] (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності

Роки	Загальна сума витрат, млн грн	У тому числі за рахунок власних коштів млн.грн.			
		Власних	Державного бюджету	Іноземних інвесторів	Інших джерел
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014*	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015*	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Як видно з таблиці 1, за останні роки у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності ключовими є власні кошти підприємств та організацій, частка яких у загальній структурі впродовж складає від 72% до більше 90% у 2015 р. Участь держави у фінансуванні інноваційної діяльності, включаючи місцеві бюджети у 2015р. склала менше 1%. Порівняно з 2014 р. фінансування зменшилось майже у 6 разів.

Проведемо розрахунок питомої ваги витрат державного бюджету на інноваційну діяльність у структурі ВВП України (табл. 2).

Таблиця 2

Витрати державного бюджету на інноваційну діяльність в Україні

Показники	Роки		
	2013	2014	2015
ВВП, млн. грн.	1454931,0	1566728,0	1979458,0
Загальна сума витрат державного бюджету на інноваційну діяльність, млн. грн.	9562,6	7695,9	13813,7
Питома вага витрат державного бюджету на інноваційну діяльність в структурі ВВП України,%	0,65	0,49	0,69

Джерело: розраховано автором на основі [3]

Розрахунки таблиці 2, дають змогу визначити, що за три роки питома вага витрат державного бюджету на інноваційну діяльність у структурі ВВП України складала не більше 0,7%. В той час як, у розвинутих країнах, прямі державні витрати на наукові інноваційні проекти становлять 2-5% ВВП. У наступні роки погіршилась. Але у 2016 р. відбулись парламентські слухання, на яких було запропоновано збільшити у загальному фонді Державного бюджету України на 2017 р. обсяги видатків на науку на 1млрд. 499, 3 млн. гривень. Однак ці пропозиції при прийнятті Державного бюджету України на 2017 рік не були враховані. На сферу науки з державного бюджету у 2017 році спрямовується 6 337 185,5 тис. гривень або 0,24 % ВВП.

У 2015 р. в Україні впроваджено одну з найбільш інноваційних державних реформ, а саме електронну систему закупівель ProZorro. А з 1 серпня 2016 року вона стала обов'язковою для всіх. Ефективність відкритих е-закупівель підтверджується колосальними сумами економії бюджетних коштів (більше 3 мільярдів гривень за період функціонування системи), можливістю громадського моніторингу за процедурою закупівель, зростанням довіри бізнесу до держави. Процес тендерного відбору - дуже простий: організатор хоче придбати товар, постачальники пропонують свої варіанти і ціни - аукціон навпаки. Але сформована в Україні модель фінансування розвитку інноваційної сфери стримується неефективними механізмами залучення прямих іноземних інвестицій, відсутністю системного підходу до використання світових досягнень науково-технічного прогресу, асиметричним розвитком економічних інститутів в різних сферах, розвитком прискореними темпами низькотехнологічних сфер та галузей економіки [4].

Розробка та реалізація дієвого механізму бюджетного регулювання інноваційного розвитку має спиратися на науково обґрунтовані положення, у тому числі в частині посилення взаємозв'язку бюджетного регулювання із циклічністю економічного розвитку, підвищення рівня обґрунтованості бюджетного планування та прогнозування, впровадження дієвого механізму

використання бюджетного дефіциту, зниження частки державного боргу у валовому внутрішньому продукті, обмеження збільшення державних видатків виходячи із темпів економічного зростання на інноваційній основі.

В умовах розвитку ринкової економіки особливо важливе державне регулювання інноваційного розвитку країни. Запровадивши одну успішну інноваційну реформу, систему ProZorro, яка вже за такий короткий час, продемонструвала свою економічну ефективність, не слід зупинятись. Сьогодні, державне фінансування в Україні необхідне наукомістким галузям економіки, щоб вони стали конкурентоспроможними на світовому ринку, роблячи ефективною, економіку країни в цілому.

1. "Інноваційна Україна — 2020": основні положення Національної доповіді (стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 13 травня 2015 р.) / В. М. Геєць // Вісник Національної академії наук України. - 2015. - № 7. - С. 14-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnapi_2015_7_5

2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>

4. Гриценко О.В. Формування фінансових ресурсів для забезпечення інноваційного розвитку економіки України / О.В.Гриценко // Вісник ДДФА: Економічні науки. – 2015. - №1(31). – С.128-138.

ИННОВАЦIЙНИЙ КЛАСТЕР «БIОДОЛИНА» ЯК УСПIШНИЙ ПРИКЛАД ТРАНСКОРДОННОГО СПIВРОБIТНИЦТВА

© Онiпко Т.А., 2017

В умовах посилення iнтеграцiйних процесiв у свiтовiй економiцi набуває актуальностi проблема розвитку транскордонного спiвробiтництва. Однiєю iз нових форм транскордонного спiвробiтництва є транскордоннi iнновацiйнi кластери, що сприяють соцiально-економiчному та iнновацiйному розвитку прикордонних рiвонiв, а також пiдвищенню iх конкурентоспроможностi.

Транскордоннi кластери охоплюють сумiжнi прикордоннi територiї сусiднiх держав, до складу яких входять iнституцiї та фiрми, розмiщенi по обидва боки кордону. Тому транскордоннi кластери можна визначити як групи незалежних компанiй та асоцiйованих iнституцiй, якi географiчно зосередженi в транскордонному рiвонi; спiвпрацюють та конкурують; спецiалiзуються в рiзних галузях, пов'язанi спiльними технологiями та навичками, взаємодоповнюють одна одну, що зрештою надає можливiсть отримати синергетичнi та мережевi ефекти, дифузiю знань i навичок, досягти спiльних цiлей [1, с. 59–60].

Однiєю з особливостей транскордонних кластерiв є те, що iх учасники розташованi у рiзних податкових, митних, законодавчих середовищах сусiднiх країн, однак можуть мати спiльнi пiдприємства та органiзацiї, користуватися спiльною iнфраструктурою i функцiонують, насамперед, на транскордонних ринках. Окрiм цього, iнтенсивнiсть мережевих взаємодiй у транскордонному кластерi обмежується наявнiстю кордону, який створює додатковi бар'єри для вiльного руху товарiв, робочої сили, капiталу. Бар'єрами для налагодження транскордонної спiвпрацi також можуть бути вiдмiнностi в менталiтетi, традицiях, мовi, культурi тощо.

Свiтовий досвiд, зокрема європейський, свiдчить про те, що транскордоннi кластери є однiєю з найефективнiших форм транскордонного спiвробiтництва. У країнax-членах Європейського Союзу (ЄС) пiдтримка розвитку транскордонних iнновацiйних кластерiв забезпечується не лише на нацiональному, а й на загальноєвропейському рiвнi [2, с.11]. Вiдтак транскордоннi рiвони країн-членiв ЄС повною мiрою включилися в процеси кластеризацiї, тим самим отримуючи синергетичнi ефекти на транскордонних ринках.

Нинi в межах ЄС дiє чимало транскордонних iнновацiйних кластерiв, у тому числi у високотехнологiчних галузях економiки: кластер у галузi наук про життя (фармакологiя, бiотехнологiї, медицина) «Долина Медiкон» (Ересуннський рiвон, що охоплює територiї Данiї i Швецiї); нiмецько-голландський кластер «Твенте», який спецiалiзується на виробництвi пластмас, металообробцi i бiомедицини; бельгiйсько-голландський кластер високих технологiй та iнновацiй «Долина Доммель»; португальсько-iспанський автомобiльний кластер; транскордонний кластер iз виробництва скла (Верхня Австрiя, Баварiя, Богемiя) [3, с. 22].

Успiшним прикладом транскордонного спiвробiтництва є бiофармацевтичний кластер або кластер у галузi наук про життя «Бiодолина» («Biovalley»), який має на метi стати провiдним центром бiотехнологiй не лише в Європi, але й у свiтi. Кластер було започатковано в 1996 р. у долини Верхнiй Рейн (на територiї трьох країн – Францiї, Швейцарiї, Нiмеччини). Вiн охоплює французький рiвон Альзас, кантони пiвнiчно-захiдної Швейцарiї та нiмецьку землю Баден-Вюртемберг.

Важливу роль у виникненнi «Бiодолини» вiдiграла пiдтримка з боку мiсцевих та рiвональних органiв влади. Поява «Бiодолини» вiдзначилася унiкальним поєднанням чинникiв спонтанностi та цiльового планового пiдходу. З одного боку, злиття двох фармацевтичних пiдприємств «Ciba-Geigy» та «Sandoz» у пiдприємство-гiгант «Novartis», яке сталося в 1996 р., призвело до скорочення трьох тисяч висококвалiфiкованих працiвникiв, бiльшiсть з яких виявили бажання зайнятися пiдприємницькою дiяльнiстю. З iншого боку, програма мiжрiвонального спiвробiтництва ЄС «INTERREG II» (1994–1999 роки), яку фiнансував Європейський фонд рiвонального розвитку, забезпечила значну частку фiнансування з метою створення кластера (близько 40% вiд загального бюджету в 2,2 млн. євро). Решту

фінансових ресурсів надали дев'ять місцевих та регіональних партнерів, які являли собою як державні, так і недержавні структури. Крім створення трінаціональної мережі співпраці, програма «INTERREG II» також забезпечила створення нових підприємств малого та середнього бізнесу в регіоні. За період 2002–2006 роки в рамках програми «INTERREG III» «Біодолина» отримала додаткове фінансування у розмірі 2,4 млн. євро, 36% від якого надав ЄС, а решту забезпечили 16 фінансових партнерів. Метою програми «INTERREG III» було перетворення створеної мережі на трінаціональний біофармацевтичний кластер і підвищення рівня обізнаності з «Біодолиною» в Європі та світі. «Біодолина» продовжила користуватися коштами у рамках програм «INTERREG IV» (2007–2013 роки) та «INTERREG V» (2014–2020 роки), що свідчить про тривалий інтерес і зобов'язання з боку ЄС.

Основними напрямками діяльності кластера «Біодолина» є фармацевтика, біотехнології та медичні технології. Нині у кластері «Біодолина» зосереджено 50 тис. кваліфікованих працівників, включаючи 15 тис. учених (30%), 600 компаній, які діють у галузі наук про життя (350 – фармацевтичних і біотехнологічних компаній та 250 компаній з виробництва медичної техніки), 10 університетів та науково-дослідних інститутів, які охоплюють близько 100 тис. студентів; 14 технологічних парків; 2 крупних європейських центра медичних досліджень – «the European Science Foundation» і «the European Pharmacopoeia». До чотирьох базових структур кластера належать: «Alsace Biovalley» (Франція), «Biovalley Basel» (Швейцарія), «Biovalley Deutschland E.V.» та «Biovalley Platform Germany» (Німеччина) [4].

У біофармацевтичній галузі зайнято близько 10% населення транскордонного регіону. На даний час у кластері «Біодолина» функціонують штаб-квартири або філії таких відомих інноваційних компаній як «Sanofi-Aventis», «Novartis», «Hoffmann-La Roche», «Pfizer Deutschland GmbH», «Johnson & Johnson» тощо. Загалом на території «Біодолини» розташовано близько 40% крупних фармацевтичних виробників світу. Тут зосереджена значна кількість науково-освітніх установ, науково-дослідних центрів, висококваліфікованих людських ресурсів. У кластері діють три відомі університети – Фрайбурзький (Німеччина), Базельський (Швейцарія) і Страсбурзький (Франція), а також відомий Технологічний інститут Карлсруе (Німеччина).

У кластері «Біодолина» проводяться дослідження світового рівня за участю науковців університетів, державних та приватних дослідницьких лабораторій, Нобелівських лауреатів у галузі медицини та хімії. Також задіяні офіси трансферу технологій, зокрема «Conectus» в Ельзасі, відділ інновацій у Технологічному інституті Карлсруе, відділ трансферу технологій при Фрайбурзькому університеті та «Unitecra» (швейцарська організація, що займається трансфером технологій). Наукові платформи, які діють у рамках кластера, забезпечують реалізацію новітніх послуг з метою діагностування, включаючи скринінгові послуги, послуги спектроскопії, клінічні дослідження і т.д.

Безперечно, «Біодолина» – це транскордонний регіон, сприятливий для досліджень та інновацій у галузі наук про життя з високою концентрацією передових учених та наукових інститутів. Тут діють кращі фармацевтичні та медичні компанії, стартап-компанії, біо-інкубатори, тренінгові центри.

Отже, однією із сучасних форм транскордонного співробітництва є транскордонні кластери, які об'єднують учасників на добровільних засадах, вільно розміщених у транскордонному просторі. Враховуючи успішний досвід функціонування транскордонного інноваційного кластера «Біодолина» доцільною для України вважаємо державну підтримку транскордонних кластерних ініціатив з метою взаємовигідного співробітництва вітчизняних підприємств та організацій із підприємствами та організаціями сусідніх країн, включаючи Білорусь, Молдову, Польщу, Румунію, Словаччину, Угорщину. Перспективним, на нашу думку, є створення в прикордонних регіонах України транскордонних транспортно-логістичних та туристично-рекреаційних кластерів.

1. *Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції : монографія / Н. А. Мікула, В. В. Засадко. – К. : НІСД, 2014. – 316 с.*

2. *Розвиток транскордонного співробітництва: науково-аналітична доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2015. – 52 с.*

3. *Передовий досвід розвитку кластерів. For the Programme Sustainable Economic Development and Employment Promotion (SEDEP) in the Ukraine. – Київ, 2009. – 67 с.*

4. *BioValley, the Place to boost your research and business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biovalley.com/wp-content/uploads/2012/05/BAT-plaq-BV-bien-montee.pdf>*

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА У СТВОРЕННІ І РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ПІДПРИЄМСТВА

© М.І. Петренко, П.В. Іванюта, 2017

Підприємства всіх видів і форм власності, постійно стикаються з необхідністю інвестицій, тобто з вкладенням коштів (внутрішніх і зовнішніх) в різні програми та окремі заходи (проекти) з метою організації нових, підтримки і розвитку діючих виробництв (виробничих потужностей), технічної підготовки виробництва, отримання прибутку та його збільшення, а також інших кінцевих результатів, наприклад природоохоронних, соціальних та ін., тобто – це грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, технології, машини і устаткування, ліцензії, в тому числі і на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно або майнові права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку (доходу) і досягнення соціального ефекту.

Його невід'ємною частиною є розробка кошторису, що визначає вартість інвестиційного проекту. Проект – це технічні матеріали (креслення, розрахунки, макети новостворених будівель, споруд, машин, приладів тощо), попередній текст якого-небудь документа (плану, договору), план, задум [1, с. 24 – 25]. Поняття «проект» може включати в себе задум (проблему), засоби його реалізації (вирішення проблеми) і одержувані в процесі реалізації результати.

Для реалізації інвестиційного проекту, зокрема з метою підвищення інноваційного потенціалу, складають бізнес-план [2, с. 11 – 21]. Складання бізнес-плану необхідне з багатьох причин: він дає можливість простежити через певні проміжки часу досягнення результатів роботи і тим самим отримати можливість відреагувати належним чином на потенційні проблеми, що можуть виникнути як на початку діяльності, так і в її розвитку, і за необхідності змінити або відкоригувати бізнес-стратегію. Тому бізнес-план є основним документом, що дозволяє обґрунтовувати і оцінювати можливості інвестиційного проекту, визначати доходи і витрати, розраховувати потік реальних грошей, аналізувати беззбитковість, окупність та інші показники [3, с. 52]. Це спеціальний інструмент управління проектом, форма викладу техніко-економічного обґрунтування, широко використовується в практиці інвестиційного проектування. Основне завдання бізнес-плану – дати цілісну системну оцінку перспектив проекту.

Слід мати на увазі, що нерідко розробка бізнес-плану передує процесу техніко-економічному обґрунтуванню інвестицій (ТЕО). Він може бути альтернативою попереднього обґрунтування (ПТЕО), наприклад в нескладних проектах, і замінювати ТЕО, а в більш складних – служити підсумковим максимально компактним документом. Разом з тим він повинен бути і достатньо докладним, щоб, ознайомившись з ним, потенційні інвестори та інші учасники змогли отримати досить повне уявлення про пропонувані проект і зрозуміти його цілі [4, с. 338 – 343].

Світовий досвід виробив найрізноманітніші форми залучення капіталу в інноваційні структури, диференціюючи їх за ступенем ризику, напрямом діяльності, стадіям зростання. Ступінь використання цих коштів визначається рівнем розвиненості фінансових і кредитних інститутів.

Але одним із важливіших шляхів підвищення інноваційної діяльності підприємств є управління витратами [5, с. 95]. Ефективне управління витратами повинно передбачати зменшення і усунення тих витрат, які не є доцільними, результативними для підприємства, тобто які не сприяють збільшенню обсягів виробництва і реалізації продукції, отриманню цільового розміру прибутку.

Джерелами витрат на інновації для підприємств можуть бути кредити з банківських установ, інвестиції, акціонерні вкладення пересічних громадян або працівників підприємств, реінвестованої частки прибутку, тому для підприємств треба створити інноваційний фонд на зразок чи на базі фонду амортизаційних відрахувань – для забезпечення роботи обладнання шляхом ремонту, статутного чи резервного фонду – для зберігання та виділення коштів на термінові потреби, а також обігові кошти (рис. 1) [6, с. 21]. Тут також вказані інвестиційні джерела, як одна з форм залучення фінансових ресурсів та здійснення витрат підприємства в різні стратегічні періоди інноваційної діяльності і реалізації інноваційних проектів.

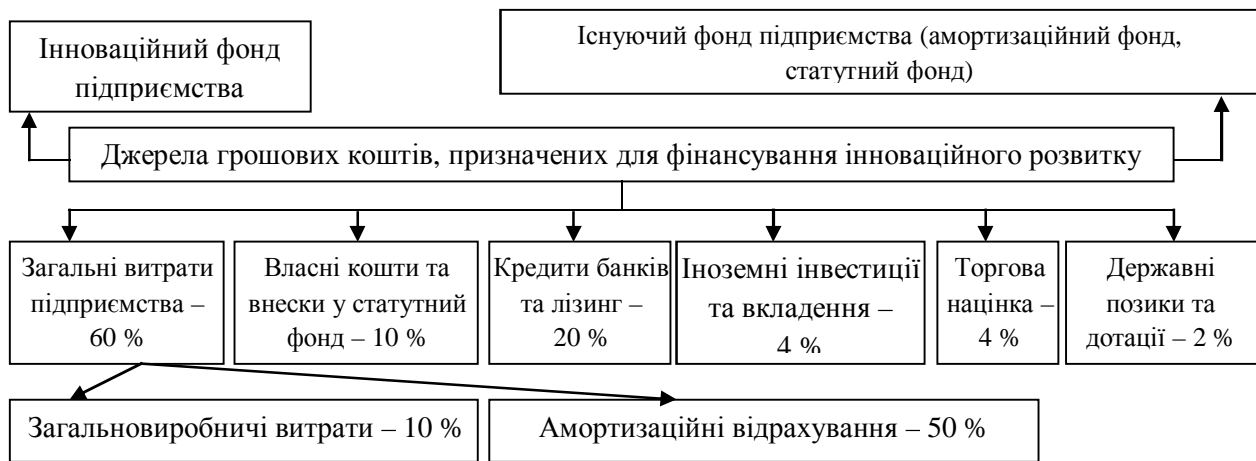

Рис. 1. Види джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств

В середньому витрати на інноваційну діяльність по кожному підприємству становить до 60 % серед загальних витрат. До витрат на інновації відносяться такі: витрати на створення, освоєння нових видів продукції; втрати на удосконалення технології виготовлення продукції та основних засобів; витрати на впровадження прогресивних управлінських систем.

Російським вченим Р.А. Фатхутдіновим пропонується така класифікація витрат на інновації [7, с. 225]:

- витрати некапітального характеру, пов'язані з удосконаленням технології та організації виробництва і поліпшенням якості продукції, а також підвищенням її надійності;
- витрати по створенню нових і вдосконаленню застосовуваних технологій;
- витрати щодо підвищення якості продукції, пов'язані з проведенням НДДКР ;
- витрати на НДДКР зі створення нових видів матеріалів і сировини;
- витрати на переоснащення виробництва.

Отже, до шляхів інноваційного розвитку відносяться методи управління витратами, що дозволить створити додаткові резерви залучення коштів та збільшити ефективність діяльності підприємств, здійснити розрахунки економічної ефективності від експлуатації нового обладнання та залучення капітальних вкладень, створити механізми реалізації інноваційної політики, які мають взаємозв'язок і базуються на показниках інвестиційної привабливості, тобто в подальшому спрямовані на підвищення рентабельності, оновлення виробничого обладнання, економію та раціонального використання ресурсів, зростання продуктивності праці на підприємствах.

1. Федулова Л.Н. Перспективи інноваційно-технологічного розвитку промисловості України / Л.Н. Федулова // Економіка України. – 2008. – № 7. – С. 24–36.
2. Золотогоров В.Г. Инвестиционное проектирование : [учебное пособие] / Золотогоров В.Г. – Мн. : ИП «Экоперспектива», 1998. – 463 с.
3. Медынский В.Г. Инновационное предпринимательство : учебное пособие / В.Г. Медынский, Л.Г. Шаршукова. – М. : ИНФРА – М, 1997. – 240 с.
4. Инновационный менеджмент. Справочное пособие. / под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева, Л. Э. Миндели. – С.-Пб. : Наука, 1997. – 560 с.
5. Идрисов А.Б. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций / А.Б. Идрисов, С.В. Картышев, А.В. Постников. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. – 272 с.
6. Петренко М.І. Бізнес-планування: основа стратегічного розвитку підприємств в ринкових умовах / М. І. Петренко, А.Г. Драбовський, П.В. Іванюта. – Вінниця : ВКІ, 2016. – 628 с.
7. Фатхутдінов Р.А. Инновационный менеджмент / Фатхутдінов Р.А. – 6-е изд., испр. и доп. – С-Пб. : Питер, 2008. – 448 с.

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Петренко Н.В., 2017

Згорання соціальних програм і зниження соціальних стандартів за останні роки призвели до лідерства нашої держави в рейтингу країн з найгіршим добробутом. На вимогу іноземних кредиторів було ухвалено рішення про скорочення соціальних видатків. Натомість, ключова вимога отримання фінансової допомоги від західних кредиторів, а саме, подолання корупції, дотримана не була.

Сьогодні тіньовий сектор економіки вилучає ресурси із процесу економічного та соціального відтворення, гальмує перехід до інноваційної моделі розвитку через брак інвестиційних ресурсів і неефективне відтворення людського капіталу. Основними каналами і схемами непродуктивного виведення капіталів є інвестиційні операції, операції з цінними паперами, дії у сфері зовнішньоекономічної діяльності, фіктивного страхування й перестраховування [1, с. 10].

Інноваційна діяльність є невід'ємною рисою цивілізованої держави. Вона може здійснюватися за рахунок безпосереднього бюджетного фінансування, так і шляхом наданням різноманітних преференцій, таких як пільгове оподаткування, пільгові кредити, тощо. Стимулювання інноваційної діяльності намагалася здійснювати й наша держава, але на даний час явних результатів це не принесло.

Нові наукові дослідження, нові технології є шляхом до економічного зростання і саме корупція є одним з перешкод здійснення інноваційної діяльності.

Знаючи, настільки корумпована країна, можна зробити прогноз, скільки інновацій вона отримає. Згідно даних Transparency International Україна в 2016 році посіла 131 місце зі 176 позицій у світовому рейтингу сприйняття корупції, опинившись поруч з Росією, Непалом, Казахстаном та Іраном [1].

На рис. 1 відображено динаміку Індексу сприйняття корупції для України за останні п'ять років.

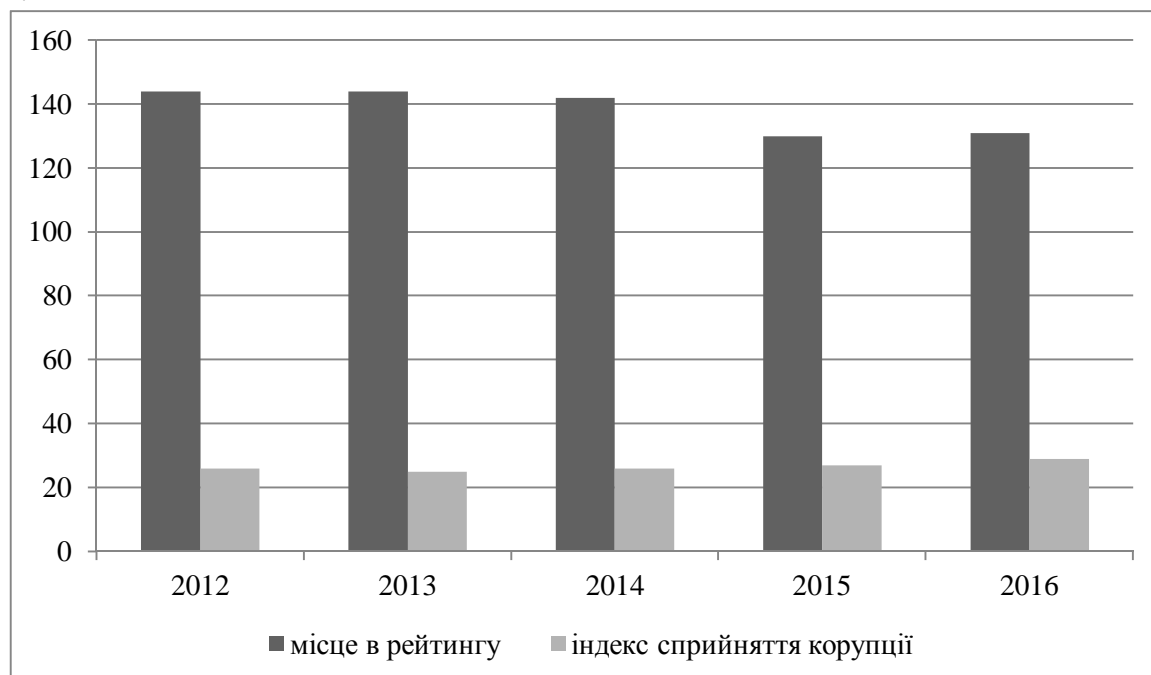

Рис. 1. Динаміка Індексу сприйняття корупції України

Складено автором за [2].

Експерти Світового банку оцінюють річну суму хабарів в Україні на рівні двомісячного торгового обороту країни [3].

Високий рівень корупції, суперечливість законодавчої бази в галузі інновацій є одними з основних причин низької інноваційної активності. Саме ця суперечливість призводить до корумпованості даної діяльності. Відсутність чітко визначених критеріїв відокремлення інноваційних проектів від «неінноваційних» призводить до широких дискреційних прав посадових осіб, котрі ухвалюють відповідні рішення. Як наслідок, будь-який проект можна визнати інноваційним і безпідставно користуватися наданими пільгами.

Отже, нестабільність і недосконалість інноваційного законодавства, високий рівень корупції є одними з основних перешкод на шляху підвищення активності інноваційної діяльності. Державі необхідно активніше діяти на шляху подолання корупції. Тобто, вирішення даного питання на законодавчому рівні призведе до розвитку інноваційної діяльності та вкладення капіталу у інноваційні проекти, що в свою чергу зведе до мінімуму корупційні прояви в ній і сприятиме розвитку економіки держави.

1. Гальчинский А. Становление инвестиционной модели экономического роста Украины / Гальчинский А., Левочкин С. // Экономика Украины. – 2004. – № 6. – С. 10.

2. Transparency International. (Електронний ресурс). Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediiive-pravosuddia-trymaiut-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni/>

3. Агентство стратегічних досліджень 2016 [Електронний ресурс]. – 2016. URL: <http://sd.net.ua/2012/03/09/rozwitok-korupciyi-scenarij-1-pesimistichnij.html>

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

© Погребняк А.Ю., Ліннік І.М., 2017

Важливий елемент зростання і розвитку всього виробничого процесу являється людина та її бажання працювати. Персонал будь-якої організаційної структури є представляє собою поєднання фізичних інтелектуальних здібностей, їх знання та досвід, який використовується у виробничому процесі і їх здатність працювати.

Однією з найбільш складних та головних проблем є пошук оптимальних шляхів щодо підвищення продуктивності праці персоналу. Постійне вдосконалення персоналом діяльності, пошук можливості підвищити продуктивність співробітників є ознакою продуктивності в праці на підприємстві. Таким чином, щоб правильно підібрати шляхи покращення продуктивності праці на підприємстві слід виділяти фактори, які визначають її рівень.

За характером впливу виділяють такі: організаційні, соціальні, економічні, технічні фактори.

Організаційні фактори включають в себе як правило, хороший вибір для територій, де знаходиться підприємство, раціональний поділ праці між групами працівників, покращення санітарних умов, навчання працівників тощо.

Технічні фактори включають в себе: перехід до автоматизації виробництва, збільшення потужності машин, створення нових технологій, збільшення встановленої потужності, розробка нових джерел енергії.

Серед соціально-економічних чинників, які сприяють зростанню продуктивності праці слід віднести [1]:

- вдосконалення підготовки працівників;
- дисципліна персоналу ;
- виховна робота, яка здійснюється в індивідуальному порядку;
- гарантія інформаційного забезпечення співробітників;
- ефективність освіти.

Коли виникає питання щодо поліпшення діяльності, майже всі менеджери прагнуть вкласти кошти в нове обладнання чи придбання нового додаткового обладнання або ж орендують нові приміщення. Звичайно, це теж необхідно. Проте, це не зовсім правильне рішення, так як, по-перше, треба прагнути підвищити ефективність роботи персоналу. Кожне підприємство має свої власні методи заохочення, мотивація і винесення доган працівників, але є ті, які проводяться скрізь. Виділяють такі способи підвищення продуктивності [2]:

- конкретність і ясність проблеми;
- залучення і заохочення персоналу;
- систематичне навчання;
- інформування працівників про результати;
- створення соціальних, економічних, організаційних та технічних умов для співробітників
- фінансове стимулювання росту професійної кваліфікації співробітників
- створення системи індивідуального заохочення працівників
- своєчасне висловлення подяки співробітникам, щоб допомогти зберегти їх рівень мотивації
- навчання нових співробітників і знайти способи їх задоволення.

Попереджувальні засоби , які сприятимуть співробітникам бути більш організованим.

Ця мотивація персоналу є важливим фактором у підвищенні продуктивності. Заохочення співробітників дасть змогу досягти поставлених цілей. У свою чергу, працівники сумлінно виконуватимуть свої обов'язки і будуть прагнути до досягнення загальних цілей і інтересів суспільства. Це може значно знизити плінність кадрів.

Таким чином, для підвищення ефективності діяльності підприємства підвищення продуктивності праці має вагомим значення. Основний фактор підвищення продуктивності працівників є стимулювання, заохочення. Фактори в виробничому процесі якимось чином впливають на здоров'я і здатність людини працювати на умовах праці, в тому числі: повага до гігієни, фізіологічних умов (нормальне навантаження розмір і темп роботи, комфортної роботи пози, відсутність емоційного стресу) естетиці (заспокійливий клімат для інтер'єрів і робочих місць, оточуючи озеленення). В майбутньому, управління персоналом на підприємстві має розробляти нові комплексні програми з підвищення продуктивності і взяти на себе за це відповідальність. Кадрова політика промислової організації повинна бути спрямована на зміцнення мотивації співробітників, навчання і розвиток персоналу.

1. М. А. Белов, Н. М. Євдокимова, В. Є. Москалюк та ін.; *Планування діяльності підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.* — К.: КНЕУ, 2011. — 252 с.

2. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчин М.І., Піча Ю.В. *Економіка підприємства* — К.: "Каравела"; Львів: "Новий світ - 2000", 2009. - 298 с.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Погребняк А.Ю., Ліннік І.М., 2017

Конкурентне середовище вимагає постійного вдосконалення підприємства. Щоб зберегти свої конкурентні позиції на ринку, підприємству слід, набути конкурентні переваги.

Основний спосіб отримати - це стати більш ефективним за рахунок використання заходів щодо поліпшення своєї власної діяльності і підвищення їх ефективності, послабити пряму конкуренцію, змінити ринкове середовище.

Так, як для реалізації двох останніх напрямів, підприємству необхідно залучати значні ресурси, то найбільш оптимальним та вагомим значенням у його діяльності буде реалізація першого напрямку – підвищення власної ефективності.

Під ефективністю виробництва слід розуміти загальні результати і відображення кінцевих результатів з використанням робочої сили та засобів і предметів праці протягом певного проміжку часу.

Виробничий процес для будь-якої бізнес-одиниці проводиться на основі правильної взаємодії трьох факторів: персоналу, праці і предметів праці. У разі використання наявних виробничих потужностей, бізнес-персонал виробляє суспільно корисну продукцію або надає послуги.

Основна проблема, щоб підвищити ефективність полягає в тому, щоб забезпечити найкращий результат для кожної одиниці витраченої праці, матеріального, фінансового та інших ресурсів. Таким чином, на макрорівні критерієм ефективності діяльності підприємства є зростання продуктивності праці.

Кількісне вираження цього критерію продемонстровано на основі показників економічної ефективності. Яка включає в себе наступні групи показників: загальні показники економічної ефективності, показники ефективності використання людської праці, показники якості продукції, показники ефективності використання основних засобів виробництва та ін. Під основними факторами щодо покращення ефективності виробничої діяльності підприємства слід розуміти покращення технічного рівня, покращення системи управління, виробництва, якості ресурсів.

Всі заходи, які сприяють зростанню економічної ефективності слід поділити на 3 напрями [1]:

I - управління ресурсами та витратами на підприємстві;

II - розвиток та покращення операційної діяльності;

III - поліпшення системи управління на підприємстві.

До першої групи можна віднести наступні дії та заходи, щодо покращення ефективності діяльності: дії щодо покращення поточної діяльності підприємства, зниження загальної ресурсоемкості підприємства, підвищення продуктивності праці.

До другої слід віднести такі дії та заходи: підвищення конкурентоспроможності продукції, постійне вдосконалення діяльності на всіх рівнях, які відповідатимуть сучасним нормам, вдосконалення результатів діяльності та впровадження результатів НТП в операційну діяльність підприємства.

Щодо третьої групи, то слід проводити заходи, які б сприяли мобілізації зовнішнім та внутрішнім факторам підприємства. До зовнішніх факторів відносять ті, керувати підприємство не може, так як вимагає значних структурних змін, а фактори внутрішнього середовища передбачають оперування ними на рівні підприємства

Проаналізувавши дані дії та заходи щодо поліпшення ефективності діяльності, то можна сказати, що всі вони є взаємозалежні [2].

Значенням проблеми ефективності виробничої діяльності підприємства є те, щоб забезпечити на кожному підприємстві ресурсів (витрат) максимально можливе збільшення обсягу виробництва.

З цієї причини, єдиний критерій ефективності діяльності підприємства є збільшення продуктивності праці.

Аналізуючи групу показників ефективності функціонування, підприємствам бажано дотримуватися деяких основних принципів, а саме [3]:

- відображення ефективності всіх наявних ресурсів;
- можливість використовувати різні показники ефективності управління виробництвом організації;
- забезпечити взаємозв'язк критерію та системи конкретних показників ефективності діяльності.

Отже, ефективність операційної діяльності підприємства - це комплексне поняття, яке відображає кінцеві результати використання ресурсів за певний промажіок часу, основною особливістю яких може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності з мінімальними витрати на оплату праці.

Успішна реалізація стратегії розвитку забезпечує реалізацію ефективної та конкурентоспроможної діяльності підприємства.

Проблема покращення ефективності господарської діяльності підприємства полягає в тому, щоб забезпечити максимально можливий результат на одиницю витрачених ресурсів.

Основними факторами для підвищення ефективності діяльності підприємства є підвищення технічного рівня, поліпшення управління, виробничих і кадрових змін в обсязі і структурі виробництва. Тільки раціональне використання усієї системи забезпечить адекватний темп зростання ефективності виробництва.

1. Іщенко І.І., Терещенко С.П. Оцінка економічної ефективності виробництва та затрат. – К.: Вища школа, 2014. – 187 с.

2. Отенко В.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / Бізнес Інформ. – 2014. – № 5.

3. Небава М.І., Адлер О.О., Козловський В.О., Лесько О.Й., Мокіна Ю.В. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства: навч. посібник / Небава М.І., Адлер О.О., Лесько О.Й. – Вінниця: ВНТУ, 2015. – 232с.

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЧЕРНІГІВЩИНИ

©Полковниченко С.О., 2017

Розвиток регіону, його конкурентоспроможність, привабливість для суб'єктів економіки і населення значною мірою залежить від якості інноваційного середовища, яке дає змогу створити умови для ефективного використання наявного інноваційного потенціалу, розробки, освоєння та впровадження нових технологій у всіх сферах економіки.

Інноваційне середовище трактується вченими як сукупність взаємопов'язаних суб'єктів інноваційного процесу та інноваційної інфраструктури, що характеризуються високою інноваційною активністю, діють у сприятливому інноваційному кліматі, який дозволяє через інноваційну поведінку реалізувати інноваційний потенціал регіону [1].

Інноваційне середовище формується під впливом різних факторів, які стимулюють інноваційну активність суб'єктів регіону або стримують її. До стимулюючих факторів відносяться: високий інноваційний потенціал та наукова активність регіону; висока інноваційна активність бізнесу; державна підтримка інноваційної діяльності, в тому числі фінансування; режим найбільшого сприяння для розвитку інноваційних підприємств регіону; інноваційна інфраструктура, розвинута система інформаційної підтримки; сприятливі умови комерціалізації наукових розробок; висока конкурентоспроможність інноваційної продукції; попит на інновації тощо.

Стримуючими факторами є: низька інвестиційна привабливість регіону; нестача інвестицій для реалізації інноваційного потенціалу; незатребуваність наукових розробок; відсутність дієвого механізму стимулювання інноваційної активності, слабке фінансування; неузгодженість дій уряду, бізнесу, науки, освіти, фінансових організацій; відсутність зацікавленості суб'єктів регіону в реалізації інноваційної діяльності; слаборозвинені інформаційні зв'язки учасників інноваційної діяльності; відсутність фінансових важелів та стимулів для наукових розробок; високі ризики, пов'язані з інноваційною діяльністю тощо.

Якість інноваційного середовища можна визначити як сукупність певних характеристик, якими повинно володіти інноваційне середовище для відповідності своєму призначенню. Ця сукупність характеристик повинна включати в себе показники технічного, економічного, соціального, інформаційного та наукового потенціалу середовища.

Висока якість інноваційного середовища регіону може бути забезпечена за рахунок: наявності розвиненої інноваційної інфраструктури як місця для створення інновацій, інвесторів як джерел коштів для реалізації інноваційних проектів, достатнього інноваційного кадрового потенціалу, потенційно здатного створювати та впроваджувати інновації, різноманітних посередників, розвиненого ринку і платоспроможних споживачів, з якими пов'язаний комерційний успіх інноваційних проектів.

Проведене дослідження інноваційного середовища Чернігівщини свідчить про стійку тенденцію до зменшення кількості організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи. Якщо в 2011 р. їх налічувалось 21, то у 2015 р. – лише 15, з яких тільки одна організація (6,7% їх загальної кількості) представляла заводську науку.

Загальний обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2015 р. становив 52,1 млн грн, що на 38% більше ніж у 2014 р., але на 23,2% менше ніж у 2013 р. На виконання цих робіт із бюджету надійшло 29,8% загального обсягу фінансування, що на 4,7% менше, ніж у 2014р. Кошти іноземних замовників становили 43,7%, власні кошти наукових організацій – 25,6%, замовників України – 0,9%. Інноваційну спрямованість мали лише 4,9% усіх

наукових та науково-технічних робіт, з яких 25,0% – нові матеріали, 17,5% – нові сорти рослин та породи тварин, 12,5% – нові технології, 5,0% – нові вироби [2].

Для останніх років характерно збільшення зайнятого населення з повною вищою освітою. Підвищення рівня освіти при наявності відповідних робочих місць, безумовно, покращує стан інноваційного середовища регіону. Водночас економічний спад, відсутність робочих місць, низька якість регіонального середовища життєдіяльності посилює міграцію населення і веде до відтоку кваліфікованих кадрів. У 2015 р. на Чернігівщині продовжувався відтік інтелектуального капіталу. Зокрема, на кінець 2015 р. в наукових організаціях області працювало 665 осіб, що на 10,9% менше ніж у 2014 р. [2].

Про слабку розвиненість інноваційної інфраструктури в Чернігівській області свідчить наявність незначної кількості і недостатньої різноманітності її об'єктів, спрямованих на підтримку підприємництва: бізнес-центри – 2; фонди підтримки підприємництва – 2; кредитні спілки – 24; біржі – 2; інформаційно-консультаційні установи – 3; агенції розвитку – 7 тощо [3].

Погіршують якість інноваційного середовища Чернігівщини застарілість основних фондів (капіталу), низька сприйнятливність підприємницького сектору до інновацій на фоні нестачі обігових коштів, нерозвиненість внутрішнього ринку області, зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; ускладнення відносин з основними торговельними партнерами.

За рівнем інноваційної активності Чернігівська область у 2015 р. займала двадцяте місце серед регіонів України. Частка підприємств, що займалися інноваціями в області, становила 13,3%, в Україні – 17,3%. Інноваціями в промисловості області в 2015 р. займалося 15 підприємств, в 2014р. їх кількість становила 32 (13,1% загальної кількості промислових підприємств), у 2013р. – 45 (20,7%) [2].

Серед основних причин погіршення інноваційного середовища регіону можна назвати політичну, економічну та фінансову нестабільність в країні, відсутність дієвих стимулів до оновлення засобів виробництва, недосконалий механізм банківського кредитування суб'єктів господарської діяльності, неефективність трансферу технологій, сировинну орієнтацію експорту продукції. Негативно відображаються на якості регіонального інноваційного середовища, низькій результативності інноваційної діяльності також несистемність та непослідовність у проведенні інноваційної політики держави, відсутність чітко структурованих її цілей та завдань.

Формування сприятливого інноваційного середовища повинно стати пріоритетним завданням держави, регіональних органів влади та бізнесу. При його вирішенні важливо забезпечити не тільки координацію їх цільових функцій, але й високу ступінь інтеграції з потенційними інвесторами та одержувачами інвестицій. Враховуючи особливості регіону, його наявні науковий, освітній, демографічний та інші потенціали, необхідно проаналізувати структуру інноваційного середовища, з'ясувати причини ігнорування інновацій реальним сектором, розробити механізм, що забезпечує перетворення наукових розробок в інноваційні товари, активне оновлення продукції і технологій.

1. Забуга Е. В. *Инновационная среда кластера [Электронный ресурс] / Е.В.Забуга // Современные технологии управления. – 2014. – №11(47). – Режим доступа: <http://sovman.ru/article/4703/>*

2. *Наукова та інноваційна діяльність у Чернігівській області. Статистичний збірник [Електронний ресурс].– Чернігів: Головне управління статистики у Чернігівській області, 2016. – 67 с. – Режим доступу: <http://chernigivstat.gov.ua/books/nauk.php>*

3. *Програма розвитку інвестиційної, зовнішньоекономічної та виставково-ярмаркової діяльності Чернігівської області на 2016-2020 роки «Чернігівщина – конкурентоспроможний регіон». – Чернігів, 2016. – 81 с. [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_sklykannia/3_sessiya/Chernigivshchina__konkurentospromozhniy_region.pdf*

ОСНОВНІ ВИДИ ТА НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

© Попадинець Н.М., 2017

Сучасний розвиток економіки країни все більше характеризується посиленням конкуренції на ринку та загостренням проблеми виживання торговельних підприємства, які для підтримки динамічного розвитку потребують ефективних інновацій які забезпечать якісні зміни внутрішніх процесів.

Сьогодні інновації можуть виступати як засіб для підвищення ефективності застосування внутрішніх резервів, так і засіб підвищення прибутку торговельного підприємства, який можна отримати через задоволення ринкового попиту та зниження витрат відносно конкурента.

Розробляючи та обґрунтовуючи напрями інноваційного розвитку роздрібних торговельних підприємств України необхідно зосереджувати увагу на тому, що традиційно інноваторство частіше пов'язують із виробничою діяльністю, а інноватором називають людину, яка має здібності генерувати нові ідеї, створювати нове, вишукувати можливості для створення нового, використовувати нетрадиційні шляхи й методи роботи, брати на себе ризик і відповідальність в ході реалізації цих ідей [1, с. 211-212]. Проте такі люди є не тільки на виробництві. Новації, нововведення, інноваційні процеси мають свою соціальну базу, своїх носіїв, а визначення предметної сфери інноватики не є повним без характеристики людського фактора цих процесів, його дієвої сили.

Нормативно-законодавча база інноваційної діяльності в Україні [2; 3; 4; 5; 6] сприяє впровадженню інновацій шляхом ефективного використання вибраного виду та напряму інноваційного розвитку роздрібною торгівлі.

Для підприємств роздрібною торгівлі є характерним кілька видів інновацій [7; 8]:

– радикальні – інновації, які пов'язані зі значними змінами у сфері інформаційних технологій і зумовлюють подальші зміни. Прикладом таких інновацій може слугувати система електронної торгівлі, яка сформувалася завдяки появі, розвитку та поширенню Інтернет;

– поступові – інновації, які характеризуються послідовним удосконаленням процесу торгівлі і незначною технологічною еволюцією. Прикладом таких інновацій є поступове збільшення комфортних зон обслуговування споживачів у загальній торговельній площі;

– локальні – інновації, що утворюються всередині відповідного торговельного сегменту. Вони не передбачають зміну технологій, але сприяють удосконаленню господарських відносин на споживчому ринку. Прикладом таких інновацій є копіювання відомих брендів;

– революційні – інновації, які замінюють традиційні технології новими, здатними зміцнювати існуючі відносини між суб'єктами споживчого ринку. Прикладом таких інновацій можна розглядати технологію електронного обміну даними між виробниками і торговельними підприємствами;

– технічні – інновації, що дозволяють торговельним підприємствам займати лідируюче положення на споживчому ринку, але, у той же час, споживачі можуть їх не помітити. Так, використовуючи спеціальну упаковку виробників, торговельні підприємства без зайвих торгово-технологічних операцій виставляють товари на прилавки, що дозволяє оптимізувати витрати і знизити ціни;

– архітектурні – інновації, які сприяють удосконаленню господарських відносин між суб'єктами споживчого ринку та дозволяють впроваджувати нові технології. Прикладом таких інновацій є відкриття торговельних закладів, де поєднуються процес торгівлі та складування, використовуються сучасні технології, здатні оптимізувати логістичні процеси;

– соціальні – інновації, які характеризуються незначними змінами технологій за відчутної еволюції купівельних звичок споживачів. Прикладом таких інновацій може бути відкриття цілодобових магазинів.

Також виокремлюють інтегральні інновації, що безпосередньо відбуваються всередині торговельних підприємств. Вони пов'язані із поліпшенням їх діяльності і призводять до підвищення ефективності господарювання. Інтегральні інновації діляться на: науково-технічні (пов'язані із провадженням на торговельних підприємствах нової техніки, технічних засобів, які полегшують працю персоналу); торгово-технологічні (нововведення, які змінюють процес торгівлі роблячи його простіше і легше, чи, навпаки, більш цікавим для покупців); організаційно-управлінські (нововведення, що стосуються організаційної структури, управління персоналом, різноманітних стратегій розвитку торговельних підприємств, що охоплюють весь комплекс маркетингу).

Інноваційний тип розвитку, як і будь-який інший, повинен здійснюватися у відповідних напрямках, які створюють конкурентні переваги і таким чином підвищити конкурентоздатність торговельної галузі. Такими напрямами є: формування інноваційної культури у сфері роздрібної торгівлі; впровадження нових методів, прийомів та інструментів в управління та організації процесу торговельної діяльності підприємства; створення ефективної інноваційної інфраструктури та системи інноваційного менеджменту для підтримки та управління інноваційним розвитком у сфері роздрібної торгівлі; використання нових видів ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних тощо), їх комбінацій і способів застосування у торговельній діяльності; стимулювання наявних у роздрібних торговельних підприємств до використання інновацій; використання у діяльності торговельного підприємства нового формату чи концепції торгівлі та впровадження нових форм і методів технології продажів; стимулювання збільшення кількості суб'єктів інноваційної діяльності у сфері роздрібної торгівлі; залучення зовнішніх інвестицій для реалізації інноваційного розвитку у сфері роздрібної торгівлі; надання споживачам нових видів торговельних послуг за збереження основного виду діяльності – продажу товарів

Визначені види та напрями створюють основу для переходу роздрібної торгівлі до інноваційного типу розвитку та визначають цільові групи впливу. Вони спрямовані на реалізацію основної мети – інноваційний розвиток підприємств роздрібної торгівлі.

1. *Ищейкін Т. Є. Інноваційний розвиток роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації України: напрями та завдання / Т. Є. Ищейкін // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 2 (53). – 2012. С. 211-216.*

2. *Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. // ВВР України. – 2002. – №36. – С. 266.*

3. *Про Концепцію розвитку внутрішньої торгівлі України: Постанова Кабінету Міністрів України №1449 від 12 грудня 1997 р. // www.rada.gov.ua*

4. *Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»: Постанова Верховної Ради 267 України №2632-VI від 21 жовтня 2010 р. // www.zakon.nau.ua*

5. *Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: розпорядження Кабінету Міністрів України №680-р від 17 червня 2009 р. // www.zakon.nau.ua*

6. *Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / за ред. В.І. Полохала. – К: Парламентське видавництво, 2009. – 632 с.*

7. *Dubé Jean-Pierre Cross-brand pass-through in supermarket pricing / Jean-Pierre Dubé, Gupta Sachin // Marketing Science. – 2008. – vol. 27 (3). – P. 324-333.*

8. *European Innovation Scoreboard (EIS) 2009. Comparative analysis of innovation performance // Pro Inno Europe Paper № 15. – European Union, 2010. – 76 p.*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

© Посохов І.М., Кабиш Г.Ю. 2017

Поняття «інноваційне середовище» з'явилося в 80-их роках ХХ ст. як засіб аналізу системних умов, що надаються економічним суб'єктам для виробництва нових ідей, продуктів, створення нових виробництв і розвитку нових ринків. Ключовим елементом для всієї системи відносин між характеристиками інформаційно-технологічного виробництва і виробничої просторової структури є розміщення технологічних інноваційних виробничих комплексів [1, с. 31].

Розглядаючи інноваційне середовище як невід'ємну складову інноваційного розвитку економічних систем, будемо виходити з визначення Ю. Кармишева, згідно з яким інноваційний розвиток на макроекономічному рівні характеризується особливою інноваційною спрямованістю цілей, шляхів їх досягнення, особливим інноваційним «налаштуванням» механізму державного впливу на економіку і ринкову самоорганізацію, обумовлену переважною орієнтацією ланок всіх сфер економіки на комплексне використання інновацій у виробництві товарів і послуг, перерозподіл форм і методів регулювання за результативністю впливу [2, с. 10].

Інноваційне середовище потрібно розглядати як сукупність учасників інноваційного процесу, що діють в межах власних компетенцій та впливають на стан інноваційної ситуації на макроекономічному рівні (рівні країни) та на мікроекономічному рівні (рівні підприємства). До інноваційного середовища країни належать держава, як законодавчий орган і як орган фінансування інноваційної діяльності, вітчизняні та іноземні інвестори, вищі навчальні заклади, які беруть участь в наукових дослідженнях та забезпечують підприємства висококваліфікованими кадрами промислові підприємства, що розробляють інноваційні технології, забезпечують споживачів інноваційною продукцією.

Ми погоджуємося з Аакером, що інноваційне середовище – це поєднання факторів економічного, політичного, правового, міжнародного, соціального, ринкового, соціокультурного характеру [3, 4].

Дослідження сучасних тенденцій інноваційної діяльності протягом останніх років демонструє необхідність державної підтримки фінансування промислового виробництва з метою підтримки конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку національної економіки, у той час, як країна має низький рівень впровадження та використання інновацій [5, 6].

Основними струмуючими чинниками інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств є: нестача фінансів, обумовлена наслідками триваючої фінансово-економічної кризи, що потрібні для активізації інноваційного розвитку промислових підприємств; відсутність державної підтримки інноваційної діяльності промисловості на законодавчому рівні, недостатній якісний рівень підготовки вітчизняними ВНЗ фахівців з інновацій, що здатні створювати та впроваджувати інноваційну продукцію та забезпечувати ефективний розвиток підприємств.

Виокремлено основні сучасні проблеми розвитку інноваційного середовища:

- відсутність механізмів концентрації існуючих ресурсів промислових підприємств на найбільш перспективних напрямках розвитку;
- наявність існуючих обмежень з боку патентно-ліцензійного, податкового, антимонопольного законодавства;
- відсутність залежності між збільшенням обсягу прибутку промислових підприємств і обсягів фінансування інноваційних досліджень і розробок;
- відсталість науково-технічної та матеріальної бази промислових підприємств.

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – Пер. с англ; под ред О.И. Шкаратана. – М.: Изд. ГУ ВШЭ, 2010. – 69с.
2. Кармышев Ю.А. Инновационный тип развития как фактор динамизации социально-экономических процессов / Ю.А. Кармышев // Сб. науч. трудов ТГУ им. Г.Р.Державина / Гл. ред. В.М. Юрьев. – Тамбов: Изд-во ТГУ, 2012. – Вып. 1. – 68с.
3. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление / Д. Аакер / Пер. с англ. Под ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 2012. – 544 с.
4. Копитко, В. І. Проблеми розвитку інновацій на регіональному рівні в Україні [Текст] В.І. Копитко // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 67-72. – ISSN 2415-8453.
5. Посохов І. М. Дослідження переваг, недоліків та проблем інноваційного розвитку сучасних корпорацій / І. М. Посохов // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. пр. – Харків : ХНАДУ, 2015. – № 4 (11). – С. 126-132.
6. Жадан Ю. В. Управління інноваційними ризиками на підприємствах олійно-жирової галузі / Ю. В. Жадан, І. М. Посохов // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : зб. тез доп. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 29 вересня-1 жовтня 2016 р. – Суми : ФОП Ткачов О.О., 2016. – С. 75-76.

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Проволоцька О.М., Смирнова О.І., 2017

В ринковій економіці інноваційна діяльність - один із найсуттєвіших вагомих чинників, які забезпечують підприємству стійкі ринкові позиції і дають змогу отримувати перевагу над конкурентами в тій галузі, яка є сферою його комерційних інтересів. І саме в умовах інтеграції України у світове співтовариство роль інноваційного розвитку в діяльності вітчизняних підприємств змушує стверджувати про необхідність якнайшвидшої активізації цієї діяльності.

Питанням, пов'язаним з вивченням теоретичних та практичних аспектів інноваційної діяльності, приділяється значна увага як вітчизняними так і іноземними науковцями, зокрема Й. Шумпетером, Р. Соллоу, О.А. Лапко, В.М. Гейсцем, П.С. Харівом, І.В. Федуловою, І.Г. Сокирською, Г.В. Возняком та ін. В той же час на сьогодні залишається відсутнім дієвий механізм фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

Саме тому метою даного дослідження є розробка рекомендацій щодо оптимізації джерел фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств на основі вивчення основних сучасних тенденцій даного процесу в Україні та в світі.

Проблема недофінансування інноваційного розвитку вітчизняних підприємств є характерною для економіки держави впродовж багатьох років (табл.1). За даними таблиці реальна величина витрат на фінансування інновацій вітчизняних підприємств зростала до 2007 р. включно. Вже в 2008 р. спостерігаємо зменшення витрат на інноваційну діяльність. У 2009 відбувся різкий спад - фінансування зменшилось приблизно на 40% порівняно із 2008 р. Такі зміни стали наслідком Світової економічної кризи 2008 року, яка торкнулася і України. В подальші роки спостерігалась тенденція до зниження фінансування, окрім 2011 року. В 2011 р. було підписано низку угод з Китаєм, йшла підготовка до проведення Євро-2012, що привабляло вітчизняних інвесторів. Саме тому в цей рік із загальної суми вкладень близько 45% припадає на інші джерела фінансування.

Аналіз структури джерел фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств дає змогу стверджувати, що основними інвесторами цієї сфери виступають безпосередньо власники підприємств (від 52,92% у 2012 р. до 97,20% у 2015 р.). При цьому в окремі роки досить значними були і вкладення іноземних інвесторів (29,97% - 2010 р, 17,77% - 2009 р.), і частка інших джерел фінансування (45,64% - 2011 р., 30,67% - 2008 р.). Частка коштів, виділених з державного бюджету була найменшою і коливалася від 4,47% у 2014 р. до 0,25% у 2013 р.

Дослідження особливостей фінансування інноваційної діяльності розвинених країн показало, що активну роль в цій сфері відіграють саме державні органи влади через створення державних економічних та адміністративних механізмів підтримки інновацій. У світовій практиці у зв'язку із підвищенням ролі держави у фінансуванні інновацій спостерігається підвищення наукомісткості продукції, яка становить в країнах ЄС 35 %, США — 25 %, Японії — 11 %, Сінгапурі — 7 %, Кореї — 4,5 %, Китаї — 2 %, в Росії — 0,13 %, тоді як в Україні — лише 0,05 % від ВВП [2, с.252].

Існування зазначеної тенденції пояснюється з одного боку - неспроможністю держави створити нормальне стабільне економічне середовище для розвитку інновацій, а з іншого - небажання інвесторів вкладати кошти в країну з нестабільною економічною та політичною ситуацією.

Підвищення ролі держави в створенні умов інноваційного розвитку вітчизняних підприємств є обов'язковим і в найближчому майбутньому повинно здійснюватися шляхом бюджетного фінансування, кредитування, державних замовлень, субсидій, грантів, податкових кредитів,

удосконалення законодавства, покращення інноваційної інфраструктури тощо. Така активна позиція держави сприятиме і підвищенню довіри потенційних інвесторів - і вітчизняних, і іноземних, коштів яких вітчизняна економічна система потребує сьогодні особливо гостро.

Таблиця 1

Динаміка та структура джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2000-2015 рр. (складено за даними [1])

Рік	Загальна сума витрат, млн.грн.	Індекс інфляції	Реальна сума витрат(приведена до 2000 року), млн.грн.	Структура джерел фінансування, %			
				власні кошти	кошти державного бюджету	кошти іноземних інвесторів	інші джерела
2000	1757,1	1,258	1757,1	79,64	0,44	7,57	12,35
2001	1971,4	1,061	1858,1	83,90	2,83	2,97	10,30
2002	3013,8	0,994	2857,7	71,07	1,51	8,76	18,66
2003	3059,8	1,082	2681,4	70,21	3,04	4,25	22,50
2004	4534,6	1,123	3538,6	77,21	1,40	2,48	18,91
2005	5751,6	1,103	4069,2	87,82	0,49	2,65	9,04
2006	6160,0	1,116	3905,1	84,60	1,86	2,86	10,68
2007	10821,0	1,166	5883,3	73,65	1,34	2,97	22,04
2008	11994,2	1,223	5332,1	60,56	2,81	0,96	30,67
2009	7949,9	1,123	3147,1	66,28	1,60	17,77	14,35
2010	8045,5	1,091	2919,1	59,36	1,08	29,97	9,59
2011	14333,9	1,046	4972,3	52,92	1,04	0,40	45,64
2012	11480,6	0,998	3990,5	63,90	1,95	8,67	25,48
2013	9562,6	1,005	3307,3	72,92	0,25	13,12	13,71
2014*	7695,9	1,249	2131,0	84,99	4,47	1,80	8,74
2015*	13813,7	1,433	2669,3	97,20	0,40	0,42	1,98

* – дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Єніфанова І.Ю. Світовий досвід фінансування інноваційної діяльності підприємств / І.Ю. Єніфанова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 249–254.

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

©Пугачевська К.Й., 2017

Без створення сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності неможливо досягти успіхів у економічному зростанні, підвищенні конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Саме роль держави, розробка системи механізмів та стимулів щодо інноваційної політики забезпечує соціально-економічний розвиток.

Питанням впливу інноваційного розвитку на соціально-економічний розвиток, конкурентоспроможність країни та її місце на світовому ринку присвячені наукові праці вітчизняних науковців О. Амоші, Л. Антонюк, А. Гальчинського, В. Геєця, О. Лапка, Л. Федулової та інших.

Підтримка інноваційної діяльності в країнах ЄС базується на наступних складових - організаційно-правовій, інституційній, фінансовій та інформаційній. На даний час у ЄС сформувалося усвідомлення того, що "регіони є двигуном економічного розвитку, який базується на дослідженнях, техніці та інноваціях". Так, у більшості країн-членів ЄС в основі управління інноваційним розвитком знаходиться взаємодія органів державної та регіональної влади. До обов'язків регіональних органів належить створення інноваційної інфраструктури та проведення кластерної політики, на макрорівні вирішуються питання національного значення [1, с. 197].

Щоб побудувати інноваційну економіку в умовах реалізації інтеграційних процесів, Україна повинна розвивати інноваційну політику. Яскравим прикладом зазначеного є накопичений досвід ЄС, де подолання розпорошення науково-технологічного потенціалу європейських країн і перехід співробітництва в цій галузі на якісно новий рівень стало важливим завданням інтеграційних процесів. Поштовхом до інноваційного розвитку ЄС було відставання Західної Європи від двох технологічних центрів - США і Японії, що могло призвести до втрати ключових позицій у світовій економіці й загостренню проблем науково-технологічного розвитку. Початком спільної політики в галузі науки й технологій вважається 14 січня 1974 р., коли Рада міністрів ЄС ухвалила рішення щодо координації окремих національних науково-дослідних політик і про визначення заходів у галузі науки й технологій [2].

Євросоюз узяв курс на створення конкурентоспроможної інноваційної економіки на саміті ЄС, що відбувся в 2000 р. у Лісабоні, де була оголошена мета розбудови найбільш конкурентоспроможної й динамічної економіки, заснованої на знаннях. Пріоритетними напрямками діяльності ЄС стали три галузі: науково-технологічна, інноваційна та освітня. Підсумком цього саміту стало визначення пріоритетів у розвитку інновацій: поліпшення інноваційного середовища шляхом посилення інноваційних складових усіх напрямів національних політик та їхньої інтеграції; стимулювання ринкового попиту на інновації й використання концепції «лідуючих» ринків, що передбачають підтримку ринків, найбільш сприйнятливих до нововведень; стимулювання інновацій у держсекторі, подолання бюрократичного консерватизму державною адміністрацією; посилення регіональної інноваційної політики.

Одним із ключових механізмів реалізації інноваційної політики ЄС вважаються рамкові програми, до сфери яких входять цілеспрямовані фундаментальні дослідження й доконкурентні технологічні розробки. «Горизонт 2020» - науково-дослідна інноваційна програма ЄС, розрахована на 2014–2020 рр. з бюджетом 80 млрд євро, що робить її найбільшою програмою підтримки науки й інновацій за всю історію Євросоюзу. Ядро «Горизонту 2020» становлять три основні пріоритети: 1) генерування передових знань для зміцнення позицій Євросоюзу серед провідних наукових держав світу; 2) досягнення індустріального лідерства й підтримка бізнесу, включаючи малі й середні

підприємства й інновації; 3) вирішення соціальних проблем у відповідь на виклики сучасності, визначені в стратегії «Європа 2020», за допомогою виконання всіх стадій інноваційного ланцюжка від одержання результатів досліджень до їхньої комерціалізації й виведення на ринок; 4) програма неядерних досліджень Об'єднаного науково-дослідного центру [2].

Державна інноваційна політика передбачає визначення органами державної влади цілей інноваційної стратегії та механізмів підтримки пріоритетних інноваційних програм і проектів. Основними напрямками для реалізації визначених цілей є: удосконалення механізму проведення моніторингу стану розвитку національної економіки, оптимізації системи державної статистичної звітності у сфері інноваційної діяльності; упровадження аналізу ефективності застосування механізмів державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності; проведення досліджень внутрішнього та зовнішнього ринків з метою підготовки пропозицій щодо визначення пріоритетів інноваційної діяльності.

Основними елементами європейської стратегії для України є: підтримка наукових досліджень та мотивація вчених, створення сприятливого середовища для інноваційної активності, захист інтелектуальної власності, інформаційна та фінансова підтримка наукових та науково-технічних досліджень.

1. Землянкін А.І. Нова інноваційна політика Європейського Союзу: досвід для України / А.І. Землянкін, І.Ю. Підоричева // Регіональна економіка. - 2013. - №2. - С. 193-201.

2. Федулова Л., Андроічук Г. Особливості розвитку інноваційної політики Європейського Союзу: виклики для України // Проблеми науки. - 2014. - № 7-8. - С. 40-43.

ІННОВАЦІЇ У ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

© Пушак Г.І., 2017

Сучасні умови ведення підприємницької діяльності швидкозмінні, розвивається активними темпами і прогрес. Інновації та новітні технології застосовуються в усіх сферах економіки, в тому числі і видавничо-поліграфічній галузі (ВПГ).

ВПГ є однією з сучасних інформаційних галузей, що швидко розвиваються. Дослідження світової ВПГ вказують на те, що найбільше інноваціям приділяють увагу у зв'язку з технічним прогресом, який сприяє появі нових технологій, які, по-перше, призводять до виникнення інноваційних форм подання тексту (електронне видання, аудіо-книга, інтерактивна цифрова книга (електронна книга-гра, книга з аудіовізуальним наповненням) тощо), по-друге, дають змогу змінювати формат друкованої книги задля відповідності вимогам часу і потребам споживачів (патворки, фліпбеки, книги з додатковими споживчими властивостями та ін.), по-третє, допомагають спростити процес створення друкованої продукції (технологія «друк на вимогу») [1].

В поліграфії застосовуються останні наукові досягнення обчислювальної техніки, електроніки, фізики, хімії та інших наук. Завдяки постійно зростаючим вимогам вітчизняних споживачів, невинно покращується сервіс, що, в свою чергу, стимулює до впровадження нової прогресивної техніки і технології, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Більшість вітчизняних поліграфічних підприємств займаються найбільш популярною діяльністю – друкуванням рекламних брошур, буклетів та листівок, візиток, етикеток, бланків, блокнотів та іншої продукції такого спрямування.

В сучасних умовах існує й значний попит на терміновий цифровий друк. І саме впровадження новітніх технологій дозволяє максимально знизити витрати на підготовку і друк будь-якої друкованої продукції. Всі етапи таких робіт переважно здійснюються в межах лише однієї цифрової друкарні, що значно спрощує виробничий процес. Сучасні комп'ютери та новітнє друкарське цифрове обладнання забезпечують надвисоку якість друку. Завдяки досягненням щодо комп'ютерної обробки зображень, підготовки до друку друкована продукція стає надзвичайно привабливою та конкурентоспроможною. Друк високоякісних кольорових зображень максимально наближає до оригіналу і, водночас, породжує нові можливості щодо художнього оформлення з метою підсилення виразності об'єкта. Новітні технології кольороподілу забезпечують високоякісне колірне і тональне зображення майже на будь-якій поверхні.

Інновації в поліграфії максимально забезпечують зниження трудомісткості робіт і скорочення чисельності працюючих, що в кінцевому результаті призводить до здешевлення друкованої продукції.

Нове обладнання в цифровій поліграфії спроможне забезпечувати відкриття нових напрямів діяльності вітчизняних підприємств. Сьогодні навіть невеликі друкарні, які обладнані сучасною технікою, спроможні конкурувати з великими підприємствами як в якості друкованої кольорової продукції, так і у її накладках. При цьому слід наголосити, що часто терміни виконання замовлення є меншими, а сервіс – кращим. Перевагою невеликих друкарень є те, що більшість з них орієнтовані на споживача і виконують будь-які обсяги робіт.

Перелік послуг цифрової поліграфії є досить широкий, а сучасне обладнання дозволяє виготовляти друковану продукцію різної складності оперативно та високоякісно.

Отже, використання інновацій вітчизняними видавництвами та друкарнями – це метод привертання уваги до власної друкованої продукції, спрощення процесу сприйняття інформації з точки зору зручності та комфорту, а також посилення їх конкурентоспроможності як на вітчизняному ринку, так і закордоном.

1. Водозька С. А. Інновації у видавничій галузі східноєвропейського регіону: прогностичні оцінки. / А. С. Водозька. – Актуальні питання масової комунікації. – Випуск 14, 2013. – С. 76-80.

СТРАТЕГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

© Пшик-Ковальська О.О., 2017

Невід'ємною складовою розвитку економіки країни є розробка та впровадження інновації. В Україні така складова економічного розвитку слабо функціонує. За оцінками експертів, фактичний рівень забезпечення економічного росту в Україні за рахунок технологічних нововведень української економіки коливається в діапазоні лише 5-10% [1].

Основними проблемами розвитку інновацій в Україні є наступні:

- недовіра інструменти стимулювання інноваційної діяльності на сучасних підприємствах з боку органів державної влади;
- недосконалість митного та податкового регулювання створює бар'єри для розвитку нових технологій;
- низький рівень довіри бізнесу до влади, що не сприяє формуванню ефективної інноваційної діяльності;
- низький рівень інвестицій та залучення інших фінансових ресурсів для розвитку інновацій в Україні;
- застарілість матеріальної та науково-технічної бази для розвитку та впровадження інновацій;
- відсутність такого виду конкуренції, як «інноваційна конкуренція», що не сприяє розвитку інновацій;
- недосконалість діючих механізмів зниження високотехнологічних ризиків;
- недосконалість правового захисту інтелектуальної власності;
- низький платоспроможний попит на нові засоби виробництва і ресурси;
- висока вартість нововведень і тривалий термін їх окупності.

Всі ці проблеми та інші супутні, які виникають в процесі реалізації будь-якої діяльності є тим бар'єром, що стримує розвиток інновацій в Україні. Зважаючи на це, доцільно зауважити, що першочерговим завданням створення умов для розвитку інновацій в Україні є формування дієвого законодавчого забезпечення яке б сприяло створенню такої правової платформи, яка б гарантувала безпеку інтересів усіх учасників інноваційної діяльності. Разом із тим невід'ємною складовою інноваційного розвитку є розвиток освіти та науки, які є рушієм прогресу будь-якого суспільства. Не менш важливою умовою розвитку та впровадження інновацій, є відповідне фінансове забезпечення. Джерелами фінансових ресурсів для розвитку інновацій є як кошти бюджетів та позабюджетних фондів, так і залучені кошти державної кредитно-банківської та страхової систем, позикові кошти у вигляді державних міжнародних запозичень (зовнішній борг держави), державних облігаційних, боргових, товарних та інших позик (внутрішній борг держави), а також власні кошти підприємств (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові суми відшкодування збитків, іммобілізовані надлишки основних і оборотних коштів, нематеріальних активів та ін.), залучені кошти, у т.ч. кошти, отримані від продажу акцій, та ін., іноземні та вітчизняні інвестиції, венчурні компанії і фонди, лізингові компанії, факторингові компанії [2].

1. Бурлака В. *Пріоритети інноваційного розвитку в українській економіці* / В. Бурлака // *Діловий вісник*. – № 12 (199). – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2010/dv1012131.ua.html>.

2. Пальчевич Г.Т. *Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення* / Г.Т. Пальчевич // *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. – №18,. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/53/1/6.pdf>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

© Рачинська Г.В., Коpecь Г.Р., 2017

Оптимальним варіантом розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного контакту між державою, безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, направлених на підвищення соціально - економічного благополуччя громадян, освітою в особі вищих навчальних закладів, що мали б виступати джерелом інноваційних ідей, і бізнесом, здатним здійснити фінансування інноваційних розробок.

Загалом, на нашу думку, середовище для бізнесу в Україні є дуже складним. Політична ситуація, механізм лобіювання власних інтересів, замість фінансування інновацій, низький рівень активності топ - менеджменту бізнесу і нерозуміння проблем відповідальності, цілісності, довготермінового розвитку справи. Якщо ми маємо намір рухатись у європейському напрямку, то повинні у цьому руслі розвивати національний бізнес.

Якщо говорити про взаємодію бізнесу та освіти, то ще одним викликом є неготовність української системи освіти запропонувати фахівців з аналітичним і критичним мисленням, з комунікаційними навичками - уміння зрозуміло і просто висловлювати власні думки і ідеї, уміння працювати в команді.

Вища освіта в сучасній Україні росте дуже швидкими темпами не зважаючи на кризові явища в економіці. Основними чинниками ефективної взаємодії ринку праці і професійної підготовки кадрів мали б бути такі: дієва система прогнозування потреб ринку у випускниках системи професійної освіти; соціальне партнерство між учасниками ринку освітніх послуг, бізнес-структурами та установами освіти; коректність стратегій промислової реструктуризації та інноваційно-інвестиційної політики.

Відомо, що визначальним чинником темпів соціально-економічного розвитку України, як і будь-якої іншої держави, є якість послуг із загальноосвітньої та професійної освіти. В системі освіти формується трудовий потенціал особистості, реалізація якого є рушійною силою розвитку суспільства, зростання рівня життя населення. Сьогодні Україна, не дивлячись на швидкі темпи зростання освітніх послуг, на жаль, за цими показниками посідає у світі досить низькі місця. Так, за питомою вагою високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту Україна посідає 22-е місце серед 29 можливих місць; малих і середніх інноваційних підприємств – відповідно 26 із наявних 27; робочої сили з вищою освітою – п'яте із 37; видатків на дослідження та розвиток, що фінансуються бізнесом, від загального обсягу фінансування – 27 із 33; видатків на дослідження та розвиток ВВП – 20 із 42 [1].

Ринок освітніх послуг не має змогу повністю забезпечити попит роботодавців та вчасно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку праці. З цього і випливає, що існують різні оцінки якості підготовки в навчальних закладах, з одного боку, та роботодавців – з іншого.

Підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців промислової галузі має ґрунтуватися на формуванні дієвого механізму узгодженості визначення поточної потреби підприємств у кадрах відповідно до професій та спеціальностей. Ринок освітніх послуг можна розглядати в двох аспектах: як самостійний елемент та як частину ринку праці.

Зацікавленість роботодавця, що є непрямим споживачем освітніх послуг, повинна перш за все впливати на підготовку фахівців, оскільки саме від нього залежить їх подальше працевлаштування. Однак сьогодні роботодавець є досить пасивним і фактично не бере участі в замовленні спеціалістів та підвищенні якості освітніх послуг. Бізнес зараз здебільшого вирішує проблему кадрів самостійно: створюючи корпоративні університети, внутрішні програми навчання, тощо. На короткотермінову перспективу це ефективно, але не є ключовою компетенцією бізнесу.

Дослідження Інституту соціології НАН України, свідчать, що близько 60 % українців не можуть знайти роботу за набутою спеціальністю, а 25 % готові пожертвувати спеціальністю заради отримання роботи [2]. Така розбалансованість ринку праці значною мірою виникла в результаті відсутності взаємодії між органами державного управління, системою професійної освіти, працівниками та роботодавцями.

Разом з проблемами розвитку інноваційного середовища є ознаки формування соціально - відповідального і активного бізнес - середовища, що на нашу думку, сприятиме позитивним змінам не тільки великих корпорацій, але і середніх, і малих фірм, і відповідно, інноваційних змін життєвого простору загалом. Так в дослідженнях Центру "Розвитку корпоративної соціальної відповідальності" виокремлено, що для переосмислення стратегії і тактики стійкого розвитку, фірмам недостатньо розвитку внутрішніх мотивів, потрібні і зовнішні чинники. У випадку з Україною, такими стимулами для багатьох стали економічні і політичні потрясіння, які внесли в сферу соціальної відповідальності новий термін - "усвідомленість". У 2014 - 2016 р. фірми розширили напрямки соціальної активності бізнесу, а саме:

- розвиток персоналу;
- екологія;
- розвиток територіальних громад;
- освітні проекти;
- розвиток корпоративного волонтерства, включаючи допомогу учасникам АТО[3]

Український бізнес можна умовно поділити на три групи:

Група 1. Компанії, які протягом останніх років інвестують в соціальні програми, мають стратегію і пріоритети, публікують звітність (ЕУ, "Воля", "САН ІнБев Україна", Група Метінвест і ін.).

Група 2. Компанії, для яких останні два роки стали новим етапом в розвитку корпоративної соціальної відповідальності або трансформації соціально - благодійних ініціатив в стійкі проекти і програми ("Нова пошта", "Галнафтогаз", Deloitte і ін.).

Група 3. Компанії, які тепер сфокусувались на виживанні і збереженні бізнесу.

Найбільший потенціал має друга група, яка вже усвідомлено орієнтується на стійкий розвиток і старається впроваджувати корпоративну соціальну відповідальність в своїй роботі. В основному ці спроби успішні, але ще далекі від етапу впровадження в бізнес - модель[3].

На нашу думку, в такій ситуації потрібний чіткий сигнал від держави, який може мати форму законопроекту по соціальній відповідальності бізнесу і оприлюдненню не фінансових показників великих бізнесових структур (для початку). Основними зацікавленими сторонами в розвитку такого інноваційного середовища (стейкхолдерами фірм) мали б стати співробітники, територіальні громади, споживачі, органи державної влади, органи місцевої влади.

1. Гнибіденко І.Ф. Ринок освітніх послуг і ринок праці: взаємодія і вплив на професійне навчання та профорієнтацію населення України / І.Ф. Гнибіденко // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення : збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції / упорядники: М.А. Міропольська, Л.М. Капченко, А.В. Алексєєва, Н.В. Савченко. – К. : ІПК ДСЗУ, 2008. – 456 с

2. Пропозиція робочої сили та попит на неї. Статистичні таблиці та графічні матеріали (оновлено 01.01.17) // Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350802>

3. Тактика и стратегия устойчивого развития бизнеса. Редакційні дослідження / Бизнес № 47/23.11.15, с. 4 -5.

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ЯК СТРАТЕГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©Рєпіна І.М., 2017

Як зазначають науковці, стрімке зростання значущості інновації супроводжується прискореною інтелектуалізацією суспільства де інновація як інтелектуальна діяльність перетворилася в основний фактор його розвитку. В результаті стали свідками появи нової науки – інноватики, яка сьогодні розвивається в різних напрямках, які пов'язані з інноваціями, інноваційною діяльністю, інноваційним бізнесом, інноваційним менеджментом, глобалізацією знань тощо. В межах її знаходять обґрунтування теорія, методологія і практика становлення нової економіки, а на її основі нового суспільства.

Інноватика доводить, що в постіндустріальному суспільстві вирішальну роль в успішності держав відіграють не території, не колонії, не сировина, а здатність генерувати нові знання й ефективно їх імплементувати. Знання та нова інформація - основа інновацій - нововведень, які переводять виробничу систему на новий, якісний, рівень.

Рівень інтелектуалізації суспільства, на нашу думку, яскраво презентує індекс розвитку людського потенціалу (*Human Development Index, HDI*) – інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. Розрахунок індексу розвитку людського потенціалу можна представити як середньоарифметичну величину, яка містить в собі єдність трьох компонентів: виходить з ВВП доходу, що припадає на душу населення і визначає купівельну спроможність; освіти, виходячи із загальної грамотності і кількості навчається молоді; загальної тривалості життя населення. Країни, що характеризуються показником нижче 0,55, мають на увазі наявність низького рівня людського розвитку, від 0,55 до 0,7 рівень характеризується як середній, від 0,7 до 0,8 як високий і відповідно дуже високий рівень передбачає оцінку вище 0,8.

Рейтинг країн за індексом людського розвитку був складений Програмою розвитку ООН і опублікований в "Доповіді про людський розвиток 2016" [1]. Згідно з опублікованими даними, Норвегія (0,949), Австралія (0,939), Швейцарія (0,939), Німеччина (0,926), Данія (0,925) та Сінгапур (0,925) складають шістку держав з дуже високим рівнем людського розвитку в світі. США знаходяться на десятому місці (0,920), а Японія на сімнадцятому (0,903). Російська Федерація посіла в рейтингу 49 місце (0,804), Білорусь – 52 (0,796), Казахстан – 56 (0,794), Грузія 70 (0,769), а Азербайджан – 78 (0,759). При цьому Україна, увійшовши до числа держав з високим рівнем людського розвитку поділила з Вірменією 84-ю позицію в рейтингу (0,743). Україна крок за кроком наближається до спільноти європейських народів, намагається посісти між ними належне їй місце, засвоїти їхні найкращі здобутки, а також збагатити власними інтелектуально-творчими та духовно-моральними надбаннями. Слід зазначити, що з 1990 року українські показники індексу розвитку людського потенціалу підвищилися на 5,2 %; тривалість життя при народженні зросла на 1,3 року, середня тривалість навчання збільшилася на 2,2 року, а очікувана тривалість навчання — на 2,9 року; проте ВВП на душу населення знизився на 31,9 %. Разом із цим, результати України залишаються нижчими за середні показники країн, що належать до групи з високим рівнем людського розвитку, і нижчими за середні показники по країнах Європи і Центральної Азії.

Нині для України необхідним є запуск масштабних процесів самоорганізації суспільства, в основі яких повинні бути останні наукові досягнення, системні закономірності і методи нового типу. Інтерація індивідів, груп і соціальних інститутів повинна бути спрямована на узгодження дій по досягненню загальних цілей. У випадку з нашим суспільством - забезпечення первинних потреб максимальної кількості членів суспільства і побудова живучого суспільного організму в умовах агресивного

зовнішнього середовища завдяки розвитку інтелектуального потенціалу та підвищення результативності інтелектуальної діяльності.

Інтелектуалізація суспільства активізує трансформаційні перетворення в економіці України. Але при цьому виникає проблема забезпечення продуктивності інновацій, інноваційної діяльності з позиції подальшого просування економічного розвитку країн на перспективу [2]. Як доводять дослідження існує кореляція між поняттям «інновація» і «конкурентоспроможність»: чим вищий ступінь розвитку інновацій, тим вища конкурентоспроможність економіки. Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) для України протягом трьох років залишався відносно стабільним – 56-64 місце [3], а позиція України в рейтингу конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) коливалася в межах 73—85 місць [4]. Інноватика розглядає таку позицію України через призму дестимуляторів та стимуляторів інноваційного розвитку. Серед найсуттєвіших дестимуляторів: низький рівень фінансування фундаментальних і прикладних наукових розробок (0,62% від ВВП у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,21%); недостатня частка нематеріальних активів у собівартості української продукції яка не перевищує 0,5-2% і у 20 і більше разів нижче, ніж в економічно розвинених країнах; низька частка присутності України на ринку інновацій (0,1% проти 39% США, 30% – Японії, 16% – Німеччині [5, с.37-39]) та ін. Проте наявність визнаних у світі наукових шкіл та позиціонування України на пріоритетних напрямках світового науково-технологічного розвитку створює передумови для інтеграції у світовий ринок інновацій та виступає суттєвим стимулятором розвитку інноваційного підприємництва. За даними держкомстату [6], упродовж 2015-2016 рр. наукові та науково-технічні роботи в Україні виконувало 978 організацій, 44,3% з яких відносилися до державного сектору економіки, 40,3% – до підприємницького, 15,4% – вищої освіти. Із загальної кількості робіт 9,9% спрямовано на створення нових видів виробів, 41,9% яких – нові види техніки; 7,5% – на створення нових технологій, 45,4% яких – ресурсозберігаючі; 2,2% – на створення нових видів матеріалів; 5,8% – нових сортів рослин, порід тварин, а також 16,5% – зі створення нових методів і теорій, більше половини яких були використані у подальшій роботі. Частка виконавців наукових досліджень і розробок (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) у загальній кількості зайнятого населення становила 0,50%, у тому числі дослідників – 0,33%. Утворено понад 50 інноваційних бізнес-інкубатори, з яких у в Києві та Київській області діють 12, в Одеській області – 9; 18 з 27 регіонів країни мають по 1 – 2 бізнес-інкубатора, з 255 існуючих інноваційних фондів 175 працюють у Києві, також на сьогодні діють 10 інноваційних центрів, при вищих навчальних закладах – підрозділи з питань інтелектуальної власності, Український інститут науково-технічної інформації з регіональними відділеннями.

В результаті проведеного дослідження слід констатувати, що Україна - держава державою з вагомим науковим потенціалом, визнаними у світі науковими школами, розвинутою системою підготовки кадрів. Успіх країни у сфері інновацій визначається ступенем розвитку екосистеми, основні компоненти якої: наявність інноваторів та фундаментальних і прикладних досліджень; сучасна система технічної, економічної та правової освіти; інноваційна культура та культура підприємництва; бізнес- та інноваційна інфраструктура; фонди фінансування інновацій та ін.

1. Доклад о человеческом развитии 2016 : человеческое развитие для всех и каждого / ПРООН By the United Nations Development Programme. Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/HDR2016_RU_Overview_Web.pdf 2. Управління ефективністю функціонування і розвитку підприємств : монографія / [Г.О.Швиданенко, І.М.Репіна, В.П.Кукоба та ін.]. — К.: КНЕУ, 2016. — 397 с. 3. Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index). Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/> 4. Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/> 5. Кривоус В.Б. Інтеграція у світовий ринок інновацій в контексті транснаціональних корпорацій (ТНК) / В.Б. Кривоус // Інтеграція України у світовий економічний простір: міжнар. наук.-практ. конф., 24-25 січ. 2008 р. : тези доп. – Тернопіль.– 2008. – С.37-39. 6. Наукова та інноваційна діяльність України 2015 рік: статистичний збірник. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПОЛОЖЕНЬ ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

©Романчик Т.В., 2017

Інноваційне оновлення виробництва є обов'язковою умовою успішного функціонування промислового підприємства в умовах ринку. Науково-технічний прогрес, глобалізація економічних процесів обумовлюють стрімкий зріст вимог споживачів до характеристик споживчої продукції, що оцінюють її за якістю, технічними чинниками, інноваційністю. Саме конкурентна боротьба спонукає вдосконалювати всі процеси, що відбуваються на підприємстві від організації виробництва до змін у системі збуту готової продукції та управління всіма етапами цих процесів.

Згідно теорії економічного розвитку, всі процеси в економіці відбуваються циклічно. Сучасні концепції циклічності дозволяють аналізувати економічні процеси й явища за принципами коливального характеру. Всі вони (життєві цикли товару, підприємства, проекту) в узагальненому вигляді складаються з низки фаз, що повторюються: зародження – підйом – спад. Не є виключенням також інноваційний процес.

Інноваційний розвиток теж відбувається циклічно, що проявляється як у вертикальній площині (в межах одного підприємства при переході від попереднього до наступного інноваційного циклу), так і у горизонтальному розповсюдженні (завдяки процесам дифузії інновацій). Орієнтуючись на теорію циклічності, цикл – це період часу між двома однаковими станами економічної кон'юнктури.

Дотепер серед науковців не існує єдиної думки щодо визначення інноваційного циклу. Майже всі вчені, які займаються дослідженням проблем інноваційного розвитку, однак, вважали, що початковим етапом інноваційної діяльності є пошук нових ідей, створення новини. Однак, стосовно кінцевого етапу інноваційного циклу бачення науковців розділились. На думку Л.С. Бляхмана [1, с. 51], він закінчується етапами використання і старіння. Л.С. Барютін [1, с. 5] вважає, що це розповсюдження і вдосконалення. Ю.В. Яковець говорить, що інноваційний цикл закінчується, коли «техніка, вичерпав свій потенціал, замінюється у виробництві і споживанні новою, більш ефективною, що реалізує ідеї більш високого рівня» [2, с. 47-48].

В кінцевому підсумку, всі формулювання кінцевих етапів інноваційного циклу вказують на настання стадії морального старіння об'єкту дослідження (продукту, послуги, техніки, технології тощо), коли необхідним стає вдосконалення або заміна застарілого зразку.

Кардинально інше бачення інноваційного циклу наведено у джерелах [3,4] За цим підходом інноваційний цикл може починатися:

- генеруванням ідей;
- придбанням патенту;
- придбанням ліцензії.

В якості кінцевого етапу інноваційного циклу розглядається:

- продаж патенту на технічне (технологічне) рішення;
- продаж ліцензії на право виготовлення товару;
- розгортання комерційного виробництва нового товару [3,4].

При більш детальному розгляді мова йде скоріш про інноваційну діяльність підприємства. На нашу думку, в даному підході спостерігається певна невідповідність загальному розумінню теорії циклічності. Початком або закінченням інноваційного циклу не можна вважати окремі (різні в окремих випадках) його етапи. Для повного завершення циклу розробка має пройти всі етапи від генерування ідеї до впровадження у виробництво. У випадку придбання або продажу новачки на проміжному етапі її розроблення чи створення, можна говорити про поетапне або дискретне проходження інноваційного циклу.

Аналіз поглядів на теорію інноваційного циклу дозволяє констатувати, що запропоновані підходи до визначення меж інноваційного циклу у загальному вигляді схожі з етапами життєвого циклу проекту. В цьому немає протиріччя. Розробка й впровадження інновацій здійснюється за проектним підходом. Протиріччя простежується при співставленні дефініції «інновація» та етапів інноваційного циклу. Інновація являє собою матеріалізований результат, отриманий від вкладання капіталу в нові впровадження на виробництві. В умовах депресивної економіки нових впроваджень може не спостерігатися тривалий період часу. У такому випадку можна говорити про старіння інновації. При більш детальному розгляді впровадження, що використовується на підприємстві тривалий час, часто застосоване також в діяльності інших компаній завдяки процесу дифузії, знаходячись на стадії старіння, взагалі не сприймається як інновація.

В науковій літературі існує думка, що «інновація закінчується при остаточному вичерпанні можливостей технічного і економічного вдосконалення новації або корінній зміні потреб» [5, с. 20]. Таке формулювання інноваційного циклу дорівнює його до життєвого циклу проекту. Однак кожен з них в силу своїх особливостей має відмітні риси.

За визначенням російських вчених, «життєвий цикл інновації представляє собою повний період часу, на протязі якого інновація володіє активною життєвою силою і приносить виробнику прибуток або іншу реальну користь» [6]. Але аналогічним чином може бути визначено і життєвий цикл нового продукту (товару). При цьому інновація обмежена у часі. У випадку багаторічної незмінної роботи підприємства не можна вважати придбане десятки років тому обладнання інновацією.

За загальним підходом, цикл життя товару за часом коротший за його економічний цикл, який включає фази створення. З цього випливає, що життєвий цикл інновації є складовою частиною економічного циклу нового продукту. Кінцевий етап життєвого циклу інновації є початком життєвого циклу продукту або засобом подовження етапу зрілості продукту, що вдосконалюється.

На наш погляд, за межу закінчення інноваційного циклу можна вважати закінчення етапу впровадження новації та початок її освоєння. Далі починається процес старіння новації під впливом науково-технічного прогресу, розповсюдження інформації, трансфер технологій [7].

Отже, виходячи з того, що інноваційний цикл є складовою частиною економічного циклу продукту, являючи собою стадію його створення, початковим етапом інноваційного циклу є генерування ідей, а кінцевим етапом – впровадження інновації. Всі наступні стадії є етапами життєвого циклу інноваційного продукту.

1. Пугина Л.И. К вопросу экономического содержания и классификации инноваций / Л.И. Пугина // Современная экономика: проблемы, тенденции, перспективы. – 2014. - №10. - С. 131-140.

2. Яковец Ю.В. Глобальные экономические трансформации XXI века монография / Ю.В. Яковец. – М.: Экономика, 2011. – 377с.

3. Ілляшенко С.М. Роль і завдання маркетингу інновацій на етапах інноваційного і життєвого циклу товару / С.М. Ілляшенко // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/16001/1/2009_8.pdf

4. Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М.Ілляшенка. - Суми: ВТД „Університетська книга”, 2008. – 615 с

5. Сорокин А.В. Резервы повышения эффективности инновационной деятельности промышленных предприятий / Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Специальность: 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством. – Москва, 2006 – 162 с.

6. Агарков С.А. Инновационный менеджмент и государственная инновационная политика. / С.А. Агарков, Е.С. Кузнецова, М.О. Грязнова // Изд-во «Академия естествознания». 2011. - Электронный ресурс. – Режим доступу: - <http://www.rae.ru/monographs/112>

7. Романчик Т. В. Теорія інновації: дослідження понятійного апарату / Т. В. Романчик // Бизнес Информ. – 2014. № 10. С. 138-142.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

© Руда М.В., 2017

Сьогодні актуальною є проблема реформування вітчизняної економіки на засадах антикризового менеджменту, інновацій, маркетингу та суспільної взаємодії, про що свідчать численні дослідження науковців та практиків. Особливої уваги заслуговують питання усвідомлення та виокремлення ролі соціального підприємництва у розвитку інфраструктури регіонів та держави загалом.

Розглянемо детальніше сутність соціального бізнесу, його особливості та переваги. Соціальне підприємництво передбачає здійснення підприємницької діяльності, спрямованої на інновативну, істотну та позитивну зміну у суспільстві. На противагу власникам бізнесу, що зосереджені лише на максимізації прибутку, соціальні підприємці займаються накопиченням соціального капіталу, адже задіяні у таких галузях, як освіта, медицина, спорт, екологія, боротьба з бідністю та права людини.

Соціальне підприємництво завжди має соціальну місію і чітку мету, які превалюють над економічною. Обов'язковою для досягнення ціллю є отримання прибутку. Крім того, цей вид бізнесу практично завжди інноваційний, це потужна рушійна сила не лише розвитку економіки, а й багатьох суміжних сфер суспільних відносин.

Слід зазначити, що соціальній бізнес-моделі завжди притаманна соціальна відповідальність, яка полягає у відповідності підприємницької діяльності загальнолюдським принципам моралі, турботі про співробітників, суспільство та навколишнє середовище. Саме відповідальність перед суспільством дає змогу соціальним підприємцям досягати кращих результатів, адже мотивування, ідея, покладена в основу ведення бізнесу, є ключовою.

Український громадський сектор перебуває зараз на стадії становлення. Більше того, - в Україні соціальне підприємництво носить фрагментарний характер, зокрема у діяльності великих компаній концепція соціальної відповідальності прирівнюється радше до благодійності, ніж до усвідомлених стратегій із конкретними бізнес-вигодами. Основною з проблем є відсутність відповідної законодавчої бази, фінансово-політична криза в країні, що ускладнює залучення інвесторів. Ситуація має тенденцію до позитивних змін, проте темпи залишаються повільними. Реформи у сфері розвитку інфраструктури регіону є нагальними і потребують формулювання конкретних часових проміжків та кроків.

Очевидно, умови для росту ділової активності в Україні сформовані не достатньо. Зокрема, досі не прийнята якісна і комплексна податкова реформа, кредитні ставки для бізнесу є надто високими, а інвестори не поспішають приходити з огляду на нестабільну політичну ситуацію та корупцію. Навіть в таких умовах соціальне підприємництво є привабливим для багатьох. Водночас це дозволить збільшити кількість працевлаштованих, запустити свою справу і при цьому навіть отримати фінансову підтримку.

Соціальні підприємці мають можливість сьогодні залучати дешеві кредити (від 5% річних) на розвиток своєї справи. Джерелом фінансування кредитів є програма технічної допомоги Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) вартістю 30 млн доларів США, виконавцем є фонд «Western NIS Enterprise Fund» у співпраці з українським державним «Ощадбанком».

Проте проблема не лише у нестачі ресурсів. Рівень розвитку інфраструктури в кожному окремо взятому регіоні України є незадовільним, і для подолання таких кризових явищ, необхідно розробити Державну антикризову програму підтримки малого і середнього бізнесу у сфері соціального підприємництва, активізувати громадські ініціативи щодо участі в бюджетах територіальних громад, інформувати суспільство про можливості реалізації подібних проєктів, надати вільний доступ до навчальних матеріалів та реальних кейсів з зарубіжного досвіду у напрямі інституційного розвитку.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Рязанова Н.О., Беспечна В.В., 2017

В новітніх ринкових умовах постійно відбувається ускладнення функціонування підприємств. Таке явище концентрується не лише на території України, але у світовому масштабі. Причинами такої ситуації стали посилення конкуренції, поглиблені кризові явища, процеси світової глобалізації тощо. Саме в таких складних умовах впровадження інновацій стає поштовхом для формування довгострокових конкурентних переваг та посилення власних позицій на ринку.

Інноваційна діяльність завжди є ризиковою, складною та потребує значних грошових вкладень. Проте, як свідчать дослідження, саме підприємства, що здійснюють таку діяльність в останні роки є найбільш успішними, стійкими та мають найкращі результати розвитку.

Інноваційний розвиток - процес структурного вдосконалення національної економіки, який досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміни цінності національної конкурентоспроможності.

Економічна ситуація доводить необхідність переходу України на інноваційну модель економічного розвитку оскільки у розвинутих країнах інноваційна діяльність є одним з найважливіших засобів збагачення, що зараз є першочерговим завданням для України в умовах коли дефіцит бюджету складає майже 3% ВВП. За даними рейтингу Всесвітнього економічного форуму за інноваційним розвитком у 2016 році Україна посіла 52 місце серед 138 країн [1].

У Стратегії інноваційного розвитку України на період 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів визначено, що для забезпечення інноваційної перебудови економіки та впливу інновацій на економічну систему необхідно збільшити частку наукоємної продукції до 25—30% і частку підприємств що впроваджують інновації в 3—3,5 рази.

Сучасній інноваційній економіці потрібна наука високого рівня. Саме наука забезпечує створення нових розробок, відбір економічно ефективних розробок, а також механізми організації нового виробництва на їх основі. Дефіцит державних цільових програм, прозорих умов для бізнесу гальмують процес розвитку інновацій в Україні. Сприятливе середовище для розвитку та росту малих інноваційних форм, яке дозволяло б доводити ідеї до стадії виробництва, є однією з найважливіших умов ефективної реалізації стратегії інноваційного розвитку держави [2].

Впровадження моделі інноваційного розвитку національної економіки України ускладнює структура ВВП, бо головним джерелом валютних надходжень до державного бюджету залишаються гірничо-металургійний комплекс, частково харчова та переробна галузі, хімічна промисловість, мінеральні продукти. Головними проблемами розвитку та доходності цих галузей є:

1) часткова втрата територій Донецької та Луганської областей на яких було зосереджено значна частина підприємств вищевказаних галузей;

2) власники цих виробництв фактично не здійснювали технологічну модернізацію промислових підприємств, оскільки мали певні конкурентні переваги на світових ринках за рахунок відносно дешевої робочої сили, енергоносіїв та сировини.

Недостатнє фінансування, відсутність технопарків гальмують розвиток інноваційного середовища в Україні. На науку згідно зі ст. 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» за рахунок державних коштів має виділятися 1,7% ВВП. Останніми роками виділялося значно менше, це при тому що в Україні сконцентровано великий науковий потенціал, є багато відкриттів і винаходів, напрацьовано багато інноваційних проектів.

Перші кроки у напрямку вирішення проблем розвитку інноваційного середовища в Україні мають бути спрямовані на підвищення якості освіти, приведення структури освіти відповідно до реальних потреб економіки, на підготовку фахівців під технологічну реструктуризацію.

Корупція, що поширилась на всі галузі економіки України стала першочерговим стримуючим фактором розвитку інноваційного середовища нажаль основна стратегія тих, хто контролюють ключові сектори української економіки, – збільшити свої прибутки, ігноруючи загальний занепад національного господарського комплексу, прогресуюче технологічне відставання, кризові процеси у науці та освіті.

До ключових проблем у формуванні й реалізації державної інноваційної політики в Україні належать такі [3]:

- недостатня якість бізнес-середовища, збереження нерозвиненості умов для справедливої конкуренції на ринках, а також за одержання державної підтримки;

- збереження значних бар'єрів для поширення в економіці нових технологій, обумовлених відсутністю державної технологічної політики й неефективним галузевим регулюванням, включаючи процедури сертифікації, митне і податкове адміністрування;

- недостатність зусиль регіональної й місцевої влади щодо поліпшення умов для інноваційної діяльності;

- взаємодія бізнесу й держави у формуванні й реалізації інноваційної політики поки що не має регулярного характеру, не забезпечує збалансованого вираження інтересів різних інноваційно-активних підприємств, особливо в нових секторах, що формуються;

- недостатня ефективність інструментів державної підтримки інновацій: обмежена гнучкість, нерозвиненість механізмів розподілу ризиків між державою й бізнесом, слабка орієнтованість на стимулювання зв'язків між різними учасниками інноваційних процесів на формування й розвиток науково-виробничих та технологічних партнерств.

Нестача в національній економіці фінансових ресурсів розвитку стала однією з головних причин затримки переходу до інтенсивної форми інноваційного розвитку та розпорошення фінансових та матеріальних ресурсів у інноваційній сфері. Внаслідок цієї суперечності усвідомлення споживачами необхідності застосування інноваційного продукту значно випередило здатність національної економіки до продукування останнього [2].

Основними шляхами активізації інноваційної діяльності в Україні на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки слід вважати:

- 1) розробку і запровадження механізму надання пільг промисловим підприємствам, які впроваджують і реалізують інноваційну продукцію;

- 2) поширення практики надання інноваційним підприємствам середньо-строкових кредитів зі зниженою кредитної ставки.

Для вирішення проблем інноваційного розвитку України інноваційна політика держави має бути спрямована на підвищення ефективності підприємств, діяльність яких орієнтована на випуск високотехнологічної продукції, стимулювання інноваційних процесів, прискорення просування нововведень в усіх її секторах, зменшення податкового тиску на компанії, що займаються інноваційною діяльністю особливо на початку їх розвитку, покращення інвестиційного клімату. Україна має потужний науково-промисловий потенціал, який, на відміну від країн ЄС, не має відповідної інституційної й фінансової державної підтримки. Не використовується повною мірою імпортозаміщення та експортні можливості високотехнологічних товарів українського виробництва на європейських ринках. Існує необхідність створення інституційної основи для запровадження державної підтримки впровадження фінансових інструментів розвитку експорту відповідно до вимог директив та стандартів країн ЄС.

1. Аналітична довідка Міністерства освіти та науки України «Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2016 рік». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua>

2. Костюченко В.М. Проблеми та перспективи фінансування інноваційної діяльності в Україні у контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://knteu.kiev.ua/file/MTc=/1e8ab2d3ca6647b78fd23992ec0eb32d.pdf>

3. Федулова Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87-100

АКТУАЛЬНІ ПИАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

©СасенкоО.О., 2017

Інституціональною основою інноваційного розвитку регіону є регіональна інноваційна політика, яку необхідно розглядати як соціальний простір, в якому здійснюється процес створення, відбору і реалізації інновацій в результаті цілеспрямованих дій суб'єктів інноваційної діяльності. Управління інноваційним розвитком припускає поєднання механізмів самоорганізації, ринкової свободи і державного регулювання.

Протягом тривалого часу світова економіка розвивалася переважно за рахунок екстенсивних факторів, а у виробництві домінували традиційні еволюційні процеси і явища. В сучасних умовах трансформації економіки розвиток і ідентифікація сучасного виробництва повинні цілком базуватися на нових рішеннях в галузі технології, техніки, організаційних форм й економічних методів господарювання, тобто різних нововведеннях.

Конкурентоспроможність держави на світовому ринку все більше залежить від продукції, в основі якої лежать нові знання. Сьогодні розвиток продуктивних сил відбувається при тісній взаємодії науки і нових технологій з виробництвом.

В умовах гострої міжнародної та внутрішньої конкуренції між регіонами за отримання нових інвестицій (включаючи іноземний капітал) регіональна політика повинна дати регіонам країни інструменти, завдяки яким вони зможуть бути конкурентними на ринку інвестицій. Створення такої системи вимагає як прямої фінансової підтримки з державного бюджету, так і створення загальнонаціонального сприятливого інвестиційного клімату.

Держава є безпосереднім провідником інноваційного розвитку та організатором замовлення на дослідження і розробки на найсучасніших напрямках науково-технічного прогресу шляхом:

- проведення конкурсу вітчизняних інновацій та венчурних ярмарок як механізмів першочергового забезпечення інвестиціями найбільш перспективних інноваційних проектів;
- збільшення держзамовлення на підготовку кадрів для інноваційного підприємництва, зокрема інноваційних менеджерів та фахівців з венчурного інвестування.

Актуальність формування комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливого режиму для розвитку інноваційних підприємств в регіоні, викликана самою сутністю інновацій, значенням науково-технічної продукції для рішення питань переходу від етапу трансформаційного спаду до етапу структурних зрушень. Якщо в період формування ринкових відносин і трансформаційного спаду в силу відсутності достатніх засобів у бюджеті та позабюджетних джерелах перевага надається дії макроекономічних факторів, то надалі, із зростанням конкурентної боротьби доцільним стає взаємопогоджуваний розвиток державних наукових програм з інноваційним підприємництвом. Малі інноваційні фірми швидше впроваджують результати науково-дослідних робіт у виробничий процес, більш ефективно й ощадливо використовують ресурси, хоча порівняльна обмеженість останніх не дозволяє їм здійснювати великомасштабні проекти. Але оскільки інноваційне підприємництво характеризується досить високим ступенем ризикованості, в умовах нестабільного українського ринкового середовища доцільно вкладати кошти в менш наукомісткі проекти, які швидше та простіше реалізуються, а також у вже існуючі фірми, які досягли певних результатів у розробці нової продукції, але мають фінансові труднощі при налагодженні виробництва, процесу збуту тощо.

Пошуки шляхів підвищення швидкості генерації нових знань та їхнє перетворення в нові товари й послуги – це турбота всіх країн. Уряди багатьох країн вкладають сили та кошти в створення й розвиток національних інноваційних систем переносу знань із сектору науки, де вони народжуються, у сектор виробництва, де вони перетворюються в товари й послуги.

Державне стимулювання інноваційних проектів у розвинених країнах здійснюється у двох основних формах. Перша складається в здійсненні державою прямого фінансування інноваційних проектів, друга – у заохоченні інноваційних проектів приватних і державних підприємств шляхом створення пільгових умов для фірм, які впроваджують прогресивну техніку й технології й здійснюють науково-дослідну діяльність. Бажання зменшити час трансформації знань у продукти й послуги викликало необхідність створення технологічних моделей прискореного обміну інформацією між сектором виробництва знань і сектором їхнього споживання.

Саме ця потреба в більш високій швидкості обміну між сферами виробництва та споживання знань привела до створення на Заході спеціальних зон, де майже під одним дахом працюють вчені, які є носіями знань, інженери й технологи, які перетворюють знання в товари й послуги – технопарки, технополіси та інкубатори. Сьогодні відомо, що така інтеграція – один з ефективних напрямків прискорення технологічного прогресу.

Сьогодні в Україні найгостріше постає питання підтримки вітчизняного науково-технічного потенціалу, включення до процесів міжнародного технологічного обміну та розробка і втілення концепції інноваційного розвитку країни.

Домінуючим для України повинен стати той шлях розвитку, що ґрунтується на використанні стратегії нарощування інноваційного потенціалу, на заздалегідь визначених державою пріоритетних напрямках науково-технічного прогресу. У зв'язку з цим, вітчизняна наука має бути визнана вищим національним пріоритетом, ресурсне забезпечення якого слід здійснювати першочергово.

Держава повинна допомогти підприємствам стати інноваційно активними через забезпечення макроекономічної стабільності, створення дружнього до інноваторів податкового режиму, інфраструктури фінансового ринку; а також впровадження стимулів для безперешкодного руху знань і технологій через захист інтелектуальної власності, створення доступних інформаційних мереж, диверсифіковану багатоканальну систему навчання.

Для цього важливо:

- забезпечити чітке розмежування повноважень між міністерствами та відомствами при посиленні їх відповідальності за технологічний розвиток, підвищення рівня інноваційності, завоювання ринків, ефективність використання інвестицій;

- запровадити систематичне розроблення та оновлення довгострокових прогнозів науково-технологічного розвитку;

- визначити прийнятні для сучасного стану української економіки і адаптувати бізнес-моделі запровадження промислових інновацій (формування виробничих мереж і кластерів підприємств, стимулювання кооперації великих, середніх та малих підприємств, промислово-фінансових груп тощо);

- сприяти зменшенню бюрократичних перепон для розвитку наукомістких виробництв та послуг, запровадженню міжнародної системи сертифікації;

- поглибити інтеграцію України в європейський науково-технологічний простір через організацію цивілізованого трансферу технологій, приведення норм українського законодавства у відповідність до міжнародної Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності згідно із вимогою СОР.

МЕХАНІЗМ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Сай Л.П., 2017

Визначення ризиків є важливою умовою здійснення виробничо-господарської діяльності підприємств, тим паче інноваційної, яка характеризується значною невизначеністю, і є основною для суб'єктів інноваційної інфраструктури.

Оцінювання ризиків проводиться в процесі планування інноваційної діяльності, коли приймається рішення про доцільність реалізації інноваційного проекту. Воно є важливим елементом системи управління ризиками інноваційної діяльності підприємств інноваційної інфраструктури, бо дає можливість виявити потенційні втрати і визначити їх масштаби. Проте, використання механізму оцінювання ризиків вимагає відповідного організування робіт, використання мотивуючих факторів, контролювання і регулювання процесів.

Механізм оцінювання ризиків - це сукупність процесів, методів, компонентів та інструментів за допомогою яких здійснюється визначення області ризику і приймається рішення щодо способу впливу на нього, задля отримання запланованого результату виробничо-господарської діяльності.

Область ризику - це певні межі загальних втрат, які може понести підприємство в результаті діяльності.

Механізм оцінювання ризиків інноваційної діяльності має будуватися на певних принципах (адекватності, своєчасності, структурованості тощо), враховувати мету і стратегію підприємства і передбачає певні етапи.

На першому етапі відбувається збір інформації по певному інноваційному проекту, над яким планує працювати підприємство. Для успішної реалізації цього етапу необхідно проводити моніторинг факторів, які можуть стати причинами ризику при реалізації інноваційного проекту. Глибина і деталізація моніторингу залежить від можливостей підприємства, складності проекту і наявності достовірної, структурованої і вичерпної інформації по ньому.

На другому етапі механізму оцінювання ризиків проводиться виокремлення ризиків. Для того, щоб окреслити ризики і дати їх характеристику ризик-менеджер підприємства оцінює зібрану моніторинговою групою інформацію.

На третьому етапі проводиться якісний аналіз факторів, які можуть стимулювати розвиток ризикової ситуації.

Якісні методи оцінки ризиків – з їхньою допомогою здійснюється виявлення ризиків, властивих реалізації передбачуваного рішення; визначення кількісної структури ризиків; виявлення найбільших ризикових регіонів в розробленому алгоритмі прийнятого рішення. Головне завдання цих методів – визначити фактори ризику, етапи роботи при виконанні яких ризик виникає, тобто встановити потенційні сфери ризику [2; 4; 5].

Підсумкові результати якісного аналізу ризику, у свою чергу, є вихідною інформацією для проведення кількісного аналізу.

Наступний етап полягає у виборі кількісних методів оцінювання ризиків. При цьому враховуються витрати і умови їх застосування. Серед кількісних методів виділяють: метод аналогій, метод аналізу чутливості, нормативний метод, метод експертних оцінок, метод фінансової стійкості, метод побудови дерева рішень, аналітичний метод, статистичний метод та інші.

Наступним етапом є визначення допустимих меж ризику. Зокрема Донець Л.І. виділяє п'ять областей ризику [3]:

- безризикова зона, де не передбачаються втрати, а очікується зростання економічних результатів;

- область нормального ризику характеризується рівнем втрат, які не перевищують розміру чистого прибутку;

- область високого ризику характеризується рівнем втрат, які не перевищують розміри балансового прибутку;
- область максимального ризику - можливі втрати величини загальних доходів, доходів підприємства, але менші за власні кошти підприємства;
- область критичного ризику - можливі втрати в розмірі власних коштів, тобто наступає повне банкрутство.

На етапі вибору впливу на ризик необхідно врахувати, на якій стадії знаходиться реалізація інноваційного проекту, спрогнозувати тривалість перебування у певній області ризику і можливості для покращення ситуації. Можливим шляхами впливу на ризик, якщо він потрапив у високу, максимальну чи критичну зону є: внесення змін у інноваційний проект, страхування ризиків, відмова від інноваційного проекту, диверсифікація ризиків. А, якщо - в зону припустимого ризику, то ризик-менеджер повинен прийняти рішення про використання заходів щодо запобігання збільшення цього ризику. А саме [1]: компенсація ризику (стратегічне планування інноваційної діяльності; прогнозування ситуації; моніторинг соціально-економічного і правового середовища; активний цілеспрямований маркетинг); збереження ризику (без фінансування (відмова від будь-яких дій, спрямованих на компенсацію збитку); самострахування (створення системи резервів); залучення зовнішніх кредитних коштів, дотацій); передача ризику (страхування; отримання фінансових гарантій; інші методи (договірні (внесення до договорів спеціальних умов), юридичні)); зниження ризику (диверсифікація; здобуття додаткової інформації; лімітування).

Етап контролювання результатів впливу на ризик полягає у дослідженні ризик-менеджером ситуації на підприємстві, після вжиття заходів щодо регулювання ризикових ситуацій. Контролювання проводиться щодо: правильності вибору кожного елемента механізму оцінювання ризику, організування робіт по оцінюванню ризиків, своєчасності і обґрунтованості результатів оцінювання і результативності впроваджених методів регулювання ризиків. Отже, попередній контроль здійснюється в процесі формування механізму оцінювання, поточний контроль - використання, і заключний – для виявлення результативності механізму і заходів, які використані для регулювання ризиків.

Відповідно до того, які відхилення були виявлені в процесі контролювання, проводиться аналізування результатів впливу і, при необхідності, реалізуються корегуючі заходи. Тобто, якщо в результаті контролювання виявлено, що при реалізації механізму оцінювання ризиків і заходів щодо їх зниження чи попередження, прослідковується тенденція до розвитку ризикових ситуацій, то ризик-менеджер приймає рішення про проведення корегуючих заходів.

1. Донець Л.І. *Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник.* / Л.І. Донець — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 312 с.

2. Кинев Ю.Ю. *Оценка рисков финансово-хозяйственной деятельности предприятий на этапе принятия управленческого решения* / Ю.Ю. Кинев // *Маркетинг в России и за рубежом.* – 2002. – № 5 С. 73–83.

3. Клименко С. М., Дуброва О. С. *Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч. посібник.* /С. М.Клименко — К.: КНЕУ, 2005. — 252 с.

4.Левченко М. О. *Методи оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємства*/М. О. Левченко // *Вісник Хмельницького національного університету* – 2010.- № 6, Т. 3 – С.190-194

5. Матвійчук А.В. *Аналіз і управління економічним ризиком* / А.В. Матвійчук. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 347 с.

СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

© Т. В. Сак, 2017

За оцінками Міжнародної організації з міграції близько 5 млн. українців перебувають на легальних умовах за кордоном. Визначальною характеристикою українських трудових мігрантів є їхній високий рівень освіти й професійного досвіду: 37% усіх трудових мігрантів мають повну вищу освіту [1]. Поширення тенденцій міграції українських науковців та висококваліфікованих працівників до інноваційно розвинених країн, так званий «відтік мізків», вимагають перегляду форм та методів стимулювання персоналу на вітчизняних підприємствах. Стимулюючі заходи повинні здійснюватися як суб'єктами підприємництва, так і на рівні держави.

Стимулююча інноваційна політика становить складне комплексне явище, яке складає елементи, з одного боку – національної макроекономічної політики щодо створення сприятливого інвестиційного клімату реалізації інноваційних проектів, а з другого – запровадження на державному рівні спеціальних стимулів інноваційних технологічних змін [2].

До завдань держави щодо стимулювання інноваційної активності персоналу можемо віднести: збереження і розвиток наукових шкіл; пряма фінансова підтримка винахідників та науковців; розвиток інноваційної інфраструктури; ефективна освітня реформа, що спрямовуватиметься на підвищення якості знань та формування конкурентоспроможного фахівця; сприяння співпраці науково-дослідних та освітніх закладів з підприємствами та сферами бізнесу.

Стимулювання інновацій на підприємствах передбачає використання методів, що впливають на продуктивність ініціативності й творчості персоналу, формують сприятливі умови участі в інноваційних проектах.

Усі методи стимулювання персоналу до активізації інновацій можна поділити на такі групи:

1. Матеріальне стимулювання (вибір форм й систем оплати плати, що враховують участь в інноваційному процесі; доплати за стаж, раціоналізаторські пропозиції, винаходи та творчі ідеї; участь у розподілі прибутків тощо);

2. Поліпшення якості робочої сили (оплата за стажування, навчання, підвищення кваліфікації; конкурсний підбір персоналу);

3. Вдосконалення організації праці (розширення функцій, збагачення праці, виробнича ротація, застосування гнучких графіків, поліпшення умов праці);

4. Залучення персоналу в процесі управління (врахування ідей та пропозицій персоналу при постановці цілей, виборі стратегічних альтернатив);

5. Нематеріальне стимулювання (похвала, визнання заслуг, довіра тощо).

В основі стимулювання персоналу до активізації інновацій керівництво підприємства повинно дотримуватись таких принципів управління: підтримка та винагородження ініціативи та винахідництва; заохочення новаторства та раціоналізаторства; сприятливі організаційні та психологічні умови праці; простота і чіткість процедури подання пропозицій та винаходів; формування інноваційного типу мислення на всіх рівнях управління.

Застосування сучасних підходів до управління персоналом має сприяти активізації інновацій, створить сприятливі умови для професійного та творчого розвитку персоналу.

1. *Міграція як чинник розвитку в Україні // Звіт Міжнародної організації з міграції (МОМ), Представництво в Україні. – К, 2016. – 116 с.*

2. *Стадник В. В. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / Валентина Василівна Стадник, Микола Антонович Йохна . – Київ : Академвидав, 2006 . – 463 с.*

ТЕОРІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

© Сагун О.С., 2017

Світовий досвід свідчить, що у сучасних умовах стійкий довгостроковий розвиток економіки залежить здебільшого не від ресурсних можливостей, які, зрештою, є обмеженими, а від інноваційної активності суспільства та окремих його елементів. Завдяки інноваціям наука стала безпосередньою продуктивною силою, а знання у вигляді нематеріальних активів – основним капіталом економічного розвитку.

Наукові дослідження, розробки та інновації стають ключовими елементами принципово нової соціально-економічної системи – економіки, заснованої на знаннях (англ. knowledge-based economy). На зміну індустріальній приходить економіка знань. У цій економіці вирішальним ресурсом стає не фізичний, а інтелектуальний та людський капітал. Саме тому передові країни світу в своєму розвитку орієнтуються на нову якість основних ресурсів та їх спроможність до інновацій.

Аналіз у різних авторів визначень «інвестиційний ресурс» показав певні розбіжності. Нами виділено наступні спільні та відмінні ознаки.

Спільними рисами даних трактувань поняття є визначення їх ресурсами як такими, а мета їх використання та цільова спрямованість і визначає вид – інвестиційні. Спільним також є положення, що будь-яка реалізація інвестиційного проекту повинна бути обґрунтована з точки зору ефективності. Враховуючі спільні та відмінні риси даних визначень, можна дати наступне тлумачення: інвестиційні ресурси – це сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів, що застосовуються або можуть бути застосовані для досягнення цілей інвестиційної діяльності.

Україна знаходиться перед об'єктивною необхідністю активізації створення конкурентоздатних господарських систем, модернізації і реконструкції діючих господарських структур, забезпечення диверсифікації капіталу підприємств у напрямі соціально орієнтованих структурних перетворень.

З метою дослідження ролі інвестиційного ресурсу в інноваційному розвитку національної економіки доцільним є уточнення сутності поняття «розвиток національної економіки». Передусім необхідно провести аналіз уже наявних його дефініцій, а також розглянути усталене значення та етимологію слів, що утворюють поняття.

Отже, інноваційний розвиток національної економіки можна визначити як процес переходу від одного етапу національної економіки до іншого, коли в новому періоді не тільки збільшується виробництво тих самих товарів і послуг, що вже вироблялися раніше, а має місце й виробництво нових товарів і послуг з використанням нових технологій, порівняно з минулим періодом, тобто виникнення інновацій та інноваційних структур.

Спираючись на це визначення, логічним вважати твердження про відповідну роль інвестиційного ресурсу інноваційного розвитку економіки. Під інвестиційним ресурсом інноваційного розвитку економіки розуміємо систему специфічних елементів, яка здатна забезпечувати самоорганізацію регульованої системи управління.

Вплив на інноваційний розвиток економіки відбувається за рахунок ефекту синергії і, як наслідок, системно-синергетичної взаємодії. Саме такою узгодженою взаємодією взаємообумовлюється ефект синергії, що визначає роль і місце інвестиційного ресурсу в управлінні інноваційним розвитком економіки в контексті інноватики (рис. 1).

Під **інноватикою** слід розуміти междисциплінарний науковий напрям, що займається розвитком наукових основ інноваційно-інвестиційної методології стосовно до систем різного типу, плануванням та організацією побудови проектів і забезпечує інтеграцію знань, що формують

інноваційну діяльність керованих систем з метою підвищення їх соціально-економічної ефективності. Інноватика та інноваційно-інвестиційна діяльність керованих об'єктів орієнтовані на кінцевий результат, ринок і споживача. Відповідно до цього необхідно приділяти увагу методам та інструментам розробки та обґрунтування векторних критеріїв оптимальних інноваційних організаційно-технологічних систем, що функціонують в умовах конкуренції, протиріч і невизначеності ринкової сфери [1].

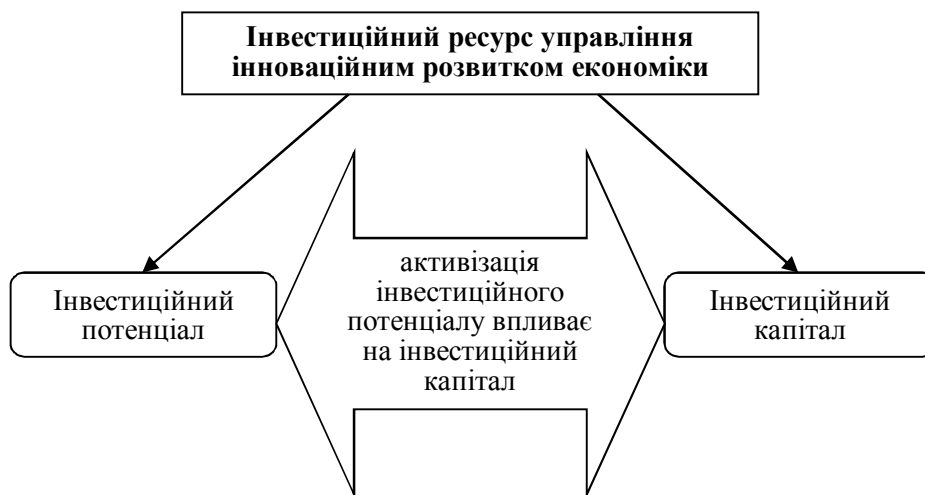

Рис.1. Місце інвестиційного ресурсу в інноватиці

Інвестиційний потенціал є максимально можливою здатністю залучати у виробництво і ефективно використовувати інвестиційні ресурси для здійснення реальних і фінансових інвестицій, які матеріалізуються у новостворюваних факторах суспільного виробництва та суспільній інфраструктурі. Формування інвестиційного потенціалу потребує перегляду підходів до управління та прийняття управлінських рішень. Основою прийняття рішень повинні стати всебічний аналіз конкретної економічної ситуації та орієнтація на перспективу, тобто прогнозування та розробка певної інвестиційної стратегії, як складової інвестиційної політики.

Інвестиційний капітал має декілька дефініцій: по-перше, інвестиційний капітал – це створений грошовий капітал, який є в розпорядженні суб'єктів ринку, і який у процесі інвестування набуває форми позичкового капіталу; друге визначення інвестиційного капіталу розкриває його як грошовий вираз вартості цінних паперів, які дають право власності на реальний капітал; третє визначення трактує інвестиційний капітал як кошти, вкладені на тривалий строк у виробництво товарів, робіт або послуг для одержання прибутку [2].

Капітал має три важливі властивості: він мобільний, вразливий і плинний, а тому винятково розбірливий і селективний. Він направляється туди, де уряди стабільні, інвестиційний клімат сприятливий і є певні можливості одержати прибуток. Через мобільність і вразливість капітал мігрує між регіонами і країнами залежно від змін у податковій, валютній, торговій політиці та інших елементів середовища його перебування. Капітал плинний у світовому масштабі й не може бути примножений за рішенням того чи іншого уряду. Він скрізь має високий попит. Достатня пропозиція капіталу — запорука ефективного інноваційного розвитку національної економіки і важливе завдання для країни [3].

Система управління інноваційним розвитком економіки передбачає наступні складові:

- методи та інструменти стратегічного аналізу в частині визначених тенденцій інноваційного розвитку під впливом інвестиційного ресурсу;
- інвестиційний механізм реалізації інноваційної політики на шляху модернізації економіки;
- підходи до оцінки синергетичного ефекту впливу інвестиційного ресурсу на інноваційний розвиток економіки;

– взаємодія інвестиційного ресурсу та інститутів управління інвестиційного розвитку.

Важливу роль у системі управління інноваційним розвитком відіграє встановлення взаємоузгодженої дії інститутів державного управління та інвестиційного ресурсу. Найбільший ефект такої взаємодії буде досягнутий за умови створення інвестиційної платформи реалізації нових інноваційних технологій для модернізації національної економіки.

Аналіз зазначених трактувань дає можливість зробити висновок про те, що зміст поняття «інвестиційний ресурс інноваційного розвитку економіки» можна розкрити як сукупність елементів, що здатна забезпечити самоорганізацію системи управління інноваційним розвитком економіки, що за допомогою синергетичного ефекту забезпечує злагоджену роботу системи управління та модернізації економіки.

1. *Лукінов І.І Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя).* — К.: АТ "Книга", 1997.

2. *Немлієва Н. В. Особливості управління формуванням інвестиційних ресурсів на підприємстві / Н. В. Немлієва // БизнесИнформ. – 2009. – № 4(1). – С. 80-83.*

3. *Інституційна інвестологія: Навч. посібник / За заг. ред. д/ра екон. наук, проф.. С.К. Реверчука.* — К.: Атіка, 2004. — 208 с.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

©Силкіна Ю.О., 2017

В умовах розбудови економіки постіндустріального типу перед наукою та господарською практикою виникають проблеми принципово нового характеру. На сьогодні, коли на розвиток і успіх підприємства впливає багато факторів, потребують перегляду концепції управління, що сформувалися раніше; необхідні зміни організаційно-правових форм підприємств на основі застосування нових методів аналізу і проектування системи управління.

Нині більшість українських підприємств усвідомила, що необхідні інноваційні, принципово нові методи управління персоналом та організацією в цілому. На сучасному етапі загострюється конкуренція і підвищуються вимоги споживачів, тому постійні нововведення можуть стати одним із факторів отримання конкурентних переваг. Пошук ефективних організаційних форм управління нововведеннями, створення механізму інтеграції та координації діяльності в процесі розробки й впровадження нововведень вимагають підвищення уваги до інноваційного менеджменту як сукупності організаційно-економічних методів та форм управління у різних ланках економіки і насамперед, на рівні первинної ланки – підприємства.

Інноваційний менеджмент розглядають як один з напрямів стратегічного управління, яке здійснюється вищим рівнем управління компанією. Виходячи з цього, головна увага в інноваційному менеджменті має бути зосереджена на виробленні інноваційної стратегії і засобах її реалізації. Розроблення та виробництво нових видів продукції при цьому стає пріоритетним напрямом розвитку підприємства (фірми, корпорації), оскільки визначає всі інші напрями його розвитку [1].

Як система інноваційний менеджмент складається з двох складових, або підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкта управління) і керованої підсистеми (об'єкта управління), зв'язок суб'єкта управління з об'єктами відбувається за допомогою руху інформації. Цей рух інформації являє собою сам процес управління, тобто процес розроблення і здійснення керуючої дії суб'єкта управління на об'єкт управління. Механізм керуючого впливу включає збір, обробку і передавання необхідної інформації та прийняття відповідних рішень. На рис. 1 показані основні складові інноваційного менеджменту та сфери здійснення інноваційного управління на підприємстві [2].

Суб'єктом управління в інноваційному менеджменті можуть бути менеджери і спеціалісти різного рівня залежно від об'єкта управління. Об'єктом управління є інноваційні процеси, інноваційна діяльність, інновації, економічні відносини між учасниками ринку інновацій.

В центрі уваги інноваційного менеджменту як складової загальної системи управління підприємством повинен бути потенціал організації як головний критерій доцільності її існування. У цьому контексті, розвиток організації слід розглядати як реакцію на зміни зовнішнього середовища, тобто врахувати стратегічний аспект. Від стану інноваційного потенціалу залежить вибір інноваційної стратегії.

З позицій підприємства механізм управління інноваційною діяльністю завжди конкретний, оскільки спрямований на досягнення чітко визначених інноваційних цілей шляхом впливу на конкретні чинники, які забезпечують досягнення намічених цілей, і цей вплив здійснюється за допомогою використання конкретних ресурсів або потенціалів підприємства.

Інноваційний менеджмент – це сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта управління з метою одержання оптимальним шляхом економічних результатів цієї діяльності [2].

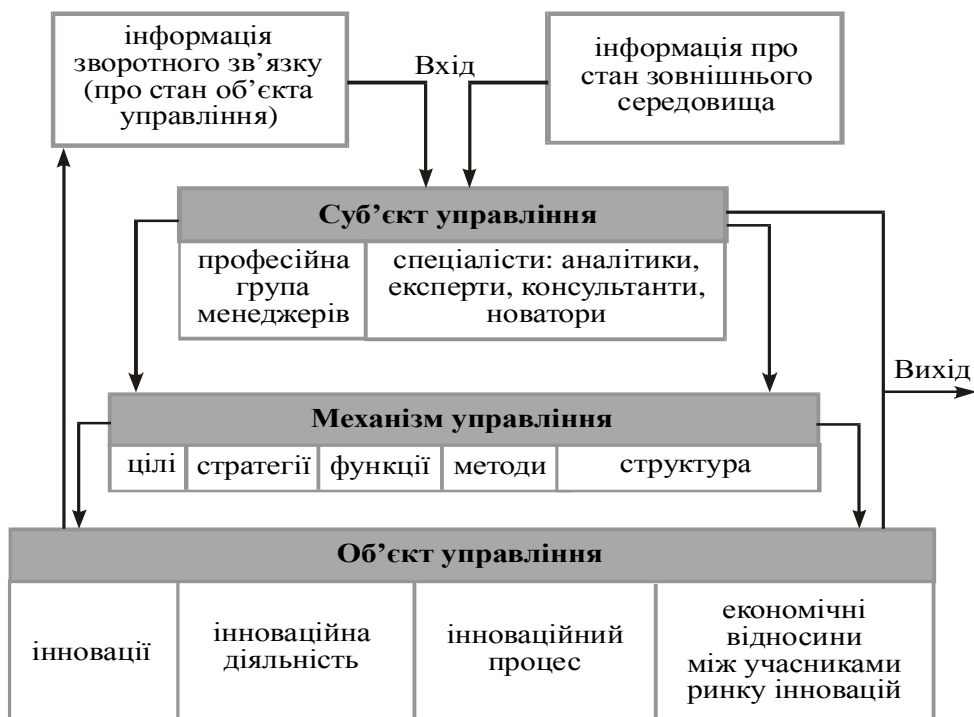

Рис. 1. Основні складові інноваційного менеджменту [2]

Управління інноваційною діяльністю підприємства передбачає:

- розроблення інноваційних цілей розвитку;
- створення системи інноваційних стратегій;
- аналіз зовнішнього середовища з урахуванням невизначеності та ризику;
- аналіз інноваційного потенціалу підприємства;
- планування та організацію наукових розробок та впровадження їх у виробництво;
- оцінку ефективності інноваційної діяльності.

Основними цілями інноваційного менеджменту є:

- забезпечення довгострокового функціонування інноваційного процесу на основі ефективної організації всіх його елементів і систем;
- створення конкурентоспроможної інноваційної продукції, розробка та впровадження технологій найбільш ефективним і оптимальним шляхом.

Таким чином, інноваційний менеджмент націлений на забезпечення ефективного функціонування інноваційного процесу на підприємстві, з метою створення можливості його конкурентоспроможності на ринку в довгостроковій перспективі.

1. Герчикова І.Н. Менеджмент: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 501 с.

2. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

© Сіпайло Н.А., 2017

В умовах розвитку сучасного суспільства основним чинником, який визначає конкурентоспроможність підприємств, регіону та держави є рівень інноваційності економіки. Реалізація необхідних заходів по збільшенню цього рівня вимагає значних фінансових і організаційних ресурсів, інституційних та структурних змін. Центральне місце в інноваційній системі країни займають суб'єкти підприємництва, які формують попит на інноваційну продукцію, техніку та технології, перетворюють знання в інноваційний капітал.

Однією з причин низького рівня інноваційності економіки України є домінування великих підприємств із застарілою матеріально-технічною базою, які забезпечували економічне зростання періоду 2000–2007 рр., у поєднанні з фактичною відсутністю інноваційно активних підприємств у секторі малого та середнього підприємництва. У середньому по країні лише близько 6 % промислових малих та близько 16 % середніх підприємств є інноваційно активними [1]. На сьогодні використовується незначна частка науково-технічного потенціалу держави, що зумовлено фактичною відсутністю фінансування інноваційних проєктів, низьким рівнем правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, нестачею коштів у підприємств на одержання зарубіжних патентів, відсутністю сучасних маркетингових досліджень міжнародного ринку технологій. Серед підприємств, які впроваджували нові технології для удосконалення продукції або створення нового продукту 21,1 % застосовують вітчизняні патенти і лише 2,4 % – міжнародні [2].

Характерною ознакою нової моделі економічного зростання є широкий розвиток інвестування для фінансування та розвитку інноваційних проєктів. Економічними формами та мотивами такого інвестування можуть бути: спонсорська допомога, спільна участь в прибутках суб'єкта підприємництва через викуп акцій або внески до статутного фонду, створення цільових фондів науково-інноваційного розвитку. В контексті фінансування інноваційної діяльності в Україні окремої уваги заслуговує питання розвитку венчурного капіталу.

Основними напрямками розвитку інноваційного підприємництва в Україні є:

- hardware-проєкти, які працюють в сфері технологій. Використання інноваційних розробок таких як 3D-друк, дрони, електронні девайси у сфері промислового виробництва та споживання;
- big data – використання інформаційних інновацій за для розвитку окремих підприємств та економік регіонів;
- медицина – реалізація проєктів, які полегшують лікування хвороб або покращують існуючі методики;
- штучний інтелект – розробка роботизованої техніки, яка зможе виконувати нові функції і завдання;
- навчання – створення платформ, що допомагають навчатися дистанційно або очно за різними напрямками, починаючи від ІТ і завершуючи іноземними мовами.

Отже, інноваційне підприємництво може виступити основною рушійною силою розвитку економіки України, і тому необхідно ретельно підходити до удосконалення, розробки та запровадження урядом конкретних державних програм, які б дали поштовх до значної активізації інноваційної діяльності.

1. Марчук Ю. *Особливості розвитку інноваційного підприємництва в Україні: досвід Польщі* / Ю. Марчук // *Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи*. - 2013. - Т. 2. - С. 67-71.

2. *Сайт Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : www.dkrp.gov.ua.

БЮДЖЕТНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Сірець Н.С., 2017

Сутність інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки полягає у розробці і впровадженні в аграрне виробництво прогресивних методів ведення господарства, в основі яких лежать методи ефективного виробництва продукції, застосуванні нового покоління техніки, використанні нової кадрової політики тощо з врахуванням накопиченого наукового та інноваційного потенціалу.

Дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійснювались провідними вітчизняними вченими, такими як В. Андрійчук, А. Гайдучкий, М. Кісіль, М. Коденська, Г. Підлісецький, А.В. Чупіс, О. Шестопаль, В. Юрчишин та ін. Окремі аспекти, пов'язані з розробкою та реалізацією стратегії інноваційної діяльності, її інвестиційного та ресурсного забезпечення досліджували такі вітчизняні вчені-аграрії, як О.І. Дацій, М.В. Зубець, О.В. Крисальний, М.Ф. Кропивко, М.Й. Малік.

Для аграрних підприємств запровадження інновацій у виробництво – це передусім:

- використання нових технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- застосування сучасних, більш ефективних порід у тваринництві та нових сортів рослин, більш продуктивних і стійкіших до хвороб та несприятливих природно-кліматичних проявів;
- використання біотехнологій, які дають змогу отримати більш якісні, корисні продукти, що мають оздоровчий та профілактичний ефект;
- застосування технічних засобів та технологій обробітку ґрунту, очистки і зберігання сировини, що впливають на ефективність виробництва;
- застосування енергозберігаючих технологій, екологічних інновацій, які дають змогу збільшити врожайність, продуктивність, мінімізувати витрати та гарантувати безпеку навколишнього середовища [2].

На сьогодні обсяг глобального ринку агротехнологій складає \$ 400 млрд. Сукупні витрати на дослідження в сільському господарстві тільки в 13 країнах Західної Європи становлять близько \$ 4 млрд на рік, у США витрачається \$ 7 млрд. В Україні подібні технології доступні переважно великим агрохолдингам, які впроваджують ІТ-технології шляхом використання систем GPS моніторингу при зборі врожаю, а також різноманітні програми збору та аналізу даних, для прогнозування врожаїв та хеджування ризиків.

- найбільше використовуються технології в точній землеробстві або precision agriculture. ІТ допомагає аналізувати дані Big Data, отримані з аерофотозйомки (за допомогою вертольотів, дронів), чітко виділяти ділянки, де є проблеми зі сходами, шкідниками, злодійством, неякісною обробкою полів;

- дрони або вертольоти зрошують або удобрюють, доставляють пестициди на поле та на проблемні ділянки, знижуючи споживання дорогих добрив, іноді в десятки разів, збільшують врожайність в рази - в тому числі за рахунок швидкості обробки і реагування на проблеми [3].

В той же час такі ж потреби виникають і у малих та середніх підприємств, але їм не вистачає власних фінансових ресурсів на ці заходи. Це пов'язано із розміром підприємств, недовірою інвесторів, кредиторів, відсутністю вагомих елементів застави недосконалими процесами управління діяльністю підприємства відсутністю доступних їм технологій для введення бізнесу.

Тому більшість підприємств використовують власні фінансові ресурси для впровадження інновацій в діяльність (рис. 1). За кошти бюджету вдвічі менше фінансують інноваційні програми розвитку підприємств порівняно з коштами інвесторів. У 2017 році державна підтримка для аграріїв становить 5,5 млрд грн, тобто — 1% від ВВП всієї країни [1]. На пряму підтримку АПК надійдуть 4 млрд грн (із 5,5 млрд грн) у вигляді дотацій на:

- тваринництво (виробники м'яса птиці та яйця, свинарство, ВРХ);
- овочівництво;
- садівництво;
- виноградарство;
- ягідництво;
- переробку молокопродуктів (сиру, згущеного молока, сметану).

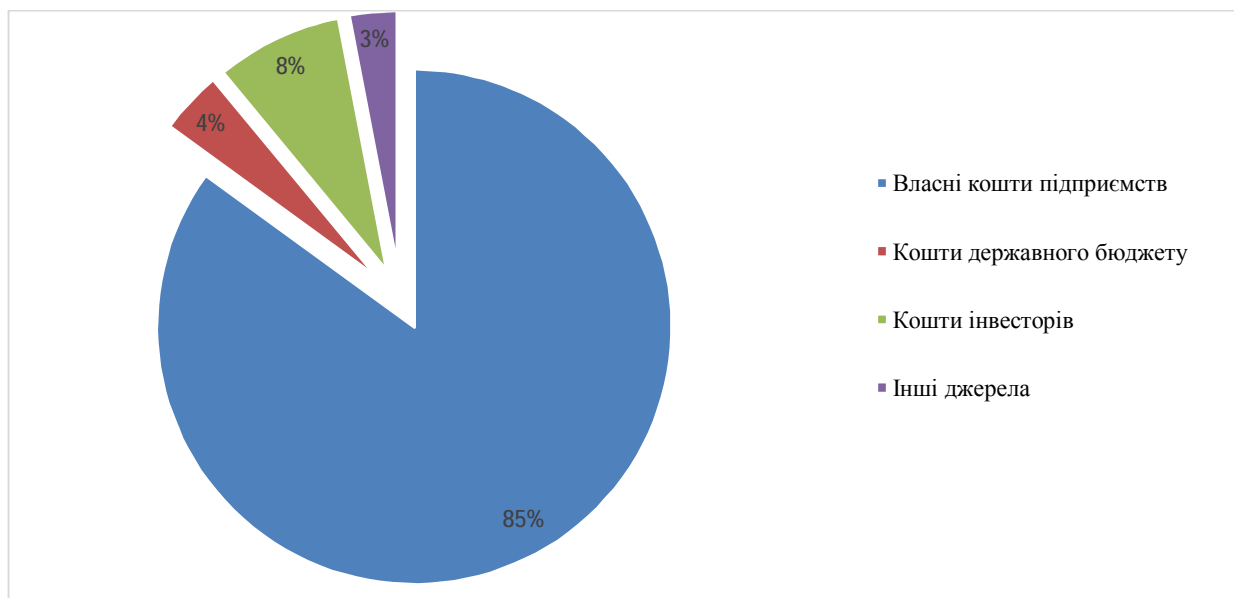

Рис 1. Джерела фінансування інноваційних заходів підприємств України у 2016 році
Джерело: сформовано автором на основі [4].

Ще 1,5 млрд грн, із 5,5 млрд, розподілено на програми розвитку АПК та на компенсацію придбання сільськогосподарської техніки (переважно вітчизняного виробництва) на програми кредитування (аграрне страхування та запуск Фонду гарантування кредитів АПК). На розвиток машинобудування виділено 500 млн грн (10% від 5,5 млрд), що гарантує у плановому періоді більшу ймовірність фінансування програм, що дозволить покращити виробництво продукції і її переробку, застосовуючи нові технології, та впроваджувати їх у свою діяльність [1]. Але цих коштів недостатньо для повноцінного оновлення технічного парку підприємств, підтримки діяльності малих та середніх виробників, які працюють переважно на внутрішньому ринку, тобто формують значну частину продовольчої безпеки нашої країни. Порядок та механізми використання бюджетних коштів є недосконалими та непрозорими, відсутній контроль за цільовим та ефективним їх використанням.

Держава не повинна стояти осторонь перелічених проблем оскільки бюджет на сьогодні є основним джерелом фінансування для аграріїв, що зумовлено впливом на бажання інвесторів вкладати кошти у вітчизняні підприємства економічної і політичної ситуації в країні. Для підвищення активності інвесторів та збільшення фінансування слід конкретизувати перелік заходів підтримки з бюджету та забезпечити доступ до неї підприємств усіх форм власності, проводити заходи інформаційної підтримки щодо обізнаності малих та середніх підприємств в новітніх розробках та дослідженнях.

1. *Держбюджет-2017 для аграріїв [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/html>.*

2. *Українські аграрні технології [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://agravery.com/uk>.*

3. *Українські ІТ технології для АПК [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://agravery.com/uk/posts/show/vladislava-ruticka/html>.*

4. *Державна служба статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>*

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

© Скворцов Д.І., 2017

Все більша інтеграція економіки України в глобальні економічні процеси посилює конкуренцію на внутрішньому ринку. В той же час необхідно констатувати, що більшість суб'єктів господарювання не готові до таких змін. Це зумовлено відсутністю стратегії розвитку інноваційного середовища, що призводить до подальшої деградації економіки. Зокрема, «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» не відповідає реальним економічним процесам [1]. Згідно неї передбачався з 2013 року період формування фундаментальних основ сталого розвитку та закріплення стабільно стійких темпів розвитку. Але водночас відбуваються зворотні процеси. Проведені дослідження різних джерел статистичних даних [2, 3] виокремили наступні тенденції:

1. Частка інноваційної продукції на кінець 2014 року становила 2,5% від загального обсягу промислової продукції.

2. Витрати підприємств на розробку та впровадження інновацій за період 2013-2015 років скоротилося в 2 рази.

3. Україна впродовж 2013-2015 років опустилася на 79 місце в глобальному індексі конкурентоспроможності. Серед найближчих країн нижчий результат лише в Молдові. При цьому за рівнем розвитку інфраструктури, зокрема інноваційної, Україна на 112 місці.

4. 44,3% інноваційно активних підприємств належать до низько-технологічних виробництв. Інноваційність їх діяльності в переважній більшості випадків зумовлена імпортом нового обладнання.

Загальний висновок проведеного дослідження наступний: відсутність реальної інноваційної стратегії та основ до розвитку економіки України. Основний чинник конкурентоспроможності української економіки – це найдешевша на європейському континенті робоча сила. Але цей чинник в сучасних умовах відіграє вирішальну роль у дуже невеликій кількості галузей і ніяким чином не пов'язаний з глобальними економічними процесами та інноваційним розвитком.

Серед першочергових задач з покращення інноваційного середовища в Україні є наступні заходи:

1) Розробка нової стратегії інноваційного розвитку, де необхідно передбачити пріоритети розвитку та механізми їх впровадження. Такий документ має бути позбавлений формалізму і повинен мати програму, що передбачала досягнення результатів в різних рівнях планування.

2) Створення державно-приватного партнерства у сфері комерціалізації технологій. Тобто держава може запускати «стартапи» на державних підприємствах, університетах чи наукових центрах надаючи для цього в користування наявну інфраструктуру.

3) Розвиток механізмів конкурентного пільгового кредитування інноваційних проектів в малому та середньому бізнесі.

Реалізація вказаних заходів не забезпечить стійкого інноваційного розвитку, але хоча б дозволить в незначній мірі стабілізувати економіку та створити передумови до подальших реформ у цій сфері.

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]: Постанова Верховної Ради України від 21.10.10 р. № 2632-17. – Електрон. дані. – 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>. – Назва з екрана.

2. Наукова та інноваційна діяльність України: Статистичний збірник. . – К. : Державний комітет статистики України, 2016. – 257 с.

3. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік. [Електронний ресурс]: МОН України. – Електрон. дані. – 2017. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Наука/2-3-ad-knu-2015.pdf>. – Назва з екрана.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК СПЕЦИФІЧНА ГЛОБАЛЬНА РЕСУРСНА АСИМЕТРІЯ

©Смирнов Є.В., Смирнова О.П., 2017

Сучасне ринкове середовище передбачає дедалі більше загострювання глобальних проблем людства, таких як обмеженість і невідновлюваність певного кола ресурсів, збереження навколишнього природного середовища, посилююча урбанізація міст, використання нетрадиційних джерел енергії і живлення, а також зберігання і утилізація небезпечних відходів – значно актуальнішими стають питання пошуку шляхів оптимізації витрат, особливо матеріальних, що зумовлено їх постійно зростаючим дефіцитом. Подальший розвиток економіки супроводжується загальним зростанням споживання енергоресурсів, а сучасні моделі ефективного їх використання вибудовуються на якомога ранішньому визначенні глобальних ресурсних асиметрій, які в змозі забезпечити підприємствам тривалі стратегічні конкурентні переваги [1; с.79-80].

На сьогоднішній день, власне, енергію можна розглядати з точки зору еволюції ресурсної теорії як один з основних факторів, який все більше набуває стійких ознак ресурсної асиметрії. З 60-х років ХХ ст. ресурсна теорія пройшла декілька етапів і відповідних концепцій, основними з яких були і є [2, с.34; 3, с.27]:

- класична ресурсна концепція, яка ґрунтувалася на VRIO-аналізі, де основним елементом вважалися саме ресурси в їх фізичному розумінні;
- концепція динамічних здатностей, де пріоритет в розподілі ресурсів змістився на місію і цілі підприємства в стратегічній перспективі, а також внаслідок «гуманізації» сутності ресурсів в економічній теорії, на перший план вийшли не самі ресурси, а можливості їх ефективного використання;
- концепція ресурсних асиметрій – на сьогодні це є пік у розвитку ресурсних концепцій, де акцент ставиться на знаходженні унікальних ресурсів, здатних забезпечити стратегічну конкурентну перевагу і якомога довшого і тривалого їх використання.

Спираючись саме на теорію ресурсних асиметрій, а також ті інформаційні прогалини, які існують зараз не тільки на мікро- (підприємства), мезо- (регіони, переважно галузі), а й на глобальному і макрорівні (світ, держава і економіка в цілому), можемо допустити, що саме енергія і її ефективне споживання вже стали, є і ще достатньо довгий час будуть становити саме той унікальний асиметричний ресурс, до управління, володіння чи контролем над яким повинні прагнути всі існуючі суб'єкти економіки і держави.

Якщо мова іде про ефективність використання певного ресурсу, а енергія, як ми вже визначилися, і є фактично інноваційним ресурсом, то для того, щоб їм ефективно керувати і обчислити, потрібно її виміряти і оцінити [4, с.127]. Точні та значущі індикатори (критерії) енергоефективності є необхідним інструментом для проведення ефективної державної політики. Їх основне завдання – оцінка потенціалу енергозбереження, встановлення відповідних цільових показників й проведення моніторингу ефективності державної політики.

Аналіз загального аспекту енергоефективності в теперішній час виходить на першочергові ролі в системі критеріїв оцінки діяльності підприємств. Основною методикою, прийнятою на сьогоднішній день є метод декомпозиції кінцевого енергоспоживання за секторами і галузями економіки. Цей метод дозволяє розділити головні фактори, що визначають енергоспоживання: *економічну діяльність, структуру економіки та енергоємність виробництва*, дозволяючи отримати точніші оцінки енергоефективності порівняно зі стандартними (кількість спожитих ресурсів на одиницю виробленої продукції). Для декомпозиції змін в енергоспоживанні використовується метод логарифмічного середнього Дівізія 1 (Logarithmic Mean Divisia I (LMDI)). Слід зазначити, що саме цьому методу надається перевага через строгу теоретичну обґрунтованість. Інноваційність запропонованого методу

декомпозиції МЕА полягає у використанні різних індикаторів енергоефективності для найбільших (енергоємних) споживачів енергоресурсів: галузей промисловості, сільського господарства, сфери послуг, будівництва, житлового сектору та генерації енергії на теплоелектростанціях (ТЕС). Як еталон ефективного енергоспоживання береться середня енергоємність відповідного сектора сектору/галузі в ЄС. Таким чином, ми розраховуємо ефективне енергоспоживання в Україні за умови досягнення кожною галуззю рівня енергоємності в ЄС при збереженні поточної структури економіки [5; 6; 7; 8].

Зі своєї сторони, вважаємо за доцільне при аналізі діяльності підприємства використання групи додаткових ключових показників і індикаторів у вигляді моделі «МОДЕЛЬ 3Е» - Model of Energy Efficiency Economy, основними принципами і підходами якої мають стати наступні [9]:

1. Досягнення прозорості і покращення рівня обізнаності населення і всієї держави в цілому, а також ліквідація інформаційних асиметрій.

2. Розробка прозорих і зрозумілих стандартів для ключових продуктів ринку.

3. Використання інноваційних фінансових інструментів.

4. Нові можливості у сфері послуг.

Враховуючи все вищевикладене, можемо дійти гіпотетичного висновку, що фактично і енергія, а також і її складові, як ключовий і асиметричний ресурс, повинні зайняти своє притаманне місце в класичному розташуванні і розподіленні ресурсних факторів, таких як: земля, праця, капітал, підприємницький талант і інформація. Саме перехід до 4 і 5 технологічних укладів, трансформація економіки в сферу штучних інтелектів (Artificial Intelligence – AI), когнітивних обчислень (Cognitive Computing) і великих даних (Big Data), а також симбіоз економіки знань і інноваційних, альтернативних і нетрадиційних ресурсів, дає нам право стверджувати, що основою всіх перетворень і реінжинірингу як у минулому, так і майбутньому буде належати енергії не тільки як фізичній субстанції і одній з форми матерії, але і як психологічному аспекту буття і діяльності людини, як основної інтелектуальної і рушійної сили технічного прогресу і економічного розвитку. Тому класична парадигма ресурсної теорії набуває нового трактування і значення. Наразі в центрі уваги знаходиться ключовий, сучасно усвідомлений і асиметричний ресурс, ЕНЕРГІЯ і її похідна у розрізі оцінки ефективності діяльності підприємств – ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ.

1. *Smyrnov I., Smyrnova O. Efektywność energetyczna jako kryterium oceny przedsiębiorstw, Periodyk naukowy Akademii Polonijnej, Częstochowa, Akademia Polonijna w Częstochowie, 2017, 23 (2017) nr 4, p. 78-84.*

2. *Смирнов Є.В. Гуманізація сутності ресурсів підприємства в економічній теорії. // Науково-фаховий журнал «Економічний часопис – XXI». 11-12 (2), 2012р. – с. 32-36.*

3. *Клименко С.М. Інтелектуальні засади ресурсних концепцій у теорії стратегічного управління. // Управління ресурсами підприємства: колективна моногр./ за заг. ред. к.е.н., проф. Г.О. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2014. – 418, [6] с. – с.24-33.*

4. *Смирнов Є.В. Методичні аспекти оцінювання стратегічної ефективності управління ресурсами підприємства // Стратегія економічного розвитку України. Збірник наукових праць. –К., КНЕУ, №35, 2014 р. – с. 123-132.*

5. *Dodonov, Borys. “Monitoring of Energy Efficiency in Ukraine 2015”, New Social and Economic Policy, Kyiv, 2015. – p. 1-18.*

6. *OECD/IEA, Energy Efficiency Indicators: Essentials for Policy Making, 2015, OECD/IEA, Paris, France.*

7. *OECD/IEA, Energy Efficiency Indicators: Fundamentals on Statistics, 2015, OECD/IEA, Paris, France.*

8. *Taylor P., Lavagne d’Ortigue, Trudeau N., and M.Francoeur, 2008, Energy Efficiency Indicators for Public Electricity Production from Fossil Fuels, OECD/IEA Policy Paper, France.*

9. *Фолькмар Денер. Енергоефективність сьогодні або колапс завтра. - [Електронний ресурс]. – Режим*

доступу: http://www.bosch.ua/uk/ua/newsroom_6/topics_5/energy_efficiency_1/energy_efficiency_7.html

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

© Смолич Д.В., 2017

Низка підприємств АПК України в даний час зазнають суттєвих збитків, що обумовлено високою собівартістю і низькою конкурентоспроможністю продукції, високим коефіцієнтом зносу основних виробничих фондів, нестачею оборотних коштів. Крім того, однією з причин кризового стану агропромислового комплексу є неефективна й недосконала система менеджменту на всіх рівнях управлінської вертикалі. Найбільш ефективним засобом вирішення існуючих проблем в АПК є перехід підприємств комплексу на інноваційний шлях розвитку з врахуванням комплексного підходу до процесу управління галузями АПК з використанням останніх досягнень аграрної науки і формуванням відповідної інноваційної інфраструктури.

Інноваційний розвиток є єдиною реальною основою соціально-економічних перетворень у сільському господарстві. Досвід розвинених країн в останні роки переконливо показує, що підвищення ефективності агропромислового виробництва досягається переважно за рахунок активізації інноваційної діяльності, тобто успішного функціонування науково-технічної сфери галузі. Кінцевим результатом інноваційної діяльності є створення інновацій та їх освоєння безпосередньо у виробництві, що буде сприяти систематичному і більш прогресуючому організаційно-економічному, технічному і технологічному відновленню агропромислового виробництва і підвищенню його ефективності [1, с.128].

В науковій літературі в цілому інноваційний розвиток визначають як процес господарювання, що спирається на безупинний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища.

Процес інноваційного розвитку необхідно, насамперед, розглядати з позицій конкретного суб'єкта господарської діяльності, що здійснює господарську діяльність у взаємодії з постачальниками сировини і матеріалів, конкурентами, торговими і збутовими посередниками, споживачами у конкретних економічних, політичних, екологічних, правових та інших умовах.

Під інноваційним розвитком економіки підприємств усіх сфер АПК розуміємо такі господарські трансформації, коли за існуючих умов відбувається оптимізація темпів економічного зростання, а формування конкурентних переваг та їх підтримка забезпечується широким використанням інтелектуального потенціалу. Наголошуємо на тому, що за умов обмеженості матеріальних ресурсів виникає необхідність їх ощадливого використання, що можливо саме завдяки впровадженню інновацій та функціонування ефективної системи менеджменту [2].

Управління інноваційною діяльністю на рівні АПК — багаторівнева система управління інноваційними процесами, прийняття управлінських рішень, які націлені на створення конкурентоспроможної продукції в галузях АПК, досягнення ефективних результатів інноваційної діяльності та реалізація інноваційних стратегій. Структурними ланками інноваційного управління є: стратегія, розробка та здійснення єдиної інноваційної політики, кадрового забезпечення інноваційних процесів, розробка програми інноваційної діяльності, забезпечення інноваційних проектів ресурсами (у тому числі фінансовими й інформаційними), відбір та впровадження інноваційних проектів, створення інноваційної інфраструктури, моніторинг інноваційної діяльності тощо [3].

Необхідною умовою ефективного управління інноваційним розвитком підприємств агропромислового комплексу є дотримання принципів на яких базуватиметься система такого управління. Принципи в цілому являють собою відправні начала, основні правила та закономірності інноваційного розвитку підприємства, адже в їх сутності зосереджено досвід практичної реалізації такого розвитку.

Підприємство, що стало на інноваційний шлях розвитку, повинне функціонувати згідно з принципами [4, с. 44-45]:

- адаптивності – прагнення балансу зовнішніх і внутрішніх можливостей розвитку;
- динамічності – динамічне приведення у відповідність цілей і спонукальних мотивів (стимулів) діяльності підприємства (у тому числі його власників, менеджерів, працівників);

- самоорганізації – самостійне забезпечення підтримки умов функціонування, тобто самопідтримка обміну ресурсами між елементами виробничо-збутової системи підприємства;
- саморегуляції – коригування системи управління інноваційно орієнтованою виробничо-збутовою діяльністю підприємства відповідно до змін умов функціонування;
- саморозвитку – самостійне забезпечення умов тривалого виживання і розвитку підприємства на основі розроблення, створення і просування інновацій на ринок.

На цих принципах повинна функціонувати і система управління інноваційним розвитком суб'єктів господарської діяльності.

Наукою і світовою практикою доведено, що інноваційна діяльність вищого рівня та виробничо-інноваційна діяльність підприємств може бути успішною тоді, коли вона супроводжуватиметься інституціональним розвитком – створенням і забезпеченням ефективного функціонування інноваційної інфраструктури [5].

Нині інноваційна інфраструктура в агропромисловому комплексі перебуває в стані становлення, що обумовлює нагальність процесів активізації інноваційного розвитку АПК.

Інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційні, юридичні, освітні тощо) [6].

Представниками інноваційної інфраструктури в агропромисловому комплексі є агротехнопарки, інноваційні бізнес-інкубатори, венчурні підприємства, науково-дослідні інноваційні центри, консалтингові фірми тощо.

Агротехнопарк визначають як територіальний галузевий науково-технічний комплекс юридично самостійних структур – наукових, проектно-конструкторських, освітніх, технологічних, інформаційних, агропромислових підприємств, діяльність яких ґрунтується на кооперативних засадах і координується з метою налагодження ефективного інноваційного процесу.

Базовою структурою агротехнопарків є інноваційні бізнес-інкубатори, в яких здійснюються наукові розробки. Крім того, метою їх діяльності є створення необхідних умов для функціонування малих інноваційних і виробничих підприємств, які розробляють інновації – нову техніку, технології, послуги – і/або поширюють їх між потенційними споживачами. Велику роль в інноваційній інфраструктурі відіграють венчурні підприємства. Це, як правило, невеликі, але гнучкі і мобільні підприємства, зв'язуюча ланка між фундаментальними і прикладними дослідженнями, в яких відбувається нерідко генерація ідей, доробка винаходів, корисних моделей, втілення їх у нові продукти, впровадження яких пов'язане з ризиком [5].

Більшість підприємств інноваційної інфраструктури набули узагальненої назви інноваційне підприємство – підприємство, що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг [6].

Таким чином, актуальним завданням у створенні механізмів управління інноваційною діяльністю АПК залишається нині координування процесу розробки системи підтримки інноваційної діяльності, складовими якої є об'єкти інфраструктури підтримки інноваційної діяльності в регіоні, в якій не виключено утворення науково-технічних альянсів, консорціумів, спільних інноваційних підприємств, кластерних структур, агропромислових наукових парків тощо.

1. Соловчук К. О. Державна підтримка інноваційного розвитку агропромислового комплексу України / К.О. Соловчук // Науковий економічний журнал Актуальні проблеми економіки. – Випуск 3(153). – К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2014. – С. 126–133.

2. Березін О.В. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку: монографія / О.В. Березін, О.Д. Плотник. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2012. – 221 с.

3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент / Н.В. Краснокутська. - К.: КНЕУ. 2003. - С. 170-172.

4. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: [підручник] / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с.

5. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.

6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. №40-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

©Соболєва Т.О., Томіна А.О., 2017

Одним із ключових інститутів формування інноваційного середовища є держава. Її основна роль полягає у розбудові такої інноваційної інфраструктури та умов її функціонування, щоб забезпечувати стимулювання розвитку інноваційного підприємництва. Серед най дієвих інструментів реалізації завдань розбудови інноваційної економіки є національна інноваційна політика. Основними складовими інноваційної політики держави є: законодавче регулювання; прогнозування й планування інноваційного розвитку; створення та розвиток інноваційної інфраструктури; охорона та захист інтелектуальної власності; розвиток науки та освіти; пільгове оподаткування інноваційно активних компаній; фінансова підтримка науково-дослідної та інноваційної діяльності; формування сприятливого організаційного клімату [1, с.18]. При цьому важливо наголосити на необхідності комплексної реалізації зазначених інструментів в процесі здійснення інноваційної політики.

Для України, національна інноваційна система якої вимагає суттєвих змін, особливо актуальною є активна позиція держави у розбудові інноваційних процесів в країні. Перш за все, механізми державного сприяння розвитку інновацій мають регулюватися на законодавчому рівні. Досвід розвинених країн вказує на важливість розробки планів та програм на три–п'ять років в рамках національних інноваційних стратегій, які слугують основним нормативним документом розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності в країні. Прикладами можуть слугувати Національна стратегія у галузі науки, технологій та інновацій 2020 Австрії; Національний план Іспанії з наукових досліджень, розвитку і технологічних інновацій на 2008–2011 роки; Рамкова програма інвестицій у науку та інновації на 2004–2014 роки Великої Британії; Базові плани розвитку Японії, зокрема 4-й базовий план розвитку науки і технологій (2011–2015 рр.) тощо [3].

В Україні нормативно-правові акти у сфері науки та інновацій ухвалюються за відсутності інноваційно спрямованої економічної стратегії; звідси – несистемність законодавства в інноваційній сфері. Крім того, відсутні довгострокові програми розвитку національної економіки, заснованої на інноваціях [1, с. 239].

Окрім законодавчого забезпечення, до комплексу заходів державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності належить фінансове стимулювання, зокрема пряме та венчурне фінансування, пільгове оподаткування, кредитування тощо. Загальною проблемою науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні є зменшення обсягів фінансування з державного бюджету, недофінансування або припинення фінансування наукових та науково-технічних програм. Так, у 2015 році наукоємність ВВП України зафіксована на рівні 0,62% (у 2005 р. – 1,03%). Показники інших зарубіжних країн за 2014 рік є наступними: Німеччина – 2,84%, Франція – 2,26%, Бельгія – 2,46%, Словенія – 2,39%, Японія – 3,47%, Польща – 0,94% [4, с.130].

Актуальним питанням для України є запровадження ефективної інституційної моделі фінансування науково-технічних програм, інноваційних проектів та суб'єктів інноваційного підприємництва за рахунок коштів державного бюджету. З досвіду держав-членів ЄС доцільним є створення цільових фондів фінансування досліджень та інновацій. Для країн ЄС та низки інших країн характерною є активна позиція держави щодо розвитку венчурної галузі та залучення інвестування. Так, венчурні фонди у Франції – юридичні структури, що ліцензуються французьким регулятором фінансових ринків, – залучають фізичних осіб, зацікавлених у тому, щоб їхні заощадження інвестувалися в молоді інноваційні компанії (не менше 60% обсягу коштів фонду). За останні 17 років уряд Ірландії, як «партнер з обмеженою відповідальністю», через урядову

організацію Enterprise Ireland інвестував більше 300 млн. євро у 41 фонд венчурного та посівного капіталу (загальний розмір фондів наближується до 1,2 млрд. євро) [5].

Поширеним інструментом стимулювання інноваційної діяльності є державне кредитування. В Іспанії за програмою співробітництва у сфері технологій між університетами, державними науково-дослідними центрами та підприємствами надаються кредити з нульовою ставкою для короткострокових і середньострокових досліджень та інноваційних проектів через банківські установи та їх об'єднання [4].

У Люксембурзі середньострокові кредити для впровадження інновацій за зниженою ставкою надаються для придбання обладнання для проектів, що передбачають випуск нової продукції чи надання послуг або для розвитку виробництва та комерціалізації. Як правило, програма покриває 25% вартості проекту для періоду у 3–5 років [1, с. 247].

Незважаючи на положення щодо кредитування інноваційної діяльності Законів України «Про інноваційну діяльність» та «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», кошти у відповідних бюджетних програмах на зменшення відсоткової ставки за кредитами у 2012–2015рр. не були передбачені. У попередні роки вони виділялися вкрай нерегулярно і становили незначну частку у фінансуванні інноваційної діяльності за рахунок усіх джерел. Тому доцільно внести зміни до законодавства, передбачивши ефективні та швидкі за реалізацією механізми пільгового кредитування інноваційної діяльності державними фондами та банками.

В країнах ЄС широко застосовуються податкові важелі розвитку інновацій. Пільгове оподаткування в ЄС включає: пільги для молодих інноваційних компаній, пільгове оподаткування доходів від використання винаходів, звільнення від податків для венчурних компаній, звільнення від податків за умови придбання сучасних технологій тощо [2].

Податковий кодекс України не містить положень щодо стимулювання інноваційної діяльності, трансферу технологій, а також проведення науково-технічної діяльності підприємствами. У кодексі відсутні терміни «інновації», «інноваційна діяльність».

Отже, держава відіграє визначну роль у забезпеченні високотехнологічного та інноваційного розвитку країни. Організаційний механізм державної інноваційної політики включає комплекс інструментів, реалізація кожного з яких є важливою складовою в розбудові ефективної національної інноваційної системи. Україна сьогодні також належить до країн, які декларують важливість інновацій для вирішення нагальних соціально-економічних проблем. Тому, в першу чергу, необхідною є наявність дієвої нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності, та розробка цілісної інноваційної стратегії країни, в тому числі з урахуванням досвіду розвинених країн.

1. *Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін; НАН України. – К., 2015. – 336 с.*

2. *Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС / за ред. Г.Авігдора, Ю.Каніци. – К.: Фенікс, 2011. – с. 29 – 35.*

3. *Інновації в освіті і науці окремих країн Європи, Азії та Америки / Інформаційний бюлетень ННІ євроінтеграційних досліджень// Вип. 4. – Ужгород 2015. – 188 с.*

4. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ: Державна служба статистики України, 2016. – 257 с.*

5. *Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети / Інформаційно-аналітичні матеріали, підготовлені Комітетом ВРУ з питань науки і освіти та МВС України. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725>*

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

© Соколовська І.П., 2017

Необхідною умовою функціонування та розвитку сучасного постіндустріального суспільства є наявність сприятливого інноваційного середовища, що стимулює суб'єктів господарської діяльності до розробки та реалізації інтелектуальної продукції із високою часткою доданої вартості. Сприятливе інноваційне середовище не лише посилює конкурентні переваги на мікроекономічному рівні, а й визначає рівень конкурентоспроможності країни в цілому. У сучасному глобалізованому просторі місце країни на світових ринках визначається насамперед інтенсивністю впровадження науково-технічних досягнень, ефективністю інтеграції інформаційних та інтелектуальних факторів виробництва. Це підтверджується тим фактом, що на сьогодні країни-лідери за індексом конкурентоспроможності одночасно є лідерами у технологічній сфері (за даними Світового економічного форуму, частка інновацій у загальному індексі конкурентоспроможності країн становить від 30 до 50 %).

Перспективи та можливості розвитку інноваційного середовища визначаються стадією розвитку конкурентних відносин в країні. За класифікацією М. Портера до них відносяться ресурсна, інвестиційна, інноваційна стадії та розвиток конкуренції на основі багатства. Тобто, якщо країна базує свої конкурентні переваги здебільшого на експлуатації дешевої робочої сили чи існуючих природних ресурсів, то це унеможливує реалізацію інноваційного потенціалу та формування конкурентних переваг економічних суб'єктів на більш високому технологічному рівні. І навпаки - чим ближче країна наближається до інноваційної стадії розвитку, коли національні підприємства не лише копіюють іноземні технології, а й створюють власні, тим більша частка у забезпеченні конкурентоспроможності саме інноваційних чинників.

Однією з перешкод на шляху формування інноваційного середовища в Україні є консервація сировинної моделі розвитку економіки та все більше відставання від країн-технологічних лідерів. Це орієнтує суб'єктів господарювання на експлуатацію сировини з мінімальною обробкою, імпорт високотехнологічного обладнання та виробництво неконкурентоспроможної продукції з низькою доданою вартістю. Як наслідок, частка нематеріальних інтелектуальних активів у собівартості продукції українських підприємств не перевищує 0,5–2%, у той час як для країн Євросоюзу даний показник складає близько 40 %. Тобто, за рівнем реалізації інноваційного потенціалу підприємницької діяльності Україна відстає від економічно розвинених країн більше, ніж у 20 разів. Фактично це свідчить про відсутність інноваційного середовища, яке спонукало б підприємців до розвитку високоінтелектуальної діяльності та підтверджує неефективність державної інноваційної стратегії попри численні наміри її реалізації протягом років. Так, серед пріоритетів реалізації «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015), якою визначено напрямки сучасних реформ, у векторі гордості передбачено Програму розвитку інновацій.

Для того, щоб чергові амбітні наміри не залишилися на папері, держава повинна здійснити реальні кроки у напрямку створення умов для інноваційної діяльності. Це потребує не лише досягнення макроекономічної стабільності та відновлення доступу до фінансування інновацій, а й встановлення верховенства права, подолання корупції, суттєве спрощення умов ведення бізнесу. Крім цього, необхідно прискорити розвиток державної інноваційної інфраструктури через механізм приватно-державної співпраці і створення нових робочих місць в інноваційній сфері, покращувати якість технічної освіти, підвищувати престиж науки серед молоді, формувати інноваційну свідомість та культуру в суспільстві, що дозволить припинити критичний відтік інтелектуального капіталу.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

© Стащук О.В., Шматковська Т. О., 2017

Сучасні умови господарювання передбачають значний вплив зовнішніх факторів на розвиток суб'єктів підприємницької діяльності. Причому, основний вплив таких чинників спостерігається на фінансові аспекти функціонування підприємств. надто високий рівень ризику змушує підприємства до пошуку нових інструментів швидкого впливу та нейтралізації основних загроз, що можуть призвести до збиткової діяльності підприємства та їх банкрутства. За таких умов господарювання, окремі економічні одиниці повинні безперервно здійснювати моніторинг основних негативних чинників та забезпечувати достатній рівень фінансової безпеки на підприємстві.

Фінансова безпека - це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домогосподарств, організацій, установ, регіонів, галузей, секторів економіки держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб та виконання зобов'язань [1, с.35]. Фінансова безпека підприємства – це здатність суб'єкта підприємництва ефективно та стабільно здійснювати свою підприємницьку діяльність шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовищ [2].

Особливим видом господарської діяльності є інноваційне підприємництво. Вважаємо, що саме воно дозволяє підприємствам вийти на нові щаблі свого розвитку та підтримати свій рівень конкурентоспроможності в довгостроковому періоді. Саме використання інноваційних ресурсів створює можливості суб'єктам господарювання для забезпечення необхідного рівня їх фінансової безпеки за умов врахування доступних обсягів фінансових ресурсів. Проте, недостатній рівень фінансування та відсутність державної підтримки розвитку інноваційних підприємств не дозволяє їм нарощувати обсяги інноваційної діяльності. За такої ситуації високий рівень ризику, пов'язаний із інноваційними розробками, суб'єкти господарювання змушені брати на себе, що в свою чергу може призвести до порушення фінансової рівноваги, а отже – до зниження рівня фінансової безпеки інноваційних підприємств. Інноваційне підприємство – це підприємство, що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і продукцію або послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції (послуг) [3].

Вважаємо, що основними типологічними особливостями та інструментами забезпечення фінансової безпеки інноваційного підприємства є: тісний взаємозв'язок виробничої та наукової діяльності підприємства, що забезпечить розробку нових конкурентоспроможних продуктів; пошук джерел формування інвестиційних ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку підприємства; наявність системи управління фінансовою безпекою з врахуванням особливостей інноваційної діяльності підприємства; забезпечення зростання рівня фінансової ефективності інноваційної діяльності на підприємствах в довгостроковому періоді; досягнення фінансової рівноваги інноваційного підприємства; комплексне використання складових інноваційного потенціалу підприємства; розробка механізмів залучення фінансових ресурсів приватного сектору економіки;

Отже, фінансова безпека інноваційного підприємства повинна бути наслідком ефективного інноваційного розвитку підприємства з метою досягнення ним конкурентних переваг. Використання запропонованих інструментів повинно мати комплексний характер та забезпечувати необхідний рівень фінансової безпеки інноваційного підприємства.

1. *Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З.С.Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.*

2. *Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова / А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.*

3. *Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 зі змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>*

ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

©Стець Ю.Г., Лучко Г.Й., 2017

В умовах швидкоплинного та мінливого зовнішнього середовища вітчизняним підприємствам створити міцну платформу та забезпечити їх розвиток можливо лише за рахунок впровадження інновацій не лише у виробництві, але й у маркетинговій діяльності. Одна з провідних ролей у забезпеченні успіху ринкової діяльності підприємства належить інноваційній маркетинговій діяльності, яка є основою при розробці конкурентних стратегій. Компанії повинні працювати над вдосконаленням вже існуючих продуктів чи послуг, впроваджувати нові технології, а також покращувати свої маркетингові комунікації та канали збуту. Таким чином, маркетинг сьогодні покликаний не тільки поєднати інтереси споживача і підприємця-виробника товарів та послуг, а виконувати в ринковій економіці системоутворюючу функцію, що вимагає запровадження інноваційних підходів до інструментів маркетингу та маркетингової діяльності як такої [1].

Роль маркетингу полягає в орієнтації виробництва і збуту на більш повне, ніж у конкурентів, задоволення наявних потреб споживачів за допомогою різного роду інноваційних перетворень, у формуванні та стимулюванні попиту на принципово нові інноваційні продукти, які призначені для задоволення потреб споживачів [2]. Багато компаній, як і раніше, вважають введення нових продуктів і застосування інновацій лише у сфері виробництва такого продукту єдиним способом, що принесе компанії прибутки і дозволить розширити сферу впливу. Звичайно, новий продукт привертатиме увагу і стимулюватиме продажі, однак ймовірність того, що компанія створюватиме новаторські продукти постійно є досить низькою. Тому необхідно розглянути інноваційні методи, за допомогою яких можна стимулювати постійних клієнтів до збільшення покупок та привабити велику кількість потенційних покупців. Для прикладу розглянемо маркетингові кампанії Coca-Cola.

Оригінальний продукт Coca-Cola на ринку вже більше ста років, і все ж компанії досі вдається продати мільярд одиниць в день в глобальному масштабі. Це є результатом потужних маркетингових інновацій і розробки потужної системи маркетингових комунікацій. Coca-Cola постійно розробляє інноваційні маркетингові кампанії, щоб тримати своїх клієнтів зацікавленими. Чого вартий постійний азіотаж мільйонів людей довкола новорічної реклами Coca-Cola. Останнім часом, найвідоміший бренд в світі напоїв вдосконалив свою тактику, заохочуючи клієнтів взаємодіяти з брендом і один з одним. По всьому світу, компанія запропонувала клієнтам можливість купити свою пляшку напою з власним ім'ям або з іменами друзів, близьких. В цілому компанія створила емоційний зв'язок з продуктом, зберігаючи впізнаваність бренду і високу взаємодію з ним.

На сьогодні багато українських компаній намагаються впроваджувати новітні ідеї та інноваційні методи у веденні бізнесу. В умовах вітчизняного нестабільного ринку із жорсткою конкуренцією значно активізувалась маркетингова інноваційна діяльність компаній. Для організації, що функціонує в таких умовах, маркетинг є необхідним об'єктивним засобом управління і одночасно методологією її ринкової діяльності [3]. Однак, на жаль, зазвичай компанії використовують лише окремі елементи маркетингу інновацій, а не застосовують комплексний підхід.

Головною умовою впровадження інновацій є проведення попередніх маркетингових досліджень: комплексні збір, обробка та систематизація даних про стан ринку, які сприятимуть прийняттю ефективних управлінських рішень. В США регулярно проводять маркетингові дослідження більше 90% промислових компаній і фірм сфери послуг, у ФРН і Великобританії – близько 75%. Що ж стосується українських підприємств-виробників, то цей показник не перевищує 15% [3]. За даними світової статистики питома вага витрат на проведення маркетингових досліджень щодо виявлення потреб споживачів у загальній структурі маркетингових витрат у

країнах Західної Європи та США складає не менше 50%. Для українських підприємств на аналіз мотивів поведінки споживачів, їх смаків і звичок щодо нової продукції виділяють не більше 6% маркетингових витрат. Основні кошти вітчизняних виробників, виділені на маркетинг, направлені на організацію збутової системи підприємства (майже 51%) та на рекламу (близько 43%). Ці показники свідчать про активне використання українськими виробниками виробничої концепції інноваційного розвитку, однак недостатнє вивчення свого сегменту ринку. Недостатній аналіз потреб ринку є однією з основних причин зайвих витрат та надмірних маркетингових зусиль [3]. На жаль, українські виробники виділяють не достатньо коштів для вивчення потреб ринку та мотивів споживачів. Внаслідок цього ринки починають заповнювати нікому не потрібні товари, продукція, яка не відповідає повністю потребам споживачів або не є конкурентоспроможною.

Використання маркетингових інновацій на підприємстві доцільно поєднати з сучасними інформаційними технологіями, створенням потужних клієнтських потоків. Дедалі більше українських компаній активно використовують різноманітні соціальні мережі та соцмедіа для просування свого бренду. Надзвичайно популярними є застосування SMM-маркетингу, digital-маркетингу, хмарних технологій, елементів неймінгу і навіть праймінгу. Підприємства також співпрацюють з відомими людьми та популярними instagram - блогерами для просування своїх товарів чи послуг. Все це дозволяє компаніям визначати групи клієнтів, які готові купувати інновації першими, і долати бар'єри між фірмами і споживачами. Використання таких інноваційних методів у маркетингу збільшує конкурентні переваги компаній і сприяє досягненню їх довгострокових цілей, а також забезпечує:

1. охоплення великого числа споживачів;
2. швидке поширення інформації про інноваційні продукти чи послуги;
3. наявність безперервного зворотного зв'язку з клієнтами завдяки використанню інтернет технологій;
4. легкість розуміння переваг інновацій для клієнтів.

На сьогоднішній день підприємствам в Україні необхідно активізувати інноваційну маркетингову діяльність. Перехід до інноваційного типу економічного зростання є необхідною умовою входження у світову економічну систему. Для цього необхідні цілеспрямовані зусилля держави з формування сприйнятливої до інновацій економічної системи, створення такого механізму економічної взаємодії підприємств, які б сприяли активній інноваційній діяльності[2].

Використання підприємствами інноваційних методів у маркетингу дозволить підприємствам не тільки укріпити, але й розширити свої ринкові позиції та підвищити їх конкурентоспроможність. Саме підприємства-новатори стануть наступним поколінням лідерів на ринку. Визначення перспективних напрямків маркетингових інноваційних процесів, створення конкурентного середовища сприятливого для інноваційних процесів забезпечить розвиток вітчизняних підприємств. Реалізація усіх цих процесів у масштабах України підвищить її конкурентоспроможність на світовому ринку.

1. Тараненко І.В. *Маркетингові інновації в забезпеченні конкурентоспроможності: системний підхід* / І.В. Тараненко // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – 2012. Вип. 2 (45). – С. 180-185.

2. Зяйлик М.Ф., Вівчар О.І. *Особливості інноваційного маркетингу в Україні* / М.Ф. Зяйлик, О.І. Вівчар // *Науковий вісник Дніпропетровського університету*. - Серія «Економіка». – Дніпропетровськ, 2011. - № 5(2).

3. Ступак С.М. *Маркетинг інновацій в системі управління інноваційною діяльністю підприємства* / С.М. Ступак // *Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців*. – *Науки : економіка, політологія, історія*. – Одеса, 2009. – № 8 (86). – С. 34.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК БІОСОЦІОЕКОНОМІКИ ЯК НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Суліма Н.М., 2017

Тенденції становлення суспільства в сучасних умовах характеризуються значним рівнем неузгодженості темпів соціально-економічного розвитку і станом екологічної безпеки. Вирішенню такого протиріччя сприяє зародження і формування нових наукових напрямків, які знаходяться на перетині декількох наук. Серед них – «етична економіка», «екологічна економіка», «інституційна економіка», «біоекономіка», «соціоекономіка», «біосоціоекономіка». Саме перехід до біосоціоекономіки може дати людству можливість забезпечити розвиток на інноваційних засадах.

Слід зазначити, що концептуальною основою біосоціоекономіки стає інтеграційний підхід. Приставки «біо» та «соціо» в терміні «біосоціоекономіка» відображають не «соціологію» і «біотехнологію» як науки, а об'єднують взаємовідносини і взаємодію між економікою, біотехнологією і суспільством. Тому при дослідженні суспільних процесів біосоціоекономіка, яка бере до уваги економічні, біотехнологічні, соціальні і інші фактори, стає більш продуктивною, ніж окремі науки.

Зміст біосоціоекономіки можна розглядати на макро- і макрорівнях. Так, на макрорівні біосоціоекономіка, як і традиційна економіка, виходить з того, що вона повинна формулювати і вирішувати задачі, безпосередньо пов'язані з господарюванням, з розвитком ринку і ринкової конкуренції. Але враховуючи, що економіка з її конкуренцією занурена в суспільство, його соціальні процеси, де постійно виникають питання потреби підвищення якості життя і умов оточуючого середовища, то біосоціоекономіка повинна досліджувати господарювання в біосоціальному контексті.

На макрорівні господарювання, економічна діяльність представлена індивідами (суб'єктами), що намагаються максимізувати корисність або прибуток, раціонально вибирати кращі засоби для досягнення своїх цілей. В економічній теорії подібний спосіб дій становить традиційну економічну раціональну дію.

Резюмуючи сказане, можна запропонувати наступне визначення біосоціоекономіки: це науковий напрямок, який досліджує закономірності сучасного економічного життя в часі і просторі крізь призму гармонізації відносин між природою і суспільством, морально-етичних вимог (обмежень) та критеріїв соціальної справедливості.

Об'єктом біосоціоекономіки може бути господарська діяльність на різних територіальних рівнях і часових горизонтах. До предмету біосоціоекономіки узагальнено можна віднести процеси і відносини, які відбуваються в сфері господарювання. Предметне поле біосоціоекономіки значно ширше порівняно з традиційною економікою, так як виникають і активізують свою дію в процесах господарювання біотехнології, створюються й використовуються біопродукти, що в цілому дозволить досягти позитивних змін в якості життя населення.

Біосоціоекономіка відкриває новий і дуже важливий напрямок взаємодії економічної науки з іншими суспільними науками, що народився під впливом практичних викликів, оскільки біотехнології та людський фактор (соціальні ресурси) перетворюються в головне джерело економічного росту і розвитку. Конкуренція між фірмами і державами (суспільствами) все більше спрямовується в біосоціальне поле. Одночасно зростає розуміння, що власне економічний розвиток неможна вважати самоціллю – він повинен сприяти вирішенню екологічних та соціальних проблем.

Задача біосоціоекономіки - інтеграція економіки з біотехнологією і соціальними науками на базі перш за все економічного підходу, але з врахуванням можливого внеску інших наук. Це

дозволило б сприяти формуванню нового наукового підходу, що матиме змогу вчасно відповідати на виклики практичної економіки та стати основою інноваційного розвитку.

Інноваційний розвиток, в свою чергу, передбачає вирішення протиріч, які існують сьогодні: протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між багатими та бідними прошарками населення, між уже сформованими, зростаючими потребами людей і розумними потребами, між теперішніми та майбутніми поколіннями тощо [1].

Проведені дослідження дозволяють виділити низку переваг біосоціоекономіки. У соціальній сфері – це диверсифікація економіки сільського господарства і її зростання; розвиток сільських регіонів; поліпшення соціальної ситуації в містах; поліпшення здоров'я людини, екології і якості життя. В економіці – це зниження собівартості, ретельніший контроль властивостей продуктів; поява нових видів продуктів і ринків. В екології біосоціальна економіка дозволить запобігти забрудненню довкілля; створювати нові матеріали, речовини і паливо з біомаси; використовувати продукти багаторазового використання і переробки. На жаль, Україна за усіма показниками нині посідає аутсайдерську позицію у вказаному питанні [1].

Таким чином, формування біосоціоекономіки є визначальною складовою формування інноваційного розвитку, який передбачає поєднання економічної, соціальної і екологічної складової, що дозволить стимулювати соціально-економічний розвиток та підвищити конкурентоспроможність підприємств, регіонів і держави.

1. Байдала В. В. Біосоціальна економіка в системі пріоритетів сталого розвитку / В.В. Байдала, В.М. Бутенко // Вісник Сумського національного аграрного ун-ту : науковий журнал. - Сер. «Економіка і менеджмент» / Сумський НАУ. - Суми, 2013. - Вип. 12 (58). - С. 227-229. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/1576>

ДЕРЖАВА ЯК ГОЛОВНИЙ СУБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

© Татарин Н.Б., 2017

Держава є головним суб'єктом управління інноваційною діяльністю. Реалізуючи інноваційну модель розвитку, вона, як орган управління усіма економічними процесами в країні, визначає пріоритети науково-технічної діяльності і підтримує їх розвиток через систему фінансово-кредитних та податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного і ресурсного забезпечення інноваційної діяльності, створює умови для зростання науково-технічного потенціалу країни. З цією метою розробляється законодавча база, яка визначає правові, економічні та організаційні умови науково-технічної й інноваційної діяльності, регулює відносини між суб'єктами науково-технічної та інноваційної діяльності, встановлює порядок і умови надання фінансової підтримки юридичним особам, що здійснюють науково-технічну і (або) інноваційну діяльність.

Будучи суб'єктом управління, держава визначає стратегічні і поточні завдання у сфері інноваційної діяльності, формує довгострокову і поточну інноваційну політику. Суть довгострокової інноваційної політики полягає у створенні умов для загального соціально-економічного розвитку країни на інноваційній основі із залученням прямих і непрямих інструментів економічного впливу шляхом формування стимулюючого законодавчого та інституційного середовища для всіх суб'єктів інноваційного процесу.

Для того щоб реалізувати ці стратегічні завдання, необхідні значні фінансові вкладення у довгострокові інноваційні проекти; підтримка держави при реалізації ризикованих інноваційних проектів; здійснення великих науково-технічних програм, які потребуватимуть об'єднання наукового потенціалу не лише окремих підприємств галузі, а й кількох галузей промисловості, що забезпечить умови для створення і широкого застосування принципово нових машин, матеріалів, комплексних технологічних систем, для оперативного освоєння новітніх науково-технологічних розробок тощо. Поточна інноваційна політика передбачає оперативне регулювання та підтримку інноваційної діяльності на мікроекономічному рівні.

Отже, за своєю сутністю заходи поточної інноваційної політики спрямовані на зміцнення інноваційного потенціалу підприємств, підвищення якості продукції та ефективності виробництва. Керівні дії держави як суб'єкта управління мають здійснюватися з урахуванням характерних особливостей різних галузей економіки і конкурентоспроможності їх продукції.

Регулюють інноваційну діяльність органи державної влади: законодавчої — через прийняття відповідних законів, виконавчої різних рівнів — через прийняття рішень про підтримку певних інноваційних проектів. Однак надання переваги у процесі державного регулювання інноваційної діяльності методам прямої дії криє у собі певні загрози. Практика показує, що на ефективність методів прямої дії суттєво впливають суб'єктивні чинники — упередженість осіб, що приймають рішення, їх недостатня компетентність у питаннях експертизи проектів, прихована зацікавленість та лобіювання вибору конкретного проекту тощо. Тому останнім часом у країні все частіше вдаються до непрямих методів підтримки інноваційної діяльності. Зокрема, фінансова підтримка інноваційних проектів не означає їх пряме державне фінансування без повернення вкладених коштів.

Умови фінансування інноваційних проектів передбачають обов'язкове повернення отриманих коштів у бюджет чи установам, які їх надали, дещо зменшуючи завдяки участі держави плату за користування кредитом. Цим самим держава бере на себе лише незначну частину ризику,

пов'язаного з реалізацією інновацій, що підвищує відповідальність суб'єктів інноваційної діяльності за обґрунтування і реалізацію інноваційних проектів.

Крім кредитних преференцій інноваційним проектам, в Україні підприємствам - інноваторам надаються певні податкові пільги:

- 50% податку на прибуток і 50% податку на додану вартість залишається у розпорядженні підприємства за умов, що виконання інноваційного проекту почнеться не пізніше, ніж через півтора року від дати його державної реєстрації;
- інноваційним підприємствам дозволяється прискорена амортизація основних фондів і встановлюється щорічна двадцятивідсоткова норма прискореної амортизації основних фондів третьої групи;
- інноваційні підприємства сплачують земельний податок за половинною ставкою від чинної ставки оподаткування.

Названі пільги стосуються інноваційних підприємств, у яких частка інноваційної продукції становить не менше 70% від загальної кількості продукції або ж тих, що реалізують інноваційні проекти, внесені у Державний реєстр інноваційних проектів. Це сприяє технологічному прориву, оскільки підтримку, як правило, надають базисним інноваціям, тобто вона має точковий характер. Однак більшість підприємств впроваджують інновації в процесі вдосконалення своєї діяльності, паралельно із виготовленням основної продукції, життєвий цикл якої ще триває. Як правило, нова продукція на початку свого життєвого циклу не може займати 70% від загального випуску, а в міру розгортання її виробництва у наступні роки вона перестає бути новою. Отже, під дію вказаних пільг не підпадає багато аспектів інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, що свідчить про недостатню збалансованість методів державної підтримки інноваційної діяльності в Україні.

Важливою функцією держави у сфері управління інноваційною діяльністю є визначення результативності інноваційної політики загалом і конкретних заходів з підтримки інноваторів зокрема. Для цього здійснюється моніторинг інновацій, завдяки якому до органів державного управління надходить об'єктивна інформація про кількість підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність, структуру сукупності впроваджуваних новацій, результативність їх впровадження. Моніторинг забезпечує можливість контролю за реалізацією інноваційних програм і проектів, оцінювання ефективності управління ними, дає змогу визначити віддачу від вкладених коштів, а також можливість вносити корективи у програми економічного та соціального розвитку країни.

Таким чином, першочерговим завданням держави як суб'єкта управління інноваційною діяльністю є формування ефективної інноваційної політики, яка б забезпечила умови для реалізації інноваційної моделі розвитку. Це передбачає визначення пріоритетів економічної діяльності щодо створення та поширення інновацій, формування інституційного середовища, сприйнятливого до інноваційних процесів, створення нової моделі розвитку і використання людських ресурсів, що сприятиме переходу до нових товарно-продуктових і технологічних структур виробництва і забезпеченню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на внутрішньому і світовому ринках.

1. ЗУ "Про інноваційну діяльність". - 04.07.2002 № 40-IV.

2. Горбулін В. П. Державне управління науково-технічними та економічними процесами реалізації Україною стратегічного курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію / В. П. Горбулін – К.: ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ», 2010. – 272 с.

3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

ІННОВАЦІЙНИЙ «ПАСПОРТ НАВЧАННЯ» ДЛЯ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

© Татомир І.Л., 2017

У рамках дискусійних панелей аналітиків освітнього ринку, стейкхолдерів та освітніх провайдерів все інтенсивніше обговорюються питання легалізації компетентностей і знань отриманих за рамками традиційної освіти. Мова йде про визнання результатів відкритого онлайн-навчання та сертифікатів МВОК, які на думку експертів мають цілковите право на існування. Зазначене потребує нової системи оцінювання такого формату навчання і підготовки, яка б відповідала міжнародним нормам і директивам.

Важливими віхами на шляху до визнання неформального та інформального навчання Європейським парламентом і Радою стали розроблені у 2004 р. паспорти секторальних навичок і кваліфікацій та європейські рамки кваліфікацій для безперервного навчання (2008 р.) [1]. На рівні міністерств освіти багатьох держав уже інтенсивно обговорюються питання можливості зарахування студентам пройдених онлайн-курсів провідних університетів, що дозволить посили варіативність освітніх програм з урахуванням індивідуальних потреб осіб, що навчаються.

Справжнього прориву у цьому напрямку було досягнуто в 2015 р., коли Європейська комісія виступила з ініціативою щодо підтримки проекту VM-Pass (VM – Virtual Mobility), який покликаний об'єднати сертифікати МВОК, а також інші досягнення у формальному і неформальному навчанні. Проект дозволить підтримувати віртуальну мобільність студентів шляхом створення інноваційного «Паспорту навчання» [2], який представляє собою стандартний шаблон, де неформальне навчання та оцінки можуть бути задокументовані таким чином, що він може вважатися кваліфікацією вищої освіти. Виходить свого роду атестат, який заповнює заклад, що надав навчальний матеріал, і онлайн-студент самостійно. При цьому документуються не лише предмети і курси, а й пройдені незалежні экзамени, стажування та конкретні навички такі як, наприклад, освоєння мов програмування тощо.

Доцільним стане занесення в «паспорт» уже досягнутих результатів, зокрема втілених проєктів, що дасть можливість доповнити професійне портфоліо. Адже пройдені онлайн-курси говорять про наполегливість, прагнення до самонавчання і самодисципліну, адже не кожен проходить їх до кінця, дають додаткове уявлення про напрями і галузі знань до яких особа проявляє найбільший інтерес.

Певний прототип паспорту освіти уже працює на сайті MyEducationPath.com [3] – My Education Passport. Для кожного запису у паспорті вказуються час і тривалість навчання. Усі записи сортують в хронологічному порядку, у вигляді своєрідного дерева освітніх досягнень. Для курсів та екзаменів можна загрузити електронну версію сертифікату чи вказати інформацію про нього (чимало провайдерів курсів видають сертифікати з номером чи кодом для перевірки онлайн). Особистий паспорт освіти може бути опублікованим і посилання на нього включатися в резюме.

Такого роду документ стане візитною карткою його власника на ринку професій і своєрідною гарантією професійного рівня та кваліфікаційного статусу. Чим більш заповненим він виявиться, тим більше шансів у його власника знайти хорошу високооплачувану роботу. Адже роботодавці все більше звертають увагу на сертифікати про проходження МВОК від іменитих навчальних закладів, на зразок Гарварського, Єльського, Мічиганського, Масачусетського технологічного та інших університетів, які ведуть відомі академічні гуру та провідні фахівці бізнес-індустрії. Важливо, щоб у списку курсів відображених у даному документі були представлені курси, які входять у рейтинг курсів найбільш затребуваними роботодавцями. У США розробники соціальної мережі LinkedIn ведуть активну боротьбу з привілейованим статусом дипломів про вищу освіту і наполягають, щоб профілі учасників соцмережі були більш динамічними і включали різноманітні сертифікати про

проходження курсів, які дають можливість отримати більші практичні навички роботи, ніж традиційна університетська освіта.

Легалізувати досягнення у неформальному навчанні можна лише за рахунок високих вимог до оцінки результатів навчання.

Важливим є те, щоб даний документ визнавався професійною спільнотою країн, що відповідає міжнародній практиці. Однак для цього необхідно докласти ще чимало зусиль.

Високий рівень недовіри пов'язаний з висвітленням у паспорті неправдивої інформації про пройдені курси, що потребує ідентифікації у базі провайдера та ризиком здачі екзаменів і проходження курсів сторонньою особою, яка є достатньо компетентною у обраній предметній галузі знань.

Однак не слід забувати, що рано чи пізно усі ці зловживання викриються. Аналітики ринку наголошують на важливості існування незалежних центрів тестування знань, які показують об'єктивний результат оцінки отриманих на онлайн-курсах знань, вмінь і навичок, що необхідні для виконання конкретних професійних обов'язків. Чимало освітніх платформ інтенсивно працюють над забезпеченням можливості студенту скласти екзамен безпосередньо у країні проживання. Саме тому, керівники платформ співпрацюють з центрами, які мають хорошу репутацію і представництва по всьому світу (такими, для прикладу, є TOEFL, GMAT, GRE та ін.). Найбільшою популярністю користується міжнародний тестовий центр Pearson Vue, який налічує понад 450 відділень у 110 країнах. Його послугами користуються випускники курсів таких іменитих платформ як Coursera, EdX, Udacity та ін. Пропоновані послуги є платними і надаються під суворим контролем.

Окремі освітні платформи вдаються до заходів більш вищого рівня контролю. Так, Coursera, окрім звичних екзаменів ввела для деяких програм можливість Signature Track – додатковий спосіб отримання підтверджених сертифікатів про закінчення курсів. Дана процедура діє наступним чином: ідентифікація особистості студента відбувається через захищене з'єднання його робіт з особистим профілем, який містить фото та візуалізовані дані стилю письма. Підтверджений сертифікат існує в електронному вигляді, і являється знаком визнання зі сторони платформи та університетів-розробників курсів, досягнень студента, якими він може поділитися з потенційними роботодавцями чи навчальними закладами через URL канал.

Як бачимо, забезпечення високого ступеня перевірки якості знань, стане своєрідним каталізатором для міжнародної професійної спільноти, щодо впровадження в дію ініціативних проєктів з розробки інноваційного «паспорта навчання» для цифрової освіти.

1. *Рекомендації ради про визнання неформального й інформального навчання.* – Брюссель : Комісія Європейського союзу, 2012. – 21 с.

2. *У Європі розроблений єдиний атестат онлайн-освіти [Електронний ресурс].* – Режим доступу : http://osvita.ua/abroad/higher_school/distance-learning/44715/.

3. *My Education Passport [Electronic resource].* – Mode of access : <http://myeducationpath.com/page/mypassport.htm>

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

© Титарчук І.М., 2017

Реалії сьогодення вимагають від аграрного сектора економіки України пошуку інноваційних шляхів розвитку, які б стали основною передумовою підвищення його ефективності. Адже нині ринкова трансформація економіки держави змістила акценти економічного розвитку в бік сировинних галузей і згортання наукоємних виробництв, ресурси науки незатребувані, а витрати на них скорочуються як непродуктивні, що призводить до згортання масштабів наукових досліджень.

На сьогодні все більше українських аграріїв розуміють необхідність впровадження нових технологій. Причиною цих рішень є можливість економії фінансових ресурсів (за рахунок впровадження інновацій у окремі процеси) та підвищення ефективності діяльності (за рахунок отримання більшої суми прибутку). Інновації – це новостворені (засновані) і/або/ вдосконалені конкурентоздатні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або/ соціальної сфери [1]. Разом з тим технології не можуть повністю замінити людину, але допомагають знизити вплив людського фактору на певні процеси. В Україні інноваційні рішення найчастіше представлені розробками в сфері ІТ, що дозволяють забезпечувати динаміку зростання виробництва використовуючи, наприклад, різні елементи точного землеробства. В табл. 1 наведено найбільш актуальні інноваційні розробки в аграрній сфері, що впроваджуватимуться у майбутньому. Серед таких і датчики повітря і ґрунтів, що дозволяють в реальному часі відслідковувати характеристики земельних ділянок, лісонасаджень і водної маси, і біометричні показники худоби, що дозволяють відслідковувати і передавати інформацію про їхній стан в режимі реального часу, і інтелектуальна система контролю використання ресурсів, що дозволяє економити насіння, мінерали, добрива та гербіциди, і прототипи датчиків, які відстежують стан інфраструктури, щоб контролювати зміни в будівлях, мостах, промислових майданчиках, на фермах та інших інфраструктурних об'єктах. Експерти свідчать, що інвестиції в окремі елементи точного землеробства зазвичай повертаються за перший маркетинговий рік, а показники ефективності діяльності підприємства можуть зростати від 17-45% [2].

Проблема інвестування інновацій ускладнюється тим, що необхідно одночасно проводити пошук нових джерел фінансування, розробляти ефективні схеми та механізми фінансування і забезпечувати інноваційний розвиток агропромислового виробництва навіть за умов дефіциту інвестиційних ресурсів. Для забезпечення безперервного інвестування інновацій в агропромисловому виробництві необхідним є забезпечення спектру альтернативних мультимодульних джерел інвестування, які взаємодоповнюються та можуть одночасно бути використані [3]. Але нажаль дозволити собі інвестувати у автоматизацію виробничих процесів можуть не усі підприємства. Якщо для великих агрохолдингів, як то Кернел, Миронівський хлібопродукт, Астарта, Сингента тощо, витрати на впровадження нових технологій є цілеспрямованим, виваженим рішенням, а подекуди і сприяють облаштуванню власних технологічних розробок, то для малих і середніх підприємств (фермерів) навіть застосування мінімальних автоматизованих модулів є подекуди надто витратними. Разом з тим низька поінформованість власників, агрономів, та інших спеціалістів цих підприємств про інноваційні можливості присутні на ринку, та, небажання фермерів дотримуватись правильного обробітку землі і безконтрольність у питаннях виснаження і деградації ґрунтів, з боку держави, не сприяють впровадженню нових рішень в роботі малих та середніх підприємств.

Аналітика новітніх технологій у сільському господарстві

Технологія	Характеристика	Закінчення розробки	Впровадження
Генетично вирощена їжа або м'ясо in vitro	Створення абсолютно нових підвидів і модифікацій сільськогосподарських тварин і рослин, в розрахунку на більш якісне задоволення потреб людини. На відміну від генетично модифікованої, генетично вирощена їжа буде створюватися «з нуля», як то штучне м'ясо, м'ясо в тюбику або пробірці, яке ніколи не було частиною тварини.	2016 р. 2017 р.	2021 р. 2024 р.
Селекція з використанням цифрових технологій	Це наступне покоління селективного розведення. Кінцевий результат буде піддаватися кількісному аналізу, за результатами аналізу будуть запропоновані ті чи інші зміни.	2017 р.	2017 р.
Сільськогосподарські роботи та роботизовані ферми	Сільськогосподарські роботи - agbot (від agricultural robots) - можуть використовуватися для автоматизації сільськогосподарських процесів, таких як збір врожаю або фруктів, зорювання, догляду за ґрунтом, прополювання, посадки, зрошення і т.п. Також можливе об'єднання десятків або сотень сільськогосподарських роботів, а також тисяч мікроскопічних датчиків, які всі разом зможуть моніторити, прогнозувати, вирощувати і збирати урожай з мінімальною участю людини.	2018 р. 2023 р.	2020 р. 2026 р.
Закриті екологічні системи	Це екосистеми, що не залежать від зовнішніх змін. Теоретично, вони зможуть переробляти відходи в кисень, їжу та воду, що дозволить підтримувати «життя» всередині системи. У невеликих масштабах такі системи використо-вуються, їх повномасштабне застосування обмежується технологічними факторами.	2015 р.	2020 р.
Вертикальне сільське господарство	Це різновид міського сільського господарства. Вертикальні ферми можуть вирощувати рослини або живі організми в спеціальних хмарочосах, з використанням тепличних технологій та енергоефективного освітлення.	2023 р.	2027 р.

Джерело: сформовано на основі [4]

В зарубіжних країнах витрати на підтримку впровадження інноваційних рішень в діяльність підприємств займають вагомую частку бюджету. У ситуації України необхідним є формування адекватного ринковим умовам механізму державної підтримки на основі інноваційної політики, спрямованої на забезпечення синергетичного ефекту взаємодії всіх суб'єктів інноваційного процесу та активної роботи з інвесторами щодо можливостей фінансування наукових та інноваційних розробок.

1. Про інноваційну діяльність. Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. // Інтелектуальна власність, № 10, 2002. – с. 35-42.

2. Бровинская М. Точное земледелие: украинские аграрии вкусили ИТ// Бровинская М., Юрасов С. Лига. Бизнес. – 22.02.2017 г. – с. 14-18

3. Федун І. Л. Оцінка інноваційно-інвестиційної активності в агропромисловому виробництві // Федун І. Л. [Електронний ресурс]. - <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1590>

4. METASCAN Emerging technologies // [Електронний ресурс]. - <http://www.horizons.gc.ca/eng/content/metascan-3-emerging-technologies-0>

СТАН, ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ ТА ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ

©Тюріна М.М., 2017

Аналізуючи стан економіки України з точки зору проблем розвитку інноваційного середовища треба найперше звернути увагу на те, що пріоритетними завданнями дотепер вищих органів влади є «латання дірок», тобто вирішення гострих поточних економічних проблем та питань, а не налаштування на послідовне проведення інноваційної політики задля розвитку інноваційного середовища в Україні.

Хоча в Україні існує Закон України «Про інноваційну діяльність» з 2002 року. Цей закон визначає мету та принципи державної інноваційної політики, що визначається створенням соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно-чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції. В Законі наведені основні принципи державної інноваційної політики, а саме: орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України, визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку, формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності, створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу; забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності; ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері; здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок; фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності; сприяння розвитку інноваційної інфраструктури; інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності. [1]

Цей закон може діяти тільки разом з Законом "Про пріоритетні напрями інноваційного розвитку економіки України" та створення передбаченої системи державних інститутів підтримки інноваційної діяльності. В реаліях сучасності держава на кожному етапі робить вибір розподілу наявних фінансових ресурсів, тому річ йде про покриття цими ресурсами нагальних потреб та вирішення питань усунення деяких статей видатків, що неприпустимо в даному випадку, не кажучи вже про фінансування інноваційної діяльності в країні. Витрачаючи кошти на стимулювання споживчого попиту держава відволікає їх від інноваційного та інвестиційного напрямку.

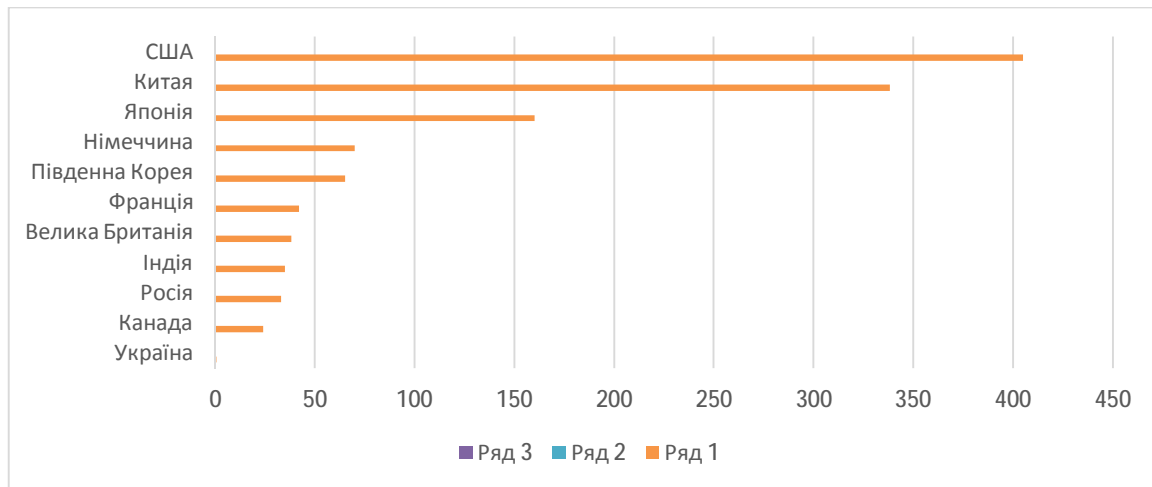
За період 2006-2015 роки питома вага коштів державного бюджету в структурі науково-технічних розробок зменшилася на 78%., при тому що питома вага коштів-замовників підприємств на 30%, це м'яко кажучи говорить про фрагментарність інноваційного процесу в країні. [2]

Чинниками, які характеризують стан розвитку інновацій є: зростає кількість ВНЗ і зменшується кількість науково-дослідних, науково-конструкторських організацій, дослідних заводів та підрозділів на базах промислових підприємств, зниження чисельності працівників наукових організацій, зменшення кількості наукових організацій, що спеціалізуються в галузі технічних наук, значне зменшення державного фінансування науково-технічної діяльності.

Основними чинники, які стримують розвиток інноваційного середовища є: нестача власних коштів підприємств, відсутність державного фінансування, великі витрати на нововведення, високі економічні ризики, недосконалість законодавчої бази, тривалий термін окупності нововведень і відсутність державної підтримки та гарантій, відсутність системи кооперації. [3] Тобто треба

відійти від примітивного споживання капіталу та природних ресурсів та перейти до розвитку наукомістких галузей та виробництва, а також орієнтуватися на світовий досвід стимулювання розвитку інновацій.

На графіку представлено країни-лідери за об'ємом фінансування у розвиток інноваційної сфери. (у млрд.дол) [4]

Наприкінці про позитивне: Forbes презентував перший рейтинг інноваційних компаній України, складений на основі опитування, за участю Києво-Могилянської бізнес-школи, інвестиційної компанії SP Advisors, рейтингового агентства IBI-Rating, юридичної фірми Integrites, а також представника великої четвірки – KPMG. Фахівці відповідних галузей економіки оцінили рівень унікальності продукції та бізнес-процесів підприємств, кожне з яких є новатором у своїй сфері.

Найвищу комплексну оцінку масштабу продуктивних, маркетингових та управлінських інновацій з урахуванням рівня конкурентної переваги отримали ПриватБанк, «Південмаш» і «Нова Пошта». Тобто інновація може існувати не тільки в секторі передових технологій, а й у традиційних галузях за умови оригінального способу реалізації продукції, ефективного управління або створення нової цінності для клієнтів. На жаль, в Україні відсутня інформація про ефективність застосування податкових інструментів в інноваційній сфері. Як вихід можна запропонувати застосування таких податкових інструментів для розвитку інновацій: диференціація ставок оподаткування для суб'єктів інноваційної діяльності за основними податками, введення спеціального податкового режиму, інвестиційний податковий кредит, право зменшувати нарахований податок на прибуток пропорційно розміру витрат на інноваційну діяльність, "податкові канікули" протягом 3 років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів, застосування прискореної амортизації основних засобів, встановлення неоподаткованого мінімуму об'єкта оподаткування; зарахування частки прибутку інноваційних підприємств на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі. Інновації дають зовсім іншу якість виробленої продукції, стимулюють розвиток нових галузей економіки, розвивають ринок праці та освіти, дають змогу економити природні ресурси та служать величезним інструментом для залучення інвестицій в економіку держави.

К ВОПРОСУ О ВЗАИМОСВЯЗИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА И ФИНАНСИРОВАНИЯ БЕЛОРУССКОЙ НАУКИ

© Федосенко Л.В. 2017

Межстрановой анализ уровня инновативности Беларуси по отдельным показателям в соответствии с Таблo Инновационного Союза (IUS) показывает, что Беларусь устойчиво занимает одно из последних мест в группе европейских аутсайдеров по инновациям, так называемых «догоняющих стран». Низкий (на фоне других европейских государств) рейтинг Беларуси по инновациям обусловлен:

– низкой долей внутренних затрат на научные исследования и разработки (НИОКР) в ВВП (2010г. – 0,69%, 2011г. – 0,70%, 2012г. – 0,67%, 2013г. – 0,67%, 2014г. – 0,52%, 2015г. – 0,52%);

– низким удельным весом организаций, осуществляющих технологические инновации в промышленности (2010г. – 15,4%, 2011г. – 22,7%, 2012г. – 22,8%, 2013г. – 21,7%, 2014г. – 20,9%, 2015г. 19,6%) и сфере услуг (2010г. – 12,8%, 2011г. – 21,1%, 2012г. – 21,8%, 2013г. – 19,2%, 2014г. – 14,0%, 2015г. – 14,0%) от их общей численности);

– низкой долей отгруженной инновационной продукции новой для мирового рынка (2010г. – 0,8%, 2011г. – 1,1%, 2012г. – 0,7%, 2013г. – 0,6%, 2014г. – 1,2%, 2015г. – 1,8%) от общего объема отгруженной продукции организаций промышленности и др. [1].

Большинство ключевых индикаторов, характеризующих инновационное развитие, или снижаются или не показывают устойчивой положительной динамики. При том, что, например, вклад Израиля в науку в процентах от ВВП составляет 4,40, Финляндии – 3,88, Южной Кореи – 3,40, Японии – 3,36, Дании – 3,06, Швейцарии – 2,99, США – 2,90, Германии – 2,82, Франции – 2,25, Канады – 1,0, Великобритании – 1,76, Эстонии – 1,62, Чехии – 1,56, России – 1,16 и т.д.[2].

Среди наиболее значимых факторов, препятствующих инновационной деятельности Беларуси в 2015 году выделяли: недостаток собственных денежных средств, недостаток финансовой поддержки со сторон государства, низкий инновационный потенциал организации и недостаток квалифицированного персонала. Как показала практика, наши предприятия не готовы к освоению инвестиций. Большая часть промышленных и других предприятий слабо представляют направления конкурентоспособности своего развития и не проявляют должного интереса к его осуществлению. Об этом свидетельствуют их бизнес-планы, недостаточная освоенность открытых кредитов и инвестиционных фондов. Согласно официальным данным, из USD 4 742,3 млн иностранных инвестиций, поступивших в реальный сектор Беларуси в I полугодии 2016 года организациями было использовано только USD 1 390,9 млн, или 29,3%. При этом среди использованных инвестиций на приобретение основных средств и нематериальных активов было направлено только USD 271,7 млн, или 19,5% всех использованных инвестиций, а на оплату производственных запасов и товаров для реализации – USD 400,9 млн, или 28,8% всех использованных инвестиций [3].

Инвестиции в белорусскую экономику характеризуются следующими показателями. По итогам I полугодия 2016 года иностранные инвесторы вложили в реальный сектор экономики (кроме банков) Беларуси USD 4 742,3 млн. инвестиций. По сравнению с I полугодием 2015 года объем иностранных инвестиций в экономику Беларуси снизился на 17,3%. Основной объем иностранных инвестиций был направлен в оптовую и розничную торговлю (32,1% всех иностранных инвестиций), в транспортную деятельность, складирование, почтовую и курьерскую деятельность (31,4%) и в промышленность (25,4%). Валовые вложения в основной капитал, в расчете на одного занятого работника по стране, ниже в сравнении, например, с Россией на 15 %, Польшей – на 58,5 %, Литвой – на 92 %, Латвией и Эстонией – в 2,7 раза. Еще большее отставание Беларуси, от указанных стран, наблюдается по показателю расходов на научно-исследовательские

работы в расчете на одного занятого работника (2,1–5,4 раза) [4]. Число организаций, выполняющих научные исследования и разработки, в последние годы уменьшилось на 18 единиц (2012г.– 530 ед., 2013г. – 482 ед., 2014г. – 457 ед., 2015г. – 439 ед.) Наблюдается падение коэффициента изобретательской активности на 1,1% [1].

На наш взгляд, развитие инновационной деятельности во многом, если не в первую очередь, зависит от кадрового среза общества, от так называемой интеллектуальной элиты, которая призвана обеспечивать научно-техническое развитие. Интеллектуальные кадры – это тот срез общества, который преобразует новые знания в инновационную продукцию. Актуализация внимания государства на интеллектуальном срезе общества объясняется тем, что в настоящий период знания и творческий потенциал работников становятся главным фактором эффективности экономической системы, без которого технический и экономический прогресс последней становится практически недостижимой задачей, вне зависимости от объема средств, инвестированных в производственное оборудование и технологию. Последние исследования западных ученых свидетельствуют о резком возрастании ценности интеллектуальных фондов компании по сравнению с ее материальными ресурсами и финансовым капиталом. В целом их соотношение колеблется между 5:1 и 6:1. Достаточно привести в качестве примера компанию Майкрософт и другие, результатами интеллектуальной деятельности которых все мы пользуемся в повседневной жизни. Подсчитано также, что доллар, затраченный на исследования и разработки, приносит в восемь раз большую прибыль, чем доллар, вложенный в технику [5]. Считается, что в развитых странах 70-80 % прироста ВВП обеспечивается за счет научной и интеллектуальной составляющих. В таких условиях роль науки и техники возрастает в геометрической прогрессии.

Однако, судя по финансированию науки, государство по-прежнему не рассматривает интеллектуальное сообщество как ключевой фактор экономического развития страны. Исходя из статистической информации, можно констатировать по-прежнему низкую степень государственной поддержки исследований и инновационной деятельности. При прочих равных условиях, например, Республика Беларусь в сравнении с другими даже смежными государствами проигрывает конкуренцию по привлечению инвестиций в собственную экономику и отстает по финансированию на научные исследования и технологические разработки, что ведет к постепенному отставанию в производительности труда во всех отраслях народного хозяйства и снижению конкурентоспособности отечественной продукции. При дальнейшем игнорировании одного из ключевых факторов инновационного роста – интеллектуального капитала нации, наша страна не выдержит конкуренции со стороны более продвинутых в научно-техническом плане стран и окажется на задворках цивилизации. Следует понять, что именно высокообразованный, научно «подкованный» кадровый состав общества создает собственный инновационный (новый) продукт, с которым страна выходит на внешний рынок, обеспечивая приток валюты в страну и конкурентные преимущества.

1 Наука и инновационная деятельности Республики Беларусь. Статистический сборник. [Электронный ресурс] Официальный сайт Национального статистического комитета Республики Беларусь. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by/> – Дата доступа 20.03.2017.

2 Рейтинг стран мира по уровню расходов на НИКР Unesco Institute for Statistics, 2012 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/research-and-development-expenditure/info/>. – Дата доступа 21.03.2017.

3 Экономическая эффективность инновационной деятельности: проблемы, методы и решения. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.belisa.org.by/pdf/Publ/Art5_i20.pdf/ – Дата доступа 18.03.2017.

4 Экономическая эффективность инновационной деятельности: проблемы, методы и решения. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.belisa.org.by/pdf/Publ/Art5_i20.pdf/ – Дата доступа 18.03.2017.

5 И. Комаров Интеллектуальный капитал [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://economy-ru.info/info/33841/> - Дата доступа: 21.03.2017.

ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

© Фещур Р.В., Якимів А.І., Яворський Р.Т., 2017

Різноманітність і складність завдань, які постають перед менеджментом у процесі інноваційного розвитку підприємств, викликає необхідність застосування адекватних інструментів, до числа яких першочергово відносять методологію управління сталим соціально-економічним розвитком суб'єктів господарювання, методи і моделі математичного моделювання, інформаційні системи і технології та програмні засоби. Розглянемо детальніше зміст і особливості застосування математичних методів і моделей.

Теоретико-методологічний базис управління інноваційним розвитком характеризується розмаїттям концептуальних підходів до опису функціонування соціально-економічних систем та можливістю використання широкого спектру інструментів: методів теорії ймовірності та математичної статистики, економетричного (економіко-математичного) моделювання, економічного аналізу, експертного оцінювання тощо [1].

Побудову і застосування економіко-математичних моделей необхідно здійснювати з урахуванням таких їх особливостей:

1. кожний об'єкт моделювання є унікальним і вимагає індивідуального підходу до моделювання попри універсальний характер формальних математичних моделей;
2. перманентні зміни об'єкта моделювання та бізнесового середовища унеможливають тривале у часі використання побудованих моделей без їх трансформації та перевірки на відповідність реальному процесу інноваційних перетворень;
3. кожна економіко-математична модель є ізоморфною, тобто відображає дію лише основних впливових факторів, тому отримані за модельними експериментами результати підлягають перевірці щодо їх практичної придатності.

Побудова економіко-математичної моделі спирається на використання двох типів інформації – фактичних даних про наявний стан економічної системи і середовища функціонування, а також їх прогностичних оцінок. Застосування сучасних інформаційних технологій дає змогу формувати актуальні бази даних статистичної звітності та управлінського обліку, здійснювати пошук інформації щодо стану і тенденцій зміни конкурентного середовища (технології типу DATA MINING), виявляти цілі заінтересованих сторін інноваційного процесу.

Зазначимо, що стан інформаційної визначеності та вид об'єкта дослідження (функціонуючий, проєктований) безумовно впливає на вибір методу моделювання і вид економіко-математичної моделі [2].

Серед рівнів інформаційної визначеності щодо умов і результатів функціонування об'єкта дослідження виокремлюють такі:

1. P1 - повна інформаційна визначеність. Наявні ретроспективна кількісна інформація за тривалий проміжок часу та ретро- і проспективні якісні оцінки тенденцій розвитку об'єкта дослідження та ринкового середовища у цілому;
2. P2 – неповна інформаційна визначеність. Наявна ретроспективна кількісна інформація за обмежений часовий проміжок, однак можливі прогалини в даних у динамічних рядах. Наявні якісні оцінки тенденцій зміни внутрішнього і зовнішнього середовища об'єкта дослідження;
3. P3 – обмежена інформаційна визначеність. Відсутня або істотно обмежена кількісна інформація. Наявні якісні ретроспективні оцінки розвитку об'єкта дослідження у минулому;
4. P4 – інформаційна невизначеність. Повна відсутність ретроспективної інформації (як кількісної, так і якісної).

Оцінки можливості застосування певних методів моделювання (економіко-статистичних, експертних, комбінованих) з урахуванням стану (виду) об'єкта дослідження та рівня інформаційної визначеності наведено у таблиці.

Рівень інформаційної визначеності	Вид об'єкта дослідження	Можливості застосування методів ЕСМ
Р 1	Функціонуючий	Застосування доцільне та ефективне.
Р 2	Функціонуючий	Застосування можливе з подальшим ґрунтовним аналізом результатів.
Р 3	Функціонуючий	Застосування сумнівне. Перевагу слід віддати експертним методам.
Р 4	Створюваний	Застосування неможливе. Доцільно використати експертні методи.

Якщо зважити на те, що економіко-математичне моделювання здійснюють на підставі ізоморфної моделі, яка базується на одній з альтернативних економічних теорій та уведених допущеннях щодо непередбачуваного характеру зміни умов функціонування об'єкта дослідження, відображує дію обмеженої кількості факторів, а встановлення міри відповідності моделі властивостям економічної системи не підлягає формалізації, то можна зробити висновок, що ухвалення остаточного рішення, яке принаймні буде відповідати вимогам об'єктивності, визначеності та ефективності, істотно залежить від досвіду та кваліфікації особи, що приймає рішення, або групи експертів.

Незаперечними перевагами економіко-математичного моделювання є можливість здійснення модельних, а не натурних експериментів, дослідження впливу явних та виявлення дії латентних факторів, кількісного оцінювання наслідків взаємодії стейкхолдерів, зміни умов господарювання тощо.

Також незаперечною є доцільність застосування економіко-математичного моделювання до розв'язування задач певного класу, для яких виконуються умови статистичної стійкості:

1. повторюваність процесу за відносної сталості умов, у яких він відбувається;
2. існування випадкових факторів впливу на перебіг процесу, що не дозволяє однозначно тлумачити результати дослідження;
3. нарощення кількості однотипних одиниць спостереження чи модельних статистичних експериментів підвищує обґрунтованість отриманих результатів.

Оперативне, якісне і точне оброблення великих масивів статистичних даних під час економіко-математичного моделювання потребує застосування сучасних інформаційних технологій та засобів обчислювальної техніки. Наявність потужних, надійних і, разом з тим, простих в експлуатації програмних продуктів статистичного аналізу звільняє дослідника від рутинних операцій, сприяє появі якісно нових можливостей статистичного аналізу і пошуку даних, розширяє сферу застосування методів економіко-математичного моделювання.

1. Фецура Р. В. *Управління соціально-економічним розвитком підприємств: методологія та інструментарій: монографія* / Р. В. Фецура, С. В. Шишковський, А. І. Якимів, Т. В. Лебідь, М. Р. Тимошук, Н. Р. Яворська. – Львів: Видавництво "Растр-7", 2016. – 226 с.

2. *Прийняття проектних рішень: [навч. посіб.]* / Р. В. Фецура, В. П. Кічор, А. І. Якимів, І. С. Тимчишин, В. С. Янішевський, Т. В. Лебідь, В. Ю. Самуляк, І. В. Козут, С. В. Шишковський// за ред. Р.В. Фецура — Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013. — 220 с.

ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНИХ ВАРІАНТІВ РОЗМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

©Франів І.А., 2017

Велике прикладне значення економічного районування полягає у тому, що воно є основою формування і реалізації державної регіональної економічної політики, а також використовується в практиці територіального управління господарством, при виборі доцільних варіантів розміщення нових виробничих об'єктів та вдосконаленні територіальної структури господарства, обґрунтуванні перспектив розвитку територіально-виробничих комплексів. Економічне районування сприяє підвищенню ефективності використання ресурсного, виробничого і науково-технічного потенціалу регіонів і всієї країни [1, с. 27].

В Україні здійснюється генеральне економічне районування території для цілей прогнозування, розробки і реалізації територіальних комплексних програм і схем природокористування, проектів районного планування, схем розвитку і розміщення продуктивних сил та розселення населення. Територіальні схеми розміщення і розвитку продуктивних сил певних районів являють собою прогностичні, науково обґрунтовані розробки прикладного характеру, які містять як ретроспективний аналіз розвитку усіх структурних складових господарського комплексу території, так і визначення напрямів перспективного розвитку. При цьому обґрунтовуються основні завдання і показники соціально-економічного розвитку регіонів та шляхи вирішення соціальних, економічних і екологічних проблем [2,3].

Таким чином, економічне районування є науковим методом територіальної організації народного господарства і водночас одним із засобів раціонального розміщення виробництва, вдосконалення його спеціалізації та піднесення соціально-економічного розвитку.

Думка, що держави поділяються на чітко відокремлені регіони і що ці регіони мають важливе значення для публічної політики, звісно ж, не нова.

Географічне відображення держав, яке найповніше відповідає ідеї економічних регіонів, зосереджених навколо міста - це класифікація економічних територій. Таким чином визначається поняття "економічна територія" як функціональна ключова одиниця, яка складається з усіх економічних компонентів території. Кожна територія містить один або більше міських центрів та прилеглих територій, економічна активність яких зосереджена в містах; кожна територія також містить гетерогенні промислові групи. Таке визначення економічної території об'єднує місце роботи і місце проживання робочої сили цієї території, щоб мінімізувати ефект доїжджання до місця роботи з-поза меж території. До того ж, економічні території мають водночас місцеву та орієнтовану на експорт промисловість.

Можна відзначити такі характерні риси економічних територій:

- Визначені економічні території охоплюють усю географію держави.

- Економічні території відповідають головним критеріям міських економічних територій, тобто це метрополії з містом у центрі та околицями, орієнтованими на домінуючий міський центр.

Ці функціональні економічні території не відповідають повноваженням жодних місцевих органів управління, вони також не завжди відповідають кордонам областей.

Не існує причини, чому економічні регіони повинні збігатися з політичними та економічними кордонами держави. За відсутності національних владних повноважень ймовірно, що функціональна економічна територія вийде за межі цих штучних бар'єрів. Втім, не можна заперечувати, що національні кордони та політично нав'язані обмеження ефективно та функціонально зменшують, а в деяких випадках розривають економічні зв'язки всередині та між

міськими економічними регіонами - наприклад, фрагментація Берлінського економічного регіону перед об'єднанням Західної та Східної Німеччини.

Доцільно відзначити інший, проте близькоспоріднений можливий регіональний поділ який визначає території ринку праці (ТРП). Кожна ТРП складається з центрального міста і територій, які прилягають до нього та економічно інтегровані в це місто. Загалом, робітники можуть змінювати місце праці без переселення. ТРП слід визначати у категоріях районів; переважно більші ТРП та міські статистичні території (МСТ) мають ті самі кордони. Невеликі ТРП складаються з районів або групи районів із центральною громадою з населенням 5000 або більше осіб, у межах яких працівники доїжджають до місця роботи. Земельні території кожної області поділяються на ТРП; тому вони прилягають одна до одної і звичайно не виходять за її межі.

Доступність даних - складна і часто головна проблема у спробі визначити економічні регіони. Здебільшого дані доступні лише тих регіонів, які мають політичні кордони. Більшість субнаціональних і районних територій була визначена політичним повноваженням в термінах, які переважно не мають стосунку до економічних структур.

Проте помилок вдається уникнути, якщо економічні території як такі, а також території ринків праці, вважатимуть своїм центром місто. Це - відображення того, що населення та економічна активність у державі централізуються на міських територіях, що передбачає міцний зв'язок між економічним зростанням та урбанізацією.

1. *Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / [С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. Б. Олійник та ін.] — К.: КНЕУ, 2000. - 364 с.*

2. *Колосовский Н. Н. Теория экономического районирования. / Н. Н. Колосовский — М.: Мысль, 1969. - 335 с.*

3. *Регионы Украины: Поиск стратегии оптимального развития / Под ред. А. П. Голикова. - Харьков: Харьковский ун-т, 1994. - 304 с.*

ІНТЕГРОВАНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

© Хаустова К.М., 2017

В сучасних умовах, що характеризуються швидкими та нелінійними змінами у зовнішньому середовищі, ускладнюється процес розробки та реалізації стратегій. У зв'язку з цим актуальності набувають нові підходи до формування системи ефективного стратегічного контролю, який забезпечуватиме адаптивність стратегічного розвитку підприємства.

Стратегічний контроль виступає інструментом вищого керівництва для своєчасного виявлення проблем, відхилень та здійснення заходів щодо коригування процесу чи змісту реалізації стратегій, а іноді і перегляду цілей.

Стратегічний контроль полягає у визначенні того, чи можливе подальше здійснення стратегій і чи приведе їхня реалізація до досягнення цілей. Він не може існувати без поточного та заключного контролю, так само, як стратегічне управління базується на поточній діяльності підприємства [1].

Стратегічний контроль не повинен містити надлишкових даних та складної системи показників, оскільки виконує роль своєрідного «інформаційного табло», що показує керівництву наскільки вірно рухається керована система у заданому напрямку.

Стратегічний контроль охоплює:

- контроль підготовки стратегії: стратегічне не сфокусоване спостереження (стратегічний моніторинг, безперервне сканування зовнішнього середовища) та контроль передумов для стратегічних планів (перевірка припущень щодо зовнішніх факторів та власного ресурсного потенціалу);
- контроль реалізації стратегії (контроль за відхиленнями від стратегічних планів);
- контроль розвитку кризових явищ – завчасне попередження (забезпечення інформації для вироблення рішень з усунення стратегічних відхилень) [2, с.24].

Система показників стратегічного контролю повинна розроблятися на етапі формування стратегічних цілей і містити індикатори, що слугуватимуть певними контрольними точками ефективності реалізації стратегії на певних, визначених етапах. При цьому, виникає ряд проблемних питань:

- 1) окреслення сфер контролю;
- 2) ідентифікація об'єктів контролю та ключових показників;
- 3) визначення періодичності стратегічного контролю;
- 4) формування управлінських рішень, як реакції на можливі відхилення, виявлені в процесі стратегічного контролю.

Вирішити наведені проблеми, на нашу думку, можливо шляхом застосування інтегрованих підходів до управління, а саме: системного, процесного та ситуаційного.

Суть процесного підходу полягає в тому, що менеджмент – процес безперервних взаємопов'язаних дій або функцій. Загальна сума всіх функцій управління є процесом управління [3, с.56]. Стратегічний контроль, на відміну від поточного, повинен охоплювати всі найважливіші етапи стратегічного розвитку підприємства. Його головна задача полягає в ідентифікації відповідності стратегічних та тактичних заходів поставленим цілям і умовам зовнішнього середовища.

Як процес, стратегічне управління складається з окремих етапів, основними з яких є: визначення місії та цілей підприємства, аналіз середовища функціонування підприємства, розробка стратегій, стратегічне планування та організація реалізації стратегій. Стратегічний контроль виступає зв'язковою ланкою між перерахованими фазами на підставі оцінки ефективності реалізації кожного етапу при переході на наступний. У зв'язку з цим, процесний підхід дає можливість визначити послідовність здійснення окремих тактичних та оперативних заходів обраної стратегії,

визначити планову періодичність стратегічного контролю в часі, що відповідає основним етапам формування та реалізації стратегії.

Згідно системного підходу, організація розглядається як відкрита система інтегрована у зовнішнє середовище. На думку О.Б. Мних [4], застосування в теорії та практиці управління підприємствами системного підходу здійснюється з метою забезпечення більш ефективної діяльності підприємства.

Системний підхід до стратегічного управління передбачає розгляд підприємства як цілісної моделі та необхідність забезпечення взаємозв'язку всіх її елементів. Згідно системного підходу, можна виділити такі сфери стратегічного контролю:

- Зовнішнє середовище підприємства. Основною задачею стратегічного контролю зовнішнього середовища є моніторинг змін, що не були враховані в процесі розробки стратегій і створюють додаткові можливості або загрози її реалізації;

- Кількість і якість вхідних в організацію ресурсів на стадії реалізації стратегічних планів;

- Ефективність внутрішніх процесів організації;

- Відповідність продукту організації очікування цільових груп споживачів.

Отже, системний підхід дозволить визначити основні сфери стратегічного контролю, відповідальні посади згідно з діючою або проектною структурою підприємства та ключові показники контролю. Системний підхід до стратегічного контролю потребує формування автоматизованих систем управління та своєрідних «центрів відповідальності» за окремі аспекти реалізації стратегії. Одним з перспективних варіантів поєднання системного та процесного підходів до формування стратегічного контролю є перебудова структури управління на основі виділення бізнес-процесів. Такий підхід спрощує формування системи стратегічного контролю оскільки дає можливість вимірювати основні процеси у виразах доданої вартості й, відповідно, задавати і контролювати рівень ефективності.

Ситуаційний підхід до організації системи стратегічного контролю органічно доповнює процесний та системний та покликаний забезпечувати гнучкість та адаптивність стратегічних дій.

Деякі науковці констатують, що концепція розв'язання ситуаційних завдань менеджменту полягає в такому: кожному типу конкретної ситуації, яка виникає на підприємстві, має відповідати своя послідовність процедури управління з її інформаційним забезпеченням, специфічні форми взаємодії елементів підприємства, свої критерії і методи прийняття рішень, а також свої об'єкти реалізації управлінських взаємодій. Так забезпечується можливість адаптації структури управління до динамічно мінливих умов функціонування підприємства, зовнішнього середовища та його елементів. При цьому концепція полягає в розробці комплексу методів і засобів, спрямованих на виявлення і розв'язання проблем, що виникають, на всіх етапах функціонування виробничої системи [5, с. 80–83].

Ситуаційний підхід вимагає якісного інформаційного забезпечення щодо можливих варіантів розвитку подій та включає формулювання стратегічних рішень, як реакції на основні типи відхилень індикаторів стратегічного контролю.

Таким чином, поєднання інтегрованих підходів на основі стратегічного бачення розвитку організації дозволить сформувати ефективну та дієву систему стратегічного контролю на підприємстві.

1. Данилюк І. Роль стратегічного контролю в системі управління підприємством / І. Данилюк, Н. Михайлишин // *Економічний аналіз*. - 2013. - Т. 12(3). - С. 105-108. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12\(3\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12(3)_23).

2. Мачкур Л. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного контролю діяльності підприємств в умовах трансформації економіки: дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / Л.А.Мачкур; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Львів, 2003. – 233 с.

3. Мельник П.В. Менеджмент: Навч. посібник / П.В.Мельник, М.М.Філоненко, Л.П. Гацька та ін. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 154 с.

4. Мних О.Б. Актуальні проблеми формування інтегрованої системи стратегічного управління розвитком підприємства / О.Б. Мних // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Сер.: «Логістика». – 2004. – № 499. – С. 196–203.

5. Василенко В. О. Ситуаційний менеджмент : [навч. посіб.] / В. О. Василенко, В. І. Шостка. – Вид. 2-е, виправлене та доповнене. – К. : ЦУЛ, 2005. – 372 с.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО МАРКЕТИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

© Хмарська І.А., 2017

На сучасному етапі розвитку економічної системи одним з найбільш ефективних напрямків забезпечення підвищення ефективності виробництва є розвиток інноваційної діяльності, спрямованої на розробку і використання результатів наукових досліджень, що дає можливість забезпечити прибутковість шляхом задоволення нових потреб ринку. Активізація інноваційної діяльності, як свідчить досвід промислово розвинених країн, є визначальним напрямом розвитку підприємств, який підвищує їх конкурентоспроможність і забезпечує стаке становище на ринку. У той же час ринкове «супроводження» інновацій залишається не достатньою мірою розробленим напрямом досліджень. Розробка і комерціалізація нових товарів та послуг - складна проблема. На світовий ринок щорічно виводиться близько 100 тис. найменувань нових продуктів, однак комерційного успіху досягають не більше ніж 25%, при цьому 75% їх ринкових невдач пояснюються переважно дією ринкових факторів [1, с. 30]

Інноваційний маркетинг - це, з одного боку, велика частка ризику, але з іншого - більш висока віддача у разі правильно обраного курсу. Маркетинг завжди є витратною статтею бюджету компанії, тому, розподіляючи його, необхідно прораховувати можливі ризики. Інноваційний маркетинг може вивести компанію на новий щабель розвитку, допомогти зайняти нову нішу, тоді вкладення з лишком окупляться. Але, якщо всі виділені на просування кошти вкласти в інноваційні ідеї, а ті не спрацюють, то компанія ризикує втратити певну частину своїх клієнтів. Інноваційний маркетинг є частиною стратегічного плану підприємства. Є кілька можливих напрямів, в яких може здійснюватися інноваційний маркетинг. Одне з них - створення такого товару або послуги, які передбачають очікування клієнтів. У цьому випадку потрібно спостерігати за споживачем і визначити, що допомогло б покращити його життя або просто принесло б йому задоволення. Тут можна згадати слова Генрі Форда: «Якби я запитував, чого хочуть люди, вони досі їздили б на возах» [2, с. 206]. Людина не завжди знає і може сформулювати те, що їй потрібно. Необхідно запропонувати новий продукт, покупець спробує його і дасть оцінку. Одним з основних принципів інноваційного маркетингу є створення нового товару або зміна технології виробництва вже існуючого до такої міри, щоб результатом став якісно новий продукт.

Основним принципом маркетингової діяльності інноваційного підприємства є прагнення не тільки до наукового результату, але і до його товарної форми. Іншими словами – не прощтовхувати на ринок те, що вийшло в результаті розробки, а розробляти те, що споживачі очікують побачити на ринку. Ще до початку розробки інноваційного продукту слід визначити, кому він призначається, які традиційні або нові потреби він буде задовольняти і які проблеми покупця у змозі вирішити. При такому підході розробка нового продукту буде хорошим початком правильного позиціонування. Як об'єкт в інноваційному маркетингу виступає сама інновація. [3, с. 41]

Аналіз позиціонування продуктів найбільш успішних інноваційних фірм показує, що сучасний інноваційний продукт, крім конкретних побажань покупця, повинен відповідати таким критеріям: наукоємність, запатентованість, сертифікація, відповідність екологічним вимогам, ергономічність, гарантійний строк використання, сервісне обслуговування. Відомі чотири типи інновацій, що охоплюють широкий діапазон змін, характерних для діяльності підприємств: продуктові, процесні, організаційні та маркетингові. Продуктові інновації передбачають значні зміни у властивостях вироблених товарів і послуг. Сюди включаються як зовсім нові товари і послуги, так і значно удосконалені продукти з вже існуючих. Процесні інновації відбуваються, коли простежуються значні зміни в методах виробництва та доставки. Організаційні інновації властиві до сфери впровадження. Це можуть бути зміни у діловій практиці, в організації робочих місць або в зовнішніх зв'язках підприємства. Маркетингові інновації включають реалізацію нових методів маркетингу і передбачають зміни в дизайні та упаковці продукту, його просуванні та розміщенні, методах встановлення цін на товари і послуги.

Основними принципами інноваційного маркетингу є:

- всебічне вивчення ринку, попиту, смаків і бажань споживачів-інноваторів;
- застосування пропозиції інноваційних продуктів до вимог інноваційного ринку;
- вплив на ринок і попит в інтересах підприємства – виробника інноваційних товарів і послуг.

Отже, під терміном «інноваційний маркетинг» слід розуміти маркетингові зусилля, спрямовані на створення, накопичення, оновлення, поширення та ефективне використання знань у всіх формах їх прояву як специфічного продукту, споживча цінність якого визначається не тільки попитом і пропозицією, а й сукупністю маркетингових зусиль, спрямованих на просування його на ринок. [4, с. 41]

Основна мета стратегічного інноваційного маркетингу полягає в розробці стратегії введення інновацій на ринок. Тому в основу стратегічних маркетингових досліджень закладається аналіз кон'юнктури ринку з наступною розробкою сегментів ринку, організацією та формуванням попиту, моделюванням поведінки покупця. Ключовим моментом стратегії маркетингу є дослідження та прогнозування попиту на новий товар, засноване на доскональному вивченні сприйняття споживачем нововведення. У ході стратегічних досліджень керівник інноваційного проекту повинен визначити: яку продукцію, якої якості і яких споживачів він буде пропонувати.

В інноваційному бізнесі питання організації маркетингової діяльності мають принципове значення. Проте, у невеликих компаніях саме ці питання часто залишаються поза зоною уваги керівника, який основну увагу зосереджує на розробці нового продукту. У результаті багато проектів зазнають невдачі. Тому, приступаючи до підготовки нового проекту, необхідно приділити особливу увагу організації спеціального підрозділу, який буде вирішувати питання маркетингу нових розробок. Помилкою вважається, що інноваційним маркетингом повинні займатися співробітники відділу маркетингу. Необхідно залучити до маркетингу кожного співробітника підприємства з метою формування міцніших внутрішніх і зовнішніх зв'язків для ефективного створення й подання цінності своїм споживачам. Необхідно впевнитись в тому, що короткострокових маркетингових цілей можна досягти за допомогою поєднання маркетингових інструментів, сильних боків та ресурсів, якими володіє дане підприємство та встановити розумні короткострокові фінансові цілі, пов'язані з довгостроковими завданнями цього підприємства, що підтримується реальними календарними планами та бюджетом.

Як правило, провідна роль відводиться маркетинговим службам, котрі займаються формуванням мережі продажів, організацією рекламної кампанії, виставок, презентацій, пробних, пільгових і прямих продажів, створенням сервісного та гарантійного обслуговування, але тільки в тісній взаємодії з іншими службами та формуванням у співробітників менталітету, націленого на інновації. Це завдання вирішує середовище, в якому буде заохочуватися обмін зв'язками, інформацією та досвідом між усіма учасниками [5, с. 225].

Отже, на підприємстві повинні створюватись інноваційні команди – це групи, що займаються інноваціями, в тому числі в маркетингу, - повинні складатися з фахівців з різних галузей. Об'єднувати їх має прагнення працювати над новими підходами, продуктами або послугами, відсутність боязні провалу, свобода ідей і думок. До її складу обов'язково повинні входити люди з вищої менеджерської ланки і ті, хто безпосередньо відповідає за стратегію розвитку компанії. Саме вони зобов'язані усвідомлювати необхідність в інноваційному маркетингу, щоб ідеї отримали втілення і дали бажаний результат. Адже інноваційний маркетинг може зачіпати і питання скорочення ресурсів організації для здійснення тієї чи іншої діяльності,

1. *Сумец А. Инновации в деятельности предприятия // Маркетинг и реклама. - 2006. - № 11 (123). - С. 28-33.*

2. *Генри Форд. Моя жизнь. Мои достижения / Г. Форд; пер с англ. под ред. Е. Качелин. - Астрель, 2012. - 349 с.*

3. *Матковская Я. Коммерциализация рыночных инноваций – парадигма инновационного маркетинга / Я. Матковская // Маркетинг. – 2010. – №4 (113). – С. 39-46.*

4. *Нянько В.М. Інноваційний маркетинг на підприємствах України / ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА – 6'2014 [55] Науково-виробничий журнал – 231 с.*

5. *Сухенко А.П. Новые технологии маркетинговых программ / А.П. Сухенко //Маркетинг и маркетинговые исследования. – 2009. – № 3. – С. 224-230.*

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

©Ціжма Ю.І., 2017

Територіальний маркетинг сформувався в період, коли за досягнення конкурентних переваг почали змагатися не тільки підприємства, а й цілі територіальні одиниці (райони). Проте, науковим обґрунтуванням цього процесу почали цікавитись лише нещодавно. Так історично склалося, що “Територіальний маркетинг”, називали по різному “Регіональний маркетинг”, “Муніципальний маркетинг”, “Маркетинг міст”, а термін з’явився тільки в кінці 80-х років ХХ століття.

Для ефективного маркетингу дуже важливо знати й враховувати на якій території і в інтересах якої території він буде працювати. Будь-якій територіальній одиниці для забезпечення свого розвитку необхідно організовувати маркетинг і подавати себе як платформу для реалізації перспективних інноваційних й інвестиційних проектів. Територіальний маркетинг може сприяти тому, щоб на даній території виникли сприятливі умови для розвитку ефективної економіки, для підвищення іміджу цієї території, для залучення як закордонного, так і вітчизняного працівника, інвестора, туриста, студента.

Маркетинг територій формує конкурентоздатність території під впливом та через взаємодію із чинниками зовнішнього середовища. Більшість науковців поділяють його на відповідні складові зовнішнього середовища. Макросередовище може бути представлене через систему економічних, демографічних, соціокультурних, політичних, науково-технологічних факторів, зміни у розвитку яких можуть призвести до позитивних зрушень на цій території. Фактори макросередовища мають більш опосередкований вплив на територію порівняно з факторами мікросередовища, до якого відносять інші території, внутрішні суб’єкти території, органи місцевого самоврядування, різні організації, діяльність яких безпосередньо пов’язана із підтримкою розвитку території; окремі особи (стейкхолдери), які завдяки власним здібностям здатні впливати на прогрес даної території. Важливим аспектом територіального маркетингу має бути бачення того, що зовнішнє середовище є недостатньо прогнозованим та контрольованим. Саме тому одними із ключових завдань територіального маркетингу мають бути вивчення, дослідження, пристосування та прогнозування змін зовнішнього середовища. Проте результатом найбільш обдуманого стратегії взаємодії із зовнішнім середовищем може стати частковий контроль певних факторів, що може забезпечити досягнення очікуваного соціально-економічного ефекту за коротший термін [1].

Таким чином інструменти територіального маркетингу дозволяють охарактеризувати ресурси території, умови життя, рівень якості територіального менеджменту; визначити проінноваційні та сучасні методи територіального управління органами місцевого самоврядування; оцінити вартість проживання і провадження діяльності на території; визначити бізнес-клімат території (ресурси, якість територіального управління, вартість здійснення діяльності на території); сформувати інвестиційний клімат; поширити інформацію про територію з метою залучення матеріальних, нематеріальних та фінансових інвестицій; оцінити розгашування території; створити привабливий імідж ресурсів території, умов життєдіяльності та ділової активності [2].

Також територіальний маркетинг, виступаючи складовою частиною регіональної соціально-економічної політики, включає в себе розробку та реалізацію концепції комплексного розвитку економіки території, спрямовану на вирішення її соціально-економічних проблем.

1. Рашковські А. Територіальний маркетинг у процесі створення і зміцнення територіальної ідентичності [Електронний ресурс] / А. Рашковські // Журнал європейської економіки. – 2014. – Т. 13, № 2. – С. 193-204. – Режим доступу: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/handle/316497/13182>

2. Бондаренко А. Ф. Сучасні аспекти територіального маркетингу [Електронний ресурс] / А. Ф. Бондаренко // – 2013 – Режим доступу: <http://dSPACE.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10826/2/bondarenko.pdf>

РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ПРАЦІ В ІННОВАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

© Чакалова К.О., 2017

Інноваційна модель економічного розвитку суспільства дедалі більше стає тією основою, яка визначає економічний потенціал країни та її перспективи на світовому ринку. В економічній літературі на сьогодні немає єдиного підходу щодо розуміння сутності поняття «інноваційне середовище». Цей термін розглядають як сукупність інститутів інноваційних перетворень в усіх сферах життєдіяльності суспільства та як чинник розвитку освіти та науки у трансформаційній економіці. [1, с. 29]

Рушійним фактором економічного зростання є люди, а саме персонал, адже саме він створює нові ідеї, виробляє нові обладнання та сприяє впровадженню інновацій в сучасне виробництво.

Внутрішній ринок праці займає не останнє місце в інноваційному середовищі. Саме внутрішній ринок праці забезпечує ефективне використання та розвиток трудового потенціалу персоналу.

Розвиток внутрішнього ринку праці тісно пов'язаний з оцінюванням персоналу, навчанням та підвищенням кваліфікації працівників, плануванням кар'єри.

Оцінювання персоналу — це запланована, формалізована характеристика трудової діяльності зайнятих, ефективності роботи персоналу. [2, с. 83]. Оцінювання може проводитися у зв'язку з прийняттям працівників на роботу, проведенням атестації персоналу, виявленням професійних знань і навичок працівників з метою організації навчання працівників, формуванням кадрового резерву, плануванням кар'єри, професійно-кваліфікаційним просуванням працівників, переглядом системи мотивації персоналу. При оцінюванні персоналу на внутрішньому ринку праці набули поширення такі методи, як тестування, метод «360°» та центри оцінювання.

Тестування — стандартизований, обмежений у часі метод дослідження, призначений для з'ясування певних кількісних і якісних характеристик особистості за допомогою запитань, завдань, ситуацій тощо. [3, с. 117]

Метод «360°» — метод оцінювання, сутність якого полягає в тому, що до оцінювання залучаються різні суб'єкти: керівники, колеги, підлеглі, клієнти і сам працівник, якого оцінюють; вважається, що залучення до оцінювання співробітника, крім безпосереднього керівника, інших осіб, пов'язаних з ним службовими взаємовідносинами, підвищує об'єктивність оцінювання.

Центри оцінювання (Assessment Center) передбачають використання комплексних діагностичних способів оцінювання працівників. Оцінювальні процедури ґрунтуються на моделюванні основних складових управлінської діяльності, що дає змогу оцінити управлінський потенціал і розробити стратегію навчання й розвитку працівників.

Професійне навчання — це цілеспрямований процес формування в працівників теоретичних знань, умінь і навичок, потрібних зараз чи в майбутньому. Підвищення кваліфікації — це навчання з метою розширення й поглиблення раніше здобутих працівниками знань, умінь і навичок на рівні вимог сучасного виробництва. [4, с. 349-350]

Професійне навчання та підвищення кваліфікації здійснюється за допомогою використання таких сучасних методів: Кейс Стаді, коучинг, «Корпоративний університет», «Віртуальна школа».

Кейс Стаді — інтерактивна технологія для короткострокового навчання менеджерів на основі бізнес-ситуацій, основною метою якої є навчити аналізувати інформацію, сортувати її для вирішення поставленого завдання, виявляти ключові проблеми, вибирати оптимальне рішення.

Коучинг — технологія навчання персоналу, а також один з найбільш ефективних стилів управління на сучасному етапі розвитку бізнесу. Використання коучингу засновано на принципі партнерства та спадкоємності, коли більш досвідчений та кваліфікований фахівець передає свій досвід

менш кваліфікованому й цим самим сприяє поглибленню його знань, розкриттю потенціалу, більш ефективній його реалізації.

«Корпоративний університет» — система навчання персоналу фірми (традиційні та нетрадиційні форми бізнес-освіти, узагальнення досвіду знань та інновацій, які є інтелектуальною власністю фірми) [5, с. 98]. «Віртуальна школа» — внутрішній портал організації (будь-який співробітник у режимі «онлайн» знайомиться з лекціями фахівців у досліджуваній сфері, вчиться за дистанційними програмами західних бізнес-шкіл, бере участь у дистанційних ділових іграх і веб-семінарах).

Планування кар'єри полягає у плануванні руху працівників за кваліфікаційними та службовими сходами. [4, с. 390]

Однією з форм розвитку персоналу є створення резерву на заміщення керівних посад. Резерв керівних кадрів — це певна група працівників, які відібрані для просування на керівні посади за результатами оцінювання їх професійних знань, умінь і навичок, ділових і особистих якостей. Формування кадрового резерву повинно забезпечувати своєчасне заміщення вакантних посад новими працівниками, сталість управління організацією та її структурними підрозділами; призначення на посади компетентних, здібних працівників; навчання претендентів на посади; постійне накопичення ними необхідного досвіду на новій для них посаді [2, с. 85-86].

На основі дослідження сучасних тенденцій внутрішнього ринку праці в країнах ринкової економіки слід виділити три основні напрями у розвитку даного ринку: ринковий, кваліфікаційний і соціальний (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями розвитку внутрішнього ринку праці*

Напрямок розвитку	Ринковий	Кваліфікаційний	Соціальний
Домінуючий ринок праці	Зовнішній ринок праці	Внутрішній ринок праці	Макромодель ринку праці за участю держави
Рух працівників	Між підприємствами, організаціями	Всередині підприємства	Активна підтримка і вплив державної політики зайнятості, яка передбачає необхідність великих
Освіта	Закінчена професійна підготовка	Система «безперервної освіти» на підприємстві	бюджетних витрат; соціальна мотивація працівників: забезпечення роботи і
Класифікація робіт	Жорстка класифікація робіт і чіткі межі змісту кожної роботи	Класифікація робіт заснована на взаємозв'язку робочих місць, стажу роботи на підприємстві та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня працівників	трудового доходу всім категоріям працівників, незалежно від їх кваліфікаційного рівня

*Складено автором на основі [6, с. 126-129].

На сучасному етапі більшого поширення набуває кваліфікаційний напрямок розвитку внутрішнього ринку праці, адже великі та середні компанії значну увагу приділяють внутрішньо-фірмовому розвитку персоналу.

Таким чином, в сучасному світі спостерігається витіснення застарілих технологій і поява нових. Розвиток інноваційного середовища тісно пов'язаний з розвитком внутрішнього ринку праці, а саме з навчанням, підвищенням кваліфікації, оцінюванням та плануванням кар'єри персоналу. Виділяють три напрями розвитку внутрішнього ринку праці: ринковий, кваліфікаційний і соціальний.

1. Білик Р. С. *Особливості розвитку інноваційного середовища в Україні в умовах глобальної конкуренції* / Р. С. Білик // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Менеджмент інновацій.* - 2015. - Т. 23, вип. 4. - С. 27-35.

2. *Ринок праці [текст]: нав. посіб. 2-ге вид.перероб. та доп./Чернявська О.В. - К.: "Центр учбової літератури", 2013.-522 с.*

3. Цимбалюк С.О. Технології управління персоналом : навч. Посіб. / С.О. Цимбалюк. - К. : КНЕУ, 2009. - 399, [1] с.
4. Управління персоналом : підручник / [В. М. Данюк, А. М. Колот, Г. С. Суков та ін.] ; за заг. та наук. ред. к.е.н., проф. В. М. Данюка. К. : КНЕУ; Краматорськ : НКМЗ, 2013. - 666, [6] с.
5. Вергун В.А., Ступницький О.І. Сучасні інноваційні зміни системи управління персоналом фірми / В. А. Вергун, О. І. Ступницький // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Вип. 2 (4) Ч1. - С.96-100
6. Маковская, Н.В. Ретроспектива развития внутренних рынков труда/ Н.В. Маковская//Вестник удмуртского университета. 2005. - №3. - с. 119-138.

ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

©Череватський Д.Ю., 2017

Сучасна цивілізація знаходиться на етапі, коли чергова промислова революція відмінняє актуальність постіндустріалізму. У зв'язку з цим постає проблема розвитку інноваційного середовища, сутність якого залежить від моделі, яку обере світова економіка. Існує дві головні версії промислової революції – третя і, так звана, Індустрія 4.0, тобто, четверта. І справа не в номері, за яким йде ідентифікація, а в ідеології.

Третя промислова революція передбачає заміну існуючого способу виробництва мало не натуральним господарством; четверта – виходить із збереження фабричного виробництва, але в зовсім іншому (набагато розумнішому, смарт/smart) технологічному втіленні.

За платформу Індустрії 4.0 особливо ратує McKinsey&Company [i, ii], ідеологом же Третьої промислової революції є американський науковець та суспільний діяч Джеремі Ріфкін (J. Rifkin) [iii]. Найбільшим проявом Третьої промислової революції слід визнати горизонтальні зв'язки, які змінюють енергетику, економіку і світ, приводять, не слід цуратися цього слова, до "народної" промисловості. Розподілений характер джерел відновлюваної енергії (вітру, сонця тощо) вимагає для отримання електрики співпраці мільйонів суб'єктів, сполучених розгалуженими smart grid – розумними мережами електропостачання. За аналогією і смарт виробництво можна розглядати як нову "розподілену мануфактуру" на базі інноваційних пристроїв, тих же 3D-принтерів. Мільйони людей отримують можливість освоїти власний випуск товарів, аж до виробів тривалого користування. Замість капіталізованих і централізованих фабрик, що обслуговуються безліччю штатних робітників, чільним стане масова співорганізація людей, що виготовляють на дому або в офісах своїх компаній одиничні товари для власного споживання або дрібні партії на продаж дешевше і швидше, але з гарантованою якістю, ніж найсучасніші (і навіть смарт) фабрики традиційного типу. Прецедентом, що підтверджує життєвість таких форм може виступити автомобіль з "надрукованим" у 2014 р. кузовом, оснащений електроприводом, – він був виготовленим не в цеху автозаводу, а прямо під час шоу International Manufacturing Technology Show (IMTS) безпосередньо в експозиційному павільйоні, на очах у публіки [iv].

Для України та інших пострадянських економік, що відрізняються фізичним та моральним зношенням виробничих фондів й несприятливим інвестиційним кліматом, дотримання ідеології четвертої промислової революції загрожує все більшим відставанням від лідерів світового економічного зростання, консервацією бідності та відсталості. 3D-підприємництво ж на основі так званого адитивного виробництва здатне на стрибок економічної ефективності, який неможливо було й уявити за часів попередніх промислових революцій.

1. McKinsey Global Institute. A future that works: automation, employment, and productivity. – McKinsey & Company, 2017. – 135 pp.
2. McKinsey Global Institute. The internet of things: mapping the value beyond the hype. McKinsey&Company, 2015. – 131 pp.
3. Рифкін Дж. Третья промышленная революция: Как горизонтальные взаимодействия меняют энергетику, экономику и мир в целом / Джеремі Рифкін.– М. : Альпина нон-фикшн, 2014.– 410 с.
4. В США показали первый сделанный на 3D-принтере автомобиль [Электронный ресурс].–Режим отступа: http://news.infocar.ua/v_ssha_pokazali_pervyy_sdelannyu_na_3d-printere_avtomobil_94308.html .

СУТНІСТЬ ВИТРАТИ НА БІОЛОГІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ РИБНИЦТВА

©Шаповалова О.В., 2017

Останнім часом зростає інтерес інвесторів до галузі рибництва, яке є однією з перспективних галузей аграрного виробництва. Рибництво окрім забезпечення населення цінними продуктами харчування дозволяє диверсифікувати агробізнес і підвищити дохідність його ведення при порівняно незначних початкових інвестиціях та гарантованому ринку збуту. Однією із важливих умов залучення інвестицій, в тому числі іноземних, є зрозумілість інформації про процеси виробництва, основою якої є інформація бухгалтерського обліку.

Основною проблемою обліку в умовах інтеграції вітчизняної економіки в європейське співтовариство є недостатність теоретичного обґрунтування, недосконалість методики та практики обліку нових об'єктів, зокрема біологічних перетворень та витрат на біологічні перетворення. Методика бухгалтерського обліку має цінність лише тоді, коли вона носить прикладний характер, тобто адаптована до особливостей господарювання підприємств конкретної галузі і відповідає запитам менеджменту.

За П(С)БО 30 «Біологічні активи», біологічні перетворення - процес якісних і кількісних змін біологічних активів [1]. Тобто біологічні перетворення охоплюють процеси росту, дегенерації, виробництва продукції і відтворення, які викликають якісні або кількісні зміни біологічного активу.

Отримання сільськогосподарської продукції - це відділення продукції від біологічного активу або одержання продукції шляхом припинення життєдіяльності біологічного активу.

Проте, сільськогосподарська діяльність не обмежується лише процесами управління якісними і кількісними змінами біологічних активів. Адже для здійснення біологічних перетворень активу та управління ними необхідною умовою є фізична наявність такого активу. Сільськогосподарська діяльність, в тому числі, включає в себе процеси, коли біологічний актив ще відсутній, або ж процеси після припинення його існування. Тому визначення сільськогосподарської діяльності, що наведене в П(С)БО 30 є не достатньо коректним. Адже при наданні визначення будь якого терміну, в т.ч. й терміну «сільськогосподарська діяльність», його ознаки мають стосуватись усієї сукупності процесів даного виду діяльності, а не її частини.

Більш економічно обґрунтованим, на наш погляд, є трактування даного терміну в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство». Відповідно до нього сільськогосподарська діяльність - це «управління суб'єктом господарювання біологічною трансформацією та збір врожаю біологічних активів для продажу чи для переробки в сільськогосподарську продукцію або в додаткові біологічні активи» [2].

Так, в даному визначенні крім управління біологічною трансформацією виокремлено збір врожаю, що передбачає управління процесами поза межами біологічних перетворень. Проте і це визначення не є повним. По-перше, тому, що в ньому не враховано всі технологічні процеси, що здійснюються до початку та після закінчення біологічних трансформацій. По-друге, тому, що в ньому акцентовано увагу на процесі збору врожаю, що, апріорі, стосується лише галузі рослинництва. В тваринництві, зокрема в рибництві, до моменту визнання біологічних активів та після припинення біологічних перетворень здійснюється ряд технологічних процесів, що безпосередньо стосуються сільськогосподарської діяльності [3].

Згідно з Законом України «Про аквакультуру», аквакультура (рибництво)- це сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-плеємної роботи, інтродукції, переселення, акліматизації та реакліматизації

гідробіонтів, поповнення запасів водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття, а також надання рекреаційних послуг [4].

Із зазначеного вище випливає, що технологічні процеси, пов'язані з підготовкою водойм до їх зариблення та ті, що відбуваються після завершення біологічних перетворень, також відносяться до основної діяльності рибогосподарських підприємств.

З викладеного сформулюємо визначення категорії «витрати на біологічні перетворення» як витрат, що здійснює підприємство для підтримання якісних і кількісних змін біологічних активів. Тобто це витрати на виробництво сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів, які здійснені з моменту визнання біологічних активів до моменту припинення біологічних перетворень.

Я.П. Іщенко доводить, що поняття «витрати на виробництво сільськогосподарської продукції» та «витрати на біологічні перетворення» не є тотожними. Витрати на виробництво продукції крім витрат власне на біологічні перетворення включають технологічні витрати, що здійснюються до моменту визнання біологічних активів та витрати, що здійснюються після моменту припинення біологічних перетворень [3].

В галузі рибництва витратами до моменту визнання біологічних активів є витрати на підготовку водойм до зариблення (чищення ставків, їх дезінфекція, внесення добрив тощо). Після завершення біологічних перетворень також здійснюються певні витрати (вилов товарної риби, сортування отриманої продукції, лабораторні аналізи).

Визначення місця та складу витрат на біологічні перетворення в складі витрат виробництва безперечно має вплив на визнання та розмір витрат, пов'язаних з біологічними перетвореннями та на їх відображення в обліку.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_027

3. Іщенко Я.П. Біологічні перетворення в рибництві як об'єкт бухгалтерського обліку /Я.П. Іщенко// Економіка. Фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – №2. – С.81-89.

4. Про аквакультуру: закон України від 18.09.2012 № 5293-VI.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОНОМІКИ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ

© Шевчук А.В., Чорний Р.С., Румянцева Г.І., 2017

У наш час значення нових формування інноваційної інфраструктури для будь-якої сфери має надзвичайно велике значення. Сучасні технології та інновації здатні значно пришвидшити прогрес у будь-якій сфері людської діяльності, залучити в неї значні кошти та інвестиції, привнести дух сучасності та свіжості. Велика кількість нових прогресивних і успішних нових проектів в розвинутих країнах зараз пов'язані з зменшенням витрат споживачів, що робить доступнішими за витратами подорожі, поїздки, проживання, позики та фінансові операції та інші блага. Серед таких проектів Uber, AirBNB, Bla-bla-car, Fixuga тощо. Дані проекти є частиною нового явища, яке називають на заході «sharing economy» – економіки спільної участі, де витрати розподіляються між споживачами, що робить доступними послуги для них [1]. Такий метод не має обмеження по сфері застосування та може бути застосований для формування сучасної інноваційної інфраструктури з розподілом витрат між учасниками ринку.

Метою даної публікації є обґрунтування нових перспектив формування інноваційної інфраструктури за допомогою економіки спільної участі.

Питаннями проблем формування інноваційної інфраструктури в Україні займалися такі вчені як Б.Гриньов, М.Делягін, В.Денисюк, О.Марченко, А.Пригожин, В.Семиноженко, Л.Федулова та ін., однак питання використання економіки спільної участі для цього не розглянуто.

Основні проблеми формування інноваційної інфраструктури в даний час в Україні полягають в недостатній кількості коштів та спеціалістів потрібного рівня для реалізації нових проектів. Крім того дуже ускладнена адаптація та реалізація успішних світових практик у цій галузі з огляду на вітчизняні особливості. Таким чином гальмується модернізація вітчизняної економіки, формування успішного бізнес середовища та загальний соціально-економічний розвиток держави. В цьому випадку вдалим рішенням для уникнення вищезгаданих проблем може стати досвід західних країн створення проектів з використанням явища «економіки спільної участі».

Проекти економіки спільної участі передбачають найчастіше процеси подібні до оренди чи лізингу, що значно здешевлює отримання послуг перевезень, позик, розподілу надлишку благ. Власники ресурсів у цьому випадку зазвичай не просто діляться ними, а отримують за це орендну плату.

Спонтанним вирішення питання формування інноваційної інфраструктури в Україні за допомогою проектів спільної участі можна розглядати створення ІТ кластерів в містах держави в останні роки. Виникнення та формування ІТ кластерів в містах України, що відбувається останнім часом, здатне позитивним чином вплинути на розвиток інформаційних технологій та їх впровадження в суспільне життя, розгортання регіональних ринків праці та соціально-економічне зростання міст і регіонів. Кластери переважно охоплюють не тільки фірми та бізнес-структури, але й громадські організації, фінансових посередників, інститути і залучають в інноваційний процес підприємства, які входять до складу кластера, що зазвичай включені в процеси технологічних, продуктових, ринкових і організаційних інновацій, створюючи навколо себе відповідну інфраструктуру. Успішними прикладами таких об'єднань є Lviv IT-BPO Cluster (<http://it-bpo.lviv.ua/>) - Львівський кластер інформаційних технологій, який розпочав свою практичну діяльність у 2010 році, Луцький ІТ кластер (<http://www.litac.org>) та інші [2]. Кластери дозволяють вирішувати актуальні завдання, такі як:

- забезпечення доступу до компаній кластера висококваліфікованих фахівців і регулювання ринку праці в сфері ІТ регіону;
- створення спільними зусиллями системи взаємодії інститутів освіти і компаній у сфері інформаційних і комунікаційних технологій;
- розширення доступу до фінансових ресурсів членів кластера за інноваційними, студентськими проектам і стартапам;
- створення визнаного інституту для впровадження спільних проектів на міжсекторного рівні;
- реалізація нових спільних проектів по просторовому розвитку бізнес та ІТ середовища.

Дуже важливою особливістю кластерів, яка рішучим чином впливає на розвиток сектору ІТ в регіоні стало перетікання кадрів між фірмами розробниками та освітніми установами, що забезпечило цінний обмін досвідом між сферою освіти, державним управлінням і реальним сектором створення продуктів та технологій.

Стимулювання розвитку подібних проектів, які об'єднують кадрові, фінансові та інші матеріальні та нематеріальні ресурси і їх використання на комерційній основі дали б змогу формувати інноваційну інфраструктуру в державі на достатньо високому рівні з достатньою швидкістю впровадження та використання. Окрім проектів кластерного типу це могли б бути громадські та фінансові організації, приватні стартапи і бізнес рішення, в створенні яких могли б прийняти як приватний капітал так і держава.

Основними методами забезпечення діяльності таких проектів економіки спільної участі з метою формування інноваційної інфраструктури в Україні на даному етапі могли б стати:

- формування прозорого бюджету таких організацій (в основному за рахунок внесків учасників та виплат замовників послуг) та звітності про його використання за типом організації фінансування проектів на kickstarter.com чи indiegogo.com;
- визначення медійної особистості керівника проекту з просуванням в змі та подачі ідей суспільству;
- залучення до таких проектів учасників держави, бізнесу, науки та освіти;
- фінансування заходів визначення попиту на продукцію таких проектів, можливості реалізації та віддачі;
- залучення до участі закордонних спеціалістів та фінансування (особливо Польщі та ЄС).

При цьому створення таких проектів у вигляді притаманних нашій державі особливостей формування у вигляді кластерів, фондів та ін. на нашу думку слід уникати. Краще на даному етапі щоб це була приватна організація, бізнес структура з фінансуванням та участі у вигляді часток від зацікавлених учасників чи державних структур.

Формування інноваційної інфраструктури за допомогою економіки спільної участі є надзвичайно привабливим і чи не єдиним рішенням для економіки України в наш час. Іншого шляху в умовах постійного браку коштів, висококваліфікованих кадрів та браку інвестицій через нестабільну геополітичну ситуацію практично не спостерігається. Тому вивченню досвіду формування явища економіки спільної участі та прикладів успішних її проявів треба ретельно вивчати і закладати передумови реалізації для них в нашій державі.

1. Hamari, Juho; Sjöklint, Mimmi; Ukkonen, Antti (2016). *The Sharing Economy: Why People Participate in Collaborative Consumption*. *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 67 (9): 2047–2059. doi:10.1002/asi.23552

2. Шевчук А.В. *Формування і розвиток ІТ-кластерів в Україні: проблеми і перспективи* / А.В. Шевчук, Л.Т. Шевчук // *Наукові засади розвитку знань економічної теорії: Збірник тез наукових робіт учасників всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з економічної теорії (м. Черкаси, 2 червня 2015 р.), 2015. - 74 с.*

ПИТАННЯ ВПЛИВУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

© Шергіна Л.А., Жемба А.Й., 2017

Процес переходу економіки на засади сталого розвитку повинен розпочинатися зі зміни галузевої та технологічної структури економіки, що здатні утворити якісно нову інноваційну економіку, яка буде ефективна в екологічному плані. Саме структурні зрушення у галузевому та технологічному зрізах є тією необхідною умовою переходу від домінуючої до бажаної концепції розвитку економіки, що здатна забезпечити високий рівень життя як окремого громадянина, так і усього суспільства в цілому, а також зменшити техногенне навантаження на навколишнє природне середовище.

Період, на протязі якого відбувається становлення нового технологічного укладу, в середньому триває близько 40–60 років. Протягом цього періоду часу відбувається розвиток нових, пріоритетних галузей та підгалузей в економіці й поступове уповільнення та призупинення в ній функціонування застарілих. Аналіз технологічної структури дає змогу визначити роль та місце країни в світовому економічному розвитку. Для порівняння рівня інноваційного, економічного та технологічного розвитку в різних країнах світу доцільно здійснювати структурний аналіз за технологічними укладами. Зв'язок між економічним розвитком та зрушеннями у технологічній структурі виникає під час поступового заміщення застарілої технології та нову, більш якіснішу та досконалішу. А це тягне за собою поступову зміну технологічних укладів і передбачає впровадження техніки й технології нового укладу, відповідного способу існування та споживання. Зміна технологічного укладу змінює технологічну структуру економіки, зрушення в якій стають причиною виникнення інтенсивного типу економічного зростання, що є характерним для економічно розвинених, постіндустріальних країн світу. Крім того, така технологічна революція в економічно розвинених країнах стає стимулом руху вперед і для країн, що розвиваються.

Структурні зрушення в технологічній структурі можливо оцінити за допомогою дослідження таких технологічних стадій виробництва, як видобуток первинних ресурсів; переробка первинних та вторинних ресурсів; обробна промисловість; виготовлення кінцевої продукції. Оцінка стану технологічної структури та її впливу на економіку визначаються за технологічними способами впливу на предмети праці. Технологічний спосіб впливу відображає поступову зміну технологічних принципів виробництва, починаючи від звичайної механічної обробки сировини і матеріалів до застосування сучасних лазерних, хімічних, ядерних технологій і від них до наукоємних нано- та біотехнологій. Технологічну, інноваційну розвиненість країни можливо оцінити за допомогою аналізу технологій, які використовуються в процесі виробництва певних товарів та послуг. Мається на увазі оцінка техніки та технології, які використовуються при виготовленні хімічної, металургійної, машинобудівної, продукції легкої та харчової промисловості. Також інноваційний рівень виробництва можливо визначити за допомогою показника наукоємності, що розраховується як відношення між обсягами науково-конструкторських та науково-дослідних робіт і реалізованою продукцією [1, с. 42–44].

Очевидно, що аналіз технологічної структури економіки не тільки дає змогу оцінити та порівняти рівень розвитку різних країн світу, але й на майбутнє сформувати нову науково-технічну базу для досягнення високого інноваційного рівня виробництва товарів і послуг.

1. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно - інноваційних трансформацій / Ю. В. Кіндзерський. – К. : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2007. – 408 с.

ДІАГНОСТИКА ІНОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

© Шикіна О.В., 2017

В сучасній економічній літературі існує велика кількість визначень понять «інновація». Це в свою чергу свідчить про те, що в сфері інноваційної діяльності не має загально визнаної термінології. Вчені в даній галузі знань вкладають власний зміст та сенс в поняття інновація, що відображає комплексність, універсальність, масштабність використання інновацій. Неоднозначність, невідповідність, протиріччя визначень викликає різні концептуальні підходи до визначення терміну «інновація», до появи різних їх типів та видів, розробок класифікацій за різними критеріями.

Аналіз підходів до класифікації дає можливість зробити висновок, щодо комплексного характеру інновацій, виявити усі сфери використання інновацій як нового продукту, нової техніки, нових технологій, методу та способу виробництва. Вибір інновацій запропонованими ознаками дозволить виявляти специфічні вимоги до їх розробки, запровадження та експлуатації на підприємстві [4].

Перш за все необхідно звернутись до міжнародних показників інноваційної активності країн світу. Глобальне дослідження за міжнародною методикою INSEAD дозволяє щорічно розраховувати показник інноваційності країни – глобальний індекс інновацій (ГІІ – Global Innovation Index). Даний індекс враховує до 80 різноманітних змінних критеріїв, характеризуючих інноваційний розвиток держави, що поділені на дві групи: умови ведення інноваційної діяльності й необхідні ресурси та результати практичної діяльності. Автори дослідження вважають, що успішність економіки пов'язана, як з наявністю інноваційного потенціалу, так і умов для його втілення. Таким чином, підсумковий Індекс являє собою співвідношення витрат і ефекту, що дозволяє об'єктивно оцінити ефективність зусиль з розвитку інновацій в тій чи іншій країні (див. Табл.1).

Таблиця 1

Інноваційний розвиток України за міжнародними показниками інноваційності за 2014-2016 рр.

Назва показника	Значення показника			Позиція в рейтингу		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Глобальний індекс інновацій	36,3	36,5	35,7	63	64	56
Наявні ресурси і умови для проведення інновацій, в т.ч.:	38,2	39,1	38,9	88	84	76
- Інститути	52,9	52,3	48,7	103	98	101
- Людський капітал і дослідження	36,6	40,4	40,8	45	36	40
- Інфраструктура	27,1	26,3	32,3	107	112	99
- Розвиток внутрішнього ринку	45,1	43,9	42,1	90	89	75
- Розвиток бізнесу	29,1	32,4	30,6	87	78	73
Досягнуті практичні результати здійснення інновацій, в т.ч.:	34,4	39,9	32,5	46	47	40
- Розвиток технологій і економіки знань	32	36,4	34,1	38,2	34	33
- Результати творчої діяльності	30,6	31,3	31,0	77	75	58
Коефіцієнт інноваційної ефективності	0,9	0,9	0,82	14	15	12

За показником ГІІ Україна рухається вгору від 64-го в 2015 році до 56-го в 2016 році. Це найвищий рейтинг індексу інновацій в Україні з 2007 року. Україна піднялась на 8 позицій в інноваційному вхідному субіндексі (займаючи 76-е місце) і на 7-м позицій в інноваційному вихідному субіндексі (займаючи 40-е місце). За рейтингом коефіцієнта ефективності інновацій

Україна піднялась на 3 позиції й зайняла 12 місце (і 10-е в Європейському регіоні), це одна з відносних переваг економіки країни в 2016 році [5].

Найкращі позиції Україна зайняла за наступними критеріями: нематеріальні активи – 42-е місце, конкурентка політика, масштаби й конюктура ринку, торгівля – 46-е місце, умови ведення бізнесу та підприємництва – 79 місце, інноваційні зв'язки – 88-е місце.

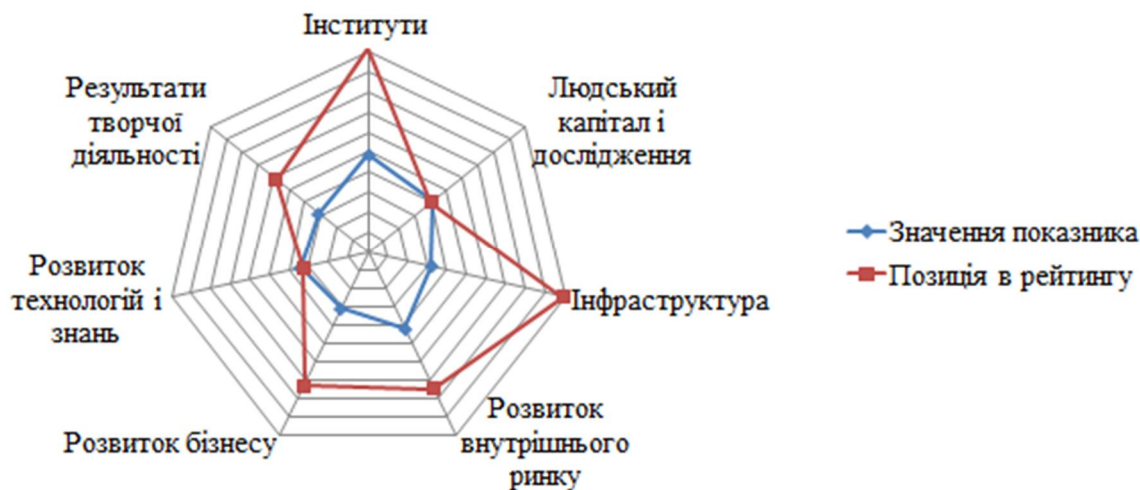

Рис. 1. Багатокутний глобального індексу інновацій в 2016 р. в Україні

На жаль, через відсутність доступної бази статистичних даних й конфіденційність фінансово-економічних показників суб'єктів народного господарства унеможливується процес аналізу інноваційної діяльності окремих регіонів й міст, особливо в сфері надання туристичних послуг. Аналіз інноваційної діяльності туристичних фірм ускладнюється специфікою туристичного продукту: невідчутністю, нематеріальністю, сезонний характер.

1. Галасюк К.А. Інновації як інструмент подолання кризових явищ на підприємствах готельного господарства / К.А. Галасюк // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Одеса, 2013. - №2(181). - С.13-21.

2. Галасюк К.А. Проблемні питання щодо визначення базових понять інноватики в сфері туризму / К.А. Галасюк // Науковий вісник ОНЕУ : матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів «Світові кризи: причини і наслідки». – Одеса : ОНЕУ, 2013. – № 3 (182). – С. 159-167.

3. Галасюк С.С. Формування мережі малих готелів у контексті впровадження організаційних інновацій / С.С. Галасюк, О.В. Гусева, К.А. Галасюк // Актуальні проблеми розвитку економіки в контексті глобальних викликів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 45-річчю факультету міжнародної економіки, (Одеса, 19-20 верес. 2013 р.). - Одеса: ОНЕУ, 2013. - С. 257-259.

4. Литовка А.О. Класифікація інноваційної діяльності туристичного підприємства / А.О. Литовка, О.В. Шикіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв, 2016. – Випуск №14. – С. 416-420.

5. Global Innovation Index 2009–10 / ed. S. Dutta, INSEAD. – The Business School of The World, 2016. – 456 p.

РИНОК ІННОВАЦІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

О.Н.О. Шквиря, 2017р.

Сучасний етап функціонування сільського господарства у більшості розвинутих країн світу характеризується переходом до інноваційної моделі розвитку, суть якої полягає у системній інтеграції науково-технічної сфери галузі, з однієї сторони, і власне сільськогосподарського виробництва, з іншої. Мета такої інтеграції – підвищення ефективності виробництва на основі техніко-технологічного і організаційно-управлінського оновлення за рахунок інноваційної діяльності

Ринок інновацій, як складова частина системи економічних відносин, поряд з особливостями, які визначаються специфічними властивостями товару, зберігає основні положення ринку і підпорядковується загальним законам.

Ринок інновацій – це система економічних відносин між споживачами (товаровиробниками) інноваційної продукції або інноваційних послуг і суб'єктами пропозицій (власниками інноваційної продукції, інформаційно – консультаційних і впроваджувальних послуг) з приводу їх виробництва, придбання і використання.

Суб'єктами ринку інновацій є виробники інноваційної продукції, інформаційні, консалтингові і інші формування які надають послуги по впровадженню. Сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм та форм власності, які є споживачами інноваційної продукції виступають в якості об'єкту ринку інновацій. Товаром на ринку інновацій є інноваційна продукція і інноваційна послуга (інформація, консультація, навчання) [1].

Як товар інноваційної продукції може бути реалізована тільки при наявності на неї відповідного попиту. Інноваційна продукція повинна задовольняти потреби конкретного ринку, відповідати рівню сучасних потреб, бути доступною як за ціною так і за сприйняттям [2].

Ринок інновацій повинен виконувати наступні функції:

- забезпечення – задовольняє потреби учасників в реалізації і придбанні інноваційної продукції;
- регулювання – оптимально формує попит і пропозицію на інноваційну продукцію і інноваційні послуги, забезпечуючи їх раціональний розподіл між суб'єктами інноваційної діяльності і встановлюючи рівень цін на них;
- інформування – є посередником при розповсюдженні інформації між учасниками інноваційного процесу;
- стимулювання – сприяє створенню конкурентоспроможного інноваційного продукту, розширенню переліку інноваційних послуг і засобів їх здійснення.

Ринок інновацій сільського господарства формують наукові і освітні організації, комерційні підприємства, творчі колективи, окремі вчені і винахідники. Покупцями інноваційного продукту виступають сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм та форм власності. Головним завданням ринку інновацій є просування інноваційної продукції з метою задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників здатної забезпечити і отримати ними додаткового економічного, технологічного, соціального і екологічного ефектів.

Як система, ринок інновацій має свою організаційну структуру і механізм функціонування. В організаційному плані ринок інновацій розвивається за трьома основними напрямками: ринок наукової праці, ринок науково-технічної інформації і наукової продукції.

Ринок наукової праці – це система навчальних, економічних, правових і інформаційних сфер, відносин і взаємозв'язків, спрямована на підготовку, підбір і забезпечення кадрами наукових, науково-виробничих и впроваджувальних структур [3].

Ринок наукових кадрів передбачає організацію двох зустрічних пропозицій – відомості про вакансії і пропозиції. Здобувач робочого місця може розмістити у встановленій формі відомості про себе и побажання умов. Інформація може розміщуватися у різних інформаційних джерелах (журнали, Інтернет, газети) або заноситися в банк даних наукових кадрів. Роботодавець може сам, за певними для себе критеріями, підібрати співробітника або доручити це зробити співробітникам спеціалізованої служби, яка формує і веде галузевий банк даних наукових кадрів [1].

Ринок науково-технічної інформації – це тип економічних взаємозв'язків і відносин між виробниками і споживачами з приводу виробництва, придбання і використання інформації. Науково-технічна інформація розповсюджується за допомогою телекомунікації і звичайним шляхом через пошту, телефон, факс, консультаційну, бібліотечну, освітню, видавничу, рекламну і іншу діяльність.

В останні роки відбулися суттєві зміни у інформаційному забезпеченні галузі – в більш повній мірі із всієї системи інноваційного забезпечення сільського господарства збереглися виробники наукового продукту, і в дуже зміненій формі, його споживачі [4]. Відбувається становлення нових відносин, на ринку науково-технічної інформації починають функціонувати нові учасники - дорадчі служби, різноманітні спеціалізовані агентства і посередники. Посередниками виступають різні спеціалізовані консалтингові або інформаційні організації, видання, організатори виставок, семінарів, науково-практичних конференцій.

Ринок наукової продукції – це система відносин виробників і споживачів науково-технічної продукції. Дослідження свідчать, що на сьогодні ринок наукової продукції залишається поки досить слабо вивченою проблемою. Науково-технічна продукція, яка є товаром становиться стрижнем ринкових відносин у взаємодії науки і виробництва.

Сільськогосподарське виробництво, як замовник і споживач науково-технічної продукції у реальній дійсності, цікавиться практичним застосуванням не розробок, а конкретних інноваційних продуктів. Як товар інноваційна продукція може бути реалізована тільки при наявності на неї відповідного попиту. Інноваційна продукція повинна задовольняти умовам конкретного ринку, відповідати рівню сучасних вимог, бути доступною як за ціною так і за сприйняттям [2].

Дослідження показали, що побудова ринку інновацій у сільському господарстві є необхідною умовою побудови загального ринкового середовища в аграрній сфері, концентрації інновацій в аграрному виробництві, забезпечує просування інноваційної продукції на ринок.

Таким чином, ринок інновацій для сільського господарства, виступаючи сегментом аграрного ринку, забезпечує взаємні економічні інтереси наукових організацій, розробників інновацій і виробників наукоємної продукції, різних впроваджувальних формувань і сільськогосподарських підприємств в ефективному просуванні інновацій в сільськогосподарське виробництво.

1. Петрова Л.І. Становлення ринку інновацій в контексті економічної безпеки України / Л.І. Петрова // Ефективна економіка. – 2013. – №8. – Режим доступу : <http://www.econotyu.nauka.com.ua/?op=1&z=2221>.

2. Шовкалюк В.С. Інноваційний розвиток України : особливості 2012 року / В.С. Шовкалюк // Наука України у світовому інформаційному просторі. – К. : Академперіодика, 2013. – Вип. 7. – С. 14-25.

3. Никифоров, А. Є. Інноваційна діяльність: теорія і практика державного управління [Текст] : монографія / А. Є. Никифоров. – КНЕУ, 2010. – 420 с.

4. Макаров М.О. Ринок інновацій в аграрному секторі / М.О. Макаров // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 86-90.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ НА СТІЙКІСТЬ ЕКОНОМІКИ

©Шкуропадська Д. Б., 2017

Світова економіка характеризується необхідністю постійного зростання продуктивності в умовах обмеженості ресурсів. В цій економічній системі здійснюється зміна її складових та зв'язків між ними з метою підвищення ефективності використання ресурсів. Це досягається за рахунок інноваційної діяльності в різних секторах і на різних структурних рівнях економіки країни.

Розвиток національної економіки значним чином залежить від інтенсивності впровадження новітньої техніки та технологій. Підвищення інноваційної активності українських підприємств є однією з головних передумов стійкості національної економіки. Під якою варто розуміти здатність економічної системи зберігати та нарощувати життєво важливі параметри і функції на всіх етапах циклічного розвитку в умовах зовнішніх і внутрішніх впливів на неї [1, с. 44]. Високі показники інноваційної активності дають можливість суб'єктам господарювання формувати необхідні ресурси в економіці для реагування на негативні зовнішні впливи, тим самим забезпечуючи відповідний рівень стійкості національної економіки.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «інновація». Зокрема, у Законі України «Про інноваційну діяльність» зазначено, що інноваціями є новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2, с. 2].

Під інноваційною активністю розуміють цілеспрямовану діяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо конструювання, створення, освоєння й виробництва якісно нових видів техніки, предметів праці, об'єктів інтелектуальної власності (патентів, ліцензій та ін.), технологій, а також впровадження досконаліших форм організації праці й управління виробництвом [3]. Наразі з багатьох соціально-економічних проблем української економіки, проблема інноваційної активності виходить на одне з перших місць. Частка інноваційної продукції України на світовому ринку складає менше 5% від загального обсягу промислової продукції, що є незначним показником [4]

Для оцінювання розвитку інноваційної активності в різних країнах світу використовують індекс інноваційного потенціалу, що розраховується за методикою Світового економічного форуму. На рис. 1 представлено динаміку індексу інноваційного потенціалу України за 2012-2016 рр. Індекс інноваційного потенціалу складається з 7 компонентів:

- здатність до інновацій;
- якість науково-дослідних інститутів;
- витрати компаній на НДДКР;
- співпраця університетів та промисловості у НДДКР;
- державні закупівлі високотехнологічної продукції;
- наявність вчених та інженерів;
- договори про патентне співробітництво.

Значення індексу інноваційного потенціалу України за 5 років суттєво не змінювалося, зокрема у 2012 році він становив 3,16; 2013 р. – 3,03; 2014 р. – 3,2; 2015 р. – 3,4; 2016 р. – 3,4. Причиною низького значення індексу інноваційного потенціалу є недостатність управлінських кадрів із інноваційним і креативним мисленням та критичної маси підприємців, здатних комерціалізувати інновації [6, с. 91]. Також недоліком розвитку інноваційної діяльності є недосконалі законодавча база та інноваційна політика України.

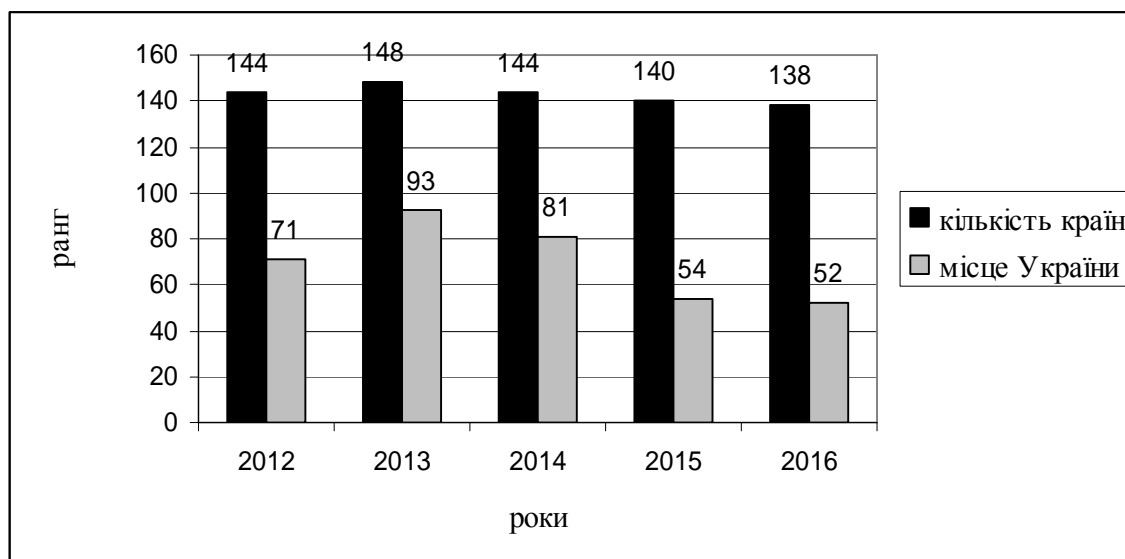

Рис. 1. Динаміка індексу інноваційного потенціалу України за 2012-2016 рр.

Складено автором за: [5]

Отже, інноваційна активність українських підприємств є невід’ємною умовою забезпечення стійкості національної економіки. Для стабілізації і розвитку української економіки необхідна послідовна, ефективна інноваційна політика держави. Саме держава має створювати необхідні економічні умови та проводити реформи у сфері інноваційної діяльності. Зокрема необхідно, здійснити стимулювання інноваційної діяльності через надання податкових пільг суб’єктам господарювання, які займаються чи тільки планують займатися інноваційною діяльністю; збільшити в державному бюджеті частку витрат на фінансування у сфері інновацій; забезпечити інтенсивне впровадження наукових досліджень та інноваційних технологій.

1. Бойко А. В. *Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика: монографія*. Київ: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2014. – 288 с.

2. Закон України “Про інноваційну діяльність”. - від 04.07.2002 № 40-IV / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2002. – 266 с.

3. *Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1.* / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.

4. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К.: НІСД, 2016. – 688 с.

5. *The Global Competitiveness Report / World Economic Forum [Electronic resource]*. - 2016. URL: <http://reports.weforum.org/>

6. Бойко А. В. *Зарубіжний досвід формування національних інноваційних систем та його використання в Україні* / А. В. Бойко // *Економіка і прогнозування*. – 2013. – №4. – С. 91-103.

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

©Шмагельська М.О., 2017

Новітня глобальна економіка формується під впливом економічної інтеграції країн світу як однієї з фундаментальних закономірностей сучасного історичного етапу. Нові, інтегровані в умовах глобалізації, міжнародні економічні відносини дедалі більше впливають на масштаби, темпи і пропорції як національного, так і глобального виробництва, закладають майбутні загрози економічній безпеці як національного, так і глобального розвитку. Створення інтеграційних процесів передбачає більш тісне зближення окремих національних господарств, концентрацію капіталу, проведення узгодженої економічної політики.

Формування інтеграційної стратегії України - це об'єктивний, усвідомлюваний та направлений процес зближення національних господарських систем, в основу якого покладений економічний інтерес самостійних господарських суб'єктів та міжнародний поділ праці. Інтеграція забезпечує ряд переваг для взаємодіючих сторін. Насамперед, це широкий доступ до фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, до новітніх технологій; можливість виробляти продукцію в розрахунку на більш ємний ринок інтеграційного угруповання; сприяння структурній перебудові економіки; привілейовані умови для фірм країн-учасниць щодо захисту їх від конкуренції з боку фірм третіх країн; можливість спільно вирішувати найбільш гострі соціальні проблеми; створення сприятливого зовнішньополітичного середовища. В результаті - зміцнення співробітництва в політичній, військовій, соціальній та інших сферах.

Безпосередня й активна участь України в сучасних інтеграційних процесах зумовлена перевагами міжнародного поділу праці, а також політико-правовими, економічними, соціально-культурними та інфраструктурними передумовами. Формування інтеграційної стратегії України є складовою проблеми розвитку інноваційного середовища.

Інноваційне середовище – засіб аналізу системних умов організації інноваційної діяльності економічних суб'єктів з метою створення нового виробництва та розвитку нових ринків, забезпечує або гальмує розвиток інноваційної діяльності для реалізації та збільшення потенціалу держави. Всі складові інноваційного середовища: сукупність механізмів, інструментів, процесів, інфраструктурних елементів і людського капіталу, що забезпечують інноваційну діяльність в якості сприятливих умов для розвитку економіки інноваційним шляхом, найширше повинні реалізуватись в інтеграційній стратегії нашої держави.

Проблеми розвитку інноваційного середовища пов'язані з політико-правовими передумовами інтеграції: політичне визначення України; забезпечення територіальної цілісності та створення адекватної системи національної безпеки; безумовне виконання міжнародних зобов'язань, особливо в сфері прав людини; пряма участь у регіональних і глобальних політичних процесах; формування відповідного законодавства і вироблення ефективних механізмів та інструментарію його виконання.

Безпосередньо впливають на інноваційне середовище економічні передумови інтеграції: економічне та інституційне забезпечення суверенітету; оцінка економічного потенціалу і напрямів структурної перебудови; соціальний захисту населення; оцінка експортного потенціалу, вироблення експортно-імпоротної стратегії та адекватного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності; запровадження національної грошової одиниці з включенням її в систему міжнародних розрахунків;

Соціально-культурними передумовами інтеграції є: відродження і виховання почуття власної гідності, створення умов соціально-культурної життєздатності народів України; формування

сучасної, орієнтованої на світові пріоритети системи народної освіти; розвиток контактів з українцями, які проживають за межами України.

Потужним фактором впливу на інноваційне середовище є формування інфраструктурних передумов інтеграції: розвиток транспортних комунікацій (морських, наземних, повітряних), необхідних для нормальної життєдіяльності суверенної держави (національні авіакомпанії, флот, транспортні корпорації); розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних систем з включенням їх до міжнародних систем.

Формування інтеграційної стратегії є складовою проблеми розвитку інноваційного середовища, ключовими питаннями якої є: погано розвинута система політико-правових регуляторів та інструментів; нерозвиненість ринкових відносин; інерція погіршення економічного стану; повільне формування середовища, сприятливого для іноземного підприємництва й інвестування та транснаціоналізації високомонополізованих підприємств; відсутність прогресу укладання двосторонніх міждержавних економічних угод та участь у багатосторонніх міжурядових переговорах.

На процеси включення України до сучасної системи світогосподарських зв'язків впливають конкретні внутрішньо- і зовнішньоекономічні фактори, що формуються в системі передумов, особливостей і шляхів інтеграції. Включення до будь-яких інтеграційних угруповань та формування інтеграційної стратегії, без чіткого бачення перспектив структурної реорганізації, може призвести до посилення негативних тенденцій у всіх галузях національної економіки та ускладнити проблему розвитку інноваційного середовища.

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 - 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua / l_doc2.nsf/link1/DF46L00A.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DF46L00A.html)

2. Амеліна І.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / І.В. Амеліна, Т.Л. Попова, С.В. Владимиров. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013.- 256 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

© Щур Р.І., Плєць І.І., 2017

На сьогоднішній день в регіонах України набули актуальності питання пошук сучасних нетрадиційних джерел фінансування інноваційних процесів, особливого значення серед джерел фінансування інноваційної сфери на місцевому рівні набуває інститут державно-приватного партнерства (далі ДПП), який зарекомендував себе як дієвий каталізатор інноваційної діяльності в зарубіжних країнах. Для комплексного дослідження та оцінки інноваційного потенціалу та фінансового забезпечення інноваційного розвитку у регіональному розрізі доцільним є використання методів ДПП.

На сьогоднішній день розширюється використання механізмів ДПП в науково-технічній і інноваційній сферах. Для переважної більшості держав характерним є підвищення інтересу до розвитку науково - дослідницьких проектів ДПП. Такий інтерес виражається в розробці спеціального законодавства в даній області, зростанні бюджетних витрат на відповідні програми ДПП, включенні їх в стратегії інноваційного розвитку.

Для України в теперішній час дуже актуальним є розробка ефективної стратегії інноваційного розвитку окремих регіонів України (областей та їх сукупностей), зокрема в рамках ДПП.

Запровадження державно-приватного партнерства в Україні є одним із важливих напрямів нової регіональної політики в програмах інноваційного розвитку регіонів країни. Важливим нормативно-правовим актом для розвитку державно-приватного партнерства в Україні став прийнятий Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року. У Законі ДПП визначають як співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому законодавством [1, с. 38].

Перевагою державного впливу на інноваційно-інвестиційний процес є концентрація на державному рівні як фінансових, так і натуральних ресурсів для фінансування ключових, пріоритетних для суспільства і держави напрямів з одного боку, а приватної ініціативи – заповзятливість, вищий рівень стимулювання висококваліфікованих фахівців, залучення вільних грошових коштів для фінансування інвестицій у виробничій сфері – з іншого. Рациональне поєднання державного та приватного секторів для фінансування інноваційного процесу дозволяє створити потужний синергетичний потенціал та досягти значного синергетичного ефекту [2].

В Україні вже зроблено окремі кроки щодо впровадження ДПП в окремих сферах господарської діяльності (Національний проект «Енергія природи» в Одеській області, згідно з якими будуються вітрові та сонячні електростанції загальною потужністю 220 МВт, проекти «Водовугільне паливо», «Теплий дім»; інвестиційні проекти за напрямом «Біржа проектів» тощо). У м. Кіровограді започатковано проект «Будівництво сучасного комплексу з переробки твердих побутових відходів». Волинська облдержадміністрація опрацювала питання організації промислової зони «ТехноПаркКовель» та будівництва Луцького регіонального сміттєпереробного комплексу [1, с. 39].

В аналітичній записці, на сайті Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України, викладено основні проблеми використання механізму ДПП на місцевому і регіональному рівні [3]:

- 1) відсутність привабливості для приватних інвесторів більшості об'єктів, на яких передбачається реалізація проектів ДПП;
- 2) недосконалість вітчизняної нормативно-правової бази (зокрема, труднощі з отриманням приватним інвестором дозвільних документів та погоджень, необхідних для виконання умов договору), у якій не передбачено норм, що існують у розвинених країнах світу;
- 3) недостатня фахова підготовка державних службовців, які займаються питаннями ДПП, низький рівень їх мотивації щодо пошуку та роботи з приватними інвесторами;
- 4) відсутність інформації у частини представників бізнесу щодо переваг використання механізмів ДПП в процесі розвитку підприємницької діяльності.

Основними, причинами, що стримують розвиток ДПП, є відсутність чіткої державної політики та інституціонального середовища в даній сфері співробітництва, хоча і здійснюються певні позитивні кроки, підґрунтям яких є прийняття ряду нормативно-правових актів.

Отже, при розробці ефективної стратегії інноваційного розвитку регіонів України доцільним є використання ДПП. Тому, що саме реалізація інноваційно-інвестиційних проектів в рамках ДПП, дасть позитивний ефект економіці, а також дозволить не тільки забезпечити просте і розширене відтворення на підприємствах – об'єктах партнерств, а й досягти синергетичного ефекту, і забезпечить інноваційного розвитку економіки України в цілому та її регіонів [2].

1. *Стойка В. О. Державно-приватне партнерство – рушійна сила інноваційного розвитку країни / В. О. Стойка // Агросвіт. – 2015. – № 6. – С. 36-40.*

2. *Кропельницька С.О. Інституалізація реалізації інвестиційних проектів з використанням механізмів державно-приватного партнерства / С.О. Кропельницька, Р.І. Щур // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 4 (62). – Серія: Економічні науки. – с. 309-314.*

3. *Особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму реалізації нової регіональної політики. Аналітична записка [Електронний ресурс] : / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1239>.*

СЕКЦІЯ 4. ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ТА СПІВПРАЦІ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Тkach S.

SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»

THE DEVELOPMENT OF INNOVATION INFRASTRUCTURE: EXPERIENCE OF SWITZERLAND

©Tkach S., 2017

Knowledge, information, and communication have become the determinative factors in the competitiveness of enterprises in modern conditions of the development of information society. The leading countries' experience has proven a successful use of new forms of spatial organization in business (technological, scientific, industrial parks, clusters, business incubators, etc.) as a basement of innovation infrastructure. Switzerland is year after year the most innovative country in the world [1]. It is advisable to investigate thoroughly the experience of this country in the development of innovation infrastructure.

In Switzerland total education expenditure corresponds to 5.6% of its GDP (2013) and spending on research and development – 3.1% of its GDP (2014) [3]. The national innovation system of Switzerland bases on the interactions between the institutions and actors, which develop and spread knowledge and innovations, and the retroactive effects and the synergies, which derive from them. This system consists of: 1) political actors and promotion agencies, 2) education and research institutions, 3) firms. There is also taken into account legal and economic, international, cultural and natural context.

All participants of the national innovation system of Switzerland work closely. Thus, the federal institution for the promotion of research is the Swiss National Science Foundation and the federal agency responsible for the promotion of science-based innovation is the Commission for Technology and Innovation. The Swiss Academies of Arts and Sciences plays an advisory role. Also there are 10 cantonal universities and Switzerland's two federal institutes of technology: ETH Zurich and EPF Lausanne. The domain of the Federal Institutes of Technology is one of the key engines of the technological and scientific implementation of knowledge in Switzerland. Its activities mainly embrace areas of strategic importance to Switzerland's competitiveness, e.g. the life sciences, nanotechnology. Universities of applied sciences put together the initial education and continuing education and training programmes to supply the labour market with a suit- ably qualified workforce [2].

Innovation infrastructure of Switzerland consists of the forms of spatial organization in business like the technoparks, science parks (for example, Life Science Park Zurich-Schlieren), technopolises (Technopole Sierre), science & technology parks (Y-Park Scientifique et Technologique), clusters, «start-up»-centers, business incubators, centers of technological transfer. A key focus in the activity of technology parks in Switzerland is made on the development of high-tech fields: biotechnology, biomedical engineering, life sciences ecosystem (Park Basel Area), accelerating technology, advanced materials and processes, healthcare and energy (Park innovative), life sciences and its quality, engineering, environment, digital technology and communication (Park Zurich), industrial technologies (Park Biel), robotics, microtechnology, 3-D printing, etc. (Park Network West EPFL). On average, 43.7% of the population in the regions of Switzerland is occupied in clusters. The main specialization of clusters are finance, transportation, metal, IT, biopharma, production tech., hospitality [4]. It should be noted that in Switzerland there are highly developed clusters in EU, based on their size, specialization and number of employees.

1. *Global Innovation Index 2016. Retrieved from <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-repor>*

2. *Research and Innovation in Switzerland. - State Secretariat for Education, Research and Innovation SERI. – Bern.: 2016. - 236 p.*
3. *Swiss Innovation. Retrieved from <http://www.swissnexbrazil.org/news/seven-principles-of-success-of-swiss-innovation/>*
4. *Tkach S.M. New Forms of Spatial Organization of Business as a Motive Force for Innovation Activity in the Region / S.M. Tkach // Managing Economic Growth: Marketing, Management and Innovations. 1st edition, Prague Institute for Qualification Enhancement: Prague, 2016. – P. 138-150.*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Богатирьова Є. М., 2017

Першочерговим завданням податкової реформи України є сприяння економічному зростанню в країні, яке у подальшому сприятиме розширенню податкової бази, і відповідно збільшенню податкових надходжень в бюджет. На сьогодні, інноваційний напрямок розвитку економіки країни є тим підґрунтям, що визначає перспективи її функціонування на світовому рівні.

Зважаючи на Євроінтеграційний курс України, що підтверджується підписанням угоди про асоціацію в 2014 році [1], актуалізується важливість дослідження досвіду проведених податкових реформ в країнах ЄС, який має бути врахований при проведенні наступної податкової реформи. Важливість врахування європейського досвіду податкового реформування підкреслюється у численних працях науковців.

Особливе значення для нашої країни відводиться Європейському досвіду застосування стимулюючої функції податку на прибуток щодо створення умов для інвестиційного та інноваційного розвитку в країні. Особливо актуальним такий досвід є в силу відміни з 2015 року майже всіх пільг стимулюючого характеру по цьому податку в Україні.

Серед стимулів інвестиційного та інноваційного характеру у країнах Європи застосовують інвестиційну знижку, інвестиційний кредит, інвестиційні канікули, прискорену амортизацію та інші стимули.

Найбільшого розповсюдження отримали такі податкові пільги як інвестиційна знижка (застосовується у таких країнах як Бельгія, Італія, Іспанія, Греція, Угорщина, Чехія та інших) та інвестиційний кредит (у Словаччині, Туреччині, Іспанії, Франції, Португалії та інших країнах). Основним призначенням таких податкових пільг у країнах ЄС є стимулювання розвитку людського капіталу та сприяння інноваційному розвитку.

Інвестиційна податкова знижка є різновидом податкової пільги з податку на прибуток, яка дозволяє зменшувати базу оподаткування на певну частину витрат, перш за все інноваційного характеру. Така пільга застосовується у більшості країн ЄС, розмір якої варіюється в залежності від виду витрат, характеристики підприємства, депресивності регіону та інших факторів.

Інвестиційна знижка є одним з інструментів стимулювання проведення досліджень та розробок (наприклад, у Великобританії ставка інвестиційної знижки на такі витрати складає 100 %, 150 % та 125 % від суми витрат в залежності від розміру підприємств); збільшення ступеня відтворення людського капіталу (наприклад, у Нідерландах інвестиційна знижка по витратах на оплату праці працівників у сфері досліджень та розробок складає 40 % від обсягу витрат); заохочення збільшення капітальних активів у пріоритетні галузі економіки (наприклад, в Чехії застосовується податкова знижка на такі витрати у сільському господарстві та лісового господарстві в розмірі 20 % від їх обсягу) та інше [2, с. 252-280].

Інвестиційний податковий кредит, на відміну від інвестиційної знижки, яка зменшує оподатковувану базу, впливає на загальну суму податкових зобов'язань платника податку. В країнах ЄС застосовується простий та прирістний інвестиційний кредит. Останній стимулює до збільшення витрат, перш за все інноваційного характеру в порівнянні з попереднім роком, на відміну від простого, який направлений на стимулювання суб'єктів господарювання до здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності взагалі [3].

Сума інвестиційного кредиту, як і перелік витрат, що включається до його складу визначається в кожній країні окремо. Так, базою для застосування інвестиційного податкового кредиту можуть виступати:

- витрати на науково-дослідну та дослідно-конструкторську роботу (НДДКР) (інвестиційний податковий кредит до цієї групи витрат застосовується в Іспанії та Ірландії за ставкою 20 %);
- інвестиції в матеріальні активи та нематеріальні активи, що пов'язані із НДДКР та захистом та поліпшенням навколишнього природного середовища (застосовується в Іспанії за ставкою 10 %);
- інвестиції в інші капітальні активи (наприклад, у Люксембургу застосовується інвестиційний податковий кредит за ставками 6 % та 8 % в залежності від обсягу інвестицій);
- витрати на оплату праці працівників, що задіяні в дослідженнях та розробках (наприклад, а Іспанії ставка інвестиційного податкового кредиту до цієї групи витрат складає 20 %).

Крім того, в окремих країнах застосовується обмеження щодо суми витрат, які можуть бути віднесені до інвестиційного податкового кредиту. Так, наприклад в Португалії сума інвестиційного податкового кредиту обмежена 10 % від обсягу податкових зобов'язань платника з податку на прибуток; у Франції встановлена максимальна сума 8 млн. євро; в Люксембургу пільга обмежена 5 млн. євро або 30 % від обсягу податкових зобов'язань по податку; в Іспанії – 35 % від оподаткованого прибутку на інше.

Вважаємо необхідним застосування в Україні однієї з цих пільг як обов'язкової міри для підтримки розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в країні.

Рівень оподаткування капіталу в Україні є не вищий за рівень оподаткування у країнах ЄС, в той же час низька ефективність податкових пільг не дозволяє їм виступати дієвим засобом стимулювання розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. В результаті діагностики податкових реформ на економіку було виявлено прямий пропорційний зв'язок між обсягом наданих податкових пільг та показниками інвестиційно-інноваційної активності підприємств. Тому, наступним стратегічним орієнтиром податкового реформування в Україні визначаємо необхідність запровадження податкових пільг інвестиційно-інноваційного характеру.

На нашу думку, більш пріоритетним для України на сьогодні є саме запровадження податкового інвестиційного кредиту, перевагами якого є легкість обрахунку, прозорість та доступність визначення суми вивільненого прибутку в результаті його застосування. Крім того, саме запровадження податкового інвестиційного кредиту було одним з векторів проведення податкової реформи згідно концепції реформування податкової системи Міністерства фінансів України в 2015 році [4], яку так і не було реалізовано.

1. *Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / Офіційний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmi.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631*

2. *Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції: моногр. / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук; за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 236 с.*

3. *Богатирьова Є. М. Стратегічні орієнтири проведення податкової реформи в Україні в умовах Європейської інтеграції [Електронний ресурс] / Є. М. Богатирьова, В. П. Хомутенко // Електронне фахове видання «Ефективна економіка». – 2015. – №10. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua/>*

4. *Податкова реформа: факти та цифри / Міністерство фінансів України. – 2015. – Вересень. – 52 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/567038854c68e.pdf>*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Боохонко І.В., 2017

Кожна країна по різному розвиває енергетичну галузь, працює по різних моделях ринку. Розглянемо світовий досвід функціонування ринку електроенергії. У багатьох країнах світу електроенергетика з вертикально-інтегрованою структурою розглядалася як природна монополія. Держава, при таких умовах, жорстко контролює тарифи. Дана система показала себе як не дуже ефективна, оскільки потрібно замінювати устаткування на нове, реконструювати вже існуюче, а сильний контроль держави та стрімке подорожчення ресурсів не дають змоги це зробити. І більшість світових держав відмовляється від монополії та змінюють концепцію та структурно реформують електроенергетичний сектор. В якості однієї з першорядних цілей можна виділити підвищення ефективності функціонування енергосистем в результаті поділу монополій з виділенням з них конкуруючих компаній (Скандинавські країни, Чилі та ін.) та надання права допуску в галузь нових учасників — незалежних виробників електроенергії (наприклад, США), а також лібералізації ринків електроенергії [1]. Одним з головних завдань інноваційної політики Євросоюзу (ЄС) на сучасному етапі є ліквідація її вертикальної і горизонтальної фрагментації: на макрорівні – шляхом координації національних політик між собою і з ЄС, на мікрорівні – через зближення політики приватного бізнесу з університетами і державним сектором шляхом розвитку мереж і кластерів. Прикладом спроби вирішення цих проблем може служити Європейський план розвитку «нової енергетики» (Strategic Energy Technology Plan) SET– план.

Фактори, які визначають доцільність кардинальних перетворень в електроенергетиці, наступні [2]: – поява і розвиток нових технологій, пристроїв і матеріалів (у тому числі в інших галузях), які застосовуються у сфері електроенергетичного виробництва, та, в першу чергу, наростаючі темпи і масштаби розвитку комп'ютерних та інформаційних технологій; – розвиток та впровадження технології Smart Grid; – інтенсивне зростання кількості малих генеруючих (у першу чергу, нетрадиційних та відновлюваних) джерел енергії в світі; – загальна тенденція до підвищення рівня автоматизації процесів; – загрозливий рівень зносу обладнання; – зниження загального рівня надійності електропостачання; – високий рівень втрат при перетворенні, передачі та розподілі електроенергії; – необхідність зниження негативного впливу на навколишнє середовище; – необхідність підвищення рівня енергоефективності та енергозбереження.

Основною метою сучасного і майбутнього етапу розвитку енергетичної галузі є збереження сталого розвитку світової економіки за допомогою забезпечення глобальної та регіональної енергетичної безпеки, що виражається в повному задоволенні її потреб в економічно ефективних і екологічно «чистих» енергетичних ресурсах, доступність яких постійно погіршується через не відновлюваний характер відтворення багатьох їх видів, зростання цін на їх видобуток і транспорт, негативного впливу «брудних» енергетичних ресурсів на екологічні та соціальні системи та ін.

1. Електронний ресурс : режим доступу : [<http://www.biowatt.com.ua>]

2. И.О. Волкова, В.Р. Огороков, Р.В. Огороков, Б.Б. Кобец Концепция интеллектуальных энергосистем и возможности ее реализации в российской электроэнергетике. Открытый семинар «Экономические проблемы энергетического комплекса», Москва, 2011. – 65 с.

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

© Братюк В.П., 2017

Ринок страхових послуг, з врахуванням сучасних вимог економіки та суспільства, є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури. Країни з розвинутою економікою мають значно більший спектр використання та розвитку страхових послуг і відповідно забезпечують надійну охорону інтересів страхувальників та застрахованих від різного роду страхових ризиків.

Міжнародна практика визначає, що рівень розвитку країни в цілому характеризується залежно від того, яким чином функціонує та організовано в ній страховий захист, адже страхування займає друге місце по рентабельності серед інших галузей економіки. В ряді країн страхування виступає потужним інвестиційним інструментом, адже за рахунок акумульованого страхового ресурсу можна розвивати економіку в цілому. Міжнародний досвід страхових послуг досліджували такі вітчизняні автори: Є. Гребеншиков [1], Л. Гутко [2], С. Осадець, І. Субачов [3], О. Філонюк [4]. Нажаль, в сучасних умовах не розглядаються такі важливі питання як формування і регулювання страхового ринку України, з урахуванням міжнародної практики.

Проведення дослідження структури світового ринку страхування вказує на нерівномірність його розвитку в різних куточках світу. Наприклад, у 2015 році понад 63% всіх страхових надходжень належало Японії та США, 31% - державам Європейського Союзу, частка решти країн світу становила близько 9%, у тому числі частка України - лише 0,02%. На міжнародному страховому ринку домінують індустріально розвинені регіони Північної Америки, Європи та Японія, частка яких складає близько 90% від загальної суми страхових платежів за всіма видами страхування. Високих темпів зростання за зазначеним показником (за всіма видами страхування, особливо за договорами страхування життя) досягли Швейцарія та Франція - 37% (48% за договорами страхування життя) та 34% (378% за договорами страхування життя) відповідно [4]. У країнах із ринковою економікою частка страхування складає до 12 % від валового внутрішнього продукту, тоді як в Україні цей показник менше 1%.

В більшості країн світу страхування розглядається як окрема галузь економічної діяльності, до якої входять відмінні за формами власності страховики. Звичайно, що домінування державної чи приватної форми організації страхового захисту залежить від суспільного устрою та економічної політики держави.

Світова страхова практика передбачає поділ страхування на «Life insurance» (страхування життя) і «Non - life (General) insurance» (загальні види). Міжнародні статистичні дані свідчать про те, що лідером виступає особисте страхування [5]. На сучасному світовому страховому ринку діє близько 3 тисяч кептивних компаній, які мають у своєму розпорядженні 23 - 24 мільярдів доларів акумульованих коштів. Взаємне страхування стало міжнародним явищем. Товариства взаємного страхування займають значне місце на ринках розвинених країн усіх континентів. Так, у Північній Америці (37% світового ринку страхування) ТВС займали 57,6% ринку страхування життя і 27% ринку загальних видів страхування в США та 53% ринку страхування життя і 19% ринку загальних видів страхування в Канаді. У Західній Європі (33,9% світового ринку страхування) ТВС охоплюють від 2,8% (Італія) до 48% (Великобританія) ринку страхування життя і від 0,25% (Ірландія) до 52% (Швеція) ринку загальних видів страхування; кількість ТВС складає близько двох тисяч [4].

Бажання інтеграції України у європейський простір передбачає адаптацію національного законодавства з нормами й стандартами правової системи Європейського Союзу, що потребує формування розвинутого ринку страхування, сприяння економічній діяльності всіх ринкових

суб'єктів, розширення правової бази, застосування регулюючих методів впливу держави на страховий ринок, що відповідають європейським стандартам. Вирішення цих проблем забезпечить прискорення процесу переходу національної економіки у ринкову, розвиток світової економіки та міжнародних відносин.

Отже, враховуючи вище викладене, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку ринку страхування в Україні, який передбачає його поступову інтеграцію до міжнародного ринку страхування, до основних напрямів державного регулювання страхової діяльності слід врахувати наступне: приведення вітчизняного страхового законодавства у відповідність до міжнародних стандартів та норм; посилення системи контролю за діяльністю учасників ринку страхових послуг; введення державних стимулів для розвитку страхування життя та пенсійного страхування; розроблення механізмів залучення в інвестиційний процес тимчасово вільних коштів страхових компаній; запровадження ефективної системи маркетингу для потенційних споживачів страхових послуг.

1. Гребеничиков Э.М. Страховой бизнес Японии – радикальная реорганизация / Э.М. Гребеничиков // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2002. – № 3. – С. 91 - 101.
2. Гутко Л.М. Досвід провідних країн світу у галузі страхування / Л.М. Гутко // *Економіка. Фінанси. Право*. – 2005. – № 11. – С. 22 – 24.
3. Субачов І.І. Розвиток страхового ринку в Україні як фактору фінансової стабільності економіки // *Фінанси України*. - 2000. - № 11. - С. 34.
4. Філонюк О.Ф. Залучення іноземних інвестицій на страховий ринок України / О.Ф. Філонюк. - *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*, 2007р., №779, - с.96-100.
5. *Звіти про основні показники розвитку страхового ринку України та світу за 2010-2015 рр.* – Режим доступу до інформації: - <http://www.dfp.org.ua>
6. Турбина К. Е. Тенденция развития мирового рынка страхования / К. Е. Турбина. – М. : АНКИЛ, 2000. – 320 с.

КИТАЙСЬКІ МІСТА - НОВА НАДІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

© Бредіхін В.М., Безрук С.О., 2017

Уже протягом 15 років Китай є основним джерелом глобального економічного росту економіки світу. Але зараз інвестиційний та економічний бум у країні уповільнився, тому збереження темпів зростання економіки, як у Китаї, так і у світі, буде залежати від споживачів у китайських містах.

Ця китайська стратегія оптимістично оцінюється у дослідженні Глобального інституту Mckinsey (Mckinsey Global Institute, MGI). MGI прогнозує, що чисельність міських споживачів у Китаї буде неухильно рости, так само як і їхні доходи. У період до 2030 року 30% росту глобального міського споживання – а це \$7 трлн – забезпечать 700 китайських міст [1].

Сьогодні чисельність міських споживачів працездатного віку в Китаї становить 521 млн чоловік. Очікується, що лише через 15 років їх чисельність виросте до 628 млн. У Пекіні, Гуанчжоу, Шанхаї та Шеньчжені з'явиться більш мільйона домогосподарств із річним доходом вище \$70 000 (на сьогодні у всьому Гонконзі нараховує стільки домогосподарств із подібними доходами). Видатки в перерахуванні на душу населення підскочать із \$4800 до \$10700 до 2030 року, коли дана група буде витратити 12 центів з кожного долара міського споживання в усьому світі.

Рівень доходів жителів міст у Китаї зараз наближається до такого рівня, коли видатки на товари й послуги починають швидко прискорюватись. Щорічні видатки домогосподарств на товари особистого споживання й харчування за межами будинку зростуть більш ніж в два рази – до \$770 і \$720 відповідно. Китайські споживачі також усе більше подорожують світом. За прогнозами Китайського інституту вивчення виїзного туризму (COTRI), до 2020 року більш 100 млн китайців буде щорічно подорожувати за кордон [2].

Нова армія китайських споживачів буде мати матеріальні можливості, а головне, бажання витратити збільшенні доходи. За даними Глобального опитування споживчих настроїв, проведеного Mckinsey в 2016 році, серед 22 тисяч споживачів з 26 країн миру працездатне населення Китаю демонструє найвищу у світі схильність витратити додатковий дохід, а не збирати його або використовувати для погашення боргів.

Китайські споживачі працездатного віку, будучи дітьми цифрового століття, сприяють інноваціям, прямо взаємодіючи з компаніями й допомагаючи їм удосконалювати товари й послуги. За даними опитування Mckinsey, 55% китайських споживачів готові рекомендувати товари, послуги або компанії своїм друзям або родичам в соціальній мережі Wechat. Китайський виробник смартфонів Xiaomi проводить прямі онлайн-опитування споживачів, щоб з'ясувати, які інновації їм були б цікаві. У цієї компанії більш 10 мільйонів «фанатів» на платформі мікроблогів Weibo.

Західні компанії теж почали дотримуватись цього досвіду. Китайська філія Volkswagen прямо працює з потенційними клієнтами в інтернеті, не покладаючись винятково на традиційну систему дилерів. Компанія Fung Group у партнерстві з IBM і Pico створили «лабораторію ритейлу» у Шанхаю, надавши учасникам проекту можливість у контрольному режимі (і реальному часі) спостерігати, як споживачі реагують на нові технології й продукти [3].

Крім стимулювання інновацій, китайські споживачі, причому навіть ті, у кого порівняно низькі доходи, активно вкладаються в наступне покоління. За прогнозами, у загальних обсягах росту споживання в період 2015-2030 років 12,5% буде пов'язане з видатками на виробництво. Це один з найвищих показників серед усіх країн світу, що уступає тільки рівню Швеції (12,6%). Інвестуючи сьогодні в професійні навички й потенціал нового покоління, китайські споживачі закладають надійний фундамент для продовження економічного росту й інновацій у майбутньому.

Для збереження темпів росту Китай і далі буде зміщати свою економічну модель від виробництва до споживання. Їхня звичка робити покупки за допомогою мобільного телефону,

відкритість до подорожей і новому досвіду купівельна спроможність, яка підвищується з кожним роком, – усе це означає, що товари, які виробляються ними, і послуги будуть впливати на споживчі ринки в усьому світі, надавая стимул глобальному економічному росту. Світова економіка потребує китайських споживачів – і жодна компанія, орієнтована на споживачів, не може собі дозволити їх ігнорувати.

1. *Китай обошел всех по расходам на инфраструктуру [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://kommersant.ru/doc/3014164>*

2. *Пять мифов о китайской экономике [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://vestnikmckinsey.ru/government/5-mifov-o-kitaiskoi-ekonomike/Print>*

3. *Непростой Китай: Xiaomi и Apple теряют позиции на крупнейшем рынке смартфонов [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://gagadget.com/business/23322-neprostoj-kitaj-xiaomi-i-apple-teryayut-pozitsii-na-krupnejshem-ryinke-smartfonov/>*

ОБЛІК ВИТРАТ ТА НАДХОДЖЕННЯ ОПЛАТ ЗА ОНЛАЙН-КУРСИ

©Буркова Л.А., Мартиненко В.М., 2017

На сьогоднішній день багато підприємств для власного розвитку підвищують кваліфікацію своїх співробітників і навчають їх новим навичкам. Для цього існують онлайн курси підвищення кваліфікації.

Онлайн курси - це метод вивчення нових знань за допомогою Інтернету в режимі реального часу. Комунікація між учасниками процесу відбувається за допомогою комп'ютера. За допомогою таких курсів, навіть під час подорожі, відрядження, перебуваючи вдома або в офісі, можливо опанувати необхідні знання. Але для того щоб впровадити онлайн курси перш за все потрібно встановити та підключити Інтернет. Витрати, на установку Інтернету, це: плату за підключення до Інтернету; витрати на створення локальної мережі; витрати на придбання комунікаційного обладнання; періодична оплата послуг провайдера.

Підтвердженням зв'язку витрат підприємства за використання Інтернету є Наказ керівника, або розпорядження, що обґрунтовує необхідність використання Інтернету, в якому визначені напрями використання та зазначено особу яка є відповідальною за роботу в мережі Інтернет.

Зазначений наказ повинен містити:

- перелік питань господарської діяльності, які вирішуються за допомогою Інтернету;
- перелік посадових осіб, яким за родом діяльності потрібен Інтернет;
- дозволений час використання Інтернету співробітниками та інші питання.

Як додаток до наказу може бути Журнал обліку використання мережі Інтернет, в якому мають зазначатись дата, час початку і закінчення роботи, прізвище співробітника, кількість осіб які будуть проходити онлайн курси.

Для реклами бухгалтерських курсів онлайн, необхідно створити веб-сайт на якому буде розміщена вся інформація про дані курси, час коли будуть проводитись курси, їх оплата.

Веб-сайт - це сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

В бухгалтерському обліку, витрати на створення веб-сайту можна відобразити двома способами: одразу списати їх на витрати підприємства чи капіталізувати, визнавши веб-сайт нематеріальним активом.

Всі витрати на створення веб-сайту накопичуються на рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів». Амортизація нараховується прямолінійним методом. Строк корисного використання нематеріального активу визначається підприємством самостійно, але не більше 10 років.

Витрати, пов'язані із адмініструванням сайту у бухгалтерському обліку відносяться до витрат на збут та обліковуються на рахунку 93 «Витрати на збут». **Витратами також будуть витрати на оплату праці працівникам які будуть проводи онлайн курси.** Вдало обраною формою оплати праці буде відрядна форма, тобто оплата праці, яка прямо залежить від кількості виробленої продукції, в даному випадку наданих послуг.

Пропонуємо відобразити облік оплати праці працівникам зайнятим у проведенні онлайн курсів на субрахунку 664 «Розрахунки з працівниками за онлайн курси». Якщо підприємство займається тільки наданням послуг у вигляді онлайн курсів, то витрати на заробітну плату потрібно відносити на рахунок 92 «Адміністративні витрати», а якщо у підприємства веде основний вид діяльності і додатково хоче ввести онлайн курси, то тоді витрати на оплату праці відносимо на рахунок 93

«Витрати на збут».

Отримання оплати від користувачів повинно відображатися на окремому рахунку підприємства. Так буде зручніше відстежити, від кого надійшли кошти та за які послуги. Облік надходження оплат від користувачів рекомендуємо вести на удосконаленому рахунку 31 «Рахунки в банку». При цьому кошти від учасників доцільно обліковувати на субрахунку 311.1 «Поточний рахунок за онлайн курси в національній валюті» або на субрахунку 312.1 «Поточний рахунок за онлайн курси в іноземній валюті».

Підприємству, яке хоче ввести онлайн курси необхідно визначити кваліфікаційні вимоги до працівників, що будуть вести онлайн курси, їх обов'язки, які будуть прописані у посадовій інструкції. Вважаємо, що вони повинні включати наступні вимоги:

- спеціальна освіта (бухгалтер);
- екзамен (підприємство самостійно розробляє екзаменаційні білети, в яких завдання мають повністю розкрити навички та вміння працівника);
- досвід роботи (від 1 року);
- досвід проведення курсів (не обов'язково, але буде великий плюсом);
- знання іноземної мови (в тих випадках коли онлайн курси проводяться для іноземних користувачів).

Щодо обов'язків, то спеціаліст повинен:

- проводити онлайн курси за зазначеним графіком та часом;
- підготовлювати лекційні та практичні матеріали до кожного онлайн курсу;
- вести облік онлайн курсів в Журналі обліку використання Інтернету або ввести на підприємстві Журнал обліку онлайн курсів, в якому буде зазначено час та дату проведення курсів, хто їх проводить, кількість учасників, а також чи надійшла оплата від учасників;
- проходити стажування раз на 5 років, бажано за кордоном, щоб перейняти передовий досвід.

Для обліку онлайн курсів пропонуємо використовувати Журнал обліку онлайн курсів за наступною формою (табл.. 1).

Таблиця 1

Журнал обліку онлайн курсів

№ з/п	Дата і час проведення онлайн курсів	ПІБ особи, яка проходить онлайн-курси	ПІБ працівника, який проводить онлайн-курси	Тема онлайн курсів	Сума оплати	Результати проходження тестування за темою
1						

В кінці прослуханого курсу складається екзамен. Для ведення результатів складеного екзамену пропонуємо відомість результатів складеного екзамену за наступною формою (табл..2).

Таблиця 2

Відомість результатів складених екзаменів

№ з/п	Дата і час проведення екзамену	ПІБ особи, яка складає екзамен	ПІБ працівника, який проводить екзамен	Кількість прослуханих лекцій	Результати екзамену
1					

По закінченні курсів, учасникам потрібно видати дипломи про закінчення бухгалтерських курсів, де повинно бути зазначена дата проходження курсів, хто проводив тощо.

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ КИТАЮ ДЛЯ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

© Вашай Ю.В., 2017

Активні дискусії в площині формування системи економічної безпеки наводять на висновки про необхідність застосування досвіду країн, що мають позитивні результати у вирішенні цієї проблеми. Розглянемо досвід країни, стрімкий економічний розвиток якої не залишає сумніву в успішності реалізованих заходів.

До середини 1990-х років, економічні реформи та економічне зростання були виділені в якості пріоритетних напрямків внутрішньої політики, у той час як національна безпека як найважливіша частина зовнішньої політики Китаю, була спрямована, в основному, на забезпечення територіальної цілісності та запобігання дії ворожих сил. З листопада 1992 р. (особливо після азіатської економічної кризи в 1997 році і вступу Китаю до СОТ) почалося переосмислення взаємозв'язку національної безпеки та економічного зростання [1, с.524].

«Економічна безпека» в китайському розумінні - це економічна конкурентоспроможність держави, її здатність протидіяти експансії, загрозам, ударам ззовні, це економічна політика держави, спрямована на створення сприятливої внутрішньої і зовнішньої обстановки [2]. Іншими словами, в Китаї виділяються дві сторони «економічної безпеки»: конкурентоспроможність і економічний суверенітет. Економічна конкурентоспроможність має життєво важливе значення не тільки для стимулювання національного економічного зростання, але і для проникнення на міжнародний ринок. Економічний суверенітет розглядається як засіб контролю країни над власним економічним розвитком і здатністю протистояти зовнішнім втручанням [3, с.39].

З точки зору китайських політиків і вчених, Китаю кинутий ряд викликів – саме викликів, а не загроз. Оскільки, з точки зору китайців, «виклик» – це те, що може принести вигоду Китаю, зміцнити його міжнародну роль, однак тільки в разі прийняття адекватних заходів адаптації. Головними викликами КНР є внутрішні проблеми, серед яких виділяють дисбаланс між розвитком районів, збільшення розриву між містом і селом, який може бути описаний формулою «одна країна, дві системи». Ще одним викликом є брак ресурсів і проблеми екології, а також дисбаланс між економічним зростанням і збільшенням зайнятості. Останній пов'язаний з тим, що хоча Китай і багатий трудовими ресурсами, він також відчуває величезний тиск надлишкового населення.

Існують і зовнішні виклики, які посилюють внутрішні проблеми, головним з яких є залежність від іноземного капіталу [3, с.40-41]. Одним із засобів підтримки економічної безпеки КНР керівництво країни вважає т.зв. «економічну експансію», яка включає в себе товарну експансію і забезпечення доступу до сировини. Головним китайським ноу-хау є підходи до інвестування. В першу чергу, для китайських інвесторів інтерес представляють видобувна галузь, галузі енергетики. Китай йде на високі ризики. Навіть при вкрай нестабільній внутрішньополітичній ситуації в країнах африканського континенту, надходження фінансів з КНР не припиняється. У країнах Латинської Америки Китай також прагне збільшити число контрактів на будівництво ГЕС і АЕС, залізниць і ліній метро, прокладку нафто-і газопроводів, освоєння родовищ вуглеводнів і т.д. Китай інтенсивно продовжує збільшувати свою присутність в Центральній Азії [3, с.42-43].

1. Wang Zhengyi. *Conceptualizing Economic Security and Governance: China Confronts Globalization* / Wang Zhengyi. P.524.

2. Чжао Ін, Сюй Хепін, Сін Гоженъ. *КНР: проблема економічної безпеки. Інформаційні матеріали.* с. 15-16.

3. Лабюк А.И., *Понимание экономической безопасности в Китае* / А.И. Лабюк // У карты Тихого океана. Научно-практический семинар «Экономическая безопасность АТР и будущее Тихоокеанской России». – №18 (216). – С. 37-45

ОРГАНІЗУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ З ВРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

©Вербицька Г.Л., 2017

Світова економічна криза та умови жорсткої конкуренції зумовлюють необхідність організування на вітчизняних підприємствах ефективного інноваційного менеджменту. Першочерговим завданням інноваційного менеджменту є забезпечення реалізації інноваційної стратегії підприємства, що неможливо без належної кваліфікації інноваційних менеджерів різних ланок управління.

Праця інноваційних менеджерів носить креативний характер і потребує різноманітних вмій і знань. На нашу думку, інноваційний менеджер повинен володіти такими якостями: широкий кругозір, вміння аналітично мислити, здатність абстрагуватися від традиційних поглядів на певну проблему, комунікабельність, харизматичність, толерантність, вміння делегувати повноваження та працювати з людьми.

При побудові системи інноваційного менеджменту на підприємстві необхідно використовувати досвід зарубіжних країн, адаптуючи його під вітчизняні реалії. Так, японська модель організації інноваційної діяльності у великих фірмах заснована на принципах тісної кооперації науки й виробництва, залучення всіх працюючих до генерації нововведень та цікавих пропозицій, спільній інтеграції працівників у єдиний інноваційний процес [2].

У США при організуванні інноваційної діяльності науково-дослідні підрозділи децентралізують, шляхом створення на великих корпораціях внутрішніх венчурів. Грошова винагорода і загроза її втратити – основні чинники мотивації американських інноваційних менеджерів [1]. На підприємствах США є суттєвою різниця в оплаті праці винахідників та звичайних робітників, що заохочує останніх до участі в раціоналізаторстві.

В процесі організування інноваційного менеджменту на вітчизняних підприємствах варто враховувати, що для творчих працівників не тільки грошова винагорода слугує мотиватором до інновацій. Для більшості з них основними стимулами є бажання реалізувати потреби найвищих рівнів, такі як визнання, самоствердження, самовираження, пізнання. Зростання інноваційної активності колективу неможливе без врахування психології кожного конкретного інноватора. До інновацій не прагне той керівник, який постійно критикує підлеглих, вбиває їхню ініціативу, так як ініціативність працівників – одна з головних переваг, яка дозволяє підприємству бути конкурентоспроможним на ринку в умовах міжнародних економічних відносин.

На українських підприємствах доцільно впровадити поєднання японської та американської моделей інноваційного менеджменту з врахуванням вітчизняних реалій. Завдання вищого менеджменту полягає у формуванні відчуття відповідальності кожного працівника за результати діяльності підприємства. Напрямок пошуку нових інноваційних можливостей підприємства повинні визначатися не тільки вищим керівництвом, до створення інновацій повинні бути залучені всі працівники підприємства шляхом розвитку інноваційного типу їх поведінки. Доцільно впровадити преміювання працівників за ефективні інноваційні та раціоналізаторські пропозиції відповідно до ступеню їх впливу на результати діяльності підприємства. Механізм такого преміювання повинен бути чітким та зрозумілим для кожного з працівників.

1. Мохонько Г.А. Міжнародний досвід формування системи управління інноваційною діяльністю на підприємстві / Г.А. Мохонько, К.Г. Ткаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 3. – С. 122-125.

2. Черноіванова Г.С. Зарубіжний досвід інноваційної діяльності / Г.С. Черноіванова // Збірник наукових праць «Вісник НТУ «ХП»». – 2009. – №38. – С. 144-151.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ. РИЗИКИ ТА ЧИННИКИ, ЩО СПРИЯЮТЬ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ

© Віблій П.І., Дейнека В.В., 2017

Інвестиціями є грошові вкладення у відтворення капіталу, його підтримка або збільшення. Розвиток інвестиційної діяльності в Україні залежить від багатьох чинників: економічний стан держави, бюджетної системи, грошово-кредитної політики, розвитку ринку цінних паперів, доходами населення. Сучасний стан у нашій державі, який супроводжується гальмуванням економічного зростання, продовження військового конфлікту, політичною кризою демотивуватиме інвесторів. Про інвестиційну привабливість можна говорити на основі таких показників: рівень загальноекономічного розвитку, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, рівень розвитку ринкових відносин, демографічна характеристика та рівень ризиків.

Аналізуючи інвестиційну привабливість України, тобто наявність передумов для інвестицій, то вона у нас досить висока, що залежить від кількості об'єктів інвестування, різних сфер у які можна інвестувати. Проблема в тому, що в Україні також і досить високий інвестиційний ризик, який характеризує втрату інвестицій і не отримання доходу. Для інвесторів рівень ризику є причиною чому не варто інвестувати в певне підприємство, галузь, регіон або країну.

Найпершими проблемами з якими стикається інвестор є заплутаність регуляторного середовища, тобто велика кількість підзаконних актів, наявність тіньового сектору економіки, криміналізм, корупція, слабка система захисту. Це є основні ризики та чинники негативного впливу на інвестиційний клімат в Україні і її привабливість для іноземних інвесторів при налагодженні інвестиційних контактів з українськими партнерами. Україна залишається привабливою для інвестицій, вона не знаходиться осторонь світових процесів. За підсумками рейтингу Світового банку «Doing Business-2014» Україна піднялася на 28 позицій порівняно з «Doing Business-2013» та посідає 112-е місце [3]. Проте, ми бачимо, що кількість інвестицій поступово зменшується, що говорить нам про наявність проблем, які необхідно вирішити. Для вирішення проблеми економічного зростання потрібно забезпечити перш за все сприятливий інвестиційний клімат.

Отже, можна запропонувати такі заходи для створення сприятливого інвестиційного клімату та покращення інвестиційної привабливості України:

1. Необхідна проста і зрозуміла система оподаткування, яка буде приваблювати інвесторів.
2. Зменшення адміністративних бар'єрів за рахунок зниження рівня бюрократії та підвищення ефективності законодавства та прозорості системи регулювання підприємницької діяльності.
3. Надати особливу увагу з боку державної підтримки інвестиційної діяльності.
4. Боротьба з корупцією, криміналізмом, підвищенням системи захисту.
5. Забезпечити стимулювання модернізації виробничих фондів та впровадження новітніх технологій, збільшення інвестицій в інноваційні проекти та підтримати інвестиційну активність малого бізнесу.

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 рр» від 29.09.2010 №1900-р.

2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України [Електронний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm

3. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/file/link/226937/file/Invest_klimat_19_12_2013.doc

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ЧИННИК ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

©Горін Н.В., Огінок С.В., 2017

Сучасна світова економіка характеризується високим ступенем глобалізації та інтеграції. Державні кордони стають все менш значущими, а відмінності між економіками країн стираються. Інтернаціоналізація та транснаціоналізація сприяють зближенню національних економік, формуванню економічних союзів та єдиного економічного простору. В умовах міжнародної та континентальної інтеграції актуалізуються питання щодо збільшення кількості підприємств малого та середнього бізнесу, які пропонують свої товари на певних умовах. Зміцненню економічних зв'язків між країнами на цьому етапі розвитку світогосподарських зв'язків сприяє франчайзинг, який сьогодні проник практично в усі сфери економічної діяльності та є одним із дієвих і демократичних способів виходу за межі національних ринків. Франчайзинг як один із найпопулярніших способів провадження та розширення бізнесу надає беззаперечні переваги обом сторонам франчайзингового договору. Франчайзингова стратегія є найшвидшим і найлегшим способом проникнення на іноземні ринки. Зростає роль франчайзингової стратегії як інструменту розширення мереж збуту, адже збільшення числа франчайзингових точок сприяє стрімкому розвитку фірми.

Популярність франчайзингу пояснюється тим, що він створює сприятливі умови для розширення мереж збуту товарів як на національних, так і на іноземних ринках, а також уможлиблює збільшення кількості представництв за короткий проміжок часу та з невеликими витратами. Для країни на території якої розвивається франчайзинговий бізнес – це означає залучення прямих іноземних інвестицій, які задовольняють потребу підприємств в обмеженості ресурсів та дозволяють їм покращити якісні характеристики своєї продукції та вцілому підвищити конкурентоспроможність країни.

Франчайзинг визнаний у світі, як найбільш прогресивна форма ведення бізнесу. Привабливість франчайзингу визначається передусім його прозорістю та комплексним характером. Така стратегія господарювання відкриває великі перспективи, оскільки дає змогу залучати іноземні інвестиції з різних країн для розвитку однієї галузі, а також упроваджувати високі стандарти [1].

На тлі глобальної екологічних проблем у Європі досить гостро постали питання захисту навколишнього середовища, зменшення нищівного впливу на нього з боку великих підприємств і масштабних виробничих компаній. Ці питання також вирішуються системою ISO 14000 в рамках стандартизації, яка на сьогодні посідає провідне місце серед природоохоронних заходів. В основу стандартів ISO 14000 покладена система екологічного менеджменту.

Важливу роль у поширенні стандартів ISO 14000 відіграють франчайзингові системи, які за рахунок розширення власних мереж сприяють упровадженню стандартів ISO 14000 [2].

Сертифікація ISO 14000 є надзвичайно престижною та неабияк підвищує авторитет компанії на міжнародному ринку. Зазвичай компанії спочатку отримують сертифікацію ISO 9000, а вже після неї – ISO 14000. Яскравим прикладом господарювання за такими стандартами є австрійська фірма Swarovski, все виробництво на якій проводиться згідно з сертифікацією ISO 9000, а у 2000 році їй було надано сертифікацію ISO 14000, що висуває суворі вимоги до системи екологічного менеджменту.

Упровадження стандартів ISO та пошук способів екологічного виробництва зумовлені необхідністю запровадження нових технологій у сільському господарстві та харчовій промисловості. Одним із найбільш дієвих способів у цих галузях став франчайзинг, а точніше, такий його різновид, як екологічний франчайзинг [3].

Найбільш перспективним напрямком для розвитку екологічного франчайзингу є харчова промисловість, оскільки франчайзер може пропонувати франчайзі право на використання екологічно чистих технологій. До форм екологічного франчайзингу в галузі харчової промисловості можна віднести: маркет-франчайзинг, сервісний франчайзинг, бізнес-франчайзинг, віддалений франчайзинг, субфранчайзингу, розширений франчайзинг, комбінаційний франчайзинг, змішаний франчайзинг, франчайзинг дистрибуції продукту, майстер-франчайзинг.

Франчайзингова система передбачає розвиток бізнесу зусиллями багатьох, тобто зменшує ризик залишитися сам на сам з економічними викликами та загрозами. Усі учасники франчайзингової мережі постійно взаємодіють і надають один одному підтримку. Екологічний франчайзинг стає все більш популярним, оскільки створює кращі умови для життя та покращує і зберігає навколишнє середовище, зокрема і в Україні також[4,5,6].

Впровадження механізму екологічного франчайзингу зробить поштовх для розвитку таких галузей української промисловості як сільське господарство, харчова промисловість, нерухомість, туристичний та готельно-ресторанний бізнес.

Завдяки перевагам, які надає екологічний франчайзинг, ринок стає глобальнішим, абсолютно позитивний ефект спостерігається у сферах обслуговування та сервісного бізнесу. Екологічний франчайзинг дає змогу максимально підвищити рівень життя із збереженням та поліпшенням якості навколишнього середовища. Стимулюючи поширення екологічно чистого виробництва, екофранчайзинг водночас слугує інструментом формування сталого економічного розвитку, стратегічного планування природокористування з огляду на вміння передбачати екологічні наслідки різного роду господарської діяльності. Саме тому його поширення є дуже важливим для українського ринку.

Важливість екологічного франчайзингу для економіки України можна пояснити і тим, що в нас використовуються застарілі форми ведення бізнесу без застосування новітніх технологій, а за допомогою такої форми ведення бізнесу доступ до інформації стає більш відкритішим та впроваджуються вищі стандарти життя.

Екологічний франчайзинг є надзвичайно прогресивним напрямком провадження бізнесу, використовуючи новітні екологічні технології та екологічно чисті продукти підвищуються стандарти якості виробництва та збільшується добробут споживачів, зменшується шкідливий вплив на навколишнє середовище та зменшуються ризики екологічних катастроф, які безсумнівно мають економічні наслідки. Більше того це прибутковий бізнес, який вже набув широкого поширення в розвинених країнах світу.

Отже, франчайзинг є найбільш демократичним інструментом провадження бізнесу, адже розвиваючи власну франчайзингову мережу, франчайзер несе на нові ринки та території не лише власну торгову марку та методи виробництва, а й високі норми та стандарти, яким відповідають його товари, а екологічний франчайзинг виступає одним із інструментів формування еколого-інноваційного розвитку глобальної економіки.

1. Яловий Г.К. *Перспективи розвитку комерційної концесії (франчайзингу) в Україні* / Г.К. Яловий, А.С. Цеслів // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2013. – Вип. 27. – С. 188–193.

2. Hrabynskyy I. *Franczyzowe instrumenty rozpowszechniania norm ISO w gospodarce globalnej* / I. Hrabynskyy, S. Ohinok // *Konferencja naukowo-aplikacyjna: Praktyczne aspekty stosowania norm i oceny zgodności, 18 maja 2013 r. Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego*. – Warszawa [Electronic resource]. – Access mode: http://www.pkn.pl/sites/default/files/habynskyy_i_ohinok.pdf.

3. *Franchise Direct* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.franchisedirect.co.uk/>

4. *Eco-Bufferet* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.eco-buffet.com>.

5. *Eco-Lavka* [Electronic resource]. – Access mode : <http://eco-lavca.ua>

6. *Eco-Shyk* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ecochic.com.ua>

7. *Green Franchise Report 2010* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.franchisedirect.com/information/greenfranchisebusinesses/greenfranchiseindustry/207/987/>

8. *List of Green Franchise Business [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.franchisedirect.co.uk/greenfranchises/>*
9. *Ілляшенко І. О. Екологічний франчайзинг в Україні: перспективи та проблеми / І. О. Ілляшенко // Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях. Матеріали Третьої Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Бахчисарай, 15–16 вересня 2011. – Сімферополь, 2011. – С. 104–106.*
10. *Офіційний сайт Асоціації франчайзингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franchising.org.ua>*
11. *Офіційний сайт Європейської федерації франчайзингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eff-franchise.com>*

РОЛЬ ДІАСПОРИ У ЗАЛУЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ІРЛАНДІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

© Григорян Р.А., 2017

Однією з головних проблем сучасної України щодо забезпечення стійкого зростання соціально-економічного добробуту суспільства є відсутність модернізації технологій, недостатній рівень висококваліфікованих кадрів, які б відповідали вимогам постіндустріальної економіки. Така ситуація є наслідком хронічної нестачі капіталу в реальному секторі економіки.

Сільське господарство, як найбільш розвинена галузь в Україні, продовжує інтенсивний розвиток. Для нього характерний високий рівень рентабельності – біля 800 дол. США з га, втім в США цей показник вищий – від 1000-1200 дол. [1]. Отже, навіть найперспективніший вид діяльності через відсутність інновацій втрачає конкурентоспроможність на світовому ринку. Це ж можна спостерігати й в інших сферах, зокрема, в металургійній галузі, ІТ сфері.

Динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну демонструє, що до 2012 р. їх приток зростає. В 2012 р. в Україну було інвестовано 8,2 млрд. дол. США, що є найбільшим показником за історію сучасної України. У 2013 р. спостерігається стрімкий спад ПІІ на 47 % – 4,5 млрд. дол. США. В 2014 р. у результаті соціально-політичної та фінансово-економічної нестабільності стався відтік прямих іноземних інвестицій більш, ніж на 12 млрд. дол. Не зважаючи на реформи в 2014-2016 рр., довіра інвесторів так і не відновилась, про що свідчить незначний обсяг вкладених інвестицій в 2015 р. і 2016 р. – відповідно 3,5 і 4,4 млрд. дол. США [2].

Досвід Ірландії демонструє, що влада країни на початку ХХІ ст вважала, що комфортного інвестиційного клімату в країні недостатньо, потрібно правильно донести світові про доцільність інвестування в країну. В результаті акцент був зроблений на ірландську діаспору (близько 50 млн. ірландців проживало поза межами країни: у США – 34 млн., біля 6 млн. – у Великій Британії, біля 4 млн. – в Канаді). На першому етапі влада Ірландії зробила ставку на залучення самих мігрантів і діаспори, очікуючи, що ірландці «приведуть» в країну своїх співінвесторів. Це дійсно дало поштовх для залучення іноземного капіталу. Основний обсяг інвестицій від іноземних компаній, в яких працювали ірландці, надходив до 2003 р. Далі з року в рік в Ірландію надходили інвестиції від компаній, які практично не були пов'язаних з ірландською діаспорою. Також сприяло припливу ПІІ в країну членство Ірландії в ЄС, низька ставка податку на доходи від торговельної діяльності тощо.

На сьогодні Ірландія має значну перевагу перед своїми сусідами завдяки значним інвестиціям із США. Країна займає четверте місце по привабливості ринку для американських промислових інвестицій після Канади, Англії, Нідерландів. Найбільш привабливим є ІТ-сектор у результаті того, що в країні велика кількість випускників ІТ-ВНЗ. В країні знаходяться дочірні підприємства найбільших світових ІТ-виробників – IBM, Intel, Hewlett Packard, Dell, Oracle, Microsoft, а також близько 300 великих місцевих компаній, які разом забезпечують 1/3 експорту країни. Отже, діаспора може відігравати важливу роль у розвитку економіки та залученні іноземного капіталу [4].

Сьогодні українська діаспора в Канаді – це близько 1,2 млн. чоловік, у США – 1 млн., в Бразилії близько 0,5-1 млн., у Польщі – 0,5-1 млн., в Аргентині – 300 тис., а також у багатьох інших країнах. За оцінками Світового банку, вони щорічно накопичують близько 12 млрд. дол. США, що майже в три рази більше припливу інвестицій в 2016 р. Ці кошти могли б забезпечити інноваційний розвиток економіки, інфраструктури, соціальної сфери, освіти й ін. Перевагою також є те, що українські мігранти знають, як краще вести бізнес в рідній країні, ніж іноземці. В результаті, іноземці почнуть купувати успішні бізнес-проекти українських мігрантів, а згодом, переконавшись у стабільності економіки, почнуть самі інвестувати в її економіку.

1. *Новости агробизнеса в Украине [Электронный ресурс]. – LANDLORD– Режим доступу: <http://bit.ly/2oji0u5>.*

2. *IMF World Economic Outlook Database. October 2016. [Электронный ресурс]. IMF. – Режим доступа: <http://data.imf.org/?sk=b4a9517a-a080-4d8a-b1dd-d1bba58213b7&sid=1390030109571>.*

ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

©Дерій Ж.В., Левківський О.В., 2017

Важливим елементом національної інноваційної системи є наявність відповідної інноваційної інфраструктури, від рівня розвитку якої залежить швидкість здійснення інноваційних перетворень в економіці та можливість реалізації інноваційних проектів в інтересах суспільства. Саме інноваційна інфраструктура виступає сполучною ланкою між розробниками і споживачами інновацій, сприяє посиленню взаємозв'язків між освітніми установами, інститутами генерації і поширення знань та інноваційним виробництвом.

Під інноваційною інфраструктурою розуміють сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [1].

Розвиток інноваційної інфраструктури вимагає припливу як капіталу, так і знань. Сьогодні багато країн, не маючи внутрішніх інвестицій, вдаються до зовнішніх джерел запозичення, в тому числі і для потреб розвитку та підтримки інноваційної інфраструктури. Для розвитку інноваційної інфраструктури України особливо необхідним є залучення іноземного капіталу у вигляді прямого інвестування, оскільки можливості бюджетного фінансування в сучасних умовах мають значні обмеження.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), як правило, сприяють розвитку науки і науково-технічного потенціалу приймаючої країни; появі інноваційних проектів; забезпечують функціонування наукових установ, оснащення їх сучасним обладнанням, підтримку рівня життя науковців; доступ до світових інноваційних ринків, нових технологій; впровадження інновацій у виробничу діяльність підприємств, в тому числі капіталовкладення у формі сучасних засобів виробництва; вдосконалення системи організації і управління виробництвом; залучення вітчизняних підприємств до передового господарчого досвіду [2].

Проведене дослідження виявило, що обсяг прямих іноземних інвестицій в українську економіку не відповідає потребам країни і завданням розвитку інноваційної інфраструктури. Так, за 2016 рік в економіку України залучено прямих іноземних інвестицій в обсязі 4,4 млрд дол., що на 17,1% більше ніж у 2015 р., але на 19,3% менше ніж у 2013 р. Значна частина цих інвестицій спрямована до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність, – 64,1%, підприємств оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів та мотоциклів – 11,9% та промисловості – 10,8%. При цьому частка інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність становить 5,8% [3], тобто галузева структура ПІІ, які надходять в Україну, є недосконалою. Переважна частина ПІІ вкладається в ті галузі, які не здатні забезпечити технологічний прорив національного виробництва як на внутрішньому ринку, так і на світовому.

Важливу роль в інноваційному розвитку розвинених країн відіграють індустриальні парки, які є елементом інноваційної інфраструктури. Станом на 01.01.2017 року в Україні створено 22 індустриальні (промислові) парки [4]. За оцінками експертів, створення індустриальних парків дасть змогу за 3-5 років залучити в Україну близько \$10 млрд інвестицій. Ефективність таких проектів підтверджують чехи, які на кожен вкладений євро через п'ять років отримали 43 євро у вигляді іноземних інвестицій. [5].

Проте участь іноземних інвесторів у фінансуванні наукових досліджень і розробок в Україні поки що залишається незначною, що зумовлено непередбачуваністю результатів щодо вкладених коштів, неможливістю отримати «швидкі» гроші, недосконалістю законодавчої бази щодо

взаємовідносин між державою та іноземним інвестором, відсутністю чіткої пільгової інноваційної політики, нестабільністю у сфері оподаткування, слабким захистом інтелектуальної власності, нестабільністю політичної та економічної ситуації в країні; невизначеністю навколо військового конфлікту з Росією; збереженням високого рівня корупції, нерозвиненістю структур, діяльність яких спрямована на залучення ПІІ, інформаційними бар'єрами тощо. Досвід країн, що розвиваються, доводить доцільність реалізації інноваційних проектів у вільних економічних зонах з пільговим режимом оподаткування та підготовленими майданчиками для виробництва.

Сьогодні Україна гостро відчуває відсутність кадрів, які мають спеціальну підготовку під конкретні напрями розвитку інноваційної інфраструктури. Недостатність інвестицій у сферу науки, дослідних і конструкторських розробок, високих технологій з боку держави і приватного сектору призвела до поглиблення проблеми «відпливу умів» з нашої держави. Залучення ПІІ, як правило, супроводжуються привнесенням у національну економіку не тільки технологічних інновацій, але й нематеріальних активів у вигляді навчання та навичок, нових знань та технологій інноваційного менеджменту.

В умовах становлення економіки знань головною метою оптимізації структури потоків прямих іноземних інвестицій є їх переорієнтація на генерацію інновацій і приріст нових знань, що свідчить про необхідність активізації залучення іноземного капіталу в розвиток інноваційної інфраструктури.

ПІІ будуть позитивно впливати на розвиток інноваційної інфраструктури приймаючої країни тільки за наявності чіткої державної програми взаємодії з іноземними інвесторами і грамотної політики залучення та використання іноземних інвестицій. Важливо чітко визначити основні проблеми розвитку інноваційної інфраструктури та правильно обрати напрями реалізації інвестиційних проектів.

Інвестиційно-інноваційну політику України важливо направити насамперед на створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку інноваційної інфраструктури. Стимулювати залучення прямих іноземних інвестицій доцільно, перш за все, для створення власних інноваційних можливостей. Тому державна політика щодо залучення ПІІ в розвиток інноваційної інфраструктури повинна бути спрямована, з одного боку, на підвищення якості національної інноваційної інфраструктури і стимулювання суб'єктів інноваційної діяльності, а з іншого – на створення позитивного іміджу країни шляхом формування більш чіткого та прозорого середовища для потенційних інвесторів. У зв'язку з цим необхідно: посилити відповідальність представників органів виконавчої влади й місцевого самоврядування за вчинення корупційних дій; удосконалити нормативно-правову базу та митні процедури щодо регулювання іноземного інвестування, наблизивши їх до законодавства Євросоюзу; встановити оптимальні податкові ставки; розробити інвестиційні програми та проекти, чітко визначити конкретні умови, цілі, завдання та показники їх ефективності.

1. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04.07.2002, № 40-IV, редакція від 05.12.2012, підстава 5460-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

2. Левківський О.В. Прямі іноземні інвестиції як джерело активізації інноваційної діяльності в національній економіці / О.В.Левківський // Економічний форум. – 2016. – №4. – С.31-37.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Загальна інформація про індустриальні (промислові) парки, створені в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>

5. Украина приглашает инвесторов в технопарки, рассчитывая привлечь миллиарды долларов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/ukraina-priglasheet-investorov-v-tehnoparki-rasschityvaya-privlech-milliardy-dollarov-513283.html>

ІННОВАЦІЙНИЙ ЕКСПОРТ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

© Каратнюк А.М., 2017

Розвиток міжнародної торгівлі та експорту є одним з нагальних питань для реформування та становлення національної економіки України. Технологічний, інноваційний, організаційний та інфраструктурний розвиток сфери міжнародної торгівлі потребує запровадження нових підходів до реалізації зовнішньоекономічної політики, урахування інноваційних ідей, а також широкого впровадження новітніх наукових та інформаційних технологій у виробничі та торговельні процеси. Тому для відновлення економічного росту та підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку, а також для перетворення економіки на більш інноваційну та наукомістку, необхідно створити сприятливі умови, що стимулюють торгівлю та інновації для диверсифікації експорту.

На сьогоднішній день український експорт в основному складається з проміжних товарів з відносно низькою технологічною складовою, а в виробничих та торговельних процесах українських підприємств високий науково-технічний потенціал України досі не використовується у повній мірі, хоча він може істотно сприяти поліпшенню інноваційної інфраструктури.

У 2015 році високотехнологічний експорт України становив лише 6,5 % від загального українського експорту [1]. Оптимізація структури експорту потребує в першу чергу від держави заходів, спрямованих на реструктуризацію переробної галузі, підтримку розвитку перспективних галузей виробництва товарів та послуг, реалізацію стратегії щодо відновлення та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору та розвиток і зміцнення високотехнологічного компонента українського експорту.

Інновації мають вирішальне значення для підвищення продуктивності, диверсифікації виробництва та збільшення доданої вартості, тому державі слід сприяти залученню прямих іноземних інвестицій, як основної рушійної сили для розвитку інновацій на основі передачі технологій та їх імпорту, що матиме величезне значення для поступового переходу до більш інноваційної економіки.

Організаційну, правову та економічну підтримку інноваційної діяльності на різних рівнях і в різних формах забезпечує інноваційна інфраструктура. Інфраструктура для інновацій складається з низки підприємств, організацій та інституцій, які надають інформаційні, комунікаційні, консультаційні, маркетингові, фінансові та інші послуги, що сприяють створенню інновацій. Бізнес-центри, інкубатори, технологічні парки, лізингові центри, фінансові та кредитні установи, фонди підтримки бізнесу, інвестиційні, інноваційні фонди і компанії є частиною інфраструктури підтримки бізнесу. Як правило, інфраструктура для інновацій слугує елементом, який створює умови для плідних інновацій шляхом надання різних послуг.

У 2015 році Кабінет Міністрів України схвалив проект під назвою «Концепція розвитку Державної цільової економічної програми інноваційної інфраструктури на 2017-2020 роки» з метою створення умов для розвитку інфраструктури для інновацій, яка сприятиме формуванню інноваційної моделі зростання національної економіки. Проект також спрямований на забезпечення ефективного використання національного науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу, комерціалізації науково-технічних розробок, широких інновацій і зростання конкурентоспроможності економіки України.

За даними Міністерства освіти і науки України наразі нараховується 12 технологічних парків, 17 наукових парків, 28 інноваційних бізнес-інкубаторів, 26 інноваційних центрів, 23 інноваційно-технологічних кластера, 8 небанківських фінансових установ, 9 центрів інновацій і передачі

технологій, 49 центрів комерціалізації інтелектуальної власності, 29 контактних пунктів за Рамковою програмою ЄС «Горизонт 2020» і близько 40 інших інституцій, що працюють в області інновацій.

У грудні 2016 року уряд представив проект Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2021 року [2]. План передбачає створення Офісу розвитку інновацій, метою якого є підтримка та заохочення розвитку інноваційних підприємств та стартапів шляхом забезпечення фінансування, необхідних консультаційних послуг та технічної допомоги на всіх етапах інновацій в реальний сектор економіки: від ідеї до кінцевого продукту. В результаті новостворені підприємства та стартапи створюватимуть нові робочі місця, зменшуватимуть відтік умів з України та підвищуватимуть інвестиційну привабливість України.

На основі зазначеного можна зробити висновок що, основне завдання державної аграрної політики в Україні полягає в забезпеченні наукових та інноваційних засад, які б дозволили зупинити спад і сприяли нарощуванню обсягів виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції. Для розв'язання цих завдань необхідно визначити пріоритети в аграрній науці та інноваційній діяльності на найближчу перспективу, і зокрема передбачити перебудову соціально-економічних відносин, розвиток сільських територій, вітчизняного сільськогосподарського машинобудування і технічного сервісу, розширення застосування біотехнологій, ресурсо- й енергозбереження.

Перспективними напрями нарощування експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції є:

1) розвиток фермерства, як основної ланки конкурентоспроможного вітчизняного аграрного виробництва. При цьому ключовим напрямом його активізації має стати формування відкритого конкурентного середовища в межах усього аграрного ринку.

У цьому разі розвиток фермерства в Україні супроводжуватиметься активізацією сільськогосподарської кооперації та диверсифікацією експортних поставок аграрної продукції на світовий ринок [3].

2) послідовна політика зниження частки прямих субсидій у фінансовій підтримці аграрного сектора, натомість збільшуючи видатки на реалізацію інфраструктурних проєктів, насамперед участині модернізації маркетингової, транспортно-логістичної та інформаційної інфраструктури аграрного ринку України та її окремих регіонів.

3) розвиток фінансової інфраструктури аграрного сектору. Передусім це стосується формування сучасної моделі фінансово-кредитного забезпечення агровиробників на основі впровадження різних форм фінансового лізингу небанківського кредитування, страхування аграрних ризиків, поширення факторингових та венчурних операцій у сільському господарстві тощо.

4) реалізація заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату в більшості регіонів нашої держави з урахуванням специфіки їх аграрного виробництва.

Слід зазначити, що сучасний економічний розвиток України та її інтеграція насамперед в європейський простір залежить не тільки від адаптації економічної, податкової, грошово-кредитної та аграрної державної політики, а й від таких важливих факторів як наявність та використання новітніх технологій, наукомістких виробництв, а також розвиток людського капіталу.

1. Залізко В. Вплив агрохолдингізації сільськогосподарських підприємств на соціально-економічний розвиток сільських територій / В. Залізко // *Економіка України*. – 2013. – № 6 (619). – С. 71-78.

2. *Проект розпорядження Кабінету міністрів України "Про схвалення Експортної стратегії України: Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 років"*. - Режим доступу: http://www.me.gov.ua/URK_STDR_UA_27.03.201.pdf.

3. *Напрями та засоби диверсифікації експорту української аграрної продукції на європейський ринок в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/diversifikasia_eksportu-184b6.pdf.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВОЇ ТА ГАРАНТІЙНОЇ СУМ У СТРАХУВАННІ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

© Клапків Л.М., 2017

У страховій послугі страхова сума - це верхня межа фінансової відповідальності страховика, що означає його зобов'язання провести виплату при настанні страхового випадку [1]. Так її трактує Закон України «Про страхування». Схожими є трактування, що мають місце при розрахунках страхового портфеля чи страхових тарифів, де страхова сума - це «грошова сума, на яку страхувальник страхує свій інтерес і в межах якої страховик відповідає перед страхувальником. Розмір страхової суми по усім укладеним договорам страхування потребує особливого контролю з боку страховика оскільки вона показує загальний розмір зобов'язань прийнятих на себе страховиком»[2, 337].

Водночас практика реалізації страхових послуг, особливо страхування цивільно-правової відповідальності, та законодавство містить певні суперечності. Заслужує уваги використання п'ятикратної страхової суми при обов'язковому страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. «У разі якщо загальний розмір шкоди за одним страховим випадком перевищує п'ятикратну страхову суму, відшкодування кожному потерпілому пропорційно зменшується.»[3] Що фактично містить певну суперечливість із визначенням страхової суми.

Більш диференційованим в даному плані є законодавство країн ЄС, де має місце використання гарантійної суми, як верхньої границі відповідальності страховика, фактично *essentialia negotii* (з латині - істотна частина) кожного договору страхування цивільної відповідальності. Характер відповідальності страхової компанії призводить до того, що страхування це не може нормально функціонувати без чіткого визначення квот надаваного захисту. Гарантійна сума не тільки являє собою таку межу, але – формує спектр страхування.

Наразі в страховій науці навіть розвинених країн проблематика гарантійної суми значно недооцінена. Водночас, вона відіграє дуже важливу роль. Навіть при чітко окресленій відповідній страхової компанії конкретизованій у страховому договорі, вона може мати ілюзорний характер при незначному розмірі гарантійної суми. Фактично українське право, оперуючи поняттям страхова сума – на кожного постраждалого, генерує їх обмеження – яке ми можемо назвати гарантійною сумою[4]. Право європейських країн в більшості випадків підходить із позиції окремого страхового випадку.

Отже, під гарантійною сумою при страхуванні цивільної відповідальності – можна розуміти граничну межу відповідальності страхової компанії по даному договору, тоді як страхова сума в даному договорі це розмір граничної відповідальності на одного постраждалого.

1. Закон України «Про страхування». Урядовий кур'єр.–1996.–18 квітня, 1996.

2. Дрібноход А. О. Деякі аспекти моделювання страхового портфеля / А. О. Дрібноход // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський нац. екон. ун-т. – Одеса, 2009. – Вип. 35. - С. 336-340.

3. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 1, ст.1.

4. Maliszewska M. Ubezpieczenia gospodarcze w Polsce i Ukrainie / Małgorzata, Maliszewska. //Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula, 47 (2), Ekonomia XI. -2016.-s.111-126.

КЛЮЧОВІ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ, ЯКІ ЧЕКАЮТЬ НА ІНВЕСТИЦІЇ

©Клино М.С., 2017

2015 рік став для України роком багатьох перемог та програвів. Рік почався із великої ескалації воєнного конфлікту на Сході країни, що штовхнуло економіку до глибокої рецесії на початку року. У 2015 році розпочато кроки з прискорення інтеграції до ЄС: завершено виконання основних положень Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України. Це дозволило Європейській комісії офіційно рекомендувати Раді ЄС запровадити безвізовий режим для короткострокових поїздок українців до ЄС. Очікується, що безвізовий режим набуде чинності у 2016 році. Крім цього, з 1 січня 2016 року почала діяти Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між ЄС та Україною. Водночас Україна не змогла скористатися можливістю отримати великий пакет фінансової допомоги, надання якої намагався організувати ЄС.

Попри всі негативні явища, що відбуваються нині в Україні, потенціал вітчизняної економіки досить позитивно оцінюється зарубіжними експертами. Починаючи з 2013 року обсяги експорту з України зменшилися - через війну, кризу та відтік інвестицій. Але у 2016 році падіння експорту сповільнилося. Україна реалізувала іншим країнам товарів на суму 36,363 млрд. доларів [1].

У багатьох галузях в 2015 році досягнуті певні успіхи:

- агропромисловий комплекс (Україна активно заміщує російський ринок та лідирує з експорту соняшникової олії, займає почесне місце серед світових лідерів з експорту продуктів бджолярства) [2];
- машинобудування і виробництво зброї (Україна займає 9 місце з експорту зброї у світі, східні країни інвестують в українське машинобудування);
- інформаційні технології (експорт почав рости, Україна на четвертому місці в світі з експорту інформаційних продуктів і послуг, українські програмісти задіяні в проектах світового рівня);
- легка промисловість (зросли на 7% обсяг виробництва одягу та взуття, на 2,2% зріс експорт обробленої деревини і дерев'яних виробів [3]);

Подальший розвиток зазначених галузей має базуватися на результатах використання НДДКР, що вимагає значних інвестицій. Інвестування, не збільшилося у 2016 році у порівнянні із 2015 р. через несприятливий інвестиційний клімат. Найбільшими перешкодами для інвестиційної діяльності у 2016 р. були брак, обмежений доступ до кредитування та висока вартість кредитів [4].

Економічна криза обумовила подальше падіння показників в науковій та науково-технічній діяльності в 2015 році. Проте, в цій сфері відбулися дві важливі події, які можуть сприяти її розвитку в майбутньому. По-перше, було ухвалено новий Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». По-друге, Україна стала асоційованим членом Програми Горизонт 2020. Відповідна угода була підписана Україною з ЄС та ратифікована українським парламентом у липні 2015 року. Це дозволить Україні брати участь у всіх конкурсах Горизонту 2020 на рівних з державами-членами ЄС, в тому числі подавати заявки на фінансову підтримку малих та середніх інноваційних підприємств та брати участь в структурах управління Програмою. Отже, зазначені зміни можуть стати необхідною складовою подальшого розвитку галузей, які чекають інвестицій.

1. Національний банк України: Статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

2. Інформаційно-аналитический агропромисловий сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrochart.com/en/>

3. Україна у цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

4. Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультацій. Економічні підсумки для України. Підсумки 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ier.com.ua/ua/publications/regular.../economic_results_of_year

«ЕКОНОМІКА НА ВИМОГУ» – ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

© Копішинська К. О., 2017

Стрімкий розвиток НТП та технологічних інновацій сприяє більш активному використанню різноманітних електронних пристроїв (від смартфонів до портативних комп'ютерів) не лише для роботи, спілкування та розваг, а й з метою забезпечення власного комфорту та передання на аутсорсинг багатьох рутинних справ. Неабияку роль у забезпеченні цих процесів відіграє постійно зростаюча кількість стартапів, які створюють мобільні додатки для задоволення будь-яких потреб споживачів, як наявних, так і латентних.

«Економіка на вимогу» (англ. «On-Demand Economy») може бути визначена як економічна діяльність, створена технологічними компаніями, що задовольняють попит споживачів через миттєве забезпечення товарами та послугами. Пропозиція, в даному випадку, здійснюється через ефективну, інтуїтивну цифрову багатошарову сітку поверх існуючих мереж інфраструктури [1]. За статистичними даними, інвестиції в додатки, платформи і сервіси ростуть експоненціально. Наприклад, американці, вже сьогодні купують майже 8% роздрібних товарів в Інтернеті [2]. Проте, усі запити та замовлення, які здійснюються з використанням Інтернет-додатків, платформ та сервісів реалізуються, в кінцевому випадку, реальними людьми: кур'єрами, водіями, прибиральниками, доглядальницями за дітьми, персональними асистентами тощо. Зростання кількості вакансій за цими видами діяльності зумовлене безпосередньо зростанням масштабів «економіки на вимогу».

Одним з найбільш відомих сервісів, що надає послуги на вимогу, є сервіс Uber, створений однойменною американською компанією, який призначений для пошуку, виклику й оплати таксі або приватних водіїв. Компанія пропонує своїм потенційним партнерам гідну оплату праці, вільний графік, відсутність офісу та безпосереднього керівника [3]. Проте, варто зазначити, що такий інноваційний підхід до працевлаштування не позбавлений недоліків. Переваги та недоліки працевлаштування «на вимогу» як для роботодавця, так і для найманого працівника наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки «економіки на вимогу» для працевлаштування

	Переваги	Недоліки
Для працівника	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність фіксованого робочого графіку; – Можливість змінювати роботодавця; – Можливість самостійно займатись підприємницькою діяльністю; – Відсутність співбесід та інших рутинних процедур від час прийому на роботу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Робота 7 днів на тиждень для забезпечення прожиткового мінімуму; – Відсутність впевненості у безпеці та стабільності зайнятості; – Відсутність гарантій, трудового контракту – Понаднормова зайнятість.
Для роботодавця	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність необхідності утримання офісів та приміщень для працівників; – Відсутність трудового контракту з працівником та зобов'язань перед ним; – Високий рівень конкуренції між працівниками. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ймовірність неякісного надання послуги та незадоволеності клієнта роботою найманого працівника; – Децентралізація роботи найманих працівників.

Джерело: складено автором з використанням [4]

Варто зазначити, що широкого розповсюдження «економіка на вимогу» набула у технічно та технологічно розвинених країнах, зокрема у Китаї та США. Якщо говорити про Україну, то тут вона перебуває на етапі зародження, але очевидним є формування передумов для її подальшого розвитку.

Важливим показником для формування «економіки на вимогу» є рівень поширення та використання Інтернету населенням країни. Так, на початок 2016 року 62% дорослого населення України користувались Інтернетом. Частка користувачів Інтернет серед людей 18-39 років в Україні сягнула 91%. На даний момент значно відстає у поширенні Інтернет сільська місцевість, мешканці якої частіше посилаються на обмеження в технічних можливостях підключення малонаселених пунктів. Найбільше домогосподарств із домашнім підключенням спостерігається у м. Києві (78%), у той час як у Кіровоградській області таких майже в 2,5 рази менше (31%). Загалом, рівень проникнення Інтернет в Україні у 2016 році склав 50%, за цим показником країна займає 99 місце серед 201 країни світу та значно відстає від більшості європейських країн [5].

За попередніми розрахунками, у 2016 році ринок електронної комерції в Україні сягнув 39 млрд. грн. Середній чек при купівлі в мережі збільшився на 7% - до 885 грн. [6].

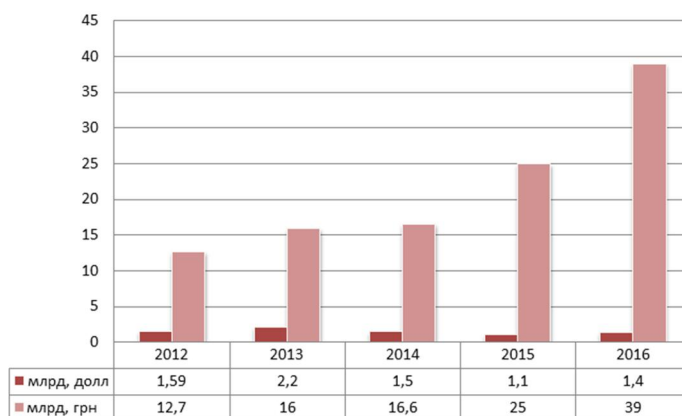

Рис. 1. Обсяг електронної комерції в Україні [6]

Придбання товарів з використанням Інтернет для деяких споживачів стало звичним явищем, а от замовлення та отримання послуг в мережі має поки що менші обсяги. Проте, приклад компанії «Uber», яка лише влітку 2016 року почала працювати в Україні та вже набула широкого поширення у великих містах як серед користувачів сервісу, так і серед вітчизняних працівників, які до неї долучились, що розвиток такої форми працевлаштування є цікавим та вигідним для українців.

Таким чином, технологічні інновації та інформаційні технології починають не лише змінювати усталені підходи до створення товарів, надання послуг та працевлаштування, а й створювати принципово нові.

1. Jaconi M. The 'On-Demand Economy' Is Revolutionizing Consumer Behavior — Here's How [Electronic source] / Mike Jaconi // Business Insider. – Mode of access: <http://www.businessinsider.com/the-on-demand-economy-2014-7>. 2. Smiley L. The Shut-In Economy [Electronic source] / Lauren Smiley // Medium. – Mode of access: <https://medium.com/matter/the-shut-in-economy-ec3ec1294816#.5v84q2l7z>. 3. Офіційний сайт компанії Uber [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uber.com/ru-UA/>. 4. Booth A. The Sharing Economy, the Future of Jobs, and “PostCapitalism” - part one [Electronic source] / Adam Booth // Socialist Appeal. – Mode of access: <http://www.socialist.net/the-sharing-economy-the-future-of-jobs-and-postcapitalism-part-one.htm>. 5. Харченко Н. Динаміка використання Інтернет в Україні: лютий-березень 2016 [Електронний ресурс] / Н. Харченко // Прес-реліз. Київський міжнародний інститут соціології. – Режим доступу: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=621&page=1>. 6. Шварцман Д. Рынок e-commerce Украины продемонстрировал рост [Электронный ресурс] / Д. Шварцман. – Режим доступа: <http://internetua.com/rinok-e-kommerce-ukraini-prodemonstriroval-rost>

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ

© Короленко Р.В., Кульчицька Н.С., 2017

Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, конкурентоспроможність національної економіки та чільне місце в Європейському Союзі. Ключовим фактором інноваційного розвитку держави є створення ефективної моделі інноваційної інфраструктури.

Проблемами формування ефективної інноваційної інфраструктури держави займалися такі вчені, як: О.І. Амоша, В.М. Геєць, Є.С. Годунова, В.П. Ільчук, І.О. Іртишева, А.І. Сидорова, В.П. Семиноженко, В.П. Соловійов, М.Г. Чумаченко та інші. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних та зарубіжних економістів варто зазначити, що до цього часу не знайшли свого кінцевого застосування конкретні шляхи впровадження та адаптації світового досвіду формування національної інноваційної інфраструктури, що й обумовило актуальність даної теми.

В Україні формування інноваційної системи є процесом, який не тільки нещодавно розпочався, а ще й носить несистемний характер, що призводить до деградації економіки та знижує її інноваційний розвиток. Активізувати останній неможливо без глибокого вивчення зарубіжного досвіду інноваційної діяльності держави, а саме аналізу інноваційних інфраструктур провідних країн світу, що є лідерами у сфері інновацій і досвід яких могла би перейняти Україна.

За даними Європейського інноваційного табло [1,с.29] у 2014 р. найвищий рівень інноваційного розвитку був зафіксований у Південній Кореї. Основною особливістю функціонування інфраструктури інновацій у Південній Кореї є автономія науково-дослідних інститутів у своїй діяльності, зокрема, стосовно управління, прийняття рішень та організаційної політики; посилення конкуренції між галузями промисловості, університетами та НДІ; покращення системи матеріального заохочення шляхом впровадження системи нарахування щорічної заробітної плати залежно від результатів діяльності тощо [2].

Сусід Південної Кореї по регіону – Японія, займає третє місце у світі за розвитком інновацій.. В цілому інноваційна інфраструктура Японії є чітко поділеною за функціональними обов'язками з мінімальною кількістю учасників процесу, підпорядкованих безпосередньо міністерствам. Варто відзначити, що недоліком такої чітко розгалуженої системи є слабкість взаємозв'язку між окремими її елементами. Тому наразі головним напрямом розвитку інноваційної інфраструктури Японії є посилення взаємозв'язків між різними секторами економіки, зокрема, між університетами та бізнесом у сфері освіти, обміну персоналом та дослідницьких проектів [3].

Подібними до японських є напрями розвитку інноваційної інфраструктури іншого світового інноваційного лідера – США. Зокрема, для розвитку інноваційної інфраструктури XXI ст. у США пропонується посилити зв'язки університетів та національних лабораторій і ринку з метою стимулювання розвитку та комерціалізації наукових досліджень, полегшення співпраці з промисловістю. Для цього передбачаються такі заходи: розвиток бізнес-інкубаторів у складі університетів; розвиток додаткових Центрів передових знань; розширення використання дослідницьких парків; розширення Програми підтримки малого бізнесу в сфері інноваційних досліджень для підтримки комерціалізації результатів наукових досліджень університетів та лабораторій [2].

Оскільки Україна проголосила курс на інтеграцію до ЄС, доцільним є аналіз досвіду створення інноваційної структури у країнах цього об'єднання. Сьогодні забезпечення інноваційного розвитку країн Євросоюзу відбувається в межах стратегії розвитку «Європа-2020», пріоритетами

якої є: розвиток економіки, що ґрунтується на знаннях; просування вперед до більш ресурсоефективної, екологічно чистої та конкурентоспроможної економіки; сприяння економіці з високим рівнем зайнятості, що забезпечує соціальну і територіальну згуртованість. Зараз країни ЄС працюють над виконанням нової програми «Горизонт-2020», яка спрямована на подолання перешкод співпраці між країнами за допомогою створення багатонаціональних консорціумів із залученням дослідників з усіх країн світу; різноманітними типами організацій, а саме університетами, науковими центрами, комерційними та приватними підприємствами, у тому числі малими та середніми, а також великими компаніями; національними фінансовими фондами, що сприятиме розвитку циркуляції вчених, інформації, знань та технологій.

Варто відзначити як позитивний досвід для України регіоналізацію інноваційного розвитку економік ЄС, а саме створення регіональних центрів розвитку науки – технопаркових структури, технополісів. Зараз в Європі функціонують понад 200 технопаркових структур: у Великій Британії – 40, Франції – 30, понад 100 функціонують у країнах Центральної та Східної Європи. Саме такі інноваційні центри займаються впровадженням своїх розробок у галузі високих технологій і наукоємних виробництв та спрямовані на підйом економічного розвитку в регіонах [4].

Таким чином, узагальнюючи наведену вище інформацію, можна стверджувати, що створення інноваційних структур переважно базується на трьох основних моделях:

1. Американська модель. В основі – об'єднання інноваційних підприємств різних за розміром та видами діяльності на обмеженій території. На цій території може існувати велика кількість сервісних компаній, що обслуговують інноваційні підприємства.

2. Японська модель. В основі – будівництва технополісів, наукоємних міст, які сконцентровані на одній території. Об'єднують вищі навчальні заклади, дослідні інститути, промислові бази, житлові комплекси, інфраструктуру.

3. Європейська модель. Базується на американській моделі, але передбачає створення бізнес-інкубаторів для відділення малих інноваційних фірм з метою їх розвитку. При цьому створюються умови для підтримки малих інноваційних фірм [5].

Узагальнюючи проаналізований досвід створення ефективної інноваційної інфраструктури у провідних країнах світу, для української економіки можна запропонувати такі напрями удосконалення існуючої інфраструктури інновацій: встановлення ефективної загальної системи управління для наукових досліджень та інноваційних програм, охоплюючи всіх учасників цього процесу; надання більшої автономії державним НДІ; розвиток мережі трансферу технологій; розвиток інфраструктури бізнес-інновацій.

Водночас, слід зауважити, що просте копіювання зарубіжних моделей створення інфраструктури інновацій без урахування економічного контексту, в якому ті чи інші моделі функціонують і розвиваються, не є ефективним, адже потрібно адаптувати їх до національних умов.

1. *Innovation Union Scoreboard 2014 // European Commission, 2014. – 98 p.*

2. Шульга Г. В. Досвід формування ефективної інноваційної інфраструктури в зарубіжних країнах / Г. В. Шульга. // *Економічний вісник Донбасу. – 2015. – №1. – С. 128–131.*

3. Бахчисарай В.Ю. Організаційно-економічне забезпечення формування національної інноваційної системи: світовий досвід / В.Ю. Бахчисарай // *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип.4/1. – С. 14.*

4. Кваша О. С. Інноваційний розвиток економіки України: світовий досвід та рекомендації для України / О. С. Кваша. // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – №6. – С. 152.*

5. Стройко Т. В. Функціонування інноваційної інфраструктури: світовий досвід та уроки для України / Т. В. Стройко, І. І. Рехтета. // *Економічні науки. – 2014. – №5. – С. 99–100.*

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У ВПРОВАДЖЕННІ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМІВ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

©Костенко А.О., 2017

Сучасні трансформаційні процеси у сфері міжнародної торгівлі, у тому числі значне зростання кількості торгових потоків, функціонування великих корпорацій з глобальними мережами, складними бізнес-системами, ланцюгами постачання, потреба проведення господарських операцій у стислі терміни та інші викликають потребу модернізації методів митного контролю.

За таких процесів митний контроль на кордоні, що проводиться протягом тривалого часу, може завадити процесам функціонування суб'єкта господарювання, та, у результаті бути контрпродуктивним як для підприємства, так і для держави. Крім того, обмежена кількість документів, що подаються при митному оформленні товарів, не дає можливості для здійснення якісних перевірок.

У зв'язку з зазначеним вище у провідних країнах світу було запроваджено митний пост-аудит. Згідно Митних прототипів (Customs Blueprints) митний пост-аудит сприяє розвитку міжнародної торгівлі шляхом встановлення балансу між спрощенням торговельних процедур і забезпеченням ефективного митного контролю [1]. Відповідно до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, митний пост-аудит здійснюється шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення [2].

Таким чином, метою митного пост-аудиту є, з одного боку, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом спрощення і прискорення процедур митного оформлення, а з іншого боку, – мінімізація загроз національній безпеці держави шляхом впровадження додаткового виду митного контролю, що передбачає можливість поглибленої, детальної перевірки будь-яких підприємств впродовж тривалого терміну після митного оформлення.

У зв'язку з активними процесами євроінтеграції, до України висуваються вимоги з забезпечення функціонування митного контролю та стану національної безпеки на світовому рівні.

У відповідності до статті 76 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яку ратифіковано Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII, сторони домовилися, що їхнє відповідне торговельне та митне законодавство, як принципове питання, має бути стабільним та всеохоплюючим. Згідно з цим положенням застосовуються сучасні митні методи, зокрема оцінки ризиків, постаудитного контролю та методів аудиту підприємств для спрощення та сприяння ввезенню та випуску товарів [3].

Пункт 5 статті 7 розділу I Угоди про спрощення процедур торгівлі, яку ратифіковано Законом України від 04.11.2015 №745-VII, визначає, що з метою прискорення випуску товарів кожен член запроваджує або застосовує аудит після митного очищення для забезпечення дотримання митних та інших пов'язаних із ними законів і підзаконних нормативно-правових актів [4].

Розширені Митні прототипи (Customs Blueprints) включають стандарт 14 «Пост-митний контроль та аудит», що містить вісімнадцять підпунктів. Забезпечення цього стандарту передбачає такі норми: запроваджені та введені в дію національне законодавство, система санкцій та відповідальності за порушення законодавства, національна політика аудиту, інструкції по проведенню митного пост-аудиту, структурні підрозділи ефективно взаємодіють, при проведенні перевірок враховується рівень ризиковості суб'єкта господарювання та інші [1].

У зв'язку з необхідністю розбудови існуючих інструментів митного пост-аудиту та створення нових, актуалізується проблематика формування комплексу науково-теоретичних і практичних

пропозицій, реалізація яких в перспективі дозволить забезпечити ефективну систему митного пост-аудиту в Україні.

Аналіз нормативно-правових актів та роботи державних органів України показав, що міжнародні стандарти проведення митного пост-аудиту запроваджені лише частково. Відсутні відповідний понятійний апарат, у тому числі безпосередньо визначення терміну «митний пост-аудит», система відбору високоризикових підприємств та операцій з метою проведення перевірок в рамках митного пост-аудиту, можливість оперативного доступу під час перевірки до відомостей контрагентів підприємства, що перевіряється, інструменти оцінки та підвищення якості контрольно-перевірочної роботи, вимоги до здійснення суб'єктами господарювання обов'язкового внутрішнього аудиту, обмежені права посадових осіб контролюючих органів тощо.

Ключовою опорою ефективного митного пост-аудиту, згідно міжнародних стандартів, є система управління ризиками. Проведений аналіз ряду міжнародних нормативно-правових актів дає можливість стверджувати, що ризикоорієнтовані інструменти митного контролю є визначальним в сучасних умовах зростання зовнішніх загроз та небезпек. Для забезпечення вибіркості при проведенні перевірок, з метою цільового використання ресурсів шляхом детального вивчення саме потенційних порушників законодавства, рекомендується сформувати якісну систему управління ризиками. Крім того, такі інструменти використовуються на всіх етапах здійснення митного контролю, у тому числі пост-митного аудиту.

На сьогодні українська автоматизована система аналізу та управління ризиками використовується при митному оформленні на кордоні з метою відбору суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності для здійснення додаткових форм митного контролю. Однак для відбору підприємств на етапі митного пост-аудиту вказана система потребує доопрацювання в напрямку розробки та впровадження специфічних ризиків для даного виду контролю.

У той же час, слід зазначити, що з метою підвищення якості здійснення контрольно-перевірочної роботи та виконання міжнародних домовленостей, Державною фіскальною службою України на постійній основі вдосконалюється процедура проведення перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Так, за останні два роки розроблено методичні рекомендації та роз'яснення щодо роботи посадових осіб з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, порядку взаємодії між підрозділами органів державної фіскальної служби при організації, проведенні та реалізації матеріальних документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, митного оформлення припасів та поміщення товарів у митний режим транзиту, проведення перевірок правильності визначення митної вартості товарів, доперевірочного аналізу, зустрічних звірок, перевірок з питань законності отримання пільг, документальних планових виїзних перевірок дотримання митного законодавства та інших питань.

З огляду на зазначене, з метою додержання світових стандартів та забезпечення ефективної контрольно-перевірочної роботи державними органами, необхідна модернізація вітчизняної системи митного контролю у частині проведення перевірок після митного оформлення. Це дозволить спростити умови здійснення зовнішньоторговельних операцій, та, відповідно, сприятиме економічному розвитку країни.

1. *Customs Blueprints, Pathways to modern customs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.* – [Електронний ресурс].

2. *Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. *Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі від 27.11.2014.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

РОЗВИТОК ТА ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ, ЯК СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ БІЗНЕСУ

© Крамарчук С.П., 2017

Усі вітчизняні підприємства прагнуть завоювання нових ринків збуту для своєї продукції. Особливе місце при вирішенні даного завдання, на сучасному етапі ведення бізнесу, займає бенчмаркінг. Це є інноваційна технологія дослідження, а також і впровадження найефективніших методик та підходів до провадження підприємницької діяльності. За результатами здійснених опитувань, які провели авторитетні школи бізнесу [1], було встановлено, що найбільш ефективним джерелом одержання цінних знань та ідей, керівники великих компаній вважають саме спілкування із колегами та ознайомлення з досвідом роботи інших аналогічних чи частково подібних підприємств.

Теоретичні та практичні аспекти стосовно визначення поняття та сутності бенчмаркінгу знайшли своє відображення у наукових працях таких зарубіжних науковців, як Дж. Патерсон, Р. Дамеліо, Р. Кемп і П. Друкер тощо. Серед вітчизняних авторів, які досліджували дану проблематику, можна відзначити Гончарук А.Г. [2], Краус К.М. [3], Фролова В.В. [4] та інших.

Бенчмаркінг, як системна методика, приділяє головну увагу проблемі дослідження причин того, яким чином певні суб'єкти господарювання працюють ефективніше від інших підприємств. Основним змістом та метою бенчмаркінгу є визначення відмінностей між певним підприємством та порівнюваним еталонним аналогом, виявлення причин ідентифікованих відмінностей та пошук можливостей для вдосконалення об'єкту бенчмаркінгу.

Під об'єктами бенчмаркінгу зазвичай розуміють великий спектр показників та інструментарію управління. Сюди відносяться процеси, методи, технології, якісні параметри готової продукції, а також показники фінансової та господарської діяльності як суб'єкти господарювання, так і їх структурних підрозділів. В процесі дослідження методів, технологій виробництва та основних виробничих процесів, основна увага приділяється пошуку можливостей для зниження виробничих витрат та підвищенню конкурентоздатності продукції.

Бенчмаркінг як методику вивчення та переймання кращого досвіду конкурентів було започатковано в Японії. В цій країні за відносно короткий період часу навчилася ефективно копіювати передові досягнення. Японські компанії глибоко та всебічно дослідили товари та послуги США, розвинених країн Західної Європи, які на той час були лідерами на світових ринках збуту.

Вітчизняні підприємства практично дуже мало використовують метод бенчмаркінгу як інноваційний та дієвий інструмент управління підприємством, що уже має ґрунтовну науково-методичну базу і є визнаним в усьому світі. Ряд керівників вітчизняних підприємств взагалі вважають дану методику завуальованим промисловим шпіонажем. Проте потенціал бенчмаркінгу як складової інноваційної інфраструктури бізнесу здатний вивести підприємництво нашої країни на новий, значно вищий рівень розвитку.

1. *Бенчмаркінг як інструмент підвищення конкурентоспроможності компанії. Управление компанией. - 2GGG. - №1-2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.management.com.ua/ct/ctGG3.html>.*

2. *Гончарук А.Г. Бенчмаркінг як метод управління ефективністю підприємства / А.Г. Гончарук // Труды Одесского политехнического университета. - 2007. - Вып. 1 (27). - С. 253-258.*

3. *Краус К.М. Бенчмаркінг як інструмент маркетингової політики вітчизняних малих підприємств торгівлі / К.М. Краус // Інноваційна економіка – 2012. - Вып. 8(34). - С. 253-258.*

4. *Фролов В.В. Управління стійким розвитком підприємства на засадах бенчмаркетингу / В.В. Фролов // Економічний простір. - 2011. - № 48/2. - С. 296-301.*

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

© Крикавський Є.В., 2017

Логістична інфраструктура є однією із найбільш системоутворюючих складових ринкової інфраструктури та такою, що має вагомий синергійний потенціал впливу на розвиток традиційних та перспективних інноваційних галузей національної економіки. Побічним (непрямим) аргументом на користь такого твердження є типовий тренд зміни структури ВВП розвинутих країн, та країн, що розвиваються: істотне зростання частки послуг та відповідне зниження частки промислового та аграрного сектору. У секторі послуг логістичні послуги, для яких характерно паритет нематеріальної та матеріальної компонент, набувають саме такого тренду. Не є винятком і економіка України. Водночас, конкурентоспроможність логістичних послуг з причини вагомості матеріальної компоненти істотно залежить від доступності (цінової, просторової, часової, асортиментної тощо) логістичної інфраструктури та спроможності її щодо інноваційного розвитку.

Покладаючи в основу визначення логістичної інфраструктури як системи засобів просторово-часового перетворення логістичних потоків та сукупності суб'єктів господарювання, спроможних створювати відповідні умови щодо надання послуг із такого перетворення, мусимо визнати, що не всі складові логістичної інфраструктури в Україні в однаковій мірі доступні та інноваційні, як би це мало бути в урівноваженій гармонізованій системі логістичної інфраструктури країни. Один лиш приклад реалізації альтернативного «шовкового шляху» у порівнянні із існуючим «російським» оголив типові проблеми з коштами та часом, а відтак актуалізує потребу їх інноваційного вирішення.

Високі витрати, та/чи довгий час поряд із недостатньою якістю, еластичністю та екологічністю є тими параметрами конкурентоспроможності, котрі істотно залежать від стану та рівня інноваційності логістичної інфраструктури. Тому так важливо ідентифікувати елементи логістичної інфраструктури, які в найбільшій мірі потребують удосконалення, «розширення вузького місця» чи елімінування, як безпосереднього, так і опосередкованого, шляхом диверсифікованої субституції. Найбільш придатним методом ідентифікації системних проблем в логістичній інфраструктурі можна вважати матричний метод функціонально-процесного структурування логістичних потоків за транзитними, основними національними та регіональними маршрутами. При цьому, важливо забезпечити в процесі реалізації як використання наявної інфраструктури, так і обґрунтування доцільності створення об'єктів логістичної інфраструктури згідно прийнятого проекту логістичної системи країни («вузлових об'єктів» та «доріг» між ними).

Загалом, логістична інфраструктура вимагає інноваційних рішень, з огляду, по-перше, на існування технічних бар'єрів, природних бар'єрів та управлінських бар'єрів, по-друге, на потребу стандартизації з метою упровадження інтермодальних технологій у глобальному вимірі, по-третє, на вимогу домінації людських цінностей, серед яких екологізація транспортних технологій (електричний транспорт), будівництво інноваційних доріг (шумопоглинаючих, акумулюючих енергію), по-четверте, з причини посилення процесів урбанізації, що породжує нові проблеми для міської логістики. На кінець, по-п'яте, з причини досягнення кращих позицій у глобальній конкуренції щодо інвестиційної привабливості, за рахунок інноваційного розвитку логістичної інфраструктури згідно структури розрахунку глобального індексу інноваційності GII, яким передбачено оцінювання логістичної результативності за показником LPI. Власне, обрахунок індексу LPI акумулює і якість транспортної інфраструктури, і рівень конкурентності цін на логістичні послуги, і компетентність та якість обслуговування в логістичних центрах, і можливість моніторингу посилок та точність і надійність їх доставлення. Очевидно, що інноваційність логістичної інфраструктури теж має неабияке значення на формування іншого складника, глобального індексу – екологічної рівноваги.

УКРАЇНСЬКИЙ СОЮЗ ПРОМИСЛОВЦІВ І ПІДПРИЄМЦІВ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРАЇНИ

©Кузьменко О.М., 2017

Український союз промисловців і підприємців – найбільше в країні об'єднання організацій ділових кіл та суб'єктів економічної діяльності усіх форм і видів – від великих вертикально інтегрованих корпорацій до малого й середнього бізнесу. Своєю місією Український союз промисловців і підприємців вважає поширення серед ділової спільноти, громадянського суспільства, органів влади ідеї економічного патріотизму, виборювання сприятливого підприємницького клімату, відстоювання необхідності багатогранної та ефективної підтримки національного товаровиробника.

У складі Українського союзу промисловців і підприємців – 28 регіональних відділень, 73 філії та 22 представництва, 34 комісії з різних питань. Серед партнерів Союзу – більше 100 громадських організацій, у тому числі Союз хіміків; асоціації міжнародних автомобільних перевізників, «Меблідеревпром», «Укроліяпром», «Укрлеглопром», «Виноградари та винороби України»; Ліга нафтопромисловців; Українська аграрна конфедерація; організація «Міжнародна антитерористична єдність» тощо. Під егідою Союзу працює Антикризова рада громадських організацій у складі більше 90 всеукраїнських структур, які домовились в екстремому порядку напрацьовувати пропозиції з порятунку економіки, доносити їх зміст до уряду, парламенту та забезпечувати контроль за їх виконанням. Український союз промисловців і підприємців захищає бізнесменів від бюрократичного свавілля, невмотивованих претензій з боку фіскальних та контролюючих органів, порушення прав та інтересів у стосунках з органами влади, недобросовісними партнерами. Підприємцям надається юридична підтримка – проводяться консультації, готуються заяви, позови до судів [1].

Проте найголовніше завдання Українського союзу промисловців і підприємців – це підтримка та розростання інновацій. Так в якості започаткування тенденції збільшення стартапів Український союз промисловців і підприємців запропонував національний проект «Україна – країна підприємців». Все більше українців – близько 65% молоді – цікавляться можливістю відкрити власну справу, проте починають її лише 4%. Туму є доречним забезпечити максимально вигідні умови для розвитку бізнесу (доступ до кредитів, податкові стимули) та переконати талановитих співвітчизників, що не варто боятися розвиватися самому, запускати власні проекти та відкривати власні компанії. Особливістю проекту стала і його соціальна направленість. Мова йде про навчання щодо запуску та розвитку власної справи учасників АТО, переселенців тощо. Практика розвинених держав свідчить, що саме підприємництво найбільш гнучке та зорієнтоване на інновації і може досить швидко модернізувати і перепрофілювати виробництво залежно від попиту на ринках. В країнах ЄС малий і середній бізнес формує до 70% ВВП, проте за наявністю відповідних умов: вигідного кредитування, виключення високих штрафів, відсутності постійних перевірок [1].

Але особливу увагу заслуговує проблема впровадження інновацій у сфері енергетики. Саме сьогодні в країні з'явився шанс зробити енергоефективність найпріоритетнішою справою з усіма її складовими: освоєнням підприємцями та населенням сучасної енергетично-екологічної грамотності; налагодженням виробництва великої кількості обладнання та пристроїв, які забезпечують енергозбереження в усіх сферах життєдіяльності, ремонту та сервісу цього обладнання; доступом до фінансових коштів Євросоюзу, міжнародних установ, які допоможуть реалізовувати програми енергомодернізації тощо.

1. Офіційний сайт Українського союзу промисловців і підприємців - Режим доступу:
<http://uspp.ua/pro-uspp/>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ІННОВАЦІЙНІЙ ІНФРАСТРУКТУРІ УКРАЇНИ: СТАН ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

©Кузьмич А.В., Мацюра С.І., 2017

Важливим елементом реалізації державної політики в інноваційній сфері є становлення та розвиток мережі інноваційних структур, які входять до складу загальнодержавної та регіональної інноваційної інфраструктури. Саме інноваційні структури та їх елементи, у сучасних умовах господарювання, виступають своєрідними посередниками між органами влади, осередками науки та бізнесу, а також іншими учасниками ринкових відносин для побудови "середовища порозуміння" з метою інтенсифікації інноваційних процесів та подолання негативних явищ в цій сфері.

Особливості провадження інноваційної діяльності, серед іншого, на рівні інноваційних структур, вивчали такі вчені-економісти: О.І. Амоша, Л.Л. Антонюк, В.А. Верба, В.М. Геєць, А.В. Гриньов, М.П. Денисенко, О.Є. Кузьмін, О.О. Лапко, П.Г. Перерва, В.П. Соловійов, Н.І. Чухрай, Й.А. Шумпетер, Л.І. Федулова та ін. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що існують вагомні напрацювання в інноваційній сфері, однак потребують подальшого розгляду питання систематизації форм і методів реалізації державної політики щодо розвитку інноваційної інфраструктури як загальнодержавного, так і регіонального рівнів, а також дослідження існуючого стану розвитку інноваційної інфраструктури в Україні.

Інноваційна інфраструктура – це весь необхідний спектр державних і приватних структур, що забезпечує розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу. До них належать: виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри і бізнес-інкубатори), об'єкти інформаційної системи (аналітичні, статистичні центри, інформаційні бази і мережі), організації з підготовки і перепідготовки кадрів з технологічного менеджменту, фінансові структури (фонди бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові), система експертизи (центри, здатні готувати експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб, тощо), об'єкти патентування, ліцензування і консалтингу і, нарешті, розвинена система сертифікації, стандартизації і акредитації.

Економічний розвиток окремих держав, їх регіонів, а також досягнення ними конкурентних переваг, в існуючих умовах господарювання значною мірою залежить від швидкості появи на ринку нових інноваційно-активних суб'єктів господарювання. Саме суб'єкти інноваційної діяльності, створюючи конкурентні переваги для власного бізнесу, залучають до цього процесу науковий, економічний, кадровий, виробничий потенціал регіону і держави загалом, забезпечуючи, при цьому, їх економічний розвиток. У свою чергу, надзвичайно важливою є участь органів влади у створенні не просто сприятливих умов для інтенсифікації інноваційних процесів на державному та регіональному рівнях, а й сприяння становленню та розвитку мережі адміністраторів ринку інновацій – інноваційних структур, які входять до складу загальнодержавної та регіональної інноваційної інфраструктури.

Спираючись на типові моделі інноваційного розвитку, таких країн, як Румунія, Польща та Німеччина, де забезпечення інноваційного розвитку відбувається в межах стратегії розвитку «Європа-2020». Пріоритетами стратегії розвитку «Європа-2020» є: інтелектуальне зростання – розвиток економіки, що ґрунтується на знаннях; стале зростання – просування вперед до більш ресурсоефективної, екологічно чистої та конкурентоспроможної економіки; соціально інтегроване зростання – сприяння економіці з високим рівнем зайнятості, що забезпечує соціальну і територіальну згуртованість [2].

Зараз країни працюють над виконанням нової програми «Горизонт-2020» (01.01.2014 р.), яка об'єднала в собі всі рамкові програми Європейського Союзу, присвячені науковим дослідженням та

відкриттям, конкурентоспроможності та інноваціям. Пріоритетним напрямом реалізації програми є спрямованість на високоефективні еко-, нано-, біо- та інфотехнології.

Крім того, програма спрямована на подолання перешкод співпраці між країнами за допомогою створення багатонаціональних консорціумів із залученням дослідників з усіх країн світу; різноманітними типами організацій, а саме: університетами, науковими центрами, комерційними та приватними підприємствами, у тому числі малими та середніми, а також великими компаніями; національними фінансовими фондами, що сприятиме розвитку циркуляції вчених, інформації, знань та технологій.

Проаналізувавши світовий досвід державної підтримки створення та функціонування інноваційних структур, встановлено найбільш вживані важелі державного стимулювання інноваційної діяльності у Румунії, Польщі та Німеччині [1]. За результатами дослідження з'ясовано, що в основному, використовують три найбільш вживаних стимули реалізації сприятливої державної політики в інноваційній сфері, а саме: фінансова підтримка з державного та місцевого бюджетів, спрямована на створення та розвиток інноваційної інфраструктури, а також на підтримку реалізації пріоритетів інноваційного розвитку держави та її регіонів; сприятлива кредитна, податкова та митна політика відносно учасників інноваційних процесів - суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка кадрів, інформаційно-аналітичне забезпечення та передача інформації громадськості та учасникам ринку, а також міжнародне співробітництво в інноваційній сфері; підтримка інноваційних проєктів через грантодавців.

Що стосується державної політики в інноваційній інфраструктурі України, то в цьому напрямку можна запропонувати наступну програму заходів, яка призведе до зростання економічного стану країни та створення позитивного інвестиційного клімату, а саме:

- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науко-во-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- сприяння інноваційній діяльності та підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері шляхом використання ринкових механізмів;
- підтримка міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- здійснення фінансової підтримки, сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовки кадрів у сфері інноваційної діяльності
- активне залучення України до таких світових проєктів, як «Європа» та «Горизонт».

1. [httpHYPERLINK "http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725"](http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48725)

2. Сіденко В.Р. Інноваційна модель розвитку ЄС – від Лісабонської стратегії до «Європи-2020» / В. Р. Сіденко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2011. – № 1. – С. 118.

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Кулаков О.О., 2017

Недостатнє використання міжнародного досвіду та співпраці у розвитку інноваційної інфраструктури, міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності призводить до уповільнення розвитку економіки країни. Країни, що розвивають зовнішньоекономічні відносини у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності, є найбільш конкурентоздатними. У світі країни, які впроваджують інновації завдяки міжнародним відносинам, розвивають виробництво та отримують зростання економіки.

Проблемі міжнародного та міжрегіонального співробітництва присвячено публікації вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема таких як Ю.С. Рогозян [1], О. Б. Цісінська [2], І. В. Заблудська [3], С.І. Гречана [4], В. В. Маркович [5].

Метою статті є дослідження використання міжнародного та міжрегіонального співробітництва на розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності.

Організація виконання актів законодавства у сфері інвестиційної, інноваційної діяльності та міжнародного співробітництва є основним напрямком європейської курсу країни. В зв'язку з цим міжнародне й міжрегіональне співробітництво повинно здійснюватися за рахунок недержавного інвестування, науково-технічної та виставкової діяльності. Тому необхідно забезпечувати участь організацій у міжнародних, загальноукраїнських, регіональних виставкових та презентаційних заходах.

Шляхом забезпечення міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності є створення та забезпечення функціонування спеціальних економічних зон, запровадження спеціального режиму інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку, а також організація вступу установ до відповідних об'єднань єврорегіонального співробітництва та реалізації спільних з іншими суб'єктами транскордонного співробітництва проектів (програм).

Необхідною умовою міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності є розробка і виконання державних та регіональних цільових програм розвитку за напрямками міжнародного й міжрегіонального співробітництва, зовнішньоекономічної, інвестиційної, науково-технічної, інноваційної та виставкової діяльності, єврорегіонального співробітництва. Для виконання цієї умови потрібно підготувати пропозиції щодо співробітництва регіонів України з регіонами іноземних держав та співпраці регіонів України між собою.

Розвиток міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності повинний бути спрямований на збільшення інвестиційної привабливості територій областей та організацію державно-приватного партнерства. Для цього важливо здійснювати заходи щодо презентації економічного потенціалу та інвестиційних можливостей областей в Україні та за кордоном, зокрема, шляхом організації та участі у форумах, конференціях, круглих столах, проведення офіційних та робочих зустрічей. В результаті цих заходів необхідно здійснювати збір інформації про реалізацію проектів (програм) міжнародної технічної допомоги. Для володіння більш точною інформацією щодо реалізації таких проектів потрібно проводити державну реєстрацію іноземних інвестицій в областях України, а також державну реєстрацію договорів про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного партнера.

Для систематизації заходів міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності треба розробляти та здійснювати заходи щодо виконання державних програм про співробітництво з іноземними державами та з питань євроінтеграції. Центральні органи виконавчої влади, відповідальні за реалізацію державної політики у відповідній сфері повинні розробляти експертні висновки стосовно доцільності надання державної фінансової підтримки для реалізації проектів міжнародного та міжрегіонального співробітництва. Також ці органи виконавчої влади обов'язково мають здійснювати моніторинг розвитку економічних і торговельних відносин з Європейським Союзом (ЄС), як стратегічного партнера України, та аналізувати вплив наслідків функціонування зони вільної торгівлі з ЄС на економічний розвиток регіону. На державному рівні потрібно реалізовувати державну зовнішньоекономічну політику в частині інтеграції України у світову економіку та розширення економічного і соціального співробітництва з ЄС.

Використання у практичній діяльності економіки України міжнародного та міжрегіонального співробітництва у сфері розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності надасть можливість отримати конкурентоздатну українську економіку та розвинути виробництво, що в результаті призведе до зростання економіки України.

1. *Рогозян Ю. С. Національна регламентація міжрегіонального співробітництва / Ю. С. Рогозян // Економіка та право. – № 2 (44). – 2016. – С. 73 – 77.*

2. *Цісінська О. Б. Інституційно-правова основа розвитку українсько-польського транскордонного регіону / О. Б. Цісінська // Регіональна економіка. – № 4. – 2015. – С. 151 – 162.*

3. *Заблудська І. В. Інфраструктурне забезпечення активізації міжрегіонального співробітництва в Україні: стан та задуми / І. В. Заблудська, Є. М. Ахромкін // Прометей. – №1 (40). – 2013. – С. 22 – 25.*

4. *Гречана С. І. Сучасні проблеми та тенденції розвитку міжрегіонального співробітництва в Україні / С. І. Гречана // Економіка та право. – № 2 (44). – 2016. – С. 53 – 59.*

5. *Маркович В. В. Методичні підходи до дослідження соціально-економічної ефективності транскордонного співробітництва / В. В. Маркович // Регіональна економіка. – № 1. – 2015. – С. 136 – 144.*

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ.

© Кульчицький І.І., 2017

Академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій від наукової та освітньої сфер до приватного бізнесу, що, у свою чергу, сприяє підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності економіки, особливо в секторі малих і середніх підприємств (МСП). Саме тому у багатьох країнах підтримка академічного підприємництва є частиною національної політики підтримки МСП. У той же час, в Україні академічне підприємництво обговорюється не надто активно [1].

В американській і британській практиці розвитку бізнесу академічне підприємництво у галузі науки і освіти передбачає створення фірм із залученням працівників навчального закладу, коли навчальні заклади розраховують на зростання власного престижу, залучення абітурієнтів, подальші контакти і замовлення. У Польщі поняття академічного підприємництва визначено як підприємництво академічного середовища студентів, докторантів, науково-педагогічного персоналу, в інших європейських країнах таке підприємництво здійснюють навчальні заклади, використовуючи комерційні фірми або управлінські агентства. Спільними ознаками всіх підходів є те, що академічне підприємництво дає змогу формувати серед студентів та працівників навчального закладу ініціативних, самостійних, професійних економічно активних підприємців [2].

Вперше поняття академічне підприємництво в Україні було впроваджено у 2006 році, коли у Львові Польська асоціація центрів інновацій і підприємництва та Інститут громадського лідерства реалізували проект «Лідери академічного підприємництва», в результаті якого була видана книга «Вступ до академічного підприємництва» та сформована група 30-ти лідерів академічного підприємництва. У результаті діяльності даної групи у період 2006-2015 років, було створено Трансферний центр новітніх-бізнес технологій на базі Львівського інституту менеджменту та освітню програму «Перший бізнес». В результаті проведення консультацій для студентів з підприємницької діяльності було створено 15 компаній, які працюють по теперішній час.

Провідні українські університети розуміють значення розвитку академічного підприємництва налагоджують співпрацю із бізнесом, створюють центри трансферу технологій, стартап школи та наукові парки. Лідером у цій діяльності вважаються НТУУ «КПІ», КНУ імені Тараса Шевченка, НУ «Львівська політехніка», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Ці університети заснували наукові парки, стартап школи, інноваційні хаби та присвячують частину фінансових ресурсів, інституційних можливостей та людських ресурсів підтримці академічних стартапів.

Створення успішних академічних інкубаторів підприємництва при провідних університетах країни має стати поштовхом для розвитку академічного підприємництва в Україні. Велике значення в цьому процесі має ініціатива самих вищих навчальних закладів, управлінського менеджменту керівників у цій сфері, позиціонування університетів як прикладів інноваційних організацій, що діють у ринкових умовах [3]

1. Академічне підприємництво в Україні [Електронний ресурс] – 2015. – Режим доступу: <http://fnst.org/sites/default/files/uploads/2016/08/08/aeinukraineukr4web.pdf>

2. Вступ до академічного підприємництва. – Лодзь-Познань-Львів, 2006.

3. Гладка О.М. Академічний інкубатор інноваційного підприємництва та місцевого розвитку – шлях реалізації інноваційних проектів / О. М. Гладка // Державне управління: теорія та практика, 2013. т.№ 2.-С.219-229

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ КИТАЮ І ЯПОНІЇ У СФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ

©Кусакова Ю.О., Голянчук А.Р., 2017

Неурядовий науковий і технологічний обмін між Китаєм і Японією розпочалися ще на початку 1960-х років. Він відбувався переважно у формі семінарів, під час яких японські науковці презентували свої нові практичні розробки та обговорювали їх із китайськими спеціалістами. У міру того, як така співпраця розвивалася, Японська міжнародна агенція зі співпраці (JICA) почала налагоджувати стосунки із Китаєм. Одним із заходів такої політики став приїзд китайської наукової делегації до Японії для проведення досліджень у 1979 р. І вже у травні 1980 р. між урядами двох країн була підписана угода про наукову і технологічну співпрацю.

Співробітництво у цій сфері включає такі основні аспекти: двосторонні угоди про наукову і технологічну співпрацю, спільна діяльність у напрямках захисту навколишнього середовища і ядерної енергії, співробітництво за посередництва JICA та співпраця між відповідними міністерствами. Окрім цього, розвивається також і неурядова співпраця між країнами. Підтвердженням тому є те, що близько 10 тис. китайських працівників та науковців щорічно відвідують Японію з метою проведення наукових досліджень [1].

Сьогодні існує 3 основні напрями китайсько-японської співпраці: збереження навколишнього середовища, енергетичний сектор та сфера ІТ. Перший та другий напрям надзвичайно взаємопов'язані, оскільки екологічні проблеми в Китаї спричинені найбільше виробництвом енергії.

Протягом останніх років у Китаї спостерігаються серйозні екологічні проблеми: окрім забруднення повітря почастишали випадки кислотних дощів та збільшення площі пустель та непридатних для рослинництва земель. Також через це територією країни розсіюються жовті піски з пустель, які значно погіршують умови життя у ній [2]. Основними причинами такого становища є поганий обмін повітря із вищими шарами атмосфери, а також надзвичайно велика концентрація хімічних викидів у повітрі, що у кілька разів перевищує встановлені стандарти [3].

Кооперація між Китаєм і Японією у цій сфері відбувається шляхом передачі японських технологій у Китай, а також через спільні підприємства. Одним з прикладів є запровадження технологій відловлювання та збору надзвичайно дрібних частинок пилу та викидів. Технологій десульфуризації та обладнання з денітрифікації вже широко застосовуються у Китаї. Ще одним потенційним напрямом передачі технологій у цій сфері є поширення електромобілів, які в якості джерела енергії використовують не бензин, а акумулятор. Також існує потреба у передачі японських знань та досвіду з управління викидами летючих органічних речовин [3].

Інший напрям у сфері охорони навколишнього середовища – є управління водними ресурсами, збереження існуючих лісів та насадження нових з метою відновлення екосистем. Участь Японії здебільшого полягає у зборі та обробці інформації стосовно існуючої ситуації, проведення досліджень, включаючи створення карт екосистем та землекористування, а також вивчення та розробка рекомендацій стосовно державної політики у цьому питанні [2].

Для вирішення екологічних проблем також проводяться форуми, в результаті яких створюються спільні японсько-китайські підприємства. У одному з таких форумів у 2016 році взяли участь 800 учасників з Японії та Китаю та було підписано 28 угод про створення нових спільних проектів. Таким чином, сьогодні загалом існує 313 таких проектів. Частина їх стосуються енергетичного сектору. Одним з прикладів є виробництво та запровадження нагрівачів, які використовують тепло, що виділяється у процесі виробництва цементу [4].

Ще одним напрямом співпраці в енергетичному секторі є розробка та запровадження альтернативних джерел енергії. Показовим прикладом є діюча на березі Жовтого моря у провінції

Цзянсу найбільша вітрова електростанція, розроблена японськими інженерами. Завдяки новій технології вона працює набагато ефективніше, виробляючи у 2-3 рази більше електроенергії, що сприяє її здешевленню [5].

Третім напрямом співробітництва є сфера ІТ. Воно відбувається головним чином шляхом залучення китайських спеціалістів до роботи в японських компаніях. Існує чотири варіанти такого залучення: працевлаштування китайських випускників, які навчалися в японських університетах; працевлаштування в японські компанії, розташовані в Китаї; перепризначення на інші посади компанії; програми одночасного навчання і роботи для китайських працівників [6].

Як можна бачити, існує достатньо велике поле взаємодії та співпраці між Японією і Китаєм у сфері технологій. У цьому випадку більша частина розробок і досягнень передається з Японії у Китай, а не навпаки. Однією з головних причин, чому Японії вигідна така співпраця, це те, що ситуація в Китаї має вплив на неї, особливо якщо це стосується питань екології. Також Китай має достатньо великий ресурсний потенціал, якого не вистачає у Японії. Саме тому така співпраця є вигідною для обох сторін.

Україна може перейняти для себе досвід співробітництва між Китаєм та Японією та налагодити аналогічні взаємозв'язки з розвиненими країнами Європи, у тому числі, Польщею, Німеччиною, Францією, оскільки ці країни так само зацікавлені у здоровому екологічному, економічному та інвестиційному кліматі нашої держави.

1. *Scientific & Technological Exchange and Cooperation [Електронний ресурс] // China.org.cn – Режим доступу до ресурсу: <http://www.china.org.cn/english/features/44077.htm>*

2. *Official Development Assistance (ODA). Economic Cooperation Program for China [Електронний ресурс] // Ministry of Foreign Affairs of Japan. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://www.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/china-2.html.*

3. *Transboundary Air Pollution from China: Possibilities for Cooperation with Japan [Електронний ресурс] // Japan for Sustainability. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.japanfs.org/en/news/archives/news_id034262.html.*

4. *Japan and China Work Together on Energy Conservation [Електронний ресурс] // Japanese Ministry of Economy, Trade and Industry. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.meti.go.jp/english/mobile/2016/20161213001en.html>*

5. *Китай и Япония продолжают развитие ветроэнергетики [Електронний ресурс] // Bellona. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://bellona.ru/2012/01/08/kitaj-i-yaponiya-prodolzhayut-razvitiye-ve/>.*

6. *Chinese engineers and information technology in Japan [Електронний ресурс] // China perspectives. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <https://chinaperspectives.revues.org/524>*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ

©Кусакова Ю.О., Третьякова К.О. 2017

Сприяння появі і розвитку нових стартапів є позитивним кроком для будь-якого регіону. Стартапи створюють нові робочі місця, створюють нові конкурентоспроможні види товарів, стимулюють інновації, і, коли багато стартапів починають з'являтися в певних регіонах, вони можуть активізувати підприємницьку діяльність у цілому.

Індія є однією з провідних країн відносно поширення стартапів. У 2015 році вона займала третє місце за кількістю стартапів. У той час їх налічувалося біля 4200. У січні 2016 року в Делі був проведений саміт “Стартап Індія”, де прем'єр міністр Наренда Моді анонсував утворення спеціального фонду в розмірі 1,5 млрд. долл. США задля фінансування стартапів, введення податкових канікул строком на перші три роки, звільнення на 80 відсотків від патентного мита та від інспекції трудового відділу на перші три роки, створення системи самосертифікації на основі відповідальності за захист навколишнього середовища, також буде запущена Atal Innovation Mission, що в теорії дасть поштовх розвитку інновацій. За прогнозами уряду Індії ці нововведення призведуть до значної зміни, яку буде видно в найближчі кілька років [1].

Швеція вважається столицею Європи за якістю бізнес середовища для створення та розвитку стартапів. Швеція планує скоротити податки на платежі за опціони для співробітників невеликих стартапів, що має підвищити приток інвестицій і збільшити кількість робочих місць. Нові правила повинні набрати чинності з січня 2018 року, вони є відповіддю на критику з боку компанії Spotify та інших фірм, що високі податки в Швеції зробили неймовірно важким процес залучення компетентних співробітників для стартапів.

Планується, що поки Європейська комісія не ствердить зміни, опціони на акції будуть обкладатися податком, як дохід від приросту капіталу, а не як прямий дохід. Доходи від приросту капіталу оподатковуються у Швеції за ставкою 30%, у той час як податок на прибуток може досягати 60%. Податкові пільги будуть доступні для компаній, що мають до 50 співробітників, обсяг продажів до 80 мільйонів шведських крон і будуть доступні протягом 10 років [2].

Інституціональне середовище Сінгапуру є сприятливим для стартапів, оскільки існує легкий доступ до ключових ринків зростання, особливо в Азії, законодавча система є зрозумілою та однозначною, уряд розробив спеціальні схеми фінансування для таких проектів, які полегшують доступ до фінансових ресурсів. Уряд Сінгапуру не тільки заохочує стартапи відкривати власні магазини на території міста, він також створює умови для їх відкриття. Крім того, він підтримує підприємницьку діяльність завдяки своїм привабливим податковим ставкам і податковим пільгам.

Схема «Кредит на Продуктивність та Інновації» є податковою пільговою схемою Сінгапуру, яка була введена, щоб заохотити стартапи проводити не тільки продуктивну, але й інноваційну діяльність. До 400% відрахувань може бути списано або надано надбавки до 400 тисяч долл. США понесених витрат у кожному із затверджених видів “інноваційної діяльності”. Такими видами є: дослідження і розробки, придбання інтелектуальної власності та/або реєстрація, програмне забезпечення або технології автоматизації, а також дизайн.

Нові підприємства в Амстердамі, такі як Uber і Airbnb, змушують місцеві органи влади адаптувати свої регуляторні заходи до вимог стартапів, але це не означає, жорстке дерегулювання ринків. Так голландська столиця зобов'язала Airbnb, щоб вони уточнювали права та обов'язки власників житла в угодах з короткостроковою оренди. Airbnb також погодилася збирати туристичний податок у 5% в Амстердамі.

Високошвидкісний оптоволоконний Інтернет є однією з життєво важливих умов для розвитку стартапів. Адже підприємці все частіше працюють поза офісами, в кав'ярнях і метрополітенах, або

на зустрічах і заходах, вони потребують високоякісний громадський Wi-Fi. Так, у Мельбурні, громадський Wi-Fi є вільним в центрі міста.

Завдяки технологічним інноваціям, стартапи розширюють межі продуктивності компаній. Вони створюють нові можливості для підвищення віддачі від інвестицій, вони стимулюють економічне зростання та створюють позитивний клімат у суспільстві в цілому, тому органи влади як на місцевому, так і на державному рівні повинні робити все можливе, щоб підтримувати та стимулювати діяльність цих важливих економічних агентів.

1. *Srinivasan V. L. Entrepreneurs welcome Modi's action plan for encouraging startups [Electronic resource] / V. L. Srinivasan // ZDNet. – January 18, 2016. – Access mode: <http://www.zdnet.com/article/entrepreneurs-welcome-modis-action-plan-for-encouraging-startups/>*

2. *Sweden to tweak tax on stock options to encourage startups [Electronic resource] // The Star Online; Reuters. – Monday, 19 December 2016. – Access mode: <http://www.thestar.com.my/tech/tech-news/2016/12/19/sweden-to-tweak-tax-on-stock-options-to-encourage-startups/#XB7svBzYBqrI1pfz.99>*

3. *Nussbaum A. 5 Things Cities Can Do To Foster Startups [Electronic resource] / Ania Nussbaum // The Wall Street Journal [Електронний ресурс]. – 24 Jun 2015. – Access mode: <http://blogs.wsj.com/briefly/2015/06/24/5-things-cities-can-do-to-foster-startups/>*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПЛАТИ ПДФО І СОЦІАЛЬНИХ ЗБОРІВ

© Кучеркова С.О., 2017

Аналіз досвіду оподаткування розвинутих країн та країн СНД свідчить про розвиток податкових систем у напрямі зниження податкового навантаження. В умовах інтеграції та глобалізації економіки цей процес набуває спільних рис, до яких можна віднести скорочення кількості податкових ставок, зниження рівня максимальних ставок, зниження рівня прогресії, виділення різних категорій оподатковуваних доходів, надання податкового кредиту на окремі соціальні витрати тощо.

Щодо податкового навантаження на малий бізнес в Ізраїлі, то кожний приватний підприємець і найманий робітник зобов'язані сплачувати ПДФО (мас ахнаса). Для розрахунку ПДФО використовуються пільгові одиниці (некудот зикуй). Величина однієї пільгової одиниці щорічно переглядається. З 01.01.2016 р. вона становить 216 шекелей на місяць або 2592 шекелей на рік. Громадянин Ізраїлю має право на 2,25 пільгових одиниці. В таблиці 1 наведено розмір ПДФО, який утримується з доходів громадян Ізраїлю.

Таблиця 1

Розмір ПДФО в Ізраїлі [2]

Щомісячний розмір доходу, шекелі	Річний розмір доходу, шекелі	Розмір ПДФО, %
До 5220	До 62640	10
Від 5221 до 8920	Від 62641 до 107040	14
Від 8921 до 13860	Від 107041 до 166320	21
Від 13861 до 19800	Від 166321 до 237600	31
Від 19801 до 41410	Від 237601 до 496920	34
З кожного наступного шекеля	З кожного наступного шекеля	48

Як бачимо, в Ізраїлі реалізовано диференційований підхід до розміру доходів і ПДФО. Раніше так було і в Україні – прогресивна шкала і пільгові одиниці (тобто податкова соціальна пільга, ПСП).

В Україні ставка ПДФО на такі види доходів становить 18 %. Мінімальний розмір заробітної плати з 01.01.2017 р. складає 3200 грн. Величина ПСП залежить від розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня звітного року, і застосовується протягом звітного року. У 2017 році застосовуються такі розміри з розрахунку на місяць: 800 грн. – загальна ПСП; 1200 грн. – підвищена ПСП; 1600 грн. – максимальна ПСП. Однак, працівники, які отримують зарплату в розмірі мінімальної заробітної плати (3200 грн.), не можуть скористатися ПСП, оскільки граничний розмір доходу, що дає права на ПСП, значно менше від встановленої мінімальної заробітної плати [1].

Страхові внески в Ізраїлі сплачуються до Відомства національного страхування. Розмір внесків залежить від середньої заробітної плати, в 2016 р. – 5678 шекелей (табл. 2).

Особи, які не працюють і не мають доходів сплачують страхові внески у сумі 168 шекелей (2016 р.).

В Україні внесок на страхування здоров'я замінює собою єдиний соціальний внесок (ЄСВ), який складає 22 %. З 2016 року ЄСВ не утримується із заробітної плати робітників. Ставка цього внеску єдина для всіх, що, вважаємо, негативно впливає на економіку держави і надходження коштів до Пенсійного фонду та інших фондів соціального страхування. З 2017 року мінімальний страховий внесок становить 704 грн. на місяць для всіх категорій платників [1]. Зокрема, платники єдиного податку, фізичні особи підприємці на загальній системі оподаткування і ті, хто займаються

незалежною професійною діяльністю повинні сплачувати ЄСВ у розмірі 704 грн. на місяць незалежно від того отримали вони дохід (прибуток) в цьому періоді чи ні.

Таблиця 2

Розмір страхових внесків для найманих робітників в Ізраїлі, 2016 рік [3]

	За найманих робітників, які є жителями Ізраїлю, у віці від 18 років до віку виходу на пенсію з частини заробітної плати до 60% від середньої заробітної плати, %		
	Роботодавець	Робітник	Разом
Внески до Відомства національного страхування	3,45	0,40	3,85
Внески на страхування здоров'я	-	3,10	3,10
Разом	3,45	3,50	6,95
	За найманих робітників, які є жителями Ізраїлю, у віці від 18 років до віку виходу на пенсію з частини заробітної плати більше 60% від середньої заробітної плати до максимального рівня доходів з яких утримуються внески, %		
	Роботодавець	Робітник	Разом
Внески до Відомства національного страхування	7,25	7,00	14,25
Внески на страхування здоров'я	-	5,00	5,00
Разом	7,25	12,00	19,25

Тільки платникам єдиного податку 1 групи цю суму зменшили на 50 % – 352 грн., але при цьому страховий стаж буде розраховуватись пропорційно до суми. Вже з початку 2017 року дуже багато підприємців закрили свою справу.

Мабуть, і ті, хто сплачували добровільно ЄСВ (добровільне пенсійне страхування), зараз подумують, чи потрібно взагалі платити ці 704 грн., коли невідомо, як вони будуть в майбутньому отримувати пенсію, адже це не мала сума. В Ізраїлі, як зазначалось, ті хто не мають доходів платять 168 шекелей, це близько 3 % від середньої заробітної плати – 5678 шекелей, в Україні аналогічний показник складає 22 % від 3200 грн. При цьому особи, які не працюють, але отримують доходи не сплачують ЄСВ, а сплачують ПДФО і військовий збір.

Відтак, на наш погляд, вітчизняним законодавцям слід звернути увагу на досвід Ізраїлю, тим паче, що у нас вже була прогресивна шкала розміру ПДФО.

Здійснюючи порівняльний аналіз між ізраїльськими доходами і вітчизняними, які податки і соціальні внески сплачуються, рекомендовано нашій країні використовувати прогресивну шкалу ПДФО і ЄСВ.

1. Держбюджет на 2017 рік: що нового? // Баланс-агро – 2017. - №2-3 – С.3-5.
2. <https://taxes.gov.il/Pages/HomePage.aspx>
3. <https://www.btl.gov.il/Pages/default.aspx>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИКИ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ РЕТИНГУ

© Кучкова О.В., 2017

Подальше формування та функціонування в Україні національної економіки повинне супроводжуватися інтенсивним розвитком ринку транспортно-логістичних послуг, створенням конкурентного середовища у сфері руху товарів і міжнародних перевезень вантажів, істотними змінами в системі організаційно-економічних взаємин між учасниками транспортного процесу за одночасного посилення інтеграційних тенденцій у світовій економіці [1]. Жодні реформи, які проводилися урядами країни, до суттєвих позитивних зрушень в економіці не призвели. Навпаки, вони сприяли відтоку інвестицій, орієнтації підприємств не на внутрішній, а на зовнішні ринки, що призвело до імпортозалежності економіки, спричинили фінансові негаразди та загострення соціальних суперечностей. Щодо сучасного стану економіки, без особливих труднощів можемо прогнозувати погіршення результативності економіки найближчим часом. Важливим індикатором стану економіки країни є визначення міжнародного економічного рейтингу, тобто позиції у світі стосовно інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності, інноваційності, загального економічного потенціалу тощо. Динаміка показників міжнародних економічних рейтингів, які складаються міжнародними економічними організаціями, групами провідних експертів в тій чи іншій сфері, певними інститутами дозволяє виявити зовнішнє бачення економічних змін в країні з погляду незалежного оцінювання. Аналіз динаміки показників міжнародних економічних рейтингів дозволяє встановити певні закономірності, а також дисбаланси у чинному стані економіки країни та показниками зовнішнього оцінювання цього стану. Водночас, такі рейтинги є корисними для самої країни з позицій виявлення перспективності її економіки, що має першочергове значення для встановлення пріоритетності джерел її фінансування, можливостей залучення високкваліфікованих фахівців, нарощування конкурентоспроможності тощо. Дослідження цих аспектів вже саме по собі несе незаперечну актуальність та має наукову цінність і практичний інтерес.

Вигідне географічне положення України на шляху основних транзитних потоків між Європою та Азією, наявність незамерзаючих чорноморських портів, розвинутої мережі залізниць, автомобільних доріг, трубопроводів у широтних та меридіональних напрямках створює всі необхідні передумови для збільшення обсягів транзиту вантажів та розвитку логістики [2].

Міжнародний досвід переконує, що використання логістики дозволяє істотно скоротити часовий інтервал між придбанням сировини та напівфабрикатів і поставкою готового продукту споживачу, сприяє різкого зменшення матеріальних запасів, прискорює процес одержання інформації, підвищує рівень сервісу [3]. З використанням сучасного логістичного управління потоковими процесами можна економити до 15-20% сукупних витрат по виробництву і доведенню товарів до споживачів. Скорочення логістичних витрат на 1% еквівалентне збільшенню обсягу продажів на 10%. Логістика являє собою один з найбільш динамічних і важливих секторів економіки розвинутих країн, на який припадає близько 10% ВВП [4].

За даними Світового банку, за рівнем розвитку логістичної галузі (Logistics Performance Index (LPI)) перші місця рейтингу зайняли Німеччина, Люксембург, Швеція і Нідерланди. Крім них десятку лідерів за показниками LPI складають Сінгапур, Бельгія, Австрія, Великобританія, Гонконг і США. Китай виявився на 27 місці (на 1 сходинку вище рейтингу 2014 року). Індія (найбільш швидкозростаюча економіка) не потрапила в першу 30-ку, але виявилася на 35 місці, що на 19 позицій вище її показник 2014 року.

Рейтинг країн за індексом LPI за 2012-2016 роки показує, що місце України у світовому заліку погіршується. У 2016 році Україна опустилася з 61 на 80 позицію. Це пояснюється тим, що інші країни розвивають свої логістичні системи більш швидкими темпами ніж Україна. Ще однією

причиною зниження рейтингу є складна соціально-економічна та політична ситуація в країні. У 2012 році Німеччина зайняла 4 місце в рейтингу, а вже у 2016 стала країною - еталоном, Польща у 2016 знизилася свої позиції і опинилася на 33 місці, Румунія займає у 2016 році 60, Російська Федерація – 99, Угорщина – 31, Словаччина – 41. Гірша ситуація у Білорусії, яка в 2016 році опинилася на 120 місці, а в 2012 році була на 91 позиції. Швидкими темпами розвивається логістика у Молдові, яка за короткий проміжок часу підвищила свій рівень на 39 позицій (2012 рік – 132 місце, 2016 – 93 місце). Завершують список: Екваторіальна Гвінея, Мавританія, Сомалі, Гаїті та Сирія [5].

Всі параметри для розрахунку індексу ефективності логістики розраховується на основі опитувань міжнародних, національних та регіональних логістичних операторів, транспортно-експедиторських компаній, які надають послуги з організації перевезень вантажів залізничним, автомобільним, морським, річковим або повітряним транспортом, а також складських операторів [6].

З 2010 по 2016 рр. динаміка показника LPI по Україні була такою: найбільший показник країна продемонструвала в 2014 р. (61 місце, 2,98 бала), найменший – у 2010 р. (102 місце, 2,57 бала). Причому найгірший показник серед всіх оцінюваних характеристик Україна демонструвала по митній обробці вантажів з 2010 по 2016 рр., виключаючи 2014 р. (2,30 бала) Це 116 місце в списку, згідно з рейтингом за окремою характеристикою, тобто це більш ніж у півтора рази гірше, ніж загальна 80 місце країни в рейтингу LPI. Лідер в даному питанні Сінгапур з 4,18 балами.

Найкраще Україну оцінили по показнику своєчасності доставки вантажів у пункти призначення (3,51 бал) це 54 місце списку. Лідер за цим критерієм – Люксембург з 4,80 бала

Відносно непогано в Україні з логістичним охопленням та відстеження вантажів – 61 місце і 2,96 бала. Лідер в даному питанні Швеція набрала 4,38 бала.

Відразу за двома показниками Україна посідає 95 місце – з міжнародних відправлень вантажів (2,59 бала) і з логістичної компетенції (2,55 бала). Лідером у першому є Люксембург з 4,24 бала, а в другому - Німеччина з 4,28 бала.

За рівнем розвитку інфраструктури оцінка України близька до її загального положення в рейтингу LPI 2016 - 84 місце і 2,49 бала. Лідером тут є Німеччина з 4,44 бала. В цілому за п'ятибальною системою в 2016 р. Україна отримала 2,74 бала [7].

З проаналізованих даних стає ясно, що по розвитку логістики Україна серйозно відстає від провідних країн і країн-сусідів. Тому виникла гостра необхідність реструктурувати логістичну систему України. Для забезпечення ефективної роботи господарства країни всі види транспорту повинні бути взаємопов'язані та працювати злагоджено при транспортуванні вантажів.

1. Смерічевська, С. В. Вектор розвитку організаційних форм логістизації національної економіки в Україні / С. В. Смерічевська // *Економічний часопис XXI*. 2012. № 7/8. С. 2225.

2. Блиндюк Р. В. Особливості організації ефективної логістичної системи на залізничному транспорті України / Р.В.Блиндюк // *Вісник економіки транспорту і промисловості № 41*, 2013 с. 83-85

3. Гаджинский А.М. *Логистика: Учебник для студентов высших учебных заведений. – 13-е изд., – М.: Издательско-торговая корпорация “Дашков и К”, 2006*

4. Основні показники економічного і соціального стану України / Нац. банк України. – <http://www.bank.gov.ua>.

5. World Bank. 2016. *Doing Business: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*. Washington, DC: World Bank Group <http://lpi.worldbank.org/>

6. Бауэрсокс Д., Клосс Д. *Логистика: интегрированная цепь поставок / Д. Бауэрсокс, Д. Клосс. – М.: Олимп-Бизнес, 2008. – 640 с*

7. Е. Федоришина *Индекс эффективности логистики 2016 – Германия снова лидирует [Электронный ресурс]. – Режим доступа :<http://ekonomika.eizvestia.com/full/638-indeks-effektivnosti-logistiki-2016-germaniya-snova-lidiruet>*

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І КИТАЮ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

©Левківський В.М., Левківський В.В., 2017

Наразі питання щодо розширення торговельно-економічного співробітництва України з КНР є в центрі уваги обох сторін. Розуміючи стратегічне значення українсько-китайських відносин, кожна сторона намагається активізувати співпрацю між країнами. Для України Китай є новим напрямом, який здатний компенсувати кількісні і якісні втрати у зовнішній торгівлі нашої держави. Сьогодні ми маємо різке скорочення торгівлі з країнами СНД. Експорт до них у 2016 р. порівняно з 2015 р. скоротився на 23%, імпорт – на 18% [1]. Особливо послабилась торгівля з Російською Федерацією в результаті триваючої збройної та економічної агресії, запровадження обмежувальних заходів. Тільки в 2016 р. втрати українського експорту склали близько 900 млн дол. США. Тому входження на китайський ринок є стратегічно важливим завданням для зовнішньоторговельної політики України.

Китайська сторона розглядає український ринок як частину загальноєвропейського, особливо після підписання нашою державою Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. У цьому контексті Україна виступає сполучною ланкою між КНР та ЄС, що значно прискорить доступ китайських товарів до європейського ринку. А отже, позитивна динаміка взаємовідносин двох країн відкриває нові можливості як для китайських виробників, так і для українських.

Зовнішньоторговельна співпраця між двома країнами за останні роки характеризується позитивним трендом. Так, зовнішньоторговельний оборот між країнами зріс з 0,9 млрд дол. США у 2005 р. до 6,7 млрд дол. США у 2016 р. [1]. Проте слід зазначити, що збільшення товарообігу відбувається переважно за рахунок зростання імпорту китайських товарів і послуг в Україну. На сьогоднішній день частка торгівлі між Україною та КНР становить 6,2% по експорту і 11,6% по імпорту [1].

Основні позиції українського експорту в КНР у 2016 р. продовжували займати мінеральні продукти (в основному залізні руди, шлаки і зола), питома вага яких складала 34,7% від загального обсягу експорту; жири та олії тваринного або рослинного походження – 28,8%; продукти рослинного походження (переважно зернові) – 25,3%; деревина та вироби з неї – 2,6% [1]. Це свідчить про сировинну орієнтованість українського експорту, що не сприяє створенню доданої вартості. Крім того, експорт цієї групи товарів в значній мірі залежить від коливання цін на світових ринках.

Головною ознакою китайського імпорту в Україну є збут продукції машинобудування, електроніки, пластмаси, полімерних матеріалів, взуття та іншої продукції з низькою доданою вартістю.

Що стосується інноваційного співробітництва, то необхідно зазначити, що питома частка у двосторонній торгівлі наукомісткими та високотехнологічними товарами залишається низькою. Потенціал інноваційного співробітництва за своєю сутністю втілює взаємодоповнюючу багаторівневу взаємодію національних інноваційних систем. При інтеграції цих систем мають бути визначені конкретні результати спільної інноваційної діяльності. У нашому дослідженні це може бути розширення ринків збуту, мінімізація затрат на проведення науково-дослідних робіт, концентрація інвестиційних ресурсів.

У контексті розвитку українсько-китайського інноваційного співробітництва актуалізується проблема аналізу наявного інноваційного потенціалу. Це допоможе зрозуміти, які реальні можливості має механізм інноваційного співробітництва України та Китаю. Наразі розвиток інновацій у Китаї здійснюється при широкій державній підтримці: пільгове оподаткування, надання

пільгових кредитів для впровадження нових технологій у виробництво, державно-приватне партнерство в інвестуванні інноваційної діяльності тощо. Сучасна економічна стратегія Китаю – стати державою інноваційного типу. За даними Міністерства науки і техніки КНР, частка витрат на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи у ВВП має становити у 2020 р. 2,5%, що значно збільшить випуск високотехнологічної продукції та її експорт [2].

Зазначимо, що інноваційна діяльність в Україні має тенденцію до сповільнення. Одним із недоліків національної інноваційної системи є відносно відставання компаній у втіленні результатів наукових і технологічних розробок у конкурентні переваги. Основними факторами, що стримують винахідників від впровадження нових технологій, є неспроможність національної промисловості впроваджувати нововведення у виробництво та відсутність інформації у винахідників щодо можливості продажу своїх технологій [3]. Вирішення цієї проблеми можливо через китайський ринок, який має великий попит на нові технології.

Слід наголосити, що Україна на сьогодні має відповідний науковий потенціал для приєднання до китайського інноваційного простору. Україна є привабливою для проведення складних науково-дослідних робіт, має відповідну базу для здійснення експериментальних робіт. Це означає, що наша країна може створити потенціал, необхідний для інтеграції двох інноваційних систем, що сприятиме не тільки передачі технологій, а й їх розробці. Як свідчить світова практика, недостатньо повне використання інноваційних факторів інтеграції здатне поглибити розрив між окремими країнами з низьким рівнем розвитку і країнами – технологічними лідерами.

Важливим чинником у сприянні інноваційному співробітництву України та Китаю є розвиток технопарків, в яких має місце інтеграція науки і виробництва, створення спільних підприємств з реалізації наукоємної і високотехнологічної продукції. Китайський досвід щодо створення та функціонування технопарків заслуговує на увагу. Технопарки Китаю мають свої особливі відмінності від технопарків інших країн. В першу чергу це стосується привабливості іноземних інвесторів: низькі податки, дешева робоча сила, преференції в оподаткуванні доходів, пільги при реалізації продукції на зовнішніх ринках. Також в структурі технопарків діють консультаційні центри, які надають адміністративну, інформаційну та комунікаційну підтримку компаніям. На сьогоднішній день технопарки в Китаї є важливими центрами розвитку нових та високих технологій.

Зважаючи на це, участь України в такій формі науково-технічного співробітництва як технопарки є важливим кроком у реалізації національної інноваційної політики. Наразі функціонують чотири українсько-китайські технопарки в таких містах як Цзінань, Шанхай, Харбін і Чженьцзян. Вони являють собою платформу для наукового співробітництва за окремими напрямками, зокрема співпраці у біомедицині, нових матеріалів, аерокосмонавтики, нових джерел енергії та ін.

Реалізація такого співробітництва дасть змогу наблизити інноваційні процеси, що відбуваються у двох країнах, ефективно використати значний потенціал в таких сферах української економіки як машинобудування, енергетика, літакобудування, космічна галузь та інші. Китайська сторона буде мати можливість у значному зростанні інвестицій.

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Science & Technology Statistics Data Book 2007. [Електронний ресурс] // Міністерство науки і техніки КНР. – 2007. – Режим доступу: <http://www.most.gov.cn/eng/statistics/2007/index.htm>

3. Медведкина Е.А. Научно-техническое сотрудничество Украины и КНР: Инновационный аспект / Е.А.Медведкина, М.И.Обухова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць / ПДТУ. – Маріуполь, 2010. – Т. 2. – С. 101-106.

УКРАЇНА-ЄБРР: ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Лещенко М.М., 2017

Одним з найважливіших умов успішного розвитку інноваційної діяльності, на сьогодні, є наявність відповідної інноваційної інфраструктури. Особливу роль у її розвитку відіграють інститути макро- та мегарівнів, тобто органи державного управління та міжнародні організації, які, з одного боку, є суб'єктами інноваційної діяльності, а з іншого – здійснюють суттєвий регулятивний вплив на таку діяльність. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) є важливим партнером України у питаннях удосконалення інфраструктури національної економіки, в тому числі і інноваційної. ЄБРР є найбільшим фінансовим інвестором в Україні. За період співпраці з ЄБРР (1993-2015 роки) в державному секторі економіки України, за проектами, кредитні кошти за якими залучені державою або під державні гарантії, укладено угод на загальну суму 674,94 млн. дол. США та 1 637,35 млн. євро (в рамках 25 проектів) [1].

Банк накопичив великий досвід і успіхи в проектах, які почали діяти та вже завершилися. Прикладом тому можуть слугувати успішні міські транспортні проекти у Львові та Києві, які пропонують сучасні та зручні транспортні рішення. Висока якість обробки зерна, нові технології його зберігання в поєднанні з логістичними проектами відродили судноплавство по Дніпру і створили ряд абсолютно нових зернових терміналів в портах Миколаєва та Одеси. У січні 2016 року, відбулося завершення тунелю Бескид в Західній Україні [65].

Серед важливих проектів Банку в Україні слід відзначити наступні. Так, проект «Karpatskyi wind farm» включає в себе розробку, будівництво та експлуатацію вітроелектростанції у Львівській області. Це буде однією з небагатьох приватних вітряних електростанцій в Україні, що буде підтримувати і розширювати поновлювані генеруючі потужності України відповідно до нещодавно внесених до поправок нормативно-правової бази. Засоби ЄБРР становлять 7,60 млн. євро., а загальна вартість проекту становить 18,0 млн. євро. З метою сталого розвитку транспортної інфраструктури, впровадження інновацій у дану сферу Банком фінансуються такі проекти, як «GNT Grain Terminal» (засоби ЄБРР становлять до 40 млн. дол. США, а загальна вартість проекту - 69,3 млн. дол. США), «Chernivtsi district heating project» (засоби ЄБРР становлять 7 млн. євро), «Ukraine public transport frame work» (засоби ЄБРР становлять 100 млн. євро, а загальна вартість проекту - 107,7 млн. євро) та інші.

Серед проектів ЄБРР з інноваційною складовою слід відзначити такий як, «Модернізація аеронавігаційної системи України» (засоби ЄБРР становлять 41,18 млн. євро). Проект передбачає виконання низки завдань з придбання та встановлення сучасних оглядових радіолокаторів і телекомунікаційного обладнання; спорудження та обладнання нових аеродромно-диспетчерських вишок; оновлення та модернізації автоматизованих систем керування повітряним рухом.

Таким чином, співпраця України з ЄБРР є важливим елементом розвитку інфраструктури національної економіки, її вдосконаленню за рахунок впровадження інноваційних нововведень з метою зростання ефективності вітчизняної економіки та забезпечення суспільного добробуту.

1. Інформаційна довідка щодо співробітництва України з ЄБРР / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/%D1%94brd>

2. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). The EBRD in Ukraine. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/ukraine.html>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Ліба Н.С., Кельман В.Д., Турок М.М., 2017

Складність побудови й розвитку інноваційної економіки на рівні держави обумовлюється високим рівнем диверсифікації сфер упровадження інновацій і постійним попитом, що стрімко підвищує вартість таких змін. Динамічний характер інноваційної діяльності хоча і може пояснюватись еволюційними закономірностями, однак повністю від них не залежить, адже інноваціями часто можуть ставати об'єкти радикального характеру, які за своєю природою є первинною ланкою нової еволюційної системи. Саме тому в практиці побудови інноваційних економік країн світу слід розрізняти еволюційний та революційний підходи. Сучасні євроінтеграційні прагнення України мають забезпечуватись реальними соціально-економічними перетвореннями, в яких фактор інновацій є безальтернативним. Початком ефективного процесу формування єдиного універсального підходу до організації інноваційної економіки для будь-якої країни є дослідження існуючого досвіду в цій сфері країн світу, для України – це, зокрема, досвід країн ЄС [1].

Відомо, що специфічні, початкові й наступні умови формування інноваційного середовища в деяких країнах сильно відрізняються. Тому інструменти інноваційної політики і механізми їх використання можуть ефективно використовуватися в одній країні, а в інших країнах бути зовсім непридатними. Європейський Союз використовує кілька інструментів інноваційної політики та залучення інвестицій для фінансування інноваційної діяльності. Серед них виділяють пряме державне фінансування, в першу чергу шляхом виділення грантів, кредитів, субсидій тощо; створення інфраструктури для інноваційної діяльності; податкові стимули, спеціальні схеми підтримки ризикового фінансування, надання державних гарантій [2].

Інструменти інноваційної політики в практично всіх країнах світу різні. Наприклад, в Португалії та Іспанії великий набір фіскальних стимулів використовується до всіх компаній незалежно від їх розміру, а в Великобританії - тільки для компаній малого та середнього бізнесу. В таких країнах, як Швеція, Німеччина, Фінляндія, надають перевагу стимулюванню прямої фінансової підтримки, що в свою чергу призводить до розвитку інноваційного процесу. Причини таких відмінностей в підходах використання в інструментах підтримки інноваційного процесу визначити надзвичайно складно, оскільки потрібно враховувати велику кількість різних факторів, серед яких особливості національної культури і історію країни, сучасний економічний стан, які суттєво впливають на прийняття політичних рішень. У країнах з більш низьким рівнем науково-технологічного розвитку, ніж в середньому у Європейському Союзі, використовують заходи загального характеру, які дозволяють підтримувати широке коло напрямків в усіх секторах економіки. У цьому випадку уряд таких країн орієнтується на заходи фіскального стимулювання, які відрізняються між собою тим, що дають змогу ринку і його учасникам самостійно вирішувати, які галузі економіки держави слід розвивати. У країнах з високим рівнем науково-технологічного розвитку (Швеція, Німеччина, Фінляндія) надають перевагу заходам прямої фінансової підтримки, що надає можливість державі визначати, які технології або який сектор економіки потрібно розвивати в першу чергу. На відміну від опосередкованих методів стимулювання фінансова допомога має цільовий характер. Держава, а не ринок, визначає, в яких випадках додаткове стимулювання необхідно, а в яких – ні [3].

1. Михайлишин Л. І. Зарубіжний досвід активізації інноваційної діяльності / Л. І. Михайлишин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні

відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 6(2). - С. 99-104. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuitetvsg_2016_6\(2\)__25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuitetvsg_2016_6(2)__25).

2. Економіка й організація інноваційної діяльності: Підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін. – К.: 2004. – 560 с.

3. Наджафов З. Деякі аспекти державної інноваційної політики у промислово розвинутих країнах / З. Наджафов // Економіст. – 2006. – №6

ПРО ЗАРУБІЖНУ ПРАКТИКУ СПРИЯННЯ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

©Лях І.І., 2017

Узагальнення зарубіжного досвіду у використанні інноваційного фактору модернізації промисловості в контексті умов нестабільності економіки є необхідною передумовою успішної реалізації будь-якої системної реформи України. Досвід розвинених країн світу свідчить, що законодавче забезпечення інноваційних процесів в економіці розвинутих країн світу (ЄС, США тощо) розглядається як засіб реалізації політичних документів, стратегій, програм розвитку науки, техніки та інновацій.

Європейською комісією Головного управління з питань внутрішнього ринку визначено, що інноваційна активність в Україні в останні роки погіршується по відношенню до ЄС: в 2015 році знизилася до трохи вище 34% з 38% у 2008 році. Україна має значно нижчі показники у порівнянні з середнім рівнем по ЄС за всіма вимірюваннями і майже за всіма показниками. Відносно високі індикатори Україна має тільки за показниками «Населення з закінченою вищою освітою». Найбільш значне відносне відставання за рівнями показників має місто за вимірюваннями «Державно-приватне співробітництво з публікації наукових видань», «Інноваційні проекти громад», «Товарні знаки спільнот» і «Інвестування венчурного капіталу» [1].

Для чотирьох вимірювань, показники активності покращилися, особливо за вимірюванням «Інтелектуальні активи» (на 5,0%). Найсильніше зростання мало місце за вимірюванням «Інноваційні проекти громад» (на 16%), а також за «Доходами, отриманими з-за кордону за ліцензії і патенти» (на 13%), а найбільше зниження мало місце за витратами на інновації, не пов'язаних з дослідженнями і розробками (-6,5%), і за часткою нових інноваційних продуктів в обсязі продаж (-5,2%).

За даними національної статистики України, питома вага загального обсягу витрат у ВВП у 2015 р. становила 0,62%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,21% [2]. Цікавим для умов сьогодення є той факт, що в Україні відношення інноваційних витрат у промисловості до ВВП знизилася з 0,62% у 2013 р. до 0,48 у 2014 р. (але у низки регіонів, що є лідерами – це відношення складає вище 1,0 (Вінницький, Миколаївський, Сумський [3]). Виявити регіонів-лідерів в умовах сучасної реформи місцевого самоврядування на засадах децентралізації є метою наступних досліджень. Але зазначимо, що частку корпоративних витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП/ВРП через конфіденційність інформації, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, визначити не має можливості.

Витрати на НДДКР мають значний вплив на бізнес, однак самі по собі вони не гарантують результат. Головним фактором успіху в отриманні конкурентної переваги в створенні нових знань та технологій є не рівень витрат на НДДКР, а ефективність управління інноваціями. Щодо витрат на НДДКР в промисловості, поки що не існує вичерпної статистики. На відміну від більшості великих зарубіжних корпорацій, в Україні лише тільки деякі компанії публікують дані про інвестиції, але така інформація є не значною для дослідження.

Підтримка фундаментальних досліджень без належного визначення корпоративних НДДКР, як і зворотне, недостатньо ефективна. Тому за необхідним є стимулювання саме приватної ініціативи в сфері НДДКР через зняття обмежень до доступу інформації, в тому числі через державні закупівлі та спільні проекти. В цілому важливим є перехід від сприяння державою науково-дослідної та інноваційної діяльності у всіх регіонах незалежно від їх можливостей і

пріоритетів, до диференційованої політики «розумної спеціалізації» і, перш за все, підтримки територій з високим інноваційним потенціалом.

Розумна спеціалізація є одним з основних інструментів реалізації європейської стратегії "Європа 2020" як нової концепції регіонального розвитку. Вона має об'єднати промислову та інноваційну політику та сприяти ефективному та дієвому використанню державних інвестицій за рахунок зосередження на сильних сторонах регіону, що й становлять власне спеціалізацію регіону. Одним із основних напрямів політики розумної спеціалізації є модернізація через створення та поширення нових технологій.

Національний рівень може бути більш сприятливим для підвищення якості та продуктивності наукових досліджень, хоча це не виключає можливості участі деяких регіонів в цій області. За тою ж ознакою, регіональний рівень може бути більш придатним для формування інноваційної політики з метою сприяння трансферу технологій, поширенню знань, державно-приватному партнерству, створенню мереж, підтримки стартапів, а також здійснення інших заходів необхідної підтримки і навчальних заходів з метою сприяння інноваціям в фірмах, але більшість національних урядів також беруть участь в певній мірі в розробці такого роду політичних інструментів. Центральні уряду іноді співфінансують обмежену кількість інвестиційних проєктів, започаткованих на національно-регіональному рівнях влади, які потім виконуються на засадах контракту.

Національний уряд, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, грає важливу роль у сприянні обміну інформацією та співпраці між регіонами. Він може діяти на основі зібраної по регіонам інформації, про регіональні інструменти політики, які використовуються для створення «інформаційних платформ» для шукачів грантів. Вони можуть включати, наприклад, урядові веб-сайти, що містять список всіх національних і регіональних грантів для НДДКР, всі регіональні ініціативи з розвитку інноваційних кластерів, наукових парків, стартап і спін-оф компаній або всі сучасні стимули для залучення іноземних фахівців та інші можливості.

Уряд повинен раціоналізувати, а деяких випадках і спростити процес подачі заявки на отримання грантів з метою зниження трансакційних витрат для фірм і дослідників. Також важливим і необхідним є надання спеціальної підготовки і консультацій або організації спілкування регіонів для обміну передовим досвідом.

1. *European Innovation Scoreboard 2016 // the European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/factsfigures/scoreboards/index_en.htm (С. 82)*
2. *Експрес-випуск. Виконання наукових та науково-технічних робіт у 2015 році / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua*
3. *Експрес-випуск: Валовий регіональний продукт (2004-2014) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/vvp/vrp/vrp2014_u.zip; Статистичний збірник «Регіони України» / Частина II. – Державна служба статистики)*

КЛЮЧОВІ ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВИКЛИК ДЛЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

© Лях О. В., 2017

Перед Україною стоїть нагальна потреба у розробці та реалізації національної моделі розвитку промисловості, яка розпочне процес нової індустріалізації щоб забезпечити структурні зміни в економіці України, перехід від переважно трудо-, енерго-, матеріаломістких і екологічно виснажливих виробничих комплексів до наукомістких та високотехнологічних, в основі яких лежать розвиток людського капіталу, ресурсозбереження та дружнє ставлення до природи, тобто до такої промисловості, яка отримала назву «розумна» або смарт-промисловість.

Одним з центральних аспектів європейської інноваційної політики, а саме зусиль в напрямку зміцнення потенціалу Європи в формуванні смарт-промисловості на основі інновацій та розробки нових продуктів і послуг, є впровадження так званих ключових перспективних технологій (КПТ)⁴ [1; 2]. До складу цих технологій входять шість видових компонент:

(1) мікро- і нанoeлектроніка (пов'язані з використанням малих за розміром і «розумних» електронних компонентів і систем, які взаємодіють один з одним, наприклад, напівпровідникові компоненти, вдосконалені датчики, силові елементи, пьезо-електрики і електронні чіпи);

(2) нанотехнології (методи для отримання структур на молекулярному або атомному рівні);

(3) промислові біотехнології (в тому числі ферменти, мікроорганізми, амінокислоти і процеси ферментації; за винятком біотехнологій для охорони здоров'я і сільського господарства);

(4) сучасні матеріали (широка область інновацій в матеріалах, такі як легкі матеріали, низьковуглецеві способи використання енергії в виробництві матеріалів та інші, в тому числі полімери, макромолекулярні з'єднання, каучук, метали, скло, кераміка, інші неметалеві матеріали і волокна, а також весь спектр наноматеріалів і спеціальні матеріали для застосувань в електричних або магнітних сферах);

(5) фотоніка (процеси, пов'язані зі застосування оптичних технологій в області лазерів, оптичних волокон, літографії, оптичних систем вимірювання, мікроскопи, лінзи, оптичного зв'язку, цифрової фотографії, основані на світло-діодах і органічних світло-діодах системи освітлення, камери в телефонах, дисплеї та сонячні батареї);

(6) передові технології виробництва, які націлені на вдосконалення продукції або процесів за рахунок підвищення ефективності використання матеріалів та енергії (включають такі інноваційні технології, як 3D-друк, робототехніку, автоматизацію на базі сучасних верстатів, вимірювальні / контрольні / тестуючі пристрої для верстатів, автоматизоване і основане на ІКТ виробництво).

За прогнозами Європейської Комісії, КПТ мають величезний потенціал для зростання доданої вартості та зайнятості: в залежності від виду КПТ, потенціали зростання очікується від 10 до 20% за рік протягом найближчих років, а для конкретних субринків, потенціал зростання очікується ще більшим. Прогнозується, що ці ринки досягнуть значних розмірів і забезпечать значну зайнятість в країнах ЄС. Малі та середні підприємства, як очікується, становлять більшість майбутніх робочих місць в області КПТ [3].

Основним інструментом активізації досліджень в області КПТ та їх впровадження в економіку Європейською Комісією визнано поширення інноваційно-орієнтованих кластерів, створення механізмів, які поєднують в собі фінансування інновацій в області КПТ з різних джерел як державних, так і приватних, а також фондів ЄС, та інформаційно-консультативне забезпечення розповсюдження результатів їх діяльності [4]. З запуском нової веб-платформи Європейська комісія зробила більш легким

⁴ Key Enabling Technologies (KETs) дослівно перекладається як «ключові технології, що надають можливості»

доступ для малого і середнього бізнесу до найсучасніших технологічних послуг по всій Європі. Цей інструмент дозволяє МСБ знайти технологічні сервісні центри, які активно працюють в області КПП у всіх 28 країнах ЄС. Такі центри допомагають МСБ прискорити комерціалізацію своїх інноваційних ідей. Веб-платформа містить детальну інформацію по кожній з 187 технологічної інфраструктури в рамках сервісних центрів, що діють в області КПП [5]. Україна, як країна-сусід Європейського Союзу, яка має Угоду про Асоціацію з ним, може приєднатися до цієї системи, але для цього потрібно реорганізувати і адаптувати до європейських вимог власну національну систему науково-технічної інформації.

У січні 2014 року Європейська Комісія ініціювала спеціальну ініціативу, спрямовану на задоволення потреб в навичках для використання КПП. Ця ініціатива відповідає поточним та прогнозним потребам роботодавців щодо спеціалістів, які мають навички в області КПП, і пропонує способи, щоб найкращим чином задовольнити ці потреби. Ця ініціатива ґрунтується на результатах дослідження і рекомендаціям спеціально створеної Групи високого рівня з КПП [6]. За прогнозами цієї групи, в країнах ЄС за період між 2013 і 2025 роками додатковий попит на працівників в області КПП очікується в середньому в розмірі 79 тис. чол. щорік. Основний прошарок додаткового попиту складається із необхідності заміни тих працівників, які виходять на пенсію або переміщуються в інші сектори (в цілому за період – 772 тис. чол.). Попит, пов'язаний з новими робочими місцями, за оцінками, має відносно невелику частку від загальної кількості додаткового попиту на відповідних спеціалістів – в цілому 181 тис. чол. до 2025 року [7].

Стратегія формування нової промисловості України на засадах «смайт»-принципів повинна базуватися на механізми поширення використання ключових перспективних технологій, у тому числі за рахунок створення спеціалізованої веб-платформи та приєднання до відповідної платформи Європейської Комісії. Важливим напрямком інноваційної модернізації промислового комплексу України на основі впровадження КПП також слід вважати підготовку відповідних кадрів, здатних працювати в різних сферах економічної діяльності з використанням КПП. Тому слід на кшталт європейської Групи високого рівня з КПП створити відповідну групу в Україні, доручивши їй здійснити прогнозні розрахунки потрібної для модернізації економіки країни кількості фахівців в області КПП на середньостроковий та довгостроковий періоди, а також визначити низку науково-дослідницьких і навчальних установ, які можуть стати стрижневими в розробці навчальних програм і просуванню курсів по КПП в навчальні плани вищих і середніх технічних навчальних закладів. В перспективі ці установи можуть стати ядром формування інноваційних кластерів, пов'язаних з практичним освоєнням і вдосконаленням ключових перспективних технологій.

1. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - "Preparing for our future: Developing a common strategy for key enabling technologies in the EU" {SEC(2009) 1257}. – [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0512&from=EN>;*

2. *Montresor S. Key Enabling Technologies and Smart Specialization Strategies. European Regional Evidence from patent data / Sandro Montresor, Francesco Quatraro // European Commission, Joint Research Center, 2015. – 37 p.*

3. *Key Enabling Technologies / European Commission . – [Електронний ресурс]. – Доступний з: https://ec.europa.eu/growth/industry/key-enabling-technologies_en*

4. *European Commission EUR 25650 - Innovation Union Competitiveness report 2013 // Commission Staff Working Document Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. – p. 256.*

5. *European Commission EUR 25650 - Innovation Union Competitiveness report 2013 // Commission Staff Working Document Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. – p. 256.*

6. *High-level Expert Group on Key Enabling Technologies: Final Report. – European Commission, 2011. – P. 38.*

7. *Boosting the potential of Key Enabling Technologies: Addressing Skills Needs in Europe. – Directorate-General Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Directorate Innovation and Advanced Manufacturing: Unit F3 – KETs, Digital Manufacturing and Interoperability. – Brussels: European Commission, 2016. – P. 17.*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

©Ляховська О.В., Шевченко Н.В., 2017

Банківський сектор України в сучасних умовах потребує реформ та модернізації. Доказом того є нестабільність та слабка адаптованість банківської системи до кризових явищ. Зокрема, за 2015-2017 роки значна кількість банків України збанкрутіло та перебуває на стадії банкрутства (на початок 2016 року кількість діючих банків 117, на початок 2017 року – 93) [1]. Такі тенденції не можна характеризувати однозначно, але доцільно зазначити, що вони вказують на необхідність змін у менеджменті банків України.

Світова практика показує, що інновації позитивно впливають на розвиток банківських установ. Проте, Україна займає лише 42-ге місце в рейтингу країн з інноваційною економікою. Така позиція вимагає розробки інноваційних інструментів та підходів до банківської діяльності, а також, залучення іноземного досвіду в реконструкцію банківських продуктів і модернізацію менеджменту.

Хорошим прикладом для наслідування є польські банківські установи, що на сьогодні показують значні результати у оновленні банківських продуктів та підходів до співпраці з клієнтами. Виділимо основні напрями інноваційного розвитку банківської системи Польщі:

1. оновлення технологічних можливостей продуктів. Наприклад, картки з висвітленням даних рахунку, переказ коштів за номером телефону чи e-mail, авторизація транзакції по картковому рахунку через мобільний додаток за відбитком пальця, мобільні банкомати (облаштовані банкоматами автомобілі) – стимулює приплив клієнтів шляхом надання зручних послуг, що економлять час клієнта та забезпечують надійність операції;

2. оновлення продуктів банку. Наприклад, лізинг автомобілів, що включає регулярний платіж і плату за кожен проїханий кілометр – дозволяє забезпечити новий підхід до послуг банку і виводить співпрацю «банк-клієнт» на новий рівень відповідальності;

3. забезпечення комфорту для клієнта. Наприклад, простір для підприємця, простий кредит – перший передбачає залучення підприємців, шляхом створення умов для переговорів чи заключення договорів на території відділення банку; а простий кредит дозволяє швидке кредитування через термінал;

4. акції та подарунки. Найбільш поширений маркетинговий інструмент, проте, в даному випадку маємо на увазі інноваційні ідеї, зокрема, польські банк пропонують унікальні подарунки, такі як обід із відомою особистістю, екстемальний відпочинок, подорож та інші [2].

Окрім зазначених, інноваційні методи менеджменту банківської діяльності застосовуються в різних концепціях. Зокрема, продукти банку Jyske Bank представлені на стелажах у вигляді коробок, картки Dubai First Royal покриті дорогоцінним камінням, а з дорогоцінних металів зроблені картки Р Morgan та American Express. Розглянуті приклади інновацій у банківській сфері вказують на те, що світові розвинуті банки в основному концентрують свою увагу на таких якостях послуг, як зручність, мобільність та престиж.

На нашу думку, зарубіжний досвід для банків України є надзвичайно корисним, проте, в першу чергу, доцільно звернути увагу на такі фактори, як надійність, стабільність банку, необхідно повернути довіру клієнта, спрямувавши усі можливі інноваційні заходи у ці напрями.

1. Показники банківської системи // Офіційний сайт НБУ. – Електронний ресурс. Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.

2. Innowacyjnosc jak w Polsce // Forbest – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.forbes.pl/nowoczesne-rozwiazania-w-polskiej-bankowosci,artykuly,203513,1,1.html>

ВПЛИВ ПРИТОКУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПОЛЬЩІ

© Манченко К.І., Ломачинська І.А., 2017

Польща має спільний кордон з Україною, і сьогодні політичні, економічні, соціальні, культурні зв'язки стають все тіснішими. Успішний досвід трансформації моделі економічного розвитку Польщі є актуальним, особливо щодо можливої його імплементації в Україні.

Дослідження інвестиційної діяльності в Польщі дозволяє визначити, що в країні успішно реалізовується державна політика по залученню іноземного капіталу, основними пріоритетами якої є зменшення дисбалансів між розвиненими і відсталими регіонами; зменшення соціальної диференціації населення за регіонами; технічна модернізація виробництва; підвищення продуктивності праці, енергоефективності; розвиток інфраструктури й ін. При цьому використовуються як прямі, так і непрямі, фінансові та нефінансові методи підтримки прямих іноземних інвестицій (спеціальні економічні зони, технологічні парки, бізнес-інкубатори, податкові пільги, дотації та субсидії, консалтингові, юридичні послуги й ін.). Розмір державної допомоги визначається обсягом нових інвестицій та кількістю робочих місць, які вони створюють. Фінансова підтримка, як правило, забезпечується за рахунок коштів державного бюджету країни та фондів ЄС.

Дослідження впливу притоку прямих іноземних інвестицій на розвиток економіки Польщі дозволяє вивити наступні позитивні ефекти: поширюються нові технології, знання, впроваджуються сучасні методи управління, навички виробництва, як результат зростають виробничі можливості, продуктивність праці; розвивається співробітництво науки, освіти, бізнесу; створюються нові робочі місця, підвищується кваліфікація персоналу; поліпшується технологічний рівень, підвищується рівень інноваційної економіки на місцевому рівні, зокрема в депресивних регіонах; зростають обсяги виробництва і експорту, вдосконалюється їх структура, структура економіки, розвивається сектору послуг, інфраструктура. Однак, можна спостерігати і негативні наслідки, зокрема: висока залежність від зовнішніх інвестицій (невелика частка іноземних підприємств забезпечує значну частку зайнятості, ВВП, експорту); домінування іноземних виробників над національними; невизначеність зовнішньої кон'юнктури, економічного розвитку ЄС підвищує ризик відтоку капіталу; зростання залежності платіжного балансу від структури ПІІ, використання іноземними інвесторами своїх доходів й ін.

Таким чином, прямі іноземні інвестиції зіграли важливу позитивну роль у розвитку національної економіки Польщі, її швидкій інтеграції у європейське та світове господарство. Зарубіжні інвестори створили додаткові робочі місця, забезпечили динамічне економічне зростання, підйом промислового виробництва, підвищили технологічний рівень. Разом із інвестиціями іноземні компанії принесли в країну технології, знання, сучасний організаційний і управлінський досвід, підвищили конкурентоспроможність та експортний потенціал національних економік.

За результати аналізу ролі ПІІ у розвитку економіки Польщі можна зробити наступні рекомендації для України: забезпечити ефективне інституційне та бізнес-середовище для притоку ПІІ; забезпечити соціально-політичну, макроекономічну, фінансову стабільність; відновити довіру населення та суб'єктів господарювання до держави та її інститутів, фінансової системи, інвестиційної інфраструктури; реалізувати принцип рівноправності для вітчизняних та іноземних інвесторів; стимулювати приток прямих інвестицій в галузі критичного імпорту, стратегічні галузі, на вирішення проблем реіндустріалізації, розвиток інфраструктури й ін.; запровадити відкриту систему державної грантової підтримки інвесторів, у тому числі й іноземних; забезпечити розвиток інфраструктури, у тому числі за рахунок створення промислових парків, залучення фінансової допомоги фондів ЄС; запровадити систему заохочення для інвесторів, діяльність яких направлена на розвиток депресивних регіонів і галузей, збільшення зайнятості, покращення інфраструктури, впровадження новітніх технологій, технічну модернізацію, реінвестицію прибутку й ін., зокрема шляхом використання податкових преференцій, грантів, правової, інформаційної, консультаційної підтримки інвесторів тощо.

СВІТОВА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ В СТИМУЛЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Марченко О.І.

Українська економіка перебуває на етапі, коли неможливо в подальшому використовувати засоби праці, які були створені ще в соціалістичній Україні та створювати морально застарілу продукцію. Для ефективного функціонування підприємств та економіки загалом необхідні інновації. Стимулювання інноваційної діяльності через податки потребує значних дій зі сторони держави. Для успішного здійснення інноваційної діяльності необхідна належна фінансова база, яку в ринкових умовах слід формувати не лише за рахунок методів прямого фінансування, але й за рахунок використання опосередкованих важелів, таких як податки. В Україні податкове стимулювання інноваційної діяльності упродовж усіх років незалежності було недостатньо ефективним, а тому не приносило очікуваних результатів.

Цікаво, що історично процес формування системи податкового стимулювання інноваційної діяльності одним із перших було реалізовано саме в США, їх система податкового стимулювання інновацій, яка вдосконалюється вже більше, ніж пів-століття слугує орієнтиром для розробки таких систем в світовій практиці. Крім того, саме США є лідером за обсягами корпоративних НДДКР, які складають близько третини їх світового обсягу. З бюджетом понад 100 мільярдів доларів Сполучені Штати надають державне фінансування НДДКР більше, ніж будь-яка країна в світі. На даний час тут діє змішана система, що дозволяє реципієнтам обирати між зростаючим та об'ємним кредитом. Дослідницький податковий кредит, який розраховується за прирістним методом становить 20% приросту кваліфікованих витрат на проведення НДДКР у порівнянні з середніми витратами за попередніх 4 роки [1, с.85]. У країнах західної Європи та США податкові пільги на капітальні вкладення найчастіше надаються у вигляді „інвестиційного податкового кредиту”. Як правило, ця пільга дається компаніям, що направляють інвестиції на впровадження нової техніки, устаткування, технологій. Інвестиційна податкова знижка віднімається (кредитується) із суми нарахованого податку на прибуток компанії. При цьому дана знижка надається лише після введення нової техніки в експлуатацію. Право на отримання податкової знижки настає для компанії автоматично: його не треба доводити і обґрунтовувати, оскільки воно прямо закріплене законодавством. Розмір знижки встановлюється у відсотках від вартості впроваджуваної техніки і складає: 5,3 % у Японії (для електронної техніки і устаткування), 50 % у Великобританії (для 1-го року експлуатації нової техніки, технології, матеріалів), 10–15 % в Канаді (залежно від освоєності території місце розташування компанії – освоєні або неосвоєні райони країни) і 100 % в Ірландії. У США дана пільга відносно інвестицій застосовується лише для енергетичного устаткування [2, с. 19].

Різноманітність податкових пільг в сфері малого підприємництва призвела до швидкого зростання цього сегменту інноваційної сфери Росії [3]. Малим інноваційним фірмам в Російській Федерації було дозволено вираховувати з прибутку суми, які використовуються на будівництво, реконструкцію та оновлення основних фондів, освоєння передової техніки та технології. Податок не береться з грантів, які були надані іноземними благодійними організаціями бюджетним закладам або іншим некомерційним організаціям для здійснення цільових програм, які належать до їх основної діяльності. Від податків на майно та земельний податок звільнені академічні та галузеві науково-дослідні заклади, державні наукові центри. Ці заходи сформували систему податкових пільг, які компенсують недоліки діючої податкової системи, полегшують тяжке фінансове становище мережі наукових закладів, що сприяє залученню іноземних коштів у вигляді грантів, наукового обладнання та літератури. Це сприяло швидкому зростанню малих інноваційних підприємств.

На теперішній час в податковій системі РФ діє близько 200 різних пільг і преференцій. З них більше 30 (приблизно 15%) спрямовані на стимулювання інноваційної діяльності [4, с.12]. Для учасників особливої економічної зони «Сколково» сформовано практично безподатковий режим. Окрім

описаних вище пільг з податку на прибуток, учасники проекту «Сколково» на десять років звільняються від сплати податку на прибуток, ПДВ, податку на майно та земельного податку. Одночасно з формуванням особливих економічних зон було створено сім IT-парків, і тоді ж були прийняті поправки до Податкового кодексу Російської Федерації, спрямовані на створення сприятливих умов оподаткування організацій, що працюють в області інформаційно-комунікаційних технологій. В Канаді для малих підприємств, власниками яких є канадські громадяни, а обсяг витрат на НДДКР не перевищує 3 млн. канадських доларів, ставка інвестиційного податкового кредиту становить 35% (для всіх інших – 20%), а компенсація витрат на дослідницьку діяльність відшкодовується навіть у тому разі, коли нарахованого податку є недостатньо (або він відсутній через збитковість підприємства) [5, с.44].

Незважаючи на різноманітність застосування у світовій практиці податкових пільг, що забезпечують стимулювання інноваційної діяльності, можна виділити дві характерні риси їх надання, що необхідно враховувати при створенні системи податкової підтримки інноваційної діяльності підприємств в Україні:

- пільговий порядок оподаткування застосовується винятково для вирішення завдань, що відносяться до числа пріоритетних у загальнонаціональному масштабі;

- строге цільове використання коштів, що звільняються у результаті надання пільг.

Серед найбільш перспективних механізмів стимулювання інноваційної діяльності А. Соколовська називає:

- введення інвестиційного податкового кредиту в обсязі від 7 до 15 % вартості нових капіталовкладень у виробниче устаткування;

- звільнення від оподаткування прибутку виробничих підприємств, отриманого від новоствореного виробництва на період його окупності, але не більше трьох років;

- зменшення оподаткованого прибутку на повний обсяг витрат на науково – дослідні і дослідно-конструкторські розробки;

- запровадження нової амортизаційної політики [6, с. 392].

Дослідження конкретних форм та методів, позитивних та негативних ефектів надання податкових пільг, що здійснюються в тій чи іншій країні, дає можливість запозичувати саме ті стимули, трансплантація яких у національну податкову систему може дати найбільший ефект і уникнути запозичення тих, які пов'язані зі значними витратами чи іншими негативними ефектами.

Податкові стимули в реалізації інноваційної політики держави за кордоном направлені, з одного боку, на стимулювання інноваційних процесів, а з іншого, на створення сприятливих економічних умов і соціально-політичного клімату для науково-технічного розвитку. Серед них традиційно виділяються податкове і амортизаційне стимулювання новаторської активності, податкове стимулювання розвитку інноваційно-орієнтованого малого підприємництва.

1. Никифоров А. Є. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / А. Є. Никифоров, В.М. Діба, В. О. Парнюк // *Фінанси України*. — 2009. — №5. — с.78-86.

2. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін / Ю.М. Бажал. – К. : Заповіт, 1996. – 238 с.

3. Про розвиток малого та середнього підприємництва в Російській Федерації : Федеральний закон Російської Федерації від 24.07.2007 р. №209-ФЗ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc; base=LAW; n=181792>. — рос. мовою.

4. Майбуров І.А. Інструментарій податкового стимулювання інноваційної діяльності в Росії / І. А. Майбуров // *Фінанси України*. — 2012. — № 11. — С. 9-21.

5. Молдован О.О. Податкові інструменти стимулювання НДДКР корпоративного сектору : світова практика застосування / О.О. Молдован // *Стратегічні пріоритети*. — № 3(28). — 2013. — С. 38-45.

6. Соколовська А. М. Податкова система держави : теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К. : Знання-Пресс, 2004. – 454 с.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

©Матвій С.І., Шуляр Р.В., 2017

Ефективне управління інноваційною діяльністю на підприємствах є рушійною силою їх успішного існування та подальшого розвитку. Попри це, даний вид діяльності характеризується наявністю великої кількості ризиків та проблем. Наявність таких негативних факторів вимагає від держави конкретних дій щодо мінімізації їх впливу, оскільки багато в чому розвиток економіки країни залежить саме від ефективності діяльності підприємств. Використання міжнародного досвіду провідних країн світу у сфері організації інноваційної діяльності дасть змогу суттєво покращити поточну ситуацію та тим самим прискорити розвиток економіки України.

Формування й реалізація інноваційної політики держави базується на створенні такої системи, яка дає можливість ефективно використовувати на виробництві інтелектуальний і науково-технічний потенціал цієї держави. В умовах загострення міжнародної конкурентної боротьби, пов'язаної з залученням міжнародних інвестицій для фінансування інноваційних процесів, державі необхідно застосовувати різні механізми державної підтримки з метою економічного стимулювання інноваційної активності бізнесу [1]. Підтвердженням цього є аналіз міжнародного досвіду, оскільки більшість розвинених країн в своїй політиці використовують саме комплексний підхід до стимулювання інноваційної діяльності підприємств, застосовуючи методи як прямого, так і опосередкованого регулювання.

За даними Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard) у 2016 р. найвищий рівень інноваційного розвитку був зафіксований у Швейцарії (підсумковий індекс інновацій - 0,79). До інноваційних лідерів також належать Швеція, Данія, Фінляндія, Німеччина та Нідерланди. Це країни з середнім показником 0,68, що є значно вищим, ніж середній по Європі. До другої групи належать країни, які наздоганяють лідерів, а саме: Люксембург, Бельгія, Велика Британія, Австрія, Ірландія, Франція, Словенія, Ізраїль та Ісландія (середній показник вище середнього по ЄС – 0,58). Такі країни, як Норвегія, Кіпр, Естонія, Мальта, Чехія, Італія, Португалія, Греція, Іспанія, Угорщина, Словаччина, Сербія, Польща, Литва, Латвія, Хорватія, Туреччина мають результат нижче середнього показника по ЄС, а саме 0,37. Болгарія, Македонія, Румунія та Україна мають набагато нижчі результати, ніж у середньому по ЄС (середній показник - 0,21) [2].

Високого рейтингу інноваційності неможливо досягти без ефективного функціонування інноваційної інфраструктури. Для країн-лідерів ЄС інструментами інноваційної політики є: пряме державне фінансування (надання грантів, кредитів, субсидій тощо); створення відповідної інфраструктури для інноваційної діяльності; податкові стимули, спеціальні схеми підтримки ризикового фінансування, надання державних гарантій. Поряд з тим, негативний вплив на становлення та розвиток інноваційної складової у структурі економіки багатьох країн світу, у тому числі також країн ЄС, мають економічні та політичні кризи як загальносвітового, так і локального характеру. Особливо наглядно це проявилось в теперішній період часу у зв'язку з подіями на півдні та сході України [3].

Проте, незважаючи на кризу, нестабільну політичну та економічну ситуацію в країні, нестачу фінансових ресурсів, недосконалу нормативно-правову базу, Україна повинна використовувати міжнародний досвід країн, які досягли успіхів у сфері інноваційної діяльності з метою формування відповідної інноваційної інфраструктури, що є одним з визначальних факторів розвитку економіки країни.

1. Антонюк Л.Л. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія* / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с. 2. *European Innovation Scoreboard [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en. 3. *Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційного розвитку та доцільність його використання в Україні [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15036.2.1.004.pdf.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

©Мицишин О.Л., 2017

На сучасному етапі розвитку України, пріоритетами якого вважається забезпечення високих темпів зростання ВВП, подальше збільшення ефективності виробництва та досягнення значного рівня й якості життя населення, гостро стоїть проблема прискорення зростання національної та регіональної економіки. Існуючі процеси глобалізації, інтернаціоналізації та посилення міжнародної конкуренції змінюють систему організації виробництва, використовуючи переваги спеціалізації та кооперації. Отже, в основу вітчизняної промислової політики має бути покладена інноваційна концепція розвитку кластерів. Саме кластеризація виступає високопродуктивною і конкурентоспроможною формою кооперації, яка об'єднує різноманітні підприємства, установи, організації, компанії та асоційовані інституції, заклади освіти, державні органи влади та органи місцевого самоврядування, тощо для забезпечення ефективного досягнення поставленої мети.

Кластери пропонують цікаві можливості як для компаній, так і для уряду, створюючи підґрунтя для спільних зусиль. Компаніям кластери пропонують сприятливі умови для використання конкурентних переваг. Уряди багатьох країн світу вважають кластери ключовим фактором структурних змін та інновацій, які, в свою чергу, створюють стійке зростання і зайнятість. Кластери дозволяють концентрувати ресурси на цільових сферах з високим позитивним ефектом від своєї діяльності, який може поширюватися за межі кластера [1].

У багатьох розвинених країнах активно створюються кластери як запорука розвитку регіональної та державної економік. Існує величезна кількість кластерних об'єднань підприємств, які досягли значного успіху та світового визнання [2]. Світова практика свідчить, що останні дві десятиліття процес створення кластерів відбувався досить активно. У цілому, за оцінкою експертів, на сьогодні кластеризацією охоплено близько 50% економік країн світу [3].

Існують різні моделі кластероутворення в світі. Вибір моделі кластерної політики залежить від мети кластера, потенціалу регіону місцезнаходження та інших чинників. Так вчені [4] розглядають італійську, американську, німецьку, британську, французьку, фінську, азіатську моделі та модель кластероутворення в країнах СНД, кожна з яких має свої особливості. Наприклад, особливістю італійської кластерної моделі є те, що включаючи до себе переважно малі та середні моделі, значною є роль держави, хоча кластери Італії дуже рідко виникають з ініціативи великого капіталу чи держави. Американська модель розвитку кластерів спрямована на підвищення конкурентоспроможності в глобальному масштабі на базі переваг, що ґрунтуються на науково-технологічних досягненнях та інноваціях. Особливістю американської моделі конкурентоспроможності полягає в сумісній діяльності державних структур, промислових підприємств та академічних організацій. Німеччина йде шляхом розвитку на основі високих технологій, саме в цьому напрямку виникає консолідація зусиль промислових та наукових центрів. Основним представником азіатської моделі кластероутворення є Японія, де кластери складають основу державної інноваційної системи. Японська модель кластерів відрізняється ефектом спеціалізації та слабкою оперативною діяльністю. Стосовно моделі розвитку кластерів в країнах СНД, то найбільш успішно програма кластероутворення реалізується в Казахстані, де група американських консультантів на чолі з М. Портером провела значні дослідження економіки країни та визначила найбільш перспективні кластери.

У Фінляндії кластерна модель розвитку економіки стала пріоритетною в 90-х роках ХХ ст. В межах всім добре відомого об'єднання компаній Силіконової Долини (Каліфорнія, США) тільки за період з 1991 по 2001рр. венчурні інвестиції виросли з 2 млрд. дол. до 68,8 млрд. дол. У США величезна кількість міст і територій реалізують свої кластерні стратегії. На початку ХХІ ст. в США в кластерах було задіяно 57% всього працездатного потенціалу країни, а частка ВВП, яке було

вироблено кластерами США, складала 61%. Серед європейських країн за рівнем кластеризації значною мірою виділяються Італія і країни Балтійського регіону. В Німеччині діють 3 кращі світові кластери високих технологій, що носять почесну назву «Силіконова Долина XXI сторіччя» – це Мюнхен, Гамбург, Дрезден. Крім цього, в країні функціонує значна кількість промислових кластерів, як наприклад автомобільні кластери в 10 землях [5].

Повністю охоплені кластеризацією данська, фінська, норвезька і шведська промисловість. Так, Фінляндія, чия економічна політика виходить з кластеризації, протягом 2000-х років перебуває на перших місцях у світових рейтингах конкурентоспроможності за рахунок кластерів, ця країна, маючи всього 0,5% світових лісових ресурсів, забезпечує 10% світового експорту продукції деревопереробки і 25% – паперу. На телекомунікаційному ринку вона забезпечує 30% світового експорту устаткування мобільного зв'язку й 40% – мобільних телефонів. На промислові кластери Італії доводиться 43% чисельності зайнятих у галузі та понад 34% обсягу національного експорту. Успішно функціонують кластерні структури у Німеччині (хімія машинобудування), у Франції (виробництво продуктів, косметики). Активно триває формування кластерів й у Південно-Східній Азії й Китаї, зокрема, у Сінгапурі (у сфері нафтохімії), у Японії (автомобілебудування) та інших країнах. У Китаї сьогодні існує більш 60 особливих зон – кластерів, у яких перебуває близько тридцяти тис. фірм з чисельністю співробітників 3,5 млн. чол. і рівень продажів у сумі приблизно 200 млрд. дол. на рік [3].

До найвідоміших кластерів у світі можна віднести [4]:

- Силіконову долину (Silicon valley, Каліфорнія, США), у сфері комп'ютерних технологій;
- американське автовиробництво у Детройті (Detroit, США);
- центр нанотехнологій, біотехнологій, відновлювальних джерел енергії та цифрового друку у Нью-Мексико (New Mexico, США);
- Бангалор (Bangalore, Індія), програмне забезпечення;
- долину Дахран (Dhahran Techno-Valley, Саудівська Аравія), енергетика;
- Лондонський фінансовий сектор, Сіті (The City, Східний Лондон, Велика Британія);
- Лондонський поштовий та логістичний центр Сохо (Soho, Лондон, Велика Британія);
- авіаційну та космічну галузь у Тулузі (Toulouse, Франція);
- контейнерний порт Роттердаму (Rotterdam, Нідерланди);
- технологічний парк, машинобудування для друкарської галузі Гейдельберг (Heidelberg, Німеччина);
- центр діамантів у Антверпені (Antwerp, Бельгія) та інші.

В сучасний період постіндустріального розвитку у зв'язку із загостренням конкуренції на ринках українська економіка знаходиться в такому стані, що потребує пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності. Однією із таких можливостей для вирішення даної проблеми є мережеві форми, серед яких провідне місце займають територіальні кластери. Вони забезпечують середовище, яке приваблює інвестиції, залучення новітніх технологій, створення допоміжних фірм та навчальних організацій, що значною мірою сприяє виробничому розвитку прикордонних територій, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності регіону, ефективному використанню ресурсів та створенню робочих місць. Загалом для держави кластеризація є одним із шляхів подолання підприємствами затяжної кризи, виходу вітчизняного виробника на світовий ринок, тому Україні варто звернути увагу на досвід світових країн в процесах кластеризації економіки. Враховуючи міжнародний досвід, слід також оцінити виклики та можливості кластерних ініціатив, а також переваги та обмеження, які повинні братися до уваги в контексті українських реалій.

1. Бьйорн Воглер, Девід Саха, Ольга Красовська. Програма підтримки кластерів в Україні: принципи розробки та ключові особливості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/2016/01/PP_04_2015_ukr.pdf.

2. Захарова І.В. Аналіз проблем діяльності підприємства у складі об'єднання кластерного типу / І.В. Захарова // Механізм регулювання економіки. – 2006. - № 4. – С. 236-242.

3. Хмара М. Кластерний підхід у стратегії інноваційного розвитку зарубіжних країн / М. Хмара // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. - 2013. - Вип. 1. - С. 51-53.

4. Волковська Г. Г. Теоретичні основи кластероутворення: закордонний та вітчизняний досвід / Г. Г. Волковська, П. О. Яновський // Наукоємні технології. – 2013. – № 3. – С. 322–326.

5. Продіус Ю.І., Ткаченко А.М. Кластерна форма організації підприємств як головний напрямок регіонального розвитку/ Ю.І. Продіус, А.М. Ткаченко // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 1(6).

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ МІСТАМИ В УПРАВЛІННІ МІСТОБУДІВНОЮ ДІЯЛЬНОСТЮ

©Монтицька А.М., 2017

Містобудування виникло унаслідок соціально-економічного розвитку общин первісних землеробів та тісно пов'язане з процесом утворення держав. Враховуючи соціальні, економічні, оборонні потреби епохи, суспільство відпрацьовувало та реалізовувало різноманітні концепції забудови та управління містами та територіями. У сфері містобудування проводиться постійний пошук формування нових економічно-організаційних механізмів реалізації містобудівних процесів. Головним завданням державного регулювання містобудівної діяльності є забезпечення сталого інтегрованого розвитку населених пунктів і територій.

Політика інтегрованого міського розвитку вже є випробуваним інструментарієм для створення сучасних, кооперативних і ефективних управлінських структур в багатьох європейських містах. Даний інструментарій вважається вкрай необхідним для підвищення конкурентоспроможності європейських міст. Зазираючи в майбутнє, політика інтегрованого міського розвитку може координувати розвиток населених пунктів, економіки та інфраструктури. Особливо важливою для підвищення конкурентоспроможності європейських міст в рамках політики інтегрованого міського розвитку відзначена активна політика інновації та освіти. Знання великою мірою накопичуються і викладаються в містах. Оптимальне використання потенціалу знань міста залежить від якості дошкільної і шкільної освіти, пропускнуої спроможності системи шкільної освіти і професійного навчання, соціальних і культурних мереж, можливостей постійного навчання, висококласних університетів та інших науково-дослідних інститутів, а також від системи обміну інформацією між економікою і наукою. Політика інтегрованого міського розвитку може сприяти поліпшенню цих факторів, наприклад, завдяки кооперації всіх учасників, підтримці створення мережевих моделей і оптимізації структур місцевості, а також завдяки сприянню соціальному і міжкультурного діалогу. Особливо надійною виявилася у зв'язку з цим концепція, що поєднує в собі житло, робочу діяльність, освіту, постачання і організація дозвілля в міських кварталах, і таким чином сприяє налагодженню горизонтальних зв'язків між учасниками інноваційного центру - дослідниками, інноваційними підприємцями, венчурними інвесторами та інститутами розвитку. Найбільш простий і очевидний спосіб стимулювати виникнення таких горизонтальних зв'язків - зібрати учасників інноваційного процесу під одним дахом. Це помітно спрощує створення зручних майданчиків для спілкування, де різні учасники інноваційної системи могли б регулярно перетинатися в повсякденній діяльності, заводити знайомства, ділитися ідеями і вибудовувати партнерські відносини. Крім функції майданчика для спілкування, інноваційний центр повинен виступати в якості рекомендаційця розміщених в ньому компаній. Можливість отримати рекомендацію та зв'язатися безпосередньо з необхідним людиною або організацією часто виявляється не менш важливою, ніж фінансова чи консультативна підтримка.

Шляхом застосування найсучасніших технологій інформації та комунікації в галузі освіти, ринку праці, соціальних послуг, служб охорони здоров'я, безпеки та "електронного урядування" ("eGovernment"), міста повинні внести свій внесок в забезпечення і поліпшення якості життя людей і привабливості територій для розміщення підприємств. Також слід використовувати сучасні технології інформації та комунікації як інструмент для більш ефективного управління містом.

Концепції інтегрованого міського розвитку, кооперативний менеджмент міського розвитку і налагоджене управління містами служать і для цілеспрямованого використання потенціалів європейських міст в інтересах підвищення конкурентоспроможності та зростання, а також для

вирівнювання диспропорції в межах міських районів і між ними. Вони надають шанс для участі громадян в суспільному житті і демократичній системі.

Існує безпосередній взаємозв'язок між економічною привабливістю та інвестиціями з одного боку і якісними містобудівними структурами, здоровим навколишнім середовищем і сучасною потужною інфраструктурою з іншого боку. З цієї причини в міських кварталах, які опинилися в невідгладному становищі, необхідним є удосконалення будівельного фонду в плані оформлення, будівництва та більшої енергоефективності. Значний потенціал для підвищення енергоефективності в ЄС і, водночас, з метою захисту клімату, закладений в більш високих вимогах, пропонувані до нових і вже існуючих житлових будинків, зокрема, в кварталах будинків панельного типу і старих будівлях, які перебувають у поганому стані.

З метою надійності інвестицій, передбачених для підвищення цінності містобудування, необхідно включити їх в довгострокову концепцію розвитку, яка, між іншим, передбачає як публічні, так і приватні розміщення пов'язаних капіталовкладень:

- зміцнення місцевої економіки і місцевої політики на ринку праці;
- активна політика освіти і професійної підготовки для дітей та молоді;
- сприяти розвиненому міському транспорту за доступними цінами.

Таким чином політика міського розвитку повинна бути закріплена на національному рівні. Від цього рівня також повинні йти імпульси до інноваційних рішень. Містам необхідна свобода дій з метою відповідального вирішення комунальних завдань і міцна, довгострокова та стабільна фінансова база. Тому в ЄС передбачена можливість використання структурних фондів для істотних інтегрованих програм міського розвитку.

Нові ініціативи ЄС "JESSICA" і "JEREMIE" надають багатообіцяючі можливості підвищення ефективності звичайних національних і європейських джерел фінансування, що використовуються з метою сприяння міського розвитку, малому й середньому бізнесу. Ці ініціативи повинні мати належні важелі фінансового інжинірингу для того, щоб залучити приватний капітал для втілення в життя концепцій інтегрованого міського розвитку.

Проблема, яку покликана вирішити інноваційна інфраструктура міста, формулюється досить просто: дефіцит успішних стартапів. Причини, які обмежують число створюваних стартапів або ж заважають розвиватися вже створеним, описуються такими простими ситуаціями:

- люди, які потенційно могли б створити технологічний бізнес, не роблять цього, тому що не знають, з чого почати, або бояться розпочинати;
- люди, які мають бажання створити підприємство і володіють необхідними для цього технологіями та ідеями, не вміють управляти бізнесом;
- початківці компанії не можуть знайти зручні і найкраще підходять для їх виду діяльності приміщення;
- відсутність необхідних зв'язків.

Люди, що створюють стартап, не можуть знайти інших людей, які володіли б необхідними для їх бізнесу знаннями, навичками, зв'язками. Базовими способами вирішення перших двох проблем є створення системи бізнес-освіти і передачі підприємницьких навичок учасникам інноваційних стартапів. Рішення інших двох проблем пов'язано зі створенням ефективного бізнес-середовища, а також наданням інноваційним стартапам таких послуг і приміщень, яких вони дійсно потребують.

Таким чином, основний акцент повинен бути зроблений на створенні зручного місця для спілкування, розташованого в безпосередній близькості від університетських і приватних центрів НДДКР. Ще один важливий принцип організації роботи інноваційної інфраструктури міста - започаткованому інноваційному підприємству повинні надаватися тільки такі приміщення і надаватися тільки такі послуги, які йому дійсно в даний момент потрібні, що дозволяє початківцям інноваційним підприємствам економити без зниження якості послуг і комфорту, а також раціонально використовувати наявні в розпорядженні інноваційної інфраструктури міста площі і ресурси.

РОЗВИТОК ЛОГІСТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Перетворення, старт яким надали останні соціально-економічні події в Україні, вимагають якісно нових підходів і у розбудові аграрного сектору економіки, особливо в контексті переговорів щодо членства в ЄС.

Можна виділити основні категорії змін, характерних для зовнішнього середовища аграрних підприємств в Україні. Перша відноситься до зростання попиту на якісні продукти харчування та розширення їх асортименту. Друга категорія пов'язана з регуляторною політикою держави, котра тепер більшим чином направлена на створення ефективного конкурентного середовища, шляхом оптимізації податкових пільг та преференцій, розвитку малого та середнього бізнесу, стимулювання залучення іноземних інвестицій. Останні означають ріст присутності в Україні представництв організацій із світовим досвідом у сфері побудови логістичних систем розподілу та збуту продуктів сільського господарства та їх переробки.

Зростання інтересу до логістики як науки та практичного інструменту в бізнесі зумовлене суттєвою часткою логістичних витрат, яка наприклад для продуктів тваринництва може сягати від 25 до 40 % загальної доданої вартості в кінцевому продукті [1, 25]. Дана проблема є особливо актуальною для України, де частки як прямих, так і “прихованих” логістичних витрат в аграрному секторі є занадто високими. У вітчизняній науковій літературі це питання досліджено недостатньо, як немає і однозначної згоди щодо процедури оцінки реальної вартості логістичних послуг серед представників бізнесу [2]. Тому метою виступу є аналіз логістичного забезпечення діяльності аграрних підприємств, пошуку нових можливостей підвищення їх конкурентоспроможності в контексті вступу до СОТ та виходу на міжнародні ринки продовольства.

Логістична система у продовольчому секторі складається з великої кількості елементів, котрі потребують ефективного менеджменту. Головна мета – доставка кінцевих продуктів у відповідній кількості, з дотриманням якісних та часових параметрів, а також за прийнятну ціну. Основні елементи системи це виробництво, дистрибуційні центри, продукти (як сировина, так і результати її переробки), транспортна інфраструктура, інформаційні та комунікаційні системи, трудові ресурси.

Зарубіжний досвід свідчить, що близько 70% фірм та організацій при вирішенні питань з постачання, складування та розподілу своїх товарів користуються послугами спеціалізованих логістичних фірм [1, 81]. В Західній Європі логістика в основному побудована на доставці вантажів від терміналу до терміналу, з подальшим перевантаженням, сортуванням, розподілом і т.д. При цьому існує три основні рівні термінальних комунікаційних систем: загальноєвропейська система терміналів; система, котра поєднує декілька країн; національна (всередині однієї країни) система терміналів.

Основні логістичні концепції в світі вже достатньо відпрацьовані, залишилось тільки адаптувати їх до українських умов. В той же час досвід українських підприємств зводиться, в основному, до так званої фрагментарної логістики, тобто зосередження основної уваги на одній із сфер: постачання, транспортного забезпечення, складування, дистрибуції, і т.д. Фірма, котрі б займалися наданням повного комплексу логістичних послуг на вітчизняному ринку продуктових товарів майже немає.

Причини цього явища перебувають у площині економічної їх доцільності. За підсумками дослідження та опитування представників бізнесу можна констатувати що ціна, яку встановлюють логістичні організації в Україні за надання послуг з оптимізації товаропотоків може сягати до 10-15% їх вартості. Очевидно, перед підприємствами постають питання вибору між створенням власних логістичних підрозділів або ж використанням логістичного аутсорсінгу (залучення спеціалізованих організацій).

Серед інших причин є загальна нерозвиненість ринку логістичних послуг в Україні; незрозуміння ролі логістики у сучасних умовах, що зумовлене наявністю переважаючої кількості підприємств-консерваторів; недостатні обсяги товарообігу де питання витрат стає критичним; рівень конкуренції та орієнтація на потреби споживача, незважаючи на певні позитивні зрушення, все ще залишаються недостатніми. На сьогоднішній день в Україні існує біля 120 логістичних компаній, з них 35 міжнародних, зокрема такі як DHL, Kuehne&Nagel, FM Logistic. Але багато з них тільки номінально присутні на ринку, і реальну діяльність з надання комплексних логістичних послуг не ведуть.

Для того, щоб українські продукти залишалися конкурентноспроможними на зовнішньому та внутрішньому ринках першочергову увагу необхідно приділити залученню інвестицій для побудови сучасних логістичних терміналів, розвитку складського господарства, транспортної інфраструктури. Розширення присутності зарубіжних корпорацій буде означати ріст попиту на кваліфіковані логістичні послуги. Тому на Україні є велика перспектива для спеціалізованих компаній, котрі добре володіють як західними технологіями логістики, так і розуміються на українських умовах ведення бізнесу.

З огляду на останні ринкові перетворення саме в оптимізації логістичних витрат знаходяться основні резерви підвищення конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств, за умови налагодження виробництва та європейської якості продуктів. Для початку пріоритетною сферою досліджень вважаємо такі найбільш вагомні статті затрат як транспортування, менеджмент товарних запасів, складське господарство. В подальшому, по мірі розвитку логістичних систем та соціальної відповідальності бізнесу в Україні слід очікувати розвиток логістики продуктів повторної переробки та зростанню інтересу суспільства до екологічних аспектів виробництва.

1. *Pearce, A.M., 2006. Efficient Consumer Response: managing the supply chain for “ultimate” consumer satisfaction. Supply Chain Management, Vol.1, No.2, 2006. – 476 p.*

2. *Lambert D., Stock, J. Strategic Logistic Management, 8th ed. – Homewood, IL: Richard Irwin Pr., 2003. – 560 p.*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ ТА ЄС

© Панас Я.В., 2017

Вітчизняні реалії кількох останніх років переконливо свідчать про однозначний вибір європейського напрямку розвитку. З огляду на це, проаналізуємо особливості управління інноваційною діяльністю в Україні на фоні країн Європейського союзу на підставі даних Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard). Цей рейтинг забезпечує порівняльну оцінку науково-дослідної та інноваційної діяльності держав, а також відносні сильні і слабкі сторони їх науково-дослідних та інноваційних систем за трьома групами показників: ресурсні можливості, перспективи інноваційної активності суб'єктів господарювання та ефективність інноваційної діяльності.

Європейське інноваційне табло (ЄІТ) ділить країни на чотири групи: інноваційні лідери, сильні інноватори, помірні інноватори та скромні інноватори. З нормованим показником 0,178 Україна в 2015 році займає останню позицію і, очевидно, належить до групи країн із скромними інноваційними можливостями. Від країн інноваційних лідерів наша країна відстає у 4,4-3,5 разів, від сильних інноваторів – у 3,4-2,7 разів і, відповідно, від помірних інноваторів – у 2,5-1,5 рази [1, с. 94]. На підставі даних [1, с. 87; 2] детальніше проаналізуємо ретроспективні зміни даного показника для України, порівняно з усередненими даними по ЄС, а також з характеристиками Німеччини, яка є однією з найбільш технологічно розвинутих країн світу.

Ресурсні можливості Німеччини абсолютно не відрізняються від середньостатистичних даних по всіх країнах ЄС. Однак, застосовувані ними підходи до управління забезпечують значно вищі перспективи інноваційної активності для суб'єктів господарювання Німеччини та дозволяють отримати кращий результат від інноваційної діяльності їх фірм. Своєю чергою, дані по Україні свідчать про суттєве відставання майже за всіма груповими параметрами моніторингу інноваційної діяльності в останні чотири роки. Лише два підіндекси нашої країни за людськими ресурсами та інвестиціями фірм можуть бути співмірними з характеристиками ЄС в періоді 2012-2014 рр. Оскільки в 2015 році Україна суттєво відстала за величиною підіндекса «інвестиції фірм» через майже двократне падіння частки витрат на інновації (які не пов'язані з дослідженнями та розробками) у загальній величині обороту фірм з 0,9% до 0,5%.

Порівняння окремих показників ЄІТ, які визначають перспективи інноваційної активності суб'єктів господарювання та ефективність їх інноваційної діяльності, дали можливість виявити ряд суттєвих відмінностей у системі управління інноваційною діяльністю вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання. Так, у Німеччині, як і загалом по країнах ЄС, частка малих і середніх підприємств, які впроваджують інноваційні продукти і процеси (42,44% у 2015 році), маркетингові та організаційні інновації (46,23%), є більшою за частку відповідних суб'єктів господарювання, які самі їх розробляють (38,6%). Своєю чергою, в Україні частка малих і середніх підприємств, які самі розробляють і впроваджують інновації за досліджуваний період, є близькою до 20%. Однак, зуміли реально впровадити інноваційні продукти чи/або процеси в 2015 році лише 7,4%, а маркетингові чи/або організаційні інновації – 10,5% відповідних суб'єктів господарювання. Іншою проблемою вітчизняних малих і середніх підприємств є нездатність налагоджувати співпрацю в інноваційній сфері з іншими суб'єктами господарювання. У 2012-2015 рр. в Україні їх кількість коливалася між 1,5 – 1,7%, що в 7-8 разів менше, ніж у країнах ЄС.

Значні відмінності також спостерігаються у сфері управління фінансовими потоками для інноваційної діяльності на вітчизняних та Європейських підприємствах. За показником, який відображає формальне створення нових знань на підприємствах (витрати на дослідження і розробки в бізнес-секторі, у % від ВВП), наша країна від Німеччини відстає більш ніж в 4,5 рази, а від ЄС загалом –

у 3 рази. Своєю чергою, рівень інвестицій в обладнання і машини на фоні обороту вітчизняних малих і середніх підприємств в Україні у 2013-2014 рр. був майже рівний з показником Німеччини і в 1,5 рази вищий, ніж у країнах ЄС. У 2015 році за цією характеристикою наша держава почала відставати від Німеччини у 2,7 рази, через майже двократне падіння вітчизняних витрат і значного росту цих витрат в країні, що є одною з лідерів інноваційної діяльності в Європі і світі.

Підіндекс інтелектуальної активності для України в 2012-2015 рр. не зазнав суттєвих змін. Його значення визначається на підставі кількості зареєстрованих патентів, товарних знаків та дизайну відповідно до вимог Всесвітньої організації інтелектуальної власності (The World Intellectual Property Organization, WIPO) та Відомства Європейського Союзу з інтелектуальної власності (European Union Intellectual Property Office, EUIPO). Його значення в 2012-2014 рр. було рівним 0,161 пункту. У 2015 році за рахунок трикратного збільшення (з 0,03 до 0,1 пункту) кількості проектів та дизайнів, зареєстрованих відповідно до вимог ЄС, вдалося покращити підіндекс інтелектуальної активності на дві тисячні пункту. На фоні незначного спаду відповідного показника у ЄС нам вдалося скоротити прірву відставання по кількості зареєстрованих проектів та дизайнів із 345 разів (від показника Німеччини) у 2012 році до 64 разів у 2015 році. Слід також зауважити, що за кількістю зареєстрованих патентів відповідно до міжнародного Договору про патентну кооперацію (The Patent Cooperation Treaty, PCT), від Німеччини в 2015 році ми відстаємо лише в 3,68 рази, а від показника по ЄС – у 2,07 рази.

Попри значне відставання України від країн ЄС у ресурсних можливостях та перспективах інноваційної активності суб'єктів господарювання рівень економічної ефективності вітчизняної економіки в інноваційній сфері залишається стабільним. У 2015 році за підіндексом «економічний ефект» Україна від країн ЄС відставала на 0,322 пункту і, відповідно, від Німеччини – на 0,379 пункта. При цьому частка зайнятого персоналу в науковій сфері (виробництва та послуг) від загального числа зайнятих в економіці майже не відрізнялася по всіх досліджуваних нами країнах. Однак, результативність їхньої роботи є різною. Протилежні тенденції для України та країн ЄС спостерігаються за частками середньо- і високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту товарів та за часткою інноваційної продукції в обороті суб'єктів господарювання. У 2012 році за часткою середньо- і високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту товарів Україна від країн ЄС відставала в 1,4 рази, а у 2015 році – в 1,76 рази. Своєю чергою, частка інноваційної продукції в обороті суб'єктів господарювання України в 2015 році менша майже у чотири рази від узагальненого показника по країнах ЄС і в тому числі від Німеччини.

Отже, з огляду на стратегічні пріоритети напрямів розвитку України, а також її інтеграції в економіку ЄС, та на основі порівняння даних, представлених в ЄІТ, вдалося виявити ряд невідповідностей, притаманних системі управління інноваційною діяльністю вітчизняних та європейських суб'єктів господарювання:

- менеджери вітчизняних підприємств віддають перевагу витратам на інновації, не пов'язаним з дослідженнями та розробками;
- у вітчизняній системі управління майже відсутня практика співпраці зі зовнішніми контрагентами в сфері інноваційної діяльності;
- в європейських країнах більше підприємств, які впроваджують інновації, а не їх самостійно розробляють;
- у менеджерів вітчизняних підприємств існує брак компетентності щодо питань патентування відповідно до міжнародного Договору про патентну кооперацію та щодо реєстрації торговельних марок, проектів та дизайнів відповідно до вимог Відомства ЄС з інтелектуальної власності.

1. *European Innovation Scoreboard 2016 [Electronic resource] – The European Commission, 2016 – 100 p. Access mode: http://www.knowledgetransferireland.com/About_KTI/Reports-Publications/European-Innovation-Scoreboard-2016.pdf*

2. *European Innovation Scoreboard 2016 – Database [Electronic resource] – The European Commission, 2016 – Access mode: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17823>*

ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ОФСЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

© Петренко Л.А., Трейтяк М.М. 2017

На державному рівні визнано, що вітчизняний оборонно-промисловий комплекс (ОПК) України, який протягом десятиліть потерпав від недофінансування та виробничої стагнації, потребує негайних системних реформ. У зв'язку з цим першочерговим завданням науковців, експертів та інших фахівців у сферах державного управління, економіки і права є розробка пропозицій щодо покращення діяльності ОПК України. І однією з таких пропозицій може бути спрямованість на оновлення технологій виробництва та осучаснення стандартів шляхом інтеграції вітчизняного ОПК в світову систему науково-технічного співробітництва у військовій сфері. Велика кількість країн світу вже інтегровані в цю систему на основі існуючого у них офсетного законодавства і офсетної політики, Україна тільки робить в цьому напрямку перші кроки [1].

Офсетна політика - шлях до подолання технологічного відставання України у військовій сфері на основі комерціалізації інтелектуальної власності і трансферу проривних інновацій та релевантних технологій вітчизняними підприємствами ОПК. Основне призначення офсетів – протекція національних інтересів (розвиток оборонної промисловості та економіки, залучення нових технологій, розвиток наукового потенціалу тощо), у випадку відкриття внутрішнього ринку оборонної продукції для міжнародних тендерів. Практика зустрічних вимог, або так званий офсет (від англ. offset – відшкодування, зустрічна вимога) – це компенсація експортером частини витрат імпортеру ОВТ (озброєння та військова техніка) та ПВП (продукція військового призначення) на їх закупівлю, яка здійснюється згідно законодавчим та нормативним актам країни-імпортера, що регламентують офсетну діяльність. Сьогодні офсетом при реалізації угод у сфері військово-технічного співробітництва (ВТС) користуються більше 130 країн і офсет може здійснюватися різними шляхами: країни-імпортери можуть бути задіяні у розробці та виробництві продукції, (тобто спільне виробництво, ліцензійне виробництво або субпідрядне виробництво); прямі іноземні інвестиції в економіку, у тому числі в ОПК; зустрічні продажі; інші методи компенсацій, котрі можуть мати місце як у військовому секторі, так й у цивільних галузях економіки.

Рекомендації щодо формування офсетного законодавства в Україні мають регулювати випадки імпорту/експорту військової продукції або ж її спільне виробництво; забезпечувати власний технологічний та економічний розвиток ОПК України за умов відкриття внутрішнього ринку оборонної продукції для міжнародних учасників. Зважаючи на складні воєнно-політичні умови в Україні та за умов дефіциту фінансування, слід негайно вдатися до заходів з покращення та відновлення повноцінної роботи ОПК на основі запровадження в Україні офсетної політики у цій сфері. Їх впровадження сприятиме вдосконаленню взаємодії суб'єктів вітчизняного та міжнародного ринків інноваційних розробок військово-технічного призначення. В результаті, формування в Україні офсетного законодавства як основи міжнародного трансферу технологій у сфері військово-технічного співробітництва сприятиме створенню сучасної системи трансферу технологій у вітчизняному ОПК, котра пов'язана, зокрема, з проведенням науково-дослідних робіт та наданням технічного сприяння в процесі впровадження сучасних технологій на підприємствах країн-партнерів України.

1. Постанова "Про затвердження Порядку укладення компенсаційних (офсетних) договорів та видів компенсацій, що можуть надаватися за компенсаційними (офсетними) договорами" від 20 квітня 2011 р. N 432 [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/432-2011-n 2>.

УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

© Петришин Н.Я., Малиновська Ю.Б., Малиновський Ю.В., 2017

Сучасний менеджмент пропонує надзвичайно широкий спектр управлінських технологій та інструментарію (збалансовані системи показників, системи підтримки конкурентоспроможності, комплексні системи формування інвестиційної привабливості, контролінг, бюджетування тощо), використання яких націлене на підвищення ефективності функціонування підприємств [1].

Найбільш відомою системою показників стратегічного управління діяльністю організацій є збалансована система показників Нортон-Каплана (Balanced Scorecard - BSC). Результати проведених досліджень Д. Нортон та Р. Каплана щодо вимірювання результатів діяльності дванадцяти великих компаній США, які прагнули удосконалити власні системи оцінювання результативності своєї діяльності шляхом включення до них переліку важливих нефінансових показників, з метою збільшення інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень, зумовили виникнення концепції збалансованої системи показників. Така система мала вигляд панелі управління, яка включала чотири групи показників: фінансові показники, показники бізнес-процесів, показники споживачів та кадрового потенціалу. Варто зазначити, що Збалансована система показників розглядається як система стратегічного управління підприємством. Вона дозволяє доводити стратегічні показники вищого рівня управління до нижчих рівнів та забезпечити цілеспрямованість виконання окремих стратегій.

Збалансована система показників Нортон-Каплана має ряд переваг. Вона включає цільові показники, які всебічно охоплюють усі найважливіші сфери функціонування підприємства, такі, як фінанси, ринок, виробництво, інновації. Між усіма групами цих показників існують причинно-наслідкові зв'язки. Система включає 20-25 показників, що є орієнтирами управління будь-яким підприємством.

Якість використання та реалізації цієї системи великою мірою залежить від якості та повноти інформаційного забезпечення розрахунків ключових стратегічних показників та відстежування існуючих взаємозв'язків між цими показниками [1].

Центральне місце в системі стратегічного управління відводиться стратегічному плануванню, яке полягає в реалізації заходів, які пов'язані з формуванням стратегії підприємства. Надзвичайно важливо виявити стратегічні показники, які плануються в організації. Робота з розроблення стратегій підприємства передбачає формування системи показників, які охоплюють різні функціональні сфери діяльності підприємства та характеризують його ефективність.

Для кожного підприємства набір стратегічних показників є індивідуальним і залежить від пріоритетності стратегій розвитку. При цьому система Нортон-Каплана відображає універсальний перелік проєкцій, за якими доцільно визначати цільові стратегічні показники з метою комплексного охоплення усіх сфер функціонування підприємства. У цьому переліку важливість та пріоритетність означених показників буде визначатись характером та умовами діяльності підприємства. Здійснюючи стратегічне планування діяльності вітчизняних підприємств, фахівці з планування мають зосередитися на показниках, які є важливими саме для підприємств відповідної галузі, відображають її проблематику і спрямовані на вирішення гострих проблем, а не мають загальний універсальний характер.

1. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 344 с.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ДОСВІД ДЛЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

©Родченко В.Б., Прус Ю.І., 2017

В умовах жорсткої міжнародної конкуренції та посилення глобалізаційних процесів національна політика створює лише платформу для інновацій, а джерелом інноваційної діяльності виступають регіони, де представники бізнес-середовища, вищі навчальні заклади та місцева влада взаємодіють безпосередньо. За словами Девіда Уайта, голови Європейської комісії з інноваційної політики, саме регіональний рівень – це місце, де інновації з'являються, де дослідження трансформуються в економічні результати [1]. На зміну централізованим інноваційним системам приходять локальні інноваційні екосистеми, які зберігають свою глобальну орієнтацію, однак основою їх розвитку є ендогенні фактори.

Успіхи регіонів країн ЄС у сфері інноваційного розвитку підтверджують дієвість їх інноваційних політик. Так у Глобальному рейтингу розвитку інновацій у 2016 році 7 з 10 найбільш інноваційно розвинутих країнами світу є європейські держави (Швейцарія – 1 місце (66,28), Швеція – 2 місце (63,57), Фінляндія – 5 місце (59,90), Ірландія – 7 місце (59,03), Данія – 8 місце (58,45), Нідерланди – 9 місце (58,29), Німеччина – 10 місце (57,94)) [2].

Орієнтація України на європейські принципи управління, необхідність пошуку форм і методів модернізації економіки та прискорення інноваційного розвитку регіонів країни в умовах децентралізації влади обумовлює доцільність вивчення досвіду формування регіональних інноваційних політик в країнах ЄС.

Регіональні інноваційні політики європейських країн донедавна традиційно склалися з горизонтальних заходів індустріального розвитку, які були нейтральними у секторальному та галузевому аспектах і спрямованими на поліпшення загальних рамкових умов і можливостей використання інноваційного потенціалу (захист прав інтелектуальної власності, відповідна науково-дослідна інфраструктура, забезпечення конкуренції та відкритості тощо). Однак останнім часом пріоритетом інноваційного розвитку та гуртування, як окремих регіонів, так і всього Європейського союзу, стає нова політика, яка зберігає традиційних акцент на горизонтальних заходах, але вже через призму концепції “розумної спеціалізації”.

Термін “розумна спеціалізація” вперше було запропоновано у 2007 році Форе В. та Ван Арком Б. у доповіді незалежної експертної групи комісару ЄС з досліджень та інновацій, як нова концепція регіонального розвитку, яка поєднує промислову та інноваційну політику, покликана сприяти ефективному та дієвому використанню держаних інвестицій за рахунок зосередження на сильних сторонах регіонів, що й становлять власне їх спеціалізацію [3, с. 193]. Сьогодні нею керується Європейський Структурний Фонд на період з 2014 по 2020 роки щодо реалізації цілей стратегії “Європа 2020”.

Сутність концепції розумної спеціалізації полягає у врахуванні регіональної специфіки, а інновації розуміються у розширеному сенсі, тобто як результат не тільки фундаментальних досліджень, але й запозичення, комбінування та творчості. У зв'язку з цим, виділяють території, у яких необхідно розвивати базові інновації, та регіони, де доцільно зосередитися на прикладних дослідженнях та реалізації базових технологій відповідно до вже існуючих продуктів та технологічних процесів. Окремо виділяють регіони, у яких інновації є результатом творчої, а не наукової, діяльності, в них доцільно розвивати креативні технології.

Концепція розумної спеціалізації передбачає [4]:

– визначення спеціалізації регіону на стику наявних потенціалу, компетенцій та релевантних технологій;

- аналіз досвіду, ресурсів, компетенцій та технологій в інших регіонах;
- інтенсифікацію міжрегіональної взаємодії, у тому числі у напрямку купівлі/продажу технологій, розширення діяльності місцевих фірм і включення їх у глобальні мережі та ланцюги створення вартості.

Доречно відміти, що розумна спеціалізація – це інструмент, який реалізується “знизу вгору”: від підприємницького пошуку до вибору спеціалізації на рівні регіону. Деякі дослідники [3, 4], до особливостей розумної спеціалізації відносять посилення кластерного розвитку у контексті продовження загальновідомої ідеї П. Кругмана. Однак, на нашу думку, кластери є лише елементом інноваційної екосистеми регіону, у той час як розумна спеціалізація – це суттєво більш широка політика, яка спрямована на реформування самої системи. Так, у Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року з врахуванням її наявного потенціалу окреслено якірні проекти [5], які по суті є основою для розвитку розумної спеціалізації регіону.

У 2016 році німецьким Інститутом Фраунгофера з питань системних та інноваційних досліджень з метою оцінки ефективності впровадження розумної спеціалізації проведено експертне опитування (обсяг вибірки – 179 осіб) серед представників місцевих органів влади, вищих навчальних закладів, підприємців, громадських об'єднань в тих регіонах, де концепцію вже апробовано. Результати дослідження показали, що в цілому 60,0% респондентів оцінюють подальше впровадження концепції розумної спеціалізації доречним в окремих галузях, 20,0% вважають, що такий підхід необхідно застосовувати у всіх галузях, однак 20,0% респондентів зазначили, що впровадження даної концепції є безрезультатним [6]. Тобто доречно зауважити, що більшість учасників оцінили результативність зазначеної концепції позитивно та наголошують на необхідності її впровадження для подальшого розвитку регіонів, стимулювання їх підприємницької активності.

Крім того дослідження виявило, що організовані групи взаємодії суспільства, бізнесу, науки, держави та їх діяльність не згасають, а навпаки активно розвиваються.

Таким чином, ключовим фактором інноваційної успішності країн ЄС є виокремлення регіонального рівня в інноваційній політиці, в основі якої лежить фокусування на унікальних компетенціях і ресурсах регіону, враховуючи різноманітні траєкторії його розвитку.

Впровадження концепції розумної спеціалізації в регіонах України сприятиме диференціації регіональних інноваційних стратегій, що призведе до появи нових точок зростання і посилить курс на стабільний розвиток національної економіки. Однак ефективність реформування регіональної інноваційної політики в Україні можливо досягти лише за умови подолання стримуючих факторів, зокрема недосконалості інституційного середовища, корупції, бюрократії, низького рівня довіри в суспільстві, відсутності ефективних комунікацій в інноваційній сфері.

1. White D. *Innovative to boost regional innovation* / D. White // *European Innovation*. – September, 2005. – P. 126-147.

2. *The Global Innovation Index 2016. Winning with Global Innovation* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf. – Загл. з екрану.

3. *Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь* / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

4. *Smart Specialisation Platform* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>. – Загл. з екрану.

5. *Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>. – Загл. з екрану.

6. *Policy Brief on Smart Specialisation* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/196760/Policy+Brief+on+Smart+Specialisation/938913ba-040f-4d67-bb07-383e45ffaf0b>. – Загл. з екрану.

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РУГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

© Рошик І.А., 2017

В економіках інноваційного типу основним генератором інновацій вважається приватний бізнес. Фірми здійснюють інноваційну діяльність з метою отримання конкурентних переваг і збільшення прибутку. Однак, у зв'язку з тим, що інноваційна діяльність є витратною та ризикованою, термін окупності інвестицій досить тривалий, мотиви фірм здійснювати таку діяльність часто послаблюються. Водночас інноваційна діяльність є основним фактором економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності економіки. Тому уряди більшості країн світу зацікавлені регулювати інноваційну діяльність приватного бізнесу, в тому числі й шляхом застосування економічних інструментів (рис.1).

Рис. 1. Класифікація економічних інструментів регулювання інноваційної діяльності бізнесу [1]

Урядова підтримка становить в середньому 10-25% від загального фінансування інноваційної діяльності бізнесу в країнах ОЕСР: 62% - Росія, 32% - Ірландія, 28% - Угорщина, 27% - Греція, 26% - Франція, майже 0% - Швеція, Швейцарія [2, р.175]. Протягом останнього десятиріччя частка урядового фінансування бізнесу у ВВП значно збільшилась у більшості країн ОЕСР і становить понад 0,35% у Франції, Росії, Кореї, Ірландії [3]. При цьому частка фінансування інноваційної діяльності бізнесу збільшилась швидшими темпами, ніж частка фінансування досліджень в державному секторі, а підтримка бізнес-інновацій і підприємництва стала відноситись до пріоритетних цілей розвитку.

Збільшення урядового фінансування інновацій в бізнесі відбулося завдяки збільшенню частки непрямих урядових інструментів у вигляді податкових пільг: до 88% - Голандія, 85% - Австралія, 83% - Канада, 82% - Японія, 81% - Ірландія, 69% - Франція, 67% - Бельгія [3]. Однак оптимальне

співвідношення прямих та непрямих інструментів державної підтримки залежить від традицій державного фінансування, розвитку ринкових відносин та типів досліджень і розробок в країні. Наприклад, Німеччина, Мексика, Швейцарія, Болгарія, Естонія застосовують тільки прямі інструменти [3].

Гранти і субсидії залишаються найпоширенішим інструментом прямого фінансування у науково-дослідні роботи специфічних напрямів (нові напрями, неприбуткові напрями з великим соціальним ефектом – зелені технології і соціальні інновації). Гранти стали надаватися на конкурентних засадах і, в окремих випадках, на засадах приватного співфінансування, як правило, на безповоротній основі. Частка кредитування у формі банківських позик, які субсидуються урядом, скоротилася в більшості країн ЄС, Канаді, США. Більшого поширення набули поворотні гранти з вимогою часткового або повного повернення (інколи у формі роялті та на засадах приватного співфінансування), а також кредитні гарантії або механізми розподілу ризиків (Австрія, Латвія, Польща, Великобританія). Держзамовлення поширені переважно в країнах з низьким рівнем розвитку (Індонезія, Перу), в США, Франції для розробки військового обладнання, яке потенційно може використовуватись цивільними громадянами.

Уряди фінансують організацію механізмів залучення приватних ресурсів для розвитку інноваційної діяльності бізнесу. Тоді як обсяги ризикового фінансування інституційними інвесторами (банками, пенсійними фондами) останнім часом скоротились у більшості країн, крім США, зросла активність бізнес-ангелів, які організують переважно групове або через інтернет-мережу фінансування, експертизу, менторство, консультування, створення інтернет-платформ. Новим каналом фінансових ресурсів стало акціонерне фінансування у формі групового (crowd) небанківського (Австралія, Австрія, Греція) та мезонінного (mezzanine), тобто комбінації кредитного та акціонерного фінансування (Португалія).

Новітнім механізмом створення попиту на інновації є інноваційний ваучер – це мала кредитна лінія для малих і середніх підприємств з метою купівлі послуг державних науково-дослідних установ та впровадження їхніх інновацій у свою операційну діяльність (Австрія, Чилі, Естонія, Чехія, Угорщина, Португалія).

Податкові знижки традиційно стосуються податку на прибуток фірм та на доходи фізичних осіб, які інвестують у дослідження і розробки, експлуатують об'єкти інтелектуальної власності, залучають бізнес-ангелів, залучають іноземних дослідників чи фінансування іноземних транснаціональних корпорацій.

Натомість в Україні при низькій частці урядового фінансування науково-дослідної роботи взагалі, стимулювання інноваційної діяльності бізнесу майже не здійснюється (0,7% загального обсягу фінансування [4, с.151]). Нерозвиненість фондового ринку стоїть на заваді ризик-фінансування та акціонерного фінансування. Однак розширення податкових преференцій, стимулювання діяльності бізнес-ангелів, надання інноваційних ваучерів можуть дати потужний поштовх для розвитку інновацій.

1. *Government financing of business R&D and innovation. In: OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2016/government-financing-of-business-r-amp-d-and-innovation_sti_in_outlook-2016-23-en#.WPe5PGnyjIU#page1.*

2. *OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2016. – Paris: OECD Publishing, 2016. – 196 p. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-science-technology-and-innovation-outlook-2016_sti_in_outlook-2016-en.*

3. *Measuring Tax Support for R&D and Innovation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/sti/Direct-govfund.xls>.*

4. *Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 257 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.*

КРАУДФАНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ

©Самолук Н.М., 2017

Активізація інноваційної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки пов'язана передусім з пошуком джерел і форм інвестування, які мають забезпечити баланс між інноваційними витратами та фінансовими можливостями. Вирішення проблем інноваційного розвитку потребує новітніх заходів щодо залучення фінансових ресурсів. У західних країнах успішно працюють фінансові механізми, які могли б стати ключем до вирішення фінансових проблем в Україні, до них можна віднести краудфандинг.

Складний термін «краудфандинг» утворений із двох англійських слів – crowd (натопк, юрба, маса) і funding (фінансування). Дослівно це масове фінансування, а за змістом – співфінансування.

Є безліч авторських трактувань категорії «краудфандинг». Серед них можна виділити визначення краудфандингу як процесу, співпраці, відкритого конкурсу, розподілу завдань, інструменту активізації діяльності та форми відносин.

Якщо зважати на те, що термін «краудфандинг» у буквальному розумінні означає фінансування, то вважаємо доречним визначити його як діяльність юридичних, фізичних осіб або держави, спрямована на фінансування проекту задля досягнення цільових орієнтирів (фізичних та юридичних осіб, підприємств та галузей, міст та регіонів, країни) за участі значної кількості осіб [1]. Тобто, краудфандинг є механізмом залучення фінансування від широких мас з метою реалізації культурних, соціальних, комерційних, політичних, екологічних та особистісних проектів. У своїй більшості, фінансування спирається на невеликі внески, здійснені великою масою людей. При цьому дуже активно використовується мережа Інтернет, а посередником є краудфандингова компанія, яка здійснює усі необхідні організаційно-контрольні функції.

Можна виділити такі риси інтернет-краудфандингу, що роблять його ефективним інноваційним способом фінансування проектів [2].

1. Краудфандингова платформа має певні переваги порівняно з економічними агентами, що традиційно виділяють та розподіляють кошти за напрямками витрат, і поєднує дві функції – як акумуляцію коштів, так і визначення напрямків витрат.

2. Використання краудсорсингових технологій дозволяє виробляти і комерційні блага, і так звані локальні суспільні блага, виробленням яких у традиційно займалася лише держава.

3. Відбувається зниження витрат на організацію фінансування проектів завдяки меншій кількості посередників - лише краудфандингова платформа та банк, що обслуговує вклади.

4. Краудфандинг масово залучає інвесторів, звертаючись не лише до економічних мотивів, а й до спільних соціальних інтересів.

5. Колективні способи фінансування проектів розширюють перелік способів традиційного інвестування. Підтвердженням цього є те, президент США Б. Обама в квітні 2012 р. підписав JOBS – закон, відповідно до якого стартап-компанії можуть залучати до 1 млн. дол. США за допомоги краудфандингу без відповідної емісії цінних паперів.

6. Краудфандингова схема фінансування має істотні переваги для інвестування інноваційних проектів, оскільки знімає ряд істотних обмежень традиційних способів фінансування.

Краудфандинг доволі новий механізм залучення коштів, який з'явився менше десяти років тому і використовувався поодинокими особами для збору коштів через Інтернет на реалізацію культурних проектів. Перші професійні краудфандингові компанії Kickstarter і IndieGoGo були створені тільки в 2008-2009 роках, хоча сьогодні таких компаній вже десятки.

Світовий ринок краудфандингу активно розвивається, особливо, починаючи з 2013 року. Якщо ще у 2012 році його обсяг становив 2,7 млрд. дол. США, то в 2013 році він зріс до 6,1 млрд. дол., а в 2015 році – аж до 34,4 млрд. дол. США. При цьому, за прогнозами Світового банку до 2025 року обсяг даного ринку у світі досягне 96 млрд. дол. США [3].

На сьогодні український ринок краудфандингу лише розпочинає розвиватися і тому його ресурсів достатньо лише для задоволення дрібних потреб малого бізнесу. Зібрати кошти на реалізацію великого інноваційного проекту, стартапу з продуктом, який буде орієнтовано на іноземний ринок на українських платформах практично неможливо. Таким проектам доводиться користуватися послугами іноземних краудфандингових компаній. Але при цьому вітчизняні підприємці зустрічаються з рядом перешкод, які умовно можна розділити на дві групи [3]:

- територіально-організаційні (більшість краудфандингових компаній працюють лише з підприємцями із Західної Європи, Північної Америки та Австралії, інші вимагають відкрити рахунок у певних американських чи європейських банках)
- культурні (мовний бар'єр, культурні розбіжності та специфіка сприйняття інформації зарубіжної аудиторії).

Але при наявності потенційно цікавого проекту варто сконцентруватися на подоланні зазначених перешкод, бо можливості зібрати заявлені, для реалізації проекту, кошти на зарубіжних платформах значно вищі. На даний час українці активно долучились до краудфандингових технологій презентації своїх ідей та збору коштів як шляхом використання вітчизняних та іноземних краудфандингових веб-сайтів. До проектів, які набули досить широкої популярності в світі та зібрали необхідні кошти, можна віднести наступні [4]:

- проект виробництва «розумного» світлодіодного дисплею LaMetric української компанії SmartAtoms - зібрав на сайті Kickstarter близько 258 тис. дол. США;
- проект Олександра Нескіна Petcube (робот для ігор з домашніми тваринами) - зібрав на Kickstarter близько 250 тис. дол. США;
- проект Владислава Тисленко спалах для смартфонів iBlazr, для якого було заявлено для збору суму 58 тис. дол. США, а зібрано - 152 тис. дол. США.

Основні чинники, які на даний час заважають широкому розповсюдженню краудфандингу в Україні можна поділити на [5]:

- 1) суб'єктивні (схильності інвесторів, генерація ідей, незрозумілість ідей для інвесторів);
- 2) об'єктивні (відсутність спеціального законодавства, обмеженість можливостей легкого та швидкого способу переведення грошей, недостатній захист інтелектуальної власності, низький рівень довіри у суспільстві).

Отже, в Україні питання інвестування в інноваційні проекти є достатньо проблематичним, оскільки отримання бюджетних коштів практично неможливо, кредитування обмежене, основна маса зацікавлених інвесторів бачать лише власну вигоду і швидко починають диктувати свої умови. Однак, краудфандинг дає можливість уникнути таких проблем, являючись ефективною формою підтримки авторів цікавих ідей на початковій стадії розвитку, можливістю їх виживання та успішної діяльності в майбутньому.

1.Климко Т.Ю. Оподаткування суб'єктів краудфандингової діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Т. Ю. Климко, В.О. Огородник // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://global-national.in.ua/vipusk-3-2015/495-klimko-t-yu-ogorodnik-v-opodatkuvannya-sub-ektiv-kraudfandingovoji-diyalnosti-v-ukrajini>.

2. Петрушенко Ю.М. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів соціально-економічного розвитку / Ю.М. Петрушенко, О.В. Дудкін // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2014. - № 1. - С. 172-182.

3. Васильєв О.В. Краудфандинг - сучасний інструмент фінансування розвитку інтелектуального капіталу / О. В. Васильєв, С.С. Матющенко // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 18. - С. 36-40.547.

4. 10 самых перспективных украинских стартапов [Электронный ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ain.ua/2014/01/14/507167>.

5. Іващенко А. І. Перспективи розвитку краудфандингу в Україні як інструменту залучення коштів для підприємств малого та середнього бізнесу / А.І. Іващенко, Є.А. Поліщук, О.М. Діба // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 21. - С. 34-39.588

КЛАСТЕРИ ЯК РУШІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ

©Совершенна І.О., Кравченко К.І.

Перехід на нову парадигму економічного зростання, що спостерігається в Україні в останні роки під впливом значних змін в науці і технологіях, в умовах затяжної кризи, суперечливих процесів економічної інтернаціоналізації, всеохоплюючої глобалізації та регіональної інтеграції вимагає від країни кардинальної модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності.

Одним із інструментів модернізації і розвитку економіки, підвищення конкурентоспроможності підприємств, на наш погляд, може бути кластерна модель співробітництва підприємств.

Вперше визначення географічного (територіального) кластера зустрічається в західній літературі 70-х - 80-х років ХХ ст. і, по суті, означає, що склався підринок (submarket), який формується на основі певної транспортної доступності (наприклад, зон охоплення - catchment area), на основі вартості житлової / комерційної нерухомості та інших характеристик.

Уявляється цікавим проаналізувати світовий і вітчизняний досвід і ефект кластерної співпраці підприємств та визначити її вплив на економіку міст і регіонів.

Поняття «кластер» було введено у науковий оборот професором Гарвардської школи бізнесу Майклом Портером у 90-х роках ХХ ст. (Porter, 1990) [1]. За визначенням М. Портера, «кластер – це група географічно сусідніх взаємопов'язаних компаній і пов'язаних із ними організацій, що діють у певній сфері, характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнюючих один одного» [1]. Сучасні дослідники визначають територіальні кластери, як різновид мережевої організаційної форми.

Інтерес до кластерів у світі постійно зростає, оскільки в умовах ринкового господарства вони стали дієвою силою розвитку компаній-учасників і цілих регіонів, за що їх підтримує місцева влада.

Всі країни Європи мають свої національні програми кластеризації. У країнах ЄС реалізуються рішення Лісабонського Саміту 2000 р. про повсюдне впровадження програм розвитку Регіональних Інноваційних систем, заснованих на кластерній моделі співробітництва.

Прикладом формування унікального високотехнологічного кластера для всього світу є виникнення Силіконової Долини поблизу Stanford університету завдяки історично сформованому в США зв'язку університетів і бізнесу.

Зарубіжними відомими прикладами кластерів є також автомобільний кластер у м. Детройт (США), аерокосмічний кластер Боїнг у м. Сіетл (США), кластер з виробництва килимів у м. Датон (США), Центр діамантів у м. Антверпен (Бельгія), виноробний кластер Бордо (Франція) і т.ін.

Прикладами кластерів в Україні є ІТ-кластер Cluster bit в Чернівцях, Organic Cluster (Кластер органічного сільського господарства), Туристичний кластер Львова, кластер «Нові продукти харчування» (Київська обл.) та ін.

Початком реалізації програми інноваційного розвитку кластерів можна вважати рішення Київської міськради про затвердження плану території комплексної забудови українського аналога російського технопарку «Сколково» під назвою Bionic Hill. До 2020 р. на території площею 147 га під Києвом поблизу смт. Коцюбинське заплановано звести 900 тис.кв.м нерухомості. Очікується, що місто-сад, з усіх боків оточене лісом, прихистить 35 тис. працівників, третина з яких житиме там. У Bionic Hill повинні розміститися офіси українських і міжнародних ІТ-компаній, науково-дослідні центри, інженерний ВНЗ та інфраструктура для відпочинку. Нажаль, з причини складної економічної ситуації в країні проект поки що заморожений.

У цілому кластери стали значним явищем в економічній політиці по всьому світу, в Україні до кластерів як механізму регіонального розвитку також проявляється значний інтерес.

Як показують дослідження, кластер як стійке партнерство взаємопов'язаних підприємств, організацій та окремих осіб може мати потенціал, який перевищує просту суму потенціалів окремих

складових. Це прирощення виникає як результат співпраці й ефективного використання можливостей партнерів у тривалому періоді, поєднання кооперації та конкуренції. Фактично можна говорити про певний синергетичний ефект кластерів [2].

На думку вітчизняних учасників кластерів, кластер – це щось більше, ніж група компаній, це, перш за все, різноманітні можливості для зростання свого бізнесу і себе, спільної комунікації як між собою, так і з зовнішнім світом, владою та навчальними закладами, можливість отримати нові знання та навички і т.ін.

Як говорять результати досліджень, компанія в кластері автоматично має більш вигідну позицію, ніж бізнес-одинак. Кластери дають можливість:

- посилювати процеси спеціалізації і поділу праці між учасниками;
- ширше залучати клієнтуру, створюючи тісну взаємодію виробників і споживачів послуг;
- знижувати вартість одиниці послуги і продукції, яка виробляється і реалізується на основі спільної діяльності;
- посилювати потоки ідей і інформації між учасниками;
- підвищувати інноваційність виробництва послуг;
- ефективніше використовувати місцеві природні ресурси;
- створювати здоровий соціальний капітал, забезпечувати баланс ринкової ефективності і соціальної гармонії.

Дослідження інноваційних кластерів в Україні показали, що до основних умов створення синергетичного ефекту також слід віднести:

- вільне пересування інновацій у кластері;
- приріст грошового потоку за рахунок ефекту спільної діяльності підприємств, що входять у кластер;
- спільне використання інфраструктурних об'єктів;
- зниження витрат здійснення бізнес-документарних та інформаційних операцій.

Отже, кластери підвищують конкурентоспроможність цілих галузей і регіонів, і тому в умовах слабкої економіки є дієвим способом для малих підприємств конкурувати на внутрішньому ринку з великими і виходити на зовнішні ринки.

Проблема підвищення рентабельності української економіки, підвищення рівня інноваційності існуючих підприємств може бути вирішена шляхом реалізації програми кластеризації економіки України.

1. Портер М. Конкуренція / М. Портер ; перев. з англ. – М. : Изд. дом «Вільямс», 2005. – 608с.

2. Ансофф І. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб : Питер-Прес, 2009. – 342с.

3. Федулова Л.І. Організаційно-інституційні передумови формування технологічних кластерів як точок росту економіки України / Л.І. Федулова // Наука та інновації. – 2011. – №2. – С. 25-34.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ З УРАХУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНОГО ДОСВІДУ РОЗВИНУТИХ КРАЇН

© О.А. Темченко, М.Д. Костішин, 2017

Сучасний рівень української економіки характеризується наявністю кризових явищ та значною кількістю застарілих технологій та збиткових виробництв. Такий стан речей стимулює усі галузі національного господарства до пошуку якісних шляхів подальшого розвитку, одним з яких є активізація інноваційної діяльності. В умовах глобалізації економічних зв'язків, поглиблення економічної інтеграції пріоритетного значення набуває створення і удосконалення інноваційної інфраструктури. На жаль зараз в Україні ще не створено налагодженої системи управління інноваційними процесами, не сформовані центри трансферу технологій, майже не діють венчурні фонди, держава не підтримує належним чином наукову та винахідницьку діяльність. Аналіз особливостей розвитку багатьох країн світу показує, що саме розвинута інноваційна інфраструктура забезпечує фінансування інноваційних процесів, формування конкурентного середовища в інноваційному секторі економіки, розвиток і підтримку інноваційного підприємництва, мотивацію економічних суб'єктів до інновацій, захист прав інтелектуальної власності, індивідуальний підхід до інноваційних фірм та інноваційних проектів промислових підприємств, відтворення інноваційного процесу (інноваційний конвеєр) [1, с. 19].

Важливу роль набувають питання започаткування власної справи, залучення інвесторів та виходом на нові ринки. Для вирішення зазначених проблем необхідно створювати і розвивати вітчизняні бізнес-інкубатори, які зараз нарощують свій потенціал діяльності з урахуванням інноваційного досвіду розвинутих країн.

Так у Сполучених Штатах Америки програми підтримки бізнес-інкубаторів є в основному ініціативою місцевих органів влади, вони проводять дослідження, на основі яких відправляють рекомендації у федеральні органи, опираючись на які виділяються позички і гранти. Федеральна підтримка, як правило, обмежується відшкодуванням витрат на будівництво. На даний момент 70% американських бізнес-інкубаторів отримують державні субсидії. Владою Сполучених Штатів Америки підраховано, що кожен долар, вкладений у бізнес-інкубатор, приносить чотири долари дев'яносто шість центів у вигляді податків до бюджетів різних рівнів.

У Китаї розроблена спеціальна національна програма для бізнес-інкубаторів China Torch Program. Програма характеризується розгалуженістю бізнес-інкубаторів по всій країні, та значною підтримкою з боку держави. Програма розвитку інкубаторів була включена в десятий п'ятирічний план економічного розвитку Китаю. Уряд і місцева влада сформували законодавчу базу для роботи бізнес-інкубаторів. Для управління та координації програми був створений спеціальний інститут – Torch Program Office, який для просування і стандартизації розвитку бізнес-інкубаторів ще в листопаді 1994 року розробив Коментарі по технологічним бізнес-інкубаторам [2, с. 377-380]. В цілому вже у 2001 році загальна сума прямих інвестицій в інкубатори в рамках програми China Torch Program склала понад 70 млн. юанів. Крім того, програма не виключає можливості грошової підтримки бізнес-інкубаторів на рівні місцевих органів влади, оскільки велика кількість інкубаторів національного рівня належать саме їм [2, с. 380-383].

У Фінляндії наявність значної кількості бізнес-інкубаторів забезпечила стабільне економічне зростання країни, а самі бізнес-інкубатори стали, з одного боку, ефективним механізмом створення нових промислових підприємств, а з іншого – одним з ключових центрів консолідації зусиль різних суб'єктів (підприємств, науково-дослідних університетів тощо) для активізації інноваційної діяльності.

Шведський досвід демонструє бізнес-інкубатори як ефективний інструмент розвитку бізнес-середовища промислових підприємств, місце генерування і впровадження інноваційних ідей на базі великих компаній [3, с. 61].

Особливостями німецької моделі створення і функціонування бізнес-інкубаторів є, по-перше, висока якість підготовки підприємців-новачків (зокрема, лише 5% підприємств, «вирощених» у бізнес-інкубаторах, банкрутують), і, по-друге, переорієнтація бізнес-інкубаторів з інноваційної сфери на сферу підтримки малого і середнього підприємництва. Друга особливість пов'язана з тим, що в Німеччині бізнес-інкубатори розглядають насамперед як інструмент прискорення регіонального соціально-економічного розвитку [4, с. 180].

Яскравим прикладом для наслідування є бізнес-інкубатори Ізраїлю, де співробітництво проводиться приблизно на таких умовах: підприємець складає бізнес-план з бюджетом близько 500 тисяч доларів США, на 85% цієї суми держава дає "м'який займ", решту 15% вкладають приватні інвестори. При цьому до 60 % доходу підприємець забирає собі, а до 10 відсотків отримують його співробітники, все інше у підсумку ділять між собою бізнес-інкубатор та приватні інвестори. Отже, аналіз діяльності закордонних бізнес-інкубаторів засвідчив, що вони стали невід'ємною частиною інноваційної інфраструктури, дієвим механізмом розвитку підприємництва та економіки розвинутих країн в цілому. На жаль, в теперішній час бізнес-інкубатори в Україні в силу об'єктивних підстав не достатньо розвинуті та мають обмежені можливості в основному через відсутність належної державної підтримки з фінансової точки зору, однак опираючись на закордонний досвід, цю ситуацію можна позитивно змінити шляхом, насамперед, розробки і впровадження пріоритетних програм інноваційного розвитку держави навіть в умовах невизначеності та економічної нестабільності.

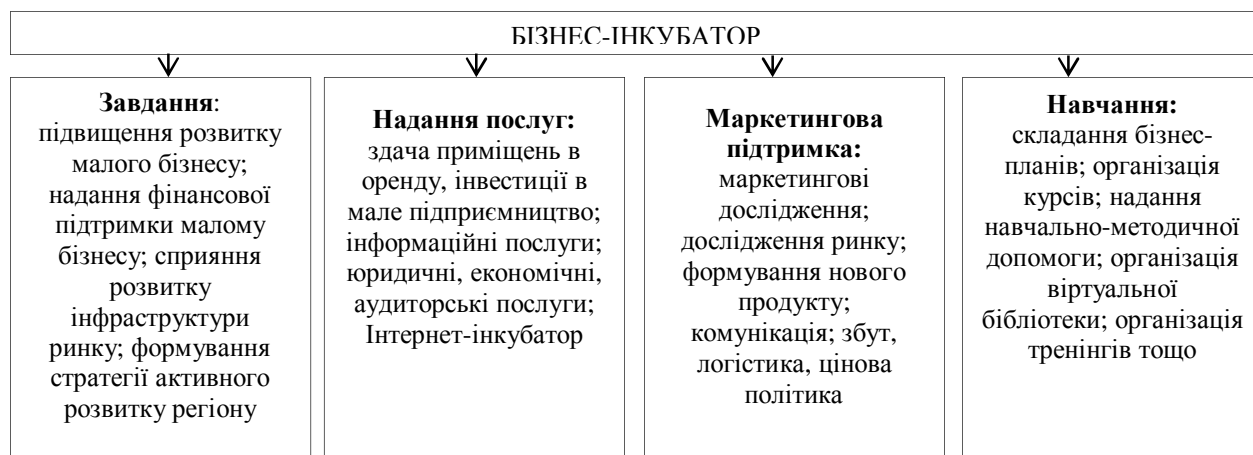

Рис. 1 Типова модель бізнес-інкубатора [3, с. 63]

1. Прозоров В.В. Удосконалення інноваційної інфраструктури України в умовах глобалізації 2005 года: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.05.01 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / В.В. Прозоров – Донецьк, 2005. – 19 с.

2. Антоненко М.С. Важливість бізнес-інкубаторів в регіональній політиці Німеччини / М.С. Антоненко // Інформаційне суспільство. - № 2. – 2006. – С. 377-383.

3. Богашова Н.В. Бізнес-інкубатори: світовий й вітчизняний досвід створення і функціонування / Н. В. Богашова. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – №11. – С. 61–63.

4. Шевчук Л.Т. Світовий і вітчизняний досвід створення і функціонування бізнес-інкубаторів / Л.Т. Шевчук, А.В. Колодійчук. // Регіональна економіка. – 2013. – С. 180.

ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

©Тимечко І.Р., 2017

Євро регіон становить одну з організаційних форм транскордонного співробітництва, де у межах своєї компетенції та за згодою центральних державних органів – на базі спеціальних розширених повноважень на міжнародне співробітництво – органи місцевого самоврядування та відповідні органи влади мають можливість розробляти спеціальні комплексні програми економічної, культурної та гуманітарної взаємодії, реалізувати конкретні транскордонні економічні проекти, вирішувати проблеми зайнятості, інфраструктури, екології.

В Європейському Союзі практика функціонування євро регіонів показала свою ефективність у справі ліквідації бар'єрів для вільного руху людей, товарів, послуг, капіталів.

На євро регіон покладаються завдання: організація та координація дій, що сприяють співробітництву між членами євро регіону в галузях економіки, науки, екології, культури та освіти; надання допомоги у розробці конкретних проектів транскордонного співробітництва, що становлять взаємний інтерес; сприяння розвитку добросусідських відносин між країнами-членами євро регіону; визначення потенційних галузей багатостороннього співробітництва; виконання функцій сполучної ланки та сприяння співробітництву членів євро регіону з міжнародними організаціями, установами та агентствами.

Як правило, керівними органами євро регіонів є Рада, Президія та Секретаріат, які виконують координаційні, дорадчі і представницькі функції, що пов'язані з реалізацією цілей і завдань євро регіонів. Для вирішення визначених завдань Радою, також, можуть створюватись постійні робочі групи.

Рада Євро регіону є вищим органом та має наступні повноваження: обирає та звільняє президента та віцепрезидентів та контрольно-ревізійну комісію, затверджує угоду, статут та зміни до них, щорічну програму діяльності євро регіону, бюджет та щорічний фінансовий звіт, щорічний звіт контрольно-ревізійної комісії, приймає рішення про припинення діяльності євро регіонів, прийняття та виключення членів і надання або позбавлення статусу спостерігача, створення національних представництв євро регіону, розмір та порядок сплати членських внесків, організаційну структуру та кількість співробітників.

Президія здійснює робочі, координаційні та представницькі функції у період між засіданнями Ради. До компетенції Ради відноситься представлення євро регіону на міжнародній арені, виконання рішень Ради євро регіону, управління Секретаріатом, скликання робочих груп, внесення змін до статуту та вирішення інших питань, визначених статутом.

Секретаріат євро регіону є виконавчим та адміністративним органом. До його обов'язків входить підготовка та подання на розгляд Ради проектів рішень, що стосуються спільних дій в рамках прикордонного співробітництва, підготовка засідань Ради, координація діяльності робочих груп, виконання інших функцій, пов'язаних з управлінням та фінансуванням діяльності євро регіону.

Контрольно-ревізійна комісія перевіряє правильність документів, що готуються органами євро регіону та правильність матеріальної та фінансової діяльності. Вона здійснює контроль за фінансовою діяльністю, перевіряє вимоги до кворуму та голосування під час засідання Ради, готує звіти та надіє їх Раді, виконує будь-які інші функції, передбачені Статутом або визначені Радою.

Для досягнення своїх цілей євро регіони використовують наступні джерела фінансування: членські внески, подарунки, пожертви та інші необов'язкові або добровільні внески, спонсорство, кошти міжнародної технічної допомоги, гранти та інші джерела фінансування, не заборонені законодавством.

Основною ідеєю єврорегіонів є їхня функція як організаційної платформи для добровільної співпраці міст, громад та інституцій в прикордонному просторі держав. Ця ідея ще не повністю реалізується в Україні, тобто кількість членів, представлених у єврорегіонах за участю областей України значно відрізняється від інших єврорегіонів. Це свідчить про невисоку активність територіальних органів управління у транскордонній співпраці, і це має стати основним напрямом регіональної політики транскордонного співробітництва України.

Вже сам генезис єврорегіонів, які формувались на основі об'єднання крупних регіонів (з українського боку – областей, а не районів чи сільських громад), ніс у собі першопричину їхньої майбутньої неефективності: великі територіальні об'єднання не є достатньо простими в управлінні та не підвладні своєчасній реструктуризації в умовах стрімких змін глобального геополітичного середовища. Так, після розширення ЄС у 2004 році, єврорегіони за участю України, які і до цього були мало ефективними, цілковито перестали відігравати ту роль, яка відводилась їм в інтеграційних процесах на сході континенту. Адже одна справа – виконувати завдання, пов'язані з вирішенням проблем депресивних прикордонних регіонів на постсоціалістичному просторі в умовах переходу до ринкових умов господарювання, а зовсім інша – виконувати роль “транскордонного моста між Євросоюзом та сусідніми із ним державами.

Як наслідок, у своєму нинішньому вигляді ті єврорегіони, до яких входять українські області, є цілком анахронічним утворенням, яке потребує кардинальної реорганізації.

На кордонах України та сусідніх з нею держав функціонують єврорегіони: «Буг» (Україна, Польща, Білорусь), «Карпатський єврорегіон» (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія), «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія), «Верхній Прут» (Україна, Молдова, Румунія), «Дніпро» (Україна, Росія, Білорусь) та «Слобожанщина» (Україна, Росія), “Ярославна” (Україна, Росія), “Донбас” (Україна, Росія) та «Чорне море».

ШЛЯХИ ЗАСТОСУВАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОСТІ УКРАЇНИ

©Чаплигіна Д.В., 2017

У XXI столітті вирішальну роль в успішності держав грають не території або сировина, а здатність генерувати нові знання і ефективно їх застосовувати. Метою дослідження є з'ясувати, якою мірою Україна інноваційна і як використовувати інноваційний досвід країн світу.

На мою думку, поняття «інновація» та «конкурентоспроможність» мають прямий зв'язок – чим вище ступінь розвитку інновацій, тим вище конкурентоспроможність економіки: система здатна виробляти продукцію нової якості, більш затребувану, з меншими витратами. Україна в цьому питанні суттєво відстає від топ-держав. Тим не менш, Україна володіє інноваційним потенціалом:

Таблиця 1

Місце України в глобальних рейтингах

Глобальний інноваційний рейтинг Bloomberg, 2016	Глобальний індекс інноваційності міст, 2014-2015
Країна-лідер з інноваційного розвитку: 42 місце з 50; населення з вищою освітою: 6 місце у світі; патентна активність: 17 місце у світі; технологічні можливості промисловості: 34 місце у світі.	Київ, Львів та Одеса увійшли в другу сотню найбільш інноваційних міст світу на ряду з такими світовими столицями інновацій, як Дублін, Таллінн, Зальцбург, Делі (група №3, NODE). Міста цієї групи володіють певним потенціалом конкурентоспроможності, мають реальний шанс значно підвищити свій інноваційний рейтинг. Харків, Сімферополь, Запоріжжя, Донецьк, Севастополь, Дніпро входять в групу №4 (INFLUENCER). Характеризуються концентрацією потенціалу конкурентоспроможності в деяких сегментах, однак ця концентрація має нестійкий і розбалансований характер.

Джерело: [1]

Провідні країни світу навчилися ефективно створювати і впроваджувати інновації, оновлювати своє виробництво. Показовий приклад Ізраїлю, який за 20 років увійшов у топ-20 інноваційних економік при відсутності природних ресурсів, у складних кліматичних і військово-політичних умовах. На заваді інноваційності України стоять:

- неефективна політика держави, шаблонне мислення, відсутність сучасної інноваційної філософії;
- відсутність ефективної інноваційної інфраструктури;
- витік мізків;
- недооцінка ролі інтелектуальної власності.

Досвід Фінляндії. Всі університети в цій країні мають статус дослідницьких. З 2010р. їм надано пільги на ввезення устаткування і можливість отримати у власність нерухоме майно, що закріплена повна фінансова та дослідницька автономність вузів. Потужним інструментом стимулювання інновацій виступає також Агентство по фінансуванню технологій та інновацій Фінляндії TEKES, що координує політику у сфері НДДКР та інновацій шляхом планування фінансових витрат. Щорічний бюджет TEKES становить майже 600 млн євро. Близько 40% цих коштів виділяється університетам, а 60% — приватним компаніям. Виділення коштів відбувається на конкурсній основі на умовах співфінансування, коли заявник самостійно інвестує в реалізацію проекту від 25% до 60% коштів. Основний критерій відбору — ефективність проекту. [2]

Досвід Франції. Надається пряма фінансова підтримка у вигляді безвідсоткової позики строком до п'яти-шести років, який підлягає поверненню тільки у випадку успішного виконання проекту. За оцінками фахівців ANVA, в середньому від 40% до 50% наданих агентством кредитів повертаються. Як метод непрямой підтримки застосовується податкова знижка у розмірі 50%, яка визначається з урахуванням досягнутого компанією збільшення витрат на НДДКР порівняно з рівнем базового року

або середнього за певний період. Також діють «податкові канікули» для новостворених малих і середніх науково-дослідних фірм, зі зменшенням в перші п'ять років їх Діяльності на 50% від суми сплачуваного ними прибуткового податку. Нові компанії в наукомісткому секторі виробництва, витрати на наукові дослідження і розробки яких перевищують 15% від обороту, звільняються від податків на вісім років. [2]

Досвід Ізраїлю. В Ізраїлі інноваційний бізнес стимулюється наданням фінансових грантів, податкових пільг і права на прискорену амортизацію. Розміри державного гранту розраховуються як частка у витратах на освоєння території під зводяться виробничі будівлі та інвестиції в основний капітал (включно з будівництвом і монтажем). Інноваційні підприємства також отримують податкові пільги на сім років, починаючи з першого року, коли підприємство отримує оподатковуваний дохід. [2]

Досвід Німеччини. Податкові пільги поділяються на три основні різновиди: спеціальні норми амортизаційних відрахувань, створення резервів обкладається податками прибутку та інвестиційні надбавки, які виплачуються податковими відомствами. Високотехнологічний фонд High-Tech Grunderfonds інвестує в нові високотехнологічні компанії, що демонструє багатообіцяючі результати досліджень і планують впровадити їх у виробництво. Програма EXIST Міністерства економіки і технологій надає допомогу в дослідженнях напрямів «Культура підприємництва», «Гранти на стартапи», «Трансфер досліджень». [2]

Досвід Китаю. У Китаї держава стимулює участь фірм (незалежно від форм їх власності) у розвитку технопарків. Підприємства, що працюють в технопарку, сплачують податок на прибуток у розмірі 15% від встановленої ставки, а фірми, 70% продукції яких йде на експорт, — 10%. Новостворені підприємства звільняються від сплати податків на два роки з моменту реєстрації. Фірми звільняються від експортних податків при реалізації продукції на зовнішні ринки. Місцеві адміністрації на рівні провінцій, міст, повітів також встановлюють додаткові пільги з метою заохочення і залучення інвесторів. [2]

Аналіз світового досвіду свідчить, що в основі інноваційного стрибка більшості країн-лідерів сучасної економіки лежать досить прості і не дуже витратні, з точки зору фінансів, рішення. **Головний фактор успіху** — систематичність і безперервність кроків, спрямованих на стимулювання інновацій: [3]

1) створити сприятливі базові макроумови - фундамент для будь-якого економічного розвитку (верховенство права, викорінення корупції, посилення енергоефективності);

2) поліпшити якість технічної освіти, популяризувати науку і техніку серед молоді, повернути моду на знання, пропонувати молодим науковцям ріст, щоб завадити витоків місків;

3) широко впроваджувати механізми приватного і державного співробітництва (багато країн починали свій шлях до інновацій через залучення великих інноваційних компаній і створення тисяч робочих місць в інноваційній сфері);

4) створити модель організації взаємодії по лінії наука – виробництво, адже те, що сьогодні вважається інновацією, завтра перетворюється у звичайне серійне виробництво;

5) змінити спосіб мислення не лише у керівників підприємств, власників малого та середнього бізнесу, але і у винахідників, науковців, студентів і багатьох стартапів;

6) забезпечити широкий нетворкінг, інтенсивний обмін інформацією та доступ до міжнародних ринків, мультинаціональним корпораціям та інновацій міжнародних кластерів – таким як Силіконова долина;

7) впровадити ІТ-рішення в усі без винятку сфери – від агро до аеро; інтенсифікувати як розробку, так і впровадження ІТ-продуктів у всі сфери економіки. Благо, в цьому напрямку Україна займає одне з провідних місць у світі.

Шлях до процвітання лежить через зростання економіки, зростання економіки залежить від конкурентоспроможності продукції, конкурентоспроможність продукції залежить від інновацій, а інновації залежать від кожного з нас.

1. *Global Smart Innovation Open Annual Settlement/MUKAM Global Innovation Rating [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>*

2. *Шахмаєв О.С. Аналіз інноваційної політики розвитку країн / О.С. Шахмаєв // Креативна економіка. – 2012. – № 6. – С. 65–69.*

3. *Основні складові стратегії економічного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippo.org.ua/>*

ОБ'ЄДНАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК СКЛАДОВА ІНФРАСТРУКТУРИ СЕРЕДОВИЩА ЇХНЬОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

© Ю.Ю. Чебан, Л.А. Козаченко, 2017

Інфраструктурні формування, які діють сьогодні, не можуть належним чином задовольнити потребу фермерських господарств для забезпечення одного з пріоритетів державної аграрної політики, а саме – створення рівних умов для функціонування різних організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі та удосконалення державної підтримки розвитку підприємництва з метою вирішення зайнятості сільського населення. Ретроспективний аналіз діяльності кооперативного руху за участі фермерських господарств, на який покладалися основні сподівання щодо колективного ведення та обслуговування виробничої діяльності фермерів, а також їх особисте ставлення до такого типу діяльності, з одного боку, та менталітет українських фермерів, з другого, – вимагають пошуку більш нових, нетрадиційних, враховуючи наявні матеріально-технічні та фінансові ресурси фермерських господарств, практично можливих до впровадження шляхів вирішення вищезазначених проблемних питань.

Ми визначили поняття, особливості, переваги та можливості формування, а також перспективи розвитку такої складової інфраструктури середовища, в якому функціонують фермерські господарства, як комерційна група фермерських господарств. Таким чином, у нашому дослідженні комерційна група фермерських господарств – це об'єднання фермерських господарств, які входять до асоціації фермерських господарств адміністративного району, метою якої є чітко визначена профільна діяльність. У цьому випадку профільна діяльність – це діяльність, спрямована на налагодження взаємозв'язків з постачальниками і покупцями для досягнення конкретної мети – покращення системи матеріально-технічного забезпечення, пошуку більш вигідних каналів збуту тощо. Комерційні групи фермерських господарств можуть бути: виробничими; такими, що займаються постачанням матеріалів; займаються постачанням та забезпеченням технічними засобами; сервісними; маркетинговими; створеними зі спеціальною метою.

Маючи однотипні, вихідні спільні риси з кооперативом комерційна група фермерських господарств має низку переваг. Так, функціонування на комерційній основі, де фінансові вигоди групи перебувають у прямій залежності від обсягу діяльності, наприклад від обсягу продукції, яку реалізують через групу, а доходи групи складаються переважно з відрахування фіксованої частини виручки, і мають бути достатніми для покриття витрат групи та накопичення коштів для інвестицій.

Може бути створена як товариство з обмеженою відповідальністю, кооператив, асоціація, або на базі районної чи обласної асоціації фермерських господарств. Відсутня обов'язковість спільного володіння чи використання майна, яке також має зазначитися у договорі за згодою членів групи. Може бути створена 2-3 фермерами. Профільний напрям має скоординувати діяльність в одному колі і забезпечити більшу ефективність функціонування.

На шляху створення та забезпечення належного функціонування досліджуваних об'єднань виникають певні труднощі, зумовлені як зовнішніми (неконтрольованими суб'єктами господарювання), так і внутрішніми (контрольованими суб'єктами господарювання) факторами, напрями подолання яких можуть бути використані і для кооперативів, і для фермерських комерційних груп. Соціальні переваги - Запроваджується діяльність колективу, об'єднаного спільними проблемами, спільною метою, пропорційним, відносно обсягів реалізованої через групу продукції, розподілом витрат, доходів та ризиків. Економічні переваги - одержання більшого доходу від реалізації продукції та приросту прибутку на одиницю площі угідь, які можуть бути спрямовані на розвиток МТБ. Екологічні переваги - підвищення якості виробленої сільськогосподарської продукції шляхом її доробки та забезпечення належного процесу зберігання. Технологічні переваги - набуває відповідного рівня технологічний процес доведення виробленої продукції до стану, який дозволяє забезпечити відповідну ціну реалізації. Інституціональні переваги - створення та

забезпечення умов нормального функціонування нового елементу інфраструктури фермерських господарств для розвитку їхньої діяльності.

Формування асоціацій є об'єктивним наслідком розвитку інтеграційних процесів і кооперативних зв'язків на базі традиційних господарських зв'язків та необхідності мінімізації ризиків.

На нашу думку, сучасні умови розвитку фермерських господарств і рівень ефективності формування й використання у них матеріально-технічної бази вимагають створення асоціацій для забезпечення фермерських господарств основними видами матеріальних ресурсів для здійснення процесу виробництва сільськогосподарської продукції та виконання всіх технологічних операцій і ефективності діяльності. В Україні до сільськогосподарських об'єднань входять чотири, одним з яких є Асоціація фермерів і землевласників України; до галузевих об'єднань – близько 36 організацій, до продуктових – об'єднань за видами продукції – жодного.

Для перетворення громадських об'єднань в ефективні об'єднання необхідно залучити до них первинних виробників сільськогосподарської продукції, постачальників основних матеріальних ресурсів, а також здійснити їх орієнтацію на надання інформаційних, маркетингових та постачальницьких послуг для мінімізації ризиків збільшення витрат на матеріально-технічне забезпечення. Такі об'єднання мають створюватися на засадах господарсько-державного та економічного партнерства й демократизації державного управління.

Створення асоціації вимагають наступні обставини виробничо-господарської діяльності фермерських господарств: намагання кожного з них використати у виробничій діяльності необхідного обсягу, належної якості та ціни матеріальних ресурсів; намагання зайняти відповідну ринкову нішу як повноправного учаснику ринкових процесів; наявність загальних інтересів в отриманні та зберіганні матеріальних ресурсів; можливість інформаційно-консультаційного забезпечення.

Особливе значення для потенційних учасників асоціації, тобто фермерів, є цінова політика матеріальних ресурсів, що забезпечує співробітництво постачальників, виробників та переробників. Цінова політика з урахуванням інфляційних процесів має бути спрямована на встановлення єдиних правил поведінки учасників на ринку постачання матеріальних ресурсів, сировини, сільськогосподарської продукції. Асоціація має змогу не лише впливати на формування агропромислової політики, а й перетворювати в життя її основні соціально-економічні напрями розвитку сільських територій.

Метою діяльності об'єднання може бути не лише постачання матеріальних ресурсів в межах відповідної цінової політики, що має мінімізувати ризики, а й сприяння фермерським господарствам у подальшому розвитку у контексті: зміцнення матеріально-технічної бази; участі в міжрегіональних, міжнародних зборах, семінарах, ярмарках, виставках, що сприяє веденню виробництва та розвитку господарств на інноваційній основі; підтримки технічної, технологічної, фінансової співпраці учасників об'єднання; впровадження нових технологій, розробок щодо використання матеріально-технічних ресурсів та виробництва сільськогосподарської продукції; розробки, видання та розповсюдження інформаційних та методичних матеріалів; пошуку та залучення інвесторів; надання консультаційної допомоги.

Одним з напрямів сталого розвитку фермерських господарств на інноваційній основі та підтвердженням необхідності і доцільності створення і функціонування об'єднань асоційованого типу є співпраця таких об'єднань з науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами аграрного профілю.

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПЛАТФОРМ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

© Чухрасва Н.М., 2017

Пріоритетним напрямком підвищення ефективності та конкурентоспроможності української економіки є створення і розвиток національних і регіональних інноваційних систем. Незадоволеність темпами впровадження різного роду інновацій в практику господарювання зумовила пошук нових організаційно-правових форм інноваційної діяльності. Протягом останнього десятиліття в країнах Євросоюзу йде активний пошук найкращих методів взаємодії науки, бізнесу і держави для створення і впровадження найбільш передових виробничих технологій в різних галузях економіки.

Технологічні інновації за сферою використання (технологічні, продуктові, стратегічні) та за характером проявлення (епохальні, радикальні, поліпшуючі, підривні, мікроінновації, псевдоінновації) можуть бути розглянуті з позиції їх відкритості до пошуку і використання зовнішніх ідей. У цьому сенсі вони поділяються на відкриті, змішані і закриті технологічні інновації.

Поняття відкритих інновацій було введено Г. Чесбро – професором Каліфорнійського університету США. Відкриті інновації - парадигма, згідно якої вважається можливість і спрямованість підприємств на використання як власних так і зовнішніх ідей, застосування «внутрішніх» і «зовнішніх» способів виходу на ринок зі своїми більш досконалішими технологіями [1, с.29].

За рахунок активного ліцензування прихильники відкритих інновацій створюють і розширюють ринки для результатів своїх наукових досліджень. І чим швидше здійснюється процес їх комерціалізації, тим швидше гравці ринку дізнаються про нові способи їх застосування, інтегруючи ці результати у вигляді сучасних технологій в нові додатки. Однак технологічні інновації відкритого типу ефективні не у всіх галузях промисловості. Електроенергетика, обробна промисловість, нафтогазова галузь - саме в цих галузях учасники дотримуються парадигми закритих інновацій, де інноваційний цикл замкнутий всередині компанії. Вони генерують власні ідеї, займаються їх самостійною розробкою і створенням на їх основі продукту, виходять з ним на ринок, займаються його поширенням, обслуговуванням, фінансуванням і підтримкою [1, с.29].

Незважаючи на скептичне ставлення представників промисловості, ідея відкритих галузевих технологічних інновацій отримала реалізацію в технологічних платформах (ТП). ТП є своєрідним джерелом безперервного потоку технологічних інновацій і відносно новим інструментом інноваційного розвитку для практики країн з перехідною економікою з можливістю природного розвитку інноваційних технологічних кластерів. Найбільшого поширення ідея створення ТП отримала в США і країнах Європи.

Спочатку термін «технологічні платформи» був запропонований Єврокомісією. Його мета - визначення тематичних напрямків, в рамках яких сформульовані або будуть сформульовані пріоритети ЄС. На виконання цих цілей передбачається виділення істотних обсягів фінансування для проведення досліджень, безпосередньо пов'язаних з їх практичною реалізацією підприємствами малого і середнього бізнесу та промисловістю.

Особливістю ТП є їх формування як результат потреб виробництва для досягнення цілей і стратегії сталого і ресурсно-оновленого розвитку сучасного суспільства.

Технологічні платформи в Європі (ЄТП) були створені на пайовій основі за рахунок об'єднання інтелектуальних і фінансових ресурсів ЄС та найбільших європейських промислових виробників з метою активізації наукових досліджень [2].

Основними завданнями ЄТП є: 1) пропаганда та просування ТП, їх цілей і завдань в Євроспільноті і структурах ЄС; 2) розробка Стратегічного Плану Досліджень - основний документ, в якому представлені характеристики проведених досліджень в рамках ТП; 3) розробка Плану Впровадження ТП.

Вперше в Європі технологічні платформи стали формуватися в 2001 році. Найбільша активність – в 2003-2006рр. Це було пов'язано з запуском механізму 7-ої Рамкової програми ЄС, в якій ТП відігравали значну роль. Після 2008 року ТП, з метою уникнення дублювання напрямів досліджень,

Єврокомісія стала гальмувати їх формування. Зараз в ЄС знову відновлено формування ТП, але вже нового рівня – Технологічні інноваційні платформи (ETIP).

Як було зазначено вище, метою ЄТП є консолідація зусиль науки і бізнесу в практичному освоєнні результатів наукових досліджень, розробці та впровадженні соціально та екологічно орієнтованих програм наукових досліджень, що знайшло своє відображення у створенні більш ніж 30-ти ЄТП за останні роки.

ТП спрямовані не тільки на об'єднання, а й на централізацію зусиль науки і бізнесу на всьому протязі циклу розробки і виробництва інноваційної продукції. За допомогою ТП держава може формувати тематичні напрямки, в рамках яких будуть визначатися пріоритети для проведення різних науково-дослідних робіт, результати яких плануються до впровадження у виробництво.

Система відкритих інновацій в рамках Української національної ТП (НТП) характеризується наступним:

- широким обміном знаннями та створенням інформаційних технологій;
- консолідованим впровадженням відкритих екологічних інновацій;
- значним скороченням рівня бюрократії в прийнятті рішень;
- скороченням термінів і витрат на проведення наукових досліджень, на пошук впровадження інновацій;
- ефективним урахуванням культурних чинників і подоланням крос-культурних бар'єрів відкритих інновацій в області бізнес-комунікацій;
- застосуванням новітніх методик естетичного менеджменту, збільшенням доданої вартості інноваційних послуг і продукції [3].

НТП дозволить створювати нові механізми трансферу технологій, вирішувати складні проблеми, здійснювати пошук інноваційних ідей і технологічних рішень, методи яких наступні: декомпозиція складних проблем і завдань; диверсифікація наукових, інноваційних та ринкових досліджень; проведення відкритих конкурсів; створення інформаційних систем колективного інтелекту і науково-технологічних партнерств для спільного проведення досліджень і розробок, що дозволяють створювати оптимальні бізнес-моделі, знижувати витрати на НДДКР, збільшувати обсяги випуску, а також створювати нові ринки інноваційної продукції.

Використання існуючих технологічних компетенцій і застосування технологічних ноу-хау в різних напрямках бізнесу є важливим джерелом створення вартості. Технології, що формують ці компетенції і ноу-хау, які їх супроводжують, і називають технологічними платформами. Технологічна платформа включає в себе технологічні компетенції, які поширюються в більш широкому спектрі областей, ніж ті, які пов'язані з виробництвом їх основних продуктів. Це дозволяє розширювати виробництво на інші підприємства та інші ринки, щоб отримати якомога більше ринкових переваг. Таким чином, наявність технологічної платформи означає подальший динамічний розвиток і використання технологічних компетенцій і нових можливостей для того, щоб формувати нову стратегію диверсифікації бізнесу, сприятиме розвитку національної інноваційної системи та практичної інтеграції українських науково-дослідних інститутів, університетів і організацій в європейське інноваційний простір. Створення технологічних платформ є не єдиним інструментом розвитку інноваційної активності в Україні. Інноваційні кластери, кластерні проекти і особливі економічні зони також виступають формами організації розвитку та успішної комерціалізації науково дослідних розробок [4, с.3].

Можливості багатопрофільної широкомасштабної НТП дозволить її використовувати в якості інструменту трансферу результатів наукових досліджень в реальні сектори економіки, просування на ринки науково-технічних та інноваційних розробок, що забезпечать пошук перспективних ділових і наукових партнерів не тільки в Україні, а й, в першу чергу, в країнах Європейського Союзу.

1. Чесбро Г., Відкриті інновації / Пер. з англ. В.Н. Єгорова - М.: Покоління, 2007. - 336 с.

2. 2004 Technology platforms from definition to implementation of a common research agenda. [Електронний ресурс] // режим доступу: http://europa.eu.int/comm/research/rtdinfo/index_en.html

3. ResearchClub / Система открытых инноваций в рамках Украинской национальной технологической платформы [Электронный ресурс] // режим доступа: <http://www.researchclub.com.ua/jornal/263>

4. Ketels C. The Development of the cluster concept - present experiences and further developments/ Ketels C- 2003.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК РУШІЙ ІННОВАЦІЙ. ДОСВІД НІДЕРЛАНДІВ

© Шилепницький П. І., 2017

Традиційно державно-приватне партнерство (ДПП) як модель співпраці держави та приватного бізнесу застосовується у сфері розвитку інфраструктури загального користування та надання пов'язаних з нею послуг. Проте, останнім часом спектр застосування даної моделі набагато розширився і охопив сферу інноваційного розвитку.

Показовим в цьому сенсі є досвід Нідерландів, де механізм державно-приватного партнерства у сфері інновацій отримав значне поширення. Ще в 2010-2011 роках голландський коаліційний уряд запровадив нову політику з метою відновити Нідерланди назад до першої п'ятірки економіки знань. Основними елементами "політики топ секторів" були визначені [1, 2]:

- створення відмінного клімату для підприємництва та інновацій;
- перехід від конкретних дослідницьких грантів і субсидій в сторону більш загальних схем з податкових пільг;
- зосередження зусиль на розробці дев'яти топ секторів: сільське господарство і харчова промисловість; хімічна промисловість; креативна економіка; енергетика; високотехнологічні системи і матеріали; медикобіологічні науки та здоров'я; логістика; рослинництво і матеріали для розмноження; вода.
- дослідження високого рівня, спрямовані на потреби топ-секторів
- розширення державно-приватного партнерства.

Уряд Нідерландів заохочує інновації в провідних секторах наступними способами [2, 3]:

Національний конкурс «Іконки». Кожні два роки уряд вибирає кілька проектів або продуктів в якості переможців Національного конкурсу іконок. Ці проекти і продукти показують, як голландський інновації є одними з кращих в світі. Переможцями всі рішення основних соціальних проблем.

Інновейшн Експо (Innovation Expo). Є подією, що проводиться кожні два роки і яка спрямована на прискорення інновацій. Це є також інноваційною мережею, що включає 3000 представників приватного сектора, державних органів і установ з поширення знань. Вони працюють разом у сфері інновацій і технологічних проривів.

Бази даних «Слідуй за інноваціями» (Volg Innovatie). Адмініструється Агентством підприємств Нідерландів. Він надає інформацію про гроші Міністерство економіки проводить за різними проектами.

Національний науковий порядок денний Міністерства економічних справ. Визначає фокусти теми для наукових досліджень в наступні роки. Він розглядає наступні питання: Які напрямки перспективні для голландського сектора науки? Як наука допомогу може знаходити вирішення соціальних проблем? Як наука може створювати економічні можливості для інновацій?

Інноваційна Аташе Мережа базується на голландських посольствах і консульствах. Вона допомагає голландським компаніям, що займаються бізнесом за кордоном, наприклад, шляхом введення їх потенційним партнерам, як науково-дослідні інститути або інші компанії.

Смарт промисловість. Спрямована на зміцнення голландської промисловості шляхом заохочення використання передових інформаційних технологій і технологій, як 3-D друку, нанотехнології і роботів [1, 2, 3].

В реалізації політики топ секторів уряду Нідерландів бере участь Нідерландська організація наукових досліджень (НОНД). У цьому процесі, дана установа забезпечує добрий зв'язок між амбіціями топ-секторів і фінансуванням наукових досліджень в цих сферах [4, 17].

НОНД щорічно робить свій внесок до топ-секторів у розмірі 275 млн. євро, з яких понад 100 млн. євро реалізується в контексті державно-приватних партнерств (ДПП), де вчені і підприємства спільно створюють і фінансують науково-дослідницькі проекти. Нідерландська організація наукових досліджень вибирає дослідні проекти, які будуть фінансуватися, через систему конкуренції і відповідно до адаптованих стандартів якості [1, 3].

Ще однією програмою співпраці між державою та приватним сектором у галузі інновацій в Нідерландах є Програма промислового партнерства (ППП).

Вона призначена для проведення довгострокових фундаментальних досліджень співробітниками Фондації фундаментальних досліджень речовини (ФФДР) в тісному контакті з дослідниками від промисловості у галузях з багатообіцяючим потенціалом для інновацій і складних наукових питань [4, 5].

Програма промислового партнерства була започаткована у 2004 році зі щорічним внеском з боку держави 3 млн. євро. Вона, зокрема, спрямована на багатонаціональні фірми, які мають свої власні дослідницькі лабораторії. PPP фінансується спільно ФФДР і промисловими партнерами; останні покривають, принаймні, 50% витрат готівкою. Мінімальний бюджет становить біля 1 млн. євро (що відповідає приблизно чотирьом проектам Доктора філософії по чотири роки кожен), що робить PPP справжньою дослідницькою програмою. Це передбачає широке впровадження знань також в академічній сфері. Наукова якість виступає кінцевою детермінантою для фінансування проекту. Фірми "купують" свій доступ до знань, що генеруються програмою, а також отримують доступ до фізичної мережі. Проведення високоякісних наукових досліджень і можливість публікації в наукових рецензованих журналах є відправною точкою кожного PPP [4, 5, 6].

ППП може бути "відкритою" або "закритою". У закритій програмі, всі проекти вже визначені і науково-дослідний консорціум встановлений при подачі заявки. У разі ж відкритої Програми, пишеться програмна пропозиція, після чого організовується конкурс проектних пропозицій [4, 6].

Аналіз практики використання державно-приватного партнерства в інноваційній сфері показав, що ДПП є важливим інструментом просування інновацій у всіх сферах життя суспільства, зокрема, сприяють їхній комерціалізації.

1. *Beenker G. Top down innovation in The Netherlands / G. Beenker. - 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.nxp.com/automotive/top-down-innovation-in-the-netherlands>.*

2. *The Government of the Netherlands website <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/contents/encouraging-innovation>.*

3. *NWO. NWO and the Top sectors / NWO. - 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nwo.nl/en/policies/top+sectors>.*

4. *FOM. Physics and Industry. An excellent acombination / FOM. - 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.fom.nl/wp-content/uploads/2015/09/fom_evaluatierap_ipp_en-def-308212.pdf.*

5. *FOM. Industrial Partnership Programme (IPP) / FOM. - 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fom.nl/en/valorisation-and-industry/collaboration-with-companies/ipp/>.*

6. *Witte de, P. (2012), "Public-Private Partnerships—an Example from the Netherlands: The Industrial Partnership Programme / P. de Witte. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fom.nl/wp-content/uploads/2012/01/nanotechnology-commercialization-for-managers-and-scientists-chapter11-176592.pdf>.*

ІННОВАЦІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

Транскордонне співробітництво набуває все більшого значення для розвитку багатьох регіонів країни, оскільки воно дає змогу поєднувати можливості та ресурси прикордонних територій суміжних держав для вирішення спільних проблем та соціально-економічного розвитку територій.

Особливості та перспективи розвитку економічних взаємовідносин України та країн-членів ЄС аналізуються в наукових роботах таких відомих вітчизняних учених, як В. Андрійчук, В. Будкін, В. Борщевський, З.Варналій, В. Кравців, Ю. Макогон, М. Мальський, Н. Мікула, А. Мокій, І.Михасюк, С.Писаренко, В. Шевчук, І. Школа, Г.Щерба, М. Янків, польських – Г.Горзелака, М.Каспрзіка, К.Куцаб-Бонк; угорських – Б.Барані, Л.Газди, В.Кісел, К.Чімре; словацьких – В.Бенча, А.Дулеби, О.Маргулікової та ряду інших.

Транскордонне співробітництво є одним із інноваційних елементів реалізації державної регіональної політики, який має сприяти зміцненню добросусідства та реалізації скоординованих дій щодо зменшення негативного впливу кордонів на повсякденне життя громадян, забезпечення доброго врядування на регіональному рівні. Унаслідок цього транскордонне співробітництво як нова (інноваційна) форма діяльності органів місцевого самоврядування набуває сьогодні все більшого поширення в багатьох європейських країнах [1: 256].

Однією з перспективних форм транскордонного співробітництва, яка останнім часом набула особливого поширення в європейських країнах, є транскордонне партнерство, що здійснюється на основі добровільної співпраці двох або кількох територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб із різних сторін кордону, що діють відповідно до умов формалізованого договору, з метою виконання спільних проектів, програм та вирішення соціальних, добродійних, культурних, освітніх, наукових та управлінських завдань [2].

Н. Мікула на основі процесуально-предметної ознаки виокремлює наступні групи нових форм транскордонного співробітництва: *організаційні структури* (єврорегіони, європейські угруповання територіального співробітництва, об'єднання єврорегіонального співробітництва, транскордонні промислові зони та парки, кластери та партнерства) та *процесуальні структури* (транскордонні проекти та програми) [3: 22].

Транскордонне співробітництво означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади, які перебувають під юрисдикцією двох і більше договірних сторін. Воно здійснюється в межах компетенції територіальних громад або органів влади, які визначаються національним законодавством, шляхом укладання відповідних угод або домовленостей.

Україна стала активним учасником європейських інтеграційних процесів. Це зумовлено існуванням спільних кордонів із країнами, які вже є членами Європейського Союзу.

Транскордонне співробітництво є першим кроком до більш поглибленої європейської інтеграції України [4]. Цілями спільних форм транскордонного співробітництва України з ЄС постають розвиток прикордонної торгівлі, реалізація проектів у галузі туризму, екології, спорту і культури для вирівнювання якості життя населення прикордонних регіонів, стабільного розвитку та відкриття перспективи економічної інтеграції.

Україна та Польща є найбільшими торговельним партнерами серед країн Центральної та Східної Європи.

Успішні проекти українсько-словацького транскордонного співробітництва: проект словацько-української транскордонної співпраці у сфері туризму; комплексне дослідження можливостей

використання біомаси в угорсько-словацько-українському прикордонному регіоні; проект сприяння підприємництву уздовж словацько-українського кордону.

Загальна вартість великомасштабних інфраструктурних проектів транскордонного співробітництва на період 2011–2015 рр. становила 55274,8 тис. євро, у тому числі, грантова частина для України – 40372,9 тис. євро.

Сьогодні Україна є учасником трьох сухопутних програм спільно з Польщею і Білоруссю, спільно з Угорщиною, Словаччиною та Румунією і спільно з Румунією і Молдовою уздовж сухопутних кордонів.

На 2014-2020 рр. ЄС фінансуватиме спільні програми в рамках Європейського інструменту сусідства.

До перспективних напрямів розвитку українсько-польського співробітництва можна віднести:

- енергетику – інвестиції в пошук енергетичної сировини (особливо, вугілля і природного газу, а також відновлюваної сировини);
- поставки машин, пристроїв і технологій для модернізації і підвищення рівня безпеки виробництва в секторах пошуку енергетичної сировини, виробництва і передачі енергії;
- продовольчо-сільськогосподарську галузь – інвестиції в тваринництво і рослинництво, а також продовольчо-сільськогосподарську переробку;
- поставки машин, технологій і ноу-хау;
- будівництво – інвестиції в житлове будівництво, поставки та/або виробництво машин, пристроїв і обробних матеріалів, інвестиції в інфраструктуру;
- сектор споживацьких благ – поставки та/або виробництво побутового устаткування, одягу, косметичних засобів, фармацевтики;
- сектор послуг – зокрема медичних, освітніх і туристичних послуг.

Програми усувають кордони між Україною та країнами ЄС і сприятимуть спільній меті Європейського інструменту сусідства: в напрямі еволюції у сфері процвітання та добросусідства, яке досягається шляхом транскордонного співробітництва, дій в інтересах сусідніх країн-членів ЄС та держав-сусідів. Наприклад, транскордонне співробітництво між Польщею, Білоруссю та Україною продовжено на період 2014-2020 рр. у новому Європейському інструменті сусідства в рамках Програми транскордонного співробітництва “Польща - Білорусь - Україна 2014-2020”.

Для України роль транскордонного співробітництва з країнами-членами ЄС визначається можливістю прискорення процесів підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій до середньоєвропейського, а також через сприяння мобілізації місцевих ресурсів та їхньому ефективному використанню.

1. Журба І. Є. Наукові та прикладні засади транскордонного співробітництва в сучасних євроінтеграційних процесах / І. Є. Журба // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький. – 2011. – № 6. Т. 1. – С. 256-259.

2. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: монографія / за ред. Н. Мікули, В. Борщевського, Т. Васильціва. – Львів : Ліга Прес, 2009. – С. 283–286.

3. Мікула Н. А. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва / Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев // Економіст. – 2011. – № 5. – С. 20–23

4. Щерба Г.І. Транскордонне співробітництво в рамках євро регіонів в контексті процесів європейської інтеграції // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2011. – С. 73-86.

5. Shcherba H. Activation of cross-border cooperation of Ukraine and the EU under conditions of European integration processes / H. Shcherba // Соціально-економічний потенціал транскордонного співробітництва: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічний потенціал транскордонного співробітництва» (18-19 квітня 2016 р., м. Львів). – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016.- 187 с. – С. 91-94.

ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА КАНАДИ

© Якушина А., 2017

Нові можливості для розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною і Канадою з'явилися після підписання Угоди про зону вільної торгівлі 11 липня 2016 р., яка передбачає безмитний доступ до 98% канадського ринку та скасування 72% тарифів з боку України, але в особливо чутливих галузях сільського господарства та промисловості буде відбуватись поступове зниження тарифів протягом 3-7 років та встановлення квот. Таке застосування принципу асиметричності зобов'язань обумовлено різним рівнем соціально-економічного розвитку країн [1].

Обсяги експорту українських товарів до Канади за останні 6 років були нестабільними. Так, максимального значення експорт досягнув у 2011 р., коли він склав 122,6 млн. дол. США, але вже в 2013 р. знизився до 57,4 млн. дол. Втім у 2014 р. спостерігалось зростання показника на 38%, але до 2016 р. експорт знову скоротився до 28,9 млн. дол., що склало 0,08% від загальних обсягів експорту товарів. Аналіз імпорту товарів з Канади показує, що він в значній мірі перевищує експорт. Максимального значення імпорт досягнув у 2013 р., склавши 243 млн. дол. США, але вже в наступному році спостерігалось різке скорочення експорту на 52 млн. дол. У 2016 р. показник знову зріс до 217 млн. дол. США, що дорівнює 0,55% від загальних обсягів імпорту товарів. Динаміка експорту з України в Канаду за останні 6 років демонструє, що спочатку головну частку займали чорні метали, а також продукція машинобудування, мінеральні продукти та добрива. До 2016 р. їх обсяги в рази скоротилися, що вплинуло і на зниженні загального експорту, проте зріс експорт залізничних локомотивів і дубильних екстрактів.

В 2016 р. імпорт товарів з Канади практично в 10 разів перевищив експорт українських товарів. За 6 років частка мінеральних продуктів з незначної зросла майже до половини імпорту, що пов'язано із закриттям доступу до основних родовищ вугілля, скороченням поставок сировини з Росії, в той час як в загальному експорті Канади частка мінеральних продуктів скорочується внаслідок різкого падіння світових цін на енергоносії. Основними статтями імпорту залишалися фармацевтична і рибна продукція; транспортні засоби, які становлять 1/5 всього експорту Канади, займають всього біля 3% від загального обсягу імпорту України (зросла на 1,5% з 2014 р.).

У той же час динаміка торгівлі послугами має більш позитивні тенденції. Хоча з 2013 р. експорт послуг скоротився з 139 млн. дол. США до 70 в 2015 р., вже в 2016 р. спостерігається незначне зростання показника, який склав 0,8% від загальних обсягів експорту послуг. При цьому більше 1/2 експорту становлять послуги в сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги, які перевищують обсяг транспортних послуг з 2014 р. В імпорті канадських послуг, який склав в 2016 р. 0,9% від загального обсягу імпорту послуг, переважають державні послуги. Баланс послуг має позитивне сальдо впродовж багатьох років і на 2016 р. склав 26 млн. дол. США [2].

В цілому слід відзначити, що Україна має великий потенціал для подальшого розвитку зовнішньоторговельної співпраці з Канадою. Після вступу Угоди в силу українські виробники матимуть конкурентні переваги над країнами, з якими Канада не має подібних угод, однак для отримання реального ефекту слід, в першу чергу, вдосконалювати якість продукції шляхом модернізації виробництва, її відповідності міжнародним стандартам, розвитку наукоємких галузей.

1. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf

2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ПРОЦЕС ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ: ДОСВІД США

© Ямненко Г.Є., Сівак М.В., 2017

Досвід США свідчить, що університетські винаходи і відкриття відіграють все більш важливу роль в економічному розвитку. Традиційна модель великої вертикально інтегрованої компанії закріпила протягом останніх 10-15 років підхід до промислового розвитку, що передбачає залежність від трансферу технологій університетів як важливого компонента цього розвитку. Оскільки університети зазвичай не виробляють товар чи послуги, трансфер технологій став способом комерціалізації створених технологій та розширення їх доступності.

Трансфер технологій – це процес передачі науково-технічних знань від однієї людини або організації іншій для отримання економічної вигоди з метою комерціалізації цих знань. Трансфер технологій відбувається, як правило, через укладання ліцензійної угоди, за якою передбачено, що університет зберігає право власності на інтелектуальну власність, в той час як бізнес-партнер отримує умовні права на використання і розвиток технології. Перш ніж передати технологію, винахідники повинні визначити і розкрити характер свого винаходу, представивши його в офісі з трансферу технологій певної установи. Нові винаходи оцінюються експертами з ліцензування технологій, які визначають права на інтелектуальну власність і потенційний ринок збуту для цієї технології. З іншого боку, винаходам, що підтвердили відповідну інтелектуальну власність та ринкову позицію, дають змогу завоювати свою нішу на ринку та закріплюють за ними права на інтелектуальну власність. Управління інноваційною технологією та застосування стратегії комерціалізації можуть вступити в дію одразу після встановлення права на інтелектуальну власність.

Трансфер технологій сприяє розвитку початкової стадії інтелектуальної власності, що перетворюється на інструмент безпосереднього використання науково-дослідною спільнотою, або основу для створення нових платформ, продуктів або послуг, які згодом стануть товарами громадського вжитку.

Трансфер технологій вимагає активного застосування підходу, що поєднує в собі залучення дослідників, сприяння технології, а також заохочення потенційних бізнес-партнерів використовувати дану технологію.

Трансфер технологій – це успішна співпраця, налагоджена між дослідниками різних університетів і підприємств з метою просування знань в конкретній галузі або для подальшого розвитку технології. Така співпраця дає можливість укласти договір ліцензування або отримати спонсорську науково-дослідну допомогу, що може принести користь обом партнерам. Крім того, трансфер технологій гарантує, що інтереси і права університету щодо інтелектуальної власності є повністю захищеними. Університету дозволено зберегти права на інтелектуальну власність технології та видати ліцензію на її умовне використання іншими особами [1].

У разі успіху трансферу і розвитку технології можна досягнути популяризації науково-дослідного інституту, що займався її впровадженням, а також розширення зв'язків його комерційних партнерів. Університет отримує визнання і підвищує свою репутацію завдяки проведенню досліджень та розвитку свого інноваційного потенціалу. Бізнес-партнери можуть також значно знизити витрати, що виникають на стадії досліджень та розробки шляхом придбання ліцензії на використання технології з університету. Інша вигода для університету полягає у можливості використання доходів від продажу ліцензій для підтримки проведення подальших досліджень і розробок в установі. Університети захищають свої інвестиції в дослідження шляхом патентування нових технологій, що дозволяє їм зберігати позиції в торговельному обігу. Університетські інвестиції в технології сприяють місцевому розвитку економіки. Кінцеві споживачі мають змогу отримати переваги як від продукту, що зайняв свою нішу на ринку, так і від робочих місць, що виникли в результаті розробки, виробництва і реалізації цього продукту [1].

Трансфер технологій здійснюється для доповнення навчальних досліджень, стимулюючи застосування інновацій поза стінами лабораторій, адже потрапивши в руки бізнес-партнерів, які здатні перетворити ці розробки в конкретні продукти, можна принести значну користь суспільству.

Процес трансферу технології починається з "її отримання" – це відбувається, коли винахідник реєструє свій винахід в офісі з трансферу технологій. Слід зазначити, що не всі винахідники з легкістю приносять свій винахід до офісу, адже деякі можуть сумніватися в тому, що саме їх винахід вартий того, щоб бути запатентованим. Таким чином, фахівці з технологій, що працюють в університеті, зобов'язані постійно перебувати в пошуках ідей [2].

На наступному етапі, який має назву "опануй технологію", офіс із трансферу технологій розглядає винаходи, зареєстровані факультетом, працівниками та студентами для оцінювання патентоспроможності цих винаходів та їх ринкового потенціалу. Такий аналіз патентоспроможності проводиться, аби визначити, чи існують аналоги даних винаходів, що унеможливить отримання патенту, чи в значній мірі обмежить сферу застосування кінцевих вимог. Винахідника опитують для отримання інформації щодо його/її знань даного продукту, як цей новий винахід відрізняється від інших, і чи буде його новизна вражаючою для людей, які спеціалізуються на продуктах подібної категорії. Очевидно, що науково-технічний досвід відіграє важливу роль у встановленні взаєморозуміння з винахідниками і позитивно впливає на успішний діалог з ними [2].

Для успішної реалізації на ринку, або застосування принципу "використай технологію" надзвичайно важливо розуміти ринкову вартість винаходу, перш ніж витратити значні кошти на отримання активу, який може в майбутньому просто не знайти собі вигідного застосування. У пошуках шляхів комерціалізації, розглядається безліч альтернативних варіантів: продаж ліцензії великим добре відомим компаніям, співпраця з невеликою фірмою на основі спін-ін зв'язку або навіть допомога з освоєння технології в новій компанії [2].

Кінцевою метою стратегії комерціалізації є встановлення комерційних відносин з іншою стороною (наприклад, працевлаштування, продаж або ліцензія), а також ведення переговорів щодо укладення договору (наприклад, компенсації). Ліцензія є договором між ліцензіаром (наприклад, власник патенту) і ліцензіатом (наприклад, бізнес-партнер), що включає в себе ряд умов, яких повинна дотримуватись третя сторона. Ліцензіатом може бути добре відома компанія або ж нова компанія стартап (яка може бути заснована самим дослідником).

Бізнес-партнер повинен виконувати ряд умов, що можуть включати в себе створення задовільного маркетингового плану, надання інформації щодо можливостей підприємства у реалізації цього плану, розробки та комерціалізації винаходу протягом певного періоду часу, а також здійснення платежів до університету. Кошти від цих платежів надходять на рахунки винахідників і також розподіляються в межах установи для забезпечення підтримки у проведенні додаткових досліджень, наданні освітніх послуг та участі в діяльності, що пов'язана із трансфером технологій.

Трансфер технологій можливий за допомогою організації конференцій, проведення спільних досліджень і створення мереж підприємств для ефективних громадських зв'язків з метою отримання грантів.

Країни, що розвиваються повинні створити сприятливі умови для інновацій, зокрема шляхом стимулювання НДДКР. Це включає в себе збільшення інвестицій в науку, технологію та інноваційну інфраструктуру як державними, так і приватними підприємствами, що дозволить зміцнити людський потенціал і посилити системи інтелектуальної власності для забезпечення більшої кількості стимулів. Також надзвичайно важливо мати надійну нормативно-правову базу, сильну систему охорони інформаційних систем і високорозвинену національну інфраструктуру, яка б захищала інноваційні продукти.

1. Lenagh A. (2012). *The importance of technology transfer*. UNeMed. Available at <http://www.unemed.com/blog/the-importance-of-technology-transfer>.

2. Sheft J. (2008). *Technology transfer and idea commercialization*. *Nature Biotechnology*, 26,711-712.

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

© Яцишина І.В., 2017 © Коновалова М.В., 2017

Впродовж останніх 50-ти років інноваційні чинники стають визначальними у розвитку національних економік. Останнім часом і соціальний розвиток більшості передових країн ґрунтується на інноваційних засадах. Вивчення досвіду соціального спрямування інноваційної політики євроспільноти дозволить і українським науковцям та практикам аргументувати невідкладність інноваційних зрушень для активізації не лише економічних, а й соціальних перетворень в країні. Соціальна спрямованість науки та науково-технічного прогресу активно досліджувалась в ХХ ст. починаючи від Дж. Бернала. Напрямок наукових досліджень, який можна умовно назвати «соціальна інноватика» тільки зароджується в Україні, тому вивчення європейського досвіду щодо застосування механізмів інноваційної політики для подолання соціальних проблем на часі.

Ще в кінці 1990-х років спеціалісти ЄС виділили вісім напрямків науково-технічного розвитку, які визначались першочерговими для забезпечення соціально-економічного прогресу в країнах євроспільноти. Це зокрема: захист навколишнього середовища, охорона здоров'я, освіта та підвищення кваліфікації, мобільність, комунікації та транспорт, сфера послуг, процесні та продуктові технології, біотехнології, інформаційні технології. Їх соціальна спрямованість є очевидною. Лісабонська стратегія розвитку ЄС (2000 р.) означила мету – побудувати до 2010 р. найбільш конкурентоспроможну динамічну знаннєву економіку, що прагне максимального наближення до повної зайнятості та соціальної справедливості. Наступна «Стратегія 2020» ставить своїм завданням поєднати «м'яке» інноваційне зростання, «стійке» екологічне зростання та «соціальне» зростання [1]. Фактично до Стратегії 2020 було включено два соціальні напрями, а по кожному із п'яти решти напрямів визначено окремі соціальні завдання. Таке зростання соціальної спрямованості цілей інноваційної політики ЄС обумовлене усвідомленням Єврокомісії нагальної необхідності вирішення соціальних проблем, які стають вагомою перешкодою на шляху досягнення економічних цілей, за допомогою науково-технологічного розвитку.

В цілому на зламі тисячоліть інноваційна політика відходить від свого суто економіко-технологічного спрямування і стає дієвим інструментом вирішення мінливих в часі соціальних проблем кінця ХХ – початку ХХІ ст.: безробіття, пристосування до інтеграції, ліквідація наслідків світової кризи (70-ті рр.); старіння населення, екологічні проблеми, техногенні катастрофи (80-90-ті рр.); соціальна адаптація, вирівнювання диференціації доходів, конкуренція на ринку праці, демографічна криза (2000-ті рр.).

Починаючи із 1984 р. і до сьогодні основним інституційним механізмом проведення політики ЄС в сфері інновацій є рамкові програми (РП). Усі ці програми конкретизували Стратегії та були спрямовані на вирішення як економічних так і соціальних завдань. Фактично формування тематичних областей кожної наступної РП (від третьої до сьомої) відбувалось під впливом зростаючого розуміння нарощування суспільних проблем і необхідності їх вирішення за допомогою науки та інноваційного розвитку.

Таблиця 1

Соціальні цілі рамкових програм інноваційної політики ЄС

Назва РП	Період дії	Соціальні цілі
Третя	1990-1994	Завершення створення єдиного внутрішнього ринку для розширення наукової співпраці та розвитку творчості
Четверта	1994-1998	Підвищення мобільності працівників
П'ята	1998-2002	Посилення ролі науки у вирішенні соціальних проблем; зосередження на рішенні поточних соціальних завдань за допомогою наукових досліджень, а не на дослідженнях безпосередньо; Дослідження для підвищення рівня життя та умов праці

Назва РП	Період дії	Соціальні цілі
Шоста	2002-2006	Наукові дослідження для життя та здоров'я; доступ громадян до інформаційного суспільства; безпечне харчування та ризики для здоров'я; розвиток суспільства, заснованого на знаннях
Сьома	2007-2013	Дослідження щодо створення ефективних систем охорони здоров'я, забезпечення якості та безпеки продуктів харчування, довкілля та зміни клімату, розвиток соціально-гуманітарних наук
Горизонт 2020	2014-2020	Фінансування співпраці для відкриття нових та перспективних областей соціальних досліджень та інновацій; Забезпечення дослідників можливостями для навчання, кар'єри та дослідної інфраструктури; Покращення здоров'я і самопочуття протягом всього життя; Забезпечення безпечними та високоякісними харчовими продуктами; Перехід до надійних, екологічних і конкурентноздатних енергетичних систем; Створення європейської екологічно безпечної транспортної системи; Спрямування економіки на раціональне використання ресурсів і задоволення потреб населення в екологічно раціональних межах; Подолання соціальних викликів (бідності, безробіття, соціальної відчуженості, демографічних проблем тощо).

Складено за джерелами [2,3].

Значно зростають соціальні витрати у кожній наступній програмі. Так, 6-та Рамкова Програма визнала основним формування єдиного європейського простору та досягнення соціальних пріоритетів, її соціальні витрати зросли у 1,8 раз відносно попередньої РП; Сьома програма більше зосереджена на реалізації тематичних напрямів із врахуванням інтересів приватного бізнесу, а значить відзначена поглибленням економічної спрямованості, однак на рішення соціальних задач в ній заплановано виділити в 2 рази більше коштів, ніж в 6-й РП і тому питома вага витрат на соціальні цілі становила більше ніж 40 % загального бюджету РП 7. Програма Горизонт – 2020 планує освоїти ще в 2,5 разів більше коштів на соціальні цілі. Бюджет Програми Горизонт – 2020, що становить дещо більше 80 млрд. євро, на 72% є соціально-спрямованим. Євроспільнота визнає, що інноваційна політика стає все вагомійшим джерелом вирішення соціальних проблем і викликів.

Отже, що на зламі тисячоліть у країнах ЄС відбувається перехід від вузької до широкої концепції інноваційної політики, що передбачає розширення меж інноваційної діяльності поза суто техніко-технологічні та науково-технічні рамки, коли: інноваційними визнаються не тільки технології чи товари, а й моделі бізнесу, дизайн, послуги, методики; інноваційним стає не лише бізнес-сектор, а й державний і соціальний сектори; для розв'язання соціальних проблем, завдань та викликів все більше залучаються науково-технічні та інноваційні рішення; наукова політика і, частково промислова, регіональна та соціальна інтегруються в інноваційну політику; зростає роль соціального регулювання в стимулюванні інноваційних процесів; окремим напрямком інноваційної політики держави стає діяльність, спрямована на пропаганду проблем науково-технічного та інноваційного розвитку серед широкої громадськості; відбувається визнання інноваційної відсталості одним із чинників нарощування соціальної нерівності.

Важливо, що програма Горизонт – 2020 є відкритою для участі всіх країн. За перші два роки дії програми від України було подано 394 проекти за усіма пріоритетними напрямками. Загалом було підтримано для фінансування 42 проектні пропозиції із загальним фінансуванням ЄС у розмірі 7,1 млн. євро. Це проекти, які спрямовані на забезпечення дослідників покращеними можливостями для навчання та кар'єрного зростання (13); дослідження ефективних енергетичних систем (5); екологічні проекти (5); дослідження ІКТ та «розумних технологій» (5); вивчення безпеки харчових продуктів, сталого с/г (4 пропозиції). Загальний рівень успішності України становить 10,66% [3]. Для України участь у програмі – це перед усім інтеграція у міжнародне дослідницьке середовище та набуття досвіду подолання соціальних викликів за допомогою досліджень та інновацій.

1. *Research and innovation: introduction. [Electronic resource]. – URL : <http://europa.eu/int>.*

2. *Framework Programmes for Research and Technological Development. [Electronic resource]. – URL : <http://www.ec.europa.eu>. – Названіє с екрана.*

3. *Перші підсумки реалізації Програми ЄС «Горизонт 2020» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://science.univ.kiev.ua/news/official/2282/>.*

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**Матеріали IV Міжнародної науково-практичної
конференції (Львів, 18–19 травня 2017 р.)**

*До 200-ліття Національного університету
“Львівська політехніка”*

**Проблеми формування та розвитку інноваційної
інфраструктури: виклики постіндустріальної
економіки**

Один електронний оптичний диск CD-ROM.
Об'єм даних у мегабайтах 10,5 Мб.
Наклад 50 прим. Зам. 170761.

Видавець і виготівник: Видавництво Львівської політехніки
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4459 від 27.12.2012 р.

вул. Ф. Колесси, 4, Львів, 79013
тел. +380 32 2582146, факс +380 32 2582136
vlp.com.ua, ел. пошта: vmr@vlp.com.ua